سنن الترمذي

SÜNEN-İ TİRMİZÎ TERCEMESİ

1

Hazırlayan
Abdullah PARLIYAN

KONYA KİTAPÇILIK

SÜNEN-İ TİRMİZÎ TERCEMESİ

1.Cilt

Hazırlayan
Abdullah PARLIYAN

Kapı Camii Civarı Yılanlı Medrese Girişi
No: 123 Meram / KONYA
Telefax: 0.332 352 87 87

De ki,
Ey Peygamber "Eğer Allah'ı seviyorsanız elçi olarak gönderdiği bana uyun ki Allah'ta sizi sevsin, günahlarınızı affetsin. Çünkü Allah çok affeden ve çok acıyandır." (3 Al-i İmran 31)

Gerçek şu ki; Allah'a ve ahiret gününe kavuşmaya inanan ve Allah'ı çokça anan kimseler İçin Allah'ın elçisinde uyulmaya değer çok güzel örneklik vardır.
(33 Ahzab 21)

Kapı Camii Civarı Yılanlı Medrese Girişi
No: 123 Telefax: 0.332 352 87 87
Meram / KONYA

ISBN: 975-98947-0-X

Dizgi
Muhammed Ali PARLIYAN

Baskı
Adım Matbaacılık 0.332 342 01 95 KONYA

Cilt
Özgü Cilt 0.332 342 02 16 KONYA

NİSAN 2004
KONYA

İÇİNDEKİLER

BÖLÜM | *KONU BAŞLIKLARI* | *SAYFA*

TEMİZLİK BÖLÜMLERİ

NAMAZ BÖLÜMLERİ

VİTİR BÖLÜMLERİ

CUMA BÖLÜMLERİ

BAYRAM BÖLÜMLERİ

SAVAŞ İÇİN YOLA ÇIKMAK BÖLÜMLERİ

5: ZEKAT BÖLÜMLERİ

6: ORUÇ BÖLÜMLERİ

7: HAC BÖLÜMLERİ

8: CENAZE BÖLÜMLERİ

9: NİKAH BÖLÜMLERİ

10: EMZİRME BÖLÜMLERİ

11: TALAK VE LİAN BÖLÜMLERİ

12: ALIŞVERİŞ BÖLÜMLERİ

ÖNSÖZ

اعوذ بالله من الشيطان الرجيم بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله رب العالمين والصلاة والسلام على رسولنا محمد وآله وأصحابه أجمعين

"Sözlerin en hayırlısı Allah'ın sözü, Allah'ın kitabıdır. Yolların en hayırlısı ise Muhammed (s.a.v.)'in yoludur."[1] Bu hadisi şerife göre; Müslüman en doğru sözü Allah'ın Kitabından öğrenmek için çalışıp çabalamalı ve en hayırlı yola girebilmek için de Peygamberimiz (s.a.v)'in hadislerini ihtiva eden hadis kitaplarını daima okuyup öğrenmeye çalışmalıdır. 1975 yılında, Tirmizî'nin Şemâil-i Şerif kitabını bugünkü Türkçe'ye aktarmıştık, Nevevî'nin 40 Hadis ve Riyazü's Salihin'den sonra Şimdi de yine Tirmizî'nin Sünen-i (sahihi) ni Türkçe'ye çevirimiz, Allah'ın yardımıyla sizlerin eline ulaşmış bulunmaktadır. Yusuf sûresi 76. ayeti sonunda Rabbimiz: **"... Her bilgi sahibinin üzerinde, her şeyi bilen Allah vardır."** buyurmaktadır. Bu sebeple bu çalışmamızda da mutlaka hata ve eksiklerimiz olacaktır. İnsanız, beşeriz şaşabiliriz. Hatalar bizim doğrular Allah ve Rasûlüne aittir. Hatalarımız tarafımıza bildirilirse düzelteceğimizi bildirir, Hz. Ömer'in şu sözünü hatırlatırım: **"En sevdiğim insan bana kusurlarımı hatırlatandır." "En çok hoşuma giden insan da haksız bir iş teklif edildiğinde kendi menfaatine bile olsa tüm gücü ile HAYIR diyebilen kimsedir."**

Pek çok alim tarafından Kütüb-i Sitte denilen altı hadis kitabının üçüncü sırasına yerleştirilen Sünen-i Tirmizî, kullanım yönünden ve istifadesinin çok olması açısından bazı özellikleri vardır ki bunları şöylece sıralayabiliriz;

Hadisin hemen altında çoğunlukla şu bilgiler verilir:

1- Hadisin başka hangi rivâyet edenler tarafından da rivâyet edildiğini,
2- Hadisin senedinde zikredilmeyen veya fazladan zikredilen raviler olduğunu,
3- Benzeri rivâyetlerin kimler tarafından yapıldığını,
4- Tirmizî ile aynı çağda yaşayan Buharî'ye hadisin sıhhati veya ravilerin durumları hakkında bilgi edinmek üzere soru sorduğunu,
5- Hadisin senedinde ismi geçen ravinin meşhur ismini, künyesini veya benzer şahıslar varsa hangisinin nereli olduğunu, yaşça hangisinin büyük olduğunu ve güvenilirlik durumlarını,
6- Değişik ravilerin aynı hadisteki farklılıkları ortaya konur,
7- Okundukça karşılaşılacak daha nice açıklamalar gelecektir.

Tercemede takip ettiğimiz yol hakkında da biraz malumat verip sizi kitapla baş başa bırakacağım.

a) Tercümede esas alınan nüsha Ahmed Muhammed Şakir nüshası olup Arapça metin de bilgisayar ortamından nakledilmiştir.

b) Kitap başlıkları **"Kitab-ut Tahara"** (Temizlik bölümleri) şeklinde tercüme edilmiş olup bab başlıklarına **"Bölüm"** adı verilmek suretiyle bazen soru şeklinde bazen da değişik şekillerde Arapça aslına bağlı kalmadan başlık verilmiştir. Tirmizî'nin bazen bab (bölüm) diyerek başlık vermeden geçtiği yerlere hadisin içeriğine göre bir başlık konulmuştur. Hadisin metninden hemen sonra açıklama bölümünde: **"Kale Ebû İsa (Ebû İsa diyor ki)"** denilen yerleri sadece ◉ Tirmizî: diyerek açıklamayı verdik. Yine açıklama bölümünde hadisi rivâyet edenler sayılıp sonunda ...Peygamber (s.a.v)'den denilen yerlerde ise tekrar gibi olacağından dolayı "...Peygamber (s.a.v)'den" denilmemiştir. İlk ravide **(r.a.)** denmiş diğer sahabe ve tabiin isimleri geçtiğinde dile ağırlık olacağı için **(r.a.)** denmemiştir.

---

[1] Müslim, Cum'a: 43; İbn Mace, Mukaddime: 7

Rasûlullah ve Peygamber denildiğinde de mutlaka **(s.a.v.)**, denmiştir. Oğul manasına gelen İbn kelimeleri çoğunlukla **(b.)** olarak gösterilmiştir. Bab'lar bölüm olarak isimlendirilmiştir.Arapça aslında kitap başlıklarının baş tarafına konulan bazen besmele ve "an rasûlillahi sallallahü aleyhi vessellem" ifadeleri Arapçalarından çıkarılmıştır.

Okuyucuya kolaylık olması için bir sahife Arapça metin diğer sahife Türkçe olarak düzenlenmiş, böylelikle de arzu edenlerin karşı sahifeden arapçasına bakmaları kolaylaştırılmıştır.

Her hadisin tercümesinin altına o hadisin başka hadis kitaplarımızdan Buharî, Müslim, Ebû Davut, Nesei, İbn Mace, Darimi ve Muvatta isimli hadis kitaplarının kitap ismi bab (bölüm)numarası verilmek suretiyle Ahmed b. Hanbel'in müsnedinden ise **"Dâr-u Ihyâ-üt Tûrâs el Arabî"** baskısı olan 9 ciltlik (son iki cildi fihrist) 27100 hadisten oluşan ve **"Rıyaz Abdullah Abdulhâdî"** tarafından hazırlanıp tertip edilen baskı esas alınarak o baskıdaki numaralamaya göre hadis numaraları yine bilgisayar ortamından alınarak verilmiştir. Bu tahriç çalışmalarımız bilgisayar ortamındaki Sahr programı ile CONCORDANCE ismi verilen, el Mu'cemül müfehres li elfaz-il hadis-in nebevî isimli kitap esas alınarak kitap adı ve bab numaraları verilmek süretiyle yapılmıştır. Türkiye'deki Buhari, (Ötüken); Müslim, (Sönmez); Ebû Davud, (Şamil); İbn Mace, (Kahraman); Nesai, (Kalem); Muvatta, (Beyan); Darimi, (Madve) baskılarına da uygun hale getirilmiştir. Aynı hadisi bu kitaplardan bulmak isteyenlere de kolaylık sağlanmıştır.

Ayrıca hadis okuyucusu ve araştırıcısına faydalı olmak için özet hadis usulü bilgileriyle ayet ve hadislerde geçen ölçü birimlerinin çağdaş ölçüler cinsinden bir değerlendirmesi ve fıkıh kitaplarımızdaki uzunluk, ağırlık ve hacim ölçüleri de sunulmuştur.

Tashih, tahriç ve dizgi aşamasında emeği geçen başta oğlum Muhammed Ali'ye ve tüm kardeşlerimize teşekkürü bir borç bilir hepsine Allah razı olsun derim.

Bu çalışmalarımızda da Müslümanlara faydalı olmuş isek bu fayda Allah yardımı sebebiyledir.

Tüm hata, kusur ve yanlışlar bize, doğrular ise Allah ve Rasûlü'ne aittir.

Çalışma gayret ve samimiyet bizden, faydasını bol kılıp hidayet vermesi Allah'tandır.

رَبَّنَا لاَ تُزِغْ قُلُوبَنَا بَعْدَ اِذْ هَدَيْتَنَا ...

"... Ey Rabbimiz! Bizi doğru yola ilettikten sonra kalblerimizi bu gerçekten bir daha saptırma..." (3 Al-i İmran 8)

Abdullah PARLIYAN
1 Şubat 2004
10 Zilhicce 1424
KONYA

Usûlü Hadis: Hadis ilminin esas konusundan önce öğrenilmesi gerekli kurallar, prensipler ve başlangıç bilgileri yani teknik bilgiler demektir.

Kur'an'dan sonra İslam dininin ikinci kaynağı olan (sünnet) hadis; 59 Haşr 7, 4 Nisa 79, 3 Al-i İmran 31, 33 Ahzab 21, 4 Nisa 65 ve 16 Nahl 44 ayetleriyle Müslüman'ın hayatında en büyük önemi taşımaktadır. Çünkü, sünnet ve hadisler Kur'an'ın açıklaması durumundadır.

Ayette geçmeyen fakat sadece hadisle bildirilen bazı konular da vardır ki: **"İpek elbisenin erkeklere haramlığı" "Denizin suyunun temiz, içersindekilerin de helal olup yenebileceği" "Yırtıcı hayvanlardan ve bazı kuşlardan eti yenmeyecek olanların bildirilmesi"** gibi pek çok konular da hadislerle bildirilmiştir.

Bu sebeple Hadis (sünnet) ayrı bir değer ifade etmektedir.

Necm sûresi 4. ayeti de Hadislerin de vahye dayandığını bildirir 42 Şura 51. ayeti de bu konuyu vurgular.

Vahyedilen şeylerin iki bölüm olduğunu biliyoruz.

I. Okunan Vahiy: Namazda ve namaz dışında okunarak kulluk yapılır. Kur'an gibi.

II. Okunmayan Vahiy: Yani hadisler ve sünnaet sadece içeriği ile kulluk yapılmış olur. Hadisler içerisinde Kudsî, ilâhî ve Rabbanî, hadis denilen bir kısım daha vardır ki hem sözü hem de manası Allah'tan olup Kur'an'a girmeyen hadis kitaplarında: **"Rabbinden rivâyet ettiği bir hadiste"** veya **"Rasûlullah (s.a.v.), Allah'tan şöyle rivâyet etmiştir."** şeklinde gelen sözlerdir ki bunlara Kudsi hadisler denilir.

Hadisler, Asrı saadette bir araya toplanmaya başlamıştır. H. 150 yılından itibaren de tasnif edilerek çeşitli kitaplar haline getirilmiştir. Hicri 3. asırda ise **"Kütüb-ü Sitte"** ve **"Müsned"** türü kitapların bir araya getirildiği devirdir. 3. asırdan 7. asrın ortalarına kadar özel metotlarla pek çok hadis alimi değişik özelliklerdeki eserlerini meydana getirmişlerdir.

İlk asırda hadisin metni ve senedi yönünde söz eden sahabilerden, İbn Abbas, Ubade b. Samit, Enes b. Malik ve Âişe (r.anhüm) sayılabilir, bunları takip eden dönemde büyük tabiilerden diyebileceğimiz Şa'bî, Said b. Müseyyeb ve İbn Sirîn'de bazı rivâyet ve raviler hakkında söz etmişlerdir.

İkinci asırda -orta yaşlı tabiin dönemi- hadislerin metin ve sened tetkiki ve tenkidi biraz daha hareketlenmiş çeşitli mezhebler ve pek çok milletler ve kültürlerle temas neticesinde ve sünnete karşı bidatçıların hadis uydurmaları karşısında bu konuda çalışan ve konuşan pek çok kişi çıkmıştır. A'meş, Şu'be, Malik b. Enes, Ma'mer, Hişam, Evzâî, Süfyan es Sevrî, Hammad b. Seleme ve Leys b. Sa'd bunlar arasında sayılacak gözde şahsiyetlerdendir. Bu asırda usulu hadis ilmine ait, Râmehurmuzî, Hatîb Bağdadî, Neysabûrî, İbn-ü Salah eserler kaleme almışlardır. Daha sonraları bu konuda pek çok eser kaleme alınmış ve usûlü hadis ilmi içersinde: **"Cerh ve Ta'dil** (Tenkid ve düzeltmek), **Sahabeyi iyi tanıma, Hadis rivâyet edenlerin hayatı, Hadis rivâyet edenlerin değişik isim ve lakapları, birbirine zıd gibi görünen hadislerin birbirleriyle çelişkisiz hale getirilmesi, Manası zor anlaşılan hadislerdeki bazı kelimelerin açıklanması, uydurma sözlerin tesbiti ve teşhiri"** bir de en zor ilim kolu denilebilcek **"İllet-ül hadis** (Hadisin metin ve senedinde herkesin anlayamayacağı sadece yetkili kimsenin bilebileceği kusurlardan bahseden ilimlerde ortaya çıkmış ve bu konularda da pek çok eserler kaleme alınmıştır. Bu konuda en özlü eseri Tirmizî vermiş olup 3. cildin sonunda 51: Kitab-ül İlel olarak terceme edilmiştir.

Yine hadisler değişik konularda da kaleme alınarak **Akaid** (İman esasları), **Ahkâm** (İbadet ve muamele), **Rikak** (İman ve ibadet duygusunu kuvvetlendiren dünyaya bağımlılığı zayıflatan), **Adab** (Yeme içme giyim kuşam ve ahlakî konuları konu edilen) **Tefsir** (Taberi ve Süyutî'nin tefsirleri gibi sadece hadislerle Kur'an tefsiri, tarih ve Peygamberlerin hayatları) **Şemail** (Peygamberimiz (s.a.v) şekil ve davranışları, **Fiten** (Kıyamet alametleri gibi konularda da özel kitaplar yazılmıştır.

Yazılış metotlarına göre de hadis kitapları:

Camiler: Bir önceki paragrafta sayılan sekiz konuyu içeren kitaplardır ki; Buharî, Müslim ve Tirmizî'nin sahihleri bunlardandır.

Müsnedler: Hadisi rivâyet eden ravilerin isim sırasına göre düzenlenmiş kitaplardır. Tek şahış olarak düzenlenmiş müsnedler olduğu gibi tüm ulaşabildiği hadisleri ravilerine göre kaleme alanlar da olmuştur. Ahmed b. Hanbel'in müsnedi gibi.

Mu'cemler: Bir hadisçinin rivâyet ettiği şeyhinin ismine göre düzenlediği hadis kitaplarıdır. Taberânî'nin Mu'cemleri gibi

Cüzler: Muayyen kişilerin veya muayyen konularda meydana getirilen hadis kitapçıklarıdır. Kırk hadisler veya Ru'yetullah konusundaki hadisleri toplayan hadisler gibi.

Müstahraç: Bir hadisçinin kendisinden önce meydana getirilen bir eseri esas alarak kendi rivâyet ettiği şeyhinin rivâyetini alarak kitap sahibinin rivâyet yolundan ayrı kendi isnadıyla rivâyet ettiği hadis kitabıdır. En çok Buharî ve Müslim üzerine yapılmıştır.

Müstedrek: Genellikle bir hadisçinin şartına uyduğu halde kitabına almadığı hadisleri toplayan kitaplardır. Hâkim'in Buharî ve Müslim'e yaptığı gibi.

Etraf: Bir hadisin sadece bir bölümü alınarak meydana getirilen kitaplar olup yine Buharî ve Müslim üzerine pek çok hadisçiler tarafından yapılmıştır.

Ahkam: Dini hükümleri içeren hadislerin bir araya getirildiği cami' ve musennef türünden kitaplardır. Sünen ismi de verilir.

Ilel: Dış görünüşü olarak bir şey görülmeyen fakat yetkili kişilerin bilebildiği hadislerin sened ve metinlerindeki kusurları tespit edip bulan bir ilim dalıdır. En küçük şekli Tirmizî'nin kaleme aldığı olup 3. cildin sonunda 51: Kitab-ül İlel olarak tercemesi sunulmuştur.

Sahih: Sahih hadisleri içeren kitablara verilen bir isim olup Buhari, Müslim, İbn Hıbban ve İbn Huzeyme'nin sahihleri gibi.

... olmak üzere çeşitlere ayrılır.

Sadece Müslümanlara has olan isnad ve sened ilmi ki hadis bu bilgiden ve metinden oluşur. Peygamberimizden başlayarak bize o hadisi aktaran hadisçiye kadar **"üç-dört-beş** kişiden oluşan sahabi, tabiin, tebe-i tabiin ve hadis kitabının yazarı ve Peygamberimiz (s.a.v.)'den aktarılan sözü ki ilk bölümüne **"sened"** ikinci bölümüne de **"metin"** adı verilir.

Bize kadar ulaşan hadisler bazen manasını muhafaza ederek başka bir ifadeyle, bazen aynen, bazen dinlenme ve işitme yoluyla bazen da okuma yoluyla, bazen da hoca durumunda olan hadis rivâyetçisinin talebe durumunda olan kimseden dinleyip doğrudur demesi şekli olan **"İcazet"** yoluyla veya elden ele yazılı belgeler aktarmak suretiyle, yazarak, haber vererek vasiyet yoluyla ve herhangi bir yerden yazılı belge bulma **"Vicadet"** yollarlarıyla bize ulaştırılmıştır.

Hadisleri bize nakledenler, ilk asrın insanları olan sahabiler ki 2 Bakara: 143, 3 Al-i İmran: 110, 8 Enfal: 64, 9 Tevbe: 100, 48 Feth: 18, 59 Haşr: 8. ayetleriyle övülmüş kimselerdir. Pek çok hadislerle de bize; En hayırlı insanlar oldukları ve incitilmemeleri gereği bildirilmiştir. Hadis kitaplarımızda çok hadis rivâyet ederek meşhur olanları: **"Ebû Hüreyre, Abdullah b. Ömer, Abdullah b. Abbas, Abdullah b. Mes'ud, Enes b. Malik, Cabir b. Abdullah, Ebû Said el Hudrî ve Abdullah b. Amr,** bunlardandır. Bunları da kendi aralarında derecelendiren alimler olmuştur. Sayısının 114 bin olduğu da tesbitler arasındadır. Yine sadece sahabenin hayatından bahseden eserlerde meydana getirilmiştir.

Yine ikinci asır insanları denilen **"Tabiûn"** neslide Peygamberimiz (s.a.v)'in hadislerini bize aktarmada en büyük görevlerini yapmışlardır. Bunların da en meşhurları: **"Üveys el Karani, Said b. el Müseyyeb, Hasan-ı Basrî, Ata b. ebî Rebah"** bunlardandır. Bunları da tabakalara ayırıp derecelendiren alimler olmuştur.

Üçüncü Asrın insanları ki Peygamberimiz (s.a.v)'in en hayırlı nesiller diye haber verdiği kimselerin üçüncü nesli de bunlardır. Bunların da en meşhurları: **"Malik b. Enes, Şafiî, Evzâî, Sevrî, Şu'be, İbn-ül Mübarek"** tir.

Bize bu hadisleri aktaran her üç asrın insanında aranan bazı özellikler de vardır ki, bunlar: Müslüman, ergenlik çağına gelmiş, aklı başında, günah ve edep dışı hareketlerden uzak duran, dikkatli, uyanık, hafızası sağlam olmasıdır. Bu şartları kendisinde bulunduran ve değişik isimler altında, **"Muhaddis, Hafız, Huccet, Hakim"** diye adlandırılan değişik konularda mütehassıs bilginler de gelip geçmiştir.

O derece ki hadis rivâyet edenleri tenkid için yazılan kitapların cilt sayısı büyük rakamlara ulaşmaktadır. Bu mütehassıs bilginler hadis rivâyet eden kimseleri yalan söylemesi veya yalan söylemekle itham edilmesi, çok yanılması, Dikkatsizlik, günahkarlık doğru zannı ile bazı hatalarda bulunmak (vehm) ve hafıza bozukluğu ve benzeri hususlarda süzgeçten geçirip hadisin sağlam bir şekilde sonraki nesillere ulaştırılmasına yardımcı olmuşlardır. Bu işi yaparken de **"İnsanların en sağlamı, Adil, çok doğru, üstad, hadisi kabul eden kişi"** diyerek hadisi rivâyet edenlere isimler vermişler. Rivâyette kusurlu gördüklerini de **"Gevşek, kuvvetli biri değil, hadis konusunda zayıftır, hakkında konuşulmuştur, hadisleri kabul edilmez, meçhuldür, çok hata yapar, hadisi hiçe sayıldı, beş para etmez, mahvolmuş, sözkonusu bile edilmez, terk edilmesinde görüş birliğine varılmış, çok yalancı, yalanın direğidir, hadis uydurdu"** gibi sözlerle tenkid edip o kimseleri kabul etmemişlerdir.

Hadisleri de kendi aralarında çeşitlere ayırıp derecelendirmişlerdir. Tirmizî dönemine kadar hadisler, sahih ve zayıf diye iki bölümde mütalaa edilirken Tirmizî bu derecendirmeye **"Hasen"** diye üçüncü bir ilave daha getirmiştir.

I. SAHİH HADİS: Güvenilir ve adaletli kişilerin birbirlerinden kesiksiz olarak rivâyet ettikleri her türlü teknik hastalıktan uzak hadislere denir. Buharî, Müslim, ve bazı hadis kitapları bu tür hadislerle doludur. Aklın kabul edemeyeceği kadar çok sayıda kişilerin ve yalan söylemek üzere birleşmeleri mümkün olmayan toplulukların görerek veya işiterek naklettikleri haber ve hadislere de **"Mütevatir hadis"** denilir.

II. HASEN HADİS: Kesiksiz ve teknik hatadan uzak fakat adalet ve zapt bakımından biraz gevşek kimselerin rivâyet ettikleri sahih hadis derecesine ulaşamayan hadislere denir hasen hadisle ilgili Tirmizî'nin ortaya koyduğu bazı terimler vardır ki şunlardır:

- **Hasen sahih:** Hadisin birkaç senedinin olduğunu ve şahitlik derecesine ulaştığını gösterir. Bu ifade bir yönden hasen diğer yönden sahih anlamında da anlaşılmıştır.
- **Hasen garib:** Gariblik hem sened hem de metinde olur ve tekbir senedle rivâyet edilir ve manasını takviye eden başka deliller de bulunursa Tirmizî bu tür hadislere bu ismi vermiştir. Çünkü garib hadis bazen sahih, bazen hasen, bazen de zayıf olabilir. Rivâyet edenin tereddüdünden dolayı garib adını almıştır.

Hasen sahih: Aynı hadis metni birkaç senedle gelmişse bu hadis bazen sahih bazen hasen senedle gelmiş demektir. Bu sebeple senedler birbirini takviye etmiş olacağından hasen sahih denilen hadis, sahihten daha kuvvetli sayılır.

III. ZAYIF HADİS: Sahih ve hasen hadisin şartlarını taşımayan hadislerdir. Bu özelliklerden herhangi biri eksik olursa hadisçiler tarafından pek çok çeşidi ortaya konan zayıf hadisin meşhur olan şu çeşitleri vardır:

A. **Mu'dal:** Senedin herhangi bir yerinden iki ve daha çok ravi atlanırsa veya isimleri söylenmezse bu çeşit hadislere mu'dal denilir.

B. **Munkatı:** Senedinde bir kişinin hiç adı geçmeyen veya kapalı bir şekilde geçen hadistir.

C. **Müdelles:** Seneddeki bir kusurun gizlenmesidir ki birkaç çeşidi vardır.

D. **Metrûk:** Hadisçilerce kusurlu sayılan bir kimsenin tek başına rivâyet ettiği hadistir.

E. **Münker:** (Şaz) İki zayıf rivâyet edenden daha zayıf olanın diğerine aykırı olarak yaptığı rivâyettir.

F. **Muallel:** Sadece hadis bilginlerinin fark edebileceği bir kusuru bulunan hadise muallel veya ma'lul denir.

G. Müdrec: Senedde veya metinde başkaları daha sağlam zannetsinler diye bir ilave yapılmış hadislerdir.

H. Maklûb: Metin ve senedte yapılan altını üstüne getirme olayıdır.

İ. Muzdarib: Değişik şekillerde rivâyet edilir ve tercih yapma imkanı da olmasa bu çeşit hadislere de muzdarib denilir.

SAHİH HASEN ZAYIF HADİSLER ARASINDAKİ ORTAK TERİMLER

1- **Müsned:** Senedinde hiç atlama bulunmayan hadistir. **"Merfu"** ve **"Muttasıl"** da aynı anlamdadır.

2- **Mevkuf:** Ashab'tan nakledilen söz iş ve takrirlerdir.

3- **Maktû:** Tabiilere ait olarak nakledilen söz ve işlerdir, **"Munkatı"** da denilir.

IV. MEVZU (UYDURMA) **HADİSLER:** Bir kimsenin çeşitli nedenlerle uydurup Rasûlullah (s.a.v.)'e nisbet ettiği hadislerdir ki: **"Kim bilerek benim hakkımda benden olmayan bir şeyi benden imiş gibi söylerse cehennemdeki yerine hazırlansın."** Hadisine göre o kimse mutlaka cehennemliktir.

Bu konuda insanları uyarmak için pek çok kitaplar yazılmış içersinde uydurma hadisleri toplayan eserler ortaya konmuştur.

SÜNEN-İ (SAHİH-İ) Tirmizî VE MÜELLİFİ

Tirmizî (Ebû İsa), Orta Asya şehirlerinden Termiz, Türmiz şeklinde de telaffuz edilen Tirmiz şehrinde 209/824 yılında doğmuş olup 279/892 yılında 70 yaşında vefat etmiştir. Künyesi Ebû İsa'dır. Kitabında kendi görüşünü sunarken Kale Ebû İsa (Tirmizî der ki): diyerek başlar. Hadis ilmini elde edebilmek için Horasan, Hicaz, Irak gibi pek çok beldeler dolaşmıştır. Hadis öğrenimini Buhara'da yapmış olup, Buharî ve Müslim hocalarındandır. Tirmizî'nin yaşadığı çağ hadis ilimlerinin büyük kalkınma çağı idi. Kütüb-ü Sitte imamları denilen hadisçiler de aynı asırda yaşamışlardır;

Buharî, 194-256
Müslim, 204-261
Tirmizî, 209-279
Ebû Davud, 202-275
Nesai, 215-303
İbn Mace, 209-273

Aynı dönemde yaşayan bu hadis alimlerimizden Buharî, Tirmizî'ye: **"Benim senden faydalanmam senin benden faydalanmandan daha fazladır"** demektedir. Pek çok hadis alimi hadiste güvenirliği ve imam oluşu konusunda ittifak ederler. Kendi dönemindeki pek çok ilim adamı: **"İlim toplayan te'lif eden ve müzakere eden biri"** olarak nitelendirirler. Pek çok hadis sened ve raviler hakkında Buharî'ye: **"Muhammed b. İsmail'e sordum"** diyerek o konuda aldığı bilgileri hadisin açıklama bölümünde aktarır. Bazı ilim adamlarınca, Hanbeli bazılarınca Şafii mezhebine nisbet edilen Müellifimiz, Ebû İsa'nın, hadis ashabından olduğu ve sünnete uyup doğrudan sünnete amel ettiği herhangi bir mezhebi taklid etmeyen müstakil bir Müctehid olduğu görüşü ağırlıktadır. Kitabın içersinde sıkça geçen **"Ashabına"** (arkadaşlarımız) sözünden Ehli hadis denilen Malik b. Enes, Şafii, Ahmed b. Hanbel ve İshak b. Rahuye'yi kasdettiği tahliller sonucunda anlaşılmıştır.

Darîr yani a'ma olduğu da söylenen müellifimizin ömrünün sonlarına doğru gözünü kaybettiği de söylenir. Sağlam bir hafızaya sahip olduğu tek dinlemede olduğu gibi ezberlediği kaydedilir. **Zehebî:** Buharî öldüğü zaman Horasan'da ilim, hıfz, vera' ve zühd yönleriyle Tirmizî denginde bir başkasını geride bir başkasını geride bırakmamıştı demekle bu üstünlüğünü bildirmiştir.

Hadisleri bir araya getirmek ve eser te'lif etmekle kalmamış hadis ilminin gelişmesine de katkıda bulunmuştur. Tirmizî dışındaki hadisçiler sahih ve zayıf tabirlerini kullanırken, Tirmizî buna bir de **"hasen"** tabirini de ortaya koyarak bu ifadenin hadisçiler yanında benimsenip şöhret bulmasına da sebeb olmuştur. Sadece hasen tabirini kullanmakla kalmayıp **"Hasan,**

sahih, garibtir." "Hasen sahihtir" gibi terkiplerde ortaya koymuştur. Bu hasen garib ıstılahı üzerine Ürdün ünüversitesi hadis ana bilim dalında 1995 yılında Tirmizî'nin sahih-i üzerinde uygulamalı nazari bir çalışma yapan **"Üsame Nemr Abdulkerim Abdulkadir,** (Danışmanı Dr. Sultan Akayile) yaptığı bu çalışmanın sonucunda şu kanaate varmıştır.

1- Tirmizî'nin hadislerinin derecelerini bildirirken, hasen garib demesi diğer hadisçilerin söyledikleri hasen garib anlamında değildir. Yani hasen, garib sözü tek bir terim değildir; İki ayrı sözcükten oluşur. İkisinin birbiriyle alakası yoktur. Birincisi hadisin sıhhat yönünden derecesini bildirir. İkincisi ise rivâyet edenler yönünden hadisin özelliğini bildirmektedir.

2- Tirmizî'ye göre hasen kelimesi değişik mertebelerde kullanılmıştır.

a) Sahih lizatihî
b) Sahih liğayrihi } Senedin kuvvetini belirtmek ister delil getirmez.
c) Hasen lizatihî
d) Hasen liğayrihî } Birbirini destekleyen hadislerle o hadisin derecesini yükseltmiş olur.

3- Garib kelimesi Tirmizî'ye göre pek çok anlamlara gelmekte olup çoğunlukla diğer hadisçilerin hasen dedikleri anlamındadır.

4- Bu değişik terimleri kullanmakla hadislerle hükmetmede kolaylık sağlamıştır. Diğer hadisçilerin cidden zayıf ve illetli dedikleri hadisleri bile hasen kabul edip, bu konudaki geniş yelpazesiyle farklı farklı yollardan gelen zayıfların birbirini desteklemesini ve böylece kuvvet bulup o hadisi de hasen sayıyor. Rivâyeti yalancılıkla itham edilmeyen bir ravinin rivâyetini bile hasen sayıyor. Hadisçilerin çoğunluğu bu metoda iyi bakmasa da...

Bu nazarî çalışmayı yapan araştırmacımız rakamlarla zayıf olduğu söylenen 367 hadisi vererek şu sonuca varmıştır. Bu 367 hadisten:

1- 45 tanesi sahih lizatihî durumundadır ki % 12 eder.
2- 36 tanesi sahih liğayrihî durumundadır ki % 10 eder.
3- 12 tanesi hasen lizatihî durumundadır ki % 3 eder.
4- 122 tanesi hasen liğayrihî durumundadır ki % 33 eder.
5- 54 tanesi ciddi anlamda zayıf ve değişik illetlidir % 14 eder.
6- 98 tanesi hiçbir şekilde zayıflık ve illetten kurtulamayan % 26 eder.
5-6 bölümler toplamı 152 hadis eder ki % 41 eder.
1-2-3 bölümler toplamı 93 hadis eder ki % 25 eder.

Tirmizî Sahihinin son bölümü olan 51. bölümü de İlel (Cerh ve Ta'dil) ile ilgili teknik bilgilere ayırmıştır ki bu bilgiler ileride gelecek ve bu konuda eser kaleme alacak kimselere çekirdek eser hizmetini görmüştür. Bu konularda en özlü bilgi Tirmizî'nin sahihinin sonundaki bu bölümden de özet olarak öğrenilebilir.

Tirmizî metod olarak kendisinden sonraki hadisçilere tesir edip onlara da örnek olmuştur. Darakutnî süneninde, Münzirî de Tergıb ve Terhibinde hadislerin sıhhat durumlarını belirtmişlerdir.

Sahabe hayatı ve menkıbelerine ait ilk eser yazan kimsenin de Tirmizî olduğu kaydedilmiştir. Şemail konusunda da ilk eser yazma yine Tirmizî'ye nasib olmuştur. Ayrıca el İlel-ül Kübra isimli bir eserinin olduğu da kaydedilmiştir.

Tirmizî'nin elimizdeki bu eserindeki tertip güzelliği diğer hadis kitaplarında yoktur. Bu sebeble bazı alimler Sahih-i Tirmizî'yi Kütüb-ü Sitte'nin üçüncü kitabı olarak kabul etmişlerdir. Tirmizî bu kitabı hakkında şu açıklamayı yapar: **"Bu kitabı te'lif edince Hicaz, Irak ve horasan alimlerine takdim ettim hepsi de onu beğendi kimin evinde bu kitab bulunursa sanki o evde konuşan bir peygamber vardır"** dediler.

Ahkam ve Muameleye ait hadislerin altında **Tirmizî şöyle der:** Diyerek açtığı bölümdeki yaptığı açıklamalarla hadis, ravi ve o hadis hakkındaki sahabe ve tabiin dönemi alimlerin görüşlerini vererek herkesin kitaptan kolayca istifadesine imkan tanımış olur. Bu bölümde hadisin güvenilirlik derecesini, Hadisin taşıdığı zayıflıkları rivâyet ve ravilere ilişkin bilgileri,

hukukçuların hadisten çıkardığı sonuçları ve mezheblerin görüşlerine de yer verir ki bu görüşleriyle bir çeşit mukayeseli fıkıh mezhebleri tarihi yapmış gibidir.

Tirmizî bazı hadislerin bulunduğu konu ile ilgili bölümünü alarak hadisi kısaltır ve: **"Bu hadisi buradakinden uzuncadır"** diyerek kısalttığını da belirtir.

Yine Tirmizî o hadisin başka hangi raviler tarafından da rivâyet edildiğini hadisin altına isimlerini vererek zikreder.

Sahih-i Tirmizî kitabına, Maliki alimlerinden İbn-ül Arabî el Malikî diye şöhret bulan Muhammed b. Abdullah el İşbilî **"ARIZAT-ÜL AHVEZÎ Fİ ŞERHİ-T TİRMİZÎ"** adı altında (V. 543/1148) şerh yapmıştır. Ayrıca, **"TUHFETÛL AHVEZÎ ŞERHU CAMİ İT TİRMİZÎ"** adı altında, Muhammed Abdurrahman İbnü Abdırrahim el Mübarekfûrî'de (V. 1353/1934) bir şerh yapmıştır.

Yine bu eserimiz üzerinde **"Nurettin Itr"** tarafından Buharî ve Müslim'le, Sahih-i Tirmizî'yi karşılaştırmalı olarak ele alıp geniş bir tahlil yapmıştır.

Başka şerh ve ihtisar çalışmaları da yapılan eserimizin hadislerini tek bir kelimeden bulmak maksadıyla **"Sıddîk el Beyk"** tarafından **"el Mürşid ila ehadisi sünen-i Tirmizî"** ismiyle birde anahtar kitap neşredilmiştir.

Kullanma ve istifade kolaylığı yönünden Buharî ve Müslim'den daha kolay olduğu söylenir, çünkü Buharî ve Müslim'den ihtisas sahibi kimseler istifade eder; Tirmizî'den ise herkes istifade edebilir.

AYET VE HADİSLERDE GEÇEN ÖLÇÜ BİRİMLERİNİN ÇAĞDAŞ ÖLÇÜLER CİNSİNDEN DEĞERLENDİRİLMESİ

* Kur'ân-ı Kerîm'de; **"Ölçüp tarttığınızda şaşmaz bir terazıyle tartın"**[1] diyerek ölçü işlerine dikkat edilmesi gereğini vurgulayan Rabbimiz, en küçük ağırlık birimi kabul edilebilecek **"Zerre"** kelimesini, pek çok ayetlerde[2] kullanmıştır. Yine ağırlık birimi olarak kullanılan **"Hardal tanesi"** de bazı ayetlerde geçer[3] **"Kıntar"**[4] ve çoğu **"Kanatîr"**[5] de ayetlerde geçen ölçü birimlerindendir. Yine en küçük ölçü birimlerinden olan **"Nakîr"**[6] Kıl kadar anlamında olan: **"Fetîl"**[7] ve yine en küçük ağırlık birimi olan **"Kıtmîr"**[8] ve en küçük para birimi Dirhem'in çoğulu olarak **"Derahim"**[9] kelimesi Kur'ân'da geçen ölçeklerdendir.

Ayrıca, ölçü ve tartı işlerinde dürüst ve duyarlı olunması gereğini[10] bizlere bildiren Rabbimiz bir nevi ölçek durumunda olan su kabı **"Suvağ"**[11] kelimesini derleyip toplamak anlamına gelen **"Vesak"**[12] kelimesini kitabımızda kullanmıştır.

Ayrıca değişik ölçü birimleri olarak kullanılan ve en büyük ölçek anlamında **"Yeryüzü"**[13] kelimesini, avuç anlamındaki **"Kabza"**[14] kelimesini ve Arşın anlamındaki **"Zira"**[15] kelimesini Kur'an'da kullanmıştır.

* Hadis-i şeriflerde de **"Mizan, Vezin, Dirhem, Dinar, Okıyye, Kantar, Mûd, Sa', Farak, Arak, Vesk, Kıst, Mûd, Mekûk, Kafiz, İrdeb, Kur`."** Uzunluk ölçüleri olarak ta; **"Fersah, Mil, Ğalve, Zira, Kabza"** kelimeleri kullanılmıştır. Ondört asır önce bu ayetler indirildiği ve bu hadisler söylendiği zaman tüm o çağın insanları anlıyorlardı. Bugün aradan bu kadar zaman geçmesine ve ölçü birimlerinin değişime uğramasıyla tüm Coğrafyalarda değişik isimler adı altında ölçekler kullanılmaktadır. Pek çok İslam Coğrafyası değişik ölçü birimleri kullanmakla beraber kilo, litre, metre, kilometre ölçülerinde birliktelik gözlemlenmektedir. Bu yüzden okuduğumuz hadislerde geçen bu

[1] 26 Şuara: 182
[2] 4 Nisa: 40; 10 Yunus: 61; 34 Sebe' 3-22; 99 Zilzal 7-8
[3] 21 Enbiya: 47, 31 Lokman: 16
[4] 3 Âl-i İmrân 75; 4 Nisa: 20
[5] 3 Âl-i İmrân:14
[6] 4 Nisa: 53; 4 Nisa: 124
[7] 4 Nisa: 49 77, 17 İsra: 71
[8] 35 Fatır 13
[9] 12 Yusuf: 20
[10] 11 Hud: 85, 26 Şuara: 181, 182; 6 Enam: 152
[11] 12 Yusuf: 72
[12] 84 İnşikak: 17
[13] 39 Zümer 67
[14] 20 Taha: 96
[15] 69 Hakka 32

ölçü birimlerini bir cetvel halinde okuyucu ve araştırmacı kardeşlerimize kolaylık olsun diye bu cetvelleri aşağıda veriyoruz. Bu cetveller hazırlanırken **"M. Necmüddin el Kürdî"** nin Mastır tezi olarak hazırladığı İbrahim tüfekçinin Tükçeye tercüme ettiği, **"Şer'i ölçü birimleri ve Fıkhî hükümleri"** kitabından büyük ölçüde istifade edilmiştir.

UZUNLUK ÖLÇÜLERİ

1- Bir katır kılı 0,5 mm

2- Altı katır kılı normal bir arpa tanesi kadar eder 3.33 mm.

3- Altı normal arpa tanesi, normal bir parmak kalınlığı eder **"İsba"** 20 mm

4- Dört parmak kalınlığı bir kabza eder ki **"Kabza"** 80 mm

5- 24 parmak kalınlığı bir zira` bir arşın eder ki, **"Zira', Arşın"** 48 cm. Normal bir kişinin dirseğinden orta parmak ucuna kadar ki uzunluktur.

6- Dört Zira' bir ba' bir **"Kulaç"** eder ki; 192 cm

7- **"Ğalve"** bir ok atımı mesafedir ki; 192 metre

8- **"Mil"** 3500 Zira' eder ki; 1680 metre

9- **"Fersah"** üç mil eder ki; 5,04 km

10- **"Berîd"** dört fersah eder ki; 20,16 km. dir.

İslam ülkelerinin çeşitli bölgelerinde kullanılan tefsir ve hadis kitaplarında isimleri geçen değişik zira' ölçüleri vardır ki isimleri ve parmak cinsinden ölçüleri şöyledir:

Sevda	:	27	parmak kalınlığı
Hadid	:	27	parmak kalınlığı
Yusufiyye	:	26 1/3	parmak kalınlığı
Kâdiye	:	25 1/3	parmak kalınlığı
Yed	:	24	parmak kalınlığı
Mürsele	:	24	parmak kalınlığı
Evanî	:	24	parmak kalınlığı
Kirbâs	:	28	parmak kalınlığı
Misaha	:	28	parmak kalınlığı
Kadîm	:	28	parmak kalınlığı
Küçük hâşimî	:	29 2/3	parmak kalınlığı
Mimariye	:	30	parmak kalınlığı
Neccar	:	30	parmak kalınlığı
Büyük haşimî	:	32 2/3	parmak kalınlığı
Ömeriyye	:	24+4+3=31	parmak kalınlığı
Mizaniyye	:	72 2/3	parmak kalınlığı

AĞIRLIK ÖLÇÜLERİ

1- Habbe	:	Buğday ve arpa tanesi	0,0589 gr.
2- Tusuç	:		0,124 gr.
3- Kırat	:		0,1856 gr.
4- Danik	:	(Yaklaşık yarım gram)	0,495 gr.
5- Nevât	:	Beş dirhem	14,85 gr.
6- Neş	:	Yirmi dirhem	59,4 gr.
7- Ukıyye	:	Kırk dirhem	118,8 gr.
8- Rıtıl	:	Dört yüz seken dirhem	1425,6 gr.
9- Men	:	Dokuz yüz altmış dirhem	2851,2 gr.
10- Kıntar	:	On iki bin dirhem	35,640 gr.

HACİM ÖLÇÜLERİ

Rıtıl	:	416 gr.
Müd	: ¼ Sa'a eşit bir ölçü birimidir.	832 gr.
	(Normal bir kimsenin iki avucunu buğday yığınına daldırdığında ele gelen buğday miktarı)	
Kıst	: Yarım Sa' miktarı kadardır.	1,664 gr.
Kılece (Kıst)	: 7/10 Sa' demektir, veya 3 tam ¾ rıtıl demektir,	2,425 gr.
Sa'	: Dört Müd miktarıdır veya 5 tam 1/3 rıtıl demektir,	3,328 gr.
Mahtûm	: Beş tam 1/3 Rıtıl demektir,	2,218 gr.
Mekûk	: Sekiz Rıtıl demektir veya bir tam ½ Sa' demektir,	3,328 gr.
Farak	: Üç Sa' veya on altı Rıtıl demektir,	9,984 gr.
Veybe	: Altı Sa' veya Otuz iki Rıtıl demektir,	19,968 gr.
Müdy	: Yedi tam ve ½ Sa' demektir veya kırk rıtıl demektir,	16,640 gr.
Kafîz	: On iki Sa' veya 64 Rıtıl demektir,	26,624 gr.
Arak	: On beş Sa' veya 80 Rıtıl demektir,	33,280 gr.
İrdeb	: Yirmi dört Sa' veya 128 Rıtıl demektir,	53,248 gr.
Cerîb	: Kırk sekiz Sa' veya 256 Rıtıl demektir,	106,496 gr.
Vesak	: Altmış Sa' veya 280 Rıtıl demektir,	199,680 gr.
Kerr	: Yediyüz yirmi Sa' veya 3840 Rıtıl demektir,	1,597,440 gr.

Saf suyun buğday hacmine göre oranı 150/198 yani 198 litre su 158 kg. ağırlığına eşittir. Arpanın saf suya orantısı ise 120/198 dir. Yani 198 litre su 120 kg. arpaya eşittir. Bu hesaba göre aynı hacimde fakat farklı ağırlıkta olan bazı bakliyat çizelgesi aşağıda sunulmuştur;

İRDEB: Yirmi dört Sa' veya 128 Rıtıl miktarına eşittir.

Maddenin cinsi		Hacmi	Ağırlığı
1- Saf su	:	1 irdeb	198 kg veya litre
2- Buğday	:	1 irdeb	150 kg veya litre
3- Arpa	:	1 irdeb	120 kg veya litre
4- Normal mercimek	:	1 irdeb	160 kg veya litre
5- Kırık mercimek	:	1 irdeb	148 kg veya litre
6- Bakla	:	1 irdeb	150 kg veya litre
7- Kırık Bakla	:	1 irdeb	144 kg veya litre
8- Soğan	:	1 irdeb	45 kg veya litre
9- Nohut	:	1 irdeb	150 kg veya litre
10-Susam	:	1 irdeb	120 kg veya litre
11- Yonca	:	1 irdeb	157 kg veya litre
12- Saman	:	1 irdeb	50 kg veya litre
13- Kepek	:	1 irdeb	67,5 kg veya litre
14- Kuru bezelye	:	1 irdeb	160 kg veya litre
15- Her türlü meyve sebze		1 irdeb	45 kg veya litre

SÜNEN-İ TİRMİZÎ TERCEMESİ

1.Cilt

Hazırlayan
Abdullah PARLIYAN

NİSAN 2004
KONYA

TEMİZLİK BÖLÜMLERİ

BÖLÜM: 1

➢ ABDESTSİZ NAMAZ KABUL EDİLİR Mİ?

1- Abdullah İbn Ömer (r.a.)'den bize bildirildiğine göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Abdestsiz namaz kabul edilmez. Ganimetten aşırılarak elde edilen hiçbir maldan da sadaka kabul edilmez."** (Müslim,Tahara: 2; İbn Mâce, Tahara: 2.)

Hennâd rivâyetinde **"illa bitahûrin"** ibaresi kullanılmaktadır.

◉ **Tirmizî:** Bu konuda gelen hadislerin en sahih ve hasen olanı budur diyor. Bu konuda; Ebû'l Melih, babasından, Ebû Hüreyre ve Enes'den de hadis rivâyet edilmiştir. Ebû'l Melih İbn Üsâme'nin adı Âmir'dir, ona Zeyd bin Ûsame İbn Umeyr el Hüzeli de denir.

BÖLÜM: 2

➢ ABDEST ALMANIN DEĞER VE KIYMETİ

2- Ebû Hüreyre (r.a.)'den bildirildiğine göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Müslüman veya Mü'min bir kimse abdest alırken yüzünü yıkadığında gözleriyle işlediği her türlü günah, abdest suyu veya suyun son damlasıyla dökülür gider. Ellerini yıkadığında, elleriyle işlediği her günah, suyun son damlasıyla dökülür gider ve böylece günahlarından temizlenmiş olur."** (Müslim, Tahara: 11; Muvatta, Tahara: 6)

◉ **Tirmizî:** Bu sahih ve hasen bir hadistir. Mâlik'in; Süheyl, babası ve Ebû Hüreyre'den aktardığı hadistir. Ebû Salih Süheyl'in babası olup, Ebû Salih es Sem'an denilen bu kişinin adı Zekvan'dır. Ebû Hüreyre'nin adının Abdüşşems veya Abdullah ibn Amr olduğu da söylenmiştir ki doğrusu budur. Yine bu konuda Osman b. Affân, Sevbân, Sunabihî, Amr b. Abese, Selman ve Abdullah b. Amr'dan da rivâyet vardır. Ebû Bekir'den rivâyet eden Sunabihî'nin, Rasûlullah (s.a.v.)'den işitmesi yoktur. Ebû Abdurrahman diye künyelenen Sunabihî, Rasûlullah (s.a.v.)'i görmek için yola çıktı fakat Rasûlullah (s.a.v.), O' yolda iken vefat etmişti pek çok hadis rivâyet eden bu kimsenin ismine benzer isimle anılan, Es Sunabih b. El A'ser el Ahmesi'ye de **"es Sunabihî"** denilir. Meşhur hadisi şudur: **"Ben diğer milletlere karşı sizin çokluğunuzla övüneceğim. Benden sonra birbirinizle savaşmayın."**

BÖLÜM: 3

➢ NAMAZIN ANAHTARI TEMİZLİKTİR

3- Ali (r.a.)'den bildirildiğine göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Namazın anahtarı temizlik, namaz içinde yapılması yasak olan şeyleri haram kılan şey ise, tekbîr getirmektir. O şeyleri helal kılan ise selam vermektir."** (İbn Mâce, Tahara: 3; Dârimî, Tahara: 22)

◉ **Tirmizî:** Bu hadis bu konuda rivâyet edilenlerin en sahih ve en güzel olanıdır. Abdullah b. Muhammed b. Akil; doğru, dürüst kişilerdendir. Fakat hafızası konusunda tenkit edilmiştir.

Tirmizî: Muhammed b. İsmail'den işittim o şöyle derdi: Ahmed b. Hanbel, İshâk b. İbrahim ve Humeydî, bu kimsenin hadisini delil olarak kabul ederlerdi. Muhammed; Hadis konusunda bu kimsenin güvenilir olduğunu söylerdi.

Tirmizî: Bu konuda Câbir ve Ebû Saîd'den de hadis rivâyet edilmiştir.

4- Câbir b. Abdillah (r.a.)'den rivâyet edildiğine göre Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Cennetin anahtarı namaz, namazın anahtarı abdest almaktır."** (Müsned: 14135)

BÖLÜM: 4

➢ TUVALETE GİRERKEN YAPILACAK DUA

5- Enes b. Mâlik (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) tuvalete girmek istediğinde: **"Allah'ım erkek ve dişi tüm şeytanlardan ve tüm pisliklerden sana sığınırım"** derdi. (Buhârî, Vudu': 9; Müslim, Hayz: 32)

◉ Şu'be diyor ki: Rasûlullah (s.a.v.) bazen başında **"Allahümme"** demeksizin bu duayı okurdu.

Tirmizî: Bu konuda Ali Zeyd b. Erkâm, Câbir ve İbn Mes'ûd'dan da rivâyet vardır.

Tirmizî: Enes hadisi bu konuda rivâyet edilenlerin en sahih ve güzel olanıdır. Zeyd b. Erkâm'ın hadisinin sened bölümünde hastalık vardır. Hişâm ed Destevaî ve Saîd b. Ebî Arûbe'nin, Katâde'den rivâyet ettikleri hadisin sened bölümündeki aksaklık; Katâde'nin iki yolla da rivâyet etmiş olabileceği şeklinde izah edilmiştir.

6- Enes b. Mâlik (r.a.)'den rivâyet edildiğine göre, Rasûlullah (s.a.v.), tuvalete gireceğinde: **"Allah'ım erkek ve dişi tüm şeytanlardan ve tüm pisliklerden sana sığınırım"** derdi. (Buhârî, Vudu': 9; Müslim, Hayz: 32)

◉ **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

BÖLÜM: 5

➢ TUVALETTEN ÇIKINCA YAPILACAK DUA

7- Âişe (r.anha)'dan rivâyet edildiğine göre, Rasûlullah (s.a.v.) tuvaletten çıkınca: **"Lutfunla Ya Rab beni bağışla"** derdi. (Ebû Davut, Tahara: 17; İbn Mâce, Tahara: 10)

◉ **Tirmizî:** Bu hadis hasen garibtir. Bu hadisi sadece; İsrail'in, Yusuf b. ebî Bürde'den geldiği şekliyle biliyoruz. Bu konuda Âişe (r.anha)'nın bu hadisinden başkasını bilmiyoruz.

BÖLÜM: 6

➢ TUVALET YAPARKEN KIBLEYE DÖNÜLÜR MÜ?

8- Ebû Eyyûb el Ensarî (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Tuvalete girdiğinizde kıbleyi karşınıza almayın ve arkanızı da çevirmeyin doğu veya batı tarafına dönünüz."** Hadisi rivâyet eden, Ebû Eyyûb diyor ki: Şam'a geldiğimizde tuvaletlerin kıbleye karşı yapıldığını gördük, buralara girince mümkün olduğu kadar başka yöne yöneliyor ve Allah'tan af diliyorduk. (Buhârî, Vudu': 11; İbn Mâce, Tahara: 17)

◉ **Tirmizî:** Bu konuda Abdullah b. Hâris b. Cez'ez Zubeydî ve Ma'kıl ibn ebî Heysem, Ma'kıl ibn ebî M'akıl da denilir. Ebû Ümâme, Ebû Hüreyre ve Sehl b. Huneyf'den hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Bu, Ebû Eyyûb hadisi bu konuda en sıhhatli ve en güzel hadistir. Ebû Eyyûb'un ismi, Hâlid b. Zeyd'dir. Zühri'nin ismi ise, Muhammed b. Müslim b. Ubeydullah b. Şihâb ez-Zühri, künyesi ise Ebû Bekir'dir. Ebû'l Velid el Mekkî diyor ki: İmam-ı Şâfii, bu hadis hakkında şöyle diyor: Bu yasak ancak kırlarda ve açık yerlerdedir kapalı yerlerdeki tuvaletlerde kıbleye dönülebilir. İshâk b. İbrahim'de aynen söylemiştir.

Ahmed b. Hanbel ise şöyle diyor: Rasûlullah (s.a.v.)'in bu ruhsatı kıbleye arkayı çevirmekle ilgilidir. Kıbleye karşı ne açık ne de kapalı yerlerde durulmamalıdır.

BÖLÜM: 7

➤ TUVALET YAPARKEN KIBLEYE DÖNME İZNİ VAR MI?

9- Câbir b. Abdillah (r.a.) demiştir ki: **"Peygamber (s.a.v.), tuvalet esnasında kıbleye yönelmeyi yasaklamıştı. Ancak vefatından bir yıl önce kıbleye doğru tuvaletini yaparken gördüm."** (Ebû Davut, Tahara: 5; İbn Mâce, Tahara: 18)

⦿ Bu konuda; Ebû Katâde Âişe ve Ammâr b. Yâsir'den de hadis rivayet edilmiştir.

Tirmizî: Bu konudaki Câbir hadisi hasen garibtir demiştir.

10- Ebû Katâde (r.a.): **"Rasûlullah (s.a.v.)'in kıbleye dönerek tuvalet ihtiyacını giderdiğini görmüştür."** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

⦿ Bu hadisi Kuteybe bu şekilde İbn Lehia'dan bize aktarmıştır. Câbir'in 9 numaralı hadisi bu konuda daha sahihtir. Bazı hadisçiler İbn Lehia'yı hafıza yönünden tenkit etmişlerdir.

11- İbn Ömer (r.a.), şöyle demiştir: **"Bir gün Hafsa (r.anha)'nın evinin damına çıkmıştım, Rasûlullah (s.a.v.)'i yüzü Şam tarafına arkası da Ka'be'ye dönük olarak tuvalet ihtiyacını gideriyordu."** (Buhârî, Vudu': 14; Nesâî, Tahara: 22)

⦿ **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

BÖLÜM: 8

➤ AYAKTA KÜÇÜK ABDEST BOZMA YASAĞI

12- Âişe (r.anha)'dan aktarıldığına göre, şöyle demiştir: **"Kim size; Rasûlullah (s.a.v.)'in ayakta küçük abdest yaptığını söylerse inanmayın. Rasûlullah (s.a.v.), çökmeden küçük abdestini yapmazdı."** (İbn Mâce, Tahara: 14; Nesâî, Tahara: 25.)

⦿ Bu konuda, Ömer, Büreyde ve Abdurrahman b. Hasene'den hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: "Âişe hadisi bu konuda en güzel ve en sahih hadistir" der.

Ömer'in hadisi ise, sadece Abdülkerim b. Eb'î'l Muhârik'in, Nafi'den, İbn Ömer'den ve Ömer'den rivâyeti olarak gelmiştir ve şöyledir: **"Rasûlullah (s.a.v.) beni ayakta abdest bozarken gördü de, Ya Ömer ayakta abdest bozma buyurdu. Bende bundan sonra ayakta abdest bozmadım."**

Tirmizî: Bu hadisi sadece Abdülkerim b. ebî Muhârik, Ömer'e nispet etmiştir ki bu kimse hadisçiler yanında hadisleri zayıf görülmüştür. Eyyûb es Sahtiyânî bu kişiyi zayıf kabul etmiş ve hakkında bazı sözler söylemiştir.

Ubeydullah, Nafi'den o da İbn Ömer'den rivâyet ettiğine göre; Ömer (r.a.): **"Müslüman olduğumdan beri ayakta abdest bozmadım"** demiştir. Bu hadis Abdülkerim'in hadisinden daha sahihtir. Bu konudaki Büreyde hadisi pek sağlam değildir. Rasûlullah (s.a.v.)'in ayakta küçük abdesti bozmayı yasaklaması haramlık için olmayıp bir edep kaidesi içindir. Abdullah İbn Mes'ûd'tan rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Edebe aykırı davranışlardan biri de ayakta abdest bozmaktır."**

BÖLÜM: 9

➤ ZARURET HALİNDE AYAKTA ABDEST BOZMA İZNİ

13- Huzeyfe (r.a.)'den rivâyet edildiğine göre; **"Rasûlullah (s.a.v.), bir toplumun çöplüğüne geldi ve orada ayakta küçük abdest bozdu. O'na abdest suyu getirmiştim oradan ayrılırken beni çağırdı topuklarına kadar yaklaşmıştım. O zaman abdest aldı ve mestleri üzerine meshetti."** (Nesâî, Tahara: 24; İbn Mâce, Tahara: 13)

◉ **Tirmizî:** Carûd'tan işittim dedi ki: Veki'in bu hadisi A'meş'den rivâyet edip şöyle dediğini duydum: Bu hadis; **"Rasûlullah (s.a.v.)'den mesh hakkında rivâyet edilen en sahih hadistir."** Ebû Ammâr Hüseyin b. Hureys'den işittim şöyle diyordu: O da Vakı'den işittim dedi, yaklaşık olarak aynı şeyi anlattı.

Tirmizî: Bu şekilde Mansur, Ubeyde ed Dabbî, Ebû Vâil'den, Huzeyfe'den, A'meş'in rivâyetinin benzeri rivâyet etmişlerdir.

Yine Hammad b. ebî Süleyman ve Âsım b. Behdele, Ebû Vâil'den, Muğîre b. Şu'be yoluyla Peygamberimiz (s.a.v.)'den rivâyet etmişlerdir ki Ebû Vâil'in, Huzeyfe'den rivâyeti daha sahihtir.

*İlim ehlinden bir kısmı ayakta abdest bozmaya izin vermişlerdir.

Tirmizî: Tabiî'nin büyüklerinden Abiyde b. Amr es Selmânî'den İbrahim Nehai'nin, Abiyde'den rivâyeti şöyledir. **"Rasûlullah (s.a.v.)'in vefatından iki yıl önce Müslüman oldum."** İbrahim'in arkadaşı Ubeyde ed Dabbî, Abdülkerim diye künyelenen **"Ubeyde b. Muattip"** dır.

BÖLÜM: 10

➤ TUVALET ANINDA BAŞKALARINDAN GİZLENME GEREĞİ

14- Enes (r.a.) şöyle diyor: **"Rasûlullah (s.a.v.) tuvalet ihtiyacını gidereceğinde çömelmeden önce elbisesini toplamazdı."** (Ebû Davut, Tahara: 6; Dârimî, Tahara: 7)

◉ **Tirmizî:** Muhammed b. Rabia da, A'meş yoluyla Enes'den böylece rivâyet etmiştir. Yine, Vekî ve Ebû Yahya el Hımmânî, A'meş yoluyla İbn Ömer'den şöyle rivâyet ettiler: **"Rasûlullah (s.a.v.), tuvalet ihtiyacını gidereceğinde çömelmeden önce elbisesini toplamazdı."**

Her iki hadiste mürseldir, çünkü A'meş'in ne Enes'den ne de diğer sahabeden bir şey duymadığı söylenmektedir. A'meş'in, Enes'i gördüğü ve **"onu namaz kılarken gördüm"** diyerek namaz hakkında bir şeyler söylediği hatırlatılıyor. A'meş'in adı: Süleyman b. Mihran Ebû Muhammed el Kâhilî olup, Kâhilî'lerin azatlısıdır. A'meş diyor ki: **"Babam düşman topraklarından küçük yaşta getirilmiş birisi olup Mesrûk onu kendisine mirasçı yaptı."**

BÖLÜM: 11

➤ TUVALETTE SAĞ ELLE TEMİZLENMENİN HOŞ OLMAYIŞI

15- Ebû Katâde (r.a.), babasından şöyle rivâyet etmiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.), kişinin sağ eliyle taharetlenmesini yasakladı."** (Ebû Davut, Tahara: 18; Dârimî, Tahara: 13)

◉ Bu konuda; Âişe, Selman, Ebû Hüreyre ve Sehl b. Huneyf'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Bu hadis hasen sahihtir. Ebû Katâde el Ensarî'nin adı: Hâris b. Rab'î dır. İlim ehlinin çoğunluğu bu hadise göre amel etmektedir. Yani sağ el ile temizlik yapmak hoş karşılanmamaktadır.

BÖLÜM: 12

➢ SU BULUNMAYAN YER VE ZAMANLARDA TAŞLA TEMİZLENME GEREĞİ

16- Abdurrahman b. Yezîd (r.a.) şöyle aktarıyor: **"Selman'a sizin Peygamberiniz (s.a.v.), size her şeyi hatta abdest bozmayı bile öğretti denildi de, Selman: "Evet" dedi, bizi büyük ve küçük abdest bozarken kıbleye doğru dönmekten, sağ el ile taharetlenmekten, taharetlenmeyi üç taştan az olarak yapmaktan, kemik ve tezekle taharetlenmekten de yasakladı."** (İbn Mâce, Tahara:16; Ebû Davut, Tahara: 21)

◉ **Tirmizî:** Bu konuda Âişe, Huzeyme b. Sabit, Câbir, Hallâd b. es Sâib ve babasından da hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Selman'ın bu konudaki hadisi hasen sahihtir. Peygamber (s.a.v.)'in ashabı ve ondan sonraki gelen alimlerin görüşü böyledir. Yani, su bulunmadığı hallerde taşla temizlenme yeterlidir ki, idrar ve dışkının izi kalmasın. Sevrî, İbn'ül Mübarek, Şâfii, Ahmed ve İshâk'ın görüşleri de böyledir.

BÖLÜM: 13

➢ SU BULUNMAYAN YERDE İKİ TAŞTA YETERLİ OLUR MU?

17- Abdullah İbn Mes'ûd (r.a.)'den rivâyete göre: **"Rasûlullah (s.a.v.) tuvalet için çıkmıştı ki bana üç taş bul dedi. Bende iki taş ve bir tezek getirdim iki taşı aldı ve tezeği atarak bu pistir"** buyurdu. (İbn Mâce,Tahara:16; Ebû Davut, Tahara:21)

◉ **Tirmizî:** Kays b. er Rabi' bu hadisi Ebû İshâk Ebû Ubeyde ve Abdullah ibn Mes'ûd'dan, İsrail'in hadisinin benzeri olarak rivâyet etmiştir.

Yine Ma'mer; Ammâr b. Züreyk, Ebû İshâk, Alkame ve Abdullah b. Mes'ûd'dan rivâyet etmiştir.

Yine Züheyr; Ebû İshâk'tan, Abdurrahman b. Esved'den, O da babası Esved b. Yezîd yine Abdullah b. Mes'ûd kanalıyla rivâyet etmişlerdir.

Yine Zekeriya b. ebî Zaide, Ebû İshâk'tan, Abdurrahman b. Yezîd'den, Evsed b. Yezîd ve Abdullah b. Mes'ûd'tan rivâyet etmişlerdir. Bu hadiste yanılgı ve karışıklık vardır. Muhammed b. Beşşâr, Muhammed b. Cafer, Şu'be'den O da Amr b. Mürre diyor ki: Ebû Ubeyde'ye sordum. Abdullah İbn Mes'ûd'dan bir şeyler duydun mu? Hayır dedi.

Tirmizî: Abdullah b. Abdurrahman'a sordum bu konuda Ebû İshâk'tan yapılan rivâyetlerin hangisi daha sahihtir? Hiçbir şey demedi. Buhârîye sordum O da bir şey demedi herhalde Züheyr'in, Ebû İshâk'dan, Abdurrahman b. Esved, babasından ve Abdullah b. Mes'ûd'dan rivâyeti daha uygun bularak onu Sahih-i Buhârî kitabına koymuştur.

Tirmizî: Bana göre bu konuda en doğru rivâyet; İsrail ve Kays'ın, Ebû İshâk'dan, Ubeyde ve Abdullah İbn Mes'ûd rivâyetidir. Çünkü İsrail, Ebû İshâk hadisini daha iyi biliyor.

Tirmizî: Ebû Musa, Muhammed b. Müsennâ'dan işittim diyordu ki: Abdurrahman b. Mehdî'den işittim diyordu ki: Ebû İshâk'ın, Sûfyân es Sevrî'den yaptığı rivâyetten her ne kaçırdımsa onu İsrail'den öğreneceğimi bildiğim içindir. Çünkü O, bu işi tam bilirdi.

Tirmizî: Züheyr'in, Ebû İshâk'tan rivâyeti pek sağlam olmayıp ondan işitmesi ömrünün son zamanlarında olmuştur. Ahmet b. Hasan et Tirmizî'den işittim, Ahmed b. Hanbel'in şöyle dediğini rivâyet etti. **"Bir hadisi Zaide ve Züheyr'den işitmişsen başkalarından işitmediğine aldırma ancak Ebû İshâk'tan aktardıkları hadis hariç"** Ebû İshâk'ın ismi: Amr b. Abdillah es Sebîî el Hemedânîdir. Abdullah İbn Mes'ûd'un oğlu Ebû Ubeyde babasından hadis işitmemiştir. Kendisi bu künyesiyle bilinir ismi bilinmemektedir.

BÖLÜM: 14

➢ TAHARETLENİLMESİ YASAK OLAN ŞEYLER

18- Abdullah b. Mes'ûd (r.a.)'den rivâyet edildiğine göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuşlardır: **"Tezek ve kemikle taharetlenmeyin, çünkü o cin kardeşlerinizin azığıdır."** (Ebû Davut, Tahara: 20; Nesâî, Tahara: 36)

◉ Bu konuda, Ebû Hüreyre, Selman, Câbir ve İbn Ömer'den hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Bu hadisi İsmail b. İbrahim ve diğerleri Davut b. ebî Hind'den, Şa'bi'den, Alkame'den ve Abdullah b. Mes'ûd'tan şöylece aktarmışlardır: **"Abdullah İbn Mes'ûd, cin gecesi Rasûlullah (s.a.v.) ile beraberdi..."** Bu uzunca hadis hakkında Şa'bi diyor ki: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Tezek ve kemikle temizlenmeyin çünkü onlar cin kardeşlerinizin azığıdır."** Bu konudaki İsmail'in rivâyeti sanki Hafs b. Gıyas'ın rivâyetinden daha sahih görünmektedir. İlim ehli bu hadis'e göre amel etmektedir. Bu konuda ayrıca Câbir ve İbn Ömer'den de rivâyet vardır.

BÖLÜM: 15

➢ SU İLE TEMİZLENMEK

19- Âişe (r.anha)'dan aktarıldığına göre, şöyle demiştir: **"Kocalarınıza su ile temizlenmelerini söyleyin. Ben onlara, bunu anlatmaktan utanıyorum Rasûlullah (s.a.v.) su ile temizlenirdi."** (Müslim, Tahara: 21; Nesâî, Tahara: 41)

◉ Bu konuda; Cerir b. Abdillah el Becelî, Enes ve Ebû Hüreyre'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Bu hadis hasen sahihtir. İlim sahipleri bu hadisle amel etmektedirler. Taşla temizlenme yeterli olmasına rağmen su ile temizlenme hoş görülmüş ve tercih edilmiştir. Sûfyân es Sevrî, İbn'ül Mübarek, Şâfiî, Ahmet ibn Hanbel ve İshâk'ta bu görüştedirler.

BÖLÜM: 16

➢ AÇIK YERLERDE TUVALETİ İNSANLARDAN UZAK YERLERE YAPMAK

20- Muğîre b. Şu'be (r.a.) şöyle anlatmıştır: **"Rasûlullah (s.a.v.) ile birlikte bir yolculukta idim, tuvalet ihtiyacını gidereceğinde insanlardan uzaklaşırdı."** (Nesâî, Tahara: 16; Ebû Davut, Tahara: 1)

◉ Bu konuda, Abdurrahman b. ebî Kurad, Ebû Katâde, Câbir, Yahya b. Ubeyd, babasından, Ebû Musa, İbn Abbâs, Bilâl b. el Hâris'den de rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Bu hadis hasen sahihtir demiştir. Yine Rasûlullah (s.a.v.)'den şöyle rivâyet edilmiştir: **"O küçük abdestini yapmak için üzerine sıçramaması için uygun yer arardı."**

Ebû Seleme'nin adı: Abdullah b. Abdurrahman b. Avf ez-Zühri'dir.

BÖLÜM: 17

➢ YIKANILAN YERE KÜÇÜK ABDEST BİLE BOZMANIN YASAKLIĞI

21- Abdullah b. Muğaffel (r.a.)'den aktarıldığına göre, Rasûlullah (s.a.v.): **"Biriniz yıkandığı yere idrarını yapmasın şüphe ve vesvesenin birçoğu bundandır."** (Nesâî, Tahara: 32; İbn Mâce, Tahara:12)

◉ Bu konuda; Rasûlullah (s.a.v.)'in bir sahabesinden de rivâyet vardır.

Tirmizî: Bu hadis garîptir. Merfu olarak sadece, A'ma Eş'as denilen Eş'as b. Abdullah'ın rivâyetinden biliyoruz.

İlim sahiplerinden birçoğu yıkanma yerine idrar yapmayı hoş görmemişlerdir. Temizlikle alakalı pek çok vesvese ve şüphenin bu işten kaynaklandığını söylemişlerdir. Bir kısım ilim sahibi ise buna izin vermiştir. İbn Sîrîn bunlardan biridir. Kendisine; vesvesenin ve şüphenin birçoğu yıkanma

yerine idrar yapmaktan ileri gelirmiş dendiğinde: Bu işin garipliğini kabul edercesine: **"Rabbim Allah'tır, O'nun ortağı yoktur"** dedi.

İbn'ül Mübarek der ki: Yıkanma yerinde su akıp gidiyorsa idrar yapılabilir.

Tirmizî: İbn Mübarek'in bu sözünü Ahmed b. Abde el Âmulî'den, İbn Hıbban ve Ahmed b. Hanbel rivâyet etmiştir.

BÖLÜM: 18

➤ DİŞ TEMİZLİĞİ İÇİN MİSVAK KULLANMAK

22- Ebû Hüreyre (r.a.)'den bildirildiğine göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Eğer ümmetime zorluk verecek olmasaydım her namaz için misvâk kullanmalarını emrederdim."** (Ebû Davut, Tahara: 25; Müslim, Tahara: 15)

◉ **Tirmizî:** Bu hadis Zeyd b. Hâlid, Ebû Seleme, Muhammed b. İbrahim, Muhammed b. İshâk yoluyla rivâyet edilmiştir. Ebû Seleme'nin, Ebû Hüreyre ve Zeyd b. Hâlid, ikilisinden rivâyeti yanımda daha sahihtir. Bu hadis başka yollarla da Ebû Hüreyre'den rivâyet edilmiştir. Pek çok yönden rivâyeti bu hadisi sahih hale getirmiştir. İmâm-ı Buhârî ise; Ebû Seleme'nin, Zeyd b. Hâlid'den rivayetini daha sahih kabul eder.

Tirmizî: Bu konuda Ebû Bekir, Ali, Âişe, İbn Abbâs, Huzeyfe, Zeyd b. Hâlid, Enes, Abdullah b. Amr, İbn Ömer, Ümmü Habibe, Ebû Ümâme, Ebû Eyyûb, Temam, İbn Abbâs, Abdullah b. Hanzale, Ümmü Seleme, Vâsile ve Ebû Musa'dan da rivâyet edilmiştir.

23- Zeyd b. Hâlid el Cühenî (r.a.)'den aktarıldığına göre, Rasûlullah (s.a.v.)'in şöyle buyurduğunu işittim dedi: **"Ümmetime zorluk vereceğinden korkmasaydım her namaza başlamadan misvâk kullanmalarını emreder, yatsı namazını gecenin üçte birine kadar geciktirirdim."** (Ebû Davut, Tahara: 25)

Hadisin Râvîsi Ebû Seleme dedi ki: Zeyd b. Hâlid misvâkı katiplerin kulaklarına kalem koydukları gibi koyarak, namaza katılırdı. Namaza başlamadan misvâkını kullanır sonra misvâkı yerine kor ve namazına başlardı.

◉ **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir der.

BÖLÜM: 19

➤ UYKUDAN KALKAN KİMSE ELİNİ YIKAMADAN SU KABINA DALDIRMAMALIDIR.

24- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyet edildiğine göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Biriniz gece uykusundan uyandığında elini iki yada üç sefer yıkamadan su kabının içine sokmasın çünkü elinin nerede gecelediğini bilemez."** (Nesâî, Gusul: 29; Ebû Dâvûd, Tahara: 49)

◉ Bu konuda İbn Ömer, Câbir ve Âişe'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Bu hadis hasen sahihtir der.

Şâfii: Her uykudan kalkan kimsenin elini yıkamadan abdest kabına daldırmamasını severim. Yıkamadan elini daldıran kimseyi hoş görmem. Elinde necaset olmaz ise su bozulmaz.

Ahmed b. Hanbel: Gece uykusundan uyandığında elini yıkamadan önce abdest kabına daldırırsa o suyun dökülmesi hoşuma gider.

İshâk: Gece veya gündüz uykusundan uyanan kişi elini yıkamadan abdest kabına elini daldırmasın.

BÖLÜM: 20

➤ ABDESTE BAŞLARKEN BESMELE ÇEKMEK

25- Ebû Sûfyân b. Huveytib (r.a.), ninesinden o da babasından bize bildirdiğine göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.)'den işittim buyurdular ki: **"Abdest'e başlarken besmele çekmeyen kimsenin abdesti yoktur."** (İbn Mâce, Tahara: 29; Nesâî, Tahara: 41)

◉ Bu konuda Âişe, Ebû Saîd, Ebû Hüreyre, Sehl b. Sa'd ve Enes'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî ve Ahmed b. Hanbel: Bu konuda isnadı daha sahih bir hadis bilmiyoruz diyorlar.

İshâk: Abdest alan besmeleyi bilerek terk ederse abdestini yeniler unutarak ve te'vile giderek terk ederse abdesti caizdir diyor.

Muhammed b. İsmail: Rebah b. Abdurrahman'ın hadisi bu konudaki hadislerin en iyisidir.

Tirmizî: Rebah b. Abdurrahman, büyükannesinin babasının adı Saîd b. Zeyd b. Amr b. Nüfeyl'dir. Ebû Sifal el Mürrî'nin adı ise, Sümâme b. Husayn'dır. Rabah b. Abdurrahman, Ebû Bekir b. Huveytıb'dır. Bazıları dedesine nispet ederek, Ebû Bekir b. Huveytıb diyerek rivâyet ettiler.

26- Saîd b. Zeyd (r.a.), babasından, o da, Rasûlullah (s.a.v.)'den bu hadisin benzerini rivâyet etmiştir. (İbn Mâce, Tahara; 41)

BÖLÜM: 21

➤ ABDEST ALIRKEN AĞIZ VE BURUNA SU VERMEK

27- Seleme b. Kays (r.a.)'den rivâyet edildiğine göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Abdest alırken burnuna su verdiğinde burnunu temizle. Abdest bozduktan sonra su bulamadığında taşla temizleneceksen taş sayısını tek yap."** (Buhârî, Vudu: 26; Nesâî, Tahara: 72)

◉ Bu konuda Osman, Lakît b. Sabire, İbn Abbâs, Mıkdam b. Ma'dikerib, Vâil b. Hucr ve Ebû Hüreyre'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Seleme b. Kays'ın hadisi hasen sahihtir. İlim ehli, ağıza ve buruna su verme konusunda ihtilaf etmişlerdir. Bir kısmı ağız ve buruna su vermeyi terk eden, namazını iade eder, derler. Abdest ve guslü de iade eder demişlerdir. İbn ebi Leylâ, Abdullah b. Mübarek, Ahmed ve İshâk bu görüştedirler.

Ahmed b. Hanbel der ki: Abdest için buruna su verip sümkürmek ağıza su vermekten daha gereklidir.

Tirmizî: İlim sahibi bir gurup, abdestte iade etmez; gusülde terk edilirse guslün yenilenmesi gerekir derler. Sûfyân es Sevrî ve Küfelilerin görüşü böyledir.

Diğer bir gurup ise: Ağız ve buruna su vermeyi unutan ne abdestte nede gusülde iade gerekmez çünkü ağıza ve buruna su vermek işi Rasûlullah (s.a.v.)'in sünnetidir. Mâlik ve Şâfii'nin sonraki görüşü de böyledir.

BÖLÜM: 22

➤ AĞIZ VE BURUNA BİR AVUÇLA SU VERMEK

28- Abdullah b. Zeyd (r.a.)'den rivâyet edilmiştir, dedi ki: **"Rasûlullah (s.a.v.), bir avucuyla ağzına ve burnuna su verdiğini gördüm. Bunu üç defa yaptı.** (Buhârî, Vudu: 25; Nesâî, Tahara: 94)

◉ **Tirmizî:** Bu konuda Abdullah b. Abbâs'ın hadisi de vardır.

Tirmizî: Abdullah b. Zeyd'in bu hadisi hasen garibtir. Mâlik, İbn Uyeyne ve başka bir kimse bu hadisi Amr b. Yahya'dan rivayet ettiler ve: **"Rasûlullah (s.a.v.), bir avuçtan ağzına ve burnuna su verdi"** bölümünü zikretmediler. Bu bölümü sadece Hâlid b. Abdullah zikretmiştir. Hadisçiler yanında bu kimse sika ve hafızdır.

Bazı ilim sahibi kimselerde: "Bir avuçla hem ağza hem de buruna su vermek yeterlidir." Derken bir kısmı da: **"Bu işin ayrı ayrı yapılması bize daha hoş gelir"** demektedirler.

Şâfiî: Ağıza ve buruna su vermek tek avuçla olursa caizdir; fakat ayrı ayrı yapılırsa bu daha hoştur diyor.

BÖLÜM: 23

➤ SAKAL ARALARINA SU GEÇİRMEK

29- Hassân b. Bilâl (r.a.), şöyle anlatmıştır: Ammâr b. Yâsir'i gördüm abdest aldı sakal aralarına su geçirdi. Ona: **"Sakalının aralarına su mu geçiriyorsun?"** dedim. O da: **"Buna engel olacak bir şey mi var? Rasûlullah (s.a.v.)'i sakal aralarına su geçirirken gördüm"** dedi. (İbn Mâce, Tahara: 50)

30- Hassân b. Bilâl (r.a.), Ammâr'dan aynı hadisi rivâyet etmiştir. (İbn Mâce, Tahara: 50)

◉ **Tirmizî:** Bu konuda Osman, Âişe, Ümmü Seleme, Enes, İbn ebi Evfâ ve Ebû Eyyûb'tan da rivayet vardır.

Tirmizî: İshâk b. Mansûr'dan işittim şöyle diyordu: Ahmed b. Hanbel ve İbn Uyeyne şöyle demişlerdir. **"Abdulkerim, sakal aralarına su geçirme hadisini Hassân b. Bilâl'dan işitmemiştir."**

Muhammed b. İsmail: Bu konuda rivâyet edilen en sahih hadis Âmir b. Şakîk'ın, Ebû Vâil ve Osman'dan rivâyet ettiği hadistir.

Tirmizî: Sahabe ve tabiin alimlerinin çoğunluğu sakal aralarına su geçirilmesi kanaatindedirler. Şâfiî de aynı görüştedir.

Ahmed b. Hanbel: Sakal arasına su geçirmeyi unutanın abdesti caizdir.

İshâk: Unutarak ve tevil ederek terk ederse abdesti caizdir, bile bile terk ederse abdesti iade eder.

31- Osman b. Affân (r.a.)'den rivâyet edildiğine göre: **"Rasûlullah (s.a.v.) sakallarının arasına abdest suyunu geçirirdi."** (İbn Mâce, Tahara: 50)

Tirmizî: Bu hadis hasen sahihtir demiştir.

BÖLÜM: 24

➤ BAŞI ÖNDEN ARKAYA DOĞRU MESHETMEK

32- Abdullah b. Zeyd (r.a.)'den rivâyet edildiğine göre: **"Rasûlullah (s.a.v.), başını iki eliyle önden arkaya doğru meshetti elini ileri geri hareket ettirerek ilk başladığı yere geri getirdi, sonra da ayaklarını yıkadı."** (Buhârî, Vudu: 40; İbn Mâce, Tahara: 51)

◉ **Tirmizî:** Bu konuda Muaviye, Mikdam b. Ma'dikerib ve Âişe'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Abdullah b. Zeyd'in bu hadisi bu konudaki en sağlam ve en güzel olanıdır. Şâfiî, Ahmed ve İshâk'da bu görüştedir.

BÖLÜM: 25

➢ BAŞI MESHETMEYE ARKA TARAFTAN BAŞLAMAK

33- Muawiz b. Afrâ (r.anha)'dan rivayete göre: **"Rasûlullah (s.a.v.), bir defasında önden arkaya, arkadan öne olmak üzere başını iki sefer meshetti. İki kulağının da hem içini hem de dışını meshetti."** (Ebû Dâvûd, Tahara: 51; İbn Mâce, Tahara: 51)

◉ **Tirmizî:** Bu hadis hasen bir hadistir. Abdullah b. Zeyd'in hadisi ise bu konuda sened yönünden daha güzel ve iyi olanıdır. Kûfeliler uygulamalarını bu hadisle yapmışlardır. Vekî' b. Cerrâh'da onlardan biridir.

BÖLÜM: 26

➢ BAŞI BİR SEFER MESHETMEK

34- Muawiz b. Afrâ (r.anha)'dan rivâyet edildiğine göre, O bir sefer Rasûlullah (s.a.v.)'i abdest alırken gördü ve şöyle dedi: **"Ön ve arka kısımlarıyla başını şakaklarıyla kulaklarını bir sefer meshetti."** (Ebû Dâvûd, Tahara: 60; İbn Mâce, Tahara: 51)

◉ **Tirmizî:** Bu konuda Ali ve Talha b. Musarrif'ın dedesinden de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Rübeyyi' hadisi hasen sahihtir. Peygamber (s.a.v.)'den başka bir yoldan **"Başını bir kere meshetti"** rivayeti de gelmiştir. Sahabe ve tabiin dönemindeki ilim ehli, uygulamalarını bu hadisle yapmışlardır. Cafer b. Muhammed, Sûfyân es Sevrî, İbn'ül Mübarek, Şâfii, Ahmed, İshâk başın bir sefer meshedilmesinden yanadır.

Muhammed b. Mansur el Mekkî anlatmıştır: Sûfyân b. Uyeyne'den işittim şöyle demiştir: Cafer b. Muhammed'e başı mesh yapma konusunda, **"Bir kere kafi gelir mi?"** dedim. **"Evet vallahi yeterlidir"** dedi.

BÖLÜM: 27

➢ BAŞI MESHETMEK İÇİN YENİDEN SU ALMAK

35- Abdullah b. Zeyd (r.a.)'den aktarılmıştır: **"Peygamber (s.a.v.)'in abdest aldığını, başını ellerinin artığı olmayan, yeni aldığı bir su ile meshettiğini görmüştür."** (Ebû Dâvûd, Tahara: 51; Nesâî, Tahara: 82)

◉ Bu hadis hasen sahihtir.

İbn Lehîa bu hadisi Habban b. Vâsi'den, babasından ve Abdullah b. Zeyd'den rivâyet ederek şöyle dedi. **"Rasûlullah (s.a.v.) abdest aldı ve başını, ellerinin artığı olmayan başka bir su ile meshetti."**

Amr b. el Hâris'in Habban'dan rivayeti daha sahihtir. Çünkü bu hadis Abdullah b. Zeyd ve başkalarından değişik yollarla şu şekilde: **"Rasûlullah (s.a.v.) başını meshetmek için yeniden su aldı."** Rivâyet edilmiştir. İlim ehlinin çoğunluğu; başın meshedilmesi için yeniden su alınması görüşündedirler.

BÖLÜM: 28

➢ KULAKLARIN İÇİNİ VE DIŞINI MESHETMEK

36- İbn Abbâs (r.a.)'den rivâyet edildiğine göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.), başını, kulakların içini ve dışını meshetti."** (Nesâî, Tahara: 84; Ebû Davut, Tahara; 51)

◉ **Tirmizî:** Bu konuda Rubeyyi'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Bu, İbn Abbâs hadisi, hasen sahihtir. İlim ehlinin çoğunluğunun görüşü: **"Kulakların içten ve dıştan meshedilmesi gerektiği"** şeklindedir.

BÖLÜM: 29

➢ KULAKLARIN BAŞIN MESHEDİLMESİNDEN SAYILMASI

37- Ebû Ümâme (r.a.)'den rivâyete göre, demiştir ki: Rasûlullah (s.a.v.), abdest aldı yüzünü ve ellerini üçer kere yıkadı, başını meshederek dedi ki: **"Kulaklar başın meshine dahildir."** (İbn Mâce, Tahara: 53; Ebû Dâvûd, Tahara: 51)

⊙ **Tirmizî:** Kuteybe ve Hammad dediler ki: "Kulaklar başın meshine dahildir" sözü: Peygamber (s.a.v.)'in sözünden mi yoksa Ebû Ümâme'nin sözünden mi olduğunu bilmiyoruz. Bu konuda Enes'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Bu hadis hasendir, isnadı pek sağlam değildir. Peygamber (s.a.v.)'in ashabı ve tabiînden ilim ehlinin uygulamaları bu hadise göredir, kulaklar başın meshine dahildir. Sûfyân es Sevrî, İbn'ul Mübarek, Şâfiı, Ahmed ve İshâk'ın görüşü de budur.

Bazı ilim ehline göre: Kulakların ön tarafı, yüzden; arka tarafı ise, baştan sayılır.

İshâk diyor ki: Kulakların ön tarafını yüzümü yıkarken meshetmeyi, tercih ederim.

Şâfii'de şöyle diyor: Kulakların tamamen meshedilmesi sünnet olup elin artığı su ile değil yeni su ile meshedilmelidir.

BÖLÜM: 30

➢ PARMAK ARALARINA SU GEÇİRMEK

38- Lakît b. Sabire (r.a.)'nın babasından rivâyet edildiğine göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Abdest aldığın da parmak aralarına suyu geçirmeye çalış."** (Nesâî, Tahara: 92; İbn Mâce, Tahara: 54)

⊙ **Tirmizî:** Bu konuda İbn Abbâs, Müstevrid b. Şeddâd el Fihrî ve Ebû Eyyûb el Ensârî'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Bu hadis hasen sahihtir demiştir. İlim sahipleri uygulamalarını bu hadise göre yapmış olup, abdestte ayak parmakları arasına mutlaka su geçirilmelidir demişlerdir. Ahmed ve İshâk'da aynı görüştedirler. İshâk der ki: **"Abdestte el ve ayak parmaklarının arasına su geçirilmeye çalışılmalıdır."** Hadisin râvîlerinden Ebû Haşim'in adı: İsmail b. Kesir el Mekkî'dir.

39- İbn Abbâs (r.a.)'den rivâyet edildiğine göre, Rasûlullah (s.a.v.) buyurdular ki: **"Abdest aldığında el ve ayak parmaklarının arasına su geçirmeye çalış."** (İbn Mâce, Tahara: 55; Nesâî, Tahara: 93)

⊙ **Tirmizî:** Bu hadis hasen garibtir.

40- Müstevrid b. Şeddâd el Fihrî (r.a.)'den rivayete göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.)'i abdest alırken serçe parmağı ile her iki ayak parmaklarının arasını ovuşturduğunu gördüm."** (İbn Mâce, Tahara: 54; Nesâî, Tahara: 92)

⊙ **Tirmizî:** Bu hadis hasen garibtir. Bunu sadece İbn'ü Lehia'nın rivayetinden bilmekteyiz.

BÖLÜM: 31

➢ ABDESTTE YIKANMAYAN ÖKÇELERE ATEŞTEN AZÂB OLSUN!

41- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Abdest alırken yıkanmayıp kuru bırakılan ökçelere ateşten azâb olsun."** (İbn Mâce, Tahara: 55; Nesâî, Tahara: 89)

◉ Bu konuda: Abdullah b. Amr, Âişe, Câbir, Cez'in, Zübeydi'nin oğlu Abdullah b. el Hâris, Muaykıb, Hâlid b. Velid, Şurahbil b. Hasene, Amr b. As, Yezîd b. Sûfyân'dan da hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Bu, Ebû Hüreyre hadisi hasen sahihtir. Rasûlullah (s.a.v.)'den: **"Abdest alırken yıkanmayıp kuru bırakılan ayak içleri ve topuklara ateşten azâb olsun."** Şeklinde de hadis rivâyet olunmuştur.

Bu hadisten anlaşılan şudur: Çorap ve mest giyilmeksizin çıplak ayaklara mesh yapmak caiz değildir.

BÖLÜM: 32

➤ ABDEST ALIRKEN ORGANLARI BİRER DEFA YIKAMAK

42- İbn Abbâs (r.a.)'den rivayete göre **"Rasûlullah (s.a.v.) tüm organlarını birer defa yıkayarak abdest aldı."** (İbn Mâce, Tahara: 45; Buhârî, Vudu: 23)

◉ **Tirmizî:** Bu konuda Ömer, Câbir, Büreyde, Rafi' ve İbn Fakih'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Bu, İbn Abbâs hadisi bu konudaki rivâyetlerin en güzel ve sahih olanıdır. Rişdîn b. Sâ'd ve başkaları bu hadisi Dahhâk b. Şurahbil, Zeyd b. Esleme'nin babasından ve Ömer b. Hattâb'tan: **"Abdest organlarını tek tek yıkayarak abdest aldı"** diye rivâyet edilmiştir. Bu hadis pek sağlam değildir. Sahih olan rivâyet: İbn'ü Aclan, Hişâm b. Sa'd, Sûfyân es Sevrî, Abdulaziz b. Muhammed, Zeyd b. Eslem, Atâ b. Yesâr ve İbn Abbâs'tan yapılan rivâyettir.

BÖLÜM: 33

➤ ABDEST ALIRKEN ORGANLARI İKİŞER DEFA YIKAMAK

43- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivayete göre, **"Rasûlullah (s.a.v.), tüm organlarını ikişer sefer yıkayarak abdest aldı."** (İbn Mâce, Tahara: 47; Ebû Dâvûd, Tahara: 53)

◉ **Tirmizî:** Bu konuda Câbir'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Bu hadis hasen garibtir. Bu hadisi sadece İbn Sevbân'ın Abdullah b. el Fadl'dan rivâyetiyle bilmekteyiz. Bunun da isnadı hasen sahihtir.

Tirmizî: Hemmâm, Âmir el Ahvel'den, Atâ'dan ve Ebû Hüreyre'den **"Rasûlullah (s.a.v.)'in üçer kere abdest organlarını yıkayarak abdest aldı"** diye rivâyet etmektedir.

BÖLÜM: 34

➤ ABDEST ORGANLARINI ÜÇER DEFA YIKAMAK

44- Ali (r.a.)'den rivâyet edildiğine göre: **"Rasûlullah (s.a.v.) tüm organlarını üçer kere yıkayarak abdest aldı."** (Ebû Dâvûd, Tahara: 52, İbn Mâce, Tahara: 46)

◉ **Tirmizî:** Bu konuda Osman, Âişe, Rübeyyi', İbn Ömer, Ebû Ümâme, Ebû Rafi', Abdullah b. Amr, Muaviye, Ebû Hüreyre, Câbir, Abdullah b. Zeyd ve Übey b. Ka'b'tan da hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Ali'nin hadisi bu konuda en güzel ve sahih olanıdır. Çünkü bu hadis Hz. Ali'den, pek çok kişilerden rivâyet edilmiştir. İlim sahiplerinin uygulamaları bu hadise göredir. Abdest organlarını tek yıkamak caizdir ve yeterlidir. İki kere yıkamak caizdir ve yeterlidir. İki kere yıkamak daha değerlidir. Üç kere yıkamak daha değerlidir, bundan başkası olmaz.

İbn'ül Mübârek: Abdeste organları üçer seferden fazla yıkayanın günahkâr olacağını söyleyemem.

Ahmed ve İshâk: "Vesveseli ve hasta kimseler üçten fazla yapabilir" derler.

BÖLÜM: 35

➢ ABDEST ORGANLARINI BİRER, İKİŞER VE ÜÇER DEFA YIKAMAK

45- Sabit b. ebî Saffiye (r.a.)'den rivâyete göre, demiştir ki: Ebû Cafer'e, Câbir sana: **"Rasûlullah (s.a.v.)'in abdest organlarını birer, ikişer ve üçer kere yıkayarak abdest aldığını aktardı mı?"** diye sordum. **"Evet"** dedi. (İbn Mâce, Tahara: 45)

46- Tirmizî: Vekî', bu hadisi Sabit b. Ebû Safiyye'den rivâyet ederek şöyle demiştir: Ebû Cafer'e; **"Câbir sana Rasûlullah (s.a.v.)'in abdest organlarını birer kere yıkayarak abdest aldığını aktardı mı?"** dedim. **"Evet"** dedi. (İbn Mâce, Tahara: 45)

⊙ Hadisi bu şekilde bize Hennâd ve Kuteybe aktardılar ve bu hadisi bize Vekî', Sabit b. Safiyye'den bize aktarmıştır, dediler.

Tirmizî: Bu hadis Şerik'in hadisinden daha sahihtir, çünkü bundan başka yollarla da rivâyet edilmiştir. Vekî' rivâyetine benzer Sabit'den aktarılmıştır.

Şerik ise hadis rivayetinde çok yanlış yapan biridir. Sabit b. ebî Safiyye'nin ismi ise, Ebû Hamza es Sümâlî'dir.

BÖLÜM: 36

➢ ABDEST ALIRKEN BAZI ORGANLARI İKİ BAZILARINI ÜÇER KERE YIKAMAK

47- Abdullah b. Zeyd (r.a.)'den rivâyet edildiğine göre: **"Rasûlullah (s.a.v.), abdest aldı: Yüzünü, üç kere; kollarını, ikişer kere yıkayıp; başını meshetti ve ayaklarını da ikişer defa yıkadı."** (Buhârî, Vudu: 154; İbn Mâce Tahara: 45; Nesâî, Taharat: 65)

⊙ **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir demiştir. Başka hadislerde Rasûlullah (s.a.v.)'in abdest organlarından kimini bir kere, kimini üç kere yıkayarak abdest aldığı zikredilmiştir.

Bir kısım ilim sahibi, böyle yapmaya ruhsat vermiştir. Abdest organlarının bir kısmını üç, bir kısmını iki, bir kısmını da tek sefer yıkamakta bir sakınca görmemişlerdir.

BÖLÜM: 37

➢ RASÛLULLAH (S.A.V.) NASIL ABDEST ALIRDI?

48- Ebû Hayye (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Ali'yi gördüm abdest aldı ellerini tertemiz yıkadı. Sonra ağzına üç sefer su verdi; üç seferde burnuna su verdi; yüzünü de üç sefer yıkadı; kollarını da üç defa yıkadı; başını bir sefer meshetti; ayaklarını topuklarına kadar yıkadı sonra kalkıp abdestten artan suyu ayakta olduğu halde içti ve şöyle dedi: **"Rasûlullah (s.a.v.)'in abdestinin nasıl olduğunu size göstermek istedim."** (Buhârî, Vudu': 25; İbn Mâce, Tahara: 46)

⊙ **Tirmizî:** Bu konuda Osman, Abdullah b. Zeyd, İbn Abbâs, Abdullah b. Amr, Rübeyyi', Abdullah b. Üneys ve Âişe'den hadis rivâyet edilmiştir.

49- Abdi Hayr (r.a.)'den rivâyet edilmiştir, Ebû Hayye'nin, Ali'den rivâyet ettiği hadisi aynen aktarıp, sonunda: **"Abdestini bitirince abdestten artan sudan avucuyle alır ve içerdi"** demiştir. (İbn Mâce, Tahara: 45; Buhârî, Vudu': 25)

⊙ **Tirmizî:** Bu Ali (r.a.) hadisini; Ebû İshâk el Hemedanî, Ebû Hayye, Abdulhayr ve el Hâris'den her biri vasıtasıyla rivâyet etmiştir.

Zaide b. Kudâme ve başkaları Hâlid b. Alkame'den ve Abdi Hayr'den, Ali (r.a.)'den uzunca rivâyet etmişlerdir. Bu hadis hasen sahihtir.

Tirmizî: Şu'be bu hadisi Hâlid b. Alkame'den rivâyet etmiştir. Fakat rivâyet ettiği kişinin ve babasının isminde hata ederek şöyle demiştir: **"Mâlik b. Urfuta"** Abdihayr'den ve Ali'den.

Tirmizî: Ebû Avâne'de; Hâlid b. Alkame'den, Abdihayr'den ve Ali'den rivâyet etmiştir.

Tirmizî: Şu'be rivâyeti gibi **"Mâlik b. Urfuta"** dan da yine aynı rivâyet yapılmış olup bu ismin doğrusu: **"Hâlid b. Alkame'**dir.

BÖLÜM: 38

➤ ABDESTTEN SONRA ELBİSENİN ETEĞİNE SU SERPMEK

50- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyet edildiğine göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Cibril bana geldi ve Ya Muhammed! Abdest aldığında (vesveseyi önlemek için elbisenin ön tarafına) su serp"** dedi. (İbn Mâce, Tahara: 58)

⊙**Tirmizî:** Bu hadis garîptir. Buhârî'den işittim dedi ki: Hasen İbn Alî el Haşimî'nin hadisleri pek kabul edilmez.

Tirmizî: Bu konuda Ebû'l Hakem b. Sûfyân, İbn Abbâs, Zeyd b. Hârise, Ebû Saîd el Hudrî'den de hadis rivâyet edilmiştir. Bu hadiste görüldüğü gibi bazı hadisçiler Sûfyân b. Hakem derken bazıları da Hakem b. Sûfyân diyerek karışıklığa düşmüşlerdir.

BÖLÜM: 39

➤ HER DURUMDA ABDESTİ EN GÜZEL ŞEKLİYLE ALMAK

51- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Allah'ın günahları ne ile sildiğini ve dereceleri ne ile yükselttiğini size haber vereyim mi?"** Sahabîler: **"Evet Ya Rasûlullah!"** dediler. Buyurdu ki: **"Her türlü zorluklara rağmen abdesti en güzel şekliyle almak, mescidlere namaz kılmak için giderken adımları çoğaltmak, bir namazdan sonra diğer namazı kılmak için büyük bir arzuyla beklemek. İşte tüm bunlar, sizin ibâdetler konusunda en büyük cihadınızdır."** (Müslim, Tahara:14; İbn Mâce, Tahara: 58)

52- Kuteybe (r.a.), aynı hadisin bir benzerini Abdulaziz b. Muhammed'den ve el A'lâ'dan naklederek şu ilaveyi yapmıştır: **"İşte ribât'ınız budur, işte ribât'ınız budur, işte ribât'ınız budur."** (Müslim, Tahara: 14; Nesâî, Tahara: 107)

⊙ **Tirmizî:** Bu konuda Ali, Abdullah b. Amr, İbn Abbâs, Abîde (Ubeyde de denilir) b. Ömer, Âişe, Abdurrahman b. Âiş el Hadremî ve Enes'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Ebû Hüreyre'nin bu konudaki hadisi hasen sahihtir.

El A'lâ b. Abdurrahman; Yakup el Cühenî el Hurakî'nin oğludur ve hadisçiler yanında güvenilen biridir.

BÖLÜM: 40

➤ ABDESTTEN SONRA HAVLU KULLANMAK

53- Âişe (r.anha)'dan rivayete göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.)'in bir havlusu vardı; abdestten sonra onunla kurulanırdı."** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

◉ **Tirmizî:** Bu Âişe (r.anha)'nın hadisi pek sağlam değildir. Çünkü; Rasûlullah (s.a.v.)'den bu konuda sıhhatli bir şey yoktur. Hadisin râvîlerinden, Ebû Muâz'a: **"Süleyman b. Erkâm"** denilir ki, hadisçiler tarafından zayıf sayılır.

Tirmizî: Yine bu konuda Muâz b. Cebel'den de hadis rivâyet edilmiştir.

54- Muâz b. Cebel (r.a.)'den rivâyet edildiğine göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.)'i abdest alırken gördüm yüzünün ıslaklığını elbisesinin ucuyla kuruladı."** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

◉ **Tirmizî:** Bu hadis garibtir, sened yönünden zayıftır. Rişdîn b. Sa'd ve Abdurrahman b. Ziyâd b. En'um el Afrikıyyu'nun, hadis konusunda zayıf oldukları tesbit edilmiştir. Rasûlullah (s.a.v.) dönemi ve sonraki dönem olan Tabiin alimlerinden bir kesim havlu ile kurulanmaya izin vermişlerdir.

Kurulanmayı hoş karşılamayanlar ise: **"Abdest sevap yönünden tartılacaktır."** sözünden dolayı bu kanaate varmışlardır, bu da Saîd b. Müseyyeb ve Zührî'den rivâyet edilmektedir.

Muhammed b. Humeyd er Razi'den rivâyet ederek şöyle demiştir: Ali b. Mûcâhid bana rivâyet etti, **"bana göre o güvenilir biridir"** O da, Zuhrî'den aktardığına göre, Zuhrî şöyle demiştir: **"Abdestten sonra kurulanmanın hoş görülmeyişi abdest sevap yönünden tartılacaktır"** sözünden dolayıdır.

BÖLÜM: 41

➤ ABDESTTEN SONRA HANGİ DUA OKUNACAK?

55- Ömer b. Hattâb (r.a.)'den rivâyet edilmiştir, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Kim abdestini güzelce alır ve sonunda; Eşhedü en lâ ilahe illallahu vahdehû la şerîke leh ve eşhedü enne Muhammeden abdühü ve rasülühü. Allahümecalnî minettevvabîne vecalnî minel mutetahhirîn"** [1] derse kendisine Cennetin sekiz kapısı açılır ve dilediği kapıdan içeri girer. (Nesâî, Tahara: 109; İbn Mâce, Tahara: 60)

◉ **Tirmizî:** Bu konuda Enes ve Ukbe b. Âmir'den de rivâyet vardır.

Tirmizî: Ömer'in bu hadisinde Zeyd b. Hubab'a karşı çıkılmıştır.

Tirmizî: Abdullah b. Salih ve daha başkaları bu hadisi Muaviye b. Salih, Rabia b. Yezîd, Ebû İdris, Ukbe b. Âmir, Ömer, Rabia, Ebû Osman, Cübeyr b. Nüfeyr ve Ömer'den rivâyet etmişlerdir.

Bu hadisin senedinde karışıklık vardır. Bu konuda Rasûlullah (s.a.v.)'den sahih olarak fazla bir şey aktarılmamıştır. **Muhammed:** Ebû İdris, Ömer'den hiçbir şey işitmemiştir demiştir.

BÖLÜM: 42

➤ YAKLAŞIK OLARAK İKİ LİTRE İLE ABDEST ALMAK

56- Sefîne (r.a.)'den rivayete göre: **"Rasûlullah (s.a.v.) bir müd ile abdest alır bir sa' ile de guslederdi."** (Müslim, Hayz:10; Dârimî, Tahara: 23)

◉ **Tirmizî:** Bu konuda Âişe, Câbir ve Enes'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Bu, Sefîne hadisi hasen sahihtir. Ebû Reyhane'nin ismi, Abdullah b. Matar'dır. İlim sahipleri bu şekilde abdest ve gusüldeki ölçeklere itibar etmişlerdir.

Şâfiî, Ahmed, İshâk; Bu hadisten bu miktarın dışında az veya çok olursa caiz değildir anlamı çıkmaz, hadis bir sınırlama getirmemiştir kafi gelecek miktarı göstermektedir, derler.

---

[1] Ben inanır ve şâhidlik yaparım ki Allah'tan başka ilah yoktur. O'nun ortağı da yoktur. Yine inanırım ki Muhammed O'nun kulu ve Peygamberidir. Allah'ım! beni tam tevbe edenlerden ve tertemiz temizlenenlerden eyle.

BÖLÜM: 43

➤ ABDEST ALIRKEN SUYU İSRÂF ETMEMEK

57- Übey b. Ka'b'den rivâyet edildiğine göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Her ibadette olduğu gibi; abdest'e vesvese sokmak için abdestin de bir şeytanı vardır ona VELEHAN denilir. Evham ve vesveseye kaptırıp suyu fazla kullandırmasından dolayı onun vesvesesin den sakınıp uzak durun."** (İbn Mâce, Tahara: 48)

◉ Bu konuda Abdullah b. Amr ve Abdullah b. Muğaffel'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Übey b. Ka'b'ın hadisi garibtir, hadisin senedi hadisçilerce pek sağlam değildir. Çünkü Hârice'den başka bu hadisi rivâyet eden birini bilmiyoruz.

Bu hadis Hasan'dan başka yollarla rivâyet edilmiş olup bu konuda, Peygamber (s.a.v.)'den sahih bir hadis rivâyet edilmiş değildir. Hadisçiler arasında Hârice pek sağlam sayılmaz İbn'ül Mübarek, bu kimseyi zayıf kimselerden saymaktadır.

BÖLÜM: 44

➤ HER NAMAZ İÇİN AYRI BİR ABDEST ALMAK

58- Enes (r.a.)'den rivâyet edilmiştir: **"Peygamber (s.a.v.), abdestli olsa da olmasa da; her namaz için ayrıca abdest alırdı."** Hadisin râvîsi Humeyd, **"Enes'e: siz nasıl yapardınız?"** diye sordum O da: **"Biz tek abdest alırdık"** diye cevap verdi. (İbn Mâce, Tahara: 72; Nesâî, Tahara: 101)

◉ **Tirmizî:** Enes'in, Humeyd'den, rivâyet ettiği bu hadis bu yönüyle hasen garibtir. Hadisçiler yanında ise Amr b. Âmir el Ensarî'nin, Enes'den rivâyet ettiği hadis meşhurdur. Bazı ilim sahibi kimseler her namaz için abdest almayı, vâcib olarak değil müstehap olarak görürler.

59- İbn Ömer (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Abdest üzerine abdest alan kimseye Allah on abdest sevâbı yazar."** (Ebû Dâvûd, Tahara: 32; İbn Mâce, Tahara: 73)

◉ Bu hadisi el Afrikî, Ebû Gutayf ve İbn Ömer'den rivâyet ediyor. Bu hadisi bu şekilde Huseyn b. Hureys el Mervezî ve Muhammed b. Yezîd el Vasîti ve el Afrikî'den aktarmıştır ki isnad yönünden zayıftır.

Ali b. el Medinî, Yahya b. Saîd el Kattan'dan naklen şöyle diyor: Bu hadis Hişâm b. Urve'ye hatırlatılınca: **"Bu rivâyet meşrik adı verilen Kufe ve Basra bölgesinin"** rivâyet şeklidir.

Tirmizî: Ahmed b. Hasen'den işittim diyordu ki: Ahmed b. Hanbel'in; **"Yahya b. Saîd el Kattan gibisini hiç görmedim"** dediğini kendisinden işittim.

60- Amr b. Âmir el Ensarî (r.a.), Enes'in şöyle dediğini işittim diyor: **"Rasûlullah (s.a.v.), her namaz için abdest alırdı."** Enes'e: **"Siz ne yapardınız?"** dedim. **"Abdestimiz bozulmadıkça pek çok namazı bir abdestle kılardık"** dedi. (Nesâî, Tahara: 101; İbn Mâce, Tahara: 72)

◉ **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir, Humeyd'in Enes'den rivâyet ettiği hadis ise ceyyid garib hasendir.

BÖLÜM: 45

➤ BİR ABDESTLE BİRKAÇ NAMAZ KILMAK

61- Büreyde (r.a.)'ın babasından rivâyete göre: **"Rasûlullah (s.a.v.) her namaz için abdest alırdı. Mekke fethi günü bütün namazları tek bir abdestle kıldı ve mestlerinin üzerine mesh etmişti."** Bunun üzerine Ömer (r.a.): **"Bugüne kadar yapmadığını yaptın!"** deyince: **"Bunu bilerek yaptım ya Ömer!"** buyurmuşlardır. (Müslim, Tahara: 25; Nesâî, Tahara: 100)

⊙ **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir. Ali b. Kâdim, Sûfyân es Sevî'den bu hadisi şu ilaveyi yaparak rivâyet etmektedirler: **"Abdest organlarını birer sefer yıkayarak."**

Tirmizî: Sûfyân es Sevrî aynı şekilde bu hadisi, Muharib b. Disâr'dan ve Süleyman b. Büreyde'den rivâyet ederek; **"Rasûlullah (s.a.v.) her namaz için abdest alırdı"** demektedir. Vekî', Sûfyân, Muharib, Süleyman b. Büreyde, babasından da aynı hadisi rivâyet etti.

Tirmizî: Abdurrahman b. Mehdî ve başkaları; Sûfyân, Muharib b. Disâr ve Süleyman b. Büreyde'den mürsel olarak rivâyet etmiştir ki, bu hadis Vekî'in hadisinden daha sahihtir. İlim sahipleri uygulamalarını bu hadise göre yaparlar. Abdest bozulmadıkça namazlar bir abdestle kılınır. Bir kısmı da sevâbını umarak müstehab görürler.

El İfrikî, Ebû Gutayf, İbn Ömer'den rivâyet ederek: **"Her kim, abdesti bozulmadan tekrar abdest alırsa: Allah ona on sevap yazar"** bu hadisin isnadı zayıftır.

Bu konuda Câbir b. Abdillah'tan: **"Rasûlullah (s.a.v.), öğle ve ikindi namazlarını tek abdestle kıldı"** şeklinde rivâyet edilmiştir.

BÖLÜM: 46

➤ KARI KOCANIN BİR KAPTAN GUSÜL YAPMALARI

62- İbn Abbâs (r.a.)'den rivâyete göre, Meymûne şöyle aktarmıştır: **"Ben ve Rasûlullah (s.a.v.), bir kaptan gusül abdesti alırdık."** (Buhârî, Gusül: 2; Müslim, Tahara: 10)

⊙ **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir. Fakîhlerin genelinin görüşü budur. Karı kocanın bir kaptan yıkanmasında bir sakınca yoktur.

Tirmizî: Bu konuda Ali, Âişe, Enes, Ümmü Hâni, Ümmü Sübeyye el Cüheniyye, Ümmü Seleme ve İbn Ömer'den hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Ebû Şa'sa'nın adı, Câbir b. Zeyd'tir.

BÖLÜM: 47

➤ KADININ TEMİZLİĞİNDEN ARTAN SU İLE ABDEST ALINIR MI?

63- Gifar oğullarından bir adam (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.), kadının abdestinden artan su ile abdest almayı yasakladı."** (Ebû Dâvûd, Tahara: 40; Nesâî, Miyah: 12)

⊙ **Tirmizî:** Bu konuda Abdullah b. Sercis'den de rivâyet vardır.

Tirmizî: Fakîhlerden bir kısmı kadının temizliğinden artan su ile abdest almayı hoş görmemişlerdir. Ahmed ve İshâk bunlardandır. Kadının temizliğinden artan suyu mekruh gören bu kimseler kadınların içtiği sudan kalan artıkla bir sakınca görmemektedirler.

64- Hakem b. Amr el Gıfârî (r.a.)'den rivâyet edildiğine göre, Rasûlullah (s.a.v.): **"Erkeğin, kadının temizliğinden artan su ile abdest almasını yasakladı"** veya artığından dedi. (Ebû Dâvûd, Tahara: 40; Nesâî, Miyah: 12)

⊙ **Tirmizî:** Bu hadis hasendir. Ebû Hacib'in ismi **"Sevâbe b. Âsım"**dır.

Muhammed b. Beşşâr bu hadisinde: **"Rasûlullah (s.a.v.), erkeğin kadının temizliğinden artan su ile abdest almasını yasakladı"** demekte ve şüpheye düşmemektedir.

BÖLÜM: 48

➤ KADININ ABDESTİNDEN ARTAN SU İLE ABDEST ALMA İZNİ

65- İbn Abbâs (r.a.)'den rivâyet edilmiştir, dedi ki: Rasûlullah (s.a.v.)'in hanımlarından biri Cefne'de gusletti, Rasûlullah (s.a.v.) o kaptan abdest almak isteyince; **"Ya Rasûlullah! Ben cünüp idim."** Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Su cünüp olmaz yani pislenmez."** (İbn Mâce, Tahara: 33; Ebû Dâvûd, Tahara: 35)

⊙ **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir. Sûfyân es Sevrî, Mâlik ve Şâfiî'nin görüşü de bu hadis doğrultusundadır.

BÖLÜM: 49

➤ ÇOK OLAN SUYU HİÇBİR ŞEY KİRLETMEZ

66- Ebû Saîd el Hudrî (r.a.)'den rivâyet edildiğine göre, şöyle demiştir; **"Ya Rasûlullah! Budaa kuyusunun suyundan abdest alabilir miyiz? O kuyuya etrafından sel suları ve rüzgar vasıtasıyla hayız bezleri, kokmuş şeyler ve köpek leşleri de sürüklenip gelebiliyor"** deyince buyurdular ki; **"Çok olan sular daima temizdir onu hiçbir şey pisleyemez."** (Ebû Dâvûd, Tahara: 34; Nesâî, Miyah: 2)

⊙ **Tirmizî:** Bu hadis hasendir. Ebû Üsâme bu hadisin senedini temizleyerek güzelleştirmiştir. Ebû Saîd'in Budaa kuyusu hakkındaki bu hadisini Ebû Üsâme rivâyetinden daha güzel kimse rivâyet etmemiştir. Yine bu hadis değişik şekillerde Ebû Saîd'den rivâyet edilmiştir. Bu konuda İbn Abbâs ve Âişe'den de hadis rivâyet edilmiştir.

BÖLÜM: 50

➤ NE KADAR SUYU HİÇBİR ŞEY KİRLETMEZ?

67- İbn Ömer (r.a.)'den rivâyete göre, demiştir ki; Issız bir yerde bulunan çeşitli hayvanların ve yırtıcıların uğrak yeri olan bir sudan abdest alınıp alınmayacağı hakkında sorulmuştu da, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdular: **"Su iki, kulle miktarı kadar olursa hiçbir şey onu kirletmez."** (İbn Mâce, Tahara: 76; Dârimî, Tahara: 55)

⊙ Abde, Muhammed b. İshâk'ın şöyle söylediğini aktarıyor: **"Kulle"** büyük su küplerine ve su içilen değişik kaplara denir.

Tirmizî: Şâfiî, Ahmed ve İshâk'ın görüşleri bu şekilde olup şöyle derler: "Su, iki kulle miktarı olursa tadı, rengi ve kokusu değişmediği sürece o suyu hiçbir şey necis yapmaz bu miktar yaklaşık olarak beş **"kırba"** kadardır.

BÖLÜM: 51

➤ DURGUN SUYA İŞEMENİN HOŞ OLMAYIŞI

68- Ebû Hüreyre (r.a.)'den bildirildiğine göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Hiç biriniz akmayan durgun suya işemesin, sonra ondan su alıp abdest alabilir."** (Buhârî, Vudu: 73; Nesâî, Tahara: 31)

⊙ **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir. Bu konuda Câbir (r.a.)'den de hadis rivâyet edilmiştir.

BÖLÜM: 52

➢ DENİZİN SUYU TEMİZDİR

69- Ebû Hüreyre (r.a.)'den aktarıldığına göre, şöyle demiştir: **"Bir adam; Rasûlullah (s.a.v.)'e biz deniz yolculuğu yaparız ve beraberimizde az su bulundururuz o suyla abdest alırsak içme suyumuz kalmayacak ve susuz kalacağız bu durumda deniz suyundan abdest alabilir miyiz?"** diye sordu da, Rasûlullah (s.a.v.): **"Denizin suyu temiz, ölüsü de helaldir"** buyurdular. (Nesâî, Miyah: 5; İbn Mâce, Sayd:18)

◉ Bu konuda Câbir ve el Firâsî'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Bu hadis hasen sahihtir. Peygamber (s.a.v.)'in ashabından pek çok alim kişinin görüşü budur. Ebû Bekir, Ömer, İbn Abbâs, bunlardan olup deniz suyundan abdest almakta bir sakınca görmezler.

Yine Peygamber (s.a.v.)'in ashabından bazı kimseler de deniz suyundan abdest almayı hoş görmemişlerdir. İbn Ömer ve Abdullah b. Amr bunlardandır. Abdullah b. Amr deniz suyu için o ateş gibi yakar demektedir.

BÖLÜM: 53

➢ İDRARINA DİKKAT ETMEYİP ELBİSESİNE SIÇRATAN KİMSENİN DURUMU

70- İbn Abbâs (r.a.)'den rivâyet edildiğine göre: Rasûlullah (s.a.v.), iki kabre uğradı ve buyurdu ki: **"Bu iki kabirdeki kimse azâb olunuyorlar azâbları büyük bir şeyden dolayı da değildir, şu kimse idrarından sakınmaz ve üzerine sıçratırdı, şu da insanlar arasını bozmak için laf taşırdı."** (Buhârî, Vudu: 58; Nesâî, Cenaiz: 116)

◉ **Tirmizî:** Bu konuda Ebû Hüreyre, Ebû Musa, Abdurrahman b. Hasene, Zeyd b. Sabit ve Ebû Bekre'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Bu hadis hasen sahihtir. Mansûr bu hadisi Mûcâhid ve İbn Abbâs'tan rivâyet etmekte ve senedinde **"Tavustan"** bölümünden bahsetmemektedir. A'meş rivâyeti daha sahihtir.

Veki'in katibi: Ebû Bekir ve Muhammed b. Ebân el Belhî'den işittim şöyle diyordu: Vekî'den şöyle dediğini işittim: **"A'meş, İbrahim'in isnadını Mansur'dan daha iyi kavramıştır."**

BÖLÜM: 54

➢ YEMEK YEMEYEN ÇOCUĞUN İDRARININ TEMİZLENMESİ

71- Ümmü Kays binti Mıhsan (r.anha)'dan rivâyet edildiğine göre, şöyle demiştir: **"Henüz yemek yemeyen çocuğumla Rasûlullah (s.a.v.)'in yanına girmiştim. Çocuk onun kucağında iken üzerini ıslattı. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.) su istedi ve o suyu ıslak yere serpti."** (Buhârî, Vudu: 64; Müslim, Tahara: 31)

◉ **Tirmizî:** Bu konuda Ali, Âişe, Zeynep, Lübabe bintil Hâris ki, Abdulmuttalip oğlu Abbâs oğlu Fadl'ın annesidir. Ebûs Semh, Abdullah b. Amr, Ebû Leylâ ve İbn Abbâs'dan da hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Peygamber (s.a.v.)'in ashabından, tabiinden ve tebe-i tabiinden çoğunluğun görüşü budur. Ahmed ve İshâk bunlardan olup şöyle derler: **"Erkek çocuğun idrarına su dökülür kız çocuğunun idrarı ise yıkanır bu hüküm yemek yemeyen çocuklar içindir yemek yemeye başlayınca her ikisinin idrarı da yıkanmalıdır."**

BÖLÜM: 55

➢ ETİ YENEN HAYVANLARIN DURUMU

72- Enes (r.a.)'den rivâyet edilmiştir: "Ureyne kabilesinden bazı kimseler Medîne'ye gelmişlerdi, çölde yaşamaya alışık oldukları için Medîne'nin havasına alışamadılar. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.), zekat develerini çobanıyla beraber onlara verdi ve dedi ki: **"Bu develerle Medîne dışına gidin, onların süt ve idrarlarından için."** Onlarda oraya gidip Rasûlullah (s.a.v.)'in çobanını öldürdüler develeri de beraberlerinde alıp, İslam dininden döndüler. Sonra yakalanıp Rasûlullah (s.a.v.)'e getirildiler ceza olarak elleri ve ayakları çaprazlama kesildi, gözleri oyuldu ve Hâre denilen bir bölgeye bırakılıp ölüme terk edildiler. Hadisin râvîsi Enes der ki: **"Onlardan kiminin susuzluktan ağızlarıyla yeri tırmalar şekilde ölüp gittiklerini görmüştüm."** Böyle rivâyet etmiştir. Hammâd, hadisin son bölümünü, **"Onlardan kimisi susuzluktan ağızlarıyla yeri tırmaladılar"** demiştir. (İbn Mâce, Hudûd: 20; Nesâî, Tahara: 191)

◉ **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir. Enes'den başka yollarla da rivâyet edilmiştir. İlim sahiplerinin çoğunluğu bu görüşte olup eti yenen hayvanların idrarında bir sakınca görmezler.

73- Enes (r.a.)'den rivâyet edildiğine göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.)'in onların gözlerini oymasının tek sebebi onların da çobanın gözünü oymalarından dolayıdır."** (Buhârî, Vudu: 70; Nesâî, Tahara: 191)

◉ **Tirmizî:** Bu hadis garibtir. Bu ihtiyar, Yahya b. Gaylân'dan başkasının Yezîd b. Zürey'den rivayetini bilmiyoruz.

Mâide süresinin 45. ayeti gereği: **"Yaralamalarda kısas vardır"** gerçeği böylece ortaya konmuş oldu.

İbn Sirin'in, şöyle dediği rivâyet edilir: **"Rasûlullah (s.a.v.)'in o kimselere bu cezayı uygulaması her konuda cezaların indirilmesinden önce gerçekleşmiştir."**

BÖLÜM: 56

➢ YELLENMEDEN DOLAYI ABDEST ALMAK GEREKİR

74- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Abdest, kokusu ve sesi olan yellenmeden dolayı alınmalıdır."** (Müslim, Hayz 26; Nesâî, Tahara: 115)

◉ **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

75- Ebû Hüreyre (r.a.)'den bize bildirildiğine göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Mescidde namaz için bulunan bir kimse, iki kalçası arasından bir hareket sezerse koku ve ses duymadığı sürece abdest almak için mescidden dışarı çıkmasın."** (Nesâî,Tahara: 115; Müslim, Hayz: 26)

◉ **Tirmizî:** Bu konuda Abdullah b. Zeyd, Ali b. Talk, Âişe, İbn Abbâs, İbn Mes'ûd ve Ebû Saîd'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Bu hadis hasen sahihtir. Alimlerin görüşü şöyledir: **"Abdest almak ancak hadesten veya koku ve sesi olan yellenmeden dolayıdır."**

Abdullah b. Mübarek şöyle demiştir: **"Kişi abdestinin bozulduğundan şüphe ederse yemin edecek kadar kesinkes bilmedikçe abdestini yenilemesi gerekmez."** Kadının önünden yel çıkarsa abdest alması gerekir Şâfii ve İshâk'ın görüşü budur.

76- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Abdesti bozulan kimsenin namazı tekrar abdest almadıkça kabul edilmez."** (Buhârî, Vudu: 2; Nesâî, Tahara: 115)

⊙ **Tirmizî:** Bu hadis garib hasen sahihtir.

BÖLÜM: 57

➤ UYUMAKTAN DOLAYI ABDEST ALINMASI GEREKİR

77- İbn Abbâs (r.a.)'den bildirildiğine göre, bizzat kendisi Rasûlullah (s.a.v.), secde ederken horlayacak şekilde uyuyup sonra kalkıp namaz kıldığını gördü ve: **"Ya Rasûlullah! Sen gerçekten uyumuştun"** dedi. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.): **"İstirahat için yatarak uyuyana abdest gerekir, çünkü kişinin uzandığı zaman mafsalları gevşer"** buyurdu. (Müslim, Hayz: 6; İbn Mâce, Tahara: 62)

⊙ **Tirmizî:** Hadisin râvîlerinden Ebû Hâlid'in adı Yezîd b. Abdurrahman'dır. Bu konuda Âişe, İbn Mes'ûd ve Ebû Hüreyre'den de hadis rivâyet edilmiştir.

78- Enes b. Mâlik (r.a.)'den rivâyet edildiğine göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.)'in ashabı uyurlar sonra kalkıp abdest almadan namaz kılarlardı."** (İbn Mâce, Tahara: 62; Ebû Dâvûd, Tahara: 79)

⊙ **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

Tirmizî: Salih b. Abdulah'dan şöyle dediğini işittim: **"Abdullah b. Mübarek'e oturduğu yerde yaslanarak uyuyan kimseye abdest alması gerekir mi?"** diye sordum. O da: **"Gerekmez"** diye cevap verdi.

Tirmizî: Saîd b. ebî Arûbe, İbn Abbâs'ın bu hadisini Katâde'den, İbn Abbâs'tan rivâyet ederken aradaki rivâyetçilerden Ebûl Âliye'yi atlamış ve hadisi merfu duruma getirmemiştir.

Alimler uykudan dolayı abdest alma konusunda farklı görüşler ortaya koydular, çoğunluk: **"Ayakta ve oturarak uyuyana uzanıp yatmadığı sürece abdest gerekmez görüşündedirler Sevrî, İbn'ül Mübarek ve Ahmed'in görüşü böyledir."** Bir kısım alim ise: **"Aklına ve hislerine sahip olamayacak derecede uykuya dalarsa abdest alması gerekir"** demektedirler ki, İshâk'ın görüşü böyledir.

Şâfiî: **"Oturarak uyuyan kişi, uykusunda rüya görür ve kalçaları uyku sebebiyle gevşemişse ona abdest lazım gelir"** demektedir.

BÖLÜM: 58

➤ ATEŞTE PİŞEN GIDADAN DOLAYI ABDEST GEREKİR Mİ?

79- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Ateşte pişen şeylerden dolayı abdest almak gerekir, hatta peynir parçası bile olsa."** Bunun için Ebû Hüreyre, İbn Abbâs'a sordu: **"Ey Ebû Hüreyre! Yağ yesek sıcak su içsek bile abdest almamız gerekir mi?"** Ebû Hüreyre: **"Ey kardeşçiğim! Rasûlullah (s.a.v.)'den bir hadis işittiğinde ona karşı çıkmak için değişik misaller getirmeye kalkma."** (Müslim, Hayz: 24; İbn Mâce, Tahara: 65)

⊙ **Tirmizî:** Bu konuda Ümmü Habibe, Ümmü Seleme, Zeyd b. Sabit, Ebû Talha, Ebû Eyyup ve Ebû Musa'dan da hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Bazı ilim adamları ateşte pişen şeylerden dolayı abdest alma gereği görüşündedirler. Peygamber (s.a.v.)'in ashabından tabiîn ve tebe-i tabiîn devrindeki pek çok kimseler ise, ateşte pişen şeylerden dolayı **"abdest almak gerekmez"** görüşündedirler.

BÖLÜM: 59

➢ ATEŞTE PİŞEN GIDALARDAN DOLAYI ABDEST ALMAK GEREKMEZ

80- Câbir (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.) ile beraber iken Ensâr'dan bir kadının evine girdik. Kadın ona bir koyun kesti. Rasûlullah (s.a.v.), onun etinden yedi. Sonra bir tabak yaş hurma getirdi ondan da yedi sonra öğle namazı için abdest alıp namazını kıldı. Sonra tekrar o kadının yanına geldi de kadın öğleden önceki yenilen koyun etinin parçalarından biraz daha et getirdi Rasûlullah (s.a.v.)'de ondan yedi ve abdest almadan ikindi namazını kıldı."** (Müslim, Hayz: 24; İbn Mâce, Tahara: 66)

◉ Bu konuda Ebû Bekir es Sıddık, İbn Abbâs, Ebû Hüreyre, İbn Mes'ûd, Ebû Rafi', Ümmül Hakem, Amr b. Ümeyye, Ümmü Âmir, Süveyd b. Numân ve Ümmü Seleme'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Ebû Bekir'in bu konudaki hadisi sened yönünden sahih değildir. Çünkü sadece Husâm b. Misâk bu hadisi İbn Sirîn, İbn Abbâs ve Ebû Bekir'den rivâyet etmektedir. Sahih olan rivâyet şekli budur. Hadis hafızlarının rivâyeti de bu şekildedir. Bu hadis değişik yollarla İbn Sirin'den, İbn Abbâs'dan da rivâyet edilmektedir. Atâ b. Yesâr, İkrime, Muhammed b. Amr b. Atâ, Ali b. Abdullah b. Abbâs'tan rivâyet ederek, Ebû Bekir'i rivâyete almadılar ki bu rivâyet daha sahihtir.

Tirmizî: Peygamber (s.a.v.) ashabı tabiin ve tebe-i tabiinden pek çok kimsenin görüşü bu hadis üzeredir. Sûfyân es Sevrî, İbn'ül Mübarek, Şâfii, Ahmed ve İshâk, ateşte pişen gıdalardan dolayı abdest gerekmediği görüşündedirler. Bu, Rasûlullah (s.a.v.)'in son tatbikatıdır. Bu hadis bir önceki hadisin hükmünü kaldırmış gibidir.

BÖLÜM: 60

➢ DEVE ETİ YENDİĞİNDE ABDEST GEREKİR Mİ?

81- Berâ b. Âzib (r.a.)'den aktarıldığına göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.)'e deve eti yenildiğinde abdest alınmasından soruldu da: **"Abdest alın"** buyurdu. Koyun etlerinden dolayı abdest alınmalı mı? sorusuna da: **"Abdest gerekmez"** buyurdular. (Ebû Dâvûd, Tahara: 71; İbn Mâce, Tahara: 67)

◉ **Tirmizî:** Bu konuda Câbir b. Semure ve Üseyd b. Hudayr'dan da hadis rivâyet edilmiştir

Tirmizî: Haccac b. Ertaa bu hadisi Abdullah b. Abdullah, Abdurrahman b. ebî Leylâ ve Üseyd b. Hudayr'dan rivâyet ediyor. Fakat sahih olan; Abdurrahman b. ebî Leylâ'nın, Berâ b. Âzib'den rivâyet ettiği hadistir. Ahmed ve İshâk'ta bu görüştedirler.

Ubeyde ed Dabbî ise, bu hadisi; Abdullah b. Abdullah er Razî, Abdurrahman b. ebî Leylâ ve Zülkurra el Cühenî'den rivâyet etmiştir.

Hammad b. Seleme bu hadisi, Haccac b. Ertaa'dan rivâyet ederek isim konusunda hataya düşüp şöyle demektedir. Abdullah b. Abdurrahman b. ebî Leylâ'dan, babasından ve Üseyd b. Hudayr'dan... Doğru ve sahih olan rivâyet: Abdullah b. Abdullah er Razî'nin Abdurrahman b. ebî Leylâ yoluyla Berâ b. Âzib'den yapılan şeklidir. İshâk diyor ki: Bu konuda Rasûlullah (s.a.v.)'den iki sahih hadis vardır ki birisi Berâ b. Âzib'in diğeri de Câbir b. Semure'den gelir.

Ahmed ve İshâk'ın görüşü de bu doğrultuda olup Tabiin ve Tebe-i tabiinden bazı ilim adamlarının: **"Deve etinin yenilmesinden dolayı abdest almak gerekmediği görüşünde oldukları"** rivâyet edilmiştir. Sûfyân es Sevrî ve Kufeli ilim adamları da bu görüştedir.

BÖLÜM: 61

➤ ERKEKLİK ORGANINA DOKUNMAKTAN DOLAYI ABDEST GEREKİR Mİ?

82- Büsre b. Safvân (r.a.)'dan rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Biriniz erkeklik uzvuna dokunursa abdest alsın."** (Ebû Dâvûd, Tahara: 70; İbn Mâce, Tahara: 63)

◉ **Tirmizî:** Bu konuda Ümmü Habibe, Ebû Eyyûb, Ebû Hüreyre, Erva binti Üneys, Âişe, Câbir, Zeyd b. Hâlid ve Abdullah b. Amr'dan da rivayetler vardır.

Tirmizî: Bu hadis hasen sahihtir. Bu hadisi bu şekilde değişik kişiler Hişâm b. Urve'den babasından ve Büsre'den rivâyet etmişlerdir.

83- Bu hadisi Üsâme (r.a.) ve başkaları; Hişâm b. Urve'den, babasından ve Mervan b. Büsre'den benzer şekilde rivâyet etmişlerdir. İshâk b. Mansur ve Ebû Usame'den de bu şekilde hadis rivâyet edilmiştir. (Ebû Dâvûd, Tahara: 69; İbn Mâce, Tahara: 63)

84- Ebû'z Zinad (r.a.), bu hadisi Urve, Büsre'den rivâyet etti. Yine aynı hadis Ali b. Hucr yoluyla Abdurrahman b. Ebû'z Zinad ve babasından Urve ve Büsre yoluyla da benzeri şekilde aktarılmıştır. (Ebû Dâvûd, Tahara: 69)

◉ Peygamber (s.a.v.)'in ashabından ve Tabiin'den pek çok kimselerin görüşü bu doğrultudadır. Evzâî, Şâfii, Ahmed ve İshâk da bu görüşü benimsemişlerdir.

Buhârî: Bu konuda en sahih hadis Büsre'nin hadisidir. Ebû Zür'a: Ümmü Habibe'nin bu konudaki hadisi sahihtir diyor.

Bu hadis; Alâ b. el Hâris'in; Mekhûl, Anbese b. ebî Süfyan ve Ümmü Habibe yoluyla rivâyet edilmiştir.

Muhammed şöyle diyor: Mekhûl, Anbese b. ebî Süfyân'dan bu hadisi işitmemiştir. Mekhûl başka bir hadisi başka bir râvî vasıtasıyla rivâyet etmiştir. Böylece Muhammed'in bu hadisini sahih görmediği anlaşılıyor.

BÖLÜM: 62

➤ ERKEKLİK ORGANINA DOKUNMANIN ABDESTİ BOZMAYACAĞI

85- Kays b. Talk b. Ali (r.a.)'in babasından rivâyet edildiğine göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Erkeklik organı insandan bir parça değil midir?"** (Ebû Dâvûd, Tahara: 70; İbn Mâce, Tahara: 64)

◉ **Tirmizî:** Bu konuda Ebû Ümâme'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Bir kısım sahabe ve Tabiinden erkeklik organına dokunmaktan dolayı abdest gerekmez görüşü aktarılmıştır. Onlar erkeklik organına dokunmaktan abdestin bozulmayacağı görüşündedirler. İbn'ül Mübarek ve Küfelilerin görüşü budur. Bu konuda rivâyet edilenlerin en güzelidir.

Yine bu hadis Eyyûb b. Utbe, Muhammed b. Câbir ve Kays b. Talk'ın babasından da rivâyet edilmiştir. Bazı hadisçiler Muhammed b. Câbir ve Eyyûb b. Utbe rivâyetini tenkit etmişlerdir.

Mülâzım b. Amr'ın, Abdullah b. Bedr'den rivâyeti daha sahih ve güzeldir.

BÖLÜM: 63

➤ ÖPME ABDESTİ BOZMAZ

86- Âişe (r.anha)'dan rivâyete göre: **"Rasûlullah (s.a.v.) hanımlarından bazısını öper ve abdest almadan namaza çıkardı."** Hadisin râvîsi Urve diyor

ki: Âişe (r.anha)'ya o hanımı mutlaka sen olmalısın dediğimde Âişe (r.anha) güldü, demiştir. (Ebû Dâvûd, Tahara: 68; Nesâî, Tahara: 121)

◉ **Tirmizî:** Rasûlullah (s.a.v.)'in ashabından ve sonraki dönemlerdeki ilim adamlarının bu görüşte oldukları rivâyet edilmiştir. Sûfyân es Sevrî ve Küfeliler de bu görüştedirler yani **"Öpmeden dolayı abdest almak gerekmez."**

Mâlik b. Enes, Evzâî, Şâfiî, Ahmed ve İshâk öpmekten dolayı abdest almak gerekir diyorlar. Sahabe ve Tabiinden bir kısım kimseler de bu görüştedirler.

Hz. Âişe'nin Rasûlullah (s.a.v.)'den rivâyet ettiği bu hadisi hadisçilerin kabul etmemeleri sened yönünden sıhhatli görmemelerinden dolayıdır.

Ebû Bekir el Attar el Basrî'nin, Ali b. el Medînî'den naklen şöyle dediğini işittim: Yahya b. Saîd el Kattan bu hadisi zayıf bulmuş ve hiç hükmünde olduğunu söylemiştir.

Diğer taraftan Muhammed b. İsmail bu hadisi zayıf görmüş ve **"Habib b. ebî Sabit, Urve'den bir şey işitmemiştir"** demiştir.

İbrahim et Teymî Âişe (r.anha)'dan şöyle rivâyet etmiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.), öptü ve abdest almadı."** Bu hadiste yukarıdaki gibi sahih değildir. Çünkü İbrahim et Teymî'nin, Âişe (r.anha)'dan hadis işittiğini bilmiyoruz. Bu konuda Rasûlullah (s.a.v.) sahih olarak bir hadis rivâyet edilmemiştir.

BÖLÜM: 64

➤ KUSMA, BALGAM VE BURUN KANAMASINDAN DOLAYI ABDEST ALMAK GEREKİR Mİ?

87- Ebû'd Derdâ (r.a.)'den rivâyet edildiğine göre: **"Rasûlullah (s.a.v.) kustu, orucunu bozdu ve abdest aldı."** Râvî diyor ki: **"Şam mescidinde Sevbân ile karşılaştım ve o'na bu hadisi anlattım."** Dedi ki: **"Doğrudur ben de abdest suyunu dökmüştüm."** (Dârimî, Savm: 24; Ebû Dâvûd, Sıyam: 32)

◉ **Tirmizî:** İshâk b. Mansur: Ma'dan b. Talha diyor. Halbuki: **"İbn ebî Talha"** ismi daha doğrudur.

Tirmizî: Peygamber (s.a.v.)'in ashabı ve tabiînden pek çok kimselerin görüşü: **"Kusma, balgam ve burun kanamasından dolayı abdest gerekir"** demişlerdir.

Sûfyân es Sevrî, İbn'ül Mübarek, Ahmed ve İshâk da bu görüştedirler. Bazı ilim adamları şöyle diyor: **"Kusma, balgam ve burun kanamasından dolayı abdest gerekmez."** Mâlik ve Şâfii'nin görüşü de budur. Hüseyin el Muallim bu hadisin ceyyid olduğunu söylemiştir. Bu konuda Hüseyin'in hadisi en sahih olanıdır.

Ma'mer bu hadisi Yahya b. Kesir'den rivâyet etmekte ve senedinde yanılarak şöyle demektedir: Yeîş b. Velid'den, Hâlid b. Ma'dan'dan ve Ebû'd Derdâ'dan bir yönden senedinde el Evzaî'yi söylemiyor diğer yönden de Hâlid b. Ma'dan demektedir. Halbuki bu **"Ma'dan b. ebî Talha'dır."**

BÖLÜM: 65

➤ ŞIRA İLE ABDEST ALINABİLİR Mİ?

88- Abdullah b. Mes'ûd (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.) bana su kabında ne var diye sordu bende sadece şıra var dedim bunun üzerine, hurma güzeldir suyu temizdir dedi. Sonra da ondan abdest aldı."** (Ebû Dâvûd, Tahara: 42; İbn Mâcc, Tahara: 37)

◉ **Tirmizî:** Bu hadis yalnız Ebû Zeyd'den ve Abdullah'dan rivâyet edilmiştir. **Ebû Zeyd** hadisçiler tarafından meçhul kabul edilir. Bu hadisten başka bir rivâyeti de bilinmemektedir. İlim adamlarından bazıları; Şıra ile abdest alınabileceği kanaatindedirler.

Sûfyân es Sevrî ve diğerleri bunlardandır. Kimi ilim adamları ise: **"Şıra ile abdest alınmaz"** derler. Şafii, Ahmed ve İshâk bu görüştedir. İshâk diyor ki: Bir kimse bu duruma düşerse abdest alıp teyemmüm yapması hoştur.

Tirmizî: "Şıra ile abdest olmaz" diyenlerin görüşü: Kur'ân'ın hükmüne daha uygundur çünkü Allah: **"4 Nisa: 43'de: "Ey iman edenler! Sarhoş iken namaz kılmaya kalkışmayın, ne dediğinizi bilinceye kadar bekleyin, boy abdestini gerektiren bir durumda iken de yıkanıncaya kadar kesinlikle namaz kılmayın. Fakat, yolcu iseniz ve yıkanma imkanından yoksun iseniz o başka. Eğer hasta veya seyahatte iseniz yahut abdestinizi yeni bozmuşsanız veya hanımlarınızdan birisine yaklaşmışsanız ve hiç su bulamamışsanız, o zaman temiz toprakla teyemmüm edin, ellerinize ve yüzünüze hafifçe sürün. Bilin ki, Allah günahları temizleyen ve çok affedendir"** buyurur.

BÖLÜM: 66

➢ SÜT İÇTİKTEN SONRA AĞIZI SU İLE ÇALKALAMAK

89- İbn Abbâs (r.a.)'den rivâyet edildiğine göre: **"Rasûlullah (s.a.v.) süt içti ve sonra su getirterek ağzını çalkaladı ve buyurdu ki: Süt yağlı içecektir."** (Buhârî, Vudu: 55; Nesâî, Tahara: 125)

◉ **Tirmizî:** Bu konuda Sehl b. Sa'd ve Ümmü Seleme'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Bu hadis hasen sahihtir.

Bazı ilim adamları süt içmeden dolayı ağzın çalkalanması görüşündedirler bize göre bu müstehabtır. Bir kısım ilim adamları ise: **"Sütten dolayı ağzı çalkalamak gerekmez"** derler.

BÖLÜM: 67

➢ ABDEST BOZARKEN SELAM ALMAK HOŞ DEĞİLDİR

90- İbn Ömer (r.a.)'den rivâyet edilmiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.), idrarını yaparken bir adam O'na selam verdi. O da onun selamını almadı.** (Nesâî, Tahara: 33; İbn Mâce, Tahara: 27)

◉ **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir. Bizce küçük ve büyük abdest bozana selam vermek hoş karşılanmamıştır. Bir kısım ilim adamları. Bu hadisi böyle tefsir etmişlerdir. Bu hadis bu konuda rivâyet edilenlerin en güzelidir.

Tirmizî: Bu konuda Muhâcir b. Kunfûz, Abdullah b. Hanzala, Alkame b. Feğva, Câbir ve Berâ b. Âzib'den de hadis rivâyet edilmiştir.

BÖLÜM: 68

➢ KÖPEĞİN YALADIĞI KAP NASIL TEMİZLENİR?

91- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Köpeğin yaladığı kap ilkinde veya sonuncusunda toprakla olmak üzere yedi sefer yıkanır. Kedinin yaladığı kap ise bir sefer yıkanır."** (Müslim, Tahara:27; Nesâî, Tahara: 52)

◉ **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir. Şâfii, Ahmed ve İshâk'ın görüşü de bu hadisledir. Bu hadis Rasûlullah (s.a.v.)'den Ebû Hüreyre vasıtasıyla benzeri şekilde rivâyet edilmiş olup **"Kedinin yaladığı kap bir kere yıkanır"** bölümü geçmemektedir. Yine bu konuda Abdullah b. Muğaffer'den de hadis rivâyet edilmiştir.

BÖLÜM: 69

➢ KEDİ ARTIĞI SU İLE ABDEST ALINABİLİR Mİ?

92- Ka'b b. Mâlik (r.a.)'in kızı Kebşe (r.anha)'dan rivâyet edilmiştir, Kebşe, Ebû Katâde'nin oğlunun karısı idi. Ebû Katâde'ye, abdest suyu hazırladım; bu arada susamış bir kedi gelerek su kabına yaklaştı. Ebû Katâde su kabını eğerek kediye su içirdi. Benim bu olaya hoş bakmadığımı görünce: **"Ey kardeşimin kızı hayret mi ediyorsun?"** dedi. Bende: **"Evet"** dedim. Bunun üzerine dedi ki; **"Rasûlullah (s.a.v.): Kedi necis değildir, çünkü o evcil olup çevrenizde dolaşan hayvanlardır."** (Nesâî, Tahara: 54; İbn Mâce, Tahara: 32)

⊙ Bazı râvîler Kebşe'nin, Ebû Katâde'nin karısı olduğunu Mâlik'den aktardılar. Ama doğru olan Kebşe, Ebû Katâde'nin oğlunun karısıdır.

Bu konuda Âişe ve Ebû Hüreyre'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Bu hadis hasen sahihtir. Peygamber (s.a.v.)'in ashabından ve sonraki dönemlerden pek çok ilim adamlarının görüşü bu doğrultudadır. Şâfii, Ahmed, İshâk bunlardan olup kedi artığında bir sakınca görmezler. Bu hadis bu konuda rivâyet edilenlerin en güzelidir. Mâlik bu hadisi İshâk b. Abdullah b. ebî Talha'dan en güzel şekilde rivâyet etmiş. Mâlik'den daha mükemmel rivâyet eden olmamıştır.

BÖLÜM: 70

➢ MEST ÜZERİNE MESH YAPMAK

93- Hemmâm b. Hâris (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Cerir b. Abdillah, küçük abdest bozdu sonra abdest aldı, sonra mestleri üzerine meshetti. Kendisine sen böyle mi yapıyorsun dediler. Bunun üzerine: **"Bunu yapmama bir engel mi var? Ben, Rasûlullah (s.a.v.)'in böylece yaptığını gördüm."** Hadisin râvîlerinden İbrahim diyor ki: Cerir'in bu sözü Abdullah'ın arkadaşlarının hoşuna giderdi çünkü Cerir'in Müslüman olması Mâide süresinin gelişinden sonra idi. **"Arkadaşlarının hoşuna giderdi"** sözü hadisin râvîlerinden İbrahim'in sözüdür. (Müslim, Tahara: 22; Ebû Dâvûd, Tahara: 60)

⊙ Bu konuda Ömer, Ali Huzeyfe, Muğıre, Bilâl, Saîd, Ebû Eyyûb, Selman, Büreyde, Amr b. Ümeyye, Enes, Sehl b. Saîd, Ya'la b. Mürre, Ubâde b. Sâmit, Üsâme b. Şerîk, Ebû Ümâme, Câbir, Üsâme b. Zeyd, İbn Ubâde (İbn Umâra da denilir) ve Übey b. Imara'dan da hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Cerir'in bu hadisi hasen sahihtir.

94- Şehr b. Havseb (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Cerir b. Abdillah'ı gördüm. Abdest aldı mestleri üzerine meshetti. Bu konuyu kendisine sorduğumda, **"Ben Rasûlullah (s.a.v.)'i gördüm; abdest aldı ve mestleri üzerine meshetmişti"** dedi. Ben de: Mâide suresinin inmesinden önce mi? Sonra mı? Dedim. O da: ben, Mâide süresinin inmesinden sonra Müslüman oldum dedi. (Müslim, Tahara: 22; Nesâî, Tahara: 96)

⊙ Kuteybe bu hadisi Hâlid b. Ziyâd et Tirmizî, Mukatıl b. Hayyan, Şehr b. Havşeb yoluyla Cerir'den rivâyet etmiştir.

Tirmizî: Bakıyye bu hadisi İbrahim b. Ethem, Mukatıl b. Hayyan, Şehr b. Havşeb ve Cerir'den rivâyet etmiştir.

Tirmizî: Bu hadis tefsire konu olmuştur. Mest üzerine meshi inkar edenler bu hadise yorum getirerek, bu hadise; Rasûlullah (s.a.v.)' Mâide sûresinin indirilmesinden öncedir,

diyerek abdest ayetiyle neshedildiğini söylemeye çalışmışlardır. Halbuki Cerir bu hadisinde Müslüman oluş tarihini söylemek suretiyle diğer rivâyet edenlerin hoşuna gidecek şekle gelmiştir.

BÖLÜM: 71

➤ YOLCU VE YOLCU OLMAYANLARIN MESH SÜRELERİ

95- Huzeyme b. Sabit (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.)'e mestler üzerine meshin süresinden soruldu da; **"Yolcu olan kimse için üç gün, yolcu olmayanlar için ise bir gündür"** buyurdular. (Ebû Dâvûd, Tahara: 61; İbn Mâce, Tahara: 86)

◉ Huzeyme b. Sabit'in mesh hakkındaki hadisine Yahya b. Maîn'in sahih dediği aktarılmıştır. Râvîlerden Abdullah el Cedelî'nin ismi Abd b. Abd'dir ve Abdurrahman b. Abd'de denilir.

Tirmizî: Bu hadis hasen sahihtir. Bu konuda Ali, Ebû Bekre, Ebû Hüreyre, Saffan b. Assâl, Avf b. Mâlik, İbn Ömer ve Cerir'den de hadis rivâyet edilmiştir.

96- Saffan b. Assâl (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.) yolculuk yaptığımızda üç gün üç gece boyunca cünüplük dışında küçük ve büyük abdest bozduğumuzda ve uykudan dolayı mestlerimizi çıkarmamamızı emrederdi."** (Nesâî, Tahara: 98; İbn Mâce, Tahara: 86)

◉ **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir. Hakem b. Uteybe ve Hammâd bu hadisi İbrahim Nehâi, Ebû Abdullah el Cedelî, Huzeyme b. Sabit'den rivâyet etmişlerdir ki bu rivâyet sahih değildir.

Ali el Medinî diyor ki: Yahya b. Saîd, Şu'be'den aktararak, **"Ebû Abdillah el Cedelî'den, İbrahim en Nehaî mest üzerine mesh hadisini işitmemiştir"** dedi.

Zaide, Mansur'dan naklederek şöyle diyor: İbrahim et Teymî'nin odasında idik İbrahim en Nehaî'de bizimle bulunuyordu, İbrahim et Teymî bize mesh hadisini Amr b. Meymun'dan, Ebû Abdullah el Cedelî'den, Huzeyme b. Sabitten aktararak anlatmıştır. Muhammed b. İsmail diyor ki: Saffan b. Assâl el Muradî'nin bu konudaki hadislerin en güzelidir.

Tirmizî: Peygamber (s.a.v.)'in ashabından ve sonraki dönemin ilim adamlarının pek çoğu, mesh süresinin yolcu için üç gün, yolcu olmayan için bir gün olduğu görüşündedirler. Sûfyân es Sevrî, İbn'ül Mübarek, Şâfii, Ahmed, İshâk bunlardandır.

Tirmizî: Bazı ilim adamlarından mesh için bir süre tayin edilmediğine dair rivâyetler de vardır.Mâlik b. Enes bu görüştedir.

Tirmizî: Fakat vakit tayin edilmesi daha sahihtir. Bu hadis Âsım'ın rivâyeti dışında Safvân b. Assâl'dan da rivâyet edilmiştir.

BÖLÜM: 72

➤ MESH, MESTİN ALTINA MI ÜSTÜNE Mİ VERİLİR?

97- Mugîre b. Şu'be (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.), mestin altına ve üstüne meshetmiştir."** (İbn Mâce, Tahara: 85; Buhârî, Vudu: 51)

◉ **Tirmizî:** Peygamber (s.a.v.)'in ashabından tabiin ve sonraki asrın ilim adamlarından pek çoğunun görüşü bu şekildedir. Mâlik, Şâfii ve İshâk bunlardandır.

Bu hadiste gizli bir hata vardır. Râvîlerinden Sevr b. Yezîd'den, Velid b. Müslim'den başkası rivâyet etmemiştir.

Tirmizî: Ebû Zür'a ve Muhammed b. İsmail'e bu hadis hakkında sordum **"Sahih"** değildir dediler. Çünkü İbn'ül Mübarek bu hadisi bu şekilde Sevr'den, Reca b. Hayve'den aktarıyor. Reca ise Muğîre'nin katibinden bana bildirildi diyor ki hadis mürsel konumuna getirilmiş oluyor yani tabiin sahabeyi atlayarak direkt olarak Peygamber (s.a.v.)'den aktarmış oluyor ve Muğîre'nin adı geçmemiş oluyor.

BÖLÜM: 73

➤ MESTLERİN YÜZÜNÜ MESH YAPMAK

98- Yine Muğîre b. Şu'be (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.) mestlerinin yüzüne meshederken gördüm."** (İbn Mâce, Tahara: 85; Buhârî, Vudu: 51)

⦿ **Tirmizî:** Muğîre'nin bu hadisi hasendir. Bu hadis Abdurrahman b. ebû'z Zinad'ın babasından, Urve ve Muğîre'den aktarılmaktadır. Urve ve Muğîre'den rivâyet edenler arasında Abdurrahman'dan başka **"Mestin yüzlerine"** sözünü aktaranı bilmiyoruz.

İlim adamlarından bir kısmının görüşü böyledir. Sûfyân es Sevrî ve Ahmed bunlardandır. Muhammed der ki:Mâlik b. Enes, Abdurrahman b. ebi'z Zinad'ı zayıf görür ve hakkında söz edilen biri olduğuna işaret ederdi.

BÖLÜM: 74

➤ ÇORAP VE AYAKKABI ÜZERİNE MESHETMEK

99- Yine Muğîre b. Şu'be (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.) çorap ve ayakkabısı üzerine meshederdi."** (Ebû Dâvûd, Tahara:62; İbn Mâce, Tahara: 88)

⦿ **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahih demiştir. İlim adamlarından bir kısmının görüşü de böyledir. Sûfyân es Sevrî, İbn'ül Mübârek, Şâfii, Ahmed, ve İshâk bunlardan olup; **"Ayakkabı gibi sağlam ve tabansız da olsa çoraba meshedilir"** demişlerdir. Bu konuda Ebû Musa'dan da hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Salih b. Muhammed et Tirmizî'den işittim. Ebû Mukatil es Semerkandî'den işittiğini söyledi ve şöyle dedi: **"Vefat ettiği hastalığı günlerinde Ebû Hanife'nin yanına girdim su getirtti abdest aldı ayaklarında çorap vardı, çoraplarına meshetti ve şöyle dedi: Daha önce yapmadığım bir işi bugün yapıyorum sağlam tabanı olmadığı halde çoraplarımın üzerine meshettim."**

BÖLÜM: 75

➤ SARIK ÜZERİNE MESH YAPMAK

100- Yine Muğîre b. Şu'be (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.) abdest aldı sarık ve mestlerinin üzerine meshetti."** (Buhârî, Vudu, 51; İbn Mâce, Tahara: 89)

⦿ Hadisin râvîlerinden Bekr: **"Muğîre'nin oğlundan işittim"** demiştir. Muhammed b. Beşşâr başka bir yerde bu hadise şu cümleyi ilave etmiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.) alnındaki saçını ve sarığını meshetti."** Bu hadis Muğîre b. Şu'be'den değişik yollarla rivâyet edilmiştir. Bazı rivâyetlerde: **"Alnını ve sarığını"** denilmekte bazılarında ise sadece **"sarığını"** denilmektedir.

Ahmed b. Hasen'den, Ahmed b. Hanbel'in şöyle dediğini işittim: **"Gözüm Yahya b. Sait el Kattân gibisini görmedi."** Bu konuda Amr b. Ümeyye, Selman, Sevbân ve Ebû Ümâme'den hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Muğîre b. Şu'be hadisi hasen sahihtir. Peygamber (s.a.v.)'in ashabından Ebû Bekir, Ömer, Enes gibi kimselerde Evzâî, Ahmed, İshâk, **"Sarık üzerine mesh verilir"** diyorlar.

Yine Peygamber (s.a.v.)'in ashabından ve tabiinden pek çok kimselerde: **"Sadece sarığa mesh verilmez sarıkla birlikte başın bir kısmı da mesh edilmelidir"** derler ki, Sûfyân es Sevrî, Mâlik b. Enes, İbn'ül Mübarek ve Şâfii bu görüştedirler.

Tirmizî: Carûd b. Muâz'dan işittiğime göre, şöyle demiştir: Vekî b. el Cerrâh'ın şöyle söylediğini işittim: **"Sadece sarık üzerine meshetmekte, hadisi şerife göre yeterlidir."**

101- Bilâl (r.a.)'den rivâyete göre: **"Rasûlullah (s.a.v.) mestlerine ve sarığının altına koyduğu başörtüsüne meshetti.** (İbn Mâce, Tahara: 89; Ebû Dâvûd, Tahara: 58)

102- Ebû Ubeyde b. Muhammed b. Ammâr b. Yâsir (r.a.)'den rivâyet edildiğine göre, şöyle demiştir: Câbir b. Abdillah'a mestlerin üzerine meshetmeyi sordum; **"Sünnet olan Peygamber (s.a.v.)'in yaptığıdır"** dedi. Sarık üzerine meshetmeyi sordum: **"Saçına suyu değdir! Ey kardeşimin oğlu"** dedi. (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

BÖLÜM: 76

➤ CÜNÜPLÜKTEN DOLAYI YIKANMAK

103- İbn Abbâs (r.a.)'ın teyzesi Meymûne (r.anha)'dan rivâyet edildiğine göre, şöyle demiştir **"Rasûlullah (s.a.v.)'in gusletmesi için su hazırladım gusül abdesti aldı su kabından sol eliyle eğerek sağ eline boşalttı ve ellerini yıkadı. Sonra eliyle su kabından alarak avret yerine döktü sonra elini duvara ve toprağa sürterek ovdu sonra ağız ve burnuna su verdi, yüzünü ve kollarını yıkadı, başına üç sefer su döktü sonra tüm vücuduna su döktü ve kenara çekilerek ayaklarını yıkadı."** (Buhârî, Gusül: 1; Müslim, Hayz: 29)

⊙ **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir. Bu konuda Ümmü Seleme, Câbir, Ebû Saîd, Cübeyr b. Mut'ım ve Ebû Hüreyre'den de hadis rivâyet edilmiştir.

104- Âişe (r.anha)'dan rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.) gusül abdesti alacağında su kabına ellerini sokmadan önce yıkar sonra tenasül organını yıkar, sonra namaz abdesti gibi abdest alır ve saçlarının diplerine varıncaya kadar başını ıslatır sonra da başından aşağı üç kere su dökerdi."** (Buhârî, Gusul: 1; Müslim, Hayz; 90)

⊙ **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir. İlim adamları cünüplükten dolayı yıkanmayı bu hadisteki gibi kabul ederek **"Namaz abdesti gibi abdest alınmalı, sonra başa üç sefer su dökülmeli sonra tüm vücut yıkanmalı ve sonunda da ayaklar yıkanmalıdır"** demektedirler.

İlim adamları bu hadise göre hareket etmiş ve şöyle demişlerdir: Cünüp kişi abdest almadan suya dalar çıkarsa gusül olarak bu yeterlidir. Şâfii, Ahmed ve İshâk'ta böyle derler.

BÖLÜM: 77

➤ KADIN GUSLEDERKEN SAÇ ÖRGÜLERİNİ ÇÖZMELİ Mİ?

105- Ümmü Seleme (r.anha)'dan rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.)'e, **"Ey Allah'ın Rasûlü saçımı sıkıca örmekteyim gusül abdesti için bu örgüleri çözeyim mi?"** Buyurdular ki: **"Başına üç sefer su akıtman yeterlidir, sonra tüm vücudunu yıkarsın böylece temizlenmiş olursun."** (Müslim, Hayz: 12; Nesâî, Gusul ve Teyemmüm: 12)

◉ **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir. İlim adamları uygulamalarını bu hadise göre yapmışlardır. **"Kadının saç örgülerini çözmeden başına su dökmesi"** yeterlidir.

BÖLÜM: 78

➤ HER KIL DİBİNDE CÜNÜPLÜK VAR MIDIR?

106- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Her kılın dibinde cünüplük vardır; saçınızı yıkayın, tüm vücudunuzu temizleyin."** (Ebû Dâvûd, Tahara: 97; İbn Mâce, Tahara: 106)

◉ Bu konuda Ali ve Enes'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Hâris b. Vecihin bu hadisi garibtir. Bu hadisi sadece onun rivâyetinden tanıyoruz. Bu ihtiyar kimse hadis rivâyeti konusunda pek sağlam değildir. Pek çok hadisçi liderler ondan rivâyet etmişlerdir. Mâlik b. Dinar'dan bu hadisi sadece kendisi rivâyet etmiştir. Kendisine **"Hâris b. Vecih'in"** oğlu denildiği gibi **"Vecbe'nin oğlu"** da denilir.

BÖLÜM: 79

➤ GUSÜLDEN SONRA ABDEST ALINIR MI?

107- Âişe (r.anha)'dan rivâyet edilmiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.) gusülden sonra abdest almazdı."** (Nesâî, Gusül: 24; Ebû Dâvûd: Tahara: 98)

Tirmizî: Bu hadis hasen sahihtir.

Tirmizî: Sahabe ve tabiin ilim adamlarından bir çoğunun görüşü budur. Yani **"Gusülden sonra abdest almak gerekmez"** derler.

BÖLÜM: 80

➤TENASÜL ORGANLARININ BİRLEŞMESİNDEN GUSÜL GEREKİR

108- Âişe (r.anha)'dan rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Erkeğin sünnet yeri kadının sünnet yerini aşınca gusül yapmak gerekir. Ben ve Rasûlullah (s.a.v.) böyle yapıyoruz ve yıkanıyoruz."** (Buhârî, Gusül: 27; Müslim, Hayz: 22)

◉ Bu konuda Ebû Hüreyre, Abdullah b. Amr ve Rafi' b. Hadîc'den de hadis rivâyet edilmiştir.

109- Yine Âişe (r.anha)'dan rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Sünnet yeri sünnet yerini aşınca gusul yapmak gerekir."** (Buhârî, Gusül: 25; Müslim, Hayz: 27)

◉ **Tirmizî:** Âişe (r.anha)'nın hadisi hasen sahihtir.

Tirmizî: Bu hadis değişik yollarla rivâyet edilmiştir. **"Sünnet yeri sünnet yerini aşınca gusül gerekir."** Rasûlullah (s.a.v.)'in ashabından pek çok kimse bu görüştedir. Ebû Bekir, Ömer, Osman, Ali, Âişe gibi tabiin ve sonraki dönemin alimleri de aynı görüştedirler. Sûfyân es Sevrî, Şâfii, Ahmed, ve İshâk'da **"Sünnet yerleri birbirine aşarsa gusül gerekir"** demektedirler.

BÖLÜM: 81

➤ SUDAN DOLAYI SU GEREKİR Mİ?

110- Übey b. Ka'b (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Su, yani yıkanmak sudan, yani meninin gelmesinden dolayıdır, kaidesi İslamın ilk dönemlerinde bir izin olarak vardı sonra kaldırıldı."** (Müslim, Hayz: 21; İbn Mâce, Tahara: 110)

111- Bu hadis Ahmed b. Meni', Abdullah b. Mübarek, Ma'mer ve Zührî'den de rivâyet edilmiştir.

◉ **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir. Guslün, meninin inmesinden dolayı gerekmesi İslamın ilk dönemlerinde idi sonradan kaldırıldı. Peygamber (s.a.v.)'in ashabından değişik kimselerde aynı görüştedirler. Übey b. Ka'b ve Rafi' b. Hadîç bunlardandır. İlim adamlarının pek çoğu bu hadise göre amel etmektedirler ve, **"Erkek karısıyla münasebette bulunur ve menisi gelmese bile her ikisine de gusül gerekir"** diyorlar.

112- İbn Abbâs (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Gusletmenin gerekmesi sadece ihtilam olma halindedir."** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

◉ **Tirmizî:** Carûd'dan işittim şöyle diyordu: Vekî' şöyle diyor: Bu hadisi sadece Şerîk rivâyet ediyor.

Tirmizî: Ebû'l Cahhâf'ın adı: **"Davud b. ebî Avf'tır."** Süfyan es Sevrî'nin şöyle dediği rivâyet ediliyor: **"Ebû'l Cahhaf bize hadis rivâyet etmiş olup kendisinden razı olunan makbul bir kişidir."**

Tirmizî: Bu konuda Osman b. Affan, Ali b. ebî Talib, Zübeyr, Talha, Ebû Eyyûb, Ebû Said'den de: **"Su sudan dolayı gerekir"** şeklinde hadis rivâyet edilmiştir.

BÖLÜM: 82

➤ UYKUDAN UYANINCA YAŞLIK GÖRÜP RÜYA HATIRLANMAZSA NE OLUR?

113- Âişe (r.anha)'dan rivâyet edilmiştir. Rasûlullah (s.a.v.)'e: **"Islaklık görüp ihtilam olduğunu hatırlamayan kimsenin durumundan soruldu: "gusül yapar"** buyurdular. İhtilam olduğunu hatırlayan fakat ıslaklık görmeyen kimseden soruldu: **"Gusül gerekmez"** buyurdular.

Ümmü Seleme diyor ki: **Ey Allah'ın Rasûlü! Bunu gören kadın olursa gusül gerekir mi?'** Rasûlullah (s.a.v.) buyurdular ki: **"Evet çünkü kadınlar da erkeklerin her yönden benzeridirler."** (Ebû Dâvûd, Tahara: 94; İbn Mâce, Tahara: 112)

◉ **Tirmizî:** Bu hadisi sadece Abdullah b. Ömer, Ubeydullah b. Ömer'den, Âişe (r.anha)'ın **"Islaklık görüp ihtilam olduğunu hatırlamayan..."** hadisini bize aktarmıştır. Yahya b. Saîd bu hadisin râvîlerinden Ubeydullah b. Ömer'i hafızası yönünden zayıf bulmaktadır. Rasûlullah (s.a.v.)'in ashabından ve tabiin dönemi alimlerinden pek çoğunun görüşü: **"Uyanan kişi ıslaklık görürse gusletmesi gerekir"** şeklindedir. Sûfyân es Sevrî ve Ahmed bunlardandır.

Tabiin dönemi alimlerinden bir kısmının görüşü ise: **"Eğer ıslaklık meni ise gusül gerekir"** Şâfii ve İshâk bunlardandır. **"İhtilam olursa ıslaklık görmezse"** ilim sahiplerinin çoğunluğuna göre gusül gerekmez.

BÖLÜM: 83

➤ MENİ VE MEZİ'DEN DOLAYI NE YAPILMASI GEREKİR?

114- Ali (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.)'e Mezi'den sordum: **"Mezi'den abdest, meni'den gusül gerekir"** buyurdular. (Buhârî, Gusul: 13; Müslim, Hayz: 4)

◉ Bu konuda Mikdad b. Esved'den ve Übey b. Ka'b'tan da hadis rivâyet edilmiştir. **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir. Rasûlullah (s.a.v.)'den Ali b. ebî Tâlib yoluyla değişik yollarla bu hadis rivâyet edilmiştir. **"Yani; meziden abdest, meniden gusül gerekir"** şeklindedir.

Sahabe, tabiin ve sonraki dönemlerdeki pek çok ilim sahiplerinin görüşü budur. Sûfyân, Şâfii, Ahmed ve İshâk bunlardandır.

BÖLÜM: 84

➤ ELBİSEYE BULAŞAN MEZİYİ NE YAPMALIYIZ?

115- Sehl b. Huneyf (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Mezi gelmesinden dolayı çok sıkıntı ve güçlük çekerdim, bu sebeple çok guslederdim. Durumu, Rasûlullah (s.a.v.)'e anlattım ve bu konu hakkında sordum. Meziden dolayı abdest alman yeterlidir buyurdular. Bunun üzerine elbiseme bulaşan mezinin durumu ne olacak dedim "Elbisene bulaşan yerine suyu serpmen kafidir"** buyurdular. (Buhârî, Gusül: 13; Müslüm, Hayz: 4)

⦿ **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir. Bu hadisi bu şekilde sadece Muhammed b. İshâk'ın rivâyetinden bilmekteyiz. Elbiseye bulaşan mezi hakkında ilim adamları değişik kanaattedirler bir kısmı **"yıkanması gerekir"** demişlerdir. Şâfii ve İshâk bu görüştedir diğer bir kısmı ise **"üzerine su serpmenin yeterli"** olacağı kanaatindedirler.

Ahmed b. Hanbel: **"Su serpmenin yeterli olacağının ümidindeyim."**

BÖLÜM: 85

➤ ELBİSEYE BULAŞAN MENİ'YE NE YAPMALIYIZ?

116- Hemmâm b. Harîs (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Âişe (r.anha)'ya bir misafir gelmişti; uyuması için sarı renkli bir yorgan verilmişti. Yorganı örtünerek uyuyan misafir gece ihtilam oldu yorgan üzerinde ihtilam olduğunun izi olduğu halde bırakmaktan utandı ve su ile yıkayarak iade etti. Bunun üzerine Âişe (r.anha) şöyle dedi. **"Yorganımızı yıkamak suretiyle neden bozdu? parmaklarıyla ovuşturması yeterli idi. Bu gibi durumlarda Rasûlullah (s.a.v.)'in elbisesini bazen ovuşturduğum olmuştur."** (Nesâî, Tahara: 188; İbn Mâce, Tahara: 82)

⦿ **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir. Peygamber (s.a.v.)'in ashabından, tabiinden ve sonraki gelen alimlerden pek çoğunun görüşü: **"Ovuşturmak yeterlidir, yıkanması gerekmez"** şeklindedir.

Sûfyân es Sevrî, Şâfii, Ahmed, İshâk bunlardandır. Mansur, İbrahim, Hemmâm b. el Hâris'den, Âişe'nin bu hadisi A'meşin rivâyeti gibi rivâyet edilmiştir.

Ebû Ma'şer bu hadisi İbrahim'den, el Esved'den ve Âişe'den rivâyet etmektedir ki A'meş'in rivâyeti daha sahihtir.

BÖLÜM: 86

➤ ELBİSEYE BULAŞAN MENİ'NİN YIKANMASI

117- Âişe (r.anha)'dan rivâyet edilmiştir. **"Âişe (r.anha) Rasûlullah (s.a.v.)'in elbisesine bulaşan meni'yi yıkamıştır."** (Nesâî, Tahara: 187; İbn Mâce, Tahara: 81)

⦿ **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir. Bu konuda İbn Abbâs'tan da hadis rivâyet edilmiştir. Âişe (r.anha)'nın, **"Rasûlullah (s.a.v.)'in elbisesinden meniyi yıkadı"** hadisi ovuşturma hadisine karşıt değildir. Çünkü ovuşturma yeterli olsa bile kişi elbisesi üzerinde meni izi görmekten hoşlanmayabilir. İbn Abbâs **"Meni, sümük yerinde bir maddedir bir nevi ot ve bezle giderilmesi kafidir."**

BÖLÜM: 87

➢ CÜNÜP KİMSENİN YIKANMAKSIZIN UYUMASI

118- Âişe (r.anha)'dan rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.) cünüp iken uyur ve suya hiç dokunmazdı."** (Müslim, Hayz: 6; Ebû Dâvûd, Tahara: 88)

119- Hennâd bu hadisin benzerini Vekî, Sûfyân ve Ebû İshâk'tan rivâyet etmiştir.

◉ **Tirmizî:** Saîd b. Müseyyeb ve daha başka kimselerin görüşü de budur.

Diğer taraftan Evsed ve Âişe yoluyla **"Rasûlullah (s.a.v.) uyumazdan önce abdest aldığı"** da pek çok kimse tarafından bize aktarılmıştır.

Bu hadis Ebû İshâk'ın, Esved'den yaptığı rivâyetleri daha sahihtir. Bu hadisi Ebû İshâk'tan, Şu'be, Sevrî ve daha başkaları da rivâyet ederler ve bu hadisi nakletme de Ebû İshâk'ın yanıldığı kanaatindedirler.

BÖLÜM: 88

➢ CÜNÜP KİMSENİN ABDEST ALARAK UYUMASI

120- Ömer (r.a.)'den rivâyet edilmiştir. Ömer (r.a.), Rasûlullah (s.a.v.)'e sordu: **"Herhangi birimiz cünüp olduğu zaman uyuyabilir mi?" "Evet abdest alırsa uyuyabilir"** buyurdular. (Buhârî, Gusül: 25; Müslim, Hayz: 6)

◉ Bu konuda Ammâr, Âişe, Câbir, Ebû Saîd ve Ümmü Seleme'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Bu Ömer hadisi bu konuda en güzel ve en sahih olanıdır. Sahabe ve Tabiinden ileri gelenlerinin pek çoğunun görüşü bu hadise göredir. Sûfyân es Sevrî, İbn'ül Mübarek, Şâfii, Ahmed ve İshâk gibi kimseler derler ki: **"Cünüp olan kimse uyumak istediğinde abdest alır ve öyle uyur."**

BÖLÜM: 89

➢ CÜNÜP KİMSE BAŞKALARIYLA TOKALAŞABİLİR Mİ?

121- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyet edilmiştir, Ebû Hüreyre (r.a.)' cünüp iken Rasûlullah (s.a.v.) ile karşılaşmıştı. O durumda Rasûlullah (s.a.v.) ile musahafa etmek istemedim ve uzaklaşıp gusül yaptıktan sonra gelince: Neredeydin, nereye gittin dediler ben de cünüp olmuştum o sebeple sizinle görüşüp tokalaşmak istememiştim deyince **"Müslüman necis, pis olmaz"** buyurdular. (İbn Mâce, Tahara: 80; Müslim, Hayz: 29)

◉ Bu konuda Huzeyfe ve İbn Abbâs'dan da hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Bu Ebû Hüreyre hadisi hasen sahihtir. İlim sahiplerinden pek çok kimse cünüp kimsenin tokalaşmasında bir sakınca görmezler hayızlı kadın ve cünüp kimsenin terinde de bir sakınca görmemektedirler.

Hadiste geçen **"Fenhanestü"** kelimesi uzaklaşmak geri çekilmek anlamındadır.

BÖLÜM: 90

➢ KADININ DA ERKEK GİBİ GUSLÜ GEREKTİRECEK RÜYA GÖRMESİ

122- Ümmü Seleme (r.anha)'dan rivâyete göre, şöyle demiştir: Milhan'ın kızı Ümmü Süleym Peygamber (s.a.v.)'e gelerek: **"Ey Allah'ın Rasûlü, Allah! Hakkın açıklanmasını yüz kızartıcı olarak kabul etmez. Kadın da rüyasında erkek gibi guslü gerektirecek bir şey görürse gusül gerekir mi?"** diye sordum. **"Evet meni** (su) **görürse gusletsin"** buyurdular.

Hadisi rivâyet eden Ümmü Seleme dedi ki: Ya Ümmü Süleym kadınları kepaze ettin. (Müslim, Hayz: 7; Nesâî, Tahara: 132)

◉ **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir. Genelde tüm fıkıhçıların görüşü **"Kadın ihtilam olur ve ıslaklık görürse gusül gerekir"** şeklindedir. Sûfyân es Sevrî ve Şâfii bu görüştedir. Yine bu konuda Ümmü Süleym, Havle, Âişe ve Enes'den de hadis rivâyet edilmiştir.

BÖLÜM: 91

➢ GUSULDEN SONRA KİŞİ HANIMIYLA ISINMASI

123- Âişe (r.anha)'dan rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.) bazen gusül abdesti aldıktan sonra yatağıma girer benimle ısınırdı. Bende gusletmemiş olduğum halde ona sarılırdım."** (İbn Mâce, Tahara: 97; Buhârî, Gusul: 26)

◉ **Tirmizî:** Bu hadisin isnadında bir sakınca yoktur. Rasûlullah (s.a.v.)'in ashabı ve tabiin alimlerinden pek çoğu: **"Gusül abdesti alan erkeğin yıkanmayan karısının yatağında onunla ısınmasında bir sakınca görmemektedir."** Sûfyân es Sevrî, Şâfii, Ahmed ve İshâk'da bu görüştedirler.

BÖLÜM: 92

➢ SU BULUNMAZ İSE TEYEMMÜM EDİLEBİLECEĞİ

124- Ebû Zerr (r.a.)'den rivâyet edilmiştir. Rasûlullah (s.a.v.) buyurdu ki: **"Temiz toprak, Müslüman'ın temizleyici maddelerindendir on sene su bulamasa bile toprakla temizlenebilir. Ama suyu bulduğunda onunla yıkan çünkü bu daha hayırlıdır."** (Ebû Dâvûd,Tahara:123; Nesâî, Gusül: 26)

◉ Hadisin râvîlerinden Mahmûd: **"Temiz toprak Müslümanın abdest suyudur"** demektedir.

Tirmizî: Bu konuda Ebû Hüreyre, Abdullah b. Amr ve İmrân b. Husayn'dan da hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Bu hadisi Hâlid b. Hazza'dan Ebû Kılâbe, Amr b. Bücdân, ve Ebû Zerr yoluyla birçok kişi böylece rivâyet etmişlerdir. Eyyûb ise bu hadisi Ebû Kılabe, Âmir oğullarından ismini vermediği bir kimse ve Ebû Zerr'den rivâyet etmektedir.

Bu hadis hasen sahihtir. Fıkıhçıların genelinin görüşü **"Cünüp ve hayızlı kimse su bulamazsa teyemmüm ederler"** şeklindedir.

İbn Mes'ûd'un; Su bulamayan cünüp için teyemmüm olmaz görüşünden sonradan döndüğü de rivâyet edilmiştir. Sûfyân es Sevrî, Mâlik, Şâfii, Ahmed ve İshâk da aynı görüştedirler.

Ebû Muaviye kendi rivâyetinde: **"Her vakit namazı için abdest al hayız zamanın gelinceye kadar"** demektedir. Bu konuda Ümmü Seleme'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Âişe (r.anha)'nın bu hadisi hasen sahihtir. Peygamber (s.a.v.)'in ashabından ve tabiinden pek çok ilim adamlarının görüşü de budur. Sûfyân es Sevrî, Mâlik İbn'ül Mübarek ve Şâfii demektedirler ki: **"Aybaşı kanının süresini fazla gören kadın hayız günleri geçince yıkanır ve her namaz için abdest alır."**

BÖLÜM: 93

➢ KADINLARDA ÂDET DIŞI GELEN ÖZÜR KANININ DURUMU

125- Âişe (r.anha)'dan rivâyete göre, şöyle demiştir: Ebû Hubeyş'in kızı Fatıma Rasûlullah (s.a.v.)'e geldi ve: **"Ey Allah'ın Rasûlü ben hayızdan geç temizlenen bir kadınım bu uzun süre için namazları terk edebilir miyim?** diye

sordu. Rasûlullah (s.a.v.) de: **"O hayız değildir, değişik bir hastalık sebebiyle damardan gelen bir kandır. Hayız başlayınca namazını bırak bitince kanı yıka ve namazını kıl"** buyurdular. (Buhârî, Hayz: 9; Ebû Dâvûd, Tahara: 108)

◉ Ebû Muaviye, rivâyet ettiği hadisin de diyor ki: Bu vakit gelinceye kadar her namaz için abdest al. **Tirmizî:** Bu konuda Ümmü Seleme'den de hadis rivâyet edilmiştir. **Tirmizî: "Fatıma geldi"** diye başlayan Âişe hadisi hasen sahihtir. Sahabe ve tabiinden pek çok ilim adamının görüşü budur. Süfyan es Sevrî, Malik, İbn'ül Mübarek, Şafii şöyle derler: **"Bir kadının hayızlık süresi kendi bildiği günlerini geçerse geçtiği günler de her namaz için abdest alır."**

BÖLÜM: 94

➤ ÖZÜR KANI GÖREN KADIN HER NAMAZ İÇİN ABDEST ALIR

126- Adıy b. Hatîm (r.a.)'in dedesinden rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) özür kanı gören bir kadın hakkında şöyle buyurmuştur: **"Sayısını bildiği hayız günlerinde namazını bırakır sonra yıkanıp her kıldığı için abdest alır, namazlarını kılar ve oruç tutar."** (Dârimî, Tahara: 98; İbn Mâce, Tahara: 128)

127- Ali b. Hucr (r.a.), aynı hadisi manasıyla Şerîk'den bize rivâyet etmiştir.

◉ **Tirmizî:** Bu hadisi Ebül Yakzan'dan sadece Şerîk rivâyet etmiştir.

Muhammed'e bu hadis hakkında sordum; Hadisin senedinde Adiyy b. Sabit'in babasından, dedesinden deniliyor, Adiyy'in dedesinin adı nedir? Dedim. Muhammed bilemedi ben de: Yahya b. Maîn onun adının **"Dinar"** olduğunu söylüyor dedimse de bana aldırış etmedi.

Ahmed ve İshâk özür kanı gören hakkında şöyle diyorlar; Her vakit namazı için yıkanırsa yeterlidir. Bir gusül ile iki vakit namazı bir arada kılarsa bu da caizdir.

BÖLÜM: 95

➤ ÖZÜR KANI GÖREN KADIN BİR GUSÜL İLE İKİ NAMAZI BİR ARADA KILABİLİR

128- Hamne binti Cahş (r.anha)'dan rivâyete göre, şöyle demiştir: Günümden fazla ve çok şiddetli hayız görürdüm, Rasûlullah (s.a.v.)'e geldim durum hakkında fetva alacaktım Onu kız kardeşim Zeyneb'in evinde buldum dedim ki: **"Günümden fazla ve çok şiddetli hayız görüyorum namazdan ve oruçtan beni engelledi bu konuda bana ne emredersin?"** Buyurdular ki: **"Kanı giderecek pamuk tavsiye ederim"** Bunun üzerine ben: **"Pamuk yeterli olmayacak şekilde kan geliyor"** deyince: **"Kanın akıp dağılmasını önleyici bir bağ kullan"** buyurdular. Ben kan bunların bile yeterli olmayacağı şekilde fazla deyince; **"Hepsini koruyacak bir elbise kullan"** buyurdular. Hamne kan bunların bile yeterli olmayacağı kadar fazla ve dökülürcesine akıyor deyince Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Sana iki yol göstereceğim hangisini yaparsan sana yeterlidir. İkisini de yapabilirsen o da senin bileceğin bir iştir. Bu anlattığın hâdise şeytanın sizleri ibadetten uzaklaştırmak için yaptığı bir bozukluktur, hayız gününü Allah'ın ilmine havale ederek altı veya yedi günü say sonra yıkan temizlendiğini fark ettiğinde yirmi dört veya yirmi üç gece ve gündüz namaz kıl ve oruç tut o aldığın gusül abdesti sana yeterlidir. Diğer kadınların hayız görüp temizlendikleri gibi sende aynen öylece yap."**

Eğer öğle namazını geciktirip ikindiyi öne almaya gücün yetiyorsa tek bir gusül abdesti ile iki namazı bir vakitte kılmaya çalış, Yine mümkün olursa

akşamı geciktirip yatsıyı öne al ve bir gusül abdestiyle iki namazı birlikte kıl, Sabah namazını da bir gusül abdesti ile kılarsın namazları bu şekilde kıl orucunu da tut gücün yetiyorsa böylece yap. Bu husus tarif ettiğim iki şekilden bana daha hoş olanıdır. (Ebû Dâvûd, Tahara: 109; İbn Mâce, Tahara: 117)

⊙ **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

Ubeydullah b. Amr er Rakkî, İbn'ü Cüreyc ve Şerîk, Abdullah b. Muhammed b. Akîl, İbrahim b. Muhammed b. Talha'dan ve amcası İmrân'dan ve annesi Hamne'den rivâyet etmektedirler. Fakat İbn Cüreyc **"Ömer b. Talha"** demektedir, halbuki doğru olan **"İmrân b. Talha"** dır.

Muhammed'e bu hadisi sordum O'da hasen sahihtir dedi. Yine Ahmed b. Hanbel de bu hadise hasen sahihtir diyor.

Ahmed ve İshâk özür kanı konusunda şöyle diyorlar: Özür sahibi olan kadın hayız süresini kanın başlangıç ve bitişinden biliyorsa ki hayızın başlangıcı kanın siyah olması bitişi ise sarıya dönüşmesidir ki bu durumda fetva, Ebû Hubeyş'in kızı Fatıma hadisine göre verilir. Özür sahibi kadın hayız günlerinin başlangıç ve bitişini bilirse o günler içinde namazını bırakır sonra yıkanır ve her namaz için abdest alarak namazlarını kılar. Kan devam eder hayız günleri de belli olmaz ise kanın şiddetinden dolayı başlangıç ve bitimini de bilemez ise bu durumda Cahş'ın kızı Hamne'nin hadisi üzere fetva verilir. Ebû Ubeyd'de böyle söyler.

Şâfii diyor ki: Özür devam eder ve bu hal de sürüp giderse hayızının ilk başlangıcı ile on beş gün arasında namazlarını bırakır, Şayet on beş günde veya daha önce temizlenirse o süre onun hayız günleridir. Eğer on beş günden fazla kan görürse geçen on dört günün namazını kaza eder ve hayız süresinin en azı olan bir gün ve gecenin namazını bırakmış olur.

Tirmizî: Hayız süresinin azı ve çoğu hakkında ilim adamları değişik kanaatler ileri sürmüşlerdir. Kimileri en azının üç, en fazlasının on gün olduğunu söyledi. Sûfyân es Sevrî ve Küfelilerin görüşü böyledir. İbn'ül Mübarek'in hem bu görüşte hem de başka bir görüşte olduğu bize aktarılmıştır.

Aralarında Atâ b. ebî Rebah bulunan bazı ilim adamları hayız müddetinin en azının bir gün bir gece en fazlasının on beş gün olduğu söylenmektedir. Mâlik, Evzâî, Şâfii, Ahmed, İshâk ve Ebû Ubeyde de bu görüştedirler.

BÖLÜM: 96

➤ ÖZÜR KANI GELEN HER NAMAZ İÇİN YIKANMALIDIR

129- Âişe (r.anha)'dan rivâyete göre, şöyle demiştir: Cahş'ın kızı Ümmü Habibe Rasûlullah (s.a.v.)'den sorununa çare bulmak üzere: **"Ben hayız görüyor ve bir türlü temizlenemiyorum namazlarımı bırakayım mı?"** diye sordu, bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdular: **"Hayır o değişik bir hastalık sebebiyle damardan gelen bir kandır, günün bitince guslet ve namazlarını kıl."** Bundan sonra Ümmü Habibe her namaz için yıkanırdı. (Ebû Dâvûd, Tahara: 109; Müslim, Hayz: 14)

⊙ Kuteybe diyor ki: Leys şöyle demiştir: Hadisin râvîlerinden İbn Şihâb: "Rasûlullah (s.a.v.) her namaz için yıkanmayı emretmemiştir, kadın bunu kendiliğinden yapmıştı.

Tirmizî: Bu hadis, Zûhrî, Amre yoluyla yine Âişe'den aynı şekilde rivâyet edilmiştir. Bazı ilim adamları: Özür kanı gelen kimsenin her namaz için yıkanması gerekir demişlerdir.

Evzâî bu hadisi Zühri, Urve, Amre ve Âişe'den rivâyet etmektedir.

BÖLÜM: 97

➤ HAYIZLI İKEN GEÇEN NAMAZLAR KAZA EDİLMEZ

130- Muâze (r.anha)'dan rivâyete göre, bir kadın Âişe (r.anha)'a **"Hayızlı günlerimizde geçirdiğimiz namazları kaza edecek miyiz"** diye sordu. Bunun üzerine Âişe (r.anha) O kadına **"Sen Kur'ân dışında başka hükümleri kabul etmeyen Harûrâ'daki insanlardan mısın yoksa? Rasûlullah (s.a.v.) zamanında bizden hayızlı kadınların namazlarını kaza etmeleri istenmezdi"** buyurdular. (Buhârî, Hayz: 21; Müslim, Hayz: 15)

◉ **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

"Hayızlı namazlarını kaza etmez" şeklindeki hadis değişik kanallardan da Âişe (r.anha)'dan rivâyet edilmiştir.

Fıkıhçıların çoğunluğunun görüşü bu olup; **"Hayızlı orucunu kaza eder namazını kaza etmez"** görüşünde hemfikirdirler.

BÖLÜM: 98

➤ CÜNÜP VE HAYIZLI VAZİYETTE KURAN OKUNUR MU?

131- İbn Ömer (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.): **"Cünüp ve hayızlı olan kimse Kur'ân'dan bir şey okumasın"** (İbn Mâce, Tahara: 105; Ebû Dâvûd, Tahara: 90; Muvatta, Kur'ân: 15)

◉ Bu konuda Ali'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Bu İbn Ömer'in hadisini yalnızca İsmail b. Ayyaş, Musa b. Ukbe, Nafi' yoluyla bilmekteyiz.

Rasûlullah (s.a.v.)'in ashabı, tabiin ve daha sonraki gelen ilim adamlarının çoğunluğu bu görüştedir. Sûfyân es Sevrî, İbn'ül Mübarek, Şâfii, Ahmed ve İshâk şöyle demektedirler: **"Cünüp ve hayızlı olan Kur'ân'dan bir şey okumamalı ancak bir ayetinin bir kısmını veya bazı bölümlerini okuyabilir ayrıca tesbih (Sübhanallah) ve tehlil (La ilahe illallah) gibi şeyleri söylemelerinin bir sakıncası yoktur."**

Tirmizî: Muhammed b. İsmail'den işittim şöyle diyordu: Hadisin râvîlerinden İsmail b. Ayyaş, Hicaz ve Irak bölgesi adamlarından hoş karşılanmayan (münker) rivâyetleri aktarıyor dolayısıyla pek güvenilmez demekle birlikte İsmail b. Ayyaş'ın bu rivâyeti Şam bölgesi adamlarındandır demekle bu hadise güvendiğini söylemektedir.

Ahmed b. Hanbel diyor ki: İsmail b. Ayyaş **"Bakıyye"** denilen kimseden daha sağlamdır çünkü **"Bakıyye'nin"** güvenilir kimselerden hoş olmayan (münker) rivayetleri vardır.

Tirmizî: Ahmed b. Hasan bana aktardı ve dedi ki: Bu sözü Ahmed b. Hanbel'in kendisinden işittim.

BÖLÜM: 99

➤ KİŞİNİN HAYIZLI HANIMINDAN CİNSEL İLİŞKİ DIŞINDA HER YÖNDEN İSTİFADE EDEBİLECEĞİ

132- Âişe (r.anha)'dan rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.) hayızlı olduğum zaman bana hayızlı elbise giymemi emreder ve yatakta benimle birlikte olurdu."** (Buhârî, Hayz: 22; Müslim, Hayz: 2)

◉ **Tirmizî:** Bu konuda Ümmü Seleme ve Meymûne'den de rivâyetler vardır.

Tirmizî: Âişe'nin bu hadisi hasen sahihtir. Peygamber (s.a.v.) ashabı ve tabiinden pek çok kişi bu görüşte olup, Şâfii, Ahmed ve İshâk'ta bu görüştedir.

BÖLÜM: 100

➤ HAYIZLI KADINLA BERABER YEMEK YENMEZ Mİ?

133- Abdullah b. Sa'd (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.)'e hayızlı kadınla birlikte yemek yemenin durumundan sordum da: **"Onunla beraber"** ye buyurdular. (İbn Mâce, Tahara: 125; Müslim, Hayz: 3)

◉ **Tirmizî:** Bu konuda Âişe ve Enes'den de rivâyetler vardır.

Tirmizî: Bu Abdullah b. Sa'd'ın hadisi hasen garibtir. İlim adamlarının çoğunluğunun görüşü bu olup hayızlı kimseyle yemek yemekte bir sakınca yoktur. Hayızlı kadının abdest aldığı su kabından artan sudan dolayı değişik görüşler belirmiştir. Kimisi buna izin verirken kimisi de hoş görmemiştir.

BÖLÜM: 101

➤ HAYIZLI KADIN MESCİDE GİRİP ÇIKABİLİR Mİ?

134- Âişe (r.anha)'dan rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.) bir gün bana mesciddeki namaz kıldığım seccadeyi bana alır mısın dedi. Ben de hayızlı olduğumu söyledim"** Bunun üzerine buyurdular ki: **"Hayız senin elinde değil veya hayızlı olup olmamak senin elinde değil ki."** (İbn Mâce, Tahara: 120; Buhârî, Hayz: 11)

◉ **Tirmizî:** Bu konuda İbn Ömer ve Ebû Hüreyre'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Bu Âişe hadisi hasen sahihtir. İlim adamlarının pek çoğunun görüşü böyledir bu konuda ayrı görüş bilmiyoruz. Hayızlı kimsenin mescidden bir şey alıp vermesinde bir sakınca yoktur.

BÖLÜM: 102

➤ HAYIZLI KADINA CİNSEL İLİŞKİ İÇİN YAKLAŞILIR MI?

135- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Bir kimse hayızlı hanımıyla cinsel ilişkide bulunur veya hanımına arkadan yaklaşır veya bir sihirbaza işlerini havale etmek için müracaat ederse, Muhammed (s.a.v.)'e indirilen dine küfretmiş olur."** (İbn Mâce, Tahara: 122; Dârimî, Tahara: 107)

◉ **Tirmizî:** Bu hadisi sadece, Hakîm el Esrem, Ebû Temime el Hüceymî'nin Ebû Hüreyre'den rivâyetinden bilmekteyiz. İlim adamlarına göre bu hadis suçun büyüklüğünü ifade etmektedir. 136. ve 137. hadislerde bir veya yarım dinar sadaka vermesi emredilmesi bu işin küfrü gerektirmediği fakat suçun büyüklüğünü açıklamak içindir. Muhammed bu hadisi isnadı yönünden zayıf bulmuştur. Ebû Temime el Hüceymî'nin adı Tarîf b. Mûcâlid'dir.

BÖLÜM: 103

➤ HAYIZLI KADINA CİNSEL YÖNDEN YAKLAŞMANIN KEFFÂRETİ

136- İbn Abbâs (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Hayızlı iken hanımına cinsel ilişki için yaklaşan kimse yarım dinar sadaka vermelidir."** (Nesâî, Hayz: 9; İbn Mâce, Tahra: 123)

137- Yine İbn Abbâs (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdular: **"Kan kırmızı ise bir dinar sarımtırak ise yarım dinar sadaka vermelidir."** (İbn Mâce, Tahara: 123; Dârimî, Tahara: 112)

◉ **Tirmizî:** Hayızlı kadına cinsel ilişki için yaklaşma konusundaki keffâret hadisi hem merfu hemde mevkuf olarak rivâyet edilmiştir.

Bazı ilim adamlarının görüşü bu hadise göredir. Ahmed ve İshâk'da bunlardandır. İbn'ül Mübarek; **"Rabbinden bağışlanması için istiğfar eder keffâret gerekmez"** demektedir. Tabiinden bazı kimselerin İbn'ül Mübarek'in görüşünde oldukları rivâyet edilmektedir. Pek çok ilim adamı ve Saîd b. Cübeyr, İbrahim en Nehaî bunlardandır.

BÖLÜM: 104

➢ ELBİSEYE BULAŞAN HAYIZ KANINI YIKAMAK

138- Ebû Bekir (r.a.)'ın kızı Esmâ (r.anha)'dan rivâyete göre, bir kadın Rasûlullah (s.a.v.)'e elbisesine bulaşan hayız kanının durumunu sordu da, Rasûlullah (s.a.v.)'de şöyle buyurdular: **"Onu ovuşturup kazı sonra su dökerek yıka ve onunla namazını kıl."** (Buhârî, Hayz: 10; Müslim, Hayz: 13)

◉ **Tirmizî:** Bu konuda Ebû Hüreyre ve Ümmü Kays binti Mihsan'dan da hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Esmâ'nın hayız kanının yıkanmasıyla alakalı bu hadisi hasen sahihtir. Elbisesine hayız kanı bulaşan ve onu yıkamadan namaz kılan bir kimsenin durumu hakkında ilim adamları farklı görüşler ortaya koymuşlardır. Tabiinden bazı ilim adamları: **"Kan dirhem miktarı kadarsa namazını iade eder"** derler. Bir kısmı da: **"Dirhemden büyükse namazını iade eder"** demektedirler. Sûfyân es Sevrî ve İbn'ül Mübarek bunlardandır. Tabiin ve diğerlerinden bazı ilim adamları kan dirhemden fazla bile olsa namazın iadesi gerekmez görüşündedirler. Ahmed ve İshâk bunlardandır.

Şâfii: Bu konuda daha titiz davranarak: **"Dirhem miktarından az bile olsa mutlaka yıkanması gerekir"** demektedir.

BÖLÜM: 105

➢ DOĞUMDAN SONRA LOĞUSALIK MÜDDETİ NE KADARDIR

139- Ümmü Seleme (r.anha)'dan rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.) döneminde loğusa kadın kırk gün namaz kılmaksızın evinde otururdu yüzünde meydana gelen lekeleri gidermek için yüzlerimize Yemen zağferan bitkisi sürerdik."** (Ebû Dâvûd, Tahara: 119; İbn Mâce, Tahara 128)

◉ **Tirmizî:** Bu hadis garibtir. Bu hadisi sadece Ebû Sehl'in Müsse el Ezdiyye ve Ümmü Seleme'den gelen yolla bilmekteyiz. Ebû Sehl'in adı **"Kesir b. Ziyâd"** dır.

Muhammed b. İsmail diyor ki: Ali b. Abdul A'lâ ve Ebû Sehl güvenilir kimselerdir. Muhammed bu hadisi sadece Ebû Sehl'in rivâyetinden bilmektedir. Peygamber (s.a.v.)'in ashabından tabiin ve sonraki dönemlerin ilim adamları "loğusanın kırk gün namazı bırakması üzerinde görüş birliğine varmışlardır ancak bu süreden önce temizlenirse yıkanıp namaz kılması gerekir demektedirler. Kırk günden sonra kan görülürse ilim adamlarının çoğunluğu bu konuda **"namazı terk etmez"** görüşündedirler. Fakihlerin çoğunluğu bu görüştedirler. Sûfyân es Sevrî, İbn'ül Mübarek, Şâfii, Ahmed ve İshâk bu görüştedir. Hasen el Basrî elli güne kadar temizlenmezse namazını **elli gün** bile bırakabilir derken, Atâ b. ebî Rebah ve Şa'bi bu süreyi **"altmış güne"** çıkarmışlardır.

BÖLÜM: 106

➢ HANIMLARIYLA CİNSEL İLİŞKİDE BULUNANIN BİR KEZ YIKANMASI

140- Enes (r.a.)'den rivâyet edilmiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.) tek yıkanma ile kadınlarını cinsel ilişki için dolaşırdı."** (Buhârî, Gusül: 12; İbn Mâce, Tahara: 10)

◉ **Tirmizî:** Bu konuda Ebû Rafi'den hadis aktarılmıştır.

Tirmizî: Enes (r.a.)'ın bu hadisi hasen sahihtir. Pek çok ilim adamının görüşü budur: Hasen el Basrî, bunlardandır, **"Abdest almaksızın cinsi münasebete dönmesinde bir sakınca yoktur"** demektedir.

Muhammed b. Yusuf bu hadisi Sûfyân, Ebû Urve, Ebûl Hattâb ve Enes'den rivâyet etmektedir.

Ebû Urve'nin adı Ma'mer b. Râşit'dir. Ebû'l Hattâb'ın adı ise Katâde b. Diame'dir.

Tirmizî: Bazıları da bu hadisi Muhammed b. Yusuf, Sûfyân, **İbn ebî Urve**'den diye rivâyet etmişlerdir ki bu yanlıştır doğrusu **"Ebû Urve"** şeklindedir.

BÖLÜM: 107

➢ CÜNÜP KİMSE TEKRAR CİNSEL İLİŞKİ İSTERSE BU ARADA ABDEST ALIR

141- Ebû Saîd el Hudrî (r.a.)'den bize aktarıldığına göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuşlardır: **"Sizden biriniz hanımıyla cinsel ilişki yapar sonra tekrarlamak isterse ikisi arasında bir abdest alsın."** (Müslim, Hayz: 6; Nesâî, Tahara: 169)

◉ Bu konuda Ömer'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Ebû Saîd'in hadisi hasen sahihtir. Ömer b. Hattâb bu görüştedir.

İlim adamlarından pek çok kimse: **"Bir erkek eşine yaklaştıktan sonra tekrar cinsel ilişkiye girecekse önce abdest alır"** demektedirler.

Ebûl Mütevekkil'in ismi Ali b. Davut'tur. Ebû Saîd el Hudrî'nin adı ise Sa'd b. Malik b. Sinan'dır.

BÖLÜM: 108

➢ NAMAZ VAKTİ GİRİNCE SIKIŞIK OLAN ÖNCE TUVALETE GİTMELİ

142- Abdullah b. Erkâm (r.a.)'den rivâyet edilmiştir: Namaz için kamet getirildi, O gün o toplumun imâmı olan Abdullah b. Erkâm bir adamı elinden tutarak imâmlık yapmak üzere mihrâba geçirdi ve dedi ki: Rasûlullah (s.a.v.)'den işittim buyurdular ki: **"Kişi namaza dururken tuvalete gitme ihtiyacı duyarsa önce tuvalet ihtiyacını gidersin."** (Ebû Dâvûd, Tahara: 43; İbn Mâce, Tahara: 114)

◉ **Tirmizî:** Bu konuda Âişe, Ebû Hüreyre, Sevbân ve Ebû Ümâme'den de rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Bu Abdullah b. Erkâm hadisi hasen sahihtir. İmâm-ı Mâlik, Yahya b. Saîd el Kattan ve hadis hafızlarından pek çok kişi Hişâm b. Urve, babası ve Abdullah b. Erkâm'dan bu hadisi böylece bize aktardılar. Yine bu hadis Vuheyb ve daha başkalarınca Hişâm b. Urve, babası ve başka bir kimse vasıtasıyla Abdullah b. Erkâm'dan rivâyet edilmiştir.

Rasûlullah (s.a.v.)'in ashabı ve tabiinden pek çok kimse bu görüştedir. Ahmed ve İshâk bu görüşte olmakla beraber şöyle demektedirler: **"Küçük veya büyük abdest ihtiyacı duyan namaza başlamaz, namaza başladığında böyle bir ihtiyacı hissederse tamamen kendisini meşgul etmediği sürece namazdan çıkmaz"**

Bir kısım ilim adamı: **"Küçük ve büyük abdest ihtiyacı, namazından alıkoyacak kadar o kimseyi meşgul etmediği sürece bir sakınca yoktur"** demektedirler.

BÖLÜM: 109

➢ ELBİSESİ PİSLİĞE BULAŞANIN ELBİSESİ NASIL TEMİZLENİR?

143- Abdurrahman b. Avf (r.a.)'ın çocuk doğuran cariyesinden rivâyete göre, şöyle demiştir: Ümmü Seleme (r.anha)'ya: **"Ben eteğini uzatan ve pis yerlerde yürüyen biriyim eteğimin temizlenmesi nasıl olacaktır"** diye

sordum. Dedi ki: Rasûlullah (s.a.v.): **"Pis yerden sonraki gelen temiz yerler o eteği temizler"** buyurdular. (İbn Mâce, Tahara: 79)

◉ Bu konuda Abdullah b. Mes'ûd'tan da **"Rasûlullah (s.a.v.) ile beraber olurduk pis yerlere basmaktan veya eteğimizin bulaşmasından dolayı ayrı bir temizlik yapmazdık"** diye rivâyet olunmuştur.

Tirmizî: Birden fazla ilim adamının görüşü bu şekilde olup şöyle demektedirler: Pis yere basanın, ayağını yıkaması gerekmez fakat pislik yaş olursa bulaşan kısım yıkanır.

Tirmizî: Abdullah b. Mübarek bu hadisi, Mâlik b. Enes, Muhammed b. Umâra, Muhammed b. İbrahim, Hud b. Abdurrahman b. Avf'ın çocuk doğuran cariyesinden Ümmü Seleme yoluyla rivâyet etmektedir. Bu söylenenlerde bir yanılgı vardır, şöyle ki; Abdurrahman b. Avf'ın çocuk doğuran cariyesinden ve Ümmü Seleme'den denmelidir.

BÖLÜM: 110

➤ TEYEMMÜM

144- Ammâr b. Yâsir (r.a.)'den rivâyete göre: **"Rasûlullah (s.a.v.) kendisine teyemmüm etmesi için emretmiş ve teyemmüm yüz ve iki ele toprakla meshetmekten ibarettir"** demiştir. (Buhârî, Teyemmüm: 1; Nesâî, Teyemmüm: 26)

◉ Bu konuda Âişe ve İbn Abbâs'tan da rivâyet vardır.

Tirmizî: Ammâr hadisi hasen sahihtir. Ammâr'dan başka yollarla da bu hadis rivâyet edilmiştir.

Peygamber (s.a.v.)'in ashabından pek çok kimsenin görüşü budur. Ali, Ammâr, İbn Abbâs gibi yine tabiinden de pek çok kişi de Şa'bi, Atâ, Mekhul de aynı görüşte olup **"Teyemmüm eller ve yüz için toprağa vurmaktan ibarettir"** demektedirler. Ahmed ve İshâk bunlardandır.

İbn Ömer, Câbir, İbrahim ve Hasan ve bazı ilim adamları **"Teyemmüm yüz ve elleri meshetmek için birer vuruştan ibarettir."** Sûfyân es Sevrî, Mâlik, İbn'ül Mübarek ve Şâfii de aynı görüştedir. **Ammâr'ın yüz ve eller için teyemmüm** hadisi birkaç yönden daha rivâyet edilmiştir.

Ammâr'dan şöyle dediği de rivâyet edilmektedir, **"Rasûlullah (s.a.v.) ile birlikte iken omuzlara ve koltuklara kadar meshetmeyi ulaştırırdık."** Bazı hadisçiler Ammâr'dan; **"Koltuklar ve omuzlar"** hadisi rivâyet edilince: **"Yüz ve eller"** hadisinin zayıf olduğu kaydedilmiştir.

İshâk b. İbrahim b. Mahled el Haznelî diyor ki: Teyemmüm **"yüz ve ellerin meshedilmesinden ibarettir"** şeklindeki Ammâr'ın hadisi hasen sahihtir. **"Omuzlar ve koltuk altlarına kadar"** hadisi bir önceki hadise ters değildir. Çünkü Ammâr teyemmüm hadisinde omuzlara ve koltuklara kadar Rasûlullah (s.a.v.) emretti demiyor. Biz öylece yaptık diyor. Sonunda Rasûlullah (s.a.v.)'e sorunca O da yüz ve elleri meshetmeyi emretmiş O da sonunda bu şekilde karar kılmıştır.

Tirmizî: Ebû Zur'a Ubeydullah b. Abdilkerim'in şöyle dediğini işittim diyor: Basra'da hafızası kuvvetli olan şu üç kişiden başkasını görmedim. Ali b. el Medinî, İbnüş Şazekûnî ve Amr b. Ali El Fellas. Ebû Zur'a diyor ki: Affân b. Müslim Amr b. Ali El Fellas'tan hadis rivâyet etmiştir.

145- İbn Abbâs (r.a.)'den rivâyet edildiğine göre, kendisine teyemmüm hakkında soruldu da cevaben dedi ki: Allah kitabında abdestten bahsederken, **"Yüzlerinizi, dirseklerinize kadar kollarınızı yıkayın"** buyurdu. Teyemmüm konusunda da: **"Yüz ve ellerinizi meshedin"** buyurdu. Hırsızlık eden konusunda

da: **"Hırsızlık eden erkek ve kadının ellerini kesin"** buyurmaktadır. Peygamber (s.a.v.)'in el kesmedeki sünneti **"ellerin bilekten kesilmesi"** şeklindedir. Teyemmümde ise **"iki el ve yüz"** meshedilir. (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

◉ **Tirmizî:** Bu hadis hasen garıp sahihtir.

BÖLÜM: 111

➤ CÜNÜPLÜK DIŞINDA HERHALDE KUR'ÂN OKUNABİLİR

146- Ali (r.a.)'den rivâyet edildiğine göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.), cünüp olmadığımız sürece her durumda bize Kur'ân okutturururdu."** (Ebû Dâvûd, Tahara: 90; İbn Mâce, Tahara: 105; Muvatta, Kur'ân: 2; Buhârî, Vudu' 38)

◉ Ali (r.a.)'ın hadisi hasen sahihtir. Peygamber (s.a.v.)'in ashabından ve tabiinden pek çok kimse bu görüşte olup şöyle demektedirler: **"Abdestsiz olarak Kur'ân okunur fakat Mushaf'a temiz olanlar el sürerek okumalıdır."** Sûfyân es Sevrî, Şâfii, Ahmed ve İshâk bu görüştedir.

BÖLÜM: 112

➤ TOPRAĞA BULAŞAN İDRAR NASIL TEMİZLENİR?

147- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Peygamber (s.a.v.) mescidde oturmakta iken bir bedevî mescide girdi namaz kıldı namazını bitirince: **"Ey Allah'ım bana ve Muhammed'e acı bizimle beraber kimseye acıma"** diye dua etti. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.) **"Sen geniş olan bir şeyi daralttın"** buyurdular, çok geçmeden o kimse mescide işemeye başladı. Sahabîler O adamın üzerine engellemek için koştular. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.) onun idrar yaptığı yere bir kova su dökün dedikten sonra **"Siz İslam ümmeti olarak, kolaylaştırıcı olarak gönderildiniz zorlaştırıcı değil"** buyurdular. (Buhârî, Vudu: 63; İbn Mâce, Tahara:78)

148- Yahya b. Saîd, Enes (r.a.)'den bu hadisin benzerini rivâyet etmiştir. (Buhârî, Vudu: 63; İbn Mâce, Tahara: 79)

◉ **Tirmizî:** Bu konuda Abdullah b. Mes'ûd, İbn Abbâs ve Vâsile, İbn'ül Eskâ'dan da hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Bu hadis hasen sahihtir. Bir kısım ilim adamları bu hadise göre uygulama yapagelmişlerdir. Ahmed ve İshâk gibi Yunus bu hadisi Zührî'den Ubeydullah b. Abdullah'tan ve Ebû Hüreyre'den rivâyet etmektedir.

NAMAZ BÖLÜMLERİ

BÖLÜM: 113

➤ NAMAZ VAKİTLERİ

149- İbn Abbâs (r.a.)'den haber verildiğine göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Cibril (a.s), Ka'be'nin yanında bana iki kez imâm oldu. İlk seferinde, güneş batıya kayıp gölgesi takunya tasması kadarken öğle namazını, sonra her şeyin gölgesi kendi boyu kadar olunca ikindi namazını; sonra güneşin battığı ve oruçlunun orucunu açtığı zaman akşam namazını; Şafak kaybolduğu zaman ise yatsı namazını, aydınlığın yeni başlayıp oruçluya yeme içmenin haram olduğu vakitte sabah namazını kıldırmıştı.**

İkinci seferinde: Her şeyin gölgesi kendi boyu kadar olunca yani bir önceki seferde ikindiyi kıldırdığı vakitte öğle namazını; sonra her şeyin gölgesi kendisinin iki katı olunca ikindi namazını; Akşam namazını yine önceki vaktinde kıldı sonra gecenin üçte biri geçince de yatsı namazını, sonra ortalık ağarınca da sabah namazını kıldırdı. Sonra da bana dönüp şöyle dedi. Ey Muhammed bu iki vakit arasında namaz kılma genişliği ve serbestliği senden önceki Peygamberlere tanınan vakitler gibi olup sana da bu iki vakit arasında namaz kılabilmen mümkün olmuştur." (Ebû Dâvûd, Salat: 2; Buhârî, Mevâkît: 1)

◉ **Tirmizî:** Bu konuda Ebû Hüreyre, Büreyde, Ebû Musa, Ebû Mes'ûd El Ensârî, Ebû Saîd, Câbir, Amr b. Hazm, Berâ ve Enes (r.a.)'den de hadis rivâyet edilmiştir.

150- Câbir (r.a.)'den rivâyet edildiğine göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştu: **"Cibril bana imâm oldu..."** İbn Abbâs hadisini aynı mana ile rivâyet etmekle sadece: **"Dünkü ikindi vaktinde"** cümlesini söylememektedir. (Buhârî, Mevâkît: 1; Ebû Dâvûd, Salat: 2)

◉ **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahih garibtir. İbn Abbâs hadisi ise hasen sahihtir.

Muhammed diyor ki: Namaz vakitleri hakkında Câbir (r.a.)'ın hadisi en sahih olanıdır.

Tirmizî: Câbir'in namaz vakitleri hakkındaki bu hadisinin benzerini Atâ b. ebî Rebah, Amr b. Dinar ve Ebû'z Zübeyr yoluyla Vehb b. Keysân'ın, Câbir'den rivâyetini aktarmıştır.

BÖLÜM: 114

➤ NAMAZ VAKİTLERİNİN DEVAMI

151- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Namaz vakitlerinin ilk ve son vakitleri vardır. Öğle namazının ilk vakti güneşin batıya kaymasından başlayıp ikindi vaktinin girişine kadardır, İkindi namazının ilk vakti bu vaktin girişinden başlayıp sonu güneşin sarardığı zamandır, Akşam namazının ilk vakti güneşin battığı zaman sonu ise ufukta kızıllığın kaybolduğu zamandır, yatsı namazının ilk vakti ufuktaki kızıllığın kaybolduğu vakit başlayıp gece yarısına kadardır. Sabah namazının ilk vakti fecrin ağarmaya başladığı zamandan güneşin doğacağı zamana kadardır."** (Müsned: 6875)

◉ **Tirmizî:** Bu konuda Abdullah b. Amr'dan da hadis rivâyet etmiştir.

Tirmizî: Muhammed'den işittim dedi ki: Namaz vakitleri hakkında A'meş'in, Mücahid'den rivâyeti Muhammed b. Fudayl'in, A'meş'den rivâyetinden daha sahihtir. Hennâd bize Ebû Usame'den, Ebû İshâk el Fezarî'den, A'meş ve Mücahid'den hadis rivâyet etmiştir. **"Namaz vakitlerinin ilk ve son vakti"** hadisinin benzerini A'meş'den Muhammed b. Fudayl rivâyet etmiştir.

BÖLÜM: 115

➤ NAMAZ VAKİTLERİNİN DEVAMI

152- Süleyman b. Büreyde (r.a.)'in babasından rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.)'e bir adam gelerek: **"Namaz vakitlerini"** sordu. Rasûlullah (s.a.v.)'de: **"Bizimle beraber kal öğrenirsin"** buyurdular.

Sabah namazı vakti gelince Bilâl'e emretti fecr doğunca ezan okudu sonra tekrar emretti güneş batıya kayınca öğle ezanını okudu ve öğle namazını kıldı, sonra emretti ezan okundu güneş bembeyaz ve yüksekte iken ikindi namazını kıldı, sonra güneş batıda kaybolunca akşam namazı için ezan okunmasını emretti, sonra ufuktaki kızıllık kaybolunca yatsı namazının ezanı için emretti.

Ertesi gün yine Bilâl'e emretti, ortalığın ağarmasına kadar sabah namazını geciktirdi, sonra havanın serinlemesine kadar bekleyerek öğleyi serinlikte kıldı, sonra güneşin son parlaklığı vaktine kadar ikindiyi geciktirdi sonra emrederek akşam namazını şafağın kaybolacağı vakitte kıldı sonra yatsı için gecenin üçte birinde emretti ve yatsı namazı kılınmış oldu, sonra namaz vakitlerini soran nerede buyurdu o adam da benim dedi. "Namazların vakitleri bu iki zaman arasındadır buyurdular." (İbn Mâce, Namaz: 1; Nesâî, Mevâkît: 1)

◉ **Tirmizî:** Bu hadis hasen garib sahihtir. Şu'be bu hadisi Alkame b. Mirsed'den hadis rivâyet etmiştir.

BÖLÜM: 116

➤ SABAH NAMAZININ ALACA KARANLIKTA KILINMASI

153- Âişe (r.anha)'dan rivâyete göre, şöyle buyurmuştur: Rasûlullah (s.a.v.) ile beraber bazı kadınlar sabah namazını kılar ve dağılırlardı. Ensarî diyor ki: Kadınlar elbiselerine bürünüp geçerlerken alaca karanlık dolayısıyla tanınmazlardı. Kuteybe: **"Çarşaflarına bürünmüş olarak"** demiştir. (Buhârî, Mevâkît: 28; İbn Mâce, Salat: 2)

◉ Bu konuda İbn Ömer, Enes, Kayle binti Mahreme'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Bu Âişe hadisi hasen sahihtir. Zührî bu hadisi Urve ve Âişe yoluyla rivâyet etmektedir. Peygamber (s.a.v.) ashabından pek çok kimse ve Ebû Bekir, Ömer'inde bulunduğu bir kısım kimselerde tabiinden bazı ilim adamlarının görüşü bu doğrultudadır.

Şâfii, Ahmed ve İshâk'da aynı görüşte olup, **"Alaca karanlıkta sabah namazını kılmayı"** müstehab kabul ederler.

BÖLÜM: 117

➢ SABAH NAMAZININ GÜN AĞARIRKEN KILINMASI

154- Rafi' b. Hadîç (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.)'den şöyle buyurduğunu işittim: **"Sabah namazını gün ağarınca kılın o anda kılmanın mükafatı daha büyüktür.** (Nesâî, Mevâkît: 1; İbn Mâce, Salat: 2)

◉ **Tirmizî:** Bu hadisi Şu'be ve Sevrî, Muhammed b. İshâk'tan rivâyet etmişlerdir.

Tirmizî: Muhammed b. Aclan da aynı şekilde Âsım b. Ömer b. Katâde'den rivâyet etmektedir.

Tirmizî: Yine bu konuda Ebû Berze el Eslemî, Câbir ve Bilâl'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Peygamber (s.a.v.)'in ashabından ve tabiinden pek çok ilim adamları **"Sabah namazının günün ağarmasıyla"** kılınması görüşündedirler. Sûfyân es Sevrî'de bu görüştedir. Şâfii, Ahmed ve İshâk diyorlar ki: Günün ağarması (İsfar) demek aydınlığın apaçık ortaya çıkması demektedir, namazın geciktirilmesi değildir.

BÖLÜM: 118

➢ ÖĞLE NAMAZININ ERKEN KILINMASI

155- Âişe (r.anha)'dan rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Öğle namazını Rasûlullah (s.a.v.), Ebû Bekir ve Ömer'den daha erken kılanı görmedim."** (Nesâî, Mevâkît: 2; İbn Mâce, Salat: 2)

◉ **Tirmizî:** Bu konuda Câbir b. Abdillah, Habbab, Ebû Berze, İbn Mes'ûd, Zeyd b. Sabit, Enes ve Câbir b. Semure'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Âişe'nin bu hadisi hasendir.

Peygamber (s.a.v.)'in ashabından ve tabiin dönemi ilim adamlarının tercih ettikleri görüş budur. Ali b. el Medînî, Yahya b. Saîd'den şöyle aktarır, Şu'be bu hadisi rivâyet edenlerden Hakîm b. Cübeyr'in İbn Mes'ûd yoluyla rivâyet ettiği **"Kim insanlardan ihtiyacı olmayan bir şeyi isterse..."** konusundaki hadisinden dolayı ileri geri konuşmuştur.

Yahya diyor ki: Bu şahıstan Sûfyân ve Zaide de hadis aktardıkları için pek sakıncalı bir kimse sayılmaz.

Muhammed diyor ki: Öğle namazının erken kılınması hakkında Hakîm b. Cübeyr'den, Saîd b. Cübeyr ve Hz. Âişe hadis rivâyet etmişlerdir.

156- Enes b. Mâlik (r.a.)'den rivâyet edilmiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.) öğle namazını güneş batıya kaymaya başlayınca kıldı."** (Nesâî, Mevâkît: 4; İbn Mâce, Salat: 3)

◉ **Tirmizî:** Bu hadis sahihtir. Bu konuda en güzel hadis Câbir yoluyla rivâyet edilendir.

BÖLÜM: 119

➢ ÖĞLE NAMAZININ ŞİDDETLİ SICAKLARDA GECİKTİRİLMESİ

157- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyet edildiğine göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Çok sıcak günlerde öğle namazını biraz geciktirin çünkü sıcağın şiddeti Cehennemin kaynamasındandır."** (Buhârî, Mevâkît: 9; Nesâî, Mevâkît: 5)

Tirmizî: Bu konuda Ebû Saîd, Ebû Zerr, İbn Ömer, Muğîre, Kâsım b. Safvân'ın babasından, Ebû Musa, İbn Abbâs ve Enes'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Bu konuda Ömer yoluyla bir hadis rivâyet edilmişse de sahih değildir.

Tirmizî: Ebû Hüreyre'nin bu hadisi hasen sahihtir. İlim adamlarının bir kısmı şiddetli sıcaklarda öğle namazının geciktirilmesini tercih etmişlerdir.

İbn'ül Mübarek, Ahmed ve İshâk'ın görüşü budur.

Şâfii diyor ki: Öğle namazını havanın serinlemesine kadar geciktirmek uzak yerden cemaat gelecek mescidler içindir. Kendi başına kılan veya mahalle mescidinde kılanlar için namazın geciktirilmemesi benim için daha uygundur.

Tirmizî: Şiddetli sıcaklarda öğle namazını geciktirmek daha güzel ve sünnete uygundur. Şâfii'nin **"uzaktan gelenler için bir ruhsattır"** görüşüne Ebû Zerr'in hadisinden aykırı bir mana vardır. Çünkü Ebû Zerr hadisinde diyor ki: **"Bilâl öğle namazı için ezan okumak istedi de Peygamber (s.a.v.) geciktir, biraz hava serinlesin"** buyurmuştur. Mesele Şâfii'nin görüşü olsaydı öğle namazının havanın serinlemesine kadar geciktirilmesinde bir mana kalmazdı çünkü hepsi bir arada bulunmaktaydılar namaza gitmek için uzun yol gitme ihtiyaçları da yoktu.

158- Ebû Zerr (r.a.)'den rivâyet edilmiştir: Rasûlullah (s.a.v.), bir yolculukta Bilâl ile beraberdi, Bilâl namaz için kamet getirmek isteyince: **"Biraz bekle hava serinlesin"** buyurdu, biraz sonra tekrar kamet getirmek isteyince: **"Öğle namazı için biraz serinliği bekle"** buyurdular. Ebû Zerr diyor ki: Sonunda tepelerin gölgelerini görmeye başladık sonra kamet getirip namaz kıldı ve şöyle buyurdu: **"Sıcaklığın şiddeti Cehennem'in kükremesindendir. Öğle namazı için sıcaklarda havanın serinlemesini bekleyin."** (Buhârî, Mevâkît: 10; Ebû Dâvûd, Salat: 4)

◉ **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

BÖLÜM: 120

➤ İKİNDİ NAMAZININ ERKEN KILINMASI

159- Âişe (r.anha)'dan rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.) güneş Âişe (r.anha)'nın odasından henüz yükselmeden ikindi namazını kılardı."** (Buhârî, Mevâkît: 12; Ebû Dâvûd, Salat: 5)

◉ **Tirmizî:** Bu konuda Enes, Ebû Erva, Câbir ve Rafi' b. Hadîç'den de hadis rivâyet edilmiştir. Yine Rafi'den ikindi namazının geciktirilmesiyle alakalı bir hadis daha rivâyet edilmiş olup sahih değildir.

Tirmizî: Âişe'nin bu hadisi hasen sahihtir. Peygamber (s.a.v.)'in ashabından bir kısım ilim sahipleri bu görüştedir. Ömer, Abdullah b. Mes'd, Âişe ve Enes bunlardandır. Tabiin'den bir kısım alimler ise ikindi namazını erken kılmayı tercih ederek geciktirmeyi hoş görmemişlerdir. Abdullah b. Mübarek, Şâfii, Ahmed ve İshâk bu görüştedirler.

160- Alâ b. Abdurrahman (r.a.)'den rivâyet edilmiştir: Bir gün öğle namazını kıldıktan sonra Enes (r.a.)'ın Basra'daki evine gitmişti. Enes (r.a.)'ın evi mescidle yan yana idi, ikindi namazının vakti girdi namazınızı kılın dedi. Biz de kalkıp namazımızı kıldık, namazımızı bitirince Enes (r.a.) şöyle dedi: Rasûlullah (s.a.v.)'den işittim şöyle buyurmuştu: **"Vaktinden geç kılınan namaz münafığın namazıdır. Güneşin batması yaklaşıncaya ve güneş şeytanın iki boynuzu arasına girinceye kadar oturur bekler sonra kuşun yem gagaladığı gibi acele olarak dört rek'at namaz kılar ve az okumak suretiyle Allah'ı da çok az zikreder."** (Nesâî, Mevâkît: 7; Ebû Dâvûd, Salat: 5)

◉ **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

BÖLÜM: 121

➢ İKİNDİ NAMAZININ GECİKTİRİLMESİ

161- Ümmü Seleme (r.anha)'dan rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.) öğle namazını sizden erken kılardı siz ise ikindiyi ondan daha erken kılıyorsunuz."** (Müsned: 25283)

◉ Bu hadis İsmail b. Uleyye İbn Cüreyc, İbn ebî Müleyke ve Ümmü Seleme'den benzeri şekilde rivâyet edilmiştir.

162- Kendi yazdığım notlar arasında bu hadisi Ali b. Hucr, İsmail b. İbrahim'in, İbn Cüreyc'den bize aktardı şeklindedir.

163- Bişr b. Muâz el Basrî bu hadisi bize İsmail b. Uleyye ve İbn Cüreyc'den aktarmıştır ki bu daha sahihtir.

BÖLÜM: 122

➢ AKŞAM NAMAZININ VAKTİ

164- Seleme b. Ekvâ' (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.) güneş batıp ufuk perdesiyle gizlendiği zaman akşam namazını kılardı."** (İbn Mâce, Salat: 7; Ebû Dâvûd, Salat: 6)

◉ Bu konuda Câbir es Sunabihî, Zeyd b. Hâlid, Enes, Rafi' b. Hadîç, Ebû Eyyûb, Ümmü Habibe, Abbâs b. Abdulmuttalib ve ibn Abbâs'tan da birer hadis rivâyet edilmiştir. Abbâs hadisi mevkuf olarak rivâyet edilmiş olup en sahih olan da bu rivâyettir. Çünkü; es Sunabihî, Rasûlullah (s.a.v.)'den işitmemiştir. O sadece Ebû Bekir'ın arkadaşıdır.

Tirmizî: Seleme b. Ekvan'ın bu hadisi hasen sahihtir. Rasûlullah (s.a.v.)'in ashabından ve tabiinden pek çok ilim adamlarının görüşü budur. Yani **"Akşam namazını acele kılmayı tercih edip geciktirmeyi hoş görmemişlerdir."** Hatta bazı ilim adamları da şöyle demektedirler. **"Akşam namazı için namaz kılınacak tek bir vakit vardır."** Cibril'in Rasûlullah (s.a.v.)'e kıldırdığı namazdaki vakte itibar ederek bu görüşe sahip olmuşlardır. İbn'ül Mübarek ve Şâfii'nin görüşü budur.

BÖLÜM: 123

➢ YATSI NAMAZININ VAKTİ

165- Numân b. Beşîr (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Bu yatsı namazının vaktini ben herkesten daha iyi bilirim. Rasûlullah (s.a.v.) yatsı namazını üç günlük ay battığı zamanda kılardı.*"** (Nesâî, Mevâkît: 17; İbn Mâce, Salat: 8)

* Yani ay her gün takriben 50 dakika birbirinden geç battığında göre güneşin batmasından 135 dakika sonra kılmış oluyor.

166- Ebû Bekir Muhammed b. Ebân (r.a.), bize aynı hadisi Abdurrahman b. Mehdî ve Ebû Avâne'den yine aynı senetle rivâyet etmiştir.

◉ **Tirmizî:** Hüşeym'in bu hadisi Bişr'in, babasından, Habib b. Sâlim'den, Numân b. Beşîr'den rivâyet ediyor ve bu rivâyette **"Beşîr b. Sabit'i"** söylemeyen Ebû Avâne'nin hadisi daha sahihtir. Çünkü Yezîd b. Harun, Şu'be'den, Bişr'in babasından Ebû Avâne'nin rivâyet ettiği gibi aynen rivâyet etmiştir.

BÖLÜM: 124

➤ YATSI NAMAZININ GECİKTİRİLEBİLECEĞİ VAKİT

167- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Ümmetime zorluk getirecek olmasaydım yatsı namazını, gecenin üçte birine veya yarısının geçmesine kadar geciktirmelerini emrederdim."** (İbn Mâce, Salat: 8)

◉ **Tirmizî:** Bu konuda Câbir b. Semure, Câbir b. Abdillah, Ebû Berze, İbn Abbâs, Ebû Saîd el Hudrî, Zeyd b. Hâlid ve İbn Ömer'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Bu Ebû Hüreyre hadisi hasen sahihtir. Rasûlullah (s.a.v.)'in ashabından, tabiinden ilim adamlarının çoğu yatsı namazının geç kılınmasından yanadırlar. Ahmed ve İshâk bunlardandır.

BÖLÜM: 125

➤ YATSIDAN ÖNCE UYUMANIN, YATSIDAN SONRA KONUŞMANIN HOŞ OLMADIĞI

168- Ebû Berze (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.) yatsıdan önce uyumayı ve yatsıdan sonra konuşmayı sevmezdi."** (İbn Mâce, Salat: 12)

◉ **Tirmizî:** Bu konuda Âişe, Abdullah b. Mes'ûd ve Enes'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Ebû Berze hadisi hasen sahihtir. İlim adamlarının çoğu yatsıdan önce uyumayı yatsıdan sonra konuşmayı hoş karşılamamışlar, bir kısmı ise buna izin vermişlerdir.

Abdullah b. Mübarek: Pek çok hadis, bu konunun mekruh olduğu yönündedir. Bazı ilim adamları da Ramazanda yatsıdan önce uyumaya izin vermişlerdir.

Seyyar b. Selame'nin adı Ebûl Minhâl er Riyahî'dir.

BÖLÜM: 126

➤ YATSIDAN SONRA HANGİ KONULAR KONUŞULABİLİR?

169- Ömer b. Hattâb (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.), Müslümanları ilgilendiren meselede geceleri konuşmalar yapardı, ben de onlarla beraber olurdum."** (İbn Mâce, Salat: 12)

◉ Bu konuda Abdullah b. Amr, Evs b. Huzeyfe ve İmrân b. Husayn'dan da hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Bu Ömer hadisi hasendir. Bu hadis Hasen b. Ubeydullah, İbrahim'den, Alkame'den, Kays adında veya Kays'ın oğlu adında Cûf kabilesinden bir adamdan uzun bir hadis içerisinde rivâyet edilmiştir. Rasûlullah (s.a.v.)'in ashabından tabiin ve sonraki gelen ilim adamları bu konuda değişik görüşler ortaya koymuşlardır bir kısmı yatsıdan sonra oturup konuşmayı hoş karşılamamışlar diğer bir kısmı ise zaruri durumlarda izin vermiş olup, çoğu hadislerde dini bir gerek varsa izin verilmiştir. Rasûlullah (s.a.v.)'den **"Gece konuşma yasağı namazı kılmış olan ve yolcular içindir"** diye bir rivâyette vardır.

BÖLÜM: 127

➤ NAMAZ KILMANIN DEĞERLİ VAKTİ HANGİSİDİR

170- Ümmü Ferve (r.anha)'dan rivâyet edilmiştir ki kendisi Peygamberimize biat edenlerdendir, dedi ki: Rasûlullah (s.a.v.)'e soruldu: **"Amellerin hangisi daha değerlidir." "Vaktinin öncesinde kılınan namazdır"** buyurdular. (Ebû Dâvûd, Salat: 9)

171- Ali b. ebî Tâlib (r.a.)'den rivâyet edildiğine göre, Rasûlullah (s.a.v.), kendisine şöyle buyurdu: **"Ey Ali üç şeyi geciktirme; Vakti giren namazı, hazırlanan cenazeyi, dengini bulduğun zaman bekar kimseleri evlendirmeyi."** (Müsned: 1475)

⊙ **Tirmizî:** Bu hadis garib hasendir.

172- İbn Ömer'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Namazın ilk vakitte kılınması Allah'ın razı olmasını gerektirir, son vaktinde kılmak ise affedilmeye sebeptir."** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

⊙ **Tirmizî:** Bu hadis garib'tir. İbn Abbâs'tan buna benzer bir hadis rivâyet edilmiştir. Bu konuda Ali, İbn Ömer, Âişe, İbn Mes'ûd'tan da hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Ümmü Ferve'nin bu hadisi sadece Abdullah b. Ömer el Ömerî'den rivâyet edilmektedir. Bu kimse hadisçiler yanında pek sağlam sayılmayıp hakkında söz edilmiştir. Doğru kimsedir fakat, Yahya b. Saîd'in hafızası yönünde söz edilmiştir.

173- Amr eş Şeybanî (r.a.)'den rivâyete göre, bir adam İbn Mes'ûd'a **"Hangi amel daha değerlidir"** diye sordu. İbn Mes'ûd'da: Ben bunu Rasûlullah (s.a.v.)'e sordum o şöyle buyurdu: **"Namazları vakitlerinde kılmak."** **"Ey Allah'ın Rasûlü başka"** dedim: **"Ana babaya iyilik etmen"** **"Daha başka"** dedim, **"Allah yolunda cihad etmektir."** buyurdular. (Buhârî, Mevakît: 5; Nesâî, Mevakît: 51)

⊙ **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir. Mes'ûdî, Şu'be, Süleyman (Ebû İshâk) Şeybânî ve daha başkaları bu hadisi el Velid b. Ayzâr'dan rivâyet etmişlerdir.

174- Âişe (r.anha)'dan aktarıldığına göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.) hayatının sonuna kadar hiçbir namazı son vaktinde iki sefer kılmış değildir."** (Müsned: 23473)

⊙ **Tirmizî:** Bu hadis hasen garib olup senedi muttasıl değildir.

Şâfii: Namazı ilk vaktinde kılmak daha değerlidir, ilk vaktin değerli olması, Rasûlullah (s.a.v.)'in Ebû Bekir ve Ömer'in de bunu tercih etmelerinden kaynaklanır çünkü onlar namazları ilk vaktinde kılarlardı. Şâfiî'nin bu sözünü Ebûl Velid el Mekkî bize aktarmıştır.

BÖLÜM: 128

➤ UNUTARAK VEYA DALGINLIKLA İKİNDİ NAMAZINI GEÇİRMEK

175- İbn Ömer (r.a.)'den rivâyet edildiğine göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"İkindi namazını geçiren kimse sanki ailesini ve malını kaybetmiş gibidir."** (Buhârî, Mevâkît: 16; Nesâî, Mesâcid: 18)

⊙ Bu konuda Büreyde ve Nevfel b. Muaviye'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: İbn Ömer hadisi hasen sahihtir. Zührî bu hadisi aynen Sâlim, babası ve İbn Ömer'den rivâyet etmiştir.

BÖLÜM: 129

➤ İDARECİLER GECİKTİRSE BİLE NAMAZI VAKTİNDE KILMAK

176- Ebû Zerr (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Ey Ebû Zerr! Benden sonra bazı idareciler gelecek namazı fazla geciktirmek suretiyle adeta öldürecekler sen namazı ilk vaktinde kıl. Eğer idarecilerin kıldıkları normal vakit bile olsa sen onlarla tekrar kıl bu senin**

için nafile namaz olur, onlarla tekrar kılmazsan kendi namazını kılmış olursun." (Müslim, Mesacid: 41; Ebû Dâvûd, Salat: 10)

◉ Bu konuda Abdullah b. Mes'ûd ve Ubade b. es Sâmit'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Ebû Zerr'in bu hadisi hasendır.

İlim adamlarının pek çoğunun görüşü bu doğrultudadır. İdareciler namazı getirse bile kişi vaktinde namazını kılmalı sonra tekrar kılmalıdır. İlim adamlarının çoğunluğuna göre ilk kılınan namaz farz namazdır. Ebû İmrân el Cevnî'nin adı **"Abdülmelik b. Habib"** dir.

BÖLÜM: 130

➢ UYUYA KALAN KİMSENİN UYANINCA NAMAZINI KILMASI

177- Ebû Katâde (r.a.)'den rivâyet edildiğine göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.)'e uykuda namazın geçirilmesinden sordular da: **"Namazın uykuda geçirilmesi kusur değildir. Kusur uyanıklılık halinde kılmamaktır. Herhangi biriniz uyuyakalır yada unutursa hatırlayınca namazını kılsın."** (Nesâî, Mevâkît: 53; İbn Mâce, Salat: 10)

◉ Bu konuda İbn Mes'ûd, Ebû Meryem, İmrân b. Husayn, Cübeyr b. Mut'ım, Ebû Cühayfe, Ebû Saîd, Amr b. Ümeyye ed Damrî, Zû Mihmer'de denilen Zû Mıhber isimli Necaşi'nin kardeşinin oğlundan da birer hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Ebû Katâde hadisi hasen sahihtir. Uykuda veya unutarak namazını geçirip sonra başka bir namazın vaktinde veya güneş doğarken ve batarken hatırlayan kimse konusunda alimler değişik görüşler ortaya koymuşlardır. Bir kısmı: **"Güneş doğarken ve batarken de olsa hatırladığı zaman o namazı kılar"** demektedirler. Ahmed, İshâk, Şâfii ve Mâlik'in görüşü budur. Bir kısmı ise: **"Güneş doğuncaya ve batıncaya kadar kılmaz ondan sonra kılar"** demektedirler.

BÖLÜM: 131

➢ UNUTAN KİMSE HATIRLAYINCA NAMAZINI KILAR

178- Enes (r.a.)'den rivâyet edildiğine göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Bir kimse namazını unutarak geçirmiş ise onu hatırladığı an kılsın."** (Nesâî, Mevâkît: 53; İbn Mâce, Salat: 10)

◉ Bu konuda Semûre ve Ebû Katâde'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Bu Enes hadisi hasen sahihtir.

Ali b. ebî Tâlib'den şöyle dediği aktarılmıştır: **"O geçirdiği namazı vakitli vakitsiz ne zaman hatırlarsa o zaman kılar."** Şâfii, Ahmed b. Hanbel ve İshâk'ın görüşü de böyledir.

Ebû Bekre'den rivâyet ediliyor, Ebû Bekre ikindi vaktinde uyuyakalmış güneş batarken uyanmış ve namazını güneş battıktan sonra kılmıştır.

Küfeliler bu görüştedirler. Biz hadisçiler ise Ali (r.a.)'ın görüşündeyiz.

BÖLÜM: 132

➢ BİRKAÇ NAMAZI KAÇIRAN KİMSE HANGİSİNDEN BAŞLAYARAK KILMALI?

179- Abdullah b. Mes'ûd (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Hendek savaşı günü Rasûlullah (s.a.v.)'i dört vakit namazı vaktinde kılmalarına engel oldular. Gece epey ilerledikten sonra Bilâl'e emretti O da ezan okudu sonra kamet getirdi ve öğle namazını kıldı. Sonra kamet**

getirildi ikindi namazı kılındı. Sonra kamet getirildi akşamı, daha sonra da kamet edilerek yatsı namazını kıldı." (Nesâî, Mevâkît: 55)

⊙ Bu konuda Ebû Saîd ve Câbir'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Abdullah b. Mes'ûd'un bu hadisinin senedi pek zararlı değildir ne var ki Ebû Ubeyde, Abdullah b. Mes'ûd'dan bu hadisi işitmemiştir.

Uyku ve unutma yoluyla geçirilmiş namazlar konusunda alimler bu hadise göre amel etmişlerdir. Kamet getirmeksizin kılsa bile yeterlidir. Şâfii bu görüştedir.

180- Câbir b. Abdillah (r.a.)'den rivâyet edilmiştir: Hendek gününde Ömer b. Hattâb Kureyş kafirlerine sövüp saymaya başladı ve dedi ki: **"Neredeyse ikindi namazını kılmadan güneş batacaktı,** bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.) **"Vallahi ben ikindi namazını henüz kılmadım"** buyurdu. Câbir diyor ki: Bundan sonra Buthan vadisine indik Rasûlullah (s.a.v.) abdest aldı bizde abdest aldık Peygamber (s.a.v.) güneş batışından sonra ikindi namazını arkasından da akşam namazını kıldı. (Nesâî, Mevâkît: 53; İbn Mâce, Salat: 6)

⊙ **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

BÖLÜM: 133

➢ "ORTA NAMAZ" DENİLEN NAMAZ HANGİ NAMAZDIR?

181- Abdullah b. Mes'ûd (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Orta namaz ikindi namazıdır"** (Nesâî, Mevâkît: 55; İbn Mâce, Salat: 6)

⊙ **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

182- Semure b. Cündüp (r.a.)'den rivâyet edildiğine göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Orta namaz ikindi namazıdır."** (Nesâî, Mevâkît: 55; İbn Mâce, Salat: 14)

⊙ Bu konuda Ali, Abdullah b. Mes'ûd, Zeyd b. Sabit, Âişe, Hafsa, Ebû Hüreyre, Ebû Haşim b. Utbe'den de birer hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Muhammed diyor ki: Ali b. Abdullah şöyle diyor: "Hasan'ın, Semure b. Cündüp'den rivâyet ettiği bu hadis sahihtir. Hasan, Semure'den hadis işitmiştir.

Tirmizî: Semure hadisi hasen sahihtir, diyor.

Peygamber (s.a.v.)'in ashabından ve sonraki dönemlerden pek çok ilim adamının görüşü budur. Zeyd b. Sabit ve Âişe **"Orta namaz öğle namazıdır"** derler.

İbn Abbâs ve İbn Ömer: **"Orta namaz, sabah namazıdır"** derler. Ebû Musa, Muhammed b. Müsenna, Kureyş b. Enes'den, O da Habib b. Şehîd'den rivâyete göre, Habib der ki: Muhammed b. Sirin bana Hasan'a sor Akîka hadisini kimden duymuş? Sorduğumda Semure b. Cündüp'den işittiğini söyledi.

Tirmizî: Muhammed b. İsmail'in bize haber verdiğine göre, Ali b. Abdullah el Medinî, Kureş b. Enes'den bu hadisi rivâyet etmiştir.

Muhammed b. İsmail, Ali'den naklederek şöyle diyor: Hasan'ın Semure'den işitmesi doğrudur, der ve bu hadisi delil olarak kabul eder.

BÖLÜM: 134

➢ İKİNDİ VE SABAH NAMAZINDAN SONRAKİ YASAK VAKİTLER

183- İbn Abbâs (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.)'in ashabından pek çok kimseden işittim bunlar arasında en çok sevdiğim Ömer b. Hattâb'da var şöyle diyorlardı: **"Rasûlullah (s.a.v.) sabah**

namazından sonra güneş doğuncaya kadar, yine ikindi namazından sonra güneş batıncaya kadar namaz kılmaktan bizi yasaklardı." (Buhârî, Mevâkît: 31; Nesâî, Mevâkît: 35)

◉ **Tirmizî:** Bu konuda Ali, İbn Mes'ûd, Ukbe b. Âmir ve Ebû Hüreyre, İbn Ömer, Semure b. Cündüb, Abdullah b. Amr, Muâz, İbn Afrâ ve Sunabîhi (Rasûlullah (s.a.v.)'in kendisinden işitmemiştir.) Seleme b. el Ekvâ', Zeyd b. Sabit, Âişe, Ka'b b. Mürre, Ebû Ümâme, Amr b. Abese, Ya'la b. Ümeyye ve Muaviye'den de birer hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Bu İbn Abbâs'ın, Ömer'den rivâyet ettiği hadis hasen sahihtir.

Peygamber (s.a.v.)'in ashabından ve sonraki fıkıhçıların çoğunun görüşü budur. Yani sabah namazından sonra güneş doğuncaya kadar ve ikindi namazından sonra güneş batıncaya kadar namaz kılmayı hoş karşılamamışlardır. Fakat unutma ve uyku sebebiyle kaçırılan namazların kılınmasında bir sakınca yoktur. Ali b. el Medînî, Yahya b. Saîd yoluyla Şu'be'den nakledereк şöyle diyor: Katâde Ebû'l Âliye'den sadece üç hadis duymuştur. 1- Ömer'in hadisi ki sabah namazından günaeş doğuncaya kadar, ikindiden gün batıncaya kadar kılmayı yasaklardı. 2- İbn Abbâs'ın "Benim Metta'nın oğlu Yunus'tan daha hayırlı olduğumu söylemesi kimseye yakışmaz hadisi" 3- Kadılık üç çeşittir... hadisi.

BÖLÜM: 135

➤ İKİNDİ NAMAZINDAN SONRA NAMAZ KILINABİLİR Mİ?

184- İbn Abbâs (r.a.)'den rivâyet edildiğine göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.) ikindiden sonra namaz kılmasının tek sebebi bir mal gelmesi sonunda meşguliyetinden dolayı öğleden sonra kılması gereken iki rek'atı kılmıştı bir daha o iki rek'atı hiç kılmadı.** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

◉ Bu konuda Âişe, Ümmü Seleme, Meymûne ve Ebû Musa'dan da hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: İbn Abbâs hadisi hasen sahihtir.

Rasûlullah (s.a.v.)'in ikindi namazından sonra iki rek'at namaz kıldığını birden fazla kişi bize bildirmiştir. Bu rivâyetler Peygamber (s.a.v.)'in ikindiden sonra güneş batıncaya kadar namaz kılmayı yasakladığı rivâyetine aykırıdır.

İbn Abbâs'ın **"bir daha o namazı kılmadı"** rivâyeti daha sahihtir. İbn Abbâs'ın hadisinin bir benzeri de Zeyd b. Sabit'den rivâyet edilmiştir. Âişe (r.anha)'dan bu konuda değişik rivâyetler aktarılmıştır. Birisi de şöyledir: **"Rasûlullah (s.a.v.) ikindi namazından sonra Âişe'nin yanına girdiğinde iki rek'at namaz kılardı."**

Başka bir rivâyet Âişe, Ümmü Seleme yoluyla Rasûlullah (s.a.v.)'in ikindi namazından sonra güneş batıncaya kadar, sabah namazından sonra güneş doğuncaya kadar namazı yasakladığını, bize aktarıyor.

İlim adamlarının çoğunluğu; İkindiden sonra gün batıncaya kadar sabah namazından sonra gün doğuncaya kadar namaz kılmanın hoş olmadığı üzerinde birleşmişlerdir. İstisna olarak Mekke'de ve tavaftan sonraki namaz kılmalara izin verilmiştir. Peygamber (s.a.v.)'in ashabından ve sonraki ilim adamlarının bir kısmının görüşü budur.

Şâfii, Ahmed ve İshâk'ın görüşü böyledir. Yine sahabe ve tabiinden bazı ilim adamları da ikindi ve sabah namazlarından sonra Mekke'de bile olsa namaz kılmayı hoş karşılamazlar. Sûfyân es Sevrî, Mâlik b. Enes ve bazı Küfeliler bu görüştedirler.

BÖLÜM: 136

➢ AKŞAM NAMAZINDAN ÖNCE NAMAZ KILINIR MI?

185- Abdullah b. Muğaffel (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) buyurdu ki: **"Her ezan ile kamet arasında dileyen kimseler için bir namaz vardır."** (Buhârî, Ezan: 16; Nesâî, Ezan: 39)

⦿ Bu konuda Abdullah b. Zübeyr'den hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Abdullah b. Muğaffel hadisi hasen sahihtir. Peygamber (s.a.v.)'in ashabı akşamın farzından önce namaz kılınması konusunda değişik görüş ileri sürmüşlerdir. Kimi akşamın farzından önce namaz olmadığı görüşündedirler. Peygamber (s.a.v.)'in ashabından birçok kişiden rivâyete göre, akşamın farzından önce iki rek'at namaz kılarlardı.

Ahmed ve İshâk şöyle diyorlar: **"Bu iki rek'at kılınırsa ne güzel olur"** bu iki rek'at namaz kılmayı müstehab görüyorlar.

BÖLÜM: 137

➢ GÜNEŞ BATMADAN ÖNCE İKİNDİNİN BİR REK'ATINA YETİŞEN KİMSE NAMAZA YETİŞMİŞ SAYILIR MI?

186- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Kim güneş doğmadan önce sabah namazının bir rek'atını kılmış olursa veya güneş batmadan önce ikindi namazının bir rek'atını kılmış olan kimse o vaktin namazını kılmış sayılır."** (Buhârî, Mevâkît: 30; Nesâî, Mevâkît: 11)

⦿ Bu konuda Âişe (r.anha)'dan hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Ebû Hüreyre'nin bu hadisi hasen sahihtir.

Şâfiî, Ahmed ve İshâk'ın görüşleri bu merkezde olup, Bu hadis; **"Uyuyakalıp veya unutup güneş doğmak ve batmak üzere hatırlayan ve uyuyan kimse içindir"** şeklinde anlaşılmalıdır, demektedirler.

BÖLÜM: 138

➢ YOLCULUK DIŞINDA İKİ NAMAZI BİRLİKTE KILMAK

187- İbn Abbâs (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.) Medîne'de korku ve yağmur olmaksızın öğle ile ikindiyi, akşam ile yatsıyı bir arada kıldı ibn Abbâs'a Rasûlullah (s.a.v.) böyle yapmakla ne istedi diye sorulunca; Ümmetinden zorluğu kaldırdı"** dedi. (Buhârî, Mevâkît: 12; Nesâî, Mevâkît: 44)

⦿ Bu konuda Ebû Hüreyre (r.a.)'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: İbn Abbâs'ın bu hadisi değişik yollarla da rivâyet edilmiş olup Câbir b. Zeyd, Saîd b. Cübeyr, Abdullah b. Şakik el Ukaylî bunlardandır. İbn Abbâs'ın bu konuda değişik bir rivâyeti daha vardır.

188- İbn Abbâs (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"İki namazı sebepsiz bir şekilde bir arada kılarsa büyük günah kapılarından birine adım atmış olur."** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

⦿ **Tirmizî:** Hadisi rivâyet edenlerden Haneş'in künyesi **Ebû Ali er Rahabiyyü** olup adı **Hüseyin b. Kays**'tır. Hadisçilerden Ahmed ve başkaları bu kimseyi hadis rivâyeti konusunda zayıf sayarlar.

İlim adamları bu hadise göre uygulama yapmışlar ve yolculukta ve Arafat'ta namazlar bir arada kılınabilir derler. Tabiînden bazı ilim adamları hasta olan kimsenin iki vakit

namazını bir arada kılabileceğine izin vermişlerdir. Bazı ilim adamları aşırı yağmurlu havada iki vakit namazın bir arada kılınabileceğini söylemişlerdir. Şâfii, Ahmed ve İshâk gibi, Şâfii hastanın namazı cem etmesi görüşünde değildir.

BÖLÜM: 139

➢ EZAN OKUMAYA BAŞLAMA NASIL OLDU?

189- Abdullah b. Zeyd (r.a.)'den rivâyet edildiğine göre, şöyle demiştir: Sabahleyin Rasûlullah (s.a.v.)'e geldik gördüğüm rüya'yı ona haber verdim buyurdular ki: **"Gerçekten bu hâk bir rüyadır"** Bilâl ile birlikte kalk çünkü o senden daha uzun boylu ve sesi gürdür. Rüyanda söyleneni ona aktar onunla Müslümanları namaza çağırsın.

Abdullah b. Zeyd diyor ki: Ömer b. Hattâb, Bilâl'in namaz için çağrısını işitince eteğini toplayarak Rasûlullah (s.a.v.)'e çıkıp geldi ve şöyle diyordu: Ey Allah'ın Rasûlü seni gerçek ile gönderen Allah'a yemin olsun ki bende rüyamda aynen gördüm. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.): **"Allah'a hamdolsun böylece İş sağlamlaştı"** buyurdu. (Ebû Dâvûd, Salat: 28; İbn Mâce, Ezan: 1)

◉ **Tirmizî:** Bu konuda İbn Ömer'den hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Abdullah b. Zeyd hadisi hasen sahihtir. Bu hadisi İbrahim b. Sa'd, Muhammed b. İshâk'tan daha uzun ve tam olarak aktarıyor ve ezanın sözlerinin ikişer kamette ise tek tek okunacağı anlatılıyor. Abdullah b. Zeyd ki ona **İbn Abd Rabbih, İbn Abdi Rabbin** de denilir. Ezan hakkında rivâyet edilen bu hadisten başka bir hadis rivâyet ettiğini bilmiyoruz.

Abdullah b. Zeyd b. Âsım el Mazinî ise Peygamberimiz (s.a.v.)'den değişik hadisler rivâyet etmiştir. Ve o kimse Abbâd b. Temîm'in amcasıdır.

190- İbn Ömer (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Müslümanlar Medîne'ye geldiklerinde namaz kılmak için tahminlerine göre toplanırlar namaz için bir çağrıda bulunmazlardı. Bir gün bu konuda konuştular bir kısmı Hıristiyanların çanı gibi çan çalalım dediler bir kısmı da Yahudilerin boruları gibi boru çalalım dediler. Ömer b. Hattâb'ta namaza çağıracak bir kimse gönderebilir misiniz? Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.) buyurdu ki: **"Ya Bilâl kalk müslümanları namaza çağır."** (Buhârî, Ezan: 1; İbn Mâce, Ezan: 1)

◉ Bu hadis hasen sahihtir ve İbn Ömer'in rivâyetinden garibtir.

BÖLÜM: 140

➢ EZANDA ŞEHÂDETLERİ YÜKSEK SESLE OKUMAK

191- Ebû Mahzûre (r.a.)'den rivâyet edilmiştir: Rasûlullah (s.a.v.) onu oturttu ve ezanı ona harf harf öğretti, İbrahim; Bizim ezanımız gibi dedi. Bişr, İbrahim'e **"Bana ezanı tekrar et"** dedim. O da ezanı gerektiği yerlerde yüksek sesle okuyarak ezanı tekrarladı. (Dârimî, Salat: 7; İbn Mâce, Ezan: 2)

◉ **Tirmizî:** Ebû Mahzûre'nin ezan konusundaki hadisi sahihtir, kendisinden değişik rivâyetlerde vardır. Mekkelilerin görüşü ve Şâfii'nin görüşü de aynı şekildedir.

192- Ebû Mahzûre (r.a.)'den rivâyete göre: **"Rasûlullah (s.a.v.) ezanı on dokuz kelime olarak kameti ise on yedi kelime olarak ona öğretti."** (Müslim, Salat: 8; İbn Mâce, Ezan: 2)

◉ **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

Ebû Mahzûre'nin ismi Semure b. Mı'yer'dir.

Bazı ilim adamları ezan konusunda bu görüştedir. Ebû Mahzûre'den kametin kelimelerinin birer kere okuduğu da rivâyet edilmiştir.

BÖLÜM: 141

➢ KAMETİN KELİMELERİNİN TEK TEK OLUŞU

193- Enes b. Mâlik (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Bilâl'e ezanı çift çift okuması kameti de tek tek okuması emredildi."** (Buhârî, Ezan: 2; Dârimî, Namaz: 6)

⊙ Bu konuda İbn Ömer'den hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Bu Enes hadisi hasen sahihtir. Peygamber (s.a.v.)'in ashabından ve tabiinden bazı ilim adamlarının görüşü budur. Mâlik, Şâfiî, Ahmed ve İshâk'ın görüşü de bu şekildedir.

BÖLÜM: 142

➢ KAMETİN KELİMELERİ DE İKİŞER İKİŞER OKUNABİLİR

194- Abdullah b. Zeyd (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.)'in ezanı da kameti de ikişer ikişerdi."** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

⊙ **Tirmizî:** Abdullah b. Zeyd hadisini Vekî' Ameş'den, Amr b. Mürre'den ve Abdurrahman b. ebî Leylâ'dan rivâyet etmiştir. Muhammed (s.a.v.)'in ashabı Abdullah b. Zeyd'in rüyasında ezanı nasıl okuduğunu bize haber vermiştir.

Şu'be Amr b. Mürre'den ve Abdurrahman b. ebî Leylâ'dan şöyle rivâyet ediyor: **"Abdullah b. Zeyd rüyasında ezanın nasıl okunacağını gördü."** Bu rivâyet İbn ebî Leylâ'nın rivâyetinden daha sahihtir. Abdurrahman b. ebî Leylâ, Abdullah b. Zeyd'den hadis işitmemiştir.

Bazı ilim adamlarına göre ezan da kamet de ikişer ikişerdir. Sûfyân es Sevrî, İbn'ül Mübarek ve Küfelilerin görüşü budur.

Tirmizî: İbn ebî Leylâ ki Muhammed b. Abdurrahman b. ebî Leylâ'dır, Küfe hakimi idi babasından hiçbir hadis işitmemiştir. Babasından bir başkası vasıtasıyla rivâyet etmiştir.

BÖLÜM: 143

➢ EZANI ACELE ETMEKSİZİN UZATARAK YAVAŞ YAVAŞ OKUMAK

195- Câbir b. Abdillah (r.a.)'den rivâyete göre: Rasûlullah (s.a.v.), Bilâl'e şöyle dedi: **"Ey Bilâl ezan okuduğun zaman ezanını rahat ve uzatarak oku kamet ettiğinde ise kısa ve hızlı oku ezanla kamet arasında yemek yiyenin yemeğini bitirinceye kadar, içmekte olan içmesini bitirinceye kadar, tuvalet ihtiyacı için sıkışan kimsenin ihtiyacını giderinceye kadar bir zaman bekle. Beni görmeden farz namazı kılmaya kalkmayın."** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

196- Abd b. Humeyd, Yunus b. Muhammed yoluyla Abdulmun'ım'dan bize aynı hadisi rivâyet etti.

⊙ **Tirmizî:** Câbir'in bu hadisini sadece bu yolla Abdulmun'ım'in rivâyetiyle bilmekteyiz ki, bu da senedinde meçhul bir kimse olmasından dolayı meçhul sayılır.

Abdulmun'ım Basra'lı bir ihtiyardır.

BÖLÜM: 144

➤ EZAN OKUNURKEN PARMAK KULAĞA TIKANIR

197- Ebû Cuhayfe (r.a.)'nın babasından rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Bilâl (r.a.)'ı ezan okurken gördüm dönüyor ağzını sağa sola çeviriyordu. İki parmağı iki kulağında idi. Rasûlullah (s.a.v.) kendisine ait kırmızı bir çadırın altında oturuyordu.**

Ebû Cuhayfe zannedersem o çadır deriden idi diyor. Bilâl çatallı bir değnek ile gelerek Batha'nın kumuna sapladı. Rasûlullah (s.a.v.) onu sütre edinerek namaz kıldı. Bu sırada önünden köpekler ve eşekler geçiyordu, üzerinde kırmızı bir elbisesi vardı sanki inciklerinin parlaklığını görür gibiyim. Sûfyân: Onun yemen işi bir elbise olduğunu zannediyoruz" dedi. (İbn Mâce, Ezan: 3; Dârimî, Salat: 8)

⊙ **Tirmizî:** Cuhayfe hadisi hasen sahihtir.

İlim adamlarına göre tatbikat bu şekildedir. Yani müezzinin ezan okurken iki parmağını iki kulağına sokması müstehabtır.

Bazı ilim adamları kamet yapılırken de parmaklar iki kulağa sokulur diyorlar. Evzâî de bu görüştedir.

Ebû Cuhayfe'nin adı Vehb b. Abdullah es Suvâi'dir.

BÖLÜM: 145

➤ SABAH EZANINDA "NAMAZ UYKUDAN HAYIRLIDIR" DEMEK

198- Bilâl (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) bana; **"Sabah namazının ezanından başka hiçbir namazın ezanında tesvîb yapma!"** buyurdular. (Müsned: 22787)

⊙ Bu konuda Ebû Mahzûre'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Bilâl (r.a.)'ın bu hadisini sadece Ebû İsrail el Mülaî'nin rivâyetinden bilmekteyiz. Ebû İsrail ise bu hadisi Hakem b. Uteybe'den işitmemiştir. Yine şöyle der: Hasen b. Umâra, Hakem b. Uteybe'den rivâyet etmiştir. Ebû İsrail'in adı **"İsmail b. ebî İshâk"** dır. Bu kimse hadisçiler yanında pek sağlam değildir.

Tesvîb; kelimesi anlamında ilim adamları değişik görüşler ileri sürmüşlerdir. Bir kısmı **"tesvîb"** sabah namazında **"namaz uykudan hayırlıdır."** İbn'ül Mübarek ve Ahmed bu görüştedir.

İshâk: **"tesvîb"** kelimesine değişik anlam vererek tesvib mekruhtur ve Rasûlullah (s.a.v.)'in vefatından sonra insanların ortaya koydukları bir şeydir, şöyle ki: Müezzin ezanı okurken cemaati bekletir ve ezanla kamet arasında: **"Namaz kılınmak üzeredir haydin namaza haydin kurtuluşa"** der.

İshâk'ın söylediği bu tesvîb ilim adamları tarafından mekruh görülmüştür. Ve Peygamber (s.a.v.)'den sonra ortaya konmuştur.

İbn'ül Mübarek ve Ahmed: **"tesvîb"** kelimesini müezzinin sabah ezanında **"Namaz uykudan hayırlıdır"** demesidir şeklindeki sözü daha doğrudur. İlim adamlarının tercih ettikleri görüş budur. Abdullah b. Ömer'in sabah namazında **"Namaz uykudan hayırlıdır"** dediği rivâyet edilmiştir.

Mûcâhid şöyle der: Bir gün mescide Abdullah b. Ömer ile birlikte girmiştim, ezan okunmuştu. Biz de orada namaz kılmak istiyorduk. O esnada müezzin tesvib yaparak **"Namaz kılınmak üzeredir haydin namaza, haydin kurtuluşa"** demeye başladı. Bunun üzerine Abdullah b. Ömer mescidden çıktı ve bu bidatçinin yanından çık dedi ve namazı o mescidde kılmadı. Abdullah b. Ömer Rasûlullah (s.a.v.)'den sonra ortaya çıkan **"tesvîbi"** hoş görmemektedir.

BÖLÜM: 146

➢ EZANI OKUYANIN KAMET GETİRMESİ GEREKTİĞİ

199- Ziyâd b. Hâris es Sudaî (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) bana sabah ezanını okumamı emretti ben de ezanı okudum, namaz kılınacağında Bilâl kamet etmek istedi bunun üzerine Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Suda'lı kardeş ezan okudu, kim ezanı okursa kameti de o yapsın."** (Ebû Dâvûd, Salat: 30; İbn Mâce, Ezan: 3)

◉ Bu konuda İbn Ömer'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Ziyâd'ın bu hadisini sadece İfrîkî'nin rivâyetinden bilmekteyiz İfrîkî ise hadisçiler arasında zayıf görülür. Yahya b. Saîd ve diğerleri İfrîkî'yi zayıf kabul ederler. **Ahmed diyor ki:** İfrîkî'nin hadisini yazmam.

Muhammed b. İsmail'in, İfrîkî'nin hadis rivâyeti konusundaki durumunu kuvvetlendirerek İfrîkî'nin orta halli bir rivâyetçi olduğunu ortaya koyar.

İlim adamlarının çoğunluğu bu hadise göre amel ederler ve **"Ezanı kim okursa kameti de o getirir"** demektedirler.

BÖLÜM: 147

➢ EZAN ABDESTLİ OLARAK OKUNMALIDIR

200- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Ezan abdestli olarak okunmalıdır."** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

201- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyet edildiğine göre, şöyle demiştir: **"Namaza abdestli olan çağırır"** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

◉ **Tirmizî:** Bu hadis önceki hadisten daha sahihtir.

Tirmizî: İbnü Vehb Ebû Hüreyre'nin hadisini merfu olmaksızın rivâyet etmiştir. Bu hadis Velid b. Müslim'in hadisinden daha sahihtir. Çünkü Zührî, Ebû Hüreyre'den hadis işitmemiştir.

Abdestsiz ezan okuma konusunda ilim adamları değişik görüşler ortaya koymuşlar. Bir kısmı mekruh olduğunu söylemiş. Şâfii ve İshâk gibi bir kısmı da abdestsiz ezanın okunabileceği görüşündedirler.

Sûfyân es Sevrî, İbn'ül Mübarek ve Ahmed de bu görüştedirler.

BÖLÜM: 148

➢ KAMET VAKTİNİ BİLDİRMEK İMÂM'A AİTTİR

202- Câbir (r.a.)'den rivâyet edildiğine göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.)'in müezzini ezandan sonra biraz bekler kamet getirmez, Peygamber (s.a.v.)'in mescide çıktığını görünce hemen kamet getirdi."** (Ebû Davûd, Salat: 45; Buhârî, Ezan: 22)

◉ **Tirmizî:** Câbir b. Semure hadisi hasen sahihtir.

İsrail'in, Simâk'den rivâyetini ancak bu yolla bilmekteyiz. İlim adamları: **"Müezzin ezanın vaktini imâm da namaza durularak vakti daha iyi bilir"** demişlerdir.

BÖLÜM: 149

➢ SABAH EZANINI ÇOK ERKENDEN OKUMAK

203- Sâlim (r.a.)'ın babasından rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Bilâl sabah namazını haber vermek için ezanı erkenden okur siz oruç tutacak iseniz Ümmü Mektûm'un ezanını işitinceye kadar yeyin için"** (Buhârî, Ezan: 13; Dârimî, Salat: 4)

◉ Bu konuda İbn Mes'ûd, Âişe, Üneyse, Enes, Ebû Zerr ve Semure'den birer hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: İbn Ömer hadisi hasen sahihtir. İlim adamları gece ezan okuma hakkında farklı görüştedirler. Bir kısmı: Gece okunan ezan sabah azanı yerine geçer ve iadesi gerekmez. Mâlik, İbn'ül Mübarek, Şâfiî, Ahmed ve İshâk bu görüştedirler. Bir kısmı ise: Geceleyin okunan ezan sabah namazı yerine geçmez, gece okunan ezanın tekrarı gerekir. Sûfyân es Sevrî bu kanaattedir.

Hammad b. Seleme, Eyyûb, Nafi', İbn Ömer yoluyla **"Bilâl geceleyin ezan okudu Rasûlullah (s.a.v.) ona kul uyuya kaldı diye çağırmasını emretti"** hadisini rivâyet ediyor.

Tirmizî: Bu hadis pek sahih değildir. Sahih olan: Ubeydullah b. Ömer'in ve başkalarının Nafi' ve İbn Ömer'den rivâyetleri olan hadistir ki: "Bilâl geceleyin ezan okur siz Ümmü Mektum okuyuncaya kadar yeyin için"

Abdulaziz b. ebî Rewâd, Nafi'den şöyle rivâyet etmiştir. **"Ömer'in bir müezzini geceleyin ezan okudu da Ömer ona ezanı iade etmesini emretti."** Bu hadiste, yukarıdaki gibi sahih değildir. Çünkü Nafi'den ve İbn Ömer'den munkatı olarak rivâyet edilmiştir. Hammâd b. Seleme, İbn ebi Rawad'ın hadisini kastetmiş olacak ki böyle söylemiştir. Sahih olan rivâyet, Ubeydullah ve pek çok kimsenin Nafi' vasıtasıyla İbn Ömer'den yine Zührî vasıtasıyla Salim ve İbn Ömer'den rivâyet ettikleri: **"Bilâl geceleyin ezan okudu"** hadistir.

Tirmizî: Hammâd'ın hadisi sahih olsaydı bu hadisin bir manası kalmazdı. Dolayısıyla Rasûlullah (s.a.v.)'in **"Bilâl ezanı geceleyin okur"** demekle ileride olacak bir şeyi yani Bilâl'in ezanı erkenden geceleyin okuyacağını bildirmektedir. Eğer Rasûlullah (s.a.v.), fecr'in başlamasından önce okunan ezan, ezan yerine geçmemiş olsaydı ve o ezanın iadesi gerekseydi, **"Bilâl ezanı geceleyin okur"** buyurmazdı.

Ali el Medinî diyor ki: Hammâd b. Seleme'nin, Eyyûb'dan, Nafi'den ve İbn Ömer'den yaptığı rivâyet pek kabul görmeyen tek kalan rivâyetlerdendir. Hammâd b. Seleme bu hadiste yanılmıştır.

BÖLÜM: 150

➢ EZAN OKUNDUKTAN SONRA MESCİDDEN ÇIKILMAZ

204- Ebûş Şa'sa (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: İkindi ezanı okunduktan sonra bir adam mescidden çıktı bunun üzerine Ebû Hüreyre (r.a.) şöyle dedi: **"Bu adam Rasûlullah (s.a.v.)'e isyan etmiş oldu."** (İbn Mâce, Ezan: 7; Ebû Dâvûd, Salat: 42)

◉ **Tirmizî:** Bu konuda Osman'dan da hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Bu hadis hasen sahihtir.

Peygamber (s.a.v.)'in ashabı ve sonraki alimlerin görüşü bu doğrultuda olup, bir özrü olursa veya abdesti bozulması durumunda çıkılabilir.

İbrahim Nehai: Müezzin kamete başlamadıkça çıkılabilir demektedir. **Tirmizî:** Bize göre bu hüküm özür sahibi olan kimse için geçerlidir.

Ebûş Şa'sa'nın adı **"Süleym b. Esved"** olup Eş'as b. ebi'ş Şa'sâ'nın babasıdır. Eş'as b. ebiş Şa'sa bu hadisi babasından bize aktarmıştır.

BÖLÜM: 151

➢ YOLCULUKTA DA EZAN OKUNMALIDIR

205- Mâlik b. Huveyris (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Amca oğlumla beraber Rasûlullah (s.a.v.)'e geldim, bize buyurdu ki: **"Yolculuğa çıktığınızda ezan okuyun, kamet getirin büyüğünüz size imâm olsun."** (Buhârî, Ezan:18; Nesâî, Ezan: 26)

◉ **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

İlim adamlarının çoğu yolculukta ezan okunması görüşündedirler bir kısmı ise sadece kamet getirmenin kafi geleceğini ve ezanın ancak cemaat toplamak için yapılabileceğini söylemektedirler. Birinci görüş daha sahihtir. Ahmed ve İshâk'da aynı kanaattedirler.

BÖLÜM: 152

➢ EZAN OKUMANIN DEĞER VE KIYMETİ

206- İbn Abbâs (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur. **"Kim yedi sene Allah rızası için müezzinlik yaparsa Cehennem ateşinden kurtulacağı yazılır."** (İbn Mâce, Ezan: 5)

◉ **Tirmizî:** Bu konuda Abdullah b. Mes'ûd, Sevbân, Muaviye, Enes, Ebû Hüreyre ve Ebû Saîd'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: İbn Abbâs hadisi garibtir.

Ebû Tümeyle'nin adı: **"Yahya b. Vazıh"** dır. Ebû Hamza es Sükkerî'nin adı ise **"Muhammed b. Meymun"** dur.

Câbir b. Yezîd el Cufî zayıf kabul edilmiştir. Bu yüzden Yahya b. Saîd ve Abdurrahman b. Mehdî, bunun hadislerini kabul etmeyip terk etmişlerdir.

Tirmizî: Carud'tan işittim Vekî'den naklederek diyor ki: **"Câbir el Cufî olmasaydı Kufe toplumu hadissiz, Hammad olmasaydı fıkıhsız kalırdı."**

BÖLÜM: 153

➢ İMAM KOLLAYIP GÖZETEN, MÜEZZİN İSE GÜVENİLEN KİMSEDİR

207- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"İmam mü'minleri kollayıp gözetendir, müezzin ise güvenilen kimsedir. Ey Allah'ım imâmları doğru yoldan ayırma, müezzinleri de bağışla."** (Ebû Dâvûd, Salat: 32)

◉ **Tirmizî:** Bu konuda Âişe, Sehl b. Sa'd ve Ukbe b. Âmir'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Ebû Hüreyre'nin hadisini Sûfyân es Sevrî, Hafs b. Gıyas ve daha başkaları A'meş ve Ebû Salih'den de rivâyet etmektedirler.

Esbât b. Muhammed, A'meş'den şöyle aktarıyor: **"Bana Rasûlullah (s.a.v.)'den bu hadisi Ebû Salih ve Ebû Hüreyre yoluyla rivâyet edildi"**

Nafi' b. Süleyman bu hadisi Muhammed b. ebî Salih'den, babasından ve Âişe'den rivâyet etmiştir.

Tirmizî: Ebû Zür'a'nın şöyle dediğini işittim: **"Ebû Salih'in Ebû Hüreyre'den rivâyet ettiği hadis Âişe'den rivâyet ettiği hadisten daha sahihtir."**

Muhammed, Ebû Salih'in bu konuda ne Ebû Hüreyre'den ne de Âişe'den rivâyet ettiği hadisi Ali el Medînî böyle bir hadis yoktur demektedir.

BÖLÜM: 154

➢ EZANI İŞİTEN MÜSLÜMAN NE YAPMALI?

208- Ebû Saîd el Hudrî (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Müezzini ezan okurken işittiğinizde müezzinin söylediğini söyleyin."** (Buhârî, Ezan: 14; Nesâî, Ezan: 33)

◉ Bu konuda Ebû Rafî, Ebû Hüreyre, Ümmü Habibe, Abdullah b. Amr, Abdullah b. Rabia, Âişe, Muâz b. Enes ve Muaviye'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Ebû Saîd hadisi hasen sahihtir.

Ma'mer ve daha başka kimseler Zührî'den, Mâlik'in hadisinin benzerini bize aktarmışlardır. Bu hadis Saîd b. Müseyyeb ve Ebû Hüreyre yoluyla da rivâyet edilmiş olup Mâlik'in rivâyeti daha sahihtir.

BÖLÜM: 155

➢ MÜEZZİNİN EZAN OKUMA KARŞILIĞI ÜCRET ALMAMASI GEREKTİĞİ

209- Osman b. ebî'l Âs (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.)'in bana son sözü: **"Ezan okuduğu için ücret almayan bir müezzin tut sözü oldu."** (Nesâî, Ezan: 32; Ebû Davud, Salat: 39)

◉ **Tirmizî:** Osman'ın bu hadisi hasen sahihtir.

İlim adamlarının görüşü bu doğrultuda olup Müezzinin ücret almasını hoş karşılamayıp Allah rızası için yapmasını uygun görmüşlerdir.

BÖLÜM: 156

➢ EZANI İŞİTEN MÜSLÜMAN NE SÖYLEMELİ?

210- Sa'd b. ebî Vakkâs (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle demiştir: **"Her kim müezzinin ezan okurken "eşhedü en la ilahe illallah" dediğini işitince " ve ene eşhedu en la ilahe illallahu vahdehu la şerîkeleh ve enne Muhammeden abduhu ve rasuluhu Raziytü billahi Rabben ve bi Muhammedin rasûlen ve bil islâmı dinen"** derse günahları bağışlanır. (Müslim, Salat: 7; İbn Mâce, Ezan: 4)

** Ben Allah'tan başka ilah olmadığına sadece tek olan Allah'ın var olduğuna ve onun da ortağı olmadığına inanır ve şahidlik ederim ve yine şahidlik ederim ki Muhammed o Allah'ın kulu ve Rasûlüdür. Rab olarak Allah'tan ben razıyım, elçi olarak Muhammed'in olmasından da razıyım. Ben hayat tarzı olarak ta İslam dininden razıyım, elçi olarak Muhammed'in olmasından da razıyım ben, hayat tarzı olarak ta İslam dininden razıyım ben, hoşnudum ben.*

◉ **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahih garibtir. Bu hadisi sadece Leys b. Sa'd'ın, Hukeym b. Abdullah b. Kays'dan yaptığı rivâyetiyle bilmekteyiz.

BÖLÜM: 157

➢ EZANI DİNLEYENİN YAPACAĞI DEĞİŞİK BİR DUA

211- Câbir b. Abdillah (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Her kim müezzinin okuduğu ezanı dinledikten sonra: Allahümme Rabbe hazihidda'vetittammeti vessalatil kaimeti Ati Muhammeden elvesilete velfazilete vebeashü mekâmen mahmûden illezî veaddehû"*** derse kıyamet günü ona şefaat helal olur. (Buhârî, Ezan: 8; İbn Mâce, Ezan: 4)

* "Ey şu tam ve mükemmel davetin ve dinimi ayakta tutacak namazın Rabbi olan Allah'ım Peygamber Muhammed (s.a.v.)'e Cennet'te vaat ettiğin övgüye layık en yüce makam ve en büyük dereceleri ver."

◉ **Tirmizî:** Câbir'in bu hadisi Muhammed b. Münkedir yoluyla geldiği için sahih hasen garibtir.

Bu hadisi Şuayb b. ebî Hamza'dan başka Muhammed b. el Münkedir'den rivâyet eden birini bilmiyoruz. Ebû Hamza'nın ismi ise **"Dinar"** dır.

BÖLÜM: 158

➢ EZANLA KAMET ARASINDA YAPILAN DUA MUTLAKA KABUL OLUR

212- Enes b. Mâlik (r.a.)'den rivâyet edildiğine göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Ezan ile kamet arasında yapılan dua geri çevrilmez."** (Ebû Dâvûd, Salat: 35)

◉ **Tirmizî:** Enes'in bu hadisi hasen sahih'tir.

Ebû İshâk el Hemedanî bu hadisi Büreyd b. ebî Meryem ve Enes yoluyla aynen rivâyet etmiştir.

BÖLÜM: 159

➢ ALLAH NAMAZI KAÇ REK'AT FARZ KILMIŞTI?

213- Enes b. Mâlik (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Peygamber (s.a.v.)'e İsra gecesi namaz elli vakit olarak farz kılındı sonra azaltılarak beş vakte indirildi ve şöyle seslenildi: ey Muhammed benim katımda söz değişmez senin için bu beş vakit namaz sebebiyle elli vakit sevâbı vardır."** (Nesâî, Salat: 1)

◉ Bu konuda Ubâde b. es Sâmit, Talha b. Ubeydullah, Ebû Zerr, Ebû Katâde, Mâlik b. Sa'sa ve Ebû Saîd el Hudrî'den de birer hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Enes'in bu hadisi hasen sahih garibtir.

BÖLÜM: 160

➢ BEŞ VAKİT NAMAZIN DEĞER VE KIYMETİ

214- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Beş vakit namaz kendi aralarında, Cuma Cuma'ya kadar büyük günah işlenmedikçe diğer günahlara keffârettir."** (Müslim, Tahara: 5; İbn Mâce, İkametüs Salat: 79)

◉ **Tirmizî:** Bu konuda Câbir, Enes ve Hanzala el Üseydî'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Ebû Hüreyre'nin bu hadisi hasen sahihtir.

BÖLÜM: 161

➢ CEMAATLE KILINAN NAMAZIN DEĞERİ VE KIYMETİ

215- İbn Ömer (r.a.)'den bildirildiğine göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Cemaatle kılınan namaz tek başına kılınan namazdan yirmi yedi derece daha üstündür."** (Nesâî, imâme: 42; İbn Mâce, Mesacid: 16)

◉ Bu konuda Abdullah b. Mes'ûd, Ubey b. Ka'b, Muâz b. Cebel, Ebû Saîd, Ebû Hüreyre ve Enes (r.a.)'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: İbn Ömer hadisi hasen sahihtir.

Aynı şekilde Nafi', İbn Ömer'den **"Cemaatle kılınan namazın tek başına kılınan namazdan yirmi yedi kat daha değerli olduğu"** rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Bu konudaki rivâyetlerin çoğu **"yirmi beş"** kat derken sadece İbn Ömer rivâyetinde **"yirmi yedi"** kat denmektedir.

216- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyet edildiğine göre Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Kişinin cemaatle kıldığı namaz kendi başına kıldığı namazdan yirmi beş derece daha üstündür."** (Nesâî, imâme: 42; İbn Mâce, Mesacid: 16)

◉ **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

BÖLÜM: 162

➤ EZANI İŞİTTİĞİ HALDE MESCİDE GELMEYEN KİMSENİN DURUMU

217- Ebû Hüreyre (r.a.)'den bildirildiğine göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Allah'a yemin olsun ki içimden şöyle geçiriyorum, adamlarıma odun kümeleri toplatayım sonra namaz kılınmasını emredeyim de namaz için mescide gelmeyen kimselerin evlerini kendileri içerde iken cayır cayır yakayım."** (İbn Mâce, Mesacid: 17; Nesâî, İmame: 49)

◉ **Tirmizî:** Bu konuda Abdullah b. Mes'ûd, Ebû'd Derdâ, İbn Abbâs, Muâz b. Enes ve Câbir'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Ebû Hüreyre hadisi hasen sahihtir.

Peygamber (s.a.v.)'in ashabından pek çok kişi **"Ezanı işitip de mescide namaz için gelmeyen kişinin namazı kabul edilmez."** Bazı ilim adamları ise: **"Bu konuda şiddet ve zorlama anlamında olduğunu"** söylemişler. Fakat özürsüz olarak hiç kimseye cemaati terk etme izni yoktur, demişlerdir.

218- Mûcâhid'den aktarıldığına göre: İbn Abbâs (r.a.)'a gündüzleri oruç tutan geceleri namaz kılan fakat cemaate gelmeyen kimsenin durumu hakkında sorulduğunda dedi ki: **"O kişi Cehennem'dedir."** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

◉ Hennâd bu hadisi bize Leys, Mûcâhid ve Muharîbî'den rivâyet etmiştir. Bu hadisin manası: Cuma ve cemaatle namazı hiçe sayarak ve küçümseyerek katılmamasıdır, şeklindedir.

BÖLÜM: 163

➤ TEK BAŞINA NAMAZ KILIP BİR CEMAATE YETİŞEN KİMSENİN DURUMU

219-Yezîd b. Esved (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **Rasûlullah (s.a.v.) ile Hac'da beraberdim. Sabah namazını Hayf mescidinde Onunla birlikte kıldım. Namazı bitirip dönünce arka tarafta cemaatle namaz kılmayan iki kişi gördü ve o ikisini bana getir buyurdular. Adamlar getirildiğinde korkudan göğüsleri titriyordu, Rasûlullah (s.a.v.): Bizimle namaz kılmanıza engel nedir deyince; Ey Allah'ın Rasûlü biz çadırlarımızda namazı kılmıştık dediler. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.) böyle yapmayın evinizde veya çadırınızda namaz kılar sonra bir cemaate rastlarsanız onlarla birlikte tekrar namaz kılınız bu sizin için nafile namaz olur"** buyurdular. (Nesâî, İmame: 53)

◉ Bu konuda Mıhcen ed Dîlî, Yezîd b. Âmir'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Yezîd b. Esved'in hadisi hasen sahihtir.

İlim adamlarından pek çok kişinin görüşü böyledir. Sûfyân es Sevrî, Şâfiî, Ahmed ve İshâk bunlardan olup şöyle diyorlar: **"Kendi başına namazını kılan kimse bir cemaate rastlarsa o cemaatle tekrar o namazı kılmalıdır. Eğer bir kimse akşam namazını kılarda bir cemaate rastlarsa o cemaatle akşam namazını kılıp bir rek'at daha ilave eder önce kendi başına kıldığı namaz farz namaz yerine geçer bu kıldığı ise nafile olur."**

BÖLÜM: 164

➤ CEMAATLE NAMAZ KILINDIKTAN SONRA TEKRAR CEMAAT OLUNUR MU?

220- Ebû Saîd (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.) namaz kıldıktan sonra bir adam çıkageldi. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.) bu kimseyle cemaatle namaz kılmakla kim sevap kazanmak ister deyince bir adam kalktı ve onunla cemaat olarak namaz kıldı."** (Müsned: 10596)

⊙ **Tirmizî:** Bu konuda Ebû Ümâme, Ebû Musa ve el Hakem b. Umeyr'den de birer hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Ebû Saîd'in bu hadisi hasendir.

Rasûlullah (s.a.v.)'in ashabı ve tabiin dönemindeki ilim adamlarının pek çoğu bu görüşte olup cemaatle namaz kılınan bir mescidde tekrar cemaatle namaz kılınabilir demektedirler. Ahmed ve İshâk bunlardandır.

Bazı ilim adamları ise: Cemaate yetişemeyenler tek tek namazlarını kılarlar demektedirler. Sûfyân, İbn'ül Mübarek, Mâlik, Şâfii, böyle derler. Süleyman en Nacî Basra'lıdır, kendisine Süleyman b. el Esved de denilir. Ebü'l Mütevekkilin adı Ali b. Davut'tur.

BÖLÜM: 165

➤ YATSI VE SABAH NAMAZINI CEMAATLE KILMANIN DEĞER VE KIYMETİ

221- Osman b. Afvân (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Yatsı namazını cemaatle kılan kimse gece yarısını ibadetle geçirmiş gibi sevap kazanır. Yatsı ve sabah namazını cemaatle kılan kimse ise tüm geceyi ibadetle geçirmiş gibi sevap kazanır."** (Müslim, Mesacid: 46)

⊙ Bu konuda İbn Ömer, Ebû Hüreyre, Enes, Umare b. Ruveybe, Cündüp b. Abdullah b. Sûfyân el Beccelî, Übey b. Ka'b, Ebû Musa ve Büreyde'den de bir hadis aktarılmıştır.

Tirmizî: Bu Osman (r.a.) hadisi hasen sahihtir.

Bu hadis Abdurrahman b. ebî Amre yoluyla Osman'dan mevkuf olarak aktarılmıştır. Aynı zamanda bu hadis merfu olarak ta pek çok yollarla rivâyet edilmiştir.

222- Cündüp b. Sûfyân (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdular: **"Her kim sabah namazını cemaatle kılarsa Allah'ın koruması altına girmiş demektir. Öyle ise Allah'ın korumasını bozmayın."** (Müslim, Mesacid: 46)

⊙ **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

223- Büreyde el Eslemî (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Karanlıklarda mescidlere yürüyenleri kıyamet gününde tam bir nur ile müjdele."** (Ebû Dâvûd, Salat: 49)

⊙ **Tirmizî:** Bu hadis bu yolla merfu sahihtir. Yani Peygamber (s.a.v.)'e kadar ulaştırmıştır. Fakat Peygamber (s.a.v.)'e ulaştırmaksızın **"sahabe sözü"** şeklinde mevkuf olarak da rivâyet edilmiştir.

BÖLÜM: 166

➤ BİRİNCİ SAFTA NAMAZ KILMANIN DEĞERİ VE KIYMETİ

224- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Erkek saflarının en hayırlısı birinci saf, en az sevaplısı ise sonuncu saftır. Kadın saflarının en hayırlısı son saf olup en sevâbı az olan ise erkeklere en yakın olan saftır."** (Nesâî, İmame: 20)

◉ **Tirmizî:** Bu konuda Câbir, İbn Abbâs, İbn Ömer, Ebû Saîd, Übey, Âişe, Irbad b. Sariye ve Enes'den de birer hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Ebû Hüreyre'nin bu hadisi hasen sahihtir. Rasûlullah (s.a.v.)'in birinci safta namaz kılanlar için üç kere ikinci saf için bir kere **"İstiğfar (Bağışlanma)"** talebinde bulunduğu rivâyet edilmiştir.

225- Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdular: **"İnsanlar ezan okumakta ve ilk safta namaz kılmanın ne kadar değerli olduğunu bilseler ve kur'a çekmekten başka yol bulamazlar ve kur'a çekerlerdi."** (Buhârî, Ezan: 73; İbn Mâce, İkame: 51)

◉ **Tirmizî:** İshâk b. Musa el Ensarî bu hadisi bize Maa'n, Mâlik, Sümey, Ebû Salih ve Ebû Hüreyre'den böylece aktarılmıştır.

226- Kuteybe Mâlik (r.a.)'den bu hadisin benzerini rivâyet etmiştir.

BÖLÜM: 167

➤ SAFLARIN DÜZELTİLMESİ

227- Numân b. Beşîr (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) her zaman saflarımızı düzeltirdi. Bir seferinde göğsü dışarı çıkmış bir adam gördü ve şöyle buyurdu: **"Ya saflarınızı düzeltirsiniz veya Allah düşünce ve fikirlerinizde aranıza başkalıklar sokacaktır."** (Nesâî, İmame: 25; İbn Mâce, İkame: 50)

◉ Bu konuda Câbir b. Semure, Berâ, Câbir b. Abdillah, Enes, Ebû Hüreyre ve Âişe'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Bu Numân b. Beşîr hadisi hasen sahihtir. Yine Rasûlullah (s.a.v.)'den şöyle buyurduğu da rivâyet edilmiştir: **"Safları düzeltmek namazın tamamlayıcı bir unsurudur."**

Ömer (r.a.)'ın safları düzeltmek için özel görevliler tayin ettiğini onlardan haber almadan namaza başlamadığı da rivâyet edilmektedir.

Ali ve Osman'dan da; Safları bizzat kendileri düzelttirip **"safları düzeltin"** dedikleri de rivâyet edilmiştir. Ali (r.a.), ey filan öne çık ey falan geriye çekil diyerek safları düzelttiği de bize bildirilmiştir.

BÖLÜM: 168

➤ İMAMIN ARKASINA YETKİLİ VE EHİL KİMSELERİN DURMASI GEREKTİĞİ

228- Abdullah b. Mes'ûd (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"İçinizden yetkili, olgun, aklı başında kimseler arkamdaki birinci safta yer alsınlar, sonra gelenler ondan sonraki safta yer alsınlar, daha sonraki gelenler de bir sonraki safta yer alsınlar. Her konuda olduğu gibi saf düzeninde de ayrılığa düşmeyin ki kalpleriniz de**

birbirinize karşı değişmesin. Çarşı ve pazarlardaki kargaşadan da sakının." (Müslim, Salat: 28; Nesâî, imâme: 23)

◉ **Tirmizî:** Bu konuda Ubey b. Ka'b, Ebû Mes'ûd, Ebû Saîd, Berâ ve Enes'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: İbn Mes'ûd'un hadisi hasen sahih garibtir. Rasûlullah (s.a.v.) Muhâcir ve Ensâr'ın namazda okuduklarını ezberlemek için hemen arkasına durmalarından hoşlanırdı.

Tirmizî: Hâlid el Hazza'nın adı Hâlid b. Mihran'dır. Ebül Münazil künyesiyle tanınır.

Muhammed b. İsmail'den şöyle dediğini işittim: Hâlid el Hazza (Ayakkabıcı demektir) fakat hiçbir zaman ayakkabıcılık yapmamıştır. Ayakkabıcının yanında çok oturduğu için Hazza (ayakkabıcı) denilmiştir. Ebû Ma'şer'in adı **"Ziyâd b. Küleyb"** tir.

BÖLÜM: 169

➤ İKİ SÜTÜN ARASINDA NAMAZ KILINABİLİR Mİ?

229- Abdulhamid b. Mahmûd (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Bir komutanın arkasında cemaatle namaz kılmıştık cemaatin kalabalık oluşu bizi iki sütün arasında namaz kılmaya mecbur etti. Namazı kılıp bitince Enes b. Mâlik dedi ki: Biz Rasûlullah (s.a.v.)'in zamanında iki sütün arasında namaz kılmaktan sakınırdık."** (Ebû Dâvûd, Salat: 94; Nesâî, İmâme: 33)

◉ Bu konuda Kurre b. İyas el Müzenî'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Enes (r.a.)'ın bu hadisi hasen sahihtir. Bazı ilim adamları sütunlar arasında saf tutarak namaz kılmayı hoş görmemişlerdir. Ahmed ve İshâk bu görüştedir. Kimi ilim adamları ise buna izin vermişlerdir.

BÖLÜM: 170

➤ SAFLARIN SONUNDA TEK BAŞINA NAMAZ KILINIR MI?

230- Hilâl b. Yisâf (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rakkâ bölgesinde iken Ziyâd b. ebî'l Ca'd elimden tuttu. Esed oğullarından Vâbisa b. Ma'bed denilen bir ihtiyarın yanına götürdü ve bu ihtiyar bana şu hadisi aktarmıştı dedi: **"Bir adam saffın arkasında tek başına namaz kılmıştı. O ihtiyar dinliyordu. Rasûlullah (s.a.v.) ona namazını iade etmesini emretti."** (Ebû Dâvûd, Salat: 99; İbn Mâce, İkame: 54)

◉ **Tirmizî:** Bu konuda Ali b. Şeyban ve İbn Abbâs'dan da hadis rivâyet edilmiştir.

Vâbisa'nın hadisi hasendir. Bazı ilim adamları safların arkasında tek olarak namaz kılmayı hoş karşılamamışlar ve **"Saffın arkasında tek olarak namaz kılan namazını iade eder"** demektedirler. Ahmed ve İshâk bu şekilde düşünmektedirler. Kimi ilim adamları ise: **"Saffın arkasında tek başına kılan kimse namazı iade etmez"** demektedirler. Sûfyân es Sevrî, İbn'ül Mübarek ve Şâfii bu görüştedir.

Küfelilerden bir gurup Vâbisa'nın bu hadisine dayanarak: **"Saffın arkasında tek başına namaz kılan namazını iade eder"** demektedirler. Hammad b. ebî Süleyman, İbnü ebî Leylâ ve Vekî' bunlardandır.

Husayn'ın, Hilâl b. Yisâf'tan rivâyet ettiği bu hadisi pek çok kimse Ebûl Ahvas'ın, Ziyâd b. ebil Ca'd'den, Vâbisa b. Ma'bed'den rivâyeti gibi rivâyet etmiştir.

Husayn'ın hadisinde Hilâl'in, Vâbisa'ya yetişip ondan hadis dinlediğine işaret vardır. Hadisçiler bu konuda değişik görüşler ortaya koymuşlardır.

Bir kısmı: Amr b. Mürre'nin, Hilâl b. Yisâf'tan, Amr b. Râşid'den, Vâbisa b. Ma'bed'den rivâyeti daha sahihtir, demektedirler.

Bir kısmı ise: Husayn'ın Hilâl b. Yisâf'tan, Ziyâd b. ebil Ca'd'den, Vâbisa b. Ma'bed'den rivâyeti daha sahihtir.

Tirmizî: Bence bu hadis Amr b. Mürre'nin hadisinden daha sahihtir. Çünkü Hilâl b. Yisâf'ın, Ziyâd b. ebî'l Ca'd'den, Vâbisa'dan rivâyetinden başka yollarla da rivâyet edilmiştir.

231- Vâbisa b. Ma'bed (r.a.)'den rivâyet edilmiştir: **"Bir kimse saflarının arkasında kendi başına namaz kılmıştı da Rasûlullah (s.a.v.) ona namazını iade etmesini emretti."** (Ebû Dâvûd, Salat: 99; İbn Mâce, İkame: 54)

◉ **Tirmizî:** Carud'tan işittim şöyle diyordu: Vekî' şöyle derken işittim: **"Bir kimse safların arkasında tek başına namaz kılarsa namazını iade eder."**

BÖLÜM: 171

➤ İKİ KİŞİ CEMAAT OLURSA NASIL DURULUR?

232- İbn Abbâs (r.a.)'den rivâyet edildiğine göre, şöyle demiştir: **"Bir gece Rasûlullah (s.a.v.) ile beraber cemaat olup namaz kılmak için soluna durdum, Peygamber (s.a.v.) beni başımdan tuttu ve sağ tarafına geçirdi."** (Nesâî, İmame: 19; Ebû Dâvûd, Salat: 97)

◉ **Tirmizî:** Bu konuda Enes'den hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: İbn Abbâs hadisi hasen sahihtir.

Peygamber (s.a.v.)'in ashabından ve sonraki dönemlerden pek çok ilim adamı uygulamalarını bu hadise göre yapmışlardır ve **"Tek kişi cemaat olursa imâmın sağında durmalıdır"** demişlerdir.

BÖLÜM: 172

➤ ÜÇ KİŞİ CEMAAT OLURSA NASIL DURULUR?

233- Semure b. Cündüb (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.) bize üç kişi olarak cemaat olmak istediğinizde birimizin imâm olarak öne geçmesini emrederdi."** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

◉ Bu konuda İbn Mes'ûd, Câbir ve Enes b. Mâlik'den de birer hadis rivâyet etmişlerdir.

Semure'nin hadisi hasen garibtir. İlim adamları: **"Cemaat üç kişi olursa iki kişi imâmın arkasına durur"** demektedirler. İbn Mes'ûd'tan şöyle rivâyet edilmiştir. **"İbn Mes'ûd, Alkame ve Esved'e imâmlık yapmıştı da onlardan birini sağında diğerini solunda durdurmuştu."** İbn Mes'ûd bu hadisi merfu olarak rivâyet etmiştir. Bazı hadisçiler bu hadisi rivâyet edenler arasındaki İsmail b. Müslim el Mekkî'nin hafızası yönünde eleştirmişlerdir.

BÖLÜM: 173

➤ ERKEK VE KADINLAR CEMAAT OLURSA SAF DÜZENİ NASIL YAPILMALI?

234- Enes b. Mâlik (r.a.)'den rivâyete göre: **"Enes'in ninesi Müleyke, Rasûlullah (s.a.v.) için hazırladığı yemeğe çağırmıştı. Yemek yedikten sonra sizinle cemaat olarak namaz kılalım dedi. Enes diyor ki: Çok kullandığımızdan dolayı siyahlaşmış bir hasırı sermek için kalktım su serperek onu sildim. Rasûlullah (s.a.v.) kalktı imâm olarak öne durdu, ben ve bir yetim çocuk onun arkasına saf olduk ihtiyar kadın ise bizim arkamıza durdu. Rasûlullah (s.a.v.) iki rek'at namaz kıldırdı ve selam vererek namazını bitirdi."** (Nesâî, İmame: 20; Ebû Dâvûd, Salat: 97)

◉ Enes'in hadisi hasen sahihtir. Pek çok ilim adamı bu hadisle amel etmiş olup, **"imâmla beraber bir erkek ve bir kadın olursa erkek imâmın sağında, kadında onların arkasına durur"** demektedirler.

Kimi ilim adamları ise; saffın arkasında kendi başına namaz kılan kimsenin namazının geçerli olduğuna bu hadisle delil getirerek şöyle demişlerdir: Çocuk için namaz yoktur, sanki Enes'te Peygamber (s.a.v.)'in arkasında tek başına namaz kılmıştır. Gerçekten bu görüş doğru değildir çünkü çocuk için namaz olmasaydı Peygamber (s.a.v.) yetim çocuğu Enes'le beraber durdurmaz sadece Enes'i sağına durdururdu. Musa b. Enes'in Enes'den rivâyeti şöyledir: **"Enes, Peygamber (s.a.v.) ile birlikte namaz kıldı. Rasûlullah (s.a.v.) onu sağına durdurmuştu."**

Bu hadis, Peygamber (s.a.v.)'in cemaatle nafile namaz kılıp onların evlerini bereketlendirmek isteğine işaret eder.

BÖLÜM: 174

➢ İMAM OLMAYA KİM YETKİLİDİR?

235- Ebû Mes'ûd (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Cemaate Allah'ın kitabını en iyi okuyan ve bilen kimse imâm olur; bu konuda eşit iseler sünneti en iyi bilen kimse imâm olur, bu konuda da eşit iseler hicrette en öncelikli olan imâm olur, hicrette de eşit olurlarsa yaşı en büyük olan imâm olur. Bir kimseye kendi yetkisi alanında olan yerde imâm olunmaz evinde kendisinin özel oturma yerine de oturulmaz ancak izin verirse imâm olunur ve oturduğu yere oturulabilir. Mahmûd b. Gaylân diyor ki: İbn Numeyr rivâyetinde buradaki "yaşı en büyük olan" ifadesi yerine "yaşı en eski olan"** denmektedir. (İbn Mâce, İkame: 46; Nesâî, İmame: 3)

◉ **Tirmizî:** Bu konuda Ebû Saîd, Enes b. Mâlik, Mâlik b. Huveyris ve Amr b. Seleme'den de birer hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Ebû Mes'ûd'un bu hadisi hasen sahihtir. İlim adamları bu hadise göre amel etmekte ve şöyle demektedirler: **"İnsanların imâmlığa en ehil olanı Allah'ın kitabını en iyi okuyan ve Peygamberin sünnetini en iyi bilenidir."** Aynı şekilde **"bir yerin sahibi orada imâmlığa daha layıktır"** derler. Bazı ilim adamları: **"O yerin sahibi başka birine imamlık için izin verirse bir sakınca yoktur"** derlerken bir kısmı bunu hoş karşılamayıp şöyle demektedirler: **"Sünnet olan o yerin sahibinin namazı kıldırmasıdır"** demektedirler.

Ahmed b. Hanbel bu hadisteki Peygamber (s.a.v.)'in: **"Kişinin kendi yetkisi alanında olan yerde imâmlık yapılmaz kendisine ait yere de oturulmaz ancak izin verirse olabilir"** sözünü bu izin meselesi hem imâmlık için hem de özel oturma yerine oturmak için geçerli olacağını ümit ederim diyor. Ev sahibi izin verirse başkalarının ona imâm olmasında da bir sakınca görmüyor.

BÖLÜM: 175

➢ İMÂM CEMAATE NAMAZI HAFİF KILDIRMALI

236- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Sizden biriniz bir cemaate imâm olduğu vakit namazını çok uzatmasın hafifçe kıldırsın çünkü cemaat arasında küçük, yaşlı, güçsüz ve hasta bulunabilir. Ama kendi başına kıldığında dilediği kadar uzatarak kılsın."** (Müslim, Salat: 37; Nesâî, İmame: 35)

◉ **Tirmizî:** Bu konuda Adiyy b. Hatîm, Enes, Câbir b. Semure, Mâlik b. Abdillah, Ebû Vakîd, Osman b. ebî'l As, Ebû Mes'ûd, Câbir b. Abdillah ve İbn Abbâs'tan birer hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Ebû Hüreyre'nin hadisi hasen sahihtir. İlim adamlarının çoğunluğu bu görüşte olup hasta, güçsüz ve yaşlı kimselere güçlük getirmemek için namazın uzatılmamasını tercih etmişlerdir.

Tirmizî: Ebû'z Zinad'ın adı Abdullah b. Zekvan'dır. A'rec ise, Abdurrahman b. Hürmüz el Medini'dir. Ve Ebû Dâvûd künyesiyle bilinir.

237- Enes b. Mâlik (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"İnsanlardan imâmlık yapanlar içerisinde en hafif namaz kıldıran kimse Rasûlullah (s.a.v.) idi."** (Buhârî, Ezan: 64; Müslim, Salat: 37)

◉ **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir. Ebû Avâne'nin adı **Veddah**'tır.

Tirmizî: Kuteybe'ye Ebû Avâne'nin adı nedir? Diye sordum **Veddah**'dır dedi. Kimin oğludur deyince, bilmiyorum: Basra'da bir kadının kölesiydi dedi.

BÖLÜM: 176

➤ NAMAZA BAŞLAMA VE BİTİRME NASILDIR?

238- Ebû Saîd (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Namazın anahtarı abdest; namazda yapılmayacak şeylerin başlangıcı, tekbîrle namaza başlamaktır. Bazı hareket ve davranışların serbest olabilmesi ise selamla namazdan çıkmakla mümkün olur. Farz ve sünnet tüm namazlarda Fatiha sûresi ve bir sûre okumayanın namazı olmaz."** (İbn Mâce, İkame: 4; Dârimî Salat: 31)

◉ **Tirmizî:** Bu hadis hasendir.

Bu konuda Ali ve Âişe'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Ali b. ebî Tâlib'in bu konudaki hadisi sened yönünden Ebû Saîd'in hadisinden daha ceyyid ve sahihtir. Bu hadis abdest bölümünde geçmişti. Peygamber (s.a.v.)'in ashabı ve sonraki dönemlerde bu hadisle amel edilmiştir. Sûfyân es Sevrî, İbn'ül Mübarek, Şâfii, Ahmed ve İshâk'ın görüşü budur. Yani bir kimse namaza ancak tekbîr ile başlar ve girmiş olur.

Tirmizî: Veki'den dinleyen Ebû Bekir, Muhammed b. Ebân'dan işittiğime göre, şöyle diyordu. Abdurrahman b. Mehdî'nin şöyle dediğini kendisinden işittim: "Bir kimse namaza başlarken tekbîr getirmeksizin Allah'ın yetmiş ismini de söylese namaza girmiş olmaz ve bu tekbîr yerine geçmez. Selam vermeden Abdesti bozulan kimseye abdest almasını ve namaz kıldığı yere dönerek tekrar selam vermesini emrederim. Çünkü hüküm hadisin gerçekten görünen manasına göredir.

Ebû Nadre'nin adı el Münzir b. Mâlik b. Kutaa'dır.

BÖLÜM: 177

➤ TEKBÎR ALIRKEN PARMAKLARI AÇIK TUTMAK

239- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.) namaz için tekbîr aldığında parmaklarını açarak tekbîr alırdı."** (Dârimî, Salat: 35; Ebû Dâvûd, Salat: 116)

◉ **Tirmizî:** Ebû Hüreyre hadisi hasendir. Pek çok kimse bu hadisi İbn ebî Zi'b'den, Saîd b. Siman'dan ve Ebû Hüreyre'den rivâyet ederek şöyle demişlerdir: **"Rasûlullah (s.a.v.) namaza başlayacağında ellerini uzatarak kaldırdı."** Bu rivâyet Yahya b. el Yeman'ın rivâyetinden daha sahihtir.

240- Saîd b. Siman (r.a.), Ebû Hüreyre (r.a.)'den şöyle işittiğini söylemiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.) namaza başlayacağında ellerini uzatarak kaldırdı."** (Dârimî, Salat: 41; Ebû Dâvûd, Salat: 114)

◉ **Tirmizî:** Abdullah b. Abdurrahman diyor ki: Bu hadis Yahya b. el Yeman'ın hadisinden daha sahihtir. Yahya b. el Yemân'ın hadisinde yanlışlık vardır.

BÖLÜM: 178

➤ CEMAATLE NAMAZDA İLK TEKBÎRE YETİŞMENİN DEĞER VE KIYMETİ

241- Enes (r.a.)'den rivâyet edildiğine göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Her kim kırk gün süreyle cemaate devam eder ve ilk tekbîre yetişirse: Allah o kimseye iki kurtuluş yazar birisi ateşten diğeri münafıklardan kurtuluş."** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

◉ **Tirmizî:** Bu hadis Enes (r.a.)'den mevkuf olarak rivâyet edilmiş olup bu hadisi merfu olarak sadece Selm b. Kuteybe'nin, Tu'me b. Amr'dan, Habib b. ebî Sabit'in Enes yoluyla rivâyetinden bilmekteyiz.

Bu hadis Habib b. ebî Habib el Becelî yoluyla Enes b. Mâlik'den kendi sözü olarak rivâyet edilmiştir. Hennâd bu hadisi Vekî', Hâlid b. Tahman'dan, Habib b. ebî Habib el Becelî ve Enes'den aynı hadisi rivâyet etmiş ve hadisi merfu olmadan rivâyet etmiştir.

İsmail b. Ayyaş bu hadisi Umare b. Gaziyye'den, Ömer ve Enes b. Mâlik yoluyla rivâyet etmiştir. Bu hadis hadis olarak mahfuz olmayıp mürsel'dir. Yani rivâyette sahabeyi atlayarak tabiinin direkt olarak Peygamber (s.a.v.)'den aktardığı bir hadistir. Çünkü Umare b. Gaziyye, Enes b. Mâlik'e yetişmemiştir. Muhammed b. İsmail diyor ki: Habib b. ebî Habib **"Ebûl Keşusâ"** diye künyesi ile bilinir ve kendisine **"Ebû Umeyre"** de denilir.

BÖLÜM: 179

➤ TEKBÎRDEN SONRA NE OKUNACAĞI

242- Ebû Saîd el Hudrî (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) gece namazı için kalktığında tekbîr alır şöyle okurdu: **"Sübhaneke Allahümme ve bihamdike ve tebarekesmüke ve teala ceddüke vela ilahe gayruke"** sonra **"Allahü ekber kebîran"** der daha sonra: **"Euzu billahissemiil alim mimineşşeytanirracimin hemzihi ve nefihî ve nefsihî"** derdi. (Nesâî, İftitah: 18; Dârimî, Salat: 33)

◉ **Tirmizî:** Ebû Saîd'in bu hadisi bu konudaki rivâyetlerin en meşhurudur. İlim adamları bu hadisle amel etmişlerdir. Pek çok ilim adamı Ömer b. Hattâb ve Abdullah b. Mes'ûd'dan rivâyet edilen şu rivâyete göre, amel etmişlerdir. Yani **"Sübhaneke Allahümme ve bihamdike ve tebarekesmüke ve teala ceddüke vela ilahe gayru-ke"** demiştir. Tabiin ve sonraki dönemin ilim adamlarının çoğu bu hadis dönemin ilim adamlarının çoğu uygulamalarını bu hadise göre amel ederler. Ebû Saîd'in bu hadisinin senedinden söz edilmiştir. Yahya b. Saîd, Ali b. Ali er Rıfaî hakkında hoş olmayacak şekilde konuşmuştur. Ahmed diyor ki: Bu hadis sahih değildir.

243- Âişe (r.anha)'dan rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) namaza başladığında şöyle derdi: **"Sübhaneke Allahümme ve bihamdike ve tebarekesmüke ve teala ceddüke vela ilahe gayruke."** (Dârimî, Salat: 33)

◉ Bu hadisi Âişe rivâyetiyle sadece bu şekilde bilmekteyiz. Râvîlerden Hârise'nin hafızası hakkında söz edilmiştir. Ebûr Rical'in ismi; Muhammed b. Abdurrahman el Medini'dir.

BÖLÜM: 180

➤ BESMELEYİ SESSİZ OKUMAK

244- Abdullah b. Muğaffel (r.a.)'in oğlundan rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Namaz kılarken babam benim besmeleyi açıkça söylediğimi işitti ve şöyle dedi: Ey oğlum, bu yaptığın bid'attır. Bid'atten sakın diyerek şöyle devam etti; Peygamber (s.a.v.)'in ashabından İslam da bid'at çıkarma konusundan daha fazla kızdıkları bir şey görmedim dedi ki: Ben Rasûlullah (s.a.v.) ile Ebû Bekir, Ömer ve Osman'la birlikte namaz kıldım, hiçbirinin sesli olarak besmele okuduğunu işitmedim sende Besmeleyi sesli olarak okuma namaza başladığında "Elhamdülillahi Rabbil Alemin" diyerek okumaya başla."** (Dârimî, Salat: 34; Nesâî, İftitah: 21)

◉ **Tirmizî:** Abdullah b. Muğaffel'in hadisi hasendir.

Rasûlullah (s.a.v.)'in ashabından pek çok ilim adamı bu hadisle amel etmişlerdir. Ebû Bekir, Ömer, Osman, Ali ve daha başkaları ve tabiin alimleri bunlardandır.

Sûfyân es Sevrî, İbn'ül Mübarek, Ahmed ve İshâk'ın da görüşü bu şekilde olup besmeleyi açıktan okumazlar gizli okunması görüşündedirler.

BÖLÜM: 181

➤ BESMELEYİ AÇIK OKUMAK

245- İbn Abbâs (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.) namaza başladığında Besmele okuyarak okumaya başlardı."** (Nesâî, İftitah: 22)

◉ **Tirmizî:** Bu hadisin senedi böyle değildir. Peygamber (s.a.v.)'in ashabından pek çok kimseler uygulamalarını bu görüşe göre yapmışlar olup, Ebû Hüreyre, İbn Ömer, İbn Abbâs, İbn Zübeyr ve tabiinden bir kısım ilim adamları **"Besmele"**nin açıkça okunması görüşündedirler, Şâfii'de aynı görüşü benimser.

İsmail b. Hammad, Ebû Süleyman'ın oğludur. Ebû Hâlid el Va'libî'nin adı **"Hürmüz"** dür ve Küfelidir.

BÖLÜM: 182

➤ NAMAZDA OKUMAYA FATİHA SÛRESİYLE BAŞLAMAK

246- Enes (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.) Ebû Bekir, Ömer ve Osman namazda kıraate "Elhamdülillahi Rabbil Alemin" diye başlayan sûre ile başlardı."** (Nesâî, İftitah: 24; Müslim, Salat: 11)

◉ **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

Rasûlullah (s.a.v.)'in ashabından, tabiinden ve sonraki dönem ilim adamlarının pek çoğunun görüşü bu hadise göre olup namaza Fatiha sûresiyle başlarlardı.

Şâfii diyor ki: Rasûlullah (s.a.v.), Ebû Bekir, Ömer ve Osman, namaza "Fatiha" sûresi ile başlarlardı hadisinin manası: Onlar Fatiha'yı sûreden önce okurlardı demektir. Besmeleyi okumazlardı anlamında değildir.

Şâfii: Namazda okumaya besmeleyle başlanmalıdır. Eğer okuma açıktan oluyorsa besmele de açıktan okunur demektedir.

BÖLÜM: 183

➤ FATİHA SÛRESİ OKUNMAZSA NAMAZ OLMAZ

247- Ubade b. Sâmit (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Fatihayı okumayanın namazı yoktur"** (Nesâî, İftitah: 24; Müslim, Salat: 11)

◉ **Tirmizî:** Bu konuda Ebû Hüreyre, Âişe, Enes, Ebû Katâde ve Abdullah b. Amr'dan da hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Ubade hadisi hasen sahihtir.

Peygamber (s.a.v.)'in ashabından pek çok kişi bu hadisle amel ederler. Ömer b. Hattâb, Ali b. ebî Tâlib, Câbir b. Abdullah, Imrân b. Husayn ve başka ilim adamları bunlardan olup, Fatiha sûresi okunmaksızın namaz caiz olmaz görüşündedirler.

Ali b. ebî Tâlib diyor ki: **"Fatiha okunmadan kılınan namaz tamam olmaz noksandır."** İbn'ül Mübarek, Şâfiî, Ahmed, İshâk'da bu görüştedir.

Ebû Ömer'in oğlundan işittim şöyle diyordu: İbn-i Uyeyne ile on sekiz sene karşıt görüşte oldum. Humeydi benden bir yaş büyüktü.

İbn ebî Amr'dan işittim şöyle diyordu: **"Ayaklarımla yürüyerek yetmiş sefer Hac yaptım."**

BÖLÜM: 184

➤ FATİHADAN SONRA "AMİN" DEMEK

248- Vâil ibn Hucr (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.)'den işittim: **"...Gayrilmağdubi aleyhim ve lazzallin"** ayetini de okuduktan sonra **"Amin"** dedi ve bu kelimede sesini yükselterek, uzatarak söyledi demiştir. (Nesâî, İftitah: 33; Dârimî, Salat: 38)

◉ **Tirmizî:** Bu konuda Ali ve Ebû Hüreyre'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Vâil ibn Hucr'un hadisi hasendir. Peygamber (s.a.v.)'in ashabından tabiin ve sonraki dönem alimlerinden pek çok ilim adamlarının görüşü böyledir. Erkeklerin **"Amin"** derken seslerini yükseltmeleri gerektiği görüşündedirler. Şâfiî, Ahmed ve İshâk bunlardandır. Şu'be bu hadisi; Seleme b. Küheyl'den, Hucr b. Anbes'den, Alkame b. Vâil ve babasından şöyle rivâyet ediyor: Rasûlullah (s.a.v.) **"Gayril ma'dubi aleyhim ve lazzallin"** dedi ve sesini fazla çıkarmaksızın **"Amin"** dedi.

Tirmizî: Muhammed'den şöyle dediğini işittim: Bu konuda Sûfyân es Sevrî'nin hadisi, Şu'be'nin hadisinden daha sahihtir. Şu'be bu hadiste yanılmıştır, şöyle ki: Râvîler arasında bir kimseye **"Hucr ebil Anbes"** diyor oysa o **"Hucr ibn Anbes"** dir ve Ebûs Seken künyesi ile bilinir. Bir başka hatası ise: **"Alkame b. Vâil"** den diyor oysa ki hadisin senedinde **"Alkame"** yoktur, ve o **"Vâil b. Hucr"** dur. Ayrıca **"Amin"** kelimesinde **"sesini alçalttı"** diyor halbuki bu kelime **"sesini yükseltti"** şeklindedir.

Tirmizî: Ebû Zür'aya bu hadis hakkında sordum şöyle dedi: Sûfyan'nın bu hadisi Şu'be'nin hadisinden daha sahih olup, **Alâ b. Salih el Esedî,** Seleme b. Küheyl'den, Sûfyân rivâyetine benzer bir hadis daha rivâyet edilmiştir.

249- Vâil b. Hucr (r.a.), Peygamber (s.a.v.)'den Seleme b. Küheyl'den Sûfyân'ın hadisinin benzerini rivâyet etmiştir.

BÖLÜM: 185

➤ FATİHADAN SONRA "AMİN" DEMENİN DEĞERİ VE KIYMETİ

250- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyet edildiğine göre, Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: imâm Amin deyince sizde Amin deyin. Kimin **"Amin"** demesi

meleklerin **"Amin"** demesine denk gelirse o kişinin geçmiş günahları affedilir. (Nesâî, İftitah: 35; Dârimî, Salat: 38)

⊙ **Tirmizî:** Ebû Hüreyre hadisi hasen sahihtir.

BÖLÜM: 186

➢ NAMAZDA OKUMA ARASINDA YAPILAN DURAKLAMA

251- Semure (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.)'den namazındaki okumada: **"iki sefer durakladığını biliyorum"** İmrân b. Husayn bu görüşümü kabul etmeyip, **"Bir sefer duraklardı"** dedi. Bunun üzerine Medîne'de bulunan Übey b. Ka'b'a bu durumu mektupla sorduk; Übey cevap olarak Semure bunu ezberlemiştir diye yazdı. Saîd diyor ki: Katâde'ye **"Bu iki duraklama nedir?"** diye sorduk o da şöyle cevap verdi: Birinci duraklama **"namaza başladığı"** anda ikincisi, **"okumayı bitirdiği"** zamandır. **"Okumayı tamamlayınca rükû'a gitmeden önce biraz ara vermekten hoşlanırdı"** demektedir. (Dârimî, Salat: 37; İbn Mâce, İkame: 12)

⊙ Bu konuda Ebû Hüreyre (r.a.)'den hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Semure'nin hadisi hasendir. İlim adamlarının pek çoğu bu görüşte olup, İmam'ın namaza başladığı anda ve okumayı bitirdiğinde iki defa duraklama yapmasını müstehap görmektedirler. Ahmed, İshâk ve arkadaşlarımızın görüşleri böyledir.

BÖLÜM: 187

➢ NAMAZDA SAĞ ELİ SOL EL ÜZERİNE KOYMAK

252- Kabisa b. Hülb (r.a.)in babasından rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.) bize imâm olurdu ve sol elini sağ eliyle tutardı."** (Nesâî, İftitah: 9; Dârimî, Salat: 35)

⊙ Bu konuda Vâil b. Hucr, Gutayf b. Hâris, İbn Abbâs, İbn Mes'ûd, ve Sehl b. Sad'den birer hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Hülb'ün hadisi hasendir. Peygamber (s.a.v.) tabiin ve daha sonraki ilim adamları bu hadisle amel ederler ve namazda sağ el sol elin üzerine konmalıdır derler. Bir kısım ilim adamları eller göbeğin üzerinde bulunmalıdır derken, bir kısmı da göbeğin altında olmalıdır demektedirler ve her iki tarafında görüşü geniş ve kapsamlıdır. Hülb'ün adı: **"Yezîd b. Kunafe et Taî"** dir.

BÖLÜM: 188

➢ RÜKÛ'A GİDERKEN ELLERİ KALDIRMAK

253- Abdullah b. Mes'ûd (r.a.)'den rivâyete şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.), Ebû Bekir ve Ömer namazda iniş ve kalkışlarda yani kıyam ve kuud'ta tekbîr alırlardı."** (Dârimî, Salat: 41; Ebû Dâvûd, Salat: 115)

⊙ Bu konuda Ebû Hüreyre, Enes, İbn Ömer, Ebû Mâlik el Eş'arî, Ebû Musa, İmrân b. Husayn, Vâil b. Hucr ve İbn Abbâs'tan da birer hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Abdullah b. Mes'ûd'un hadisi hasen sahihtir. Rasûlullah (s.a.v.)'in ashabından pek çok kimse bu hadisle amel etmişlerdir. Ebû Bekir, Ömer, Osman, Ali ve başkaları bunlardandır. Tabiin dönemi alimleriyle tüm fıkıhçılar ve alimler bu görüştedirler.

BÖLÜM: 189

➢ RÜKÛ'A GİDERKEN TEKBÎR ALMAK

254- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.) kıyamdan rükû'a giderken tekbîr alırdı."** (Ebû Dâvûd, Salat: 115; Dârimî, Salat: 40)

⊙ **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir. Peygamber (s.a.v.)'in ashabından ve onlardan sonra gelen tabiin döneminin ilim adamlarının görüşü budur. Yani kişi: **"Rükû'a ve secdeye giderken mutlaka tekbîr almalıdır."**

BÖLÜM: 190

➢ RÜKÛ'A GİDERKEN ELLERİ KALDIRMAK

255- Sâlim (r.a.)'in babasından rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.)'i gördüm namaza başlarken, rükû'a giderken ve ruk'u'dan kalkarken ellerini omuzları hizasına kadar kaldırırdı.** İbn ebî Ömer kendi rivâyetinde şu ilaveyi yaptı: **"İki secde arasında ellerini kaldırmazdı."** (Ebû Dâvûd, Salat: 115; Dârimî, Salat: 40)

256- Fadl b. es Sabbah el Bağdadî, Sûfyân b. Uyeyne ve Zührî'den aynı sened ile İbn ebî Ömer'in hadisinin benzerini rivâyet etmiştir.

⊙ Bu konuda Ömer, Ali, Vâil b. Hucr, Mâlik b. Huveyris, Enes, Ebû Hüreyre, Ebû Humeyd, ebû Useyd, Sehl b. Sa'd, Muhammed b. Mesleme, Ebû Katâde, Ebû Musa el Eşarî, Câbir ve Umeyr el Leysî'den de birer hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: İbn Ömer hadisi hasen sahihtir.

Peygamber (s.a.v.)'in ashabından bazı ilim adamlarının görüşü böyledir. İbn Ömer, Câbir b. Abdullah, Ebû Hüreyre, Enes, İbn Abbâs, Abdullah b. Zübeyr ve başkalarının görüşü böyledir. Tabiin döneminden de Hasan el Basrî, Atâ, Tavus, Mûcâhid, Nafi', Sâlim b. Abdullah, Saîd b. Cübeyr ve daha başkaları aynı görüşü benimsemişlerdir.

Mâlik, Ma'mer, Evzâî, İbn Uyeyne, Abdullah b. el Mübarek, Şâfii, Ahmed ve İshâk'da dönemlerinin aynı görüşü benimseyen alimlerindendir. Abdullah b. Mübarek: Zührî'nin, Sâlim'den, babasından rivâyet ettiği bir hadisi zikrederek şöyle demiştir: İbn Mes'ûd'un **"Rasûlullah (s.a.v.) sadece namaza başlarken ellerini kaldırırdı"** hadisi sabit olmayıp; **"Her tekbîr anında ellerin kaldırılması"** hadisi sabittir.

Abdullah b. Mübarek'in bu sözünü, Ahmed b. Abde el Amulî, Vehb b. Zem'a'dan, Sûfyân b. Abdulmelik'den bize aktarmıştır. Yahya b. Musa, İsmail b. ebî Üveys'den naklederek dedi ki: **"Mâlik b. Enes namazda tekbîr esnasında ellerin kaldırılması görüşünde"** idi. Yine Yahya da Abdurrazzak'tan naklederek şöyle der: **"Ma'mer de namazda tekbîr esnasında ellerin kaldırılması"** görüşündeydi.

Carud b. Muâz'dan şöyle dediğini işittim: Sûfyân b. Uyeyne, Ömer b. Harun ve Nadr b. Sümeyl namaza başlarken rükû'a giderken ve rükû'dan doğrulurken ellerini kaldırırlardı.

BÖLÜM: 191

➢ SADECE NAMAZA BAŞLARKEN ELLERİN KALDIRILMASI

257- Abdullah b. Mes'ûd (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Size Rasûlullah (s.a.v.)'in namazı gibi bir namaz kıldırayım mı? dedi ve namaz kıldı sadece başlangıç tekbîrinde ellerini kaldırdı."** (Nesâî, İftitah: 1; Ebû Dâvûd, Salat: 116)

⊙ Bu konuda Berâ b. Âzib'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: İbn Mes'ûd'un bu hadisi hasendir. Sahabe ve tabiin alimlerinden pek çoğunun görüşü bu hadis üzeredir. Sûfyân es Sevrî ve Küfeliler gibi.

BÖLÜM: 192

➢ RÜKÛ' ANINDA ELLERİ DİZLER ÜZERİNE KOYMAK

258- Ömer b. Hattâb (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Ruku anında elleri dizlere tutmak sünnet kılınmıştır, sizde rükû'da ellerinizi dizlerinize tutunuz."** (Nesâî, Tatbik: 93; Ebû Dâvd, Salat: 145)

⊙ Bu konuda Sa'd, Enes, Ebû Humeyd, Ebû Üseyd, Sehl b. Sa'd Muhammed b. Mesleme ve Ebû Mes'ûd'tan da birer hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Ömer'in bu hadisi hasen sahihtir. Sahabe, Tabiin ve sonraki dönemlerin ilim sahibleri bu konuda hemfikirdirler. Sadece İbn Mes'ûd ve arkadaşlarından bir kısmı, **"Tatbik"** denilen rükû'da iki eli birbirine yapıştırarak dizler arasına koymayı rivâyet etmişlerdir ki, ilim adamlarının yanında bu tür yapmak şekli kaldırılmıştır.

259- İbn Abbâs (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle diyor: Biz önceleri rükû'da değişik bir şekil yapardık sonra bize bu şekil yasaklandı ve ellerimizi dizlerimiz üzerine koymamız emredildi. (Nesâî, İftitah: 93; Buhârî, Sıfatıssalat: 37)

⊙ Kuteybe bu hadisi bize Ebû Avâne, Ebû Ya'fûr, Musab b. Sad ve babası Sa'd b. ebî Vakkâs'tan bu şekilde rivâyet etmiştir. Ebû Humeyd es Saidî'nin ismi ise, Abdurrahman b. Sa'd b. el Münzir'dir. Ebû Useyd es Saidî'nin ismi ise, Mâlik b. Rabiâ'dır. Ebû Hasîn adı ise: Osman b. Âsım el Esedî'dir. Ebû Abdurrahman es Sülemî'nin adı ise Abdullah b. Habib'tir. Ebû Ya'fûr'un ismi, Abdurrahman b. Ubeyd b. Nistas'dır. Ebû Ya'fûr el Abdî'nin adı ise Vakîd olup Vakdan olduğuda söylenir. Abdullah b. ebî Evfâ'dan rivâyet eden budur. Her ikisi de Küfelidir.

BÖLÜM: 193

➢ RÜKÛ'DA KOLLARI KOLTUKTAN AYIRMAK

260- Sehl b. Sa'd (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Ebû Humeyd, Ebû Üseyd, Sehl b. Saîd ve Muhammed b. Mesleme bir araya gelip Rasûlullah (s.a.v.)'in kıldığı namazından bahsettiler, Ebû Humeyd dedi ki: Rasûlullah (s.a.v.)'in kıldığı namazı en iyi bileniniz benim, **"Rasûlullah (s.a.v.) rükû'a vardığında diz kapaklarını tutar gibi ellerini diz kapakları üzerine koydu ellerini gererek koltuklarından araladı."** (Buhârî, Sıfat-ıs Salat: 39; Nesâî, İftitah: 93)

⊙ Bu konuda Enes (r.a.)'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Ebû Hümeyd'in hadisi hasen sahihtir. İlim adamları bu hadisteki şekli benimsemişler ve erkeğin rükû'da ve secdelerde ellerini yanlarından aralamasını kabul etmişlerdir.

BÖLÜM: 194

➢ RÜKÛ' VE SECDELERDE OKUNACAK DUALAR

261- İbn Mes'ûd (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Sizden biriniz rükû'a varınca rükû' halinde iken üç sefer; "Sübhane Rabbiyelazim" derse yaptığı rükû' tamam olur, bu en azıdır. Secdeye varınca secdelerinde de üç kez "Sübhane Rabbiyel a'la derse secdeleri tamam olmuş olur, buda en az söylenmesi gereken miktarıdır."** (Buhârî, Sıfat-ıs Salat: 42; Nesâî, İftitah: 102)

⊙ Bu konuda Huzeyfe ve Ukbe b. Âmir'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: İbn Mes'ûd'un hadisinin senedinde kopukluk vardır. Çünkü Avn b. Abdullah b. Utbe, İbn Mes'ûd'a ulaşmamıştır. İlim adamları bu hadise göre amel

etmişlerdir. Namaz kılan kimsenin rükû' ve secdelerinde üçten az tesbih yapılmamasını benimsemişlerdir.

Abdullah b. Mübarek'den şöyle rivâyet ediliyor: **"Ben imâmın namazında beş tesbih getirmesini severim ki böylece cemaat üç tesbihe yetişebilir. İshâk ve İbrahim de bu görüştedir."**

262- Huzeyfe (r.a.)'den rivâyet edilmiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.) ile birlikte namaz kılmıştı. Rasûlullah (s.a.v.) rükû'da "Subhane Rabbiyelazim" secdelerinde ise; "Subhane Rabbiyel A'la" derdi. Okuması anında rahmet ayeti gelince duraklar ve Allah'tan rahmetini isterdi, azab ayetine gelince de duraklar ve Allah'a sığınırdı."** (Buhârî, Sıfat-ıs Salat: 42; Nesâî, İftitah: 102)

263- Şu'be'den de bunun bir benzeri hadis rivâyet edilmiştir.

⊙ **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

BÖLÜM: 195

➤ RÜKÛ' VE SECDELERDE KUR'ÂN OKUNMAZ

264- Ali b. ebî Talib (r.a.)'den rivâyet edilmiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.) ipekli ve sarıya boyanmış elbise giymekten, altın yüzük kullanmaktan ve rükû'da Kur'ân okumaktan yasakladı."** (Müslim, Salat: 41; Nesâî, İftitah: 97)

⊙ Bu konuda İbn Abbâs'tan da hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Ali (r.a.)'in hadisi hasen sahihtir. Peygamber (s.a.v.)'in ashabından tabiinden ve sonraki dönem alimlerinin görüşü böyle olup ruku ve secdelerde Kur'ân okumayı mekruh görmüşlerdir.

BÖLÜM: 196

➤ RÜKÛ' VE SECDELERDEN SONRA BEL DOĞRULTULMALIDIR

265- Ebû Mes'ûd el Ensarî (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Rükû' ve secdelerden sonra belini doğrultmayanın namazı caiz olmaz."** (Buhârî, Sıfat-ıs Salat: 42; Nesâî, İftitah: 88)

⊙ Bu konuda Ali b. Şeyban, Enes, Ebû Hüreyre ve Rifâa ez-Zürakî'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Ebû Mes'ûd'un hadisi hasen sahihtir. Rasûlullah (s.a.v.)'in ashabından ve sonraki dönem ilim adamları bu görüşte olup secde ve rükû' dan sonra bel doğrultulmalıdır.

Şâfii, Ahmed ve İshâk bu hadisten dolayı, secdelerden ve rükû' dan belini doğrultmayan kimsenin namazının fasid olduğuna kanaat getirmişlerdir. Ebû Ma'mer'in adı "Abdullah b. Sahbere" dir. Ebû Mes'ûd el Ensarî el Bedrî'nin adı ise Ukbe b. Amr'dır.

BÖLÜM: 197

➤ RÜKÛ' DAN KALKINCA NE SÖYLENİR?

266- Ali b. ebî Tâlib (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.) rükû' dan başını kaldırdığında "Semiallahü limen hamideh, Rabbena ve lekel hamd milessemavati ve milel arzı ve mile ma beyne hüma ve mile ma şi'te min şey'in ba'du"** derdi. (Buhârî, Sıfat-ıs Salat: 45; Müslim, Salat: 42)

⊙ Bu konuda İbn Ömer, İbn Abbâs, İbn ebî Evfâ, Ebû Cuhayfe ve Ebû Saîd'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Ali (r.a.)'ın bu hadisi hasen sahihtir. Bir kısım ilim adamının görüşü böyledir. Şâfii'de aynı kanaatte farz ve nafile tüm namazlarda böylece söylenmelidir der. Bazı Küfeliler bu şekilde farz namazlarda söylenmez nafilelerde söylenmelidir derler. **Tirmizî:** Hadisin râvîlerinden Ebû Seleme'ye Macişunî denmesi macişun'un oğlu olmasındandır.

BÖLÜM: 198

➤ RÜKÛ' DAN KALKINCA BAŞKA NE SÖYLENİR?

267- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"İmâm, Semiallahü limen hamideh dediğinde; siz, Rabbena ve lekel hamdü deyin, çünkü bu sözü meleklerin sözüne denk gelen kişinin geçmiş günahları bağışlanır."** (Buhârî, Sıfat-ıs Salat: 44; Müslim, Salat: 42)

◉ **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

Peygamber (s.a.v.)'in ashabından ve sonraki dönem ilim adamlarından bir kısmının görüşü budur. Ve, imâm: **"Semiallahu limen hamideh"** deyince arkasındaki cemaat **"Rabbena lekel hamd"** demelidir derler. Ahmed bunlardandır. İbn Sirîn ve başkaları imâmın arkasındaki cemaat aynen imâmın söylediği gibi **"Semiallahu limen hamideh"** ve **"Rabbena lekel hamd"** demelidir derler. Şâfii ve İshâk bu görüştedirler.

BÖLÜM: 199

➤ SECDEYE GİDERKEN DİZLERİ ELLERDEN ÖNCE YERE KOYMAK

268- Vâil b. Hucr (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.)'i namaz kılarken gördüm secdeye giderken dizlerini ellerinden önce yere koyar ve ayağa kalkacağı zaman ellerini dizlerinden önce kaldırırdı."** (Müslim, Salat: 45; Nesâî, İftitah: 128)

◉ **Tirmizî:** Hasan b. Ali'nin hadisinde şu fazlalık vardır, Yezîd b. Harun diyor ki: Şerik Âsım b. Kuleyb'den sadece bu hadisi rivâyet etmiştir.

Tirmizî: Bu hadis hasen garibtir. Şerik'den başka bu hadisi rivâyet eden bilmiyoruz. İlim adamlarının çoğunluğu bu hadise göre amel ederler ve secdeye gider ken dizlerin ellerden önce konulması ayağa kalkarken de eller dizlerden önce kaldırılmalıdır demektedirler. Hemmâm b. Âsım bu hadisi rivâyet ederken sahabeyi atlıyarak yani Vâil b. Hucr'u söylemeksizin Rasûlullah (s.a.v.)'den rivâyet etmiş gibi bize aktarmıştır.

BÖLÜM: 200

➤ SECDEYE GİDERKEN DİZLERİ Mİ YOKSA ELLERİ Mİ ÖNCE KOYMALI?

269- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Sizden herhangi biriniz namazda devenin çömelmesi gibi yani önce ellerini sonra dizlerini koyuyor."** (Nesâî, İftitah: 128; Dârimî, Salat: 74)

◉ **Tirmizî:** Ebû Hüreyre hadisi hasen garibtir. Bu hadisi Ebû'z Zinad'ın bu rivâyetini sadece bu şekliyle biliyoruz. Bu hadis ayrıca Abdullah b. Saîd el Makburî ve babasından ve Ebû Hüreyre'den de rivâyet edilmiştir.

Abdullah b. Saîd el Makburî'yi hadisçilerden Yahya b. Saîd el Kattan ve başkaları zayıf sayarlar.

BÖLÜM: 201

➢ SECDE ANINDA ALIN VE BURUN NASIL OLMALIDIR?

270- Ebû Humeyd es Saidî (r.a.): **"Rasûlullah (s.a.v.) namazda secdeye vardığında alnını ve burnunu yere koyar, kollarını yanlarına yapıştırmaz ellerini de omuz hizasına gelecek şekilde koyardı."** (Müslim, Salat: 46; Nesâî, İftitah: 143)

◉ **Tirmizî:** Bu konuda İbn Abbâs, Vâil b. Hucr ve Ebû Saîd'den de hadis rivâyet edilmiştir. Ebû Humeyd'in hadisi hasen sahihtir. İlim adamları bu hadise göre amel ederler ve secde esnasında alın ve burun yere konulmalıdır. Burun konulmaksızın sadece alın konulursa bazı ilim adamlarına göre caiz olurken kimileri de caiz olmaz demektedirler.

BÖLÜM: 202

➢ SECDEDE YÜZ NEREYE KONMALI?

271- Ebû İshâk (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Berâ b. Âzib'e; Rasûlullah (s.a.v.) secdeye vardığında yüzünü nereye koyardı diye sormuştum da o da iki ellerinin arasına diye cevap verdi."** (Nesâî, İftitah: 129)

◉ **Tirmizî:** Bu konuda Vâil b. Hucr ve Ebû Hümeyd'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Berâ hadisi hasen sahih garibtir. Bazı ilim adamları bu hadise göre amel etmekte olup ellerini kulakları hizasına yakın koyarlardı.

BÖLÜM: 203

➢ SECDE YEDİ ORGAN ÜZERİNDE YAPILMALIDIR

272- Abbâs b. Abdulmuttalib (r.a.)'den rivâyete göre, O, Rasûlullah (s.a.v.)'den şöyle işitmiştir: **"Kul secde ettiğinde yedi organı da secde etmiş olur yüzü, iki eli, iki ayağı."** (Müslim, Salat: 44; Nesâî, İftitah: 130)

◉ **Tirmizî:** Bu konuda İbn Abbâs, Ebû Hüreyre, Câbir, Ebû Saîd'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Abbâs hadisi hasen sahihtir. İlim adamları bu hadise göre amel etmişlerdir.

273- İbn Abbâs (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.), yedi organı üzerine secde etmesi emredildi saç ve elbisesini toplaması da yasaklandı."** (Müslim, Salat: 44; Nesâî, İftitah: 130)

◉ **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

BÖLÜM: 204

➢ SECDEDE KOLLAR KOLTUKLARDAN ARALANMALI

274- Ubeydullah b. Abdullah b. Akram el Huzaî (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Babamla birlikte Arafat'ta bulunan Nemîre ovasında bulunuyordum bir kafile oraya gelmişti bir de gördüm ki; Rasûlullah (s.a.v.) namaz kılıyor. Abdullah diyor ki: secde esnasında kollarını koltuklarına yapıştırmadığı için koltuk altının beyazlığını görüyor gibiyim."** (Müslim, Salat: 45; Nesâî, İftitah: 142)

◉ **Tirmizî:** Bu konuda İbn Abbâs, İbn Buhayne, Câbir, Ahmer b. Cez', Meymûne, Ebû Humeyd, Ebû Mes'ûd, Ebû Useyd, Sehl b. Sad, Muhammed b. Mesleme, Berâ b. Âzib, Adiyy b. Amîre ve Âişe (r.anha)'dan da hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Ahber b. Cez' Peygamber (s.a.v.)'in ashabından olup bir tek hadis rivâyet etmiştir.

Tirmizî: Abdullah b. Akram hadisi hasendir. Bu hadisi sadece Dâvûd b. Kays'ın rivâyetiyle bilmekteyiz. Abdullah b. Akram'ın Peygamber (s.a.v.) bundan başka hadis rivâyet ettiğini bilmiyoruz. Sahabeden pek çok ilim adamları bu hadise göre amel etmişlerdir. Abdullah b. Erkâm ez-Zührî, Peygamber (s.a.v.)'in arkadaşlarından olup Ebû Bekir (r.a.)'ın katibidir.

BÖLÜM: 205

➢ SECDEDE BAŞKA KİMSELERİ RAHATSIZ ETMEMEK

275- Câbir (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Sizden biriniz secdeye vardığı zaman köpeğin kollarını yayması gibi yaymak suretiyle başkalarını rahatsız etmesin, normal bir şekilde dursun."** (Nesâî, İftitah: 140; Müslim, Salat: 45)

◉ **Tirmizî:** Bu konuda Abdurrahman b. Şibl, Enes, Berâ, Ebû Humeyd ve Âişe'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Câbir'in hadisi hasen sahihtir. İlim adamları bu hadise göre amel etmekte olup secdede normal durulması gerektiğini yırtıcı hayvanların yayılması gibi yayılmayı hoş görmemişlerdir.

276- Katâde (r.a.)'den rivâyet edilmiştir. Enes (r.a.)'den işittiğime göre Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Secdede kollarınızı; köpeğin kollarını yayması gibi yayarak çevrenizdekileri rahatsız etmeyin, normal bir şekilde durun."** (Nesâî, İftitah: 140; Müslim, Salat: 45)

◉ Bu hadis hasen sahihtir.

BÖLÜM: 206

➢ SECDE ANINDA ELLERİ YERE KOYUP AYAKLARIN DİKİLMESİ

277- Sa'd b. ebî Vakkâs (r.a.)'ın babasından rivâyete göre: **"Rasûlullah (s.a.v.) secde anında ellerin yere konulması, ayakların ise dikilmesini emretti."** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

278- Âmir b. Sa'd'den rivâyet edildiğine göre Rasûlullah (s.a.v.) secde anında ellerin yere konulmasını emretti diyerek hadisin aynısını aktarmış fakat **"babasından"** kaydını zikretmemiştir.

◉ **Tirmizî:** Yahya b. Saîd el Kattan ve pek çok kimsenin Muhammed b. Aclan, Muhammed b. İbrahim, Âmir b. Sa'd'den rivâyet edilen; **"Peygamber (s.a.v.)'in secde anında ellerini yere yayıp ayakların ise dikilmesini"** emrettiği hadisi mürsel olup Vüheyb'in hadisinden daha sahihtir, ilim adamları bu konuda birleşmişler ve bu hadis-i şerifteki şekli tercih etmişlerdir.

BÖLÜM: 207

➢ SECDE VE RÜKÛ' DAN DOĞRULUNCA BELİN DOĞRULTULMASI

279- Berâ b. Âzib (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.), rükû' dan ve secdeden doğrulduğu anda dimdik duruma gelirdi."** (Müslim, Salat: 46; Nesâî, İftitah: 88)

◉ **Tirmizî:** Bu konuda Enes'den de hadis rivâyet edilmiştir.

280- Muhammed b. Beşşâr bu hadisin bir benzerini rivâyet etmiştir.

◉ **Tirmizî:** Berâ hadisi hasen sahihtir. İlim adamları, uygulamalarını bu hadis-i şerife göre yapmışlardır.

BÖLÜM: 208

➤ RÜKÛ' VE SECDELERDE İMAMDAN ÖNCE DAVRANMAMAK

281- Berâ (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.) ile beraber namaz kıldığımızda, O rükû' dan başını kaldırıp secdeye gidinceye kadar hiçbirimiz belimizi eğmezdik o secdeye varınca bizde secde ederdik."** (Müslim, Salat: 25; Dârimî, Salat: 72)

⊙ Bu konuda Enes, Muaviye, Sahib-ül Cüyûş lakabıyla anılan, İbn Mes'ade ve Ebû Hüreyre'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Berâ'nın hadisi hasen sahihtir.

İlim adamları bu hadise göre amel ederler ve derler ki: imâmın arkasındaki cemaat imâma her yönden uyacaklardır. imâm rükû'a gidince rükû'a varacaklar kalkınca onlarda kalkacaklardır. Bu konuda ayrı düşünen yokur.

BÖLÜM: 209

➤ İKİ SECDE ARASINDA TOPUKLARI YAYIP KALÇA ÜZERİNE OTURMAMAK

282- Ali (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle demiştir: **"Ya Ali kendim için sevdiğimi; senin için de severim, kendim için hoşlanmadığım bir şeyi; senin için de hoşlanmam öyleyse iki secde arasında topuklarını yayıp kalçanın üzerine oturma!"** (İbn Mâce, İkame: 22)

⊙ **Tirmizî:** Bu hadisi sadece Ebû İshâk'ın, Hâris'den gelen bu şekliyle bilmekteyiz. Bazı ilim adamları hadisi rivâyet eden tek gözlü olan Hâris'in zayıf olduğunu kaydetmişlerdir. Pek çok ilim adamı da bu hadisle amel ederek topukları dikerek oturmayı hoş görmemişlerdir. Yine bu konuda Âişe, Enes ve Ebû Hüreyre'den de hadis rivâyet edilmiştir.

BÖLÜM: 210

➤ NAMAZDA TOPUKLAR DİKİLEREK OTURULABİLİR Mİ?

283- Ebû'z Zübeyr (r.a.)'den rivâyete göre, o Tavûs'dan şöyle işitmiştir: İbn Abbâs (r.a.)'ya: **"Topukları dikerek oturmanın hükmünü sorduk." "Sünnettir"** dedi. **"Kişiye veya ayağına zahmet verir görüşündeyiz"** dedik. **"O, Peygamber (s.a.v.)'in sünnetidir"** dedi. (İbn Mâce, İkame: 22; Müslim, Salat: 46)

⊙ **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

Bazı ilim adamları uygulamalarını bu hadisle yapmakta olup, ayakları dikerek oturmakta bir sakınca görmemektedirler. Mekkeli bazı alim ve fıkıhçılar da bu görüştedirler.

İlim adamlarının çoğu ise iki secde arasında ayakları dikerek oturmayı hoş karşılamamışlardır.

BÖLÜM: 211

➤ İKİ SECDE ARASINDA NASIL DUA EDİLİR?

284- İbn Abbâs (r.a.)'den rivâyet edildiğine göre: Rasûlullah (s.a.v.), iki secde arasında: **"Allahümmâğfirli verhamnî vecburnî vehdinî verzuknî" (Ey Allah'ım beni bağışla bana acı bana afiyet ver beni doğru yoluna hidayet et ve beni dünyada ve ahirette hayırlı rızıklarla rızıklandır)** derdi. (Müslim, Salat: 42; İbn Mâce: İkame: 23)

285- Hasan b. Ali el Hallâl (Hulvanî), Yezîd b. Harun, Zeyd b. Hubab, Kamil Ebûl A'lâ'dan da bu hadisin bir benzeri rivâyet edilmiştir.

⊙ **Tirmizî:** Bu hadis garibtir.

Aynı şekilde, Ali (r.a.)'den de böylece rivâyet edilmiştir. İmâm-ı Şâfiî, Ahmed ve İshâk farz ve nafile tüm namazlarda bu duanın okunmasını caiz görmüşlerdir. Kimi ilim adamları ise bu hadisi Kamil ve Ebûl A'lâ'dan mürsel olarak rivâyet etmişlerdir.

BÖLÜM: 212

➤ SECDEYİ RAHAT BİR BİÇİMDE YAPMAK

286- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.)'in ashabı secdede elleri yanlardan, karnı, dizlerden aralamanın zorluk vereceğinden şikayet ettiler de "Dirsekleri dizlere dayamakla rahatlayın"** buyurdular. (Dârimî, Salat: 79; İbn Mâce: İkame: 21)

◉ **Tirmizî:** Bu hadis garibtir. Bu hadisi sadece Ebû Salih'in, Ebû Hüreyre'den rivâyetiyle bilmekteyiz Leys ve İbn Aclan da hadisin râvîlerindendir.

BÖLÜM: 213

➤ SECDELERDEN KALKIŞ NASIL OLMALI?

287- Mâlik b. Hüveyris el Leysî (r.a.)'den rivâyet edildiğine göre: **"Mâlik, Rasûlullah (s.a.v.)'i namaz kılarken gördü. Namazın tek rek'atlarında istirahat oturması denilen oturmayı yapmadan kıyama kalkmazdı."** (Nesâî, İftitah: 179)

◉ **Tirmizî:** Mâlik b. Hüveyris'in hadisi hasen sahihtir. Bir kısım ilim adamları bu hadisle amel ederler. İshâk ve bazı arkadaşlarımızın görüşü de böyledir. Mâlik'in künyesi Ebû Süleyman'dır.

BÖLÜM: 214

➤ SECDEDEN KIYAMA KALKIŞTA NASIL YAPILMALI?

288- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyet edildiğine şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.) secdelerden kalkarken ayaklarının sırtı yere değmeksizin kalkardı."** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

◉ **Tirmizî:** İlim adamlarının ameli bu hadis üzere olup, birinci ve üçüncü rek'atlarda ayakların üstü yere değdirilmeksizin ayağa kalkmaya tercih etmişlerdir.

Hâlid b. İyas, Muhaddisler tarafından zayıf kabul edilir. Kendisine Hâlid b. İyas'da denilir. Tev'eme'nin azatlısı Salih'e, Salih b. ebi Salih denilir. Ebû Salih'in ismi Nebhan olup Medînelidir.

BÖLÜM: 215

➤ NAMAZLARDA OTURUŞLARDA NE OKUNMALI?

289- Abdullah b. Mes'ûd (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.) çift rek'atlarda oturttuğumuzda şöyle okumayı bize öğretti:**

التَّحِيَّاتُ لِلَّهِ وَالصَّلَوَاتُ وَالطَّيِّبَاتُ السَّلامُ عَلَيْكَ أَيُّهَا النَّبِيُّ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ السَّلامُ عَلَيْنَا

وَعَلَى عِبَادِ اللَّهِ الصَّالِحِينَ أَشْهَدُ أَنْ لا إِلَهَ إِلا اللَّهُ وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ

"Dilimizle, vücudumuzla ve tüm mallarımızla yapılan ibadetlerin hepsi sadece Allah'a mahsustur. Tüm kulluk ve ibadetler ondan başkasına yapılamaz. Ey son Peygamber olan Muhammed (s.a.v.)! Allah'ın rahmeti, bereketi selam ve selameti senin üzerine olsun. Yine

Allah'ın selam ve saadeti bizim üzerimize ve Allah'ın; hayırlı ve iyi işler işleyen kullarına olsun. Ben kabul eder ve şâhidlik yaparım ki Allah'tan başka gerçek ilah yoktur. Yine kabul eder ve şâhidlik yaparım ki Muhammed (s.a.v.), Allah'ın kulu ve peygamberidir." (Nesâî, İftitah: 193; İbn Mâce, İkame: 24)

⦿ Bu konuda İbn Ömer, Câbir, Ebû Musa ve Âişe'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: İbn Mes'ûd'un hadisi başka yollarla da rivâyet edilmiştir. Teşehhüd hakkında Peygamber (s.a.v.)'den rivâyet edilen en sahih hadis budur. Peygamber (s.a.v.)'in ashabından ve tabiinden pek çok kişi bu hadisle amel ederler. Sûfyân es Sevrî, İbn'ül Mübarek, Ahmed ve İshâk'ta bunlardandır.

Ahmed b. Muhammed b. Musa bize bildirmiştir. Abdullah b. Mübarek, Ma'mer'den, Husayf'tan aktararak şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.)'i rüyamda gördüm ve Ey Allah'ın Rasûlü! İnsanlar teşehhüd konusunda ayrılığa düştüler ne yapmalıyız dedim. **"İbn Mes'ûd'un teşehhüdüne sarılın"** buyurdular.

BÖLÜM: 216

➤ NAMAZDA OTURUNCA NE OKUNUR?

290- İbn Abbâs (r.a.)'den rivâyet edildiğine göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.) bize Kur'ân öğrettiği gibi teşehhedü öğretirdi ve derdi ki:**

التَّحِيَّاتُ الْمُبَارَكَاتُ الصَّلَوَاتُ الطَّيِّبَاتُ لِلَّهِ سَلامٌ عَلَيْكَ أَيُّهَا النَّبِيُّ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ سَلامٌ عَلَيْنَا وَعَلَى عِبَادِ اللَّهِ الصَّالِحِينَ أَشْهَدُ أَنْ لا إِلَهَ إِلا اللَّهُ وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ

"Dilimizle, vücudumuzla ve tüm mallarımızla yapılan ibadetlerin hepsi sadece Allah'a mahsustur. Tüm kulluk ve ibadetler ondan başkasına yapılamaz. Ey son Peygamber olan Muhammed (s.a.v.)! Allah'ın rahmeti, bereketi selam ve selameti senin üzerine olsun. Yine Allah'ın selam ve saadeti bizim üzerimize ve Allah'ın; hayırlı ve iyi işler işleyen kullarına olsun. Ben kabul eder ve şâhidlik yaparım ki Allah'tan başka gerçek ilah yoktur. Yine kabul eder ve şâhidlik yaparım ki Muhammed (s.a.v.), Allah'ın kulu ve peygamberidir." (Nesâî, İftitah: 191; İbn Mâce, İkame: 24)

⦿ **Tirmizî:** İbn Abbâs hadisi hasen garib sahihtir. Abdurrahman b. Humeyd er Ruâsî bu hadisi Leys b. Sa'd'ın rivâyeti gibi Ebû'z Zübeyr'den rivâyet etmiştir. Eymen b. Nabil el Mekkî bu hadisi Ebû'z Zübeyr'den, Câbir'den rivâyet etmiş olup mahfuz değildir. İmâm-ı Şâfii; Teşehhüt konusunda bu İbn Abbâs hadisini yol tutmuştur.

BÖLÜM: 217

➤ NAMAZLARDA OTURUŞLARDA OKUMA SESSİZ OLUR

291- İbn Mes'ûd (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Teşehhüdü gizli okumak sünnettendir."** (Ebû Dâvûd, Salat: 179)

Tirmizî: İbn Mes'ûd hadisi hasen garibtir.

İlim adamları uygulamalarını bu hadise göre yapmışlardır.

BÖLÜM: 218

➤ NAMAZIN OTURUŞUNDA OTURMA ŞEKLİ NASIL OLMALIDIR?

292- Vâil b. Hucr (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Medîne'ye geldim, Rasûlullah (s.a.v.)'in namazını nasıl kıldığını görmek istedim teşehhüt için oturunca sol ayağını yaydı sağ ayağını dikerek ellerini uylukları üzerine koydu."** (Nesâî, İftitah: 186; İbn Mâce, İkame: 22)

◉ **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir. Pek çok ilim adamı bu hadisle amel ederler Sûfyân es Sevrî, İbn'ül Mübarek ve Küfeliler bu görüştedirler.

BÖLÜM: 219

➤ NAMAZLARDA OTURUŞ NASIL OLMALIDIR?

293- Sehl b. Sa'd es Saidî (r.a.)'ın bize aktardığına göre, şöyle demiştir: Ebû Humeyd, Ebû Useyd, Sehl b. Sa'd ve Muhammed b. Mesleme bir araya gelerek Rasûlullah (s.a.v.)'in nasıl namaz kıldığını müzakere etmeye başladılar ve Ebû Humeyd dedi ki: **"Peygamber (s.a.v.) namazda oturduğu zaman sol ayağını yayar sağ ayağının üst tarafını kıbleye doğru çevirir ellerini dizleri üzerine koyar şehâdet parmağı ile işaret ederdi."** (Nesâî, İftitah: 186; İbn Mâce, İkame: 22)

◉ **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

Bazı ilim adamlarının görüşü böyledir. Şâfii, Ahmed ve İshâk bunlardan olup, **"Ebû Humeyd'in hadisine dayanarak; ilk oturuşta sağ ayağını dikerek sol ayağının üzerine; ikinci oturuşta ise ayakları sağa çıkararak kalçalar üzerine oturulmalıdır"** demektedirler.

BÖLÜM: 220

➤ NAMAZIN OTURUŞUNDA PARMAKLA NASIL İŞARET EDİLİR?

294- İbn Ömer (r.a.)'den rivâyet edilmiştir: **"Peygamber (s.a.v.) namazın teşehhüdünde oturduğunda ellerini dizleri üzerine koyar sağ elinin başparmağından sonra gelen parmağıyla işaret ederek dua ederdi."** (Dârimî, Salat: 83; Nesâî, İftitah: 189)

◉ Bu konuda Abdullah b. Zübeyr, Numeyr el Huzaî, Ebû Hüreyre, Ebû Hümeyd ve Vâil b. Hucr'dan da hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: İbn Ömer'in hadisi hasen garib olup bu şekliyle Ubeydullah b. Ömer rivâyetiyle biliyoruz. Sahabe ve tabiinden bir kısım ilim adamları bu hadise göre amel etmekte olup teşehhütte parmak kaldırmayı tercih etmişlerdir.

Hadisçilerde aynı görüştedirler.

BÖLÜM: 221

➤ NAMAZIN BİTİRİLMESİNDE SELAM VERME ŞEKLİ

295- Abdullah b. Mes'ûd (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.) namazın bitiminde sağına ve soluna Esselamü aleyküm ve Rahmetullah diyerek selam verirdi."** (Dârimî, Salat: 87; İbn Mâce, İkame: 28)

◉ Bu konuda Sa'd b. ebî Vakkâs, İbn Ömer, Câbir b. Semure, Berâ b. Âzib, Ebû Saîd, Ammâr, Vâil b. Hucr, Adiyy b. Amire ve Câbir b. Abdillah'tan da hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: İbn Mes'ûd hadisi hasen sahihtir. Sahabe ve tabiin dönemi pek çok ilim adamları böylece uygulamışlar Sûfyân es Sevrî, İbn'ül Mübarek, Ahmed ve İshâk bunlardandır.

BÖLÜM: 222

➤ NAMAZIN BİTİMİNDE SELAM ŞEKLİ

296- Âişe (r.anha)'dan rivâyet edildiğine göre: **"Rasûlullah (s.a.v.) namazdan çıkacağında önüne doğru bir kere selam verirdi ve sağ tarafına biraz eğilirdi."** (İbn Mâce, İkame: 29)

◉ Bu konuda Sehl b. Sa'd'dan hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Âişe (r.anha)'nın hadisini Rasûlullah (s.a.v.)'e ulaştırılmış şekilde bu şekiliyle bilmekteyiz.

Muhammed b. İsmail diyor ki: Züheyr b. Muhammed'den Şam'lılar hoş olmayan hadisler aktarıyorlar. Iraklıların rivâyeti ise daha sahihtir.

Muhammed Ahmed b. Hanbel'den naklederek şöyle diyor: Züheyr b. Muhammed Irak'ta kendisinden rivâyet edilen kimse olmayıp ismini değiştirdikleri başka bir kimsedir.

Tirmizî: Bazı ilim adamları selam konusunda şöyle derler: Peygamber (s.a.v.)'den gelen rivâyetlerin en doğrusu iki sefer selam vermektir. Sahabe tabiin ve sonraki gelen ilim adamlarının görüşü budur.

Peygamber (s.a.v.)'in ashabından tabiin ve sonraki gelenlerden bir kısmı farz namazlarda selam tek olarak verilir görüşündedirler. Şâfii ise diyor ki dilerse kişi tek selam verir dilerse iki selam verir, ilk selam olmazsa namaz caiz olmaz ikinci selam ise sünnettir.

BÖLÜM: 223

➤ SELAMI UZATMAKSIZIN VERMEK

297- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Selamın kelime ve harflerini uzatmamak sünnettir."** (Ebû Dâvûd, Salat: 183)

◉ Ali b. Hucr bu hadisi İbn'ül Mübarek'in şöyle yorumladığını söylüyor. Yani **"Selamın harflerini uzatmadan"** verir.

Tirmizî: Bu hadis hasen sahihtir. İlim adamları bu şekli müstehab görmüşlerdir. İbrahim Nehaî'nin şöyle dediği rivâyet olunur: Tekbîr ve selam uzatılmaksızın yapılmalıdır.

Hıkl'ın, Evzâî'nin katibi olduğu söyleniyor.

BÖLÜM: 224

➤ NAMAZIN BİTİMİNDE HANGİ DUA OKUNUR?

298- Âişe (r.anha)'dan rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.) selam verdikten sonra "Allahümme entesselam veminkes selam tebarekte zelcelali velikram" diyecek kadar otururdu.** (Ey Allah'ım sen her türlü kötülük ve eksikliklerden uzaksın, hertürlü huzur rahat ve afiyetler de sendedir. Celal ve ikram sahibi olan sen ne mübareksin.)" (Müslim, Mesacid: 26; İbn Mâce, İkame: 32)

299- Hennâd (r.a.), aynı senedle bu hadisin benzerini bize aktardı ve **"Tebarekte"** kelimesinden sonra **"Ya"** yı ilave etti. (Müslim, Mesacid: 27)

◉ Bu konuda Sevbân, İbn Ömer, İbn Abbâs, Ebû Saîd, Ebû Hüreyre ve Muğîre b. Şu'be'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Âişe'nin (298) nolu hadisi hasen sahihtir.

Hâlid el Hazza Âişe'nin hadisinin bir benzerini Abdullah b. Hâris ve Âsım yoluyla bize aktarmıştır.

Yine Rasûlullah (s.a.v.)'den; selamdan sonra:

لا إِلَهَ إِلا اللَّهُ وَحْدَهُ لا شَرِيكَ لَهُ لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ يُحْيِي وَيُمِيتُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ اللَّهُمَّ لا مَانِعَ لِمَا أَعْطَيْتَ وَلا مُعْطِيَ لِمَا مَنَعْتَ وَلا يَنْفَعُ ذَا الْجَدِّ مِنْكَ الْجَدُّ

(Allah'tan başka hiçbir ilah yoktur sadece o vardır O'nun ortağı yoktur, her türlü otorite ve saltanat onundur, her türlü eksiksiz övgüler de ona aittir. Hayat veren ve ölümü de meydana getiren o'dur onun gücü her şeye yeter. Allah'ım senin verdiğine engel olabilecek kimse yoktur, vermediğini de verebilecek yoktur, senin yardımın olmadan hiçbir kuvvet sahibine kuvveti fayda vermez.)

Yine Rasûlullah (s.a.v.)'den rivâyet edildiğine göre namazın bitiminde o şöyle derdi.

سُبْحَانَ رَبِّكَ رَبِّ الْعِزَّةِ عَمَّا يَصِفُونَ وَسَلامٌ عَلَى الْمُرْسَلِينَ وَالْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ

(Çok güçlü ve üstün olan Rabbin tüm kafirlerin vasfettiklerinden yücedir. Selam, gönderilen tüm Peygamberlere olsun, eksiksiz tüm övgüler alemleri yaratan Allah'a mahsustur.) (37 Saffat 180-182)

300- Rasûlullah (s.a.v.)'in azatlı kölesi Sevbân'dan aktarıldığına göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.) namazdan çıkmak istediğinde üç sefer estağfirullah der sonra Allahümme entesselamü veminkesselamü tebarekte yazelcelali velikrami"** duasını okurdu. (Müslim, Mesacid: 26; İbn Mâce, İkame: 32)

◉ **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir. Ebû Ammâr'ın ismi Şeddâd b. Abdullah'tır.

BÖLÜM: 225

➤ İMAM NAMAZINI BİTİRİNCE HANGİ TARAFA DÖNEREK YERİNDEN AYRILIR

301- Kabîsa b. Hülb (r.a.)'ın babasından rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.) bize imâm olur namazın bitiminde sağ ve sol her iki tarafında da dönerek yerinden ayrılırdı."** (İbn Mâce, İkame: 33)

◉ Bu konuda Abdullah b. Mes'ûd, Enes, Abdullah b. Amr ve Ebû Hüreyre'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Hülb'ün bu hadisi hasen sahihtir. İlim adamları bu hadisle amel ederek imâmın dilediği yönde dönerek yerinden ayrılabileceğini söylerler. Sağ ve sol taraftan dönme meselesi sahih olarak rivâyet edilmiştir.

Ali b. Ebi Tâlib: İmamın ihtiyacı ne tarafta ise o taraftan kalkar demektedir.

BÖLÜM: 226

➤ NAMAZ NASIL KILINMALIDIR?

302- Rifâa b. Rafi' (r.a.)'den rivâyet edildiğine göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.) ile birlikte mescidde otururken bedevi gibi biri geldi hafifçe bir namaz kılarak gelip Rasûlullah (s.a.v.)'e selam verdi Rasûlullah (s.a.v.) selamını aldı ve dön tekrar namaz kıl çünkü sen namaz kılmış olmadın. Adam dönerek namaz kıldı ve geri gelerek tekrar selam verdi Rasûlullah (s.a.v.) tekrar selamı alarak, dön tekrar namaz kıl çünkü sen namaz kılmış sayılmazsın buyurdu bu kimse iki yada üç sefer bu durumu tekrarladı, her seferinde de selam verdiğinde namazını hafifçe kılan bu kişiye dön ve tekrar namaz kıl demesi insanları tedirgin etti ve durum**

onlara ağır geldi. Son seferinde adam: Bana göster ve öğret çünkü ben insanım doğru da yapabilirim hata da edebilirim dedi. Rasûlullah (s.a.v.) evet öyledir diyerek şöyle buyurdular: Namaz kılacağında Allah'ın emrettiği gibi abdest al sonra şehâdet getir, kamet et, Kur'ân'dan bir şeyler bilirsen oku bilmezsen Allah'a hamdet tekbîr getir Lailahe illallah de sonra rükû'a git rükû'ü rahat bir biçimde yap sonra doğrul dimdik dur sonra uygun bir biçimde secdeyi yap sonra otur oturumu dimdik durarak yap sonra kalk ve tüm rek'atları bu şekilde tamamla. Böyle yaparsan namazın tamam olmuştur bunlardan herhangi birini eksik yaparsan namazın eksik olmuş olur." Rifâa diyor ki: Bu hüküm önceki bildikleri hükümden daha kolay geldi böylece namazını eksik yapan kimsenin sevâbının azalacağı ve büsbütün namazının yok olmayacağını öğrenmiş oldular. (Dârimî, Salat: 78)

◉ Bu konuda Ebû Hüreyre ve Ammâr b. Yâsir'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Rifâa hadisi hasendir. Bu hadisi Rifâa'dan başka şekillerde de rivâyet edilmiştir.

303- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.) mescide girdi. Bir adamda mescide girdi ve namaz kıldı namazını bitirince gelip Rasûlullah (s.a.v.)'e selam verdi Rasûlullah (s.a.v.) o kimsenin selamını aldı ve dön tekrar namaz kıl çünkü sen namaz kılmış olmadın buyurdular. O adam döndü tekrar aynı şekilde namaz kıldı, gelip Peygamber (s.a.v.)'e selam verdi, Peygamber (s.a.v.) onun selamını aldı ve tekrar geri dön namazını tekrar kıl çünkü senin namazın olmadı buyurdular o kişi bu durumu üç sefer tekrar etti ve dedi ki: Seni hak ile gönderen Allah'a yemin ederim ki bundan iyisini bilmiyorum bana doğrusunu öğret.** Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Namaz kılacağında tekbîr al sonra Kur'ân'dan kolayına geleni oku sonra rükû'ü rahat bir biçimde yerine getir sonra kalk dimdik dur sonra secdeleri uygun biçimde yerine getir sonra kalk oturumu dimdik yap namazının tüm rek'atlarını böylece yap."** (Dârimî, Salat: 78

◉ **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

İbn Numeyr bu hadisi Ubeydullah b. Ömer'den, Saîd el Makburî'den ve Ebû Hüreyre'den rivâyet etmiş olup **"Saîd'in babasından"** bölümünü kaydetmemiştir. Yahya b. Saîd'in Ubeydullah b. Ömer'den rivâyeti daha sahihtir. Saîd el Makburî, Ebû Hüreyre'den bizzat işitmiş fakat babası yoluyla rivâyet etmiştir. Ebû Saîd el Makburî'nin ismi **Keysân**'dır. Keysân, Ebû Saîd diye künyelenir. Keysân bir kabilenin anlaşmalı kölesidir.

BÖLÜM: 227

➤ NAMAZ NASIL KILINMALIDIR?

304- Ebû Humeyd es Saidî (r.a.)'den aktardığına göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.)'in ashabından on kişilik bir guruptan birisi olan Ebû Katâde er Rib'î'den işittim şöyle diyordu; Rasûlullah (s.a.v.)'in namazını en iyi bileniniz benim bunun üzerine dediler ki: **"Müslüman olmada bizden eski değilsin**

Rasûlullah (s.a.v.)'in yanına en çok gidip gelenlerimizden de değilsin" dedi ki: Evet o halde anlat bakalım dediler; O'da dedi ki: Rasûlullah (s.a.v.) namaza başladığında ayakta dosdoğru durur, ellerini omuz hizasına kadar kaldırarak tekbîr alırdı, sonra rükû'a varmak istediğinde yine ellerini omuzları hizasına kadar kaldırır ve tekbîr getirerek rükû'a varırdı. Rükû'da düzgün vaziyette durur başını ne aşağı sarkıtır nede yukarıya doğru dikerdi ellerini de dizleri üzerine koyardı sonra **"Semiallahü limen hamideh"** diyerek ellerini kaldırır ve doğrulurdu vücudunu aynen ayakta durduğu şekle gelirdi. Sonra secdeye gitmek üzere eğilir Allahü ekber der kollarını koltuklarından aralar ayak parmaklarını serbest bırakır sol ayağını bükerek üzerine oturur ve dimdik dururdu sonra Allahü ekber diyerek ikinci secdeye iner sol ayağını bükerek üzerine oturur ve dimdik durur ve sonra ikinci rek'at için ayağa kalkardı ve ikinci rek'atta da aynen yapardı iki secdeden kalkınca tekbîr alır ellerini omuzları hizasına kadar kaldırırdı ilk namaza başlarken aldığı tekbîr gibi tüm rek'atları bu şekilde kılar namazın biteceği son rek'atın oturumunda sol ayağını çıkararak kalçası üzerine oturur ve selam vererek namazdan çıkardı. (Dârimî, Salat: 92)

◉ **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir. Hadiste geçen **"iki secdeden kalkınca"** ifadesi iki rek'atı tamamlayınca anlamındadır.

305- Muhammed b. Amr b. Atâ (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Ebû Humeyd es Saidî'yi Peygamber (s.a.v.)'in ashabından on kişinin arasında dinledim onların içinde Ebû Katâde b. Rıb'î'de vardı"** diyerek önceki hadisin benzerini aktardı sadece şu ilaveyi yaptı: **"Doğru söyledin. Rasûlullah (s.a.v.) namazını böyle kılardı."** (Dârimî, Salat: 92)

◉ **Tirmizî:** Ebû Âsım Zahhak b. Mahled bu hadisi Abdulhamid b. Cafer'den rivâyet ederek: **"Doğru söyledin. Rasûlullah (s.a.v.) aynen böyle kılardı"** ilavesini yapmıştır.

BÖLÜM: 228

➢ SABAH NAMAZINDA RASÛLULLAH (S.A.V.) NE OKURDU?

306- Kutbe b. Mâlik (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.)'i sabah namazının birinci rek'atında Kaf süresinin onuncu ayetini okurken dinledim."** (Nesâî, İftitah: 38; Dârimî, Salat: 66)

◉ **Tirmizî:** Bu konuda Amr b. Hureys, Câbir b. Semure, Abdullah b. Sâib, Ebû Berze ve Ümmü Seleme'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Kutbe b. Mâlik hadisi hasen sahihtir.

Rasûlullah (s.a.v.)'in sabah namazında vakıa sûresini okuduğu da rivâyet edilmiştir. Yine sabah namazında Rasûlullah (s.a.v.)'in 60'la 100 ayete kadar okurdu rivâyeti de vardır.

Yine Tekvir sûresini okuduğu da rivâyet edilmiştir. Ömer (r.a.)'den rivâyet edildiğine göre Ebû Musa'ya sabah namazında uzun sûrelerden okumasını yazılı olarak bildirmiştir.

Tirmizî: İlim adamları bu hadisle amel etmişlerdir. Sûfyân es Sevrî, İbn'ül Mübarek ve Şâfii bu görüştedir.

BÖLÜM: 229

➤ ÖĞLE VE İKİNDİ NAMAZLARINDA RASÛLULLAH (S.A.V.) NE OKURDU?

307- Câbir b. Semure (r.a.)'den rivâyete göre: **"Rasûlullah (s.a.v.) öğle ve ikindi namazlarında Bürüç, Tarık ve benzeri sûrelerden okurdu."** (Nesâî, İftitah: 55; Müslim, Salat: 34)

⊙ Bu konuda Habbab, Ebû Saîd, Ebû Katâde, Zeyd b. Sabit ve Berâ b. Âzib'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Câbir b. Semure'nin hadisi hasen sahihtir. Rasûlullah (s.a.v.)'in öğle namazında secde sûresi kadar okuduğu da rivâyet edilmiştir. Yine öğle namazının ilk rek'atında otuz, ikinci rek'atta ise on beş ayet kadar okuduğuda rivâyet edilmiştir. Ömer'in, Ebû Musa'ya öğle namazında orta sûrelerden okumasını yazılı olarak bildirdiği de rivâyet edilmiştir. Bazı ilim adamları ikindi namazında da akşam namazı gibi kısa sûreler okunacağı rivâyet edilmiştir. İbrahim Nehaî: İkindi namazının kıraatı akşam namazının kıraatine eşittir demektedir. İbrahim diyor ki: öğle namazının kıraati ikindi namazına göre dört kat fazladır.

BÖLÜM: 230

➤ RASÛLULLAH (S.A.V.) AKŞAM NAMAZINDA NE OKURDU?

308- Ümmül Fadl (r.anha)'dan rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.) son hastalığı anında başını sarmış olduğu halde bize akşam namazını kıldırdı ve Mürselat sûresini okumuştu ondan sonra bir daha akşam namazı kılmadan vefat etti."** (Müslim, Salat: 36; Nesâî, İftitah: 62)

⊙ **Tirmizî:** Bu konuda Cübeyr b. Mut'ım, İbn Ömer, Ebû Eyyûb, Zeyd b. Sabit'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Ümmül Fadl hadisi hasen sahihtir. Rasûlullah (s.a.v.)'in akşam namazının iki rek'atında Araf sûresini tamamen okuduğu da rivâyet edilmiştir. Yine Akşam namazında Tûr sûresini okuduğu da rivâyet edilmiştir. Yine Ömer (r.a.)'den Ebû Musa'ya akşam namazında kısa sûreler okumasını yazıyla bildirdiği de rivâyet edilmiştir.

Ebû Bekir (r.a.)'in akşam namazında kısa sûrelerden okuduğu da rivâyetler arasındadır, ve ilim adamları böylece amel etmişlerdir. İbn'ül Mübarek Ahmed ve İshâk'da bunlardandır.

Şâfii diyor ki: Akşam namazında Tur ve Mürselat gibi uzun sûreleri okumanın mekruh olduğu Mâlik'den rivâyet edilmiştir. Fakat ben bu ve benzeri sûrelerin akşam namazında okunmasını müstehab görürüm.

BÖLÜM: 231

➤ RASÛLULLAH (S.A.V.) YATSI NAMAZINDA NE OKURDU?

309- Abdullah b. Büreyde (r.a.)'ın babasından rivâyete göre, şöyle demiştir: **Rasûlullah (s.a.v.) yatsı namazında Şems ve benzeri sûreleri okurdu."** (Müslim, Salat: 36)

⊙ **Tirmizî:** Bu konuda Berâ b. Âzib ve Enes'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Büreyde hadisi hasendir. Rasûlullah (s.a.v.)'in yatsı namazında Tîn sûresini okuduğu da rivâyet edilmiştir. Osman (r.a.)'den rivâyete göre, Yatsı namazında Münafıkûn ve benzeri sûreleri okurdu.

Peygamber (s.a.v.)'in ashabından ve tabiinden gelen rivâyetlere göre yatsı namazında ne okunacağı konusunda genişlik vardır söylenenlerden daha uzun ve daha kısa sûreler de okunabilir denmektedir. Bu konuda en güzel rivâyet yatsı namazında Şems ve Tîn sûrelerinin okunmasıyla alakalı gelen rivâyettir.

310- Berâ b. Âzib (r.a.)'den rivâyete göre, **"Rasûlullah (s.a.v.) yatsı namazında "Tîn" sûresini okurdu."** (Müslim, Salat: 36; Nesâî, İftitah: 70)

◉ **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

BÖLÜM: 232

➢ İMAMIN ARKASINDA CEMAAT NE OKUMALI?

311- Ubade b. es Sâmit (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.) bir seferinde sabah namazını kıldırdı ve okumada zorlandı ve namazını bitirince dedi ki: "Gördüğüme göre imâmın arkasında sizlerde okuyorsunuz." Bizde evet vallahi okuyoruz dedik. Bunun üzerine öyle yapmayın sadece Fatihayı okuyun yeterlidir, çünkü "Fatiha sûresini okumayanın namazı yoktur"** buyurdular. (Müslim, Salat: 12; Nesâî, İftitah: 28)

◉ Bu konuda Ebû Hüreyre, Âişe, Enes, Ebû Katâde ve Abdullah b. Amr'dan da hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Ubade hadisi hasendir. Zührî bu hadisi Mahmûd b. Rabi ve Ubade b. Samit yoluyla nakleder ve der ki: **"Fatihayı okumayanın namazı yoktur."** bu rivâyet daha sahihtir.

Sahabe ve tabiinden pek çok ilim adamı imâmın arkasında okumanın gerektiğini söylemişler ve uygulamalarını bu hadisle yapmışlardır. Mâlik b. Enes, İbn'ül Mübarek, Şâfii, Ahmed ve İshâk imâmın arkasında okumanın gerekliliği görüşündedirler.

BÖLÜM: 233

➢ İMÂMIN SESLİ OKUDUĞU NAMAZLARDA CEMAATİN OKUMAMASI GEREKTİĞİ

312- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyet edilmiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.) sesli okuduğu bir namazda namazını bitirince şöyle sordular: Ben namazda okurken sizden biriniz de benimle birlikte okudu mu? Bir adam, evet Ya Rasûlullah deyince; "Bende niçin benim okumama karışılıyor diyordum!" buyurdular. Bunu duyan sahabîler Rasûlullah (s.a.v.)'in sesli okuduğu namazlarda onunla beraber okumalarına son verdiler."** (Nesâî, İftitah: 29; Müslim, Salat: 12)

◉ Bu konuda İbn Mes'ûd, Imrân b. Husayn, Câbir b. Abdullah'tan da hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Bu hadis hasendir. İbn-ü Ükeyme Elleysî'nin adı Umare'dir kendisine Amr b. Ükeyme de denilir.

Zührî'nin arkadaşlarından bir kısmı aynı hadisi rivâyet ederek şu ilaveyi yapmışlardır: **"İnsanlar bunu Rasûlullah (s.a.v.)'den işitince okumaya son verdiler."**

Bu hadiste imâmın arkasında okumayı kabul edenlere ters düşen bir durum yoktur. Çünkü bu hadisi rivâyet eden Ebû Hüreyre'nin şöyle bir rivâyeti daha vardır **"Bir kimse namaz kılar kıldığı namazda fatiha sûresini okumazsa namazı eksiktir; tamam değildir.** Hadis râvîlerinden biri Ebû Hüreyre'ye şöyle dedi: **"Bazen imâmın arkasında oluyorum ne yapmalıyım?** Ebû Hüreyre de, **"İçinden oku"** buyurdular.

Ebû Osman en Nehdî, Ebû Hüreyre'den rivâyet ettiği bir hadiste şöyle diyor: **"Fatiha sûresi okunmaksızın namaz olmadığı ilan etmemi Rasûlullah (s.a.v.) bana emretti."**

Hadisçiler ise: **imâmın sesli okuduğu namazlarda okumaksızın imâmı dinlemeleri gerektiği, imâmın okuma anındaki yaptığı durak yerlerini takip ederek o esnalarda okumalıdır"** demektedirler.

İlim adamları imâmın arkasında okuma konusunda ayrı görüşler ortaya koymuşlar, Peygamber (s.a.v.)'in ashabından ve tabiinden pek çok kimse **"imâmın arkasında okunması kanaatindedirler."** Mâlik b. Enes, Abdullah b. Mübarek, Şâfii, Ahmed ve İshâk bu görüştedirler. Abdullah b. Mübarek'in şöyle dediği rivâyet olunmuştur. **"Ben imâmın arkasında okurum, herkes de okur, sadece Küfeli bazı kimseler okumazlar ben onların namazlarının da caiz olduğu görüşündeyim."**

Bazı ilim adamları bu konuda şiddetli davranarak: **"Gerek kendi başına gerek imâmın arkasında olsun fatiha okunmadan namaz olmaz"** diyerek Ubade b. Sâmit'in hadisine dayanmışlardır. Ubade b. Sâmit Peygamber (s.a.v.)'in vefatından sonra da imâmın arkasında fatiha sûresini okumuş olup **"Fatiha sûresi okunmadan namaz olmaz"** hadisiyle amel etmiştir. Şâfii, İshâk ve diğer bir kısım kimseler bu görüştedirler.

Ahmed b. Hanbel diyor ki: Rasûlullah (s.a.v.)'in **"Fatihayı okumayanın namazı yoktur."** hadisinin manası cemaat olmaksızın kendi başına namaz kılanlar içindir. Ahmed b. Hanbel 313 numaralı Câbir hadisini delil göstererek bu kanaate sahip olmuştur ve şöyle demektedir. Bu hadisi rivâyet eden kimse Rasûlullah (s.a.v.)'in ashabından olup **"Fatiha sûresi okunmadan namaz olmaz"** sözünü tek başına namaz kılanlar için diyerek yorumlanmıştır. Tüm bunlara rağmen Ahmed b. Hanbel: imâmın arkasında veya kendi başına bile olsa kişinin fatihayı okuması gerektiğini tercih etmektedir.

313- Vehb b. Keysân, Câbir b. Abdillah (r.a.)'den şöyle işittiğini söylemiştir: **"Her kim bir namaz kılar da o namazında Fatiha sûresini okumazsa namaz kılmamış sayılır. Ancak imâmla birlikte kılarsa o zaman Fatiha okumasa da namazı olur."** (Nesâî, İftitah: 24; Müslim, Salat: 11)

◉ **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

BÖLÜM: 234

➤ MESCİDE GİRERKEN OKUNACAK DUA

314- Fatimatül-Kübrâ (r.anha)'dan rivâyete göre, şöyle demiştir: "Rasûlullah (s.a.v.) mescide girdiği zaman salat ve selam getirir ve: **Rabbim günahlarımı bağışla Rahmet kapılarını aç"** derdi. Yine mescidden çıkarken salat ve selam getirir ve: **Rabbim günahlarımı bağışla tüm nimet kapılarını aç"** diye dua ederdi. (Nesâî, Mesacid: 16; İbn Mâce, Mesacid: 13)

315- İsmail b. İbrahim (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Abdullah b. Hasan'la Mekke'de karşılaştım ve bu hadis hakkında sordum O'da şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.) mescide girerken "Rabbim Rahmet kapılarını aç"** derdi. Mescidden çıkarken ise: **"Tüm nimet kapılarını aç"** diyerek dua ederdi. (Nesâî, Mesacid: 16; İbn Mâce, Mesacid: 13)

◉ **Tirmizî:** Bu konuda Ebû Humeyd, Ebû Useyd ve Ebû Hüreyre'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Fatıma hadisi hasen olup senedinde kopukluk vardır. Çünkü Hüseyin'in kızı Fatıma büyük annesi Fatıma-tül Kübra'ya yetişip ondan hadis rivâyet edememiş ve Fatıma-tül Kübra Peygamber (s.a.v.)'in vefatından sonra ancak birkaç ay yaşamıştır.

BÖLÜM: 235

➢ MESCİDE GİREN KİMSENİN İKİ REK'AT NAMAZ KILMA GEREĞİ

316- Ebû Katâde (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Biriniz mescide girdiği zaman oturmadan önce iki rek'at namaz kılsın."** (Nesâî, Mesacid, 37; Dârimî, Salat: 114)

◉ **Tirmizî:** Bu konuda Câbir, Ebû Ümâme, Ebû Hüreyre, Ebû Zerr ve Ka'b b. Mâlik'dende hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Ebû Katâde'nin hadisi hasen sahihtir.

Bu hadis Muhammed b. Adan ve değişik kimselerden Âmir b. Abdullah b. Zübeyr vasıtasıyla Mâlik b. Enes'in rivâyetine benzer şekilde hadis rivâyet edilmiştir.

Yine Süheyl b. Ebû Salih bu hadisi Âmir b. Abdillah b. Zübeyr ve Amr b. Süleym ez-Züraki ve Câbir yoluyla rivâyet etmiştir ki sahih değildir. Ebû Katâde hadisi sahihtir. Hadisçiler bu hadisle amel ederek **"mescide giren kimsenin bir özrü olmadığı sürece oturmadan önce iki rek'at namaz kılmasını müstehab görmüşlerdir."**

Ali b. el Medînî diyor ki: Süheyl b. Ebû Salih'in hadisi yanlıştır. İshâk b. İbrahim, Ali b. el Medînî vasıtasıyla bunu bana haber vermiştir.

BÖLÜM: 236

➢ MEZARLIK VE BANYOLAR DIŞINDA YERYÜZÜNÜN HER TARAFI MESCİDDİR

317- Ebû Saîd el Hudrî (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Mezarlıklar ve banyo** (hamam)**'lar dışında yeryüzünün tamamı mescidtir yani namaz kılınabilir."** (Ebû Dâvûd, Salat: 24; Dârimî, Salat: 111)

◉ **Tirmizî:** Bu konuda Ali, Abdullah b. Amr, Ebû Hüreyre, Câbir, İbn Abbâs, Huzeyfe, Enes, Ebû Ümâme, Ebû Zerr'den de hadis rivâyet edilmiş olup Peygamber (s.a.v.)'in şu hadisini bize aktarmışlardır: **"Bütün yeryüzü bana mescid ve temizleyici kılındı."**

Tirmizî: Ebû Saîd'in bu hadisi Abdulaziz b. Muhammed'den iki ayrı rivâyet olarak gelmiş olup, bazen Ebû Saîd rivâyet edenler arasında geçiyor bazısında ise geçmiyor dolayısıyla bu hadiste karışıklık vardır.

Aynı hadisi Sûfyân es Sevrî, Amr b. Yahya ve babasından Mürsel olarak rivâyet etmiştir. Yine Hammad b. Seleme de Amr b. Yahya, babasından ve Ebû Saîd yoluyla bu hadisi bize aktarmıştır. Muhammed b. İshâk'da, Amr b. Yahya ve babasından rivâyet ederek şöyle diyor: Yahya'nın rivâyeti çoğunlukla Ebû Saîd yoluyladır bu rivâyette ise Ebû Saîd'i zikretmemiştir.

Sevrî'nin Amr b. Yahya'dan ve babasından rivâyeti mürsel olarak daha sağlam ve daha sahih gibidir.

BÖLÜM: 237

➢ MESCİD YAPTIRMANIN DEĞER VE KIYMETİ

318- Osman b. Affân (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.)' den şöyle söylediğini işitmiştir: **"Her kim Allah'ın rızasını kazanmak için bir mescid yaptırırsa Allah'ta onun için Cennet'te ona bir ev yapar."** (Ebû Dâvûd, Salat: 12; Dârimî, Salat: 113)

◉ Bu konuda Ebû Bekir, Ömer, Ali, Abdullah b. Amr, Enes, İbn Abbâs, Âişe, Ümmü Habibe, Ebû Zerr, Amr b. Abese, Vâsile b. Eskâ, Ebû Hüreyre, ve Câbir'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Osman'ın bu hadisi hasen sahihtir.

Mahmûd b. Lebîd, Peygamber (s.a.v.)'i görmüş kimselerdendir. Mahmûd b. Rabi' ise Rasûlullah (s.a.v.)'e yetişmiş kimselerden olup her ikisi de Medîneli küçük gençlerdendir.

319- Rasûlullah (s.a.v.)'den rivâyet edildiğine göre, şöyle buyurmuştur: **"Allah'ın rızasını kazanmak için küçük veya büyük kim bir mescid yaptırırsa Allah'ta ona Cennet'te bir ev yapar."** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

⊙ Bu hadis aynı şekilde Rasûlullah (s.a.v.)'den Kuteybe, Nuh b. Kays, Kays'ın azat edilmiş kölesi Abdurrahman, Ziyâd en Numeyrî ve Enes yoluyla da rivâyet edilmiştir.

BÖLÜM: 238

➤ MEZARLIKLAR ÜZERİNDE NAMAZ KILINMAYACAĞI

320- İbn Abbâs (r.a.)'den rivâyet edildiğine göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.) kabirleri ziyaret eden kadınlara, kabirler üzerinde namaz kılanlara ve kabirler üzerine kandil yakanlara lanet etmiş yani Allah'ın rahmetinden uzak kalmaları için beddua etmiştir."** (Nesâî, Cenaiz: 106; İbn Mâce, Cenaiz: 49)

⊙ Bu konuda Ebû Hüreyre ve Âişe'den de hadis rivâyet edilmiştir

Tirmizî: İbn Abbâs hadisi hasendir. Burada geçen Ebû Salih, isimli kimse Ebû Tâlib'in kızı Ümmü Hanî'nin azat edilmiş kölesi olup ismi Bazan'dır. Bazam'da denilir.

BÖLÜM: 239

➤ MESCİD VE CAMİLERDE UYUNABİLİR Mİ?

321- İbn Ömer (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Bizler genç olduğumuz halde Rasûlullah (s.a.v.) zamanında mescidde uyurduk."** (İbn Mâce, Mesacid: 6; Dârimî, Salat: 117)

⊙ **Tirmizî:** İbn Ömer hadisi hasen sahihtir. İlim adamlarından bir kısmı mescidde uyunabileceğini caiz görmüşlerdir. İbn Abbâs, mescid gece ve gündüz uykuları için yatma yeri haline getirilmemelidir der. İlim adamlarından bir kısmı da bu görüştedirler.

BÖLÜM: 240

➤ MESCİDLERDE ALIŞVERİŞ YAPMAK, ŞİİR SÖYLEMEK VE YİTİK ARAMANIN YASAKLILIĞI

322- Amr b. Şuayb (r.a.), babasından o da dedesinden rivâyet ettiğine göre: **"Rasûlullah (s.a.v.) mescidde karşılıklı şiirler okumaktan, alışveriş yapmaktan ve Cuma günü namazdan önce mescidde toplanıp halka olmayı yasakladı."** (Dârimî, Salat: 118; Nesâî, Mesacid: 23)

⊙ **Tirmizî:** Bu konuda Büreyde, Câbir ve Enes'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Abdullah b. Amr b. As hadisi hasendir. Amr b. Şuayb, Amr b. As'ın oğludur. Muhammed b. İsmail diyor ki: Ahmed İshâk ve diğer bazı kimseler Amr b. Şuayb'ın hadisiyle hüküm vermişler ve amel etmişlerdir. Muhammed diyor ki: Şuayb b. Muhammed dedesi Abdullah b. Amr'dan işitmiştir.

Tirmizî: Amr b. Şuayb hadısi hakkında söz edenler dedesinin sayfasından hadis rivâyet ettiği için onu zayıf saymışlardır. Sanki onlar aktardığı hadisleri dedesinden işitmediği görüşündedirler.

Ali b. Abdillah diyor ki: Yahya b. Saîd'in şöyle dediği rivâyet edilmiştir. Amr b. Şuayb'ın hadisi bizce makbul sayılmaz. İlim adamlarından bir kısmı mescidde alışverişi hoş karşılamamışlar, Ahmed ve İshâk bunlardandır. Tabiin alimlerinden bir kısmından da mescidde alışveriş yapılabileceğine cevaz verdikleri rivâyet edilmiştir.

Rasûlullah (s.a.v.)'den mescidde şiir söylenebileceğine ruhsat veren hadis rivâyet edilmiştir.

BÖLÜM: 241

➢ TEMELLERİ TAKVA ÜZERİNE ATILAN MESCİD

323- Ebû Saîd el Hudrî (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Hudre oğullarından bir kimse ile Amr b. Avf oğullarından bir kimse temelleri takva üzerine atılan mescid konusunda münakaşa ettiler. El Hudrî O, Rasûlullah (s.a.v.)'in mescididir dedi diğeri de Kuba mescididir dedi. Bunun üzerine bu konuyu Rasûlullah (s.a.v.)'e getirip sordular O'da o mescid burasıdır. "Yani kendi mescidini kastediyor" ve burada çok hayırlar vardır"** buyurdu. (Müslim, Hac: 96; Nesâî, Mesacid: 8)

⊙ **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

Ebû Bekir, Ali b. Abdillah'tan naklen şöyle diyor: Yahya b. Saîd'e Muhammed b. Yahya el Eslemî'yi sordum dedi ki: O zararsız biridir fakat kardeşi Üneys b. ebî Yahya, ondan daha sağlam biridir.

BÖLÜM: 242

➢ KUBA MESCİDİNDE KILINAN NAMAZIN DEĞER VE KIYMETİ

324- Useyd b. Zuhayr el Ensarî (r.a.)'den işitildiğine göre, ki bu kimse Rasûlullah (s.a.v.)'in ashabındandır ve hadis rivâyet ederdi dedi ki: **"Kuba mescidinde namaz kılmak Umre sevâbı gibi sevap kazandırır."** (Müslim, Hac: 97; Nesâî, Mesacid: 9)

⊙ **Tirmizî:** Bu konuda Sehl b. Huneyf'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Üseyd'in hadisi hasen garibtir.

Useyd b. Zuheyr'in, bu hadisi dışında sahih bir rivâyetini bilmiyoruz. Bunu da sadece Ebû Usame'nin Abdulhamid b. Cafer yoluyla yaptığı rivâyetten öğreniyoruz.

Ebûl Ebred'in ismi Ziyâd Medenî'dir.

BÖLÜM: 243

➢ HANGİ MESCİDLER FAZİLET BAKIMINDAN DAHA HAYIRLIDIR?

325- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Benim şu mescidimde kılınan namaz Mescid'i Haram dışındaki diğer mescidlerde kılınan bin namazdan daha hayırlıdır."** (Müslim, Hac: 94; Nesâî, Mesacid: 10)

⊙ **Tirmizî:** Kuteybe bu hadisi **"Ubeydullah'ı"** atlayarak Zeyd b. Rebah ve Ebû Abdullah el Eğar diyerek hadisi aktarıyor.

Tirmizî: Bu hadis hasen sahihtir. Ebû Abdullah el Eğar'ın ismi Selman'dır.

Bu hadis Ebû Hüreyre yoluyla değişik şekillerde de rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Bu konuda; Ali, Meymûne, Ebû Saîd, Cübeyr b. Mut'ım, İbn Ömer, Abdullah b. Zübeyr ve Ebû Zerr'den de hadis rivâyet edilmiştir.

326- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyet edildiğine göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Ancak üç mescidi ziyaret için veya namaz kılmak için yolculuğa çıkılır; Mekke'deki Mescid'i Haram, Medîne'deki benim mescidim ve Kudüs'teki Mescid'i Aksa."** (İbn Mâce, İkame: 195; Müslim, Hac: 95)

⊙ **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

BÖLÜM: 244

➢ NAMAZA YETİŞMEK İÇİN YÜRÜYEREK RAHAT BİR ŞEKİLDE GELMEK

327- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Namaz'a başlandığında namaza yetişebilmek için koşarak değil yürüyerek rahat bir şekilde cemaati rahatsız etmeksizin gelin yetişebildiğiniz rek'atları kılın yetişemediğiniz ve geçirdiğinizi sonradan tamamlayın."** (Müslim, Mesacid: 28; Nesâî, İmâme: 57)

⊙ Bu konuda Ebû Katâde, Übey b. Ka'b, Ebû Saîd ve Zeyd b. Sabit, Câbir ve Enes'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Bu konuda ilim adamları değişik görüşlere sahip olmuşlardır, kimisi namaza ilk başlangıç tekbîrini kaçırmaktan korkan kimsenin hızlıca koşarak yetişmesi görüşündedirler, kimileri ise koşarak yetişmeyi hoş karşılamamış rahat bir şekilde yürüyerek namaza yetişilmesini tercih etmişlerdir. Ahmed ve İshâk aynen Ebû Hüreyre hadisine göre amel ederler İshâk der ki: İlk tekbîri kaçıracağından korkarsa hızlıca yürümesinde bir sakınca yoktur.

328- Hasan b. Ali el Hallâl yoluyla yukarıdaki hadisin bir benzeri daha rivâyet edilmiştir. Abdurrezak ta aynı şekilde Said b. Müseyyeb ve ebu Hüreyre yoluyla rivâyet etmiştir. Bu rivâyet Zürey'in hadisinden daha sahihtir.

329- Yine İbn ebî Ömer yoluyla bir önceki hadisin benzeri daha rivâyet edilmiştir.

BÖLÜM: 245

➢ MESCİDDE OTURUP NAMAZI BEKLEMENİN DEĞER VE KIYMETİ

330- Ebû Hüreyre (r.a:)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Sizden biriniz namaz için beklediği sürece namazdaymış gibi sevap kazanır. Mescidde bulunduğu sürede melekler hades yapıncaya kadar o kimseye Allah'ım onu bağışla ona merhamet et diye dua ederler dedi. Hadramevtli bir adam Hades nedir? Ey Ebû Hüreyre deyince; Ebû Hüreyre sesli veya sessiz bir şekilde yellenmek, yani abdestin bozulmasıdır"** diye cevap verdi. (Nesâî, Sehv: 103; Müslim, Mesacid: 49)

⊙ Bu konuda Ali, Ebû Saîd, Enes, Abdullah b. Mes'ûd ve Sehl b. Sa'd'tan da hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Ebû Hüreyre hadisi hasen sahihtir.

BÖLÜM: 246

➢ SECDE EDİLECEK YERE SERİLEN KÜÇÜK SECCADE ÜZERİNDE NAMAZ KILMAK

331- İbn Abbâs (r.a.)'den rivâyete göre: **"Rasûlullah (s.a.v.) küçük seccade üzerinde de namaz kılardı."** (İbn Mâce, İkame: 63)

⊙ **Tirmizî:** Bu konuda Ümmü Habibe, İbn Ömer, Ümmü Süleym, Âişe, Meymûne'den de hadis rivâyet edilmiş olup Ümmü Gülsüm binti ebî Seleme b. Abdil Esed, Ümmü Seleme'den ve Peygamber (s.a.v.)'den hadis işitmemiştir.

Tirmizî: İbn Abbâs hadisi hasen sahihtir. Bazı ilim adamları bu görüştedirler. Ahmed ve İshâk diyorlar ki: Böylece Peygamber (s.a.v.)'in seccade üzerine namaz kıldığı sabit olmuştur.

Tirmizî: Hurma, küçük hasır parçasıdır.

BÖLÜM: 247

➢ HASIR ÜZERİNDE NAMAZ KILMAK

332- Ebû Saîd (r.a.)'den rivâyete göre: **"Rasûlullah (s.a.v.) hasır üzerinde namaz kılmıştır."** (İbn Mâce, İkame: 63)

◉ **Tirmizî:** Bu konuda Enes ve Muğıre b. Şu'be'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Ebû Saîd hadisi hasendir.

İlim adamlarının pek çoğu bu hadisle amel etmişlerdir. Bir kısım ilim adamları ise toprak üzerinde namaz kılmayı hoş görmüşlerdir. Ebû Sûfyân'ın ismi Talha b. Nafi'dir.

BÖLÜM: 248

➢ BİR SERGİ ÜZERİNDE NAMAZ KILMAK

333- Enes b. Mâlik (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.) biz çocukların arasına katılırdı ve küçük kardeşime; Ey Ebû Umeyr, yavru kuş ne yapıyor derdi. Enes diyor ki: Bir yaygımız vardı üzerine su serpilerek temizlendi ve Peygamber (s.a.v), onun üzerinde namaz kıldı."** (Buhârî, Edeb: 64; Müslim, Mesacid, 54)

◉ **Tirmizî:** Bu konuda İbni Abbâs'tan da hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Enes hadisi hasen sahihtir. Sahabe ve tabiin dönemi ilim adamlarının çoğunluğu bu hadisle amel etmiş olup değişik sergiler (Halı, kilim, battaniye) üzerinde namaz kılmakta bir sakınca görmemektedirler. Ahmed ve İshâk bunlardandır. Ebûtteyyah'ın ismi Yezîd b. Humeyd'dir.

BÖLÜM: 249

➢ AÇIK YERLERDE (BOSTANLARDA) NAMAZ KILMAK

334- Muâz b. Cebel (r.a.)'den rivâyet edildiğine göre: **"Rasûlullah (s.a.v.) açık yerlerde (bostanlarda) namaz kılmaktan hoşlanırdı."** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

◉ Ebû Dâvûd diyor ki: Hıytan (Bostanlar) demektir.

Tirmizî: Muâz hadisi garibtir. Bu hadisi sadece Hasen b. ebî Cafer rivâyetinden bilmekteyiz. Yahya b. Saîd ve başkaları Hasan b. ebî Caferî zayıf saymışlardır. Ebû'z Zübeyr'in ismi Muhammed b. Müslim b. Tedrüs'tür. Ebût-Tufeyl'in ismi ise Âmir b. Vâsile'dir.

BÖLÜM: 250

➢ NAMAZ KILANIN ÖNÜNE KOYACAĞI SÜTRE (İŞARET)

335- Musa b. ebî Talha (r.a.), babasından rivâyetle şöyle demiştir: **"Sizden biriniz namaz kılarken önüne hayvana binerken dayandığı tahta parçası büyüklüğünde bir şey koysun ve namazını kılsın ve onun arkasından geçenlere artık aldırmasın."** (Müslim, Salat: 50; Ebû Dâvûd, Salat: 110)

◉ Bu konuda Ebû Hüreyre, Sehl b. ebî Hamse, İbn Ömer, Sebre b. Mabed el Cühenî, Ebû Cuhayfe ve Âişe'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Talha hadisi hasen sahihtir. İlim adamları bu hadisle amel ederek imâmın sütresi cemaati için de geçerlidir, demişlerdir.

BÖLÜM: 251

➢ NAMAZ KILANLA SÜTRESİ ARASINDAN GEÇME YASAĞI

336- Büsr b. Saîd (r.a.)'den rivâyete göre, Zeyd b. Hâlid el Cühenî, Ebû Cüheym'e namaz kılanın önünden geçilmesi durumunda Rasûlullah (s.a.v.)'den

ne işittiğini sordu da Ebû Cuheym dedi ki; Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Namaz kılan kimsenin önünden geçen kimse ne kadar günah işlediğini bilmiş olsaydı, onun önünden geçmek yerine kırk bu kadar zaman beklemesi daha hayırlı olurdu."** Ebûn Nadr diyor ki: Kırk gün mü? Kırk ay mı? Kırk yıl mı? dedi bilemiyorum. (Ebû Dâvûd, Salat: 108; Nesâî, Kıble: 8)

⊙ **Tirmizî:** Bu konuda Ebû Saîd el Hudrî, Ebû Hüreyre, İbn Ömer ve Abdullah b. Amr'dan da hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Ebû Cüheym hadisi hasen sahihtir.

Rasûlullah (s.a.v.)'den şöyle buyurduğu da rivâyet edilmiştir: **"Sizden birinizin yüz yıl durup beklemesi namaz kılan kardeşinin önünden geçmesinden daha hayırlıdır.**

İlim adamları bu hadise göre amel etmişler olup namaz kılanın önünden geçmeyi mekruh saymışlar, fakat namazını kesip bozmadığına kanaat getirmişlerdir.

Ebûn Nadr'ın ismi Sâlim olup, Amr b. Abdullah el Medinî'nin azat edilmiş kölesidir.

BÖLÜM: 252

➢ NAMAZ KILANIN ÖNÜNDEN GEÇEN HİÇBİR ŞEYİN NAMAZI BOZMAYACAĞI

337- İbn Abbâs (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Bir binit üzerinde Fazl'ın arkasında idim Rasûlullah (s.a.v.) ve ashabı Minâ'da namaz kılarken onların yanına geldik binitten inerek saffa durduk merkeb safların önünden geçti ve namazlarına engel olmadı."** (Ebû Dâvûd, Salat: 112)

⊙ **Tirmizî:** Bu konuda Âişe, Fadl b. Abbâs ve İbn Ömer'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: İbn Abbâs hadisi hasen sahihtir.

Rasûlullah (s.a.v.)'in ashabından ve tabiin dönemi alimlerinden pek çoğu bu hadisle amel ederek şöyle demişlerdir: **"Namazı hiçbir şey kesmez, yani engel olmaz."** Sûfyân es Sevrî ve Şâfii bu görüştedirler.

BÖLÜM: 253

➢ NAMAZ KILANIN ÖNÜNDEN KÖPEK, EŞEK VE KADIN GEÇERSE

338- Ebû Zerr (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Bir kimse önüne hayvan semerinin önündeki veya arkasındaki tahta kadar da olsa bir şeyi koymaksızın namaz kılarsa önünden geçen siyah köpek, kadın ve eşek onun namazını keserek bozar. Ebû Zerr'e sordum; Kara köpeğin kırmızı ve beyaz köpekten farkı nedir? Dedi ki: Ey kardeşimin oğlu benim Rasûlullah (s.a.v.)'e sorduğum şeyi sende bana sordun, siyah köpek şeytandır"** buyurdular. (Nesâî, Kıble: 7; Ebû Dâvûd, Salat: 113)

⊙ **Tirmizî:** Bu konuda Ebû Saîd, Hakem b. Amr el Gıfârî, Ebû Hüreyre ve Enes'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Ebû Zerr hadisi hasen sahihtir.

Bazı ilim adamları bu hadisle amel ederek, eşek, kadın ve siyah köpek namazı keser demişlerdir.

Ahmed diyor ki: Siyah köpek namazı keser bunda şüphem yok fakat kadın ve eşek konusunda şüpheliyim.

İshâk diyor ki: Namazı kara köpekten başka hiçbir şey kesmez.

BÖLÜM: 254

➤ TEK KAT ELBİSEYLE NAMAZ KILINABİLİR Mİ?

339- Amr b. ebî Seleme (r.a.)'den rivâyet edildiğine göre, Amr: Rasûlullah (s.a.v.)'i Ümmü Seleme'nin evinde tek kat elbiseyle namaz kıldığını görmüştür. (Nesâî, Kıble: 15)

⊙ Bu konuda Ebû Hüreyre, Câbir, Seleme b. el Ekva, Enes, Amr b. ebî Üseyd, Ubade b. Sâmit, Ebû Saîd, Keysân, İbn Abbâs, Âişe, Ümmü Hanî ve Ammâr b. Yâsir, Talk b. Ali, Şamil el Ensârî'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Amr b. ebî Seleme hadisi hasen sahihtir.

Rasûlullah (s.a.v.)'in ashabından ve sonraki dönemlerdeki ilim adamlarının pek çoğu bu hadise göre amel etmişler olup: **"Tek elbiseyle namaz kılmakta bir sakınca yoktur"** demektedirler.

Bazı ilim adamları ise, kişinin iki kat elbiseyle namaz kılması daha güzeldir, demektedirler.

BÖLÜM: 255

➤ KIBLENİN KUDÜS'DEN KÂBE'YE ÇEVRİLMESİ

340- Berâ b. Âzib (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) Medîne'ye geldikten sonra on altı ve on yedi ay kadar Kudüs'teki Beyti Makdis'e doğru namaz kılmıştı. Rasûlullah (s.a.v.) Kâbe'ye doğru yönelerek namaz kılmayı çok arzu ederdi. Derken şu ayeti kerime nazil oldu; **"Ey Peygamber! Biz senin yüzünün göğe doğru çevrilip durduğunu, Allah ve Cibril'den haber beklediğini görüyoruz merak etme elbette seni hoşlanacağın bir kıbleye döndüreceğiz. Bundan böyle yüzünü Mescidi Haram tarafına çevir, nerede olursanız yüzlerinizi o yöne çevirin."** (2 Bakara 144)

Onun yönü böylece Kâbe'ye çevrilmiş oldu bunu çok istiyordu. Bir adam Peygamberle birlikte ikindi namazını Kâbe'ye doğru kıldıktan sonra Ensâr'dan bir topluma uğradı, onlar ikindi namazını Beyti Makdis'e doğru kılmakta ve rükû' vaziyetinde idiler. Kendisinin Rasûlullah (s.a.v.) ile beraber Kâbe'ye doğru namaz kıldığına şehâdet ederek Kâbeye dönülerek namaz kılınmaya başlandığını söyledi. Onlar da rükû' da olmalarına rağmen yönlerini değiştirdiler. (Nesâî, Kıble: 1; Muvatta, Kıble: 4)

⊙ **Tirmizî:** Bu konuda İbn Ömer, İbn Abbâs, Umare b. Evs, Amr b. Avf el Müzenî ve Enes'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Berâ hadisi hasen sahihtir. Sûfyân es Sevrî ve Ebû İshâk'tan da aynı şekilde rivâyet edilmiştir.

341- İbn Ömer (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Onlar sabah namazında ve rükû' vaziyetinde idiler."** (Nesâî, Kıble: 34)

⊙ **Tirmizî** İbn Ömer hadisi hasen sahihtir.

BÖLÜM: 256

➤ DOĞU İLE BATI ARASI KIBLE SAYILIR

342- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Doğu ile batı arası kıble sayılır."** (İbn Mâce, İkame: 60)

343- Ebû Ma'şer (r.a.)'den de benzeri bir hadis rivâyet edilmiştir.

◉ **Tirmizî:** Ebû Hüreyre hadisi değişik şekillerde de rivâyet edilmiştir. Bazı ilim adamları Ebû Ma'şer'i hafızası yönünden tenkit etmişlerdir. İsmi Necîh olup Haşim oğullarının azatlı kölesidir. Muhammed diyor ki: Ben ondan bir şey rivâyet etmem fakat insanlar rivâyet ediyorlar. Yine Muhammed diyor ki: Abdullah b. Cafer el Mahremî'nin Osman b. Muhammed el Ahnesî, Saîd el Makburî ve Ebû Hüreyre'den yaptığı rivâyet Ebû Ma'şer'in rivâyetinden daha kuvvetli ve sahihtir.

344- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Doğu ile batı arası kıble sayılır."** (İbn Mâce, İkame: 56)

◉ **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

Abdullah b. Cafer'e **"Mahremî"** denmesinin sebebi Misver b. Mahreme'nin oğlu olmasındandır.

"Doğu ile batı arası kıble sayılır" hadisini Rasûlullah (s.a.v.)'in ashabından pek çok kişi rivâyet etmiş olup Ömer b. Hattâb, Ali b. ebî Talib ve İbn Abbâs bunlardandır.

İbn Ömer şöyle derdi: Batıyı sağ tarafına doğuyu da sol tarafına alırsan bu ikisinin arası kıble sayılır. Kıbleyi araştırdığında böyle yapabilirsin İbn'ül Mübarek ise diyor ki: **"Doğu ile batı arası kıble sayılır."** Hadisi doğulular içindir, Merv'liler için sola dönmek gerekir yani her bölgeye göre kıble yönü değişik olacaktır.

BÖLÜM: 257

➤ BULUTLU HAVADA KIBLE YÖNÜNDEN BAŞKA BİR YÖNE DOĞRU NAMAZ KILMANIN DURUMU

345- Abdullah b. Âmir b. Rabia babasından rivâyet ederek şöyle demiştir: Karanlık bir gecede Rasûlullah (s.a.v.) ile beraber bir yolculukta idik. Kıblenin ne taraf olduğunu tespit edemedik, her birimiz değişik yönlere doğru namaz kıldı. Sabah olunca durumu Rasûlullah (s.a.v.)'e aktardık bunun üzerine şu ayeti kerime nazil oldu: **"Doğu da batı da Allah'ındır. Nereye dönerseniz dönün, Allah'a dönmüş olursunuz. Şüphesiz Allah'ın imkanları ve bilgisi sınırsızdır."** (2 Bakara 115) (İbn Mâce, İkame: 56)

◉ **Tirmizî:** Bu hadisin senedi böyle değildir. Bu hadisi sadece Eş'as b. Semman'ın rivayetiyle bilmekteyiz. Bu kimsenin de hadis konusunda zayıf olduğu söylenmiştir. Yine de ilim adamlarının çoğunluğu bu hadise göre amel etmekte olup şöyle demektedirler: **"Bulutlu havada kıbleyi şaşırarak namaz kılınsa sonra başka tarafa doğru kılındığı belli olsa kılınan namaz caizdir."** Sûfyân es Sevrî, İbn'ül Mübarek, Ahmed ve İshâk bunlardandır.

BÖLÜM: 258

➤ NAMAZ KILMANIN YASAK OLDUĞU YERLER

346- İbn Ömer (r.a.)'den rivâyet edilmiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.) yedi yerde namaz kılmayı yasaklamıştır. Çöplükler, hayvan kesim yerleri, mezarlıklar, yol ortası, hamam ve banyolar, deve ahırları ve Kâbe'nin damında."** (Dârimî, Salat: 111; Nesâî, Cenaiz: 106)

347- İbn Ömer (r.a.)'den bu hadise yakın manada hadis rivâyet edilmiştir.

◉ **Tirmizî:** Bu konuda Ebû Mersed, Câbir ve Enes'den de hadis rivâyet edilmiştir. Ebû Mersed'in ismi Kennaz b. Husayn'dir.

Tirmizî: İbn Ömer hadisinin senedi bu şekilde pek sağlam değildir. Hadisin râvilerinden Zeyd b. Cabir hafızası yönünden tenkid edilmiştir.

Tirmizî: Zeyd b. Cübeyr el Kûfî daha sağlam ve daha yaşlıdır ve İbn Ömer'den hadis işitmiştir.

Leys b. Sa'd bu hadisi, Abdullah b. Ömer el Umerî'den, Nafi'den, İbn Ömer ve Ömer yoluyla benzeri şekilde rivâyet etmiştir. Dâvûd'un Nafi' ve İbn Ömer yoluyla rivâyet ettiği hadis Leys b. Sa'd'ın hadisinden daha sahih ve sağlamdır. Abdullah b. Ömer el Umerî bazı hadisçiler tarafından hafızası yönüyle tenkit edilmiş olup Yahya b. Saîd el Kattan bunlardandır.

BÖLÜM: 259

➤ KOYUN VE DEVE AĞILLARINDA NAMAZ KILINIRMI?

348- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Koyun ağıllarında namaz kılın fakat deve ağıllarında kılmayın."** (İbn Mâce, Mesacid: 12; Ebû Dâvûd, Salat: 25)

349- Ebû Hüreyre (r.a.)'den aynen ve yaklaşık olarak bir hadis daha rivâyet edilmiştir.

⊙ **Tirmizî:** Bu konuda Cabir b. Semure, Berâ, Sebre b. Mâbet el Cühenî, Abdullah b. Muğaffel, İbn Ömer ve Enes'ten de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Ebû Hüreyre hadisi hasen sahihtir. Hadisçiler, uygulamalarını bu hadisle yaparlar. Ahmed ve İshâk bunlardandır. Ebû Husayn'ın, Ebû Salih, Ebû Hüreyre yoluyla aktardığı hadis garibtir. İsrail bu hadisi, Ebû Husayn, Ebû Salih, Ebû Hüreyre'den mevkuf olarak rivâyet etmekte ve Rasûlullah (s.a.v.)'e ulaştırmamaktadır. Ebû Husayn'ın ismi Osman b. Asım el Esedî'dir.

350- Enes b. Mâlik (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) **"Koyun ağıllarında namaz kılardı."** (Ebû Dâvûd, Salat: 25)

Tirmizî: Bu hadis hasen sahihtir.

Ebûtteyyah Eddubaî'nin ismi Yezîd b. Humeyd'tir.

BÖLÜM: 260

➤ HAREKET HALİNDEKİ BİNİT ÜZERİNDE NAMAZ KILINABİLİR Mİ?

351- Câbir (r.a.)'den rivâyet edildiğine göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.) bir iş için beni bir yere göndermişti. Oradan döndüğünde doğuya doğru gitmekte olan biniti üzerinde namaz kılmaktaydı secdesini rükû' undan daha fazla eğilerek yapmaktaydı."** (Nesâî, Mesacid: 46; Dârimî, Salat: 181)

⊙ **Tirmizî:** Bu konuda Enes, İbn Ömer, Ebû Saîd, Âmir b. Rabia'dan da hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Câbir hadisi hasen sahihtir.

Bu hadis başka bir yolla yine Câbir tarafından rivâyet edilmiştir. Tüm ilim adamları bu hadisle amel etmişler olup ihtilaf edildiğini bilmiyoruz. Kişinin nafile namazlarını biniti üzerinde, ne tarafa yönelirse yönelsin kılmasında bir sakınca görmemişlerdir.

BÖLÜM: 261

➤ BİNİTİ, SÜTRE YAPARAK NAMAZ KILINABİLİR Mİ?

352- İbn Ömer (r.a.)'den rivâyete göre: **"Rasûlullah (s.a.v.) binitini ve devesini sütre yaparak namaz kılardı. Ayrıca binitinin üzerinde binit ne tarafa yönelirse yönelsin nafile namazlarını kılardı."** (Buhârî, Salat: 121; Ebû Dâvûd, Salat: 93)

⊙ **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir. Bir kısım ilim adamları deveyi sütre olarak kullanıp namaz kılmakta bir sakınca görmezler.

BÖLÜM: 262

➢ AKŞAM YEMEĞİ İLE YATSI NAMAZI BİRARAYA GELİRSE HANGİSİNDEN BAŞLANMALI

353- Enes (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demektedir: **"Akşam yemeği hazır olur yatsı namazı vakti de girerse yemeğe öncelik verin."** (Buhârî, Ezan: 42; Dârimî, Salat: 58)

◉ **Tirmizî:** Bu konuda Âişe, İbn Ömer, Seleme b. Ekva ve Ümmü Seleme'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Enes hadisi hasen sahihtir. Rasûlullah (s.a.v.) ashabından bir kısım ilim adamları bu görüşte olup Ebû Bekir, Ömer ve İbn Ömer bunlardandır. Ahmed ve İshâk'da aynı görüşte olup **"Cemaatle namaz kaçırılsa yemeğe öncelik verilir"** derler.

Tirmizî: Carud'tan işittim Veki'den şöyle söylediğini işitmiştir: **"Yemeğin bozulmasından korkulursa yemeğe öncelik verilmelidir."** Kalbin yemekle meşgul olmaması için böyle bir görüşe giden Rasûlullah (s.a.v.)'in ashabından ve sonraki gelenlerin görüşlerine uymak daha uygundur. İbn Abbâs'dan şöyle rivâyet edilmiştir: **"İçimizi meşgul eden bir şey varken namaza başlamayınız."**

354- İbn Ömer (r.a.)'den rivâyet edildiğine göre Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Akşam yemeği hazır olur namaz vakti de girerse siz akşam yemeğinden başlayın."** (Buhârî, Ezan: 42; Dârimî, Salat: 58)

◉ İbn Ömer, imâmın okuyuşunu işite işite akşam yemeğini yerdi.

Tirmizî: Hennâd yoluyla Abde, Ubeydullah Nafi' ve İbn Ömer'den de bu konuda hadis rivâyet edilmiştir.

BÖLÜM: 263

➢ UYKULU VAZİYETTE NAMAZ KILINABİLİR Mİ?

355- Âişe (r.anha)'dan rivâyet edildiğine göre Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Namaz kılacak kimse uykusu gelmişse uykusu gidinceye kadar yatıp uyusun çünkü uykulu kimse namaz kılarken istiğfar edeyim derken kendi kendine sövebilir."** (Dârimî, Salat: 107; Nesâî, Tahara: 117)

◉ **Tirmizî:** Bu konuda Enes ve Ebû Hüreyre'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Âişe hadisi hasen sahihtir.

BÖLÜM: 264

➢ HER TOPLULUĞA KENDİLERİNDEN BİRİ İMÂM OLMALI

356- İbn Atıyye (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Mâlik b. Huveyris bazen bizim bölgemize gelir sohbet ederdi. Bir gün namaz vakti girmişti ki öne geç bize imâmlık yap dedik. Biriniz öne geçsin namaz kıldırsın niçin kıldırdığıma gelince: **"Rasûlullah (s.a.v.)'den işittiğime göre, şöyle buyurmuştu: Her kim bir topluluğu ziyaret ederse onlara imâm olmasın. Onlara kendilerinden biri imâmlık yapsın."** (Nesâî, İmâme: 6; Ebû Dâvûd, Salat: 60)

◉ **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir. Rasûlullah (s.a.v.)'in ashabından ve sonraki dönemlerden pek çok ilim adamları bu hadisle amel ederler ve şöyle derler: **"İmamlık yapmak ziyaretçiden fazla ev sahibinin hakkıdır.**

Bir kısım ilim adamları ise: **"Ev sahibi izin verirse imâmlık yapmasında bir sakınca yoktur"** derler. İshâk; Mâlik b. Huveyris hadisi hakkında çok şiddetli davranarak, ev sahibi izin verse bile imâm olmaması gerektiğini söyleyerek evde böyle olduğu gibi mescidde de aynı olmalı oradaki kimselerden biri namaz kıldırmalıdır, demektedirler.

BÖLÜM: 265

➤ İMÂM OLAN KİMSENİN SADECE KENDİSİNE DUA ETMEMELİ

357- Sevbân (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"İzinsiz olarak hiçbir kimsenin bir başkasının evinin içine bakması helal değildir. Eğer bakarsa eve girmiş gibi olacağından suç işlemiş olur. İmâm olan kimse yaptığı duayı başkalarını dahil etmeksizin sadece kendisine yapmasın böyle yaparsa hainlik etmiş olur abdestine sıkışmış olarak kimse de namaz kılmaya kalkmasın."** (Nesâî, İmâme: 6)

◉ **Tirmizî:** Sevbân hadisi hasendir. Bu hadis Muaviye b. Salih, Sefr b. Nuseyr, Yezîd b. Şüreyh ve Ebû Ümâme yoluyla da rivâyet edilmiştir. Ayrıca Yezîd b. Şüreyh ve Ebû Hüreyre yoluyla da rivâyet edilmiştir. Yezîd b. Şüreyh'in, Ebû Hayy'den aktardığı rivâyet sened yönünden daha sağlam ve meşhurdur.

BÖLÜM: 266

➤ BİR KİŞİ KENDİSİNİ İSTEMEYEN KİMSELERE İMÂM OLMASIN

358- Hasan (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir; Enes b. Mâlik'den işittiğime göre, şöyle diyordu: **"Rasûlullah (s.a.v.) üç kişiye lanet ederek onların Allah'ın rahmetinden uzak olmalarını istemiştir. Kendisini istemeyen kimselere imâm olan kişiye, kocası kendisine kızgın olarak geceleyen kadına, Ezanı işitip de namazı kılmayan kimseye."** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

◉ **Tirmizî:** Bu konuda İbn Abbâs, Talha, Abdullah b. Amr ve Ebû Umare'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Enes'in bu hadisi sahih değildir. Çünkü Hasan'dan mürsel olarak yani rivâyet zincirinden bir kişi atlanarak rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Ahmed b. Hanbel hadisin râvîlerinden Muhammed b. Kâsım hakkında ileri geri konuşmuş olup, hafız olmadığını ve zayıf olduğunu söylemiştir.

İlim adamlarından bir kısmı istenmeyen imâmın cemaate imâmlık yapmasını hoş görmemişler, bilgisiz, cahil ve zalim değilse, günah onu istemeyen kimselerdir, demişlerdir.

Ahmed ve İshâk bu konuda şöyle derler: İstemeyen birkaç kişi olursa bir sakınca yoktur, çoğunluk istemezse o zaman bu durum geçerli olur.

359- Amr b. Hâris b. el Mustalık (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Kıyamet günü azabı en şiddetli olan iki kişiden bahsedildi; Kocasına isyan eden kadınla, kendisini istemedikleri halde onlara imâmlık yapan kimse."** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

◉ Hennâd ve Cerir'den aktarıldığına göre Mansur şöyle demiştir: imâmlar konusunda sormuştuk ta bize şöyle denildi; "Buradaki azab zalim haksızlık yapan ve cahil imâmlar içindir, sünnete göre yaşayan imâmlara gelince, günah o imâmı istemeyen kimselere aittir.

360- Ebû Gâlib (r.a.)'den rivâyet edildiğine göre, şöyle demiştir: Ebû Ümâme'den işittim şöyle diyordu: **Üç kişi vardır ki namazda kılsalar namazları kulaklarından öteye geçmez sahibinden kaçan köle dönüp gelinceye kadar, kocası kendisini öfkeli durumda geceyi geçiren kadın ve istenmediği halde cemaate imâm olan kişi."** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

◉ Tirmizî: Ebû Gâlib'in, bu hadisi bu yönden hasen garibtir. Ebû Gâlib'in ismi ise Hazevver'dir.

BÖLÜM: 267

➤ İMÂM OTURARAK NAMAZ KILARSA CEMAATTE OTURARAK KILMALI

361- Enes b. Mâlik (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.) attan düştü, biraz rahatsızlandı ve bize oturarak namaz kıldırdı bizde oturarak onunla birlikte namaz kılmıştık, namazdan sonra dönüp bize şöyle buyurdu: "imâm kendisine uyulmak için imâm olmuştur tekbîr aldığında sizde tekbîr alın rükû' a vardığında sizde rükû' edin rukudan doğrulunca sizde doğrulun "semiallahû limen hamideh" dediğinde siz de "Rabbena lekel hamd" deyin, secdeye gittiğinde sizde secdeye gidin, oturarak namaz kıldığında sizde hep birlikte oturarak namaz kılın."** (Buhârî, Ezan: 51; Muvatta, Salat-ül Cemaa: 5)

⦿ **Tirmizî:** Bu konuda Âişe, Ebû Hüreyre, Câbir İbn Ömer ve Muaviye'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Enes'in **"attan düşmeyi anlatan"** hadisi hasen sahihtir. Rasûlullah (s.a.v.)'in ashabından bir kısım kimseler bu hadise göre amel etmişler olup Câbir b. Abdillah, Useyd b. Hudayr, Ebû Hüreyre ve başkaları bunlardandır. Ahmed ve İshâk'ta aynı görüştedirler.

Bazı ilim adamları ise: **"imâm oturarak namaz kılarsa cemaat ayakta kılmalıdır, oturarak kılmaları caiz değildir"** derler. Sûfyân es Sevrî, Mâlik b. Enes, İbn'ül Mübarek ve Şâfii bunlardandır.

BÖLÜM: 268

➤ İMÂMIN NAMAZ KILMASINA CEMAAT MUTLAKA UYMALI

362- Âişe (r.anha)'dan rivâyet edildiğine göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.) vefatıyla sonuçlanan hastalığında Ebû Bekir'in arkasında oturarak namaz kılmıştı."** (Buhârî, Ezan: 51; Muvatta, Salat-ül Cemaa: 5)

⦿ **Tirmizî:** Âişe'nin bu hadisi hasen sahih garibtir.

Âişe (r.anha)'dan ayrıca **"İmâm oturarak namaz kılarsa siz de oturarak namaz kılın"** şeklinde de hadis rivâyet edilmiştir.

Yine Âişe (r.anha)'dan şöyle bir rivâyet daha vardır: **"Rasûlullah (s.a.v.) hastalığında mescide çıkmıştı, Ebû Bekir namaz kıldırıyordu, Ebû Bekir'in yanında namazı kılmıştı cemaat Ebû Bekir'e uymuştu Ebû Bekir'de Rasûlullah (s.a.v.)'e uyarak namaz kılmıştı."** Yine Âişe (r.anha)'dan Rasûlullah (s.a.v.) Ebû Bekir'in arkasında oturarak namaz kıldı şeklinde bir rivâyet daha vardır. Aynı şekilde Enes'den de Rasûlullah (s.a.v.)'in Ebû Bekir'in arkasında oturarak namaz kıldığına dair bir rivâyeti de vardır.

363- Enes (r.a.)'den rivâyet edildiğine göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.) hastalığı anında Ebû Bekir'in arkasında oturarak namaz kılmıştı, elbisesi koltuk altından omuza dolanmış vaziyette idi."** (Buhârî, Ezan: 51; Muvatta, Salat-ül Cemaa: 5)

⦿ **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

Tirmizî: Aynı şekilde bu hadisi Yahya b. Eyyûb, Humeyd'den, Sabit ve Enes'den de rivâyet etmiştir. Enes ve Humeyd yoluyla gelen bu hadisi pek çok kimselerde rivâyet ettiler **"Sabit"**i zikretmemişlerdir. Sabit'in zikredildiği rivâyet daha sahihtir.

BÖLÜM: 269

➢ İMÂMIN, İKİNCİ REK'ATTA OTURACAĞI YERDE UNUTARAK KALKMASI

364- Şa'bi (r.a.)'den rivâyet edildiğine göre, şöyle demiştir: **"Muğîre b. Şu'be bize namaz kıldırdı ve ikinci rek'atta oturması gerekirken kalktı cemaat ona hatırlatma yapmak üzere sübhanallah dedi o da cemaate sübhanallah dedi. Namazın kalan bölümünü bitirince oturduğu halde iki sehv secdesi yaptı ve Rasûlullah (s.a.v.)'in kendisi gibi yaptığını haber verdi."** (Nesâî, Sehv: 22; Dârimî, Salat: 176)

⊙ **Tirmizî:** Bu konuda Ukbe b. Âmir, Sa'd ve Abdullah b. Buhayne'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Bazı hadisçiler hafızası yönünden İbn ebî Leylâ'yı tenkit ederler.

Ahmed diyor ki: "İbn ebî Leylâ'nın hadisi delil olarak kullanılamaz."

Muhammed b. İsmail ise şöyle diyor: **"İbn ebî Leylâ doğru bir kimsedir fakat ben ondan hadis rivâyet etmem çünkü hadisin sağlamıyla sağlam olmayanı ayırt edemez dolayısıyla ben böyle olan hiçbir kimseden hadis rivâyet etmem."**

Bu hadis Muğîre b. Şu'be'den değişik yollarla da rivâyet edilmiştir. Sûfyân; Câbir, Muğîre b. Şübeyl, Kays b. Hazım ve Muğîre b. Şu'be'den bu hadisi rivâyet etmiştir. Bazı ilim adamları Câbir el Cu'fî,nin zayıf olduğunu söylemekte olup, Yahya b. Saîd, Abdurrahman b. Mehdî ve başka kimseler onun rivâyetini terk etmişlerdir.

İlim adamları bu hadisle amel etmekte ve şöyle demektedirler. Bir kimse namazın ikinci rek'atında ayağa kalkmış olsa namazına devam eder sonunda iki sehv secdesi yapar secdeleri selamdan önce de yapar sonra da yapabilir. Selamdan önce secdeler yapılır diyenlerin hadisi daha sahihtir. Bu hadisi Zührî, Yahya b. Saîd el Ensarî, Abdurrahman el A'rec ve Abdullah b. Buhayne'den rivâyet etmiştir.

365- Ziyâd b. İlaka (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Muğîre b. Şu'be bize namaz kıldırmıştı iki rek'at kılınca oturmaksızın ayağa kalkmıştı cemaat sübhanallah diyerek onu uyardılar fakat o kalkın ve namaza devam edin diye onlara işaret etti namazını tamamlayınca selam verdi iki sehv secdesi yaptı tekrar selam verdi ve Rasûlullah (s.a.v.)'de aynen bu şekilde yapmıştı"** dedi. (Nesâî, Sehv: 22; Dârimî, Salat: 176)

⊙ **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

Bu hadis Muğîre b. Şu'be yoluyla değişik şekillerde de rivâyet edilmiştir.

BÖLÜM: 270

İLK OTURUŞTAKİ OTURMA SÜRESİ NE KADARDIR?

366- Abdullah b. Mes'ûd (r.a.)'in babasından rivâyete göre: **"Rasûlullah (s.a.v.) ilk oturuşta sanki kızgın taşlar üzerinde oturur gibi acele ederdi."** Şu'be diyor ki: Sa'd, bir şey söyler gibi dudaklarını hareket ettirirdi. Ben diyorum ki: **"Üçüncü rek'ata kalkıncaya kadar"** demek istiyordu o da aynı şekilde demişti. (Nesâî, İftitah: 179; Ebû Dâvûd, Salat: 175)

⊙ **Tirmizî:** Bu hadis hasendir, ne var ki Ebû Ubeyde babasından duymuştur.

İlim adamları bu hadisle amel etmişler ve ilk oturuşta teşehhüde bir şey ilave edilmemesini tercih etmişler ve **"eğer bir şeyler ilave ederse sehv secdesi yapması gerekir"** demişlerdir. Şa'bî ve başkalarından böyle aktarılmıştır.

BÖLÜM: 271

➤ RASÛLULLAH (S.A.V.)'E NAMAZ KILARKEN SELAM VERİLMİŞ MİYDİ?

367- Suheyb (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.)'e uğramıştım namaz kılıyordu selam verdim işaretle selamımı aldı.** Râvî diyor ki: **"Parmağıyla işaret ederek dediğini biliyorum."** (Nesâî, Sehv: 6; Ebû Dâvûd, Salat: 165)

⊙ **Tirmizî:** Bu konuda Bilâl, Ebû Hüreyre, Enes ve Âişe'den de hadis rivâyet edilmiştir.

368- İbn Ömer (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.)'in kendisine namazda iken selam verildiğinde selamı nasıl alırdı diye Bilâl (r.a.)'e sordum. Dedi ki: Eli ile işaret ederek alırdı."** (Ebû Dâvûd, Salat: 92)

⊙ **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

Suheyb'in hadisi (367) de hasen olup onu sadece Leys'in, Bükeyr'den yaptığı rivâyetle bilmekteyiz.

Zeyd b. Eslem'in, İbn Ömer'den rivâyetine göre, şöyle demiştir: Bilâl'e sordum: **"Rasûlullah (s.a.v.), Amr b. Avf oğullarının mescidinde namaz kıldırırken kendisine verilen selamı nasıl alırdı? Dedi ki: İşaret ederek alırdı.**

Tirmizî: Bence her iki hadiste sahihtir. Bilâl'in hadisinin hikâyesiyle Suheyb'in hadisinin hikâyesi başka başkadır, İbn Ömer'in her iki râvîden de işitmiş olması muhtemeldir.

BÖLÜM: 272

➤ İMÂM YANILIRSA ERKEKLER SÜBHANALLAH DER, KADINLAR İSE EL ÇIRPAR

369- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyet edildiğine göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"İmâmın yanıldığını bildirmek üzere Sübhanallah demek erkekler için, el çırpmak ta kadınlar içindir."** (Nesâî, Sehv: 15; Ebû Dâvûd, Salat: 168)

⊙ **Tirmizî:** Bu konuda Ali, Sehl b. Sa'd, Câbir, Ebû Saîd ve İbn Ömer'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Ali diyor ki: Rasûlullah (s.a.v.)'den içeri girmek için izin istediğimde, namazda ise sübhanallah derdi.

Tirmizî: Ebû Hüreyre hadisi hasen sahihtir. İlim adamları bu hadisle amel ederler. Ahmed ve İshâk bunlardandır.

BÖLÜM: 273

➤ NAMAZDA ESNEMENİN HOŞ OLMADIĞI

370- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Namazda esnemek şeytandandır sizden birinize esneme gelince gücü yettiği kadar önlemeye çalışsın."** (Ebû Dâvûd, Edeb: 89; Buhârî, Bed'ül Halk: 11)

⊙ **Tirmizî:** Bu konuda Ebû Saîd el Hudrî ve dedesi Adıy b. Sabit'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Ebû Hüreyre hadisi hasen sahihtir.

İlim adamlarından bir gurup namazda esnemeyi hoş karşılamazlar.

İbrahim diyor ki: Ben esnemeyi yapmacık öksürükle önlemeye çalışırım.

BÖLÜM: 274

➢ OTURARAK NAMAZ KILMANIN SEVÂBI AYAKTA KILMANIN YARISI KADARDIR

371- İmrân b. Husayn (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.)'e oturarak namaz kılan kimsenin namazı hakkında sordum şöyle buyurdular. Ayakta kılmak daha kıymetli ve değerlidir. Oturarak namaz kılana ayakta kılanın yarısı kadar sevap vardır, yatarak kılana ise oturarak kılanın yarısı kadar sevap vardır."** (Nesâî, Kıyam-ül leyl: 20; İbn Mâce, İkame: 141)

◉ **Tirmizî:** Bu konuda Abdullah b. Amr, Enes, Sâib ve İbn Ömer'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: İmrân b. Husayn hadisi hasen sahihtir.

372- İmrân b. Husayn (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.)'e hastanın nasıl namaz kılacağını sordum şöyle buyurdular: **"Ayakta kıl gücün yetmezse oturarak kıl buna da gücün yetmezse yan üstü yatarak kıl."** (Nesâî, Kıyam-ül leyl: 20; İbn Mâce, İkame: 141)

◉ Bu hadisi bu şekilde Hennâd; Vekî, İbrahim b. Tahman, Hüseyin el Muallim'den rivâyet etmiştir.

Tirmizî: Hüseyin b. Muallim'den İbrahim b. Tahman'ın rivâyetine benzer bir rivâyet eden kimseyi bilmiyoruz. Ebû Usame ve daha başka kimseler Hüseyin el Muallim'den, İsa b. Yunus'un rivâyetine benzer şekilde hadis rivâyet etmişlerdir.

Bir kısım ilim adamlarına göre bu hadisten anlaşılması gereken farz namaz değil nafile namazlardır.

Muhammed b. Beşşâr, İbn ebî Adiyy, Eş'as b. Abdülmelik ve Hasan'dan rivâyete göre, şöyle demişlerdir: **"Kişi isterse nafile namazlarını ayakta, oturarak ve yan üstü yatarak kılabilir."** İlim adamları hastanın namazı hakkında değişik görüşler ortaya koymuşlardır. Bir kısmı gücü yetmezse oturarak kılabilir demekte diğer bir kısmı da yan üstü yatarak kılabilir derler. Diğer bir kısmı ise sırt üstü yatarak ayaklarını kıbleye çevirerek kılar demektedirler. Sûfyân es Sevrî (371. hadis hakkında) Bu hüküm özrü olmayan kimsenin nafile namazı içindir, hastalık ve başka bir özrü olan kimse oturarak namazını kılar ve ayakta kılan gibi sevap alır. Bazı hadislerde Sûfyân es Sevrî'nin sözü gibi rivâyetlerde vardır.

BÖLÜM: 275

➢ NAFİLE NAMAZLAR OTURARAK KILINABİLİR

373- Peygamberimizin hanımlarından Hafsa (r.anha)'dan rivâyet edildiğine göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.)'in vefatından bir yıl öncesine kadar nafile namazlarını oturarak kıldığını görmedim. Fakat bu süreden sonra nafile namazlarını oturarak kılar okuduğu sûreyi tertil üzere okur bu şekilde o okuduğu sûre kendisinden daha uzun sûrelerden daha uzun olurdu."** (Müslim, Salat-ül Müsafirin: 16; Nesâî, Kıyam-ül leyl: 19)

◉ Bu konuda Ümmü Seleme, Enes b. Mâlik'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Hafsa hadisi hasen sahihtir.

Peygamber (s.a.v.)'den şöyle de rivâyet edilmiştir: **"Geceleyin oturarak namaz kılar, okumasının bitmesine otuz kırk ayet kalınca ayağa kalkar kalan okumasını ayakta tamamlar sonra rükû' a giderdi. İkinci rek'atta da aynı şekilde yapardı."**

Rasûlullah (s.a.v.)'den şöyle de rivâyet edilmiştir: **"Oturarak namaz kıldığı zaman, kıraat, rükû' ve secdeleri oturduğu halde yapar, ayakta namaz kıldığında ise rükû' ve secdeleri ayakta iken yapardı."**

Ahmed ve İshâk diyorlar ki: Her iki hadisle de amel edilmiştir, iki hadiste sahih olup ikisiyle de amel edilmiştir.

374- Âişe (r.anha)'dan rivâyet edildiğine göre: **"Rasûlullah (s.a.v.) oturarak namaz kılar oturarak okur okumasının bitmesine otuz kırk ayet kalınca ayağa kalkar, kalan okumasını ayakta tamamlar sonra rükû' ve secdeleri yapar ikinci rek'atı da aynı şekilde kılardı."** (Müslim, Salat-ül Müsafirin: 16; Nesâî, Kıyam-ül leyl: 19)

◉ **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

375- Abdullah b. Şakîk (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Âişe (r.anha)'ya Rasûlullah (s.a.v.)'in nafile namazından sormuştum. Dedi ki: **"Bazen uzun gecelerde ayakta bazı uzun gecelerde ise oturarak kılardı ayakta kıldığı zaman rükû' ve secdeleri ayakta olduğu halde yapar oturarak kıldığında ise oturduğu halde rükû' ve secdelerini yapardı."** (Müslim, Salat-ül Müsafirin: 16; Nesâî, Kıyam-ül leyl: 19)

◉ **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

BÖLÜM: 276

➤ PEYGAMBER (S.A.V.) NAMAZ KILARKEN ÇOCUK AĞLAMASI DUYUNCA NAMAZI KISALTIRDI

376- Enes b. Mâlik (r.a.)'den rivâyet edildiğine göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Vallahi ben namaz kıldırırken bir çocuğun ağlamasını işitirim de annesinin rahatsız olmaması için okumayı kısaltırım."** (Buhârî, Ezan: 65; Müslim, Salat: 37)

◉ **Tirmizî:** Bu konuda Ebû Katâde, Ebû Saîd ve Ebû Hüreyre'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Enes hadisi hasen sahihtir.

BÖLÜM: 277

➤ AKIL BALİĞ OLAN KADININ BAŞÖRTÜSÜZ NAMAZI KABUL OLMAZ

377- Âişe (r.anha)'dan rivâyet edildiğine göre Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur. **"Hayız görecek yaşa gelen kadının namazı ancak başörtüsü ile kabul edilir."** (Ebû Dâvûd, Salat: 84, İbn Mâce, Tahara: 132)

◉ **Tirmizî:** Bu konuda Abdullah b. Amr'dan da hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Hadiste geçen **"Haiz"** kelimesi hayız görme yaşına gelmiş yani Akıl baliğ olmuş demektir.

Tirmizî: Âişe hadisi hasendir.

İlim adamları bu hadisle amel ederek; **"Kadın akıl baliğ olduktan sonra saçından bir parça görülebilecek şekilde namaz kılarsa namazı kabul edilmez"** demektedirler.

Şâfii diyor ki: Kadının vücudundan bir tarafı açık olursa namaz caiz olmaz. Şâfii yine diyor ki: Kadın el, yüz ve ayaklarının sırtı dışında hiçbir tarafı açık bırakılmaksızın namaz kılmalıdır.

BÖLÜM: 278

➢ NAMAZDA ELBİSENİN UYGUNSUZ DİKKAT ÇEKECEK ŞEKİLDE BAŞTAN AYAĞA SARKITARAK GİYİLMESİ HOŞ DEĞİLDİR

378- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.) namazda elbiseyi bağlamaksızın dikkat çekecek, avret yerlerini belirtecek şekilde bırakıvermeyi yasaklamıştır."** Ebû Dâvûd, Salat: 85)

◉ **Tirmizî:** Bu konuda Ebû Cuhayfe'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Bu hadisi Atâ'nın, Ebû Hüreyre'den merfu olarak rivâyet ettiğini ancak Isl b. Sûfyân'ın rivâyetiyle bilmekteyiz. Namazda sarkıtma konusunda ilim adamları değişik görüşler ortaya koymuşlar olup, bir kısmı Yahudiler böyle yaparlar diyerek hoş karşılamamışlardır. Bir kısmı ise tek kat elbisesi olan kişinin yapmaması gerektiğini söylemişlerdir. Gömlek üzerinde ikinci bir elbisenin sarkıtılmasında bir sakınca yoktur diyerek Ahmed b. Hanbel görüşünü belirtmiştir. İbn'ül Mübarek ise namazda her türlü sarkıtmayı hoş karşılamamıştır.

BÖLÜM: 279

➢ NAMAZDA SECDEDEKİ ÇAKIL TAŞLARININ DÜZELTİLMESİNİN HOŞ OLMADIĞI

379- Ebû Zerr (r.a.)'den rivâyet edildiğine göre Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Biriniz namaza başladığında Allah'ın rahmeti ona yönelir. Bu nedenle secde yerindeki çakıllarla meşgul olmakla kendisini meşgul etmesin."** (İbn Mâce, İkame: 62; Nesâî, Sehv: 7)

◉ **Tirmizî:** Bu konuda Muaykîb, Ali b. ebî Tâlib, Huzeyfe ve Câbir b. Abdillah'tan da hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Ebû Zerr hadisi hasendir.

Peygamber (s.a.v.)'den **"Namazda çakıl taşlarını düzlemeyi hoş karşılamadığına** ve **"Mutlaka yapacaksan bir defa yap"** şeklinde de hadis rivâyet edilmiştir. Böylece tek sefer yapmaya müsaade etmiş gibi görünüyor. İlim adamları da böylece amel ederler.

380- Muaykîb'den rivâyet edildiğinde göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.)'den namazda iken çakıl taşlarının düzeltilebilmesi konusunu sordum şöyle buyurdular: **"Mutlaka yapman gerekiyorsa bir defa yap."** (Nesâî, Sehv: 7)

◉ **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

BÖLÜM: 280

➢ SECDE DURUMUNDA ÜFLEMENİN HOŞ OLMAYIŞI

381- Ümmü Seleme (r.anha)'dan rivâyet edilmiştir. Rasûlullah (s.a.v.), Eflah denilen bir kimsenin secde anında üflediğini gördü ve dedi ki: **"Ey Eflah yüzünü topraklandırdın veya hoş bir iş yapmadın."** (Müsned: 25360)

◉ Ahmed b. Menî' diyor ki: Abbâd b. Awam namazda üfürmeyi hoş karşılamayıp şöyle der: **"Eğer namazda üfürürse bu yaptığı onun namazını iptal etmez biz böyle düşünürüz."**

382- Ebû Hamza (r.a.)'den bu senedle yaklaşık olarak geçen hadisin bir benzeri rivâyet edilmiş olup şu ilave vardır: **"Rebah denilen bizden bir kişi."** (Müsned: 6878)

◉ **Tirmizî:** Ümmü Seleme'nin bu hadisinin isnadı pek sağlam değildir. Bazı ilim adamları, Meymun ve Ebû Hamza'nın hadis rivâyeti yönünden zayıf olduğunu söylemişlerdir.

Namazda üfleme konusunda ilim adamları değişik görüşler ortaya koymuşlardır. Bir kısmı namazda üfüren kimse namazını yeniden kılar demektedirler ki Sûfyân es Sevrî ve Küfeliler bunlardandır. Bir kısmı ise namazda üfürmeyi hoş karşılamazlar ve namazın bozulmadığına kanaat getirmişlerdir. Ahmed ve İshâk'ta bu görüşte olanlar arasındadır.

BÖLÜM: 281

➤ NAMAZDA ELLERİ BEL ÜZERİNE DAYAMAK ŞEKLİNDE DURMANIN YASAK OLUŞU

383- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyet edildiğine göre **"Rasûlullah (s.a.v.) elleri böğüre** (bele) **dayamak suretiyle namaz kılmayı yasakladı."** (Nesâî, İftitah: 12; Dârimî, Salat: 138)

◉ **Tirmizî:** Bu konuda İbn Ömer (r.a.)'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Ebû Hüreyre hadisi hasen sahihtir.

Bazı ilim adamları namazda namaz da elleri bele dayamanın hoş olmadığını söylemişlerdir. Bir kısım ilim adamı ise elleri bele dayamak suretiyle yürümeyi hoş görmemişlerdir. **İhtisar:** namazda eli bele dayamak suretiyle durmaktır. Şeytanın yürürken elini beline dayamak suretiyle yürüdüğü rivâyet edilmiştir.

BÖLÜM: 282

➤ NAMAZDA SAÇI ARKA TARAFA TOPUZ YAPMANIN YASAKLILIĞI

384- Ebû Rafi' (r.a.)'den rivâyete göre, Ebû Rafi' bir gün Hasan b. Ali namaz kılarken onun yanına gelmişti saçını topuz yaparak ensesinde toplamıştı onları çözdü, Hasan buna öfkelendi, Ebû Rafi' dedi ki: Kızma namazına devam et; Rasûlullah (s.a.v.)'den işittim **"o şeytanın oturacağı yerdir"** buyurmuştu. (Dârimî, Salat: 105)

◉ **Tirmizî:** Bu konuda Ümmü Seleme ve Abdullah'tan da hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Ebû Rafi' hadisi hasendir.

İlim adamları namazda saçları topuz yapmanın hoş olmadığını söylemişlerdir.

Tirmizî: İmrân b. Musa Mekkeli ve Kureyşli olup Eyyûb b. Musa'nın kardeşidir.

BÖLÜM: 283

➤ NAMAZDA ALLAH'A SEVGİ VE SAYGIDAN DOLAYI GÖNÜL HUZURU

385- Fadl b. Abbâs (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Namaz ikişer rek'attır her iki rek'atta bir oturum vardır. Allah'a sevgi ve saygıdan dolayı gönül huzuru, tevazu, yalvarma, aciz ve zayıf görünme vardır. Ellerin içini yüzüne doğru çevirip kaldırarak Ya Rabbi! Ya rabbi! Diye dua edersin kim böyle yapmazsa onun namazı şöyle böyledir."** (Müsned: 16868)

◉ **Tirmizî:** İbn'ül Mübarek'den başkası bu hadisin sonunda şöyle demişlerdir: **"Her kim bu şekilde yapmazsa o namaz noksandır."**

◉ **Tirmizî:** Muhammed b. İsmail'den işittim dedi ki: Şu'be bu hadisi Abdurabbih b. Saîd'den rivâyet eder ve bazı yerlerde hata etmiştir. Mesela Enes b. ebî Enes'den diyor halbuki o, İmrân b. İmrân b. ebî Enes'tir. Abdullah b. el Hâris'den diyor halbuki o Abdullah b. Nafi' b. el Amya'nın Rabia b. Hâris'den rivâyetidir. Aynı şekilde Şu'be, Abdullah b. Hâris'den, Muttalib'den ve Peygamber (s.a.v.)'den diyor oysa o Rabia b. Hâris b. Abdulmuttalib, Fadl b. Abbâs ve Peygamber (s.a.v.)'den olacaktır. Muhammed diyor ki: Leys b. Sa'd'ın hadisi Şu'be'nin hadisinden daha sahihtir.

BÖLÜM: 284

➢ MESCİDDE PARMAKLARI BİRBİRİNE KENETLEMEK HOŞ DEĞİLDİR

386- Ka'b b. Ucre (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Biriniz güzelce abdest alıp namaz kılmak için mescide çıkarsa parmaklarını birbirine kenetlemesin çünkü o namazda gibidir."** (Ebû Dâvûd, Salat: 50)

◉ **Tirmizî:** Ka'b b. Ucre'nin hadisini İbn Aclan'dan pek çok kimse Leys'in hadisi gibi rivâyet ettiler. Şerik, Muhammed b. Aclan'dan, babasından Ebû Hüreyre'den bu hadisin benzerini rivâyet etmiştir. Şüreyk'in hadisi pek meşhur sayılmaz.

BÖLÜM: 285

➢ NAMAZDA AYAKTA DURUŞU UZATMANIN DEĞER VE KIYMETİ

387- Câbir (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.)'e hangi namaz daha değerli ve kıymetlidir diye soruldu da **"Kunutu uzun olanıdır"** diye cevap verdi. ***(Kunut pek çok manalara gelmekle birlikte bu hadiste kıyam yani ayakta duruş anlamında kullanılmıştır.)*** (İbn Mâce, İkame: 200; Nesâî, İftitah: 61)

◉ **Tirmizî:** Bu konuda Abdullah b. Hubşî ve Enes'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Câbir hadisi hasen sahihtir. Yine bu hadis değişik şekillerde Câbir'den tekrar rivâyet edilmiştir.

BÖLÜM: 286

➢ SECDE VE RÜKÛ' LARI ÇOĞALTMANIN DEĞER VE KIYMETİ

388- Madan b. Talha el Yağmerî (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.)'in azatlısı Sevbân'ı gördüm ve ona dedim ki: **"Beni Cennete koyacak ve onunla faydalanacağım bir amel göster."** Biraz sustu ve bana dönerek şöyle dedi: **"Secdeleri artırmaya devam et Rasûlullah (s.a.v.)'den işittim buyurdu ki; Herhangi bir kul Allah için bir secde yaparsa Allah onun makamını bir derece yükseltir, bir hatasını da silip affeder.** (İbn Mâce, İkame: 201)

389- Ma'dan b. Talha (r.a.)'den rivâyet edilmiştir: Ebû'd Derdâ'yı gördüm Sevbân'a sorduğum şeyi ona da sordum dedi ki: **"Secdelere devam et"** Rasûlullah (s.a.v.)'den işittim, **"Herhangi bir kul Allah için bir secde yaparsa Allah onun makamını bir derece yükseltir, bir hata ve günahını da silip affeder."** (İbn Mâce, İkame: 201)

◉ Ma'dan b. Talha el Yağmeri'ye, İbn ebî Talha'da denilir.

Tirmizî: Bu konuda Ebû Hüreyre, Ebû Ümâme ve Fatıma'dan da hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Rükû' ve secdelerin fazlalaştırılmasıyla ilgili Sevbân ve Ebû'd Derdâ hadisleri hasen sahihtir. İlim adamları bu konuda değişik görüşler ortaya koymuşlar. **Bir kısmı:** Namazda ayakta duruşu uzatmak rükû' ve secdeleri uzatmaktan daha hayırlıdır derken, **Bir kısmı da:** Rükû' ve secdelerin çokluğu ayakta durmanın uzunluğundan daha hayırlıdır.

Ahmed b. Hanbel diyor ki: Bu konuda iki hadis rivâyet edilmiş olup hiçbir hüküm içermemektedir. **İshâk şöyle diyor:** Gündüz namazlarında rükû' ve secdenin çokluğu gece namazlarında ise ayakta durmanın uzunluğu değerli ve kıymetlidir. Fakat bir kimse gece Kur'ân'dan bir miktar okumayı adet edinmiş ise bu durumda rükû' ve secdeleri çoğaltmak bana daha sevimlidir, çünkü hem okuyacağı Kur'ân-ı bitirmiş hem de secde ve rûku'sunu çoğaltmış olur.

Tirmizî: İshâk'ın böyle söylemesinin sebebi Rasûlullah (s.a.v.)'in gece namazının uzunluğunu anlatmak istemesindendir. Rasûlullah (s.a.v.)'in gündüz namazlarına gelince; gece namazları gibi gündüz namazlarında da ayakta duruşu aynen gece namazı gibi uzun idi.

BÖLÜM: 287

➤ NAMAZDA YILAN VE AKREP ÖLDÜRÜLEBİLİR Mİ?

390- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.) namazda iki siyah şey** (yılan ve akrep)**'in öldürülmesini emretti."** (Nesâî, Sehv: 12; Dârimî, Salat: 178)

◉ **Tirmizî:** Bu konuda İbn Abbâs ve Ebû Rafi'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Ebû Hüreyre hadisi hasen sahihtir. Sahabe ve tabiin dönemi ilim adamlarından bir kısmı bu hadisle amel ederler. Ahmed ve İshâk bunlardandır. Bazı ilim adamları ise namazda yılan ve akrep öldürmeyi hoş karşılamazlar.

İbrahim diyor ki: "Namaz başlı başına bir meşguliyettir." Dolayısıyla böyle şeyler namazda yapılmaz, fakat birinci görüş daha doğrudur.

BÖLÜM: 288

➤ UNUTMA SECDELERİNİN SELAMDAN ÖNCE YAPILMASI

391- Abdullah ibn Buhayne (r.a.)'den rivâyet edildiğine göre: **"Rasûlullah (s.a.v.) bir gün öğle namazında ikinci rek'atta oturacağı yerde ayağa kalktı namazı bitirince, her bir secde için tekbîr getirerek selam vermezden önce iki secde yaptı, cemaat de aynı şekilde oturmanın unutulmasından dolayı iki secde yaptılar."** (Nesâî, Sehv: 76; İbn Mâce, İkame: 135)

◉ **Tirmizî:** Bu konuda Abdurrahman b. Avf'dan da hadis rivâyet edilmiştir.

Muhammed b. Beşşâr'dan aktarıldığına göre Abdû'l A'lâ ve Ebû Dâvûd şöyle demişlerdir. Hişâm, Yahya b. ebî Kesir ve Muhammed b. İbrahim'den bize bildirildiğine göre Ebû Hüreyre ve Abdullah ibn Sâib **"Unutma secdelerini selamdan önce yaparlardı."**

Tirmizî: Buhayne hadisi hasen sahihtir. Bazı ilim adamları bu hadise göre uygulama yapmışlardır.

Şâfiî: Tüm unutma secdeleri selamdan önce yapılır. Bu hadis bu uygulamanın dışındaki hadislerin hükmünü kaldırmıştır. Çünkü Rasûlullah (s.a.v.)'in son tatbikatı bu hadis üzeredir.

Ahmed ve İshâk'da derler ki: Kişi ikinci rek'atta oturmaksızın kalkıverirse Buhayne hadisine göre selamdan önce iki secde yapması yeterlidir.

Abdullah b. Buhayne, Abdullah b. Mâlik'tir ve Buhayne'nin oğludur, babasının ismi Mâlik annesinin ismi ise Buhaynedir.

İshâk b. Mansur, Ali b. Abdullah el Medenî'den bize bu şekilde haber vermiştir.

Tirmizî: İlim adamları unutma secdelerinin selamdan önce mi? sonra mı? olduğu konusunda değişik görüşler ortaya koydular bir kısmı selamdan sonra yapılacağını söylerler. Sûfyân es Sevrî ve Küfeliler bunlardandır. Bir kısmı ise selamdan önce yapılacağı görüşünde olup, pek çok fıkıhçılar ve Medîneliler bu görüşte olup Yahya b. Saîd, Rabia, Şâfiî ve başka kimseler bunlardandır.

Bir kısmı da unutma secdeleri namazda fazlalık yapılmışsa selamdan sonra, eksiklik yapılmışsa selamdan yapılmalıdır derler. Mâlik b. Enes gibi.

Ahmed diyor ki: Unutma secdeleri konusunda bize gelen her hadis kendi yapılış şekliyle değer bulur. Buhayne hadisinde oturulması gereken yerde kalkıldığı için secdeler selamdan önce yapılır. Diğer rivâyette: Öğle namazını beş rek'at kılmış ve secdeleri selamdan sonra yapmıştı.

Diğer rivâyette: Öğle ve ikindi namazlarında iki rek'atta selam vermişse yine secdeleri selamdan sonra yapmıştı. Dolayısıyla yapılan hata ve fazlalaştırma durumuna göre hepsi kendi konusunda yapıldığı şekliyle değerlendirilip uygulanır. Peygamber (s.a.v.) tarafından örneği gösterilmeyen her olayda secdeler selamdan önce yapılmalıdır. İshâk'da aynen Ahmed'in dediği gibi demekte ve şu ilaveyi yapmaktadır. **"Rasûlullah (s.a.v.) tarafından örneği gösterilmeyen her yanılmada yanılmanın sebebi namazda fazlalık ise selamdan sonra, eksiklik ise selamdan önce iki secde yapılmalıdır."**

BÖLÜM: 289

➤ SELAMDAN VE KONUŞMALARDAN SONRA UNUTMA SECDESİ

392- Abdullah b. Mes'ûd (r.a.)'den rivâyete göre; **"Rasûlullah (s.a.v.) bir sefer öğle namazını unutarak beş rek'at olarak kıldı da kendisine namaz mı artırıldı? Denildi, o da selam verilmiş durumda olduğu için selamdan sonra iki secde yaptı."** (Nesâî, Sehv: 75; İbn Mâce, İkame: 135)

◉ Bu hadis hasen sahihtir.

393- Yine Abdullah (r.a.)'den rivâyet edildiğine göre: **"Rasûlullah (s.a.v.) konuştuktan ve selam verdikten sonra iki secde yapmıştı."** (Nesâî, Sehv: 76; İbn Mâce, İkame: 135)

◉ Bu konuda Muaviye b. ebî Sûfyân, Abdullah b. Cafer ve Ebû Hüreyre'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Bu hadis hasen sahihtir.

394- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre: **"Rasûlullah (s.a.v.) selamdan sonra iki secde yapmıştı."** (Nesâî, Sehv: 76; İbn Mâce, İkame: 135)

◉ **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

Eyyûb ve başkaları da İbn Sirin'den bu hadisi rivâyet etmişlerdir. Bazı ilim adamları bu hadisle amel ederek şöyle derler: Kişi öğle namazını dördüncü rek'atta oturmaksızın beş rek'at olarak kılsa namazı caizdir, iki secde yapar namazı tamam olmuş olur. Şâfii, Ahmed ve İshâk'ın görüşü de böyledir.

Bir kısım ilim adamları ise: Öğle namazını dördüncü rek'atta tahiyyat okuyacak kadar oturmaksızın beş rek'at olarak kılsa namazı bozulmuş sayılır. Sûfyân es Sevrî ve bazı Küfeliler bu görüştedirler.

BÖLÜM: 290

➤ UNUTMA SECDELERİNDEN SONRA OTURUP TEKRAR SELAM VERMEK

395- İmrân b. Husayn (r.a.)'den rivâyete göre: **"Rasûlullah (s.a.v.) cemaate namaz kıldırdı ve yanıldı sonra iki secde yaparak oturdu ve tekrar selam verdi."** (Nesâî, Sehv: 76; İbn Mâce, İkame: 136)

◉ **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahih ve garibtir.

Bu konuda Muhammed b. Sirin, Ebû Kılâbe'nin amcası olan Ebû Mühelleb'den bu hadisten başka hadiste rivâyet etmiştir.

Muhammed bu hadisi Hâlid el Hazza'dan Ebû Kılâbe'den ve Ebû Mühelleb'den rivâyet etmiştir. Ebû Mühelleb'in adı Abdurrahman b. Amr'dır. Muaviye b. Amr da denilir.

Abdulvehhab es Sekafî, Hüşeym ve başkaları bu hadisi Hâlid el Hazza'dan ve Ebû Kılâbe'den uzunca rivâyet etmektedirler ki, bu İmrân b. Husayn'ın hadisidir. **"Rasûlullah (s.a.v.) bir seferinde ikindi namazında üçüncü rek'atta selam verdi. Hırbak isimli biri dördüncü rek'ata kalktı."** Unutma secdesinde oturma var mıdır yok mudur konusunda

alimler ayrı görüşler ortaya koymuşlardır. Bir kısmı iki secdeden sonra oturur ve selam verir demişlerdir. Bir kısmı da oturma ve selam yoktur selamdan önce secdeleri yaptığı için derler. Ahmed ve İshâk bunlardandır ve şöyle derler: **"Selamdan önce iki secdeyi yaparsa oturmak gerekmez."**

BÖLÜM: 291

➤ FAZLA VE EKSİK KILDIĞINDA ŞÜPHE EDEN İKİ SECDE YAPAR

396- İyâd b. Hilâl (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Ebû Saîd'e sordum: **"Kiminiz namaz kılıyor nasıl kıldığını bilmiyor"** dedi. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.)'in şöyle dediğini bize haber verdi: **"Biriniz namaz kılar ve nasıl kıldığını bilmezse oturduğu yerde iki secde yapsın."** (Nesâî, Sehv: 27)

⊙ **Tirmizî:** Bu konuda Osman, İbn Mes'ûd, Âişe ve Ebû Hüreyre'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Ebû Saîd hadisi hasendir. Bu hadis Ebû Saîd vasıtasıyla değişik şekillerde de rivâyet edilmiştir.

Rasûlullah (s.a.v.)'den şu şekilde de rivâyet edilmiştir: **"Bir mi? iki mi? diye şüpheye düşerseniz bir kabul edin, iki mi? üç mü? diye şüpheye düşerseniz iki kabul edin ve selam vermeden önce iki secde yapıverin."** Hadisçiler bu hadise göre amel ederler. Bazı ilim adamları da **"Namazın da şüpheye düşen kaç rek'at kıldığını bilemeyen namazını yeniden kılsın."** Demektedirler.

397- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Şeytan namaz kılarken size gelir ve ne kadar kıldığını bilmeyesiniz diye kafanızı karıştırır ve siz de ne kadar kıldığınızı bilmezsiniz. Kim böyle bir şey hissederse oturduğu halde iki secde yapsın."** (Nesâî, Sehv: 27)

⊙ **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

398- Abdurrahman b. Avf (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.)'den işittim şöyle diyordu; **"Sizden biriniz namazda yanılır veya unutursa iki rek'at mı? Tek rek'at mı? Kıldığını bilemezse bir rek'at kabul ederek namazına devam etsin. İki mi? Üç mü? Kıldığını bilemez ise iki kabul ederek namazına devam etsin. Üç mü? Dört mü? Kıldığını bilemez ise üç kabul ederek namazına devam etsin ve selam vermeden önce iki secde yapsın."** (Nesâî, Sehv: 25)

⊙ **Tirmizî:** Bu hadis hasen garib sahihtir.

Yine bu hadis Abdurrahman b. Avf yoluyla değişik bir biçimde de rivâyet edilmiştir. Zührî bu hadisi Ubeydullah b. Abdullah b. Utbe'den, İbn Abbâs'tan, Abdurrahman b. Avf'tan da rivâyet etmiştir.

BÖLÜM: 292

➤ DÖRT REK'ATLI NAMAZLARIN İKİ REK'ATINDA SELAM VERİLİRSE NE YAPILIR?

399- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyet edilmiştir: Rasûlullah (s.a.v.) bir gün dört rek'atlı namazı iki rek'at kılarak namazdan ayrıldı. Zülyedeyn isimli bir kimse: **"Namaz mı kısaldı yoksa unuttun mu? Ey Allah'ın Rasûlü!"** dedi. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.): **"Zülyedeyn doğru mu söylüyor"** dedi. Cemaatte:

"Evet" dediler. **"Rasûlullah (s.a.v.)'de kalktı ve son iki rek'atı kıldırdı ve selam verdi, sonra tekbîr alarak normal secdeleri gibi veya daha uzun bir secde daha yaptı. Sonra tekbir alarak doğruldu tekrar normal secdesi gibi veya uzun bir secde daha yaptı."** (Nesâî, Sehv: 22; İbn Mâce, İkame: 134)

◉ **Tirmizî:** Bu konuda İmrân b. Husayn, İbn Ömer, Zülyedeyn'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Ebû Hüreyre hadisi hasen sahihtir. Bu hadis hakkında alimler değişik görüşler ortaya koymuşlardır. Küfelilerden bir kısmı: **"Unutarak, bilmeyerek veya hangi şekilde olursa olsun konuşan kimse namazını tekrar eder."** Bu hadisin namazda konuşmanın haram kılınışından önce olduğunu ileri sürerler. Şâfii, bu hadisi sahih olarak kabul eder ve der ki: Bu hadis Rasûlullah (s.a.v.)'den; **"Unutarak yiyen içen oruçlunun orucunu kaza etmeyeceği yiyip içtiği şeylerin Allah'ın bir rızkı olduğunu açıklayan hadisten daha sahihtir."**

Yine Şâfii diyor ki: Ebû Hüreyre hadisiyle oruçlunun bilerek ve unutarak yeme ve içmesi arasında ayırım yapmışlardır.

İmâm Ahmed: Ebû Hüreyre'nin bu hadisi hakkında: imâm namazının tamam olduğunu tahmin ederek namazı ile ilgili bir konuda konuşur ve namazının eksik olduğunu öğrenirse namazını tamamlar. Her kim namazının noksan olduğunu bildiği halde imâma arkasından konuşursa o kimsenin namazını yeniden kılması gerekir diyor ve şöyle delil getiriyor. Rasûlullah (s.a.v.) zamanında farzlar artırılır ve eksiltilebilirdi. Zülyedeyn de bundan dolayı konuşmuştur. Bugün ise böyle değildir, Zülyedeyn'in konuştuğu gibi kimse o anlamda konuşmaz çünkü farzlar ne artırılır nede eksiltilir.

İmâm-ı Ahmed'de yaklaşık olarak böyle demiştir. İshâk'ta bu konuda Ahmed'in dediği gibi demektedir.

BÖLÜM: 293

➤ AYAKKABILARLA NAMAZ KILINABİLİR Mİ?

400- Ebû Mesleme (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Enes b. Mâlik'e sordum; **"Rasûlullah (s.a.v.) ayakkabıları ile namaz kılarmıydı?" "Evet"** cevabını verdiler. (Nesâî, Kıble: 24; Dârimî, Salat: 103)

◉ **Tirmizî:** Bu konuda Abdullah b. Mes'ûd, Abdullah b. ebî Habibe, Abdullah b. Amr, Amr b. Hureys, Şeddâd b. Evs, Evs es Sekafî, Ebû Hüreyre ve Şeybe oğullarından A'ta'dan da hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Enes hadisi hasen sahihtir. İlim adamları bu hadisle amel ederler.

BÖLÜM: 294

➤ KUNUT (KAFİR VE ZALİMLERE BEDDUA) NAMAZLARDA NASIL YAPILIR?

401- Berâ b. Âzib (r.a.)'den rivâyet edilmiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.) sabah namazlarında kunut yapardı."** (Müslim, Mesacid: 54; Dârimî, Salat: 216)

◉ **Tirmizî:** Bu konuda Ali, Enes, Ebû Hüreyre, İbn Abbâs, Hufaf b. İyma b. Rahdete el Gıfârî'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Berâ hadisi hasen sahihtir.

Sabah namazında kunut hakkında ilim adamları ayrı görüşler ileri sürmüşlerdir. Bir kısmı sabah namazında kunut yapılması gereğini kabul etmişlerdir. Mâlik ve Şâfii bunlardandır. Ahmed ve İshâk şöyle diyorlar: Sabah namazında ancak Müslümanların başına gelen bir felaket anında kunut yapılabilir. Bir sıkıntı ve felaket anında imâm İslam ordularına dua edebilir.

BÖLÜM: 295

➤ KUNUTUN YAPILMADIĞI ZAMANLARDA OLUR MU?

402- Ebû Mâlik el Eşcaî (r.a.)'den rivâyet edildiğine göre, şöyle demiştir: Babama **"Ey babacığım"** dedim. **"Sen Rasûlullah (s.a.v.)'in, Ebû Bekir'in, Ömer'in, Osman'ın ve Küfe'de beş yıl kadar Ali'nin arkasında namaz kıldın onlar namazlarında kunut yaparlar mıydı?** Dedi ki: **"Ey oğulcağızım bu iş sonradan çıkmadır."** (İbn Mâce, İkame: 145: Nesâî, İftitah 120)

◉ **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

Pek çok ilim adamları bu hadisle amel ederler.

Sûfyân es Sevrî der ki: Sabah namazında kunut yapılsa da yapılmasa da hoştur. Ben yapılmamasını tercih ederim.

İbn'ül Mübarek: Sabah namazında kunut yapılmaması taraftarıdır.

Tirmizî: Ebû Mâlik el Eşcaî'nin ismi Sa'd b. Tarık b. Eşyem'dir.

403- Ebû Avâne (r.a.)'yoluyla Ebû Mâlik el Eşcaî bu hadisi bize bu manada rivâyet etmiştir.

BÖLÜM: 296

➤ NAMAZDA AKSIRAN KİMSEYE DUA EDİLİR Mİ?

404- Muâz b. Rıfaa (r.a.)'ın babasından rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.)'in arkasında namaz kıldım, aksırdım arkasından da: **"Elhamdü lillahi hamden kesîran tayyiben mübareken fihi mübareken aleyhî kema yuhibbû rabbuna ve yerza** (Rabbimizin razı olduğu ve sevdiği şekilde tüm bereketleriyle eksiksiz övgüler Allah'adır)" dedim. Rasûlullah (s.a.v.) namazı kılıp bitirince: **"Namazda konuşan kimdi?"** Buyurdu, kimse ses çıkarmadı, ikinci seferde aynı şekilde sordu, yine kimseden ses çıkmadı, üçüncü sefer sorunca; Rifâa b. Rafî b. Afrâ: **"Benim Ya Rasûlullah!"** dedi. **"Nasıl demiştin?"** buyurdu, bende dediğimi aynen tekrar ettim. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.) buyurdular ki: **"Nefsim kudret elinde olan Allah'a yemin ederim ki otuzdan fazla melek o söylediğin sözü Allah'ın huzuruna çıkarabilmek için harekete geçtiler."** (Nesâî, İftitah: 36; Ebû Dâvûd, Salat: 166)

◉ Bu konuda Enes, Vâil b. Hucr, Âmir b. Rabia'dan da hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Rifâa hadisi hasen sahihtir. Bir kısım ilim adamlarına göre bu hadisteki hüküm nafile namazlar hakkındadır. Tabiinden pek çok kişi şöyle demektedirler: **"Bir kimse farz namazda aksırsa içinden sadece hamdeder, bundan fazla söylenecek sözlere cevaz vermemişlerdir."**

BÖLÜM: 297

➢ NAMAZDA KONUŞULABİLİR Mİ?

405- Zeyd b. Erkâm (r.a.)'den rivâyet edildiğine göre, şöyle demiştir: **"Namazda Rasûlullah (s.a.v.)'in arkasında konuşurduk. Bir kimse yanındaki kimseyle konuşurdu. "Allah'ın huzurunda içten bir bağlılıkla durun." Bakara 238. ayet inince konuşma yasaklandı, susmakla emrolunduk.** (Ebû Dâvûd, Salat: 123; Nesâî, Sehv: 20)

◉ **Tirmizî:** Bu konuda İbn Mes'ûd ve Muaviye b. Hakem'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Zeyd b. Erkâm'ın hadisi hasen sahihtir.

İlim adamlarının çoğu bu hadisle amel ederler ve şöyle derler: **"Bir kimse namazda bile bile veya unutarak konuşursa namazını tekrar kılar."** Sûfyân es Sevrî, İbn'ül Mübarek ve Küfeliler bunlardandır. Kimi alimlerde şöyle derler. **"Namazda bile bile konuşursa namazını tekrar kılar unutarak konuşursa namazı caizdir."** Şâfii bunlardandır.

BÖLÜM: 298

➢ TEVBE EDİLDİKTEN SONRA NAMAZ KILINIR MI?

406- Esmâ b. Hakem el Fezarî (r.a.)'den rivâyet edildiğine göre, şöyle demiştir: Ali (r.a.)'den şöyle dediğini işittim: "Ben Rasûlullah (s.a.v.)'den bir hadis işittiğimde Allah o hadisten beni dilediği şekilde faydalandırırdı. Rasûlullah (s.a.v.)'in ashabından bir kişi bana hadis aktarınca ona yemin verdirirdim. Şayet yemin ederse o hadisi kabul ederdim. Bir seferinde Ebû Bekir bana bir hadis aktardı Ebû Bekir doğru insandı, şöyle demişti. Rasûlullah (s.a.v.)'den işittim şöyle buyurmuştur. Bir kimse bir günah işler sonra kalkar abdest alır namaz kılar sonra Allah'tan bağışlanmasını isterse Allah onu mutlaka affeder sonra Rasûlullah (s.a.v.), 3 Âl-i İmrân 135. ayetini sonuna kadar okudu şöyle ki: **"...Ve onlar utanç verici bir iş yaptıklarında veya varlık sebeplerine aykırı bir davranışta bulunduklarında Allah'ı hatırlar ve günahlarının affı için yalvarırlar. Zaten Allah'tan başka kim günahları affedebilir. Onlar işledikleri günah ve hatalı işlerde de bilerek ısrar etmezler."** (İbn Mâce, İkame: 138)

◉ **Tirmizî:** Bu konuda İbn Mes'ûd, Ebû'd Derdâ, Enes, Ebû Ümâme, Muâz, Vâsile, Ka'b b. Amr ismi verilen Ebûl Yeser'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Ali hadisi hasen sahihtir. Bu hadisi bu şekliyle sadece Osman b. Muğîre'nin rivâyetiyle bilmekteyiz.

Şu'be ve diğerleri bu hadisi Ebû Avâne yoluyla benzer şekilde rivâyet etmişlerdir. Sûfyân es Sevrî ve Mıs'ar da bu hadisi mevkuf olarak rivâyet etmişlerdir. Yine Mıs'ar'dan merfu olarak bir rivâyet şekli de vardır. Esmâ b. Hakem'in bu hadisten başka merfu olarak rivâyet ettiği bir hadis bilmiyoruz.

BÖLÜM: 299

➢ ÇOCUĞA HANGİ YAŞTA NAMAZ KILMASI EMREDİLİR?

407- Rabi' b. Sebre (r.a.), babasından ve dedesinden rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Çocuklarınıza yedi yaşına**

geldiklerinde namazı öğretin, on yaşlarına geldiklerinde kılmazlar ise dövmek suretiyle namaz kılmalarını sağlayın." (Dârimî, Salat: 141)

◉ **Tirmizî:** Bu konuda Abdullah b. Amr'dan da hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Sebre hadisi hasen sahihtir. İlim adamları bu hadisle amel ederler Ahmed ve İshâk gibi; ve şöyle derler: **"On yaşından sonra geçirdiği namazları yeniden kılması gerekir."**

Tirmizî: Sebre; Ma'bed el Cühenî'nin oğludur. Kendisine Avsece'nin oğludur da denilir.

BÖLÜM: 300

➢ NAMAZIN SON OTURUŞUNDA ABDESTİ BOZULANIN DURUMU

408- Abdullah b. Amr (r.a.)'den rivâyet edildiğine göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Namazın son oturuşunda selam vermeden önce kişinin abdesti bozulursa namazı geçerlidir."** (Ebû Dâvûd, Salat: 187)

◉ **Tirmizî:** Bu hadisin isnadı pek sağlam değildir. Hadisçiler karışıklığa düşmüşlerdir. Bir kısım ilim adamları: **"Tahiyyatı okuyacak kadar oturan kimsenin abdesti bozulursa namazı tamam olur"** demektedirler. Bir kısmı da: **"Tahiyyat okumadan ve selam vermeden abdesti bozulursa namazını yeniden kılması gerekir."** demektedirler ki, Şâfii, bunlardandır.

Ahmed diyor ki: Tahiyyat okumadan selam verirse namazı caizdir. Çünkü Rasûlullah (s.a.v.) **"namazın bitmesi selamdır"** demektedir. Tahiyyat okumak selam vermekten daha hafiftir çünkü Rasûlullah (s.a.v.) iki rek'atta kalkmış tahiyyat okumaksızın namazına devam etmiştir.

İshâk b. İbrahim: "Tahiyyat okursa selam vermese bile namazı caizdir" demekte ve Rasûlullah (s.a.v.)'in İbn Mes'ûd'a, teşehhüdü öğrettiği şu hadisini delil getirmektedir; **"Tahiyyatı okuyup bitirdiğinde gerekeni yapmış olursun"**

Tirmizî: Abdurrahman b. Ziyâd b. En'um, İfrikî'dir. Bazı hadisçiler bu kimseyi zayıf kabul ederler. Yahya b. Saîd el Kattan ve Ahmed b. Hanbel bunlardandır.

BÖLÜM: 301

➢ ÇOK YAĞIŞLI GÜNLERDE NAMAZIN KONUTLARDA KILINMASI

409- Câbir (r.a.)'den rivâyet edildiğine göre, şöyle demiştir: Bir yolculukta Rasûlullah (s.a.v.) ile beraberdik yağmura tutulduk, Rasûlullah (s.a.v.) **"Dileyen namazını kendi konutunda kılsın." (cemaate geleceğim diye ıslanmasın)** (Ebû Dâvûd, Salat: 206; Dârimî, Salat: 55)

◉ **Tirmizî:** Bu konuda İbn Ömer, Semure, Ebûl Melih'in babasından ve Abdurrahman b. Semure'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Câbir hadisi hasen sahihtir.

İlim adamları yağmur ve çamur gibi sıkıntılı anlarda cuma ve cemaate gidilmemesine ruhsat vermişler olup; Ahmed ve İshâk bunlardandır.

Tirmizî: Ebû Zûra'dan şöyle dediğini işittim: Affân b. Müslim, Amr b. Ali'den sadece bir hadis rivâyet etmiştir.

Ebû Zûra' diyor ki: Basra'da şu üç kişiden hafızası daha kuvvetli olan kimseyi görmedik: **Ali el Medînî, İbn Şazekûnî ve Amr b. Ali.**

Ebû Melih'in adı Âmir'dir. Kendisine Zeyd b. Üsâme b. Umeyr el Hüzelî'de denir.

BÖLÜM: 302

➤ NAMAZLARDAN SONRA TESBİH ÇEKMEK

410- İbn Abbâs (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Fakir kimseler, Rasûlullah (s.a.v.)'e gelerek; Ya Rasûlullah! Dediler. **"Zenginler de bizim gibi namaz kılıyorlar bizim gibi oruç tutuyorlar, imkanları olduğu için köleleri hürriyetlerine kavuşturuyorlar bol bol sadaka veriyorlar."** Bunun üzerine Peygamberimiz (s.a.v.) buyurdular ki: **"Her namazı kıldığınızda otuz üç kere sübhanallah, Otuz üç kere elhamdülillah, otuz dört kere Allahûekber, on kere de lailahe illallah derseniz sizi sevapta geçen zenginlere yetişmiş olursunuz ve sizden sonrakiler de bunları yapmadıkları sürece sizi geçemezler."** (Nesâî, Sehv: 91)

◉ **Tirmizî:** Bu konuda Ka'b b. Ucre, Enes, Abdullah b. Amr, Zeyd b. Sabit, Ebû'd Derdâ, İbn Ömer ve Ebû Zerr'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: İbn Abbâs hadisi hasen garibtir. Yine bu konuda Ebû Hüreyre ve Muğîre'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Rasûlullah (s.a.v.)'in şöyle söylediği de rivâyet edilmiştir. İki özellik vardır ki onları yapan mutlaka Cennete girecektir. **"Her namazın arkasında on sefer sübhanallah, on sefer elhamdülillah, on sefer Allahüekber, diyen kimse ile uyuyacağı zaman otuz üç kere sübhanallah, otuz üç kere elhamdülillah, otuz dört kere de Allahuekber diyen kimse."**

BÖLÜM: 303

➤ YAĞMUR VE ÇAMURLU ZAMANLARDA BİNİT ÜZERİNDE NAMAZ KILINIR MI?

411- Ya'la b. Mürre (r.a.)'in babasından ve dedesinden aktardığına göre: **"Bir yolculukta Peygamber (s.a.v.) ile beraber idiler. Dar bir geçide geldiklerinde namaz vakti girmişti, üstlerinden yağmur durmaksızın yağıyor altlarında da su yükseliyordu, Rasûlullah (s.a.v.) devesinin üzerinde ezan okudu kamet getirdi, devesiyle öne geçerek onlara namaz kıldırdı. Namazı imâ** (hareketle) **kıldırıyordu secdeleri rükû' dan biraz daha eğilerek yapıyordu."** (İbn Mâce, İkame: 35)

◉ **Tirmizî:** Bu hadis garibtir. Ömer b. Rimah el Belhî tek başına rivâyet etmiştir. Bu hadisinden başka rivâyeti olmadığı için tanınmaz, ilim adamlarından pek çok kimse bu hadisi ondan aktarmışlardır. Aynı şekilde Enes b. Mâlik'den de yağmurlu ve çamurlu zamanlarda binit üzerinde namaz kıldığı da rivâyet edilmiştir. İlim adamları bu hadisle amel etmişlerdir. Ahmed ve İshâk bunlardandır.

BÖLÜM: 304

➤ VÜCUDA ZARAR VERECEK ŞEKİLDE NAMAZ KILMAK

412- Muğîre (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.)'in ayakları şişinceye kadar namaz kılardı.** Kendisine şöyle denildi: **"Geçmiş ve gelecek günahlarınız bağışlandığı halde niçin kendini zorlayarak böyle namaz kılıyorsun?"** Buyurdular ki: **"Allah'a çok şükreden bir kul olmayayım mı?"** (İbn Mâce, İkame: 184)

◉ Bu konuda Ebû Hüreyre ve Âişe'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Muğîre b. Şu'be'nin hadisi hasen sahihtir.

BÖLÜM: 305

➢ KIYAMETTE İLK HESAP NAMAZLA BAŞLAYACAKTIR

413- Hureys b. Kabîsa (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Medîne'ye geldiğimde şöyle dua etmiştim: **"Allah'ım oturup sohbet edebileceğim bir arkadaş nasib et."** Ebû Hüreyre'nin yanına sokulup Allah'tan hayırlı, sohbet edebileceğim bir kimse nasib etmesini dilemiştim. Şimdi senden Rasûlullah (s.a.v.)'den işittiğin bir hadisi bana aktar ki Allah onunla beni faydalandırsın dedim. Bunun üzerine Ebû Hüreyre şöyle dedi: Rasûlullah (s.a.v.)'den işitmiştim şöyle buyurmuştu: **"Kıyamet gününde kulun işlediği amellerinden ilk olarak hesap vereceği şey namazdır, namazı tam ve düzgün olursa başardı ve kurtuldu gitti, namazı bozuk olursa tamamen zarardadır. Eğer hesabı görülen kimsenin farz namazlarında eksiği varsa Allah şöyle diyecek: "Kulumun nafile namazlarına bakın ve farzdan eksiğini nafilerle tamamlayın. Böylece diğer amellerin hesabı da bu şekilde görülür."** (Nesâî, Salat: 9; İbn Mâce, İkame: 202)

◉ Bu konuda Temim ed Dârî'den de hadis rivâyet edilmiştir. Yine bu hadis Ebû Hüreyre'den başka şekilde de rivâyet edilmiştir. Hasan'ın arkadaşlarından bazıları Hasan'dan Kabîsa b. Hureys'den başka bir hadis daha rivâyet edilmiştir ki meşhur olan rivâyet Kabîsa b. Hureys b. Kabise değil **"Kabîsa b. Hureys"** rivâyetidir.

Enes b. Hakîm'den de Ebû Hüreyre yoluyla benzeri bir hadis rivâyet edilmiştir.

BÖLÜM: 306

➢ BİR GÜN VE GECEDE FARZLARIN DIŞINDA ON İKİ REK'AT SÜNNET KILINIR

414- Âişe (r.anha)'dan rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Her kim bir günde kılınması gereken on iki rek'at sünnet namaza devam ederse Allah o kimseye Cennet'te bir köşk yapar. Öğleden önce dört rek'at, sonra iki rek'at, akşamnamazından sonra iki rek'at, yatsıdan sonra iki rek'at, sabah namazından önce iki rek'at."** (İbn Mâce, İkame: 100; Dârimî, Salat: 144)

◉ **Tirmizî:** Bu konuda Ümmü Habibe, Ebû Hüreyre, Ebû Musa ve İbn Ömer'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Aişenin hadisi bu şekliyle garibtir. Muğıre b. Ziyâd'ın hafızası yönünde bazı hadisçiler söz etmişlerdir.

415- Ümmü Habibe (r.anha)'dan rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Her kim bir gün ve gecede farzların dışında kılınması gereken on iki rek'at sünneti kılarsa Allah'ta o kimseye Cennet'te bir köşk yapar. Dört rek'at öğleden önce, iki rek'at öğleden sonra, akşamdan önce iki rek'at, yatsıdan sonra iki rek'at, sabah namazından önce iki rek'at."** (İbn Mâce, İkame: 100)

◉ **Tirmizî:** Bu konuda Anbese'nin, Ümmü Habibe'den rivâyet ettiği hadis hasen sahihtir. Bu hadis Anbese'den değişik şekillerde de rivâyet edilmiştir.

BÖLÜM: 307

➢ İKİ REK'ATLIK SABAH NAMAZININ DEĞERİ VE KIYMETİ

416- Âişe (r.anha)'dan rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Sabah namazının iki rek'atından elde edilecek sevap dünya ve içindeki her şeyden daha hayırlıdır."** (Dârimî, Salat: 136)

⦿ Bu konuda Ali, İbn Ömer, İbn Abbâs'tan da hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Âişe hadisi hasen sahihtir. Ahmed b. Hanbel, Salih b. Abdullah et Tirmizî'den, Âişe'nin bu hadisini rivâyet etmiştir.

BÖLÜM: 308

➢ SABAH NAMAZININ SÜNNETİNİN HAFİF KILINMASI VE NE OKUNDUĞU

417- İbn Ömer (r.a.)'den rivâyet edildiğine göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.)'i bir ay boyunca gözetledim sabah namazının sünnetinde Kafirun ve İhlas sûrelerini okuyordu."** (Müslim, Salat-ül Müsafirin: 14; Ebû Dâvûd, Salat-ı Tatawu: 2)

⦿ **Tirmizî:** Bu konuda İbn Mes'ûd, Enes, Ebû Hüreyre, İbn Abbâs, Hafsa ve Âişe'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: İbn Ömer hadisi hasendir. Ebû İshâk'tan, Sevrî'nin rivâyet ettiği hadisi ancak halk arasında İsrail hadisi diye bilinen Ebû Ahmed'in rivâyetiyle bilmekteyiz. Ebû Ahmed aynı şekilde İsrail'den bu hadisi rivâyet etmiştir. Ebû Ahmed ez-Zübeyrî güvenilir bir kimse olup hafızdır. Bündar'dan şöyle dediğini işittim: **"Ebû Ahmed ez-Zübeyrî'den hafızası daha güzel bir kimseyi görmedim."** Ebû Ahmed'in adı: Muhammed b. Abdullah b. Zübeyr el Kûfî el Esedî'dir.

BÖLÜM: 309

➢ SABAH NAMAZININ FARZIYLA SÜNNETİ ARASINDA KONUŞULUR MU?

418- Âişe (r.anha)'dan rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.) sabah namazının iki rek'at sünnetini kıldıktan sonra bir ihtiyacı olursa benimle konuşurdu, ihtiyacı yoksa farz namazı kılmak üzere mescide çıkardı."** (Dârimî, Salat: 147)

⦿ **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

Rasûlullah (s.a.v.)'in ashabından ve sonraki dönemlerin ilim adamlarından bir kısmı sabah namazının vaktinin girişinden farzı kılıncaya kadarki zaman içerisinde zaruri olan konuşma ve Allah'ı zikirden başka lüzumsuz konuşmaları hoş karşılamazlardı. Ahmed ve İshâk bunlardandır.

BÖLÜM: 310

➢ SABAH NAMAZININ VAKTİ GİRDİKTEN SONRA SADECE İKİ REK'AT SÜNNET KILINIR

419- İbn Ömer (r.a.)'den rivâyet edildiğine göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Sabah namazının vakti girdikten sonra sadece iki rek'at sünnet kılınır."** (Dârimî, Salat: 146; İbn Mâce, İkame: 101)

⦿ Bu hadisten anlaşılması gereken şudur: Sabah namazının vakti girdikten sonra sadece sabah namazının iki rek'at sünneti kılınabilir.

Tirmizî: Bu konuda Abdullah b. Amr ve Hafsa'dan da hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: İbn Ömer (r.a.)'in bu hadisi garibtir. Bu hadis sadece Kudame b. Musa'nın rivâyetiyle bilmekteyiz. Kendisinden, bazı kimseler hadis rivâyet etmişlerdir.

İlim adamları bu konuda ittifak ederek şöyle demişlerdir: **"Sabah namazının vakti girdikten sonra sabahın ilk sünnetinden başka namaz kılmak hoş değildir."**

BÖLÜM: 311

➢ SABAH NAMAZININ SÜNNETİNİ KILDIKTAN SONRA BİRAZ UZANMAK

420- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyet edildiğine göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Biriniz sabah namazının sünnetini kılınca sağ yanı üzerine yatarak istirahat etsin."** (Ebû Dâvûd, Salat-ı Tatawu: 3; Dârimî, Salat: 148)

⊙ **Tirmizî:** Bu konuda Âişe (r.anha)'dan da hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Ebû Hüreyre hadisi bu şekliyle hasen sahih garibtir. Yine Âişe (r.anha)'dan şöyle de rivâyet edilmiştir. **"Rasûlullah (s.a.v.) sabah namazının sünnetini kıldıktan sonra sağ yanı üzerine uzanırdı."** Bazı ilim adamları böyle yapmayı müstehab görürler.

BÖLÜM: 312

➢ NAMAZ İÇİN KAMET GETİRİLİNCE FARZDAN BAŞKA NAMAZ KILINMAZ

421- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Herhangi bir vaktin namazı için kamet getirildiğinde o vaktin farzından başka namaz kılınmaz."** (Dârimî, Salat: 149; İbn Mâce, İkame: 103)

⊙ **Tirmizî:** Bu konuda Ebû Buhayne, Abdullah b. Amr, Abdullah b. Sercis, İbn Abbâs, ve Enes'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Ebû Hüreyre hadisi hasendir. Yine aynı şekilde Eyyûb, Verka b. Ömer, Ziyâd b. Sa'd, İsmail b. Müslim, Muhammed b. Cuhade, Amr b. Dinar, Atâ b. Yesâr ve Ebû Hüreyre yoluyla da hadis rivâyet edilmiştir.

Hammad b. Zeyd, Sûfyân b. Uyeyne, Amr b. Dinar'dan da bir hadis rivâyet edilmiş olup merfu derecesine çıkmamıştır. Merfu olan rivâyet bizce daha sahihtir.

Rasûlullah (s.a.v.)'in ashabından ve diğer ilim adamlarından bir kısmı bu hadisle amel edip **"Kamet getirildiğinde o vaktin farzından başka namaz kılınmaz"** demektedirler. Sûfyân es Sevrî, İbn'ül Mübarek, Şâfii, Ahmed ve İshâk'ta bu görüştedirler.

Bu hadis yine Ebû Hüreyre'den değişik bir şekilde de rivâyet edilmiştir. Ayyaş b. Abbâs el Kıtbanî el Mısrî'de, Ebû Seleme ve Ebû Hüreyre'den de benzeri bir hadis rivâyet edilmiştir.

BÖLÜM: 313

➢ SABAH NAMAZININ SÜNNETİ GEÇMİŞSE FARZINDAN SONRA KILINMALIDIR

422- Muhammed b. İbrahim'in dedesi Kays (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: "Rasûlullah (s.a.v.) namaz için mescide çıktı, hemen kamet getirildi ben onunla sabah namazını cemaatle kıldım. Rasûlullah (s.a.v.) namazını bitirip mescidden çıkacağında beni namaz kılar vaziyette gördü ve **"Ey Kays dur bakalım bir namaz vaktinde iki namaz mı? kılıyorsun buyurdular."** Ben de, Ey Allah'ın Rasûlü sabah namazının iki rek'at sünnetini kılamamış idim dedim. **"O halde bir sakıncası yok"** buyurdular. (İbn Mâce, İkame: 104; Buhârî, Mevakît: 27)

⊙ **Tirmizî:** Muhammed b. İbrahim'in rivâyetinin bu şekilde olduğunu sadece Sa'd b. Saîd'in rivâyetinden bilmekteyiz. Sûfyân b. Uyeyne der ki: Atâ b. ebî Rebah bu hadisi Sa'd b. ebî Saîd'den rivâyet etmiştir. Bu hadis sadece mürsel olarak rivâyet edilmiştir. Mekke'lilerden bir kısmı bu hadisle amel etmekte olup: **"Güneş doğmadan önce farz namazdan sonra namaz kılmakta bir sakınca görmemektedirler."**

Tirmizî: Sa'd b. Saîd, Yahya b. Saîd el Ensarî'nin kardeşidir. Kays ise Yahya b. Saîd'in dedesidir. Kays b. Amr ve Kays b. Kaht olduğu da söylenmektedir. Bu hadisin senedi kopuktur. Çünkü Muhammed b. İbrahim et Teymî, Kays'tan işitmemiştir.

Kimisi de bu hadisi Sa'd b. Saîd'den ve Muhammed b. İbrahim'den **"Rasûlullah (s.a.v.) çıktı ve Kays'ı gördü..."** diyerek rivâyet etmektedirler. Bu hadis Abdulaziz'in, Sa'd b. Saîd'den rivâyetinden daha sahihtir.

BÖLÜM: 314

➤ SABAH NAMAZI KAÇIRILIRSA GÜNEŞ DOĞDUKTAN SONRA BİLE KILINIR

423- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyet edildiğine göre Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Kim sabah namazının iki rek'atını kılamaz ise güneş doğduktan sonra bile olsa mutlaka kılsın."** (İbn Mâce, İkame: 104; Ebû Dâvûd, Tatawu: 6)

◉ **Tirmizî:** Bu hadisi sadece bu şekliyle bilmekteyiz. İbn Ömer'den böyle yaptığı da rivâyet edilmiştir. Bazı ilim adamları bu hadisle amel etmişlerdir. Sûfyân es Sevrî, İbn'ül Mübarek, Şâfii, Ahmed ve İshâk bunlardandır. Amr b. Âsım el Kilabî'den başka bu hadisi Hemmâm'dan bu şekliyle rivâyet eden bir kimse bilmiyoruz. Katâde'nin Nadr b. Enes, Beşîr b. Nehik ve Ebû Hüreyre'den bilinen meşhur rivâyeti şöyledir. **"Her kim güneş doğmadan önce sabah namazının bir rek'atına yetişirse sabah namazına yetişmiş sayılır."**

BÖLÜM: 315

➤ ÖĞLEDEN ÖNCE KILINAN DÖRT REK'AT SÜNNET

424- Ali (r.a.)'den rivâyet edildiğine göre: **"Rasûlullah (s.a.v.) öğlenin farzından önce dört rek'at sonra da iki rek'at sünnet kılardı."** (İbn Mâce, İkame: 105; Ebû Dâvûd, Tatawu: 7)

◉ **Tirmizî:** Bu konuda Âişe ve Ümmü Habibe'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Ali'nin hadisi hasendir.

Ebû Bekir el Attar der ki: Ali b. Abdullah'tan Yahya b. Saîd'den, Sûfyân'dan şöyle dediği bize aktarılmıştır. **"Hâris'in rivâyetine karşı Âsım b. Damre'nin rivâyetinin üstünlüğünü ve değerini biliriz."** Peygamber (s.a.v.)'in ashabından ve diğer dönemlerden pekçok ilim adamlarının görüşü bu şekilde olup **"Öğle namazının farzından önce dört rek'at sünnet kılınmasını"** tercih etmişlerdir. Sûfyân es Sevrî, İbn'ül Mübarek, İshâk ve Küfeliler böyle yaparlar. Kimi ilim adamları da **"Gece ve gündüz namazları ikişer ikişerdir"** diyerek bu kılınan dört rek'atın arasını bölerek, iki iki kılmanın uygun olduğunu söylemişlerdir. Ahmed ve Şâfii bunlardandır.

Tirmizî: Bu konuda Ali ve Âişe'den de hadis rivâyet edilmiştir.

BÖLÜM: 316

➤ ÖĞLE NAMAZINDAN SONRA KILINAN İKİ REK'AT SÜNNET

425- İbn Ömer (r.a.)'den rivâyet edildiğine göre, şöyle demiştir: **"Peygamber (s.a.v.) ile beraber öğleden önce iki öğleden sonra da iki rek'at sünnet namaz kıldım."** (İbn Mâce, İkame: 425; Nesâî, İmame: 64)

◉ **Tirmizî:** Bu konuda Ali ve Âişe'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: İbn Ömer hadisi sahihtir.

BÖLÜM: 317

➤ ÖĞLE NAMAZININ FARZINDAN ÖNCEKİ SÜNNET MUTLAKA KILINMALIDIR

426- Âişe (r.anha)'dan rivâyet edildiğine göre: **"Peygamber (s.a.v.) öğle namazının farzından önce kılması gereken sünneti kılamaz ise farzdan sonra kılardı."** (İbn Mâce, İkame: 105; Ebû Dâvûd, Tatavvu: 7)

◉ **Tirmizî:** Bu hadis hasen garib olup sadece İbn'ül Mübarek'in bu rivâyetinden bilmekteyiz. Kays b. er Rabî', Şu'be'den ve Hâlid el Hazza'dan buna benzer bir şekilde rivâyet etmiştir. Kays b. er Rabî'den başka, Şu'be'den bu hadisi rivâyet eden bir kimse bilmiyoruz. Yine Abdurrahman b. ebî Leylâ'da Peygamber (s.a.v.)'den buna benzer bir hadis rivâyet etmiştir.

427- Ümmü Habibe (r.anha)'dan rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur. **"Kim öğle namazının farzından önce dört farzından sonra da dört rek'at namaz kılarsa Cehennem'i o kimseye haram kılar."** (Ebû Dâvûd, Tatavvu: 7; İbn Mâce, İkame: 108)

◉ **Tirmizî:** Bu hadis hasen garibtir. Buradakinin dışında da başka bir yolla rivâyet edilmiştir.

428- Anbese b. ebî Sûfyân (r.a.)'dan rivâyete göre, Peygamber (s.a.v.)'in hanımı ve kız kardeşim Ümmü Habibe'den işittim diyor ki: Peygamber (s.a.v.)'in şöyle dediğini işittim: **"Her kim öğlenin farzından önce dört rek'at, sonra dört rek'at kılmaya devam ederse Allah o kimseye Cehennem ateşini haram kılar."** (Ebû Dâvûd, Tatavvu: 7; İbn Mâce, İkame: 108)

◉ **Tirmizî:** Bu hadis bu şekliyle hasen sahih garibtir. Râvîlerden Kâsım Abdurrahman'ın oğludur. Künyesi, Ebû Abdurrahman'dır. Kendisi Abdurrahman b. Hâlid b. Yezîd b. Muaviye'nin azat edilmiş kölesidir, Şamlı olup güvenilir bir kimsedir ve Ebû Ümâme'nin de arkadaşıdır.

BÖLÜM: 318

➤ İKİNDİ FARZINDAN ÖNCEKİ DÖRT REK'AT SÜNNET

429- Ali (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) ikindi namazının farzından önce dört rek'at sünnet kılar bu dört rek'at sünnetin arasını bir selamla ayırırdı ki o selamda; **"Allah'a yakın meleklere, peygamberlere ve onlara uyan mü'min ve Müslümanlara selam olsun"** dedi. (İbn Mâce, İkame: 109; Nesâî, İmame: 65)

◉ **Tirmizî:** Bu konuda İbn Ömer ve Abdullah b. Amr'dan da hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Ali hadisi hasendir.

İshâk b. İbrahim bu hadisle yola çıkarak, ikindiden önce kılınan dört rek'atın bir selam ile kılınmasını tercih etmiştir.

İshâk diyor ki: "Arasını bir selam ile ayırırdı" demek, oturarak teşehhüdü okurdu demektedir.

Şâfiî ve Ahmed'in görüşü ise: Gece ve gündüz namazları ikişer ikişer rek'attır hadisine göre ikindiden önceki dört rek'atın iki selamla ayrılması yönündedir.

430- İbn Ömer (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"İkindi namazının farzından önce dört rek'at kılan kimseye Allah rahmet etsin."** (Ebû Dâvûd, Tatavvu: 8)

◉ Bu hadis hasen garibtir.

BÖLÜM: 319

➤ AKŞAMIN FARZINDAN SONRAKİ SÜNNETTE NE OKUNUR?

431- Abdullah b. Mes'ûd (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Peygamber (s.a.v.) akşam namazının farzından sonraki iki rek'atla, sabah namazından önceki iki rek'atta okuduğu "Kafirûn" ve "İhlas" sûrelerini kaç kere işittiğimi sayamam."** (İbn Mâce, İkame: 111)

⊙ **Tirmizî:** Bu konuda İbn Ömer'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: İbn Mes'ûd'un hadisi garibtir. Bu hadisi sadece Abdulmelik b. Ma'dan'ın, Asımdan rivâyetiyle bilmekteyiz.

BÖLÜM: 320

➤ AKŞAMIN SON İKİ REK'AT SÜNNETİNİN EVDE KILINMASI

432- İbn Ömer (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Peygamber (s.a.v.) ile birlikte, evinde akşam namazının farzından sonra iki rek'at namaz kıldım."** (İbn Mâce, İkame: 110; Ebû Dâvûd, Tatavvu: 15)

⊙ **Tirmizî:** Bu konuda Rafi' b. Hadîç ve Ka'b b. Ucre'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: İbn Ömer hadis hasen sahihtir.

433- İbn Ömer (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.)'in gece ve gündüzde kıldığı on rek'at namazı çok iyi öğrendim şöyle ki: Öğleden önce iki öğleden sonra iki rek'at, ikindiden önce iki rek'at, yatsıdan sonra iki rek'at ve Hafsa'nın bana bildirdiğine göre; sabahtan önce iki rek'at."** (İbn Mâce, İkame: 100)

⊙ Bu hadis hasen sahihtir.

434- Zührî, Sâlim ve İbn Ömer (r.anhüma), yoluyla Rasûlullah (s.a.v.)'den bu hadisin bir benzeri daha rivâyet edilmiştir.

⊙ **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

BÖLÜM: 321

➤ AKŞAMIN FARZINDAN SONRA KILINACAK ALTI REK'AT NAFİLE NAMAZIN DEĞER VE KIYMETİ

435- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Kim akşam namazından sonra altı rek'at nafile namaz kılar ve aralarında da kötü söz söylemezse on iki yıllık ibadet sevâbına denk sevap kazanmış olur."** (İbn Mâce, İkame: 113; Ebû Dâvûd, Tatavvu: 15)

⊙ **Tirmizî:** Âişe (r.anha)'dan şöyle de rivâyet edilmiştir: **"Kim akşam namazından sonra yirmi rek'at nafile kılarsa Allah'ta ona Cennet'te bir ev yapar."**

Tirmizî: Ebû Hüreyre hadisi garibtir. Bu hadisi sadece Ömer b. Abdullah b. ebî Has'am'dan, Zeyd b. Hubab'ın rivâyetiyle bilmekteyiz.

Tirmizî: Muhammed b. İsmail'den işittim şöyle diyordu: Ömer b. ebî Has'am bilinmeyen ve hoş karşılanmayan bir kimsedir. Gerçekten o zayıf sayılmaktadır.

BÖLÜM: 322

➢ YATSIDAN SONRA KILINAN İKİ REK'AT SÜNNET

436- Abdullah b. Şakîk (r.a.)'den rivâyet edilmiştir. Âişe (r.anha)'ya Rasûlullah (s.a.v.)'in namazından sordum. Buyurdular ki: **"Öğleden önce iki rek'at, öğleden sonra iki rek'at, akşamdan sonra iki, yatsıdan sonra iki rek'at, sabahtan önce iki rek'at sünnet kılardı."** (Ebû Dâvûd, Tatavvu: 16)

⊙ **Tirmizî:** Abdullah b. Şakîk ve Âişe hadisi hasen sahihtir.

BÖLÜM: 323

➢ GECE NAMAZLARININ İKİŞER İKİŞER OLDUĞU

437- İbn Ömer (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Gece namazları ikişer ikişer rek'attır. Sabah namazının vaktinin girmesinden endişe edersen vitr namazını bir rek'at olarak kıl gece kıldığın son namaz, vitr namazı olsun."** (Ebû Dâvûd, Tatavvu: 24; Dârimî, Salat: 165)

⊙ **Tirmizî:** Bu konuda Amr b. Abese'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: İbn Ömer hadisi hasen sahihtir.

İlim adamları bu hadisle amel ederler ve gece namazlarının ikişer ikişer rek'at olduğunu söylerler. Sûfyân es Sevrî, İbn'ül Mübarek, Şâfii, Ahmed ve İshâk bunlardandır.

BÖLÜM: 324

➢ GECE NAMAZININ DEĞER VE KIYMETİ

438- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Ramazan orucundan sonra en değerli oruç Allah'ın ayı olan Muharrem ayında tutulan oruçtur. Farz namazlardan sonra en değerli namaz gece kılınan namazdır."** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

⊙ **Tirmizî:** Bu konuda Câbir, Bilâl ve Ebû Ümâme'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Ebû Hüreyre hadisi hasen sahihtir.

Tirmizî: Ebû Bişr'in adı Cafer b. Ebû Vahşiyye'dir. Ebû Vahşiyye'nin adı ise İyas'tır.

BÖLÜM: 325

➢ PEYGAMBER (S.A.V.)'İN GECE NAMAZI NASILDI?

439- Ebû Seleme (r.a.)'dan rivâyet edilmiştir. Ebû Seleme (r.anha), Âişe (r.anha)'ya **"Rasûlullah (s.a.v.)'in Ramazan'daki kıldığı gece namazından sormuştu da;** Âişe (r.anha) şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.)'in ne Ramazan'da ne de Ramazan ayı haricinde gece kıldığı namazlar on bir rek'atı geçmezdi. Dört rek'at kılardı ki onun güzelliğinden ve uzunluğundan sorma! Sonra yine dört rek'at daha kılardı ki bununda güzelliğinden ve uzunluğundan hiç sorma! Sonra üç rek'at kılardı.** Âişe diyor ki: **"Ey Allah'ın Rasûlü vitr namazını kılmadan mı uyuyorsunuz?** Buyurdular ki: **"Benim gözlerim uyur fakat kalbim uyumaz."** (Ebû Dâvûd, Tatavvu: 26; Dârimî, Salat: 165)

⊙ **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

440- Âişe (r.anha)'dan rivâyet edildiğine göre: **"Rasûlullah (s.a.v.) geceleri on bir rek'at namaz kılar bunun birini vitr olarak kılmış olurdu. Namazını bitirdiğinde sağ yanı üzerine uzanırdı."** (Ebû Dâvûd, Tatavvu: 26)

441- Kuteybe, Mâlik ve İbn Şihâb'tan bu hadisin bir benzeri daha rivâyet edilmiştir.

◉ **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

BÖLÜM: 326

➢ RASÛLULLAH (S.A.V.) GECELERİ ON ÜÇ REK'ATTA NAMAZ KILARDI

442- İbn Abbâs (r.a.)'den rivâyet edildiğine göre: **"Rasûlullah (s.a.v.) geceleri nafile namaz olarak on üç rek'at namaz kılardı."** (Ebû Dâvûd, Tatavvu: 26; Dârimî, Salat: 165)

◉ **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir. Ebû Cemre ed Dubaî'nin ismi Nasr b. İmrân ed Dubaî'dir.

BÖLÜM: 327

➢ RASÛLULLAH (S.A.V.) GECELERİ DOKUZ REK'AT NAMAZ KILARDI

443- Âişe (r.anha)'dan rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.) geceleri dokuz rek'at nafile namaz kılardı."** (Ebû Dâvûd, Tatavvu: 26; İbn Mâce, İkame: 123)

◉ **Tirmizî:** Bu konuda Ebû Hüreyre, Zeyd b. Hâlid ve Fadl b. Abbâs'tan da hadis rivâyet edilmiştir. **Tirmizî:** Âişe hadisi bu şekliyle hasen sahih garibtir.

444- Sûfyân es Sevrî (r.a.), A'meş'den bu hadisin bir benzerini rivâyet etmiştir.

◉ Bu hadisi bize Mahmûd b. Gaylân, Yahya b. Adem'den, Sûfyân'dan ve Ameş'den bize aktarmıştır..

Tirmizî: Rasûlullah (s.a.v.)'den gece namazı hakkındaki rivâyetlerin en çoğu vitr ile beraber on üç rek'at en azı ise dokuz rek'attır.

BÖLÜM: 328

➢ GECE NAMAZINI KILAMAYAN GÜNDÜZ KILABİLİR

445- Âişe (r.anha)'dan rivâyet edilmiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.) gece namazını uykudan dolayı kılamaz ise, gündüz on iki rek'at olarak kılardı."** (Ebû Dâvûd, Tatavvu: 20; Dârimî, Salat: 162)

◉ **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

Tirmizî: Sa'd b. Hişâm, Âmir el Ensarî'nin oğludur. Hişâm b. Âmir ise Rasûlullah (s.a.v.)'in ashabındandır. Abbâs el Anberî, Attâb b. Müsenna, Behz b. Hakîm'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Zürare b. Evfâ, Basra'da kadılık görevi yapıyordu. Kuşeyr oğullarına imâmlık yapıyordu. Bir gün sabah namazında Müddessir sûresi 8. ve 9. ayetleri olan **"Yeniden diriliş için Sur'a üfürüldüğü zaman işte o gün çok zorlu ve sıkıntılı bir gündür."** Ayetini okudu ve ölü vaziyette yere düştü. Bende, onu evine taşıyanlar arasında idim.

BÖLÜM: 329

➢ ALLAHIN HER GECE KULLARINI BAĞIŞLAMA MÜJDESİ

446- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Gecenin ilk üçte biri geçince Allah dünya semasına inerek şöyle buyurur. Mülkün sahibi, otorite benimdir, kim bana dua ederse karşılığını veririm, kim benden isterse ona veririm. Kim benden bağışlanma isterse onu bağışlarım bu durum sabaha kadar böylece devam eder."** (Dârimî, Salat: 168; Müslim, Salat-ül Müsafirîn: 24)

⊙ **Tirmizî:** Bu konuda Ali b. ebî Tâlib ve Ebû Saîd el Hudrî, Rifâa el Cühenî, Cübeyr b. Mut'im, İbn Mes'ûd, Ebû'd Derdâ, Osman b. ebil As'tan da hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Ebû Hüreyre hadisi hasen sahihtir. Bu hadis Ebû Hüreyre'den değişik şekillerde de rivâyet edilmiştir. Yine Ebû Hüreyre'den **"Gecenin üçte biri kalınca..."** şeklindeki rivâyeti de vardır ki rivayetlerin en sahihi budur.

BÖLÜM: 330

➤ GECE NAMAZLARINDA NE OKUNUR?

447- Ebû Katâde (r.a.)'den rivâyete göre: **"Rasûlullah (s.a.v.) bir gece Ebû Bekir'e uğradı gece namazında alçak sesle okuyorsun"** dedi. Ebû Bekir ise: **"Yalvardığım kimseye duyuruyorum dedi. Rasûlullah (s.a.v.) ise biraz sesini yükselt"** dedi. **"Ömer'e uğradı, gece namazında sesini çok yükselterek okuyorsun"** dedi. Ömer ise: **"Uyuklayanları uyandırıyor, şeytanı da kovalıyorum"** dedi. **"Peygamber (s.a.v.) ise sesini biraz alçalt buyurdular."** (Müslim, Salat-ül Müsafirîn: 27)

⊙ **Tirmizî:** Bu konuda Âişe, Ümmü Hanî, Enes, Ümmü Seleme ve İbn Abbâs'tan da hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Bu hadis hasen garibtir. Bu hadisi Hammad b. Seleme'den, Yahya b. İshâk aktarmıştır. Pek çok kimseler bu hadisi Sabit ve Abdullah b. Rebah'tan mürsel olarak aktarmışlardır.

448- Âişe (r.anha)'dan rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.) Kur'ân'dan bir ayet ile gece namazının tümünü kılmıştı."** (İbn Mâce rivâyetine göre bu ayet; 5 Maide: 118. ayetidir.)(Tirmizî rivâyet etmiştir)

⊙ **Tirmizî:** Bu hadis bu şekliyle hasen garibtir.

449- Abdullah b. ebî Kays (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Âişe (r.anha)'ya sordum, Rasûlullah (s.a.v.)'in gece namazlarındaki okuyuşu açıktan mı yoksa gizli miydi? Âişe şöyle dedi: Her iki şekilde de yapmıştır, bazen gizli okur, bazen de sesli okurdu. Bunun üzerine ben de: Her türlü ibadet ve işlerimizde genişlik vererek kolaylık sağlayan Allah'a hamdolsun."** (Ebû Dâvûd, Vitr: 11; Müslim, Müsafirîn: 29)

⊙ **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahih garibtir.

BÖLÜM: 331

➤ NAFİLE NAMAZLARIN EVDE KILINMASI DAHA DEĞERLİDİR

450- Zeyd b. Sabit (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Farz namaz dışında kişinin en hayırlı namazı evinde kıldığı namazdır."** (Müslim, Müsafirin: 29; Ebû Dâvûd, Vitr: 11)

⊙ **Tirmizî:** Bu konuda Ömer b. Hattâb, Câbir b. Abdillah, Ebû Saîd, Ebû Hüreyre, İbn Ömer, Âişe, Abdullah b. Sa'd ve Zeyd b. Hâlid el Cühenî'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Zeyd b. Sabit hadisi hasendir. Bu hadisin rivâyeti konusunda ihtilaf vardır. Musa b. Ukbe ve İbrahim b. ebûn Nadr, merfu olarak rivâyet etmişlerdir. Mâlik b. Enes ise Ebû'n Nadr'den rivâyet etmiş mevkuf olarak aktarmıştır. Merfu olarak aktarılan daha sahihtir.

451- İbn Ömer (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Evlerinizde de sünnet namazlarını kılın ki evlerinizi namaz kılınmayan kabirlere çevirmeyin."** (Müslim, Müsafirîn: 29)

⊙ **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

VİTR BÖLÜMLERİ

BÖLÜM: 332

➤ VİTR NAMAZININ DEĞER VE KIYMETİ

452- Hârice b. Huzâfe (r.a.)'den rivâyet edilmiştir, Rasûlullah (s.a.v.) yanımıza çıktı ve şöyle buyurdu: **"Allah size beş vakit dışında bir namaz daha kılınmasını emir buyurdu ki o namaz sizin için kırmızı develerden daha hayırlıdır. Bu namaz vitr namazıdır kılınma zamanı ise, yatsıdan sonra başlayıp sabah namazının vakti girinceye kadardır."** (Ebû Dâvûd, Vitr: 1; İbn Mâce, İkame: 114)

◉ **Tirmizî:** Bu konuda Ebû Hüreyre, Abdullah b. Amr, Büreyde, Ebû Basra el Gıfârî'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Hârice b. Huzâfe hadisi garibtir. Bu hadisi sadece Yezîd b. ebî Habib'in rivâyetiyle bilmekteyiz.

Bazı Muhaddisler bu hadisteki râvîyi şüphe ve tereddüde kapılarak Abdullah b. Râşid ez-Zürekî demişlerdir ki, bu doğru değildir. Ebû Basra el Gıfârî'nin ismi Humeyl b. Basra'dır. Bazı kimseler Cemil b. Basra demektedirler ki bu doğru değildir. Ebû Basra el Gıfârî başka bir kimse olup Ebû Zerr'den rivâyetle bulunan Ebû Zerr'in kardeşinin oğludur.

BÖLÜM: 333

➤ VİTR NAMAZI FARZ VE VÂCİB DEĞİLDİR

453- Ali (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Vitr namazı farz namazlar gibi kılınması gerekli bir namaz değildir. Fakat Rasûlullah (s.a.v.) bu namazı kılmış ve şöyle buyurmuştur: **"Allah tektir tek olanı sever, Ey Kur'ân'a inanıp ona bağlananlar siz de tek rek'atlı olan vitiri kılın."** (Ebû Dâvûd, Vitr: 1; Dârimî, Salat: 209)

◉ **Tirmizî:** Bu konuda İbn Ömer, İbn Mes'ûd ve İbn Abbâs'tan da hadis rivâyet edilimiştir.

Tirmizî: Bu hadis hasendir.

454- Ali (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Vitr namazı farz namazlar gibi devamlı kılınması gereken bir namaz değildir. Fakat Rasûlullah (s.a.v.)'in yaptığı bir sünnet (nafile) namazdır."** (Ebû Dâvûd, Vitr: 1;İbn Mâce, İkame: 115)

◉ Bu hadisi bu şekilde bize Ebû İshâk'tan, Sûfyân'dan, Abdurrahman b. Mehdî'den, Muhammed b. Beşşâr aktarmıştır. Bu rivâyet Ebû Bekir b. Ayyaş'ın rivâyetinden daha sahihtir.

Mansur b. Mu'temir'de, Ebû İshâk'tan, Ebû Bekir b. Ayyaş'ın rivâyetine benzer bir hadis bize aktarmıştır.

BÖLÜM: 334

➤ VİTR KILMADAN ÖNCE UYUMAK HOŞ DEĞİLDİR

455- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.) bana uyumadan önce vitiri kılmamı emretti."** (İbn Mâce, İkame: 122; Ebû Dâvûd, Vitr: 7)

◉ **Tirmizî:** Ebû Hüreyre hadisi bu şekliyle hasen garibtir.

Ebû Sevr el Ezdî'nin ismi Habib b. ebî Müleyke'dir. Sahabe ve tabiin dönemi ilim adamları vitr kılınmadan uyunmaması gerektiğini söylemişlerdir.

Rasûlullah (s.a.v.)'den şöyle de rivâyet edilmiştir. "Sizden biriniz gecenin sonunda uyanamayacağından endişe ederse gecenin ilk saatlerinde yatmadan önce vitiri kılsın." Gecenin son anında kalkmayı becerebilen kimse ise gecenin sonunda kılsın çünkü gecenin sonunda okunan Kur'ân'ı dinlemek üzere melekler hazır bulunurlar ki bu daha değerlidir. Bu hadisi bu şekilde bize Hennâd; Ebû Muaviye, A'meş, Ebû Sûfyân ve Câbir'den nakletmiştir.

BÖLÜM: 335

➤ VİTR NAMAZININ GECENİN HER BÖLÜMÜNDE KILINABİLECEĞİ

456- Mesrûk (r.a.)'den rivâyet edilmiştir: Mesrûk, Âişe (r.anha)'ya Rasûlullah (s.a.v.)'in vitirinden sordu da; Âişe şu şekilde cevap verdi: **"Gecenin her vaktinde vitr kılmıştır, yani gecenin başında, ortasında ve sonunda. Ömrünün sonlarına doğru ise seher vaktinde kılardı."** (Ebû Dâvûd, Vitr: 8; İbn Mâce: İkame: 121)

◉ **Tirmizî:** Ebû Husayn'ın ismi "Osman b. Âsım el Esedî'dir.

Tirmizî: Bu konuda Ali, Câbir, Ebû Mes'ûd el Ensarî ve Ebû Katâde'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Âişe hadisi hasen sahihtir. Bazı ilim adamları vitiri gecenin sonunda kılmayı tercih etmişlerdir.

BÖLÜM: 336

➤ VİTR NAMAZI YEDİ REK'AT OLARAKTA KILINABİLİR

457- Ümmü Seleme (r.anha)'dan rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.) on üç rek'at kılarak vitr yapardı, yaşlanıp zayıf düşünce yedi rek'atla vitr yapardı."** (Ebû Dâvûd, Vitr: 3; Buhârî, Vitr: 2)

◉ **Tirmizî:** Bu konuda Âişe (r.anha)'dan da hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Ümmü Seleme hadisi hasendir.

Peygamber (s.a.v.)'den on üç, on bir, dokuz, yedi, beş, üç, bir rek'at olduğu hakkında da rivâyet edilmiştir.

İshâk b. İbrahim: "Rasûlullah (s.a.v.) on üç rek'at vitr kılardı" hadisinin manası: Vitirle birlikte gece namazı toplam on üç rek'at olurdu demektedir. Bu yüzden gece namazı vitire ilave edilerek söylenmiş oldu, diyerek, Aişe (r.anha)'dan da bir hadis rivâyet etmiştir, ayrıca şu hadisi de delil getirmektedir. **"Ey Kur'ân'a mensup kimseler vitr kılın."** Burada gece namazı kastedilmiş olup, gece namazının Kur'ân'ı iyi bilenlerin vazifesi olduğu kastedilmiştir.

458- (Arapça orjinalinde 458. hadis atlanmış olup 457. hadisin içerisinde açıklama bölümünde verilen bu hadis; 458 numaralı hadis olabilir.)

BÖLÜM: 337

➤ VİTR NAMAZI BEŞ REK'AT DA KILINABİLİR

459- Âişe (r.anha)'dan rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.)'in gece namazı on üç rek'attır. Bunlardan beşini vitr olarak kılar ve beşinci rek'atta otururdu. Müezzin sabah ezanını okuyuncaya kalkar iki rek'at hafif sünnet kılardı."** (İbn Mâce, İkame: 123; Ebu Dâvûd, Vitr: 3)

◉ **Tirmizî:** Bu konuda Ebû Eyyûb'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Âişe hadisi hasen sahihtir. Peygamber (s.a.v.)'in ashabından ve sonraki dönem ilim adamlarından bir kısmı Vitirin beş rek'at olduğu ve beşinci rek'atta oturulacağı görüşündedirler.

Tirmizî: Ebû Mus'ab el Medinî'ye **"Rasûlullah (s.a.v.)'in dokuz ve yedi rek'at vitr kılardı..."** hadisinin ne demek olduğunu sordum, şöyle dedi: **"İki iki kılar selam verir tek bir rek'atta tüm kıldığını teklemiş olurdu."**

BÖLÜM: 338

➤ VİTR NAMAZI ÜÇ REK'AT OLARAKTA KILINABİLİR

460- Ali (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.), vitiri üç rek'at olarak kılar bu rek'atlarda dokuz kısa sûre okur, her rek'atta üç sûre okurdu ki son okuduğu sûre "İhlas" sûresi olurdu."** (Müsned: 640)

◉ **Tirmizî:** Bu konuda İmrân b. Husayn, Âişe, İbn Abbâs, Ebû Eyyûb'dan da hadis rivâyet edilmiştir. Abdurrahman b. Ebza yoluyla Übey b. Ka'b'den hadis rivâyet edilmiştir. Aynı şekilde Abdurrahman b. Ebza'nın kendisinden de hadis rivâyet edilmiştir. Bazı hadisçiler Abdurrahman'ın kendisinden rivâyet etmekte Übey b. Ka'b'ı zikretmemektedirler. Kimisi de Abdurrahman b. Ebza ve Übey b. Ka'b diyerek rivâyet etmektedirler.

Tirmizî: Rasûlullah (s.a.v.)'in ashabından ve sonraki dönemlerden bir kısım ilim adamları vitr namazının üç rek'at kılınması görüşündedirler.

Sûfyân es Sevrî diyor ki: Dilersen beş, dilersen üç, istersen bir rek'at kılabilirsin, ben üç rek'at kılmayı seviyorum. İbn'ül Mübarek ve Küfelilerin görüşleri de böyledir.

Saîd b. Yakup et Talekanî, Hammad b. Zeyd'den, Hişâm'dan, Muhammed b. Sirin'den naklederek demişlerdir ki: Yani sahabe ve tabiin ileri gelenleri beş, üç ve tek rek'at olarak kılarlar, hepsini de iyi görürlerdi.

BÖLÜM: 339

➤ VİTR NAMAZI TEK REK'AT OLARAK TA KILINABİLİR

461- Enes b. Sirin (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"İbn Ömer'e şöyle sormuştum sabah namazının iki rek'at sünnetin de uzun okuyayım mı?** Bunun üzerine dedi ki: **"Rasûlullah (s.a.v.) gece namazını ikişer rek'at olarak kılar, tek bir rek'atta kıldığı namazı teklemiş (vitr yapmış) olurdu. Sabah ezanı okunur okunmaz hemencecik, hafifce iki rek'at sabah namazının sünnetini kılardı."** (İbn Mâce,İkame: 123; Ebû Dâvûd, Vitr: 3)

◉ Bu konuda Âişe, Câbir, Fadl b. Abbâs, Ebû Eyyûb ve İbn Abbâs'tan da hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: İbn Ömer hadisi hasen sahihtir.

Sahabe ve tabiin alimlerinden bir kısmı bu görüşte olup, kişinin ikişer rek'atlar ile üçüncü tek rek'atın arasını bir selamla ayırması görüşündedirler. Mâlik, Şâfii, Ahmed ve İshâk'ta bunlardandır.

BÖLÜM: 340

➤ VİTR NAMAZINDA OKUNAN SÛRELER

462- İbn Abbâs (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.) vitirde "A'la, Kafirûn ve İhlas" sûrelerini, her birini bir rek'atta okurdu."** (Ebû Dâvûd, Vitr: 4; İbn Mâce, İkame: 115)

◉ **Tirmizî:** Bu konuda Ali, Âişe, Abdurrahman b. Ebza ve Übey b. Ka'b'dan da hadis rivâyet edilmiştir. Ayrıca; Abdurrahman b. Ebza'dan da yine rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Yine Rasûlullah (s.a.v.)'in vitirin üçüncü rek'atında; Nas, Felak ve İhlas sûrelerini okuduğu da rivâyet edilmiştir.

Sahabe ve tabiin dönemi ilim adamlarının çoğunluğu üç rek'atın her birinde; A'la, Kafirun ve İhlas sûrelerini okumayı tercih etmişlerdir.

463- Abdulaziz b. Cüreyc'den aktardığına göre, şöyle demiştir: **"Âişe (r.anha)'dan, Rasûlullah (s.a.v.) vitr namazında ne okurdu diye sordum.** Dedi ki: **"Birinci rek'atta A'la sûresi, ikinci rek'atta Kafirûn süresi, üçüncü rek'atta İhlas ve Muavvizeteyn yani Felak ve Nas sûrelerini okurdu."** (Ebû Dâvûd, Vitr: 4; İbn Mâce, İkame: 117)

◉.**Tirmizî:** Bu hadis hasen garibtir.

Tirmizî: Abdulaziz, A'ta'nın arkadaşı olan İbn Cüreyc'in babasıdır. İbn Cüreyc'in ismi ise; Abdulmelik b. Abdulaziz b. Cüreyc'tir.

Yahya b. Saîd el Ensarî bu hadisi Amre ve Âişe'den rivâyet etmiştir.

BÖLÜM: 341

➢ VİTR NAMAZINDA KUNUT DUASI

464- Hasan b. Ali (r.a.)'den rivâyet edildiğine göre, şöyle demiştir ki: **"Rasûlullah (s.a.v.) vitirde okuyacağım duayı bana öğretti, "Allah'ım sıhhat ve afiyetle kıldıklarında beraber beni de afiyette kıl, işlerini güzelce ayarladığın kimseler gibi benimde vekilim ol, hidayete erdirdiklerinle beni de hidayette kıl. Kaderin şerrinden beni koru, bana verdiğin nimetleri bereketlendir. Sen herkese hükmedersin sana hükmedilemez velisi olduğun kimse asla zelil olmaz, eksiklikler sana yakışmaz. Ey Rabbimiz! Yücesin ve kutlusun."** (Ebû Dâvûd, Vitr: 5; İbn Mâce, İkame: 117)

◉ **Tirmizî:** Bu konuda Ali (r.a.)'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Bu hadis hasen olup; bu şekliyle Rabia b. Şeyban denilen Ebûl Havra es Sadî'nin rivâyetiyle bilmekteyiz. Vitirde kunut hakkında rivâyet edilen bundan daha iyi bir hadis bilmiyoruz. İlim adamları vitirde kunut hakkında değişik görüşler ortaya koymuşlar olup; Abdullah b. Mes'ûd, bütün sene vitirde kunutun rükû' dan önce yapılmasını öngörürdü. Bir kısım ilim adamları da bu görüşte olup Sûfyân es Sevrî, İbn'ül Mübarek, İshâk ve Küfeliler bunlardandır. Ali b. ebî Talip'den, Ramazan'ın ikinci yarısında rükû' dan sonra kunut yaptığı da rivâyet edilmiştir. Şâfii ve Ahmed gibi bazı ilim adamları da bunlardandır.

BÖLÜM: 342

➢ UYKU VE UNUTKANLIK SEBEBİYLE VİTR NAMAZINI GEÇİREN NE YAPMALI?

465- Ebû Saîd el Hudrî (r.a.)'den rivâyet edildiğine göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Kim vitr namazını uykuda veya unutarak geçirirse hatırladığı ve uyandığı zaman hemen kılsın."** (İbn Mâce, İkame: 122)

◉ **Tirmizî:** Bu hadis bir önceki hadisten daha sahihtir.

Tirmizî: Süleyman b. Eş'as da denilen Ebû Dâvûd es Siczî'den işittiğime göre, şöyle diyordu: Ahmed b. Hanbel'e, Abdurrahman b. Zeyd b. Eslem'i sordum, kardeşi Abdullah'ın zararsız olduğunu söyledi.

Tirmizî: Buhârî'den işittiğime göre, Ali b. Abdullah, Abdurrahman b. Zeyd b. Eslem, zayıftır. Abdullah b. Zeyd b. Eslem ise güvenilir bir kimsedir. Küfelilerden bazıları bu hadisle amel etmişler olup, kişi güneş doğduktan sonra bile olsa hatırladığı zaman vitiri kılar, demektedirler. Sûfyân es Sevrî, gibi.

466- Zeyd b. Eslem (r.a.)'ın babasından rivâyet edildiğine göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Kim vitr namazını uykudan dolayı geçirmişse sabahladığında hemen kılsın."** (İbn Mâce, İkame: 122)

BÖLÜM: 343

➢ VİTR NAMAZINI GECELEYİN, SABAH OLMADAN KILINMASI

467- İbn Ömer (r.a.)'den rivâyet edildiğine göre Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Sabah olmadan önce, vitr namazını kılmakta acele edin."** (Ebû Dâvûd, Vitr: 7)

⊙ **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

468- Ebû Saîd el Hudrî (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Sabah girmeden önce vitr namazını kılın."** (Ebû Dâvûd, Vitr: 7)

469- İbn Ömer (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Sabah namazı vakti girince gece namazı ve vitr namazı kılınmaz öyleyse sabah namazı vakti girmeden vitr namazını kılın."** (Ebû Dâvûd, Vitr: 9)

⊙ **Tirmizî:** Hadis bu sözlerle sadece Süleyman b. Musa, tarafından rivâyet edilmiştir.

Rasûlullah (s.a.v.)'in şöyle buyurduğu da rivâyet edilmektedir: **"Sabah namazından sonra vitr kılınmaz."** Pek çok ilim adamı bu görüştedirler. Şâfii, Ahmed ve İshâk; sabah namazından sonra vitr kılınmaz, görüşündedirler.

BÖLÜM: 344

➢ BİR GECEDE İKİ VİTR NAMAZI KILINMAZ

470- Talk b. Ali (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir; Rasûlullah (s.a.v.)'den işittim buyurdular ki: **"Bir gecede iki kere, vitr namazı kılınmaz yani vitiri kıldıktan sonra gece namazı kılarsa tekrar vitr kılmasına gerek yoktur."** (Ebû Dâvûd, Vitr: 9)

⊙ **Tirmizî:** Bu hadis hasen garibtir.

İlim adamaları, gecenin öncesinde vitiri kılıp sonra gece namazı için kalkan kimsenin durumunda değişik görüşler ortaya koydular.

Rasûlullah (s.a.v.)'in ashabı ve daha sonrakilerden bir kısmı: Bu durumdaki kimsenin vitr namazı bozulmuş olur gecenin öncesinde kıldığı vitr namazına bir rek'at ilave eder, sonra dilediği kadar gece namazı kılar daha sonra gece namazının sonunda vitr namazını kılar, böyle yapmakla bir gecede iki vitr kılınmaz hadisine de uyulmuş olur.

İshâk bunlardandır. Rasûlullah (s.a.v.)'in ashabı ve diğer bazı ilim adamları ise gecenin öncesinde vitr namazı kılan kimse, uyur sonra gece namazı için kalkar ve dilediği kadar namaz kılar, önceki kıldığı vitr namazını kıldığı şekilde bırakır. Sûfyân es Sevrî, Mâlik b. Enes, İbn'ül Mübarek, Şâfii, Küfeliler ve Ahmed, bunlardandır. Bu görüş daha sahihtir, çünkü Rasûlullah (s.a.v.)'in vitr namazından sonra namaz kıldığı değişik rivâyetlerle bize ulaşmıştır.

471- Ümmü Seleme (r.a.)'den rivâyete göre: **"Rasûlullah (s.a.v.) vitr namazından sonra iki rek'at namaz kılardı."** (Dârimî, Salat: 215)

⊙ **Tirmizî:** Bu hadis benzeri şekillerde Ebû Ümâme, Âişe ve başkaları tarafından da rivâyet edilmiştir.

BÖLÜM: 345

➤ BİNİT ÜZERİNDE VİTR NAMAZI KILINABİLİR

472- Saîd b. Yesâr (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Bir yolculukta İbn Ömer'le beraberdim, biraz geri kalmıştım. Nerede idin? Diye sordu, vitr namazını kıldım dedim. Dedi ki: "Rasûlullah (s.a.v.) senin için en güzel örnek değil mi? Ben Rasûlullah (s.a.v.)'i biniti üzerinde vitr namazı kılarken gördüm."** (İbn Mâce, İkame: 127)

◉ **Tirmizî:** Bu konuda İbn Abbâs'tan da hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: İbn Ömer hadisi hasen sahihtir.

Peygamber (s.a.v.)'in ashabından ve daha sonraki dönemlerden bir kısım ilim adamları binit üzerinde vitr kılınabileceği görüşündedirler. Şâfiî, Ahmed ve İshâk bunlardandır.

Bir kısım ilim adamları ise: **"Binit üzerinde vitr namazı kılınmaz, binitten iner ve yerde kılar"** demektedirler. Küfeli bazı alimler böyle düşünürler.

BÖLÜM: 346

➤ KUŞLUK NAMAZI

473- Enes b. Mâlik (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Kim on iki rek'at kuşluk namazı kılarsa Allah o kimseye Cennet'te altından bir köşk yapar."** (Müslim, Müsafirîn: 13; Ebû Dâvûd, Tatavvu: 12)

◉ **Tirmizî:** Bu konuda Ümmü Hanî, Ebû Hüreyre, Nuaym b. Hemmar, Ebû Zerr, Âişe, Ebû Ümâme, Utbe b. Abdis Sülemî, İbn ebî Evfâ, Ebû Saîd, Zeyd b. Erkâm ve İbn Abbâs'tan da hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Enes hadisi garibtir, sadece bu şekliyle bilmekteyiz.

474- Abdurrahman b. ebî Leylâ (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.)'in, Kuşluk namazı kıldığını bana Ümmü Hanî anlattı. Mekke fethi günü Rasûlullah (s.a.v.)'in kendi evine girdiğini gusledereк sekiz rek'at kıldığını aktardı ve dedi ki: "Rasûlullah (s.a.v.)'in bu sekiz rek'attan daha hafif namaz kıldığını hiç görmedim rükû' ve secdelerini tam yapmıştı."** (Müslim, Müsafirîn: 13)

◉ **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

Ahmed: Bu konuda en sahih hadis Ümmü Hanî'nin hadisidir. Hadisçiler Nuaym'ın kim olduğu hakkında ihtilaf ettiler; bir kısmı Nuaym b. HAmmâr'dır derken bir kısmı da İbn Hemmar, İbn Hebbar ve İbn Hemam demişlerdir. Doğrusu İbn Hemmar'dır.

Buhârî'nin hocası Ebû Nuaym bu kimse hakkında şüphe ederek **"İbn Hımaz"** demekte ve yanılmaktadır. Sonra bu kanaatinden vazgeçerek **"Nuaym Rasûlullah (s.a.v.)'den ...)** demektedir.

Tirmizî: Abd b. Humeyd bunu bana Buhârî'nin hocası Ebû Nuaym'den haber vermiştir.

475- Ebû'd Derdâ ve Ebû Zerr (r.anhüma)'dan rivâyet edildiğine göre; Rasûlullah (s.a.v.), Allah'ın şöyle buyurduğunu haber verdi: **"Ey Ademoğlu, gündüzün başlangıcında dört rekat namaz kıl ki, gündüzün sonuna kadar senin her türlü ihtiyaçlarını karşılayım."** (Ebû Dâvûd, Tatavvu: 12)

◉ **Tirmizî:** Bu hadis hasen garibtir.

476- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Kim çift çift kılınan Duha namazına devam ederse, denizin köpüğü kadar bile olsa günahları affedilir."** (Ebû Dâvûd, Tatawu: 12)

◉ **Tirmizî:** Vekî', Nadr b. Şümeyl ve pek çok hadisçiler bu hadisi Nehhas b. Kahm'den rivâyet etmişlerdir. Bu hadisi sadece onun rivâyetinden bilmekteyiz.

477- Ebû Saîd el Hudrî (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.) Kuşluk namazını devamlı kılardı ki, asla bırakmayacak derdik ve yine Kuşluk namazını günlerce bırakırdı ki artık onu hiç kılmayacak derdik."** (Müslim, Müsafirîn: 13)

◉ **Tirmizî:** Bu hadis hasen garibtir.

BÖLÜM: 347

➤ ÖĞLEDEN ÖNCE ZEVAL VAKTİ KILINAN SÜNNET NAMAZ

478- Abdullah b. Sâib (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir; Rasûlullah (s.a.v.), güneş batıya kayınca öğleden önce dört rek'at namaz kılar ve şöyle buyururdu: **"O vakit gök kapılarının açıldığı bir saattir. Ben de amelimin o saatte Allah'a yükselmesini severim."** (Müsned: 14849)

◉ **Tirmizî:** Bu konuda Ali ve Ebû Eyyûb'tan da hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Abdullah b. Sâib hadisi hasen garibtir.

Peygamber (s.a.v.)'den şöyle de rivâyet edilmiştir: **"O güneş batıya kayınca dört rek'at namaz kılar ve sonuncu rek'atta selam verirdi."**

BÖLÜM: 348

➤ HACET (İHTİYAÇ-İSTEK) VE DİLEK NAMAZI

479- Abdullah b. ebî Evfâ (r.a.)'den rivâyet edildiğine göre Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Kimin Allah'tan ve insanlardan bir istek ve ihtiyacı varsa güzelce abdest alsın, iki rek'at namaz kılsın sonra Allah'a hamdü sena ve Peygamber (s.a.v.)'e salavat getirdikten sonra şöyle desin; cezaları vermekte acele etmeyen ikram sahibi olan Allah'tan başka ilah yoktur. Büyük arşın sahibi olan Allah'ı her türlü noksanlıklardan uzak bilir her türlü kemal sıfatlarıyla beraber olduğunu kabul ederim. Tüm eksiksiz övgüler alemlerin Rabbi olan Allah'a mahsustur. Allah'ım rahmetine sebep olan her şeyi ve bağışlamanı gerektirecek sebepleri ve her türlü günahtan uzak olmayı senden isterim. Allah'ım her günahımı bağışlamanı ve her üzüntümü gidermeni senin rızana uygun her ihtiyacımı karşılamanı senden isterim, Ey merhametlilerin en merhametlisi."** (İbn Mâce, İkame: 189)

◉ **Tirmizî:** Bu hadis garib olup senedinde söz edilmiştir.

Faid b. Abdurrahman'ın hadis konusunda zayıf olduğu söylenmiştir. Faid Ebûl Verka'dır.

BÖLÜM: 349

➤ İSTİHARE NAMAZI VE DUASI

480- Câbir b. Abdillah (r.a.)'den rivâyete göre: Rasûlullah (s.a.v.) her işimizde bize Kur'ân'dan sûre öğretir gibi istihareyi öğretirdi ve şöyle derdi; **"Sizden biriniz bir işi yapmak istediğinde farz namazdan başka iki rek'at**

namaz kılsın ve şöyle desin "Ey Allah'ım hakkımda hayırlısını bildiğin için ben de senden hakkımda hayırlısı ne ise onu bildirmeni isterim. Senin güç ve kuvvetinle beni güçlendirmeni isterim ve her şeyi senin büyük lûtfundan isterim. Çünkü senin her şeye gücün yeter benim ise hiçbir şeye gücüm yetmez, sen her şeyi bilirsin ben ise bilemem akıl ve düşünmeyle bilinmeyecek her şeyi bilen sadece sensin. Ey Allah'ım şu yapacağım işin benim için dinim, yaşayışım ve işimin sonu hakkında hayırlı olduğunu biliyorsan -ki mutlaka bilmektesin- onu yapmayı bana kolay getir. Eğer bu iş benim için dinim, yaşantım ve işimin sonucu hakkında kötü olduğunu biliyorsan -ki mutlaka bilmektesin- onu benden uzaklaştır (veya bu günüm ve geleceğim şeklinde dedi) beni de ondan uzak eyle hayır nerede ise onu benim için takdir et ve ona razı et, beni diyerek, işi ne ise onu söyler." (Nesâî, Nikah: 27; Ebû Dâvûd, Vitr: 31)

◉ **Tirmizî:** Bu konuda Abdullah b. Mes'ûd ve Ebû Eyyûb'tan da hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Câbir hadisi hasen sahih garibtir ve sadece Abdurrahman b. ebil Mevalî yoluyla bilmekteyiz.

Bu kimse Medîneli bir ihtiyar olup güvenilir bir kimsedir. Sûfyân ondan hadis rivâyet etmiştir. Pek çok hadis imâmı da yine ondan hadis rivâyet etmişlerdir.

İsmi: Abdurrahman b. Zeyd b. ebil Mevalî'dir.

BÖLÜM: 350

➤ TESBİH NAMAZI

(Bu hadis ile 482 numaralı hadis yer değiştirmiş gibi gözüküyor, 482 numaralı hadis önce okunsa daha iyi anlaşılır.)

481- Enes b. Mâlik (r.a.)'den rivâyete göre, annesi Ümmü Süleym, Peygamber (s.a.v.)'e giderek: **"Namazımda okuyacağım şeyleri bana öğret"** dedi. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.) buyurdu ki: **"On kere Allahüekber, on kere Sübhanallah, on kere Elhamdülillah de sonra dileğin ne ise onu iste. Bu isteklerine Allah evet evet diye buyurur."** (Ebû Dâvûd, Tatavvu: 14)

◉ **Tirmizî:** Bu konuda İbn Abbâs, Abdullah b. Amr, Fadl b. Abbâs ve Ebû Rafî'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Enes hadisi hasen garibtir. Peygamber (s.a.v.)'den tesbih namazıyla alakalı pek çok hadis rivâyet edilmiş çoğunluğu sahih değildir.

İbn'ül Mübarek ve pek çok ilim adamı tesbih namazıyla alakalı rivâyetleri ortaya koyarak bu namazın değer ve kıymetini dile getirmektedirler.

Ahmed b. Abde ed Dabbî'nin, Ebû Vehb'den bize aktardığına göre Abdullah b. Mübarek'e tesbih namazı hakkında sordum dedi ki: "tekbîr aldıktan sonra "Subhaneke" duasını okursun sonra on beş kere **"Sübhanallahi velhamdülillahi vela ilahe illallahû vallahü ekber"** der, euzu besmele çeker Fatiha süresiyle birlikte bir süre okur ve sonra on kere **"Subhanallahi velhamdülillahi vela ilahe illallahû vallahü ekber"** dersin sonra rükû' a gider aynı şekilde on kere söylersin rükû'dan kalkınca tekrar on kere söylersin. Secdeye varınca on sefer söyler secdeden kalkınca yine on sefer söyler sonra ikinci secdeye giderek tekrar on sefer söyle, bu şekilde dört rek'atı tamamlarsın. İşte böylece her rek'atta yetmiş beş tesbih okursun, her rek'ata on beş tesbihle başlar, fatiha ve sûre okuduktan sonra on tesbih

getirerek namaz devam eder. Bu namazın gece kılınması ve iki rek'atta bir selam verilmesi bana göre daha iyidir. Gündüz kılarsa dilerse iki rek'at dilerse dört rek'atta bir selam verebilir.

Ebû Vehb diyor ki: Abdulaziz b. ebû Rizme, Abdullah b. Mübarek'den naklederek şu ilaveyi yaptı: **"Rükû' da üç sefer Sübhane Rabbiyel azım, secdede üç sefer Sübhane Rabbiyel A'la der ve söylenen tesbihatlara devam eder."**

Ahmed b. Abde, Vehb b. Zem'a yoluyla Abdulaziz'den ki; O, Ebû Rizme'nin oğludur, naklederek şöyle dedi: Abdullah b. Mübarek'e sordum tesbih namazında bir kimse yanılırsa sehv secdelerinde onar kere mi tesbih getirmesi gerekir? Hayır dedi. Onların sayısı üç yüz tesbihtir.

482- Ebû Rafi' (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.), amcası Abbâs'a: **"Ey Amca sana akrabalık bağı dolayısıyla bir iyilikte bulunayım mı? Bir iyilik yaparak seni faydalandırayım mı?"** Abbâs: **"Evet, ey Allah'ın elçisi"** dedi. Bunun üzerine buyurdular ki: **"Ey amca dört rek'atlık bir namaz kıl her rek'atta Fatiha ile beraber bir sûre okursun sonra on beş kere: "Allahüekber velhamdülillahi ve subhanallahi vela ilahe illallah" de sonra rükû'da on sefer söyle, secdede on sefer söyle, sonra başını secdeden kaldır on sefer söyle, ikinci secdeye vardığında yine on sefer söyle ikinci secdeden kalkınca ayağa kalkmadan yine on sefer söyle böylece bu tesbihlerin sayısı her rek'atta yetmiş beş eder, dört rek'atta üç yüz tesbih eder. Artık senin günahların çöllerin kumları sayısı kadar olsa bile Allah onları bağışlar. Abbâs: Ey Allah'ın Rasûlü! Dedi. Bu şekilde her gün kim yapabilir? Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.), buyurdular ki: Her gün yapmaya gücün yetmezse cumadan cumaya yani haftada bir yap, haftada bir yapmaya da gücün yetmezse, ayda bir de olsa bu namazı kıl onu da yapmaya güç yetiremez isen senede bir sefer de olsa bu namazı kıl."** (İbn Abbâs rivâyetinde şu fazlalık vardır: Bunu da yapamazsan ömründe bir defa kıl.) (İbn Mâce, İkame, 190)

◉ **Tirmizî:** Bu hadis Ebû Rafi', rivâyetinden dolayı garibtir.

BÖLÜM: 351

➤ PEYGAMBER (S.A.V.)'E SALAVAT GETİRMENİN ŞEKLİ

483- Ka'b b. Ucre (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Ey Allah'ın Rasûlü! Sana selamın nasıl olduğunu öğrendik, şimdi nasıl salavat getireceğimizi öğrenebilir miyiz? Buyurdular ki; şöyle deyin: **"Allahummesalli ala Muhammedin ve ala ali Muhammed, kema salleyte ala İbrahime inneke hamidün mecid ve barik ala Muhammedin ve ala ali Muhammed kema barekte ala İbrahim inneke hamidün mecid."** "Ey Allah'ım Muhammed (s.a.v.)'e, onun soyuna sopuna ve inanan yakınlarına İbrahim ve O'nun soy sopuna hoş muamele ettiğin gibi muamele et, gerçekten sen övülmeye layık şan ve şerefi yüce olansın. Muhammed (s.a.v.)'e onun soy sop ve inanan yakınlarına İbrahim (a.s)'ın soy sopu ve inanan yakınlarını mübarek kılıp bereketli hayatlar nasib ettiğin gibi mübarek kıl. Gerçekten sen övülmeye layık şanı şerefi yüce olansın." (Nesâî, Sehv: 46)

◉ Mahmûd, Ebû Üsâme'den naklen şöyle demiştir: Zaide, A'meş'den, Hakem'den, Abdurrahman b. ebî Leylâ'dan şu ilaveyi yapmıştır: "Bizde diyoruz ki **"ve aleyna meahüm"** (onlarla birlikte bizim üzerimize de...)

Tirmizî: Bu konuda Ali, Ebû Humeyd, Ebû Mes'ûd, Talha, Ebû Saîd, Büreyde, Zeyd b. Hârice ve Ebû Hüreyre'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Ka'b b. Ucre hadisi hasen sahihtir. Abdurrahman b. ebî Leylâ'nın künyesi Ebû İsa'dır. Ebû Leylâ'nın ismi ise Yesâr'dır.

BÖLÜM: 352

➢ PEYGAMBER (S.A.V.)'E SALAVAT GETİRMENİN DEĞER VE KIYMETİ

484- Abdullah b. Mes'ûd (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Kıyamet günü insanların bana en yakın olacak olanı, bana en çok salavat getirenidir."** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

◉ **Tirmizî:** Bu hadis hasen garibtir.

Peygamber (s.a.v.)'den şöyle de rivâyet edilmiştir: **"Bana kim bir salavat getirirse Allah ona on kere rahmet eder."**

Tirmizî: Bu konuda Abdurrahman b. Avf, Âmir b. Rabia, Ammâr, Ebû Talha, Enes ve Ubey b. Ka'b'tan da hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Ebû Hüreyre hadisi hasen sahihtir. Sûfyân es Sevrî ve pek çok ilim adamlarından rivâyete göre, şöyle demişlerdir: Allah'ın salat etmesi onun rahmetidir, meleklerin salatı ise bağışlanma isteğinde bulunmaktır.

485- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyet edildiğine göre Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Kim bana bir salavat getirirse, Allah'ta o kimseye on salavat getirmiş sevâbı yazar."** (Nesâî, Sehv: 47)

◉ **Tirmizî:** Bu konuda Abdurrahman b. Avf, Âmir b. Rabia, Ammâr, Ebû Talha, Enes ve Übey b. Ka'b'tan da hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Ebû Hüreyre hadisi hasen sahihtir. Sûfyân es Sevrî ve pek çok ilim adamından rivâyet edildiğine göre; Allah'ın salat etmesi onun rahmet etmesi, meleklerin salat etmesi ise insanlara istiğfar (bağışlanmalarını istemek), demektir.

486- Ömer b. Hattâb (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Dua gök ile yer arasında durur, Peygamber (s.a.v.)'e salavat getirinceye kadar o duadan hiçbir şey Allah katına yükselmez."** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

487- Ömer b. Hattâb (r.a.)'den rivâyet edildiğine göre, şöyle demiştir: **"Bizim pazarımızda, dinde fakîh olanlar yani alışverişin dini hükümlerini bilenler satış yapsın."** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

◉ **Tirmizî:** Bu hadis hasen garibtir.

Abbâs'ın adı; İbn Abdulazim'dir.

Tirmizî: Alâ b. Abdurrahman, Ebûl Hureka'nın azatlısı Yakub'un oğludur. Alâ tabiîndendir. Enes ve başka sahabîlerden de hadis işitmiştir. Alâ'nın babası Abdurrahman b. Yakub'ta aynı şekilde tabiîndendir. Ebû Hüreyre, Ebû Saîd el Hudrî ve İbn Ömer'den hadis işitmiştir.

Alâ'nın dedesi Yakub ise tabiinin büyüklerindendir. Ömer b. Hattâb'a yetişmiş ve ondan hadis rivâyet etmiş kimselerdendir.

CUMA BÖLÜMLERİ

BÖLÜM: 353

➤ CUMA GÜNÜNÜN DEĞER VE KIYMETİ

488- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Güneşin doğduğu en hayırlı gün; Cuma günüdür. Adem o günde yaratıldı, Cennete o gün girdi ve o gün Cennet'ten çıkarıldı, kıyamette Cuma günü kopacaktır."** (Nesai, Cuma: 4; Buhârî, Cuma: 4)

⊙ **Tirmizî:** Bu konuda Ebû Lübabe, Selman, Ebû Zerr, Sa'd b. Ubâde, Evs b. Evs'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Ebû Hüreyre hadisi hasen sahihtir.

BÖLÜM: 354

➤ CUMA GÜNÜ DUALARIN KABUL EDİLECEĞİ SAAT

489- Enes b. Mâlik (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Cuma günü duaların kabul edileceği, beklenen saati; ikindiden sonra güneş batıncaya kadar ki zaman içerisinde arayın."** (Nesâî, Cuma: 45; Muvatta, Cuma: 7)

⊙ **Tirmizî:** Bu hadis bu yönüyle garibtir. Bu hadis Enes'den başka değişik şekillerde de rivâyet olunmuştur.

Muhammed b. ebî Humeyd zayıf görülmüştür. Bazı ilim adamları hafızası yönünden zayıftır demişlerdir. Kendisine, Hammad b. ebî Humeyd ve Ebû İbrahim el Ensarî'de deniliyor, hadisleri pek hoş karşılanmıyor.

Rasûlullah (s.a.v.)'in ashabından ve sonraki dönemlerden pek çok ilim adamları bu beklenen saatin ikindiden sonra güneşin batmasına kadar ki zaman olduğunu söylemişlerdir. Ahmed ve İshâk bunlardandır.

Ahmed diyor ki: "Duaların kabul edilmesi beklenen saatle alakalı hadislerin çoğu ikindi namazından sonra olduğu şeklindedir. Güneşin batıya kaymasından sonra da olması ümit edilebilir."

490- Amr b. Avf el Müzenî (r.a.)'ın babasından ve dedesinden rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Cuma günü bir saat vardır ki; Kul Rabbinden ne isterse Allah mutlaka ona o isteğini verir."** Ey Allah'ın Rasûlü o saat hangi saattir dediler: Buyurdular ki: **"Cuma namazı için kamet getirilmesinden başlayıp namazdan çıkma zamanına kadardır."** (Muvatta, Cuma: 7)

⊙ Bu konuda Ebû Musa, Ebû Zerr, Selman, Abdullah b. Selam, Ebû Lübabe, Sa'd b. Ubade ve Ebû Ümâme'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Amr b. Avf hadisi hasen garibtir.

491- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Güneşin doğduğu en hayırlı gün Cuma günüdür. Adem o gün yaratıldı o gün Cennete konuldu o gün Cennet'ten çıkarıldı. O günde bir saat vardır ki; Müslüman bir kul o saati namaz kılarak denk getirir ve o anda Allah'tan her ne hayır dilerse Allah o isteğini ona hemen verir.**

Ebû Hüreyre diyor ki: Abdullah b. Selam'la karşılaştım ve bu hadisi ona hatırlattım dedi ki: Ben o saati bilirim. Ben de o saati bana haber ver benden

gizleme dedim. Dedi ki: O saat ikindiden sonra güneş batıncaya kadardır, dedi. Ben de; ikindiden sonra nasıl olabilir çünkü Rasûlullah (s.a.v.) **"Müslüman kul o saati namaz kılarken denk getirir"** buyurmuştur. Halbuki o vakitler namaz kılma vakti değildir dedim.

Bunun üzerine Abdullah b. Selam şöyle dedi: **"Rasûlullah (s.a.v.) bir yerde oturup namazı bekleyen namazdadır buyurmadı mı?** Evet dedim. Dedi ki: **İşte bu o demektir."** (Buhârî, Cuma: 4; Nesâî, Cuma: 4)

◉ **Tirmizî:** Bu hadis uzuncadır, buraya ilgili bölümü alınmıştır.

Tirmizî: Bu hadis hasen sahihtir.

Hadisteki **"O saati bana haber ver benden gizleme"** sözünün manası: **"Cimri ve hasis olma"** demektir.

BÖLÜM: 355

➤ CUMA GÜNÜ BOY ABDESTİ ALMAK

492- Sâlim (r.a.)'ın babasından rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.)'i şöyle derken işitmiştir: **"Cumaya gelen boy abdesti alsın gelsin."** (Buhârî, Cuma: 2; Nesâî, Cuma: 7)

◉ **Tirmizî:** Bu konuda Ömer, Ebû Saîd, Câbir, Berâ, Âişe ve Ebû'd Derdâ'dan da hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: İbn Ömer hadisi hasen sahihtir.

493- Abdullah b. Ömer (r.a.)'in babasından bu hadisin benzerini Kuteybe, Leys b. Sa'd, İbn Şihâb, Abdullah b. Ömer ve babasından bu hadisin benzerini rivâyet etmiştir.

◉ Muhammed el Buhârî dedi ki: Zührî'nin, Sâlim'den, babasından rivâyet ettiği hadis ile Abdullah b. Abdullah'ın babasından rivâyet ettiği her iki hadis de sahihtir. Zührî'nin arkadaşlarından bazıları Zührî'den naklederek diyorlar ki: Abdullah b. Ömer'in ailesi İbn Ömer'den bize aktarmışlardır.

Tirmizî: İbn Ömer'in, Ömer (r.a.)'den rivâyetine göre, bu hadisin bir benzerini bize nakletmiştir. Cuma günü gusül abdesti alma konusundaki hadis hasen sahihtir.

494- Sâlim (r.a.)'in babasından rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Bir Cuma günü Ömer (r.a.) hutbe okurken Peygamber (s.a.v.)'in ashabından bir kimse mescide girdi Ömer hutbe esnasında o kimseye niçin bu saate kaldın dedi, o kimse ezanı işitir işitmez hemen abdest aldım ve geldim dedi. Ömer'de sadece abdest mi? Rasûlullah (s.a.v.)'in gusletmeyi emrettiğini bildiğin halde mi?"** Buyurdular. (Buhârî, Cuma: 2; Müslim, Cuma: 7)

◉ Aynı şekilde bu hadisi bize Ebû Bekir, Muhammed b. Ebân'dan, Abdurrazzak, Ma'mer ve Zührî'den de rivâyet etmişlerdir.

495- Abdullah b. Abdurrahman Ebû Salih'den, Abdullah b. Salih'den, Leys'den, Yunus ve Zührî'den bu hadisi bize aktarmışlardır.

◉ Mâlik bu hadisi Zührî ve Sâlim'den rivâyet ederek **"Ömer Cuma günü hutbe okurken"** diyerek hadisi bize aktarıyor.

Tirmizî: Muhammed'e Mâlik'in bu rivâyetini sorduğumda sahih olan rivâyet Zührî'nin, Sâlim'den ve babasından yaptığı rivâyettir, dedi. Muhammed diyor ki: Bu hadis yaklaşık olarak aynı şekilde Mâlik tarafından Zührî, Sâlim ve babasından rivâyet edilmiştir.

BÖLÜM: 356

➢ CUMA GÜNÜ BOY ABDESTİ ALMANIN DEĞER VE KIYMETİ

496- Evs b. Evs'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Kim Cuma günü her türlü temizliğini yapar ve boy abdesti alırsa Cuma namazı için camiye erkenden gider imâma yakın olur hutbeyi susup dinlerse bu yolda attığı her bir adıma karşılık gündüzü oruçlu gecesi ibadetle geçirilen bir yıllık amelin sevâbı kazanılmış olur."** (Nesâî, Cuma: 8)

◉ **Tirmizî:** Abdullah b. Mübarek'den rivâyet edildiğine göre hadiste geçen **"Gasselevağtesele"** sözünün manası başını yıkar ve guslederse demektir.

Tirmizî: Bu konuda Ebû Bekir, İmrân b. Husayn, Selman, Ebû Zerr, Ebû Saîd, İbn Ömer ve Ebû Eyyûb'tan da hadis rivâyet edilmiştir

Tirmizî: Evs b. Evs hadisi hasendir.

Ebûl Eş'as es Sanâni'nin ismi Şerahîl İbn-ü Âde'dir. Ebû Cenap ise: Yahya b. Habib el Kassab el Kufî'dir.

BÖLÜM: 357

➢ CUMA GÜNÜ SADECE NAMAZ ABDESTİ ALMAK TA YETERLİDİR

497- Semure b. Cündüp (r.a.)'den rivâyet edildiğine göre Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Cuma günü kim abdest alırsa güzel bir iş yapmış demektir. Kim de gusiederse bu yaptığı daha değerli ve kıymetlidir."** (Nesâî, Cuma: 9)

◉ **Tirmizî:** Bu konuda Ebû Hüreyre, Âişe ve Enes'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Semure hadisi hasendir.

Katâde'nin arkadaşlarından bir kısmı bu hadisi Katâde, Hasan ve Semure b. Cündüp yoluyla da rivâyet etmişlerdir. Bir kısmı ise Katâde'den, Hasan yoluyla **"Mürsel"** olarak yani rivâyette sahabe atlanıp tabiin direkt Peygamber (s.a.v.)'den rivâyeti şekliyle nakletmeleridir.

Peygamber (s.a.v.)'in ashabından ve daha sonraki dönem ilim adamları bu hadisle amel etmişler olup: Yani Cuma günü gusletmenin hoş olduğunu fakat guslün yerine normal abdestin de kafi gelebileceğini söylemişlerdir.

Şâfii diyor ki: Peygamber (s.a.v.)'in Cuma günü gusletmeyi emretmesi vâcib olmayıp abdest veya gusül kişinin istediğini seçmekte serbest olduğunu bildirmektedir. Ömer hadisinde olduğu şekilde abdest de geçerlidir.

Eğer Rasûlullah (s.a.v.)'in Cuma günü boy abdesti alın demesi vâcib olup, abdestle gusül arasında serbestlik olmasaydı Ömer ve Osman'da bu gerçeği böylece bilselerdi. Ömer, Osman'ı çevirir ve: **"Dön gusül yap"** gel derdi. Bunca bilgisine rağmen Osman'a bu mesele gizli kalmazdı. Ne var ki bu hadis: **"Cuma günü gusletmek kişi için değerli bir iştir ama mutlaka yapılması gereken vâcib bir iş değildir"** anlamını içermektedir.

498- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Kim güzelce abdestini alır Cuma için camiye gelerek imâma yakın oturur, susar ve imâmı dinlerse iki Cuma arasındaki işlediği küçük günahları üç gün fazlasıyla affedilir. Kim de hutbe esnasında çakıl taşları ve benzeri şeylerle meşgul olursa boş iş yapmış olacağından sevâbını azaltmış olur."** (Buhari, Cuma: 35; Nesâî, Cuma: 22)

◉ **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

BÖLÜM: 358

➤ CUMA GÜNÜ MESCİDE ERKEN GİTMENİN SEVÂBI

499- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Kim Cuma günü cünüplük yıkanması gibi yıkanarak mescide ilk vakitlerde giderse; deve kurban etmiş sevâbı gibi sevap kazanır, İkinci saatte giderse; inek kurban etmiş gibi sevap kazanır, üçüncü saatte giderse; büyük bir koç kurban etmiş gibi sevap kazanır, dördüncü saatte giderse; tavuk tasadduk etmiş gibi sevap kazanır, beşinci saatte giderse; bir yumurta sadaka vermiş gibi sevap kazanır. imâm minbere çıkınca melekler hazır olur ve hutbeyi dinlerler."** (Nesâî, Cuma: 13)

◉ **Tirmizî:** Bu konuda Abdullah b. Amr ve Semure'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Ebû Hüreyre hadisi hasen sahihtir.

BÖLÜM: 359

➤ ÖZÜRSÜZ OLARAK CUMA'YI TERKEDENİN DURUMU

500- Muhammed b. Amr (r.a.), tarafından sahabe olduğu söylenen Ebûl Ca'd Eddamrî'den rivâyet edildiğine göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Kim ihmal edip özürsüz olarak cumayı üç kere bırakırsa, Allah o kimsenin kalbini mühürler."** (Nesâî, Cuma: 2; Müslim, Cuma: 12)

◉ **Tirmizî:** Bu konuda İbn Ömer, İbn Abbâs ve Semure'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Ebûl Ca'd hadisi hasendir.

Tirmizî: Muhammed'e Ebûl Ca'd Eddamrî'nin adını sordum, bilemedi ve şöyle dedi: **"O'nun Peygamber (s.a.v.)'den rivâyeti olarak sadece bu hadisi biliyoruz."** Bu hadisi sadece Muhammed b. Amr'ın rivâyetinden bilmekteyiz.

BÖLÜM: 360

➤ CUMA NAMAZINA NE KADAR MESAFEDEN GELİNİR?

501- Kubâ'lı Süveyr (r.a.)'in babasından -ki bu kimse Rasûlullah (s.a.v.)'in ashabındandı- rivayete göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.) bize Kubâ'dan Cumaya katılmamızı emrederdi."** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

◉ Ebû Hüreyre'den bu konuda yine bir hadis rivâyet edilmiştir ve sahih değildir.

Tirmizî: Bu hadisi sadece bu şekliyle bilmekteyiz. Bu konuda Rasûlullah (s.a.v.)'den sahih bir hadis rivâyet edilmemiştir.

Ebû Hüreyre'den şu şekilde de bir rivâyet vardır: **"Cuma için mescide gitmek, gece olmadan evine dönebilen kimseye gereklidir."** Bu hadisin senedi zayıftır, çünkü Abdullah b. Sa'd el Makburî'den, Muarik b. Abbâd yoluyla gelmektedir. Yahya b. Saîd el Kattan: Abdullah b. Saîd el Makburî'nin hadisinde zayıf bir kimse olduğunu söylemektedir. İlim adamları Cuma'ya gidilebilecek mesafe konusunda değişik görüşler ortaya koymuşlardır. Bir kısmı gece olmadan evine dönebilecek uzaklıkta olanlar gelebilir derken, bir kısmı da ezanı duyabilen kimselerin üzerine vâcibtir derler. Ahmed ve İshâk'ta bu görüşte olanlardandır.

502- Ahmed b. Hasen (r.a.)'den işittim, şöyle diyordu: Ahmed b. Hanbel'in yanında idik, Cumaya gitmek kimlere vâcibtir konusu geçti. Ahmed b. Hanbel bu konuda hiçbir şeyden bahsetmedi. Ahmed b. Hasan dedi ki: Ahmed b. Hanbel'e bu konuda Ebû Hüreyre'den hadis rivâyet edilmiştir dedim. Ahmed b.

Hanbel, Peygamber (s.a.v.)'den mi? Dedi. Bende evet diyerek, Haccac b. Nusayr, Muarik b. Abbâd, Abdullah b. Saîd el Makburî, babasından ve Ebû Hüreyre'den **"Cuma'ya gitmek gece olmadan evine dönebilecek kadar uzaklıkta olan kimseye gereklidir"** rivâyetini aktardım. Bunun üzerine Ahmed b. Hanbel kızdı ve bana böyle bir rivâyet aktardığımdan dolayı, işlediğin günahtan dolayı **"Rabbinden bağışlanma iste, Rabbinden bağışlanma iste"** buyurdu. (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

◉ **Tirmizî:** Ahmed b. Hanbel'in böyle yapması; bu hadisi hadis olarak kabul etmemesi ve senedinden dolayı zayıf kabul etmesindendir.

BÖLÜM: 361

➤ CUMA NAMAZINI KILMANIN VAKTİ

503- Enes b. Mâlik (r.a.)'den rivâyet edildiğine göre **"Peygamber (s.a.v.) güneş batıya meylettiği zaman, Cuma'yı kılardı."** (Buhârî, Cuma: 15; Nesâî, Cuma: 14)

504- Enes'den benzeri bir rivâyet daha vardır.

◉ **Tirmizî:** Bu konuda Seleme b. Ekvâ', Câbir, Zübeyr b. Avvam'dan da hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Enes hadisi hasen sahihtir. İlim adamlarının çoğunluğu bu hadis üzerinde birleşmişler. Cuma'nın öğle vakti gibi kılınacağını söylemişlerdir. Şâfii, Ahmed ve İshâk bunlardandır. Kimi ilim adamları da güneş batıya meyletmeden önce de kıla bilir demektedirler. Ahmed: **"Güneş batıya meyletmeden önce kılan kimseye namazı yeniden kılması gerekir"** demiyor.

BÖLÜM: 362

➤ CUMA GÜNÜ MİNBER ÜZERİNDE HUTBE OKUMAK

505- İbn Ömer (r.a.)'den rivâyet edildiğine göre: **"Rasûlullah (s.a.v.) bir hurma kütüğüne dayanarak hutbe okurdu, bir minber edinince o kütük inledi. Rasûlullah (s.a.v.) gelip ona sarılınca iniltisi kesildi."** (Buhârî, Cuma: 25)

◉ Bu konuda Enes, Câbir, Sehl b. Sa'd, Übey b. Ka'b, İbn Abbâs ve Ümmü Seleme'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: İbn Ömer hadisi hasen garib sahihtir.

Muâz b. Alâ Basralı olup Amr b. Alâ'nın kardeşidir.

BÖLÜM: 363

➤ İKİ HUTBE ARASINDA OTURMAK

506- İbn Ömer (r.a.)'den rivâyete göre, **"Rasûlullah (s.a.v.) Cuma günü hutbe okurdu sonra oturur, sonra kalkar ve hutbesini sürdürürdü.** İbn Ömer: **"Bugünkü yapıldığı gibi"** dedi. (Buhârî, Cuma: 29; Nesâî, Cuma: 33)

◉ **Tirmizî:** Bu konuda İbn Abbâs, Câbir b. Abdillah, Câbir b. Semure'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: İbn Ömer hadisi hasen sahihtir. İlim adamları iki hutbe arasının bir oturuşla ayrılması görüşündedirler.

BÖLÜM: 364

➤ HUTBENİN UZUN VE KISA OLMAYIP ORTA YOLLU OLMASI

507- Câbir b. Semure (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.) ile beraber namaz kılardım, O'nun hutbesi de namazı da orta uzunlukta olurdu."** (Nesâî, Cuma: 31)

◉ **Tirmizî:** Bu konuda Ammâr b. Yâsir, İbn ebî Evfâ'dan da hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Câbir b. Semure hadisi hasen sahihtir.

BÖLÜM: 365

➤ MİNBERDE KUR'ÂN'DAN AYET OKUNMADAN HUTBE YAPILABİLİR Mİ?

508- Ya'la b. Ümeyye (r.a.)'in babasından rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.)'i minberde: "O Cehennemlikler, Cehennem bekçisine Ey Mâlik diye seslenecekler. "Rabbin hükmünü verip işimizi bitiriversin, böyle yanmaktansa ölüp kül olmak iyidir. Görevli de diyecek ki: Hayır siz burada ölmeden bu şekilde ebedî olarak yanacaksınız."** Zuhruf sûresi: 77. ayetini okurken işittim. (Nesâî, Cuma: 28)

◉ **Tirmizî:** Ya'la b. Ümeyye hadisi hasen sahih garibtir. Bu hadisi İbn Uyeyne'nin hadisidir. İlim adamları imâmın hutbede Kur'ân'dan ayetler okuması gerektiğini söylemişlerdir. Şâfii: **"İmâm hutbesinde Kur'ân okumaz ise hutbesini iade etmesi gerekir."** demektedir.

BÖLÜM: 366

➤ İMÂM HUTBE OKURKEN CEMAAT ONA DOĞRU DÖNMELİ

509- Abdullah b. Mes'ûd (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.) minberin üzerinde cemaate yöneldiği an bizler de yüzümüzü ona çevirirdik."** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

◉ **Tirmizî:** Bu konuda İbn Ömer'den de rivâyet vardır. Bu hadisi Mansur'dan sadece Muhammed b. Fadl b. Atıyye'nin rivâyet ettiğini biliyoruz. Muhammed b. Fadl b. Atıyye hadisçiler yanında zayıftır ve tüm hadisleri zayıftır. Peygamber (s.a.v.)'in ashabından ve sonraki dönemlerden pek çok ilim adamları imâm hutbe verirken ona dönmelidir derler. Sûfyân es Sevrî, Şâfii, Ahmed ve İshâk bunlardandır.

Tirmizî: Bu konuda Peygamber (s.a.v.)'den sahih bir rivâyet yoktur.

BÖLÜM: 367

➤ HUTBE OKUNURKEN BİLE OLSA İKİ REK'AT NAMAZ KILMAK

510- Câbir b. Abdillah (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Cuma günü Peygamber (s.a.v.), hutbe okurken bir adam çıkageldi. Peygamber (s.a.v.) ona, namaz kıldın mı?"** buyurdu. O da: **"Hayır"** deyince: **"O halde kalk ve namaz kıl"** buyurdu. (Nesâî, Cuma: 16; Buhârî, Cuma: 31)

◉ **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir. (Bu konuda en sahih olan)

511- Abdullah b. Ebî Serh (r.a.)'den rivâyete göre: **"Ebû Saîd el Hudrî bir Cuma günü Mervan hutbe okurken mescide girdi ve namaza durdu. Görevliler onu oturtmak için geldiler fakat o oturmadı, diretti ve namazını kıldı. Namazını bitirince yanına vardık dedik ki: Allah seni esirgedi neredeyse görevliler seni namaz kılmaktan engelliyeceklerdi. Bunun üzerine şöyle dedi: Rasûlullah (s.a.v.)'den gördüğüm bu iki rek'at namazı**

asla terk edecek değilim. Sonra Peygamber (s.a.v.) Cuma günü hutbe okurken pejmürde kıyafetle bir kişinin geldiğini Peygamber (s.a.v.)'in hutbe esnasında ona iki rek'at kılmayı emrettiğini ve onunda kıldığını hatırlattı." (Buhârî, Cuma: 31)

◉ **İbn ebî Ömer der ki:** Sûfyân b. Uyeyne, imâm hutbe okurken gelirse iki rek'at namaz kılar ve böyle yapılmasını emrederdi. Kur'ân öğretmeni Ebû Abdurrahman da aynı görüşte idi.

Tirmizî: İbn Ömer'den işittim İbn Uyeyne'den naklen demiştir ki: Muhammed b. Aclân hadis konusunda güvenilir ve emin bir kişidir.

Tirmizî: Bu konuda Câbir, Ebû Hüreyre, Sehl b. Sa'd'tan da hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Ebû Saîd el Hudrî hadisi hasen sahihtir.

Bazı ilim adamları bu hadise göre amel etmişlerdir. Şâfii, Ahmed ve İshâk bunlardandır. Bir kısım ilim adamları ise şöyle diyor: **"İmam hutbe okurken mescide girerse oturur namaz kılmaz."** Sûfyân es Sevrî ve Küfelilerin görüşü böyledir. Fakat birinci görüş daha sahihtir.

Kuteybe, Alâ b. Hâlid el Kureşî'den aktararak dedi ki: **"Hasan el Basrî'yi gördüm imâm hutbe okurken mescide girdi iki rek'at namaz kıldı ve sonra oturdu."** Hasan el Basrî bu hadise uymuş olmak için böyle yapmıştır. Bu hadisi Câbir yoluyla rivâyet eden o'dur.

BÖLÜM: 368

➤ İMÂM HUTBE OKURKEN KONUŞMAMA GEREĞİ

512- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Kim Cuma günü imâm hutbe okurken arkadaşına sus derse boş iş yapmış olur."** (Nesâî, Cuma: 22; Muvatta, Cuma: 5)

◉ **Tirmizî:** Bu konuda İbn ebî Evfâ ve Câbir b. Abdillah'tan hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Ebû Hüreyre hadisi hasen sahihtir.

İlim adamları bu hadise göre amel etmişler ve kişinin imâm hutbe okurken konuşmasını hoş karşılamamışlar bir başkası konuşursa onu işaretle susturabileceğini söylemişlerdir.

Hutbe okunduğu esnada selam almak ve aksırana **"Yerhamukallah"** demek konusunda da ayrı görüşler benimsemişlerdir. Bir kısmı hutbe okunurken selam almaya ve aksırana karşılık vermeye ruhsat vermişlerdir. Ahmed ve İshâk bunlardandır. Tabiin ve sonraki dönem alimlerinden bir kısmı da hoş karşılamamışlardır. Şâfii gibi.

BÖLÜM: 369

➤ CUMA GÜNÜ OMUZLARI AŞARAK ÖN SAFA GİTMENİN UYGUN OLMADIĞI

513- Muâz b. Enes el Cühenî (r.a.)'in babasından rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Kim Cuma günü Müslümanların omuzlarından aşarak öne geçerse Cehenneme giden bir köprü kurmuş olur."** (Nesâî, Cuma: 20; Muvatta, Cuma: 8)

◉ **Tirmizî:** Bu konuda Câbir'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Sehl b. Muâz b. Enes el Cuhenî'nin hadisi garibtir. Çünkü bu hadisi sadece Rişdîn b. Sa'd rivâyetinden bilmekteyiz. İlim adamları bu hadisle amel etmişler ve Cuma günü omuzlardan atlayarak ön saflara geçmeyi hoş karşılamamışlar ve bu konuda sert davranmışlardır. Bazı hadisçiler Rişdîn b. Sa'd hakkında söz etmiş hafızası yönünden zayıflığını söylemişlerdir.

BÖLÜM: 370

➢ İMÂM HUTBE OKURKEN DİZLERİ DİKEREK OTURMAMAK

514- Muâz b. Enes (r.a.)'den rivâyet edilmiştir: **"Peygamber (s.a.v.) Cuma günü imâm hutbe okurken dizleri dikerek oturmayı yasakladı."** (Ebû Dâvûd, Salat: 226)

◉ **Tirmizî:** Bu hadis hasendir. Ebû Mercûm'un ismi Abdurrahim b. Meymun'dur. Bazı ilim adamları imâm hutbe okurken dizleri dikerek oturmayı hoş görmemişler bir kısmı da böyle oturuşa ruhsat vermişlerdir. Abdullah b. Ömer ve başkaları gibi Ahmed ve İshâk imâm hutbe okurken dizleri dikerek oturmakta bir sakınca görmezler.

BÖLÜM: 371

➢ MİNBERDE DUA İÇİN ELLERİ KALDIRMANIN HOŞ OLMAYIŞI

515- Husayn (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Umâra b. Rûveybe'den işittim, Bişr b. Mervan hutbe okuyordu dua ederken ellerini kaldırınca Umâra şöyle dedi: Allah senin o iki zayıf ve kısa ellerini hayırdan mahrum etsin çünkü Rasûlullah (s.a.v.)'i gördüm hutbe esnasında işaret parmağıyla işaretten başka bir ilavede bulunmazdı. Hadisi rivâyet edenlerden Hüşeym bu olayı tarif etmek için işaret parmağını gösterdi.** (Bazı alimler burada el kaldırmanın dua için olmayıp jest ve mimik şeklindeki hareketler de olabileceğini söylemişlerdir.) (Buhârî, Cuma: 33)

◉ **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

BÖLÜM: 372

➢ CUMA GÜNÜ FAZLADAN OKUNAN EZAN

516- Sâib b. Yezîd (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Cuma günü ezan, Rasûlullah (s.a.v.), Ebû Bekir ve Ömer zamanlarında imâm minbere çıktığı anda okunurdu. Osman (r.a.)'ın halifeliği döneminde cemaat çoğalıp mescidde okunan ezanı işitemez hale gelince Medîne çarşısında zevra denilen yerde kamet ve ezandan başka üçüncü bir ezanın okunmasını emretti."** (Buhârî, Cuma: 20)

◉ **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

BÖLÜM: 373

➢ İMÂM MİNBERDEN İNİNCE BİR İHTİYAÇ VARSA KONUŞULABİLİR

517- Enes b. Mâlik (r.a.)'den rivâyet edildiğine göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.) Cuma hutbesini bitirip minberden inince bir ihtiyaç olduğu takdirde konuşur, görüşür sonra Cuma namazını kılardı."** (Nesâî, Cuma: 36)

◉ **Tirmizî:** Bu hadisi sadece Cerir b. Hazim'in rivâyetinden bilmekteyiz.

Tirmizî: Muhammed'den işittim diyor ki: Cerir b. Hazim bu hadiste vehme düşmüştür. Sahih olan rivâyet yine Enes'den gelen rivâyettir ki şöyledir: **"Namaz için kamet getirildi bu arada cemaatten bir kişi Peygamber (s.a.v)'in elini tuttu ve cemaatten bir kısmını uyku bastırıncaya kadar konuşup durdu."** Muhammed dedi ki: **"İşte hadisin aslı budur."** Cerir b. Hazim bazen bir konuda vehme düşer fakat kendisi doğru bir kimsedir.

Muhammed diyor ki: Cerir n Hazim, Sabit'in, Enes vasıtasıyla Rasûlullah (s.a.v.)'den rivâyet ettiği **"Namaz için kamet getirildiğinde beni görmeden ayağa kalkmayın"**

hadisinde de vehme kapılmıştır. Muhammed yine diyor ki: Hammad b. Zeyd'den şöyle rivâyet edilmiştir: "Sabit el Bünanî'nin yanındaydık Haccac es Sawaf, Yahya b. ebî Kesir'den, Abdullah b. ebî Katâde'den, babasından ve Rasûlullah (s.a.v.)'den: **"Namaz için kamet getirildiğinde beni görmeden kalkmayın"** hadisini aktardı ki Cerir vehme kapılıp bu hadisi Sabit'in Enes yoluyla Rasûlullah (s.a.v.)'den rivâyet ettiğini zannetti.

518- Enes (r.a.)'den rivâyet edildiğine göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.)'i namaz için kamet getirildikten sonra cemaatten biri kıble ile Peygamber (s.a.v.) arasına dikilerek konuşurdu. Konuşma o kadar uzardı ki: Bu uzun süre içerisinde cemaatten bir kısmının uyuklayacak hale geldiklerini görmüşümdür."** (Nesâî, Cuma: 36; Ebû Dâvûd, Salat: 232)

◉ Bu hadis hasen sahihtir.

BÖLÜM: 374

➤ CUMA NAMAZINDA OKUNAN SÛRELER

519- Rasûlullah (s.a.v.)'in azat ettiği Ebû Rafi (r.a.)'in oğlu Ubeydullah'tan rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Mervan, Ebû Hüreyre (r.a.)'i kendi yerine Medîne'de vekil bırakarak Mekke'ye gitmişti, Ebû Hüreyre bize Cuma namazını kıldırdı birinci rek'atta Cuma sûresini ikinci rek'atta da münafıkun sûresini okudu.** Ubeydullah diyor ki: Ebû Hüreyre'ye vardım Ali'nin, Küfe'de ki okuduğu iki sûreyi okuyorsun dedim. Bunun üzerine Ebû Hüreyre dedi ki: **"Rasûlullah (s.a.v.)'i bu iki sûreyi okurken işitmiştim."** (Nesâî, Cuma: 40)

◉ Bu konuda İbn Abbâs, Numân b. Beşîr ve Ebû Inebe-t el Havlanî'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Ebû Hüreyre hadisi hasen sahihtir.

Yine Peygamber (s.a.v.)'in Cuma namazında A'la sûresi ile Gaşiye sûresini okuduğu da rivâyet edilmiştir. Ubeydullah b. ebî Rafî, Ali b. ebî Tâlib'in katibidir.

BÖLÜM: 375

➤ CUMA GÜNÜ SABAH NAMAZINDA OKUNAN SÛRELER

520- İbn Abbâs (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.) Cuma gününün sabah namazında Secde sûresi ile İnsan sûresini okurdu."** (Buhârî, Cuma: 16)

◉ **Tirmizî:** Bu konuda Sa'd, İbn Mes'ûd ve Ebû Hüreyre'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: İbn Abbâs hadisi hasen sahihtir. Sûfyân es Sevrî, Şu'be ve pek çok kimse bu hadisi Muhawel'den rivâyet etmişlerdir.

BÖLÜM: 376

➤ CUMADAN ÖNCE VE SONRA KILINAN SÜNNETLER

521- Sâlim (r.a.)'in babasından rivâyetine göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.), Cuma'dan sonra iki rek'at sünnet kılardı."** (Buhârî, Cuma: 38; Nesâî, Cuma: 42)

◉ **Tirmizî:** Bu konuda Câbir'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: İbn Ömer hadisi hasen sahihtir. Aynı şekilde bu hadis Nafi' ve İbn Ömer'den de rivâyet edilmiştir. Bazı ilim adamları bu hadise göre amel etmişlerdir. Şâfii ve Ahmed gibi.

522- İbn Ömer (r.a.)'den rivâyete göre; İbn Ömer Cuma namazından sonra evinde iki rek'at namaz kılardı ve şöyle derdi: **"Rasûlullah (s.a.v.) aynı şekilde iki rek'at namaz kılardı."** (Ebû Daud, Salat: 238; Nesâî, Cuma: 42)

⊙ **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

523- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Cuma'dan sonra namaz kılmak isteyen dört rek'at kılsın."** (Ebû Dâvûd, Salat: 236; Nesâî, Cuma: 44)

⊙ **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

Hasan b. Ali, Ali b. el Medinî ve Sûfyân b. Uyeyne'den naklederek şöyle demişlerdir: Süheyl b. ebî Salih'i hadis konusunda sabit ve sağlam bir kimse olarak kabul ederdik. Bazı ilim adamları da bu hadisle amel etmişlerdir.

Abdullah b. Mes'ûd (r.a.)'den, Cuma'dan önce dört, Cuma'dan sonra dört rek'at kıldığı rivâyet edilmiştir.

Ali b. ebî Tâlib'in Cuma'dan sonra iki rek'at ve dört rek'at kılınmasını emrettiği de rivâyet edilmiştir.

Sûfyân es Sevrî ve İbn'ül Mübarek, İbn Mes'ûd'un görüşündedirler. Cuma'dan önce dört rek'at sonra dört rek'at sünnet kılarlar.

İshâk'da diyor ki: Bir kimse Cuma'dan sonraki sünneti evinde kılarsa iki, mescidde kılarsa dört kılmalıdır, demekte ve bunu şu iki hadise dayandırmaktadır; **"Rasûlullah (s.a.v.) Cuma'dan sonra evinde iki rek'at sünnet kılardı." "Kim Cuma'dan sonra namaz kılacaksa dört rek'at kılsın."**

Tirmizî: Peygamber (s.a.v.)'in evinde Cuma'dan sonra iki rek'at kıldığını rivâyet eden İbn Ömer'dir. Yine İbn Ömer, Rasûlullah (s.a.v.)'den sonra mescidde iki rek'at sonrada dört rek'at kılardı. Aynı şekilde Ömer'in oğlu Sûfyân b. Uyeyne'den İbn Cüreyc ve Atâ'dan şöyle rivâyet etmiştir: **"İbn Ömer'i Cuma'dan sonra iki rek'at sonra da dört rek'at kıldığını gördüm."** Saîd b. Abdurrahman el Mahzumî'den, Sûfyân b. Uyeyne'den, Amr b. Dinar'dan bize şöyle aktarılmıştır: **"Hadis konusunda Zührî'den daha sağlam bir kimse görmedim. Paraya (maddiyata) ondan daha az değer veren bir kimse görmedim, onun yanında para, hayvan tersi gibi değersizdi."**

Tirmizî: İbn ebi Ömer'den işittiğime göre, şöyle demiştir: Sûfyân b. Uyeyne'den işittim şöyle diyordu: **"Amr b. Dinar, Zührî'den daha yaşlı idi."**

BÖLÜM: 377

➤ CUMA NAMAZININ BİR REK'ATINA YETİŞENİN DURUMU

524- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Her kim namazın bir rek'atına yetişirse o namaza yetişmiş olur."** (Ebû Dâvûd, Salat: 233; Nesâî, Cuma: 41)

⊙ **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir. Rasûlullah (s.a.v.)'in ashabından ve başkalarından pek çok ilim adamı bu hadise göre amel etmişler ve şöyle demişlerdir. "Kim Cuma namazının bir rek'atına yetişirse bir rek'at daha ilave eder ve Cuma namazını kılmış olur. Kim de ikinci rek'atın oturuşuna yetişirse Cuma'ya yetişmemiş olacağından dört rek'at kılması gerekir. Sûfyân es Sevrî, İbn'ül Mübarek, Şâfiî, Ahmed ve İshâk bunlardandır.

BÖLÜM: 378

➢ CUMA GÜNÜ ÖĞLE İSTİRAHATI VE YEMEĞİNİN ZAMANI

525- Sehl b. Sa'd (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.) zamanında yemeğimizi Cuma'dan sonra yer, istirahatımızı da yine Cuma'dan sonra yapardık."** (Buhârî, Cuma: 40)

◉ Bu konuda Enes'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Sehl b. Sa'd hadisi hasen sahihtir.

BÖLÜM: 379

➢ CUMA HUTBESİ ESNASINDA UYKUSU GELEN YER DEĞİŞTİRSİN

526- İbn Ömer (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Sizden birinize Cuma esnasında uyku galip gelirse bulunduğu yeri değiştirsin."** (Ebû Dâvûd, Salat: 231)

◉ **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

BÖLÜM: 380

➢ CUMA GÜNÜ SAVAŞ İÇİN YOLA ÇIKMAK

527- İbn Abbâs (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: "Rasûlullah (s.a.v.), Abdullah b. Revaha'yı bir müfreze başında komutan olarak göndermişti de bu Cuma gününe rastlamıştı. Askerler sabah erkenden yola çıktılar. Abdullah b. Revaha ise geri kalır Rasûlullah (s.a.v.) ile beraber Cuma'yı kılar ve arkadan yetişirim dedi. Namazdan sonra Rasûlullah (s.a.v.) onu gördü ve sabah erkenden arkadaşlarınla beraber niçin çıkmadın? Dedi. Bunun üzerine dedi ki: Sizinle beraber namaz kılayım sonra arkalarından yetişirim istedim. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdular: **"Yeryüzü dolusu para harcasan bile onların erken çıkışlarının değer ve kıymetini elde edemezsin."** (Müsned: 2203)

◉ **Tirmizî:** Bu hadis garibtir, sadece bu şekliyle bilmekteyiz. Ali b. el Medînî, Yahya b. Saîd yoluyla Şu'be'den naklederek şöyle demiştir: El Hakem, Mıksem'den sadece beş hadis işitmiştir. Şu'be o hadisleri saymıştır, bu o hadislerden değildir. dolayısıyla el Hakem'in bu hadisi Şu'be'den işitmediği anlaşılıyor. İlim adamları bu konuda değişik görüşler ortaya koymuştur. Kimi Cuma vakti girmeden savaş için yola çıkılabileceğini söylerken kimi de sabah olmuş ise Cuma kılınmadan çıkılmaz demektedirler.

BÖLÜM: 381

➢ CUMA GÜNÜ MİSVAKLANIP, GÜZEL KOKU SÜRÜNMEK

528- Berâ b. Âzib (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Cuma günü Müslüman'ın gusül abdesti alması hakkıdır. Evinden kokulanarak çıkması da güzeldir, koku bulamayanların ise sadece su ile yıkanıp temizlenmeleri yeterlidir."** (Ebû Dâvûd, Salat: 212)

◉ **Tirmizî:** Bu konuda Ebû Saîd ve Ensâr'dan bir şeyh tarafından da hadis rivâyet edilmiştir.

529- Ahmed b. Menî', Hüşeym'den, Yezîd b. ebî Ziyâd'tan aynı senedle bu hadisin bir benzerini rivâyet etmiştir.

◉ **Tirmizî:** Berâ hadisi hasendir.

Hüşeym'in rivâyeti İsmail b. İbrahim et Teymî'nin rivâyetinden daha güzeldir.

İsmail b. İbrahim et Teymî'nin hadiste zayıf olduğu söylenmiştir.

BAYRAM BÖLÜMLERİ

BÖLÜM: 382

➤ BAYRAM NAMAZINA YÜRÜYEREK GİTMEK

530- Ali b. ebî Tâlib (r.a.)'den rivâyet edildiğine göre, şöyle demiştir: **"Bayram namazına yürüyerek gitmek ve namaza çıkmadan bir şeyler yemek sünnettendir."** (Buhari, Iydeyn: 7)

◉ **Tirmizî:** Bu hadis hasendir. Pek çok ilim adamı bu hadisle amel etmekte olup bayram namazlarına yürüyerek çıkmayı, Ramazan bayramına çıkmadan bir şeyler yemeyi müstehab görmüşlerdir.

Tirmizî: Özür sahibi olan kimsenin binitle çıkmasında bir sakınca yoktur.

BÖLÜM: 383

➤ BAYRAM NAMAZI HUTBEDEN ÖNCE KILINIR

531- İbn Ömer (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.), Ebû Bekir ve Ömer, Ramazan ve Kurban bayramı namazlarını hutbeden önce kılarlar sonra hutbe okurlardı."** (Buhârî, Iydeyn: 8; Nesâî, Iydeyn: 14)

◉ Bu konuda Câbir ve İbn Abbâs'tan da hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: İbn Ömer hadisi hasen sahihtir.

Peygamber (s.a.v.)'in ashabından ve daha sonraki dönemlerden pek çok ilim adamları bu hadise göre amel etmişler olup, Bayram namazlarında hutbe namazdan sonradır, demişlerdir. Namazdan önce ilk hutbe okuyanın, Mervan b. Hakem olduğu söylenir.

BÖLÜM: 384

➤ BAYRAM NAMAZLARI İÇİN EZAN VE KAMET OKUNMAZ

532- Câbir b. Semure (r.a.)'den rivâyete göre, dedi ki: **"Rasûlullah (s.a.v.) ile beraber ne bir sefer ne iki sefer pek çok kere ezansız ve kametsiz olarak kıldım."** (Muvatta, Iydeyn: 1; Nesâî, Iydeyn: 7)

◉ **Tirmizî:**Bu konuda Câbir b. Abdillah ve İbn Abbâs'tan da hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Câbir b. Semure hadisi hasen sahihtir. Rasûlullah (s.a.v.)'in ashabından ve başkalarından pek çok ilim adamı bu görüşte olup, Bayram namazlarında ve nafile namazlarda ezan ve kamet olmadığını söylerler.

BÖLÜM: 385

➤ BAYRAM NAMAZINDA OKUNAN SÛRELER

533- Numân b. Beşîr (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.) Ramazan ve Kurban bayramlarıyla Cuma'da A'la sûresi ile Gaşiye sûresini okurdu. Bazen Cuma ile Bayram günleri aynı güne tesadüf ederdi de yine aynı sûreleri okurdu."** (Nesâî, Iydeyn: 12)

◉ **Tirmizî:** Bu konuda Ebû Vakîd el Leysî, Semure b. Cündüp ve İbn Abbâs'tan da hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Numân b. Beşîr hadisi hasen sahihtir.

Sûfyân es Sevrî ve Misâr, İbrahim b. Muhammed b. el Münteşir'den bu şekilde, Ebû Avâne'nin rivâyeti gibi rivâyet ettiler.

Sûfyân b. Uyeyne rivâyeti ihtilaflıdır. Bir rivâyet şekli şöyledir; İbrahim b. Muhammed b. el Münteşir babasından, Habib b. Sâlim ve babasından ve Numân b. Beşîr'den gelmiştir. Halbuki Habib b. Sâlim'in babasından rivâyeti bilinmiyor. Habîb b. Salim, Numân b. Beşîr azâdlı kölesidir.

Numân b. Beşîr'den bir çok hadis rivâyet etmiştir. İbn Uyeyne yoluyla İbrahim b. Muhammed b. el Münteşir'den onların rivâyetine benzer bir rivâyet edilmiştir ki şöyledir: Peygamber (s.a.v.) Ramazan ve Kurban bayramlarında Kaf sûresi ve Kamer sûresini okurdu. Şâfii de aynı görüştedir.

534- Ubeydullah b. Abdullah b. Utbe (r.a.)'den rivâyet edildiğine göre: **"Ömer b. Hattâb, Ebû Vakîd el Leysî'ye Rasûlullah (s.a.v.) Ramazan ve Kurban bayramlarında ne okurdu? diye sordu da o da dedi ki: Kaf ve kamer sûrelerini okurdu."** (Nesâî, Salat-ül İydeyn: 12; Ebû Dâvûd, Salat: 243)

◉ Bu hadis hasen sahihtir.

535- Hennâd, Sûfyân b. Uyeyne ve Damre b. Saîd (r.anhüm)'den aynı senedle bu hadisin benzerini aktardı.

◉ **Tirmizî:** Ebû Vakîd el Leysî'nin ismi, Hâris b. Avf'tır.

BÖLÜM: 386

➢ BAYRAM NAMAZLARINDAKİ FAZLA TEKBÎRLER

536- Kesir b. Abdillah (r.a.)'ın babasından ve dedesinden rivâyete göre: **"Rasûlullah (s.a.v.), Ramazan ve Kurban bayramlarının namazlarında ilk rek'atta okumadan önce yedi diğer rek'atta okumadan önce beş tekbîr alırdı."** (Ebû Dâvûd, Salat: 242; Muvatta, İydeyn: 4)

◉ **Tirmizî:** Bu konuda Âişe, İbn Ömer ve Abdullah b. Amr'dan da hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Kesir'in dedesinden rivâyet edilen bu hadis hasendir. Bu hadis bu konuda Rasûlullah (s.a.v.)'den rivâyet edilen hadislerin en güzelidir.

Kesir'in dedesinin adı; Amr b. Avf el Müzenî'dir. Sahabe ve diğer dönemlerin bazı ilim adamları bu hadise göre amel etmişlerdir.

Ebû Hüreyre'nin Medîne'de bu şekilde namaz kıldığı rivâyet edilmiştir. Medînelilerin görüşü de böyledir. Mâlik b. Enes, Şâfii, Ahmed ve İshâk'ta bunlardandır.

Abdullah b. Mes'ûd'tan bayram namazındaki tekbîrler konusunda şöyle dediği rivâyet ediliyor. **"Bayram namazlarındaki fazla tekbîr sayısı dokuzdur; Birinci rek'atta okumadan önce beş tekbîr ikinci rek'atta okumayla başlayıp rükû' tekbîriyle birlikte dört tekbîr alınır."** Peygamber (s.a.v.)'in ashabından pek çok kişiden benzeri rivâyetler vardır, Küfeliler ve Sûfyân es Sevrî de aynı görüştedir.

BÖLÜM: 387

➢ BAYRAM NAMAZINDAN ÖNCE VE SONRA KILINAN NAFİLE NAMAZ YOKTUR

537- Adiyy b. Sabit (r.a.)'den rivâyet edildiğine göre, şöyle demiştir: **"Saîd b. Cübeyr'den işittiğime göre İbn Abbâs'tan naklederek şöyle demişti: Rasûlullah (s.a.v.) Ramazan bayramında namazgaha çıkarak iki rek'at bayram namazı kıldı, bayram namazının öncesinde ve sonrasında hiç namaz kılmadı."** (Muvatta, İydeyn: 5; Ebû Dâvûd, Salat: 247)

◉ **Tirmizî:** Bu konuda Abdullah b. Ömer, Abdullah b. Amr ve Ebû Saîd'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: İbn Abbâs hadisi hasen sahihtir. Rasûlullah (s.a.v.)'in ashabından ve başka ilim adamları bu görüştedirler. Şâfii, Ahmed ve İshâk bunlardandır. Bazı ilim adamları ise bayram namazından önce ve sonra namaz kılınabileceği görüşündedir.

Birinci görüş daha sahihtir.

538- İbn Ömer (r.a.)'den rivâyet edilmiştir: **"İbn Ömer bayram günü namazgaha çıktı. Bayram namazının ne öncesinde ne de sonrasında namaz kılmadı ve Rasûlullah (s.a.v.)'in de böyle yaptığını hatırlattı."** (Muvatta, Salatül İydeyn: 5; Ebû Dâvûd, Salat: 247)

⊙ Bu hadis hasen sahihtir.

BÖLÜM: 388

➤ KADINLARIN BAYRAM NAMAZLARINA GİTMELERİ

539- Ümmü Atıyye (r.anha)'dan rivâyet edildiğine göre: Rasûlullah (s.a.v.), bakire, genç kız, örtünme çağına gelmiş kız çocuklarıyla hayızlı kadınları bayram namazına çıkarırdı. Hayız halindeki kadınlar namaz kılınacak yerden uzak durur ve sadece Müslümanların dualarına katılmış olurlardı. Kadınlardan biri: **"Ey Allah'ın Rasûlü, kadının tüm vücudunu örtecek dış elbise yoksa"** deyince şöyle buyurdular: **"Eğer katılacaksa bir kardeşinden ödünç alsın."** (Ebû Dâvûd, Salat: 238; Nesâî, İydeyn: 3)

540- Ahmed b. Menî', Hüşeym, Hişâm b. Hassân, Hafsa binti Sirîn ve Ümmü Atıyye (r.anhüm)'den bu hadisin bir benzerini rivâyet etmiştir.

⊙ **Tirmizî:** Bu konuda İbn Abbâs ve Câbir'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Ümmü Atıyye hadisi hasen sahihtir.

Bazı ilim adamları bu hadisle amel ederek kadınların bayram namazlarına çıkmalarına izin vermişler, bir kısmı da hoş karşılamamışlardır. Abdullah b. Mübarekten şöyle dediği rivâyet edilmiştir: **"Kadınların bugün için bayram namazlarına çıkmalarını hoş bulmuyorum fakat kadın çıkmakta ısrar ederse süslenmeksizin günlük elbisesiyle çıkmasına izin versin. Kadın bu şekilde çıkmayı kabul etmezse kocası engel olabilir."**

Âişe (r.anha)'in şöyle dediği de rivâyet ediliyor: **"Rasûlullah (s.a.v.) kadınların bugün ortaya çıkardıkları giyim kuşam ve süslenme tarzlarını görmüş olsaydı, İsrail oğullarının kadınlarının yasaklandığı gibi onlara da mescide gitmeyi yasaklardı."**

Sûfyân es Sevrî'den de: **"Bugün kadınların bayram namazlarına çıkmalarını hoş görmediği de rivâyet edilmiştir."**

BÖLÜM: 389

➤ PEYGAMBERİMİZ (S.A.V.)'İN BAYRAM NAMAZINA GELİP GİDERKEN DEĞİŞİK YOLLAR EDİNMESİ

541- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.) bayram günleri namazgaha bir yoldan giderse başka bir yoldan gelirdi."** (Buhârî, İydeyn: 24)

⊙ **Tirmizî:** Bu konuda Abdullah b. Amr ve Ebû Rafi'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Ebû Hüreyre hadisi hasen garibtir.

Ebû Tumeyle ve Yunus b. Muhammed bu hadisi Fuley b. İsmail'den, Saîd b. el Hâris'den ve Câbir b. Abdillah'tan rivâyet etmişlerdir.

Bazı ilim adamları bu hadise uyarak imâmın namazgaha giderken bir yoldan gelirken bir yoldan gelip gitmesini müstehab görmüşlerdir. Şâfiî'de bu görüştedir.

Câbir'den gelen rivâyet bu hadisten daha sahih görünüyor.

BÖLÜM: 390

➤ RAMAZAN BAYRAMI NAMAZINA ÇIKMADAN BİRŞEYLER YEMEK

542- Abdullah b. Büreyde (r.a.)'in babasından rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Peygamber (s.a.v.), Ramazan bayramı günü bir şey yemeden namaza çıkmaz, Kurban bayramında ise namaz kılıncaya kadar bir şey yemezdi."** (Buhârî, Iydeyn: 4; Muvatta, Iydeyn: 3)

◉ **Tirmizî:** Bu konuda Ali ve Enes'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Büreyde b. Husayb el Eslemî hadisi garib hadistir.

Muhammed diyor ki: Sevap b. Utbe'nin bundan başka bir hadis rivâyet ettiğini bilmiyoruz.

Bazı ilim adamları Ramazan bayramı namazına çıkmadan bir miktar hurma yemeyi, Kurban bayramı namazında ise namazdan çıkıncaya kadar bir şey yememeyi müstehab görürler.

543- Enes b. Mâlik (r.a.)'den rivâyet edilmiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.), Ramazan bayramında namazgaha çıkmadan önce bir kaç tane hurma yerdi."** (Buhârî, Iydeyn: 4; Muvatta, Iydeyn: 3)

◉ **Tirmizî:** Bu hadis hasen garib sahihtir.

SAVAŞ İÇİN YOLA ÇIKMAK BÖLÜMLERİ

BÖLÜM: 391

➤ YOLCULUKTA NAMAZLARI KISALTMAK

(Bu bölüm Arapça orijinal ismi "Ebvab-üs Sefer (Yolculuk)" bölümleri demektir. Biz burada savaş için yola çıkmak olarak tercüme ettik çünkü Rasûlullah (s.a.v.) hayatında savaş dışında bizim bildiğimiz şekilde bir yolculuk -davet ve hicret dışında- yoktur.)

544- Abdullah b. Ömer (r.a.)'den rivâyet edildiğine göre, şöyle demiştir: **"Peygamber (s.a.v.) Ebû Bekir, Ömer ve Osman ile yolculuğa çıktım, öğle ve ikindi namazlarını ikişer ikişer olarak kılarlar ne farzdan önce ne farzdan sonra sünnet namaz kılmazlardı."** Abdullah b. Ömer diyor ki: **"Farzdan önce ve sonra sünnet kılınması gerekmez eğer fazladan namaz kılınacak olsaydı farzı dörde tamamlardım."** (Muvatta, Kasr-us Salat: 2; Nesâî, Taksirus Salat: 1)

◉ **Tirmizî:** Bu konuda Ömer, Ali, İbn Abbâs, Enes, İmrân b. Husayn ve Âişe'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: İbn Ömer hadisi hasen garibtir. Bu hadisi böylece Yahya b. Süleym rivâyetinden bilmekteyiz.

Muhammed b. İsmail diyor ki: Bu hadis Ubeydullah b. Ömer'den, Suraka ailesinden bir adamdan ve İbn Ömer'den rivâyet edildi.

Tirmizî: Atıyye el Avfî yoluyla İbn Ömer'den Rasûlullah (s.a.v.)'in yolculukta sünnet kıldığı rivâyet edilmişse de Rasûlullah (s.a.v.), Ebû Bekir, Ömer ve Osman'ın ilk dönemlerinde yolculukta namazları kısalttıkları sahih olarak sabittir.

Rasûlullah (s.a.v.)'in ashabından ve başkalarından pek çok ilim adamı bu hadisle amel etmişlerdir. Âişe (r.anha)'nın yolculukta tam kıldığı da rivâyet edilmiştir.

Uygulama, Rasûlullah (s.a.v.) ve ashabından gelen rivâyete göredir. Şâfii, Ahmed ve İshâk aynı görüşte olup Şâfii şu ilaveyi yapar: **"Yolculukta kısaltma ruhsattır, tam kılınırsa da caiz olur."**

545- Ebû Nadre (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: İmrân b. Husayn'a yolculuk namazından soruldu o da şöyle dedi: **"Rasûlullah (s.a.v.) ile Hac yaptım, Hac esnasında hep iki rek'at kıldı. Ebû Bekir ile Haccettim iki rek'at kıldı. Ömer ile Haccettim iki rek'at kıldı. Osman'ın halifeliğinin altı ve yedinci senesinde Haccettim; O'da iki rek'at kıldı."** (Nesâî, Taksirus Salat: 4)

◉ **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

546- Mâlik b. Enes'in şöyle dediği işitilmiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.) ile Medîne'de öğleyi dört rek'at, Zülhüleyfe'de ikindiyi iki rek'at olarak kıldık."** (Nesâî, Taksirus Salat: 4)

◉ **Tirmizî:** Bu hadis sahihtir.

547- İbn Abbâs (r.a.)'den rivâyete göre: **"Rasûlullah (s.a.v.), Medîne'den Mekke'ye yola çıktı hiçbir düşman korkusu yokken sadece Alemlerin Rabbinin korkusu varken namazları iki rek'at kıldı."** (Nesâî, Taksirus Salat: 4; Muvatta, Kasrus Salat: 2)

◉ **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

BÖLÜM: 392

➢ NAMAZLARI KISALTMADA ZAMAN VE YER UZUNLUĞU NE KADARDIR?

548- Enes b. Mâlik (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) Medîne'den Mekke'ye yola çıktık namazları iki rekat kıldı. Ebû İshâk el Hadremi diyor ki: Enes'e: **"Rasûlullah (s.a.v.), Mekke'de kaç gün kaldı"** dedim; **"On gün"** dedi. (Nesâî, Taksiru's Salat: 4; Ebû Dâvûd, Salat'üs Sefer: 10)

◉ **Tirmizî:** Bu konuda İbn Abbâs ve Câbir'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Enes hadisi hasen sahihtir. İbn Abbâs (r.a.), yoluyla gelen bir rivâyette Rasûlullah (s.a.v.)'in bir seferinde ondokuz gün kaldığı halde iki rekat kıldığı on dokuz günden fazla kalırsak dört rekat kılarız dediği de rivâyet edilmiştir. (Bir sonraki hadis)

Yine Ali (r.a.)'den: **"Kim bir yerde on gün kalırsa namazları tam kılar"** şeklinde bir rivâyet daha gelmiştir.

İbn Ömer (r.a.)'den: **"Kim bir yerde on beş gün kalırsa namazları tam kılar"** rivâyeti de vardır. **"On iki gün kalırsa"** rivâyeti de vardır. Saîd b. Müseyyeb'den **"Dört gün kalan dört gün kılar"** şeklinde bir rivâyeti de Katâde ve Atâ el Horasanî rivâyet etmişlerdir. Dâvûd b. ebî Hind ise değişik bir rivâyet ortaya koymaktadır. İlim adamları bu konuda değişik görüşler ortaya koymuşlardır.

Sûfyân es Sevrî ve Küfeliler namazları kısaltma süresini on beş gün olarak sınırlamışlar. On beş gün kalacağına niyet edenin namazı tam kılacağını söylemektedir. Mâlik, Şâfii ve Ahmed; **"Dört gün kalacağını niyet ederse bile namazı tam kılmalıdır"** demektedirler.

İshâk'a gelince İbn Abbâs'ın hadisini en kuvvetli görüş olarak görmekte ve şöyle demektedir: **"İbn Abbâs bu hadisi Rasûlullah (s.a.v.)'den rivâyet etmekte ve on dokuz günü geçince tam kılacağını bizzat tatbik ederek örneklemiştir."**

İlim adamları ne kadar kalacağına niyet etmeyen kimsenin yıllarca kalsa bile namazları kısa kılabileceği kanaatinde ittifak etmişlerdir.

549- İbn Abbâs (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.), bir sefere çıktı; On dokuz gün iki rekat iki rekat kıldı."** İbn Abbâs diyor ki: **"Biz de bir yerde on dokuz gün kalırsak ikişer ikişer kılarız, eğer bu süreyi geçerse dört kılarız."** (Müslim, Salat-ül Müsafirin: 2)

◉ **Tirmizî:** Bu hadis garib hasen sahihtir.

BÖLÜM: 393

➢ YOLCULUKTA KILINAN NAFİLE NAMAZLAR

550- Berâ b. Âzib (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.) ile on sekiz seferde beraber oldum; Güneş batıya kayınca öğleden önceki kıldığı iki rek'at sünneti hiç terkettiğini görmedim."** (Ebû Dâvûd, Salat-üs Sefer: 6)

◉ **Tirmizî:** Bu konuda İbn Ömer'den de hadis rivâyet edilmiştir. Tirmizî: Berâ hadisi garibtir. Bu hadisi Muhammed'e sordum bu hadisi sadece Leys b. Sa'd'ın rivâyetiyle biliyor ve Ebû Büsre el Gıfârî'yi tanımıyordu. Hadisi de hasen olarak görüyordu.

İbn Ömer'den; **"Rasûlullah (s.a.v.) yolculuklarda farzların öncesinde ve sonrasında nafile namaz kılmadığı da rivâyet edilmiştir."** Yine İbn Ömer'den yolculukta Rasûlullah (s.a.v.)'in nafile namaz kıldığı da rivâyet edilmiştir. Rasûlullah (s.a.v.)'den sonra ilim adamları bu konuda değişik görüşler ortaya koymuşlardır; Sahabeden bir kısmı yolculukta nafile namaz kılınabileceği kanaatindedirler. Ömer b. Hattâb, Ali b. ebî Tâlib, Abdullah b. Mes'ûd, Ahmed ve İshâk bunlardandır.

Bir gurup ilim adamı ise ne farzdan önce ne de farzdan sonra nafile kılınmaması görüşündedirler. Yolcukta nafile kılmamanın açıklaması; ruhsatı kabul etmektir. Fakat kılanlara büyük sevap vardır. İlim adamlarının çoğunluğu bu kanaatte olup yolculukta nafile kılınabilir de demektedirler.

551- İbn Ömer (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.) ile yolculuklarda öğle namazını iki rek'at olarak sonunda da iki rek'at sünneti beraberce kıldım."** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

◉ **Tirmizî:** Bu hadis hasendir. İbn ebî Leylâ bu hadisi Atıyye ve Nafi' yoluyla İbn Ömer'den rivâyet etmiştir.

552- İbn Ömer (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.) ile birlikte yolculuklarda ve yolculuk dışında pek çok namaz kıldım, yolculuk dışında onunla öğleyi dört, öğleden sonra iki rek'at sünneti kıldım. Yolculukta ise; öğleyi iki rek'at sonrada iki rek'at sünneti, ikindiyi iki rek'at farz olarak kıldım, sonunda bir şey kılmamıştı. Akşam namazı yolculukta ve yolculuk dışında hep üç rek'at idi eksiltme ve fazlalaştırma olmamıştı çünkü o akşam namazı gündüzün vitiridir, onun arkasından iki rek'at namaz kıldım."** (Nesâî, Taksirus Salat: 5)

◉ **Tirmizî:** Bu hadis hasendir.

Muhammed'den işittim dedi ki: İbn ebî Leylâ, bundan daha çok beğendiğim bir hadis rivâyet etmemiştir. Yani ben ondan sadece bir hadisi rivâyet ettim.

BÖLÜM:394

➤ İKİ VAKİT NAMAZINI BİR VAKİTTE BİR ARADA KILMAK

553- Muâz b. Cebel (r.a.)'den rivâyete göre: **"Rasûlullah (s.a.v.), Tebûk gazvesinde mola verip hareket edeceğinde öğle vakti girmemiş ise öğleyi ikindi vaktine geciktirir ve ikisini bir arada kılardı, öğle vakti girdikten sonra hareket edecekse ikindiyi öne alarak ikisini birlikte kılar, sonra hareket ederdi. Akşamdan önce hareket edeceği zaman akşam namazını geciktirerek onu yatsı ile beraber kılar; şayet akşamdan sonra hareket edecekse yatsı namazını öne alarak akşamla beraber kılardı."** (Ebû Dâvûd, Salat-üs Sefer: 5; Muvatta, Kasr-us Salat: 1)

◉ **Tirmizî:** Bu konuda Ali, İbn Ömer, Enes, Abdullah b. Amr, Âişe, İbn Abbâs, Üsâme b. Zeyd ve Câbir'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Bu konuda Üsâme hadisi daha sahihtir. Ali b. el Medinî, Ahmed b. Hanbel ve Kuteybe'den de bu hadisi rivâyet etmiştir.

554- Ali el Medinî (r.a.), Ahmed b. Hanbel'den ve Kuteybe'den bu hadisin benzerini nakletmiştir.

◉ Muâz hadisi hasen garibtir. Bu hadisi sadece Kuteybe rivâyet etmiş olup ondan başka bu hadisi Leys'den rivâyet eden tanımıyoruz. Leys'in Yezîd b. ebî Habib'den, Ebû-t Tufeyl'den, Muâz'dan rivâyeti garibtir. Çünkü hadisçilerce bilinen rivâyet Ebû'z Zübeyr'in, Ebû-t Tufeyl yoluyla Muâz'dan yaptığı şu rivâyettir: **"Rasûlullah (s.a.v.) Tebûk Gazvesinde öğle ile ikindi namazını, akşam ile yatsı namazını bir arada kılardı."** Bu hadisi Kura b. Hâlid, Sûfyân es Sevrî, Mâlik ve diğerleri Ebû'z Zübeyr el Mekkî'den rivâyet etmişlerdir. Şâfii bu hadisle amel etmiş olup Ahmed ve İshâk'ta derler ki: **"Yolculukta iki vakit namazın birini öne alıp diğerinin vakti içerisinde veya birini geciktirerek diğerinin vakti içerisinde ikisini bir arada kılmakta bir sakınca yoktur."**

555- İbn Ömer (r.a.)'den rivâyete göre: **"Ailesinden birilerinin yardımına koşması istenince hızlı yürümesi gerekti akşam namazını şafak kaybolup**

ortalık kararıncaya kadar geciktirdi sonra konaklayarak ikisini bir arada (akşam ile yatsı namazını) **kıldı ve Rasûlullah (s.a.v.)'in hızlı yürümesi gerektiği zaman böyle yaptığını haber verdi."** (Nesâî, Mevakît: 14; Muvatta, Kasr-us Salat: 1)

◉ **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

Yezîd b. ebî Habib'den, Leys'in rivâyet ettiği hadis hasen sahihtir.

BÖLÜM: 395

➤ YAĞMUR DUASI NAMAZI

556- Abbâd b. Temîm (r.a.)'in amcasından rivâyete göre: **"Rasûlullah (s.a.v.) ashabıyla yağmur duasına çıkmıştı da onlara iki rek'at namaz kıldırdı, bu iki rek'atta sesli okudu, elbisesini ters giyerek kıbleye dönerek yağmur istedi."** (Nesâî, İstiska: 6; Muvatta, İstiska: 2)

◉ **Tirmizî:** Bu konuda İbn Abbâs, Ebû Hüreyre, Enes ve Âbillahm'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Abdullah b. Zeyd hadisi hasen sahihtir.

İlim adamları bu hadise göre amel ederler. Şâfii, Ahmed ve İshâk bunlardandır. Abbâd b. Temîm'in amcası Abdullah b. Zeyd, Âsım el Mâzinî'dir.

557- Âbillahm (r.a.)'den rivâyete göre: **"Bizzat kendisi Rasûlullah (s.a.v.)'i Medîne'nin Ahcaruzzeyt denilen mıntıkasında ellerini başı hizasını geçmeyecek şekilde kaldırmış yağmur istemek için dua ederken gördü."** (Ebû Dâvûd, İstiska: 2)

◉ **Tirmizî:** Kuteybe bu hadisi **"Âbillahm'den"** diyerek bize aktarmıştır. Rasûlullah (s.a.v.)'den rivâyeti olarak sadece bu tek hadisi biliyoruz.

Âbillahm'in azatlı kölesi Umeyr, Rasûlullah (s.a.v.)'den pek çok hadis rivâyet etmiş olup Rasûlullah (s.a.v.)'i gören ve sohbet eden birisidir.

558- Abdullah b. Kinâne (r.a.)'in babasından rivâyete göre, şöyle demiştir: Velid b. Ukbe, Medîne valisi iken beni İbn Abbâs'a gönderdi, O'na Rasûlullah (s.a.v.)'in yağmur duası namazını sormak için geldim o da şöyle dedi: **"Rasûlullah (s.a.v.) yakışıklı elbiseler içerisinde olmaksızın alçak gönüllü vaziyette yalvarıp, yakararak namazgaha çıktı; sizin hutbeleriniz gibi bir hutbe okumadı fakat dua yalvarış ve tekbîrlere devam ederek iki rek'at bayram namazına benzer namaz kıldırdı."** (Ebû Dâvûd, İstiska: 1; Buhârî, İstiska: 1)

◉ **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

559- Yine Mahmûd b. Gaylân (r.a.), Vekî' Yoluyla bu hadisin bir benzerini rivâyet etti ve **"Mütehaşşıan"** huşu içerisinde olarak ilavesini yaptı."

◉ **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir. Şâfii'nin görüşü bu hadise göredir. Şâfii şöyle der: İstiska (Yağmur isteme) namazı aynen bayram namazı gibi kılınır ilk rek'atta yedi tekbîr alınır, ikinci rek'atta ise beş tekbîr. Şâfii bu söylediklerini İbn Abbâs hadisiyle delil getirir.

Tirmizî: Mâlik b. Enes'den de şöyle rivâyet edilmiştir: **"Bayram namazında olduğu gibi istiska namazında tekbîr alınmaz."**

Ebû Hanife der ki: İstiska namazı diye bir namaz yoktur. Böyle bir namaz için elbiselerin ters çevrilmesini de emretmem; fakat Müslümanlar, yağmur isteyeceklerinde dua ederler ve hepsi birlikte dönerler.

Tirmizî: Bu görüş sünnete aykırıdır.

BÖLÜM: 396

➢ GÜNEŞ VE AY TUTULDUĞUNDA KILINAN NAMAZ

560- İbn Abbâs (r.a.)'den rivâyete göre: **"Rasûlullah (s.a.v.) güneş ve ay tutulması esnasında Küsûf namazı kıldı, okudu sonra rükû' a vardı sonra okudu tekrar rükû' a vardı sonra okudu tekrar rükû' a vardı sonra iki secde yaptı. İkinci rek'atı da aynen bu şekilde kıldı."** (Ebû Dâvûd, İstiska: 3; Nesâî, Küsûf: 1)

◉ **Tirmizî:** Bu konuda Ali, Âişe, Abdullah b. Amr, Numân b. Beşîr, Muğîre b. Şu'be, Ebû Mes'ûd, Ebû Bekre, Semure, Ebû Musa el Eşarî, İbn Mes'ûd, Esmâ binti ebî Bekrinis Sıddık, İbn Ömer, Kabîsatel Hilalî, Câbir b. Abdillah, Abdurrahman b. Semure, Übey b. Ka'b'tan da hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: İbn Abbâs hadisi hasen sahihtir. Yine İbn Abbâs (r.a.)'den Rasûlullah (s.a.v.)'in dört rükû'lu ve dört secdeli olarak Kûsuf namazı kıldığı da rivâyet edilmiştir.

Şâfii, Ahmed ve İshâk'ta bu görüştedirler.

Tirmizî: İlim adamları Kûsuf namazında okunacak şeyler hakkında değişik görüşler ortaya koymuşlardır. Bir kısmı Kûsuf namazı gündüz kılınır ise okumanın sessiz olması görüşündedir. Bir kısmı da Cuma ve Bayram namazlarında olduğu gibi açıktan okunur demektedirler. Mâlik, Ahmed, İshâk açıktan okunması taraftarıdırlar. Şâfii ise açıktan okunmaz diyor. Her iki rivâyette Rasûlullah (s.a.v.)'den sahih olarak gelmiştir. Yine sahih olarak: Dört rükû' dört secde rivâyeti de vardır. Aynı şekilde altı rükû' dört secde şeklinde de rivâyet edilmiştir.

İlim adamlarına göre bu namazı güneş ve ayın tutulma sürelerine göre uzatıp kısaltmak caizdir. Tutulma uzarsa altı rükû', dört secde yapmak caiz olduğu gibi, dört rükû', dört secde yaparak okumayı uzatmakta caizdir.

Hadisçiler Güneş ve Ay tutulmalarında bu namazı cemaatle kılmak görüşündedirler.

561- Âişe (r.anha)'dan rivâyet edilmiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.) zamanında güneş tutulmuştu da bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.), ashabına namaz kıldırmıştı. Namazdaki okumasını çok uzattı sonra rükû' yaptı, rükû'da uzunca yaptı sonra rükû'dan başını kaldırdı tekrar okumaya başladı bu sefer ilk öncekinden biraz daha az uzattı sonra tekrar rükû'a gitti bu sefer ilk öncekinden biraz daha az uzattı sonra başını rükû'dan kaldırıp secdeye vardı ikinci rek'atta da aynen böyle yaptı."** (Nesâî, Kûsuf: 7; Ebû Dâvûd, İstiska: 5)

◉ **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

Şâfii: Ahmed ve İshâk bu hadise bakarak Kûsuf namazının dört rükû' ve dört secdeli olması görüşündedirler. Şâfii diyor ki: Gündüz kılınıyorsa ilk rek'atta Fatiha ve Bakara sûresi gibi bir sûreyi sessiz olarak okur sonra okuyuşu kadar uzun bir rükû' yapar tekbîrle başını rükû'dan kaldırır aynı şekilde ayakta durur, Fatiha va Âl-i İmrân sûresi gibi bir sûre okur tekrar uzunca bir rükû'a gider, okuduğu kadar rükû'u da uzatır sonra rükû'dan başını kaldırıp **"Semiallahülimen hamideh"** der ve iki secde yapar secdelerde de rükû'da kaldığı kadar kalır. Sonra ayağa kalkıp Fatiha ve Nisa sûresi gibi bir sûre okur, okuyuşu gibi uzunca bir rükû' daha yapar sonra tekbîrle doğrulur ve Mâide sûresi kadar bir sûre okuyup rükû'a gider rükû'su da aynen okuyuşu gibi uzun olur. Sonra **"Semiallahülimen hamideh"** diyerek doğrulur, secdeye gider iki secde, teşehhüt oturuşu ve selamla namazı bitirmiş olur.

BÖLÜM: 397

➢ GÜNEŞ VE AY TUTULMASI İÇİN KILINAN NAMAZDA OKUNAN SÛRELER

562- Semure b. Cündüp (r.a.)'den rivâyet edildiğine göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.) bize Küsûf namazı kıldırdı biz onun ne okuduğunu sessiz okuduğu için işitmedik."** (Nesâî, Kûsuf: 17; Muvatta, Küsûf: 2)

◉ **Tirmizî:** Bu konuda Âişe'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Semure hadisi hasen sahihtir. Bir kısım ilim adamları bu görüşte olup Şâfii bunlardandır.

563- Âişe (r.anha)'dan rivâyete göre: **"Rasûlullah (s.a.v.), Kûsuf namazı kıldı ve bu namazında sesli okudu."** (Ebû Dâvûd, İstiska: 5; Nesâî, Küsûf: 19)

◉ **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

Ebû İshâk el Fezâzî, Sûfyân b. Husayn'dan benzeri şekilde bir hadis daha rivâyet etmiştir. Mâlik b. Enes, Ahmed ve İshâk bu hadise göre amel ederler.

BÖLÜM: 398

➢ SAVAŞ VE BENZERİ KORKULU ANLARDA KILINAN NAMAZ

564- Sâlim (r.a.)'in babasından rivâyet edildiğine göre: **"Rasûlullah (s.a.v.), savaşta orduyu iki gurup yaparak bir gurubuna bir rek'at namaz kıldırdı diğer gurup düşmanla karşı karşıyaydı. Sonra bu namaz kılan gurup savaşanların yerlerini aldılar onlarda namaz için bunların yerlerine geldiler, Peygamber (s.a.v.) bunlara da diğer rek'atı kıldırdı sonra selam verdi cemaat durumunda olan ordunun yarısı bir rek'at daha tamamladılar, diğer gurup ta bir rek'atı tamamlayarak namazlarını bitirmiş oldular."** (Nesâî, Salat-ül Havf: 1; Ebû Dâvûd, Salat-üs Sefer: 12)

◉ **Tirmizî:** Bu hadis sahih olup, Musa b. Ukbe yoluyla Nafi' ve İbn Ömer'den de benzeri rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Bu konuda, Câbir, Huzeyfe, Zeyd b. Sabit, İbn Abbâs, Zürakî ki ismi **"Zeyd b. Sâmit"** tir ve Ebû Bekre'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Mâlik b. Enes korku namazı konusunda Sehl b. ebî Hasme'nin hadisini benimsemiş olup Şâfii'de aynı görüştedir.

Ahmed diyor ki: Korku namazı konusunda pek çok rivâyetler vardır bu konuda sahih olarak bildiğim tek hadis Sehl b. ebî Hasme'nin hadisidir.

İshâk b. İbrahim: Aynı kanaatte olup şöyle demektedir: "Rasûlullah (s.a.v.)' den bu konuda değişik hadisler nakledilmiş olup korkunun durumuna göre herhangi birini tercih ederek kılmak caizdir.

İshâk diyor ki: Sehl b. ebî Hasme'nin hadisini diğer rivâyetlere tercih edecek değiliz.

565- Sehl b. Hasme (r.a.), korku namazı konusunda şöyle demiştir: **"İmâm olacak kimse kıbleye doğru durur askerlerin bir kısmı onunla birlikte namaza dururlar diğer kısmı da düşmana karşı durmaya devam ederler, İmâm bunlara bir rek'at kıldırır bunlarda kendi başlarına bir rükû' ve iki secde yaptıktan sonra bunlar onların yerlerine geçerler onlar gelir imâm bunlara da bir rek'at kıldırır. Dolayısıyla bu namaz imâm için iki, cemaat için birer rek'at olmuş olur. Sonra bu ikinci, gurup bir rükû' ve iki secde yaparak namazlarını tamamlamış olurlar."** (İbn Mâce, İkame: 151; Nesâî, Salat-ül Havf: 1)

566- Muhammed b. Beşşâr (r.a.), diyor ki: Yahya b. Saîd el Kattan'a bu hadisi sordum O'da bana Şu'be, Abdurrahman b. Kâsım, babasından, Salih b. Havvât ve Sehl b. ebî Hasme'den, Yahya b. Saîd el Ensarî'nin hadisinin benzerini rivâyet etti ve dedi ki: **"Bu hadisi de o hadisin kenarına yaz! Şu anda hadis ezberimde değildir ama Yahya b. Saîd el Ensarî'nin hadisi gibidir."**

◉ **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir. Yahya b. Saîd el Ensarî bu hadisi Kâsım b. Muhammed'den merfu olarak rivâyet etmedi. Yahya b. Saîd el Ensarî'nin arkadaşları da aynı şekilde mevkuf olarak rivâyet ettiler. Şu'be ise aynı hadisi Abdurrahman b. Kâsım b. Muhammed yoluyla merfu olarak rivâyet etmiştir.

567- Mâlik b. Enes, Yezîd b. Rumân'dan, Salih b. Havvât'tan ve Rasûlullah (s.a.v.) ile birlikte korku namazı kılan birinden rivâyet ederek geçen hadisin benzerini aktarmıştır.

◉ **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir. Mâlik, Şâfii, Ahmed ve İshâk'ta aynı görüştedirler. Peygamber (s.a.v.)'in ordudan iki gurubun her birine birer rek'at kıldırdığı dolayısıyla kendisinin de iki rek'at kıldığı rivâyeti pek çok kimseden aktarılmıştır.

Tirmizî: Ebû Ayyaş ez-Zürakî'nin ismi; Zeyd b. Sâmit'tir.

BÖLÜM: 399

➤ KUR'ÂN'DAKİ SECDE AYETLERİ

568- Ebû'd Derdâ (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.) ile beraber tilavet secdesi olarak on bir secde yaptım; Necm sûresindeki secde bunlardan biridir."** (İbn Mâce, İkame: 70)

569- Ömer b. Hayyan ed Dımışkî (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Bir haberciden işittim; Ümm-üd Derdâ yoluyla Ebû'd Derdâ'nın benzeri sözcüklerle aynı hadisini bize aktarmıştır.

◉ **Tirmizî:** Bu hadis Sûfyân b. Vekî'ın, Abdullah b. Vehb'den rivâyet ettiğinden daha sahihtir.

Tirmizî: Bu konuda; Ali, İbn Abbâs, Ebû Hüreyre, İbn Mes'ûd, Zeyd b. Sabit ve Amr b. As'tan da hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Ebû'd Derdâ'nın hadisi garibtir. Bu hadisi sadece Saîd b. ebî Hilâl'in, Ömer ed Dımışkî'den rivâyet etmesiyle bilmekteyiz.

BÖLÜM: 400

➤ KADINLARIN MESCİDLERE NAMAZ İÇİN ÇIKABİLMELERİ

570- Mûcâhid (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: İbn Ömer'in yanında idik şöyle dedi: **"Rasûlullah (s.a.v.) kadınlarınıza geceleyin mescide çıkmaları için izin verin"** buyurdu. Bunun üzerine İbn Ömer'in oğlu; Vallahi izin vermeyiz çünkü onlar bunu fırsat bilip, tuzaklarını, fitnelerini, kötülüklerini artırırlar deyince İbn Ömer dedi ki: Allah senin hayrını versin ve sana ne yapacaksa yapsın. Ben, Rasûlullah (s.a.v.) böyle buyurdu diyorum, sen ise **"izin vermeyeceğiz"** diyorsun. (Nesâî, Mesacid: 15; Ebû Dâvûd, Salat: 52)

◉ **Tirmizî:** Bu konuda Ebû Hüreyre, Abdullah b. Mes'ûd'un karısı Zeynep ve Zeyd b. Hâlid'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: İbn Ömer'in hadisi hasen sahihtir.

BÖLÜM: 401

➢ MESCİDLERE TÜKÜRMENİN HOŞ KARŞILANMADIĞI

571- Tarık b. Abdullah el Muhâribî (r.a.)'den rivâyet edildiğine göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Namazda iken sakın sağ tarafına tükürme mutlaka tükürmen gerekiyorsa arkanda namaz kılan yoksa arka tarafına veya sol tarafına veya sol ayağının altına tükür."** (Nesâî, Mesacid: 31; Ebû Dâvûd, Salat: 22)

(On dört asır önceki tabanı kum ve toprak olan mescidler göz önüne getirilirse ve zaruri durum olursa geçerlidir değilse bu günkü mescidlerdeki halı vb. şeylere tükürülmez.)

◉ **Tirmizî:** Bu konuda Ebû Saîd, İbn Ömer, Enes ve Ebû Hüreyre'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Tarık hadisi hasen sahihtir. İlim adamları bu hadise göre amel etmişlerdir.

Tirmizî: Carud'tan işittim diyor ki: Vekî'in şöyle dediğini işittim; Rib'î b. Hıraş güvenilir bir kimse olup İslam konusunda bir yalanı işitilmemiştir.

Abdurrahman b. Mehdî diyor ki: Mansur b. Mu'temir, Küfelilerin en güvenilen kimselerindendir.

572- Enes b. Mâlik (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Mescidlere tükürmek bir suçtur ve bu suçun keffâreti ise onu temizleyip yok etmektir."** (Ebû Dâvûd, Salat: 22; Nesâî, Mesacid: 30)

◉ **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

BÖLÜM: 402

➢ BAZI SÛRELERDEKİ SECDE YAPILMASI GEREKEN AYETLER

573- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.) ile birlikte Alak ve İnşikak sûrelerinde secde yaptık."** (İbn Mâce, İkame: 70; Dârimî, Salat: 163)

574- Sûfyân b. Uyeyne (r.a.), Ebû Hüreyre'den bu hadisin bir benzerini rivâyet etmiştir.

◉ **Tirmizî:** Ebû Hüreyre hadisi hasen sahihtir.

İlim adamları **"Alak"** ve **"İnşikak"** sûrelerinde secdenin yapılacağı kanaatindedirler.

Bu hadiste birbirinden rivâyette bulunan tabiin döneminden dört kişi vardır.

BÖLÜM: 403

➢ DİĞER SÛRELERDEKİ SECDE AYETLERİ

575- İbn Abbâs (r.a.)'den rivâyete göre: **"Rasûlullah (s.a.v.) Necm sûresini okuduğunda secde yaptı. O esnada orada bulunan Müslüman, müşrik, cin ve insan hepsi secde yaptılar."** (Dârimî, Salat: 160; Nesâî, İftitah: 49)

◉ **Tirmizî:** Bu konuda İbn Mes'ûd ve Ebû Hüreyre'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: İbn Abbâs hadisi hasen sahihtir.

Bazı ilim adamları bu hadisle amel ederek Necm sûresinde secde yapılması görüşündedirler. Bazıları ise mufassal denilen bu tür sûrelerde secde olmadığı görüşündedirler. Mâlik b. Enes bunlardandır. Fakat ilk görüş daha sahihtir. Sevrî, İbn'ül Mübarek, Şâfii, Ahmed ve İshâk'ta bu görüştedirler.

BÖLÜM: 404

➢ NECM SÛRESİNDE SECDE AYETİ OLMADIĞI

576- Zeyd b. Sabit (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.)'e Necm sûresini okudum secde yapmadı."** (Nesâî, İftitah: 50; Dârimî, Salat: 160)

⊙ **Tirmizî:** Zeyd b. sabit hadisi hasen sahihtir.

İlim adamları bu hadise şöyle bir yorum getirmişlerdir: **"Rasûlullah (s.a.v.)'ın secde etmeyişi Zeyd b. Sabit'in okurken secde etmeyişinden dolayıdır."**

İlim adamları secde yapmak, işiten herkese vâcibtir, demekte ve terk etmeye izin vermemektedirler. Bir kısım ilim adamları; **"İşiten kimse abdestsiz ise abdest alınca secde eder demektedirler."** Sûfyân es Sevrî, Küfeliler ve İshâk da bu görüştedir. Bazı ilim adamları ise: Tilavet secdesi yapmak isteyen ve kıymetini bilip sevâbını kazanmak isteyenler içindir. Bunlar secde yapmayı terk etmeye izin veriyor ve dilerse yapar diyorlar ve Zeyd b. Sabit'in (576) numaralı hadisini delil getiriyorlar ve şöyle diyorlar: **"Secde yapmak mutlaka gerekseydi; Rasûlullah (s.a.v.) kendisi de secde yapar Zeyd b. Sabit'e de mutlaka secde yaptırırdı."**

Ayrıca bu ilim adamları Ömer'in şu olayını da delil olarak gösterirler: **"Ömer minberde secde ayetini okudu, minberden inerek secde yaptı sonra ikinci bir Cuma aynı ayeti okudu insanlar secde için hazırlandılar fakat Ömer secde yapmadı ve secde yapmak farz değildir, dilersek yaparız dedi. Kendisi secde etmedi cemaatte secde etmedi."** Bazı ilim adamları bu hadise göre amel etmişlerdir.

Şâfii ve Ahmed bunlardandır.

BÖLÜM: 405

➢ "SAD" SÛRESİNDEKİ SECDE AYETİ

577- İbn Abbâs (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.) "Sad" sûresini okuduğunda secde yaptığını gördüm.**

İbn Abbâs: Halbuki bu secde önemli secdelerden değildir. (Dârimî, Salat: 161; Nesâî, İftitah: 48)

⊙ **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

Peygamber (s.a.v.)'in ashabından ve sonraki dönemlerden bazı ilim adamları bu sûrede secde yapılması görüşündedirler. Sûfyân es Sevrî, İbn'ül Mübarek, Şâfii, Ahmed ve İshâk bunlardandır. Bir kısmı da burada Dâvûd Peygamberin Allah'a tevbesi ve dönüşü anlatılmıştır, diyerek secde olmadığı kanaatindedirler.

BÖLÜM: 406

➢ "HAC" SÛRESİNDEKİ SECDE AYETİ

578- Ukbe b. Âmir (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.)'e şöyle dedim: **"Ey Allah'ın Rasûlü, "Hac" süresi içerisinde iki secde bulunduğu için mi değerlidir? Evet dediler, kim secde yapmayacaksa bu iki secde ayetini okumasın."** (İbn Mâce, İkametüs Salat: 71)

⊙ Bu hadisin senedi pek sağlam değildir. İlim adamları bu konuda değişik görüşler ileri sürmüşlerdir. Ömer ve İbn Ömer bu sûrede iki tane secde ayeti olamasından dolayı bu sûre değer kazanmıştır dediler. İbn'ül Mübarek, Şâfii, Ahmed ve İshâk da aynı kanaattedirler. Bazı alimlerde bu sûrede tek secde ayeti olduğu görüşündedir. Sûfyân es Sevrî, Mâlik ve Küfeliler de bunlardandır.

BÖLÜM: 407

➢ TİLAVET SECDELERİNDE YAPILACAK DUA

579- İbn Abbâs (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Peygamber (s.a.v.)'e bir adam geldi ve şöyle dedi: Rüyamda kendimi bir ağacın arkasında namaz kılar şekilde gördüm, ben secdeye varınca ağaç ta secde etti ve bu esnada ağacın şöyle dediğini işittim: **"Allah'ım bu yaptığım secde karşılığında bana sevap yaz, günahlarımı benden sil o secdeden meydana gelecek sevâbı ihtiyacım olacağı gün için katında sakla Dâvûd kulundan kabul ettiğin gibi benden de kabul et."** (Müslim, Mesacid: 20)

◉ **Tirmizî:** Bu konuda Ebû Saîd'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Bu hadis hasen garibtir. İbn Abbâs rivâyeti olarak sadece bu şekliyle bilmekteyiz.

580- Âişe (r.anha)'dan rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) geceleyin tilavet secdelerinde şöyle derdi: **"Yüzüm ve özüm yaratanıma, güç ve kuvvetiyle, kulağıma işitme, gözüme görme duygusu verene secde etti, (eğildi)"** (İbn Mâce, İkame: 70)

◉ **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

BÖLÜM: 408

➢ GECE OKUMASI GEREKENİ OKUMAYAN KİMSENİN GÜNDÜZ OKUYABİLECEĞİ

581- Ömer b. Hattâb (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Her kim gece okuması gereken bir şeyi uyuyakalır ve okuyamaz ise onu sabah namazı ile öğle namazı arasında okursa gece okumuş gibi sevap yazılır."** (Kıyamül Leyl: 63; Dârimî, Salat: 167)

◉ **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

Tirmizî: Ebû Safvan'ın ismi Abdullah b. Said el Mekkî'dir. kendisinden büyük hadisçiler ve Humeydî hadis rivâyet etmiştir.

BÖLÜM: 409

➢ İMÂMDAN ÖNCE BAŞINI SECDE VE RÜKÛ' DAN KALDIRANIN DURUMU

582- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyet edildiğine göre, Muhammed (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"İmamdan önce başını kaldıran kimse Allah'ın, onun başını eşek başına çevirmesinden korkmuyor mu?"** (Buhârî, Ezan: 53; Müslim, Salat: 40)

◉ Kuteybe diyor ki: Hammad şöyle demiştir: Ebû Hüreyre hadisinde **"korkmuyor mu?"** veya **"korkmaz mı?"** şeklinde söylemiştir.

Tirmizî: Bu hadis hasen sahihtir.

Muhammed b. Ziyâd, Basralı ve güvenilir bir kimsedir. Ebû'l Haris künyesi ile tanınır.

BÖLÜM: 410

➢ FARZ NAMAZI KILAN BAŞKA BİR CEMAATE İMÂM OLABİLİR Mİ?

583- Câbir b. Abdillah (r.a.)'den rivâyet edilmiştir: **"Muâz b. Cebel, Peygamber (s.a.v.) ile akşam namazını kılar sonra mahallesine dönerek onlara imâm olurdu."** (Dârimî, Salat: 98; Buhârî, Ezan: 66)

◉ **Tirmizî:** Bu konuda Ebû Saîd'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Bu hadis hasen sahihtir. Arkadaşlarımızdan Şâfii, Ahmed ve İshâk bu hadise göre amel ederler ve şöyle derler; Bir kimse kılmış olduğu farz namazda başka bir cemaate imâm olursa ona uyanların namazı caizdir. Câbir hadisini ve Muâz olayını delil olarak gösterirler. Bu hadis sahih olup Câbir'den değişik yollarla da rivâyet edilmiştir.

Ebû'd Derdâ'dan rivâyet edilmiştir:Cemaat ikindi namazında iken mescide giren ve öğle namazı kılınıyor zannederek imâma uyan kimsenin kıldığı bu namazın durumunu Ebû'd Derdâ'ya sordular, dedi ki: Namazı caizdir.

Küfelilerden bazıları da şöyle diyorlar: **"Bir cemaat ikindi namazını kılan bir imâma öğle namazını kılıyor zannederek uyarlar, namazı kılıp bitirirlerse imâm ile cemaatin niyetleri değişik olduğu için namazları fasid** (bozulmuş) **olur.**

BÖLÜM: 411

➢ SICAK VE SOĞUKLARDA ELBİSE ÜZERİNE SECDE YAPILABİLİR

584- Enes b. Mâlik (r.a.)'den rivâyet edildiğine göre, şöyle demiştir: **"Peygamber (s.a.v.)'in arkasında namaz kıldığımızda öğle sıcaklığından dolayı sıcaktan korunmak için elbiselerimiz üzerine secde ederdik."** (Nesâî, İftitah: 149; Ebû Dâvûd, Salat: 92)

◉ Bu hadis hasen sahihtir. Bu konuda Câbir b. Abdullah ve İbn Abbâs'tan da hadis rivâyet edilmiştir. Vekî' bu hadisi Hâlid b. Abdurrahman'dan rivâyet etmiştir.

BÖLÜM: 412

➢ SABAH NAMAZINDAN SONRA GÜNEŞ DOĞUNCAYA KADAR MESCİDDE OTURMAK

585- Câbir b. Semure (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Peygamber (s.a.v.) sabah namazını kıldıktan sonra namaz kıldığı yerde güneş doğuncaya kadar otururdu."** (Müslim, Mesacid: 52; Nesâî, Sehv: 77)

◉ Bu hadis hasen sahihtir.

586- Enes b. Mâlik'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Her kim sabah namazını cemaatle kılar sonra namaz kıldığı yerde oturup güneş doğuncaya kadar Allah'ı zikreder sonra da iki rek'at namaz kılarsa bir Hac ve Umre yapmış gibi sevap kazanır."** Enes dedi ki: Peygamber (s.a.v.) **"eksiksiz tam bir Hac ve Umre sevâbı"** buyurdu. (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

◉ Bu hadis hasen garibtir. Muhammed b. İsmail'e, Ebû Zılal-i sordum dedi ki: O hadiste orta dereceli birisidir. İsmi ise Hailal'dir.

BÖLÜM: 413

➢ NAMAZDA SAĞA SOLA BAKILABİLİR Mİ?

587- İbn Abbâs (r.a.)'den rivâyete göre: **"Rasûlullah (s.a.v.) namazda göz ucuyla sağa sola bakardı boynunu çevirmek suretiyle arkasına bakmazdı."** (Nesâî, Sehv: 10)

◉ **Tirmizî:** Bu hadis garibtir. Vekî', Fadl b. Musa'nın bu rivâyetine hoş bakmamıştır.

588- İkrime (r.a.)'in bazı arkadaşlarından rivâyet edilmiştir: **"Peygamber (s.a.v.) namazda, göz ucuyla bakardı"** diyerek 597. hadisin benzerini bize aktarmışlardır.

◉ **Tirmizî:** Bu konuda Enes ve Âişe'den de hadis rivâyet edilmiştir.

589- Enes (r.a.)'den rivâyet edilmiştir: Rasûlullah (s.a.v.) bana şöyle buyurdu: **"Yavrucuğum namazda yüzünü sağa sola çevirip bakma çünkü namazda böyle yapmak çok tehlikelidir, mutlaka yapman gerekiyorsa nafile namazlarda yap farz namazlarda sakın yapma."** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

◉ **Tirmizî:** Bu hadis hasen garibtir.

590- Âişe (r.anha)'dan rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.)'e namazda sağa sola bakmanın durumunu sordum, buyurdular ki: Bu bir kapıp kaçmadır şeytan o kişinin namazının sevâbını böylece azaltır."** (Nesâî, Sehv: 11; Ebû Dâvûd, Salat: 162)

◉ **Tirmizî:** Bu hadis hasen garibtir.

BÖLÜM: 414

➤ SECDEDE İMÂMA YETİŞEN KİMSE NE YAPMALI?

591- İbn ebî Leylâ ve Muâz b. Cebel (r.anhüma)'dan rivâyete göre, şöyle demişlerdir: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Sizden biriniz cemaatle namaza gelir ve imâmı hangi durumda bulursa imâmın yaptığını aynen yapsın."** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

◉ **Tirmizî:** Bu hadis garibtir. Bu şekliyle sadece bu rivâyetle bilmekteyiz. İlim adamları bu hadisle amel ederek diyorlar ki: Cemaate gelen kişi cemaati secdede bulursa hemen secde yapsın rükû' suna yetişemediği için o rek'ata yetişmiş sayılmaz. Abdullah b. Mübarek de secde durumunda iken imâma uyulması kanaatindedir. Bazı ilim adamları da şöyle derler: Belki de secdeden başını kaldırmadan Allah o kimseyi affeder.

BÖLÜM: 415

➤ CEMAAT İMÂMI AYAKTA BEKLEMEMELİ

592- Ebû Katâde ve babasından (r.anhüma)'dan rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Namaz için kamet getirildiğinde benim mihrâba çıkışımı görünceye kadar ayağa kalkmayın."** (Müslim, Mesacid: 29; Nesâî, Ezan: 42)

◉ **Tirmizî:** Bu konuda Enes'den de hadis rivâyet edilmiş olup bu kadar tutulmamıştır.

Tirmizî: Ebû Katâde hadisi hasen sahihtir. Rasûlullah (s.a.v.)'in ashabından ve daha sonraki dönemlerden bazı ilim adamları cemaatin, imâmı ayakta beklemesini hoş görmemişlerdir. Bazıları da şöyle demektedirler: Müezzin **"Kad kametissalati"** deyince ayağa kalkılmalıdır. İbn Mübarek bunlardandır.

BÖLÜM: 416

➤ DUALARDAN ÖNCE ALLAH'A HAMD, PEYGAMBERİNE SALAVAT GETİRMEK

593- Abdullah b. Mes'ûd (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Namaz kılıyordum Peygamber (s.a.v.), Ebû Bekir ve Ömer de orada idiler. Oturunca Allah'a hamd ile başlayıp sonra Peygambere salavat getirdim sonra kendim için dua ettim. Bunun üzerine Peygamber (s.a.v.) buyurdu ki: "İste, isteğin sana verilecek, iste, isteğin sana verilecek"** (Müsned: 3480)

◉ Bu konuda Fedâle b. Ubeyd'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Abdullah b. Mes'ûd hadisi hasen sahihtir. Ahmed b. Hanbel bu hadisi Yahya b. Adem'den özetle rivâyet etmiştir.

BÖLÜM: 417

➢ MESCİDLERİN TEMİZ TUTULMASI GEREĞİ

594- Âişe (r.anha)'dan rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.) gerekli cemaatin bulunduğu yerlere mescid yapılmasını mescidlerin düzenli, temiz ve hoş kokulu tutulmasını emretti."** (Ebû Dâvûd, Salat: 16; Nesâî, Mesacid: 34)

595- Hişâm b. Urve babasından naklederek (594.) hadisin benzerini aktardı.

◉ Bu hadis bir önceki hadisten daha sahihtir.

596- Hişâm b. Urve babasından nakletti bu hadisin benzerini.

◉ Sûfyân, hadiste geçen "Dûr" kelimesini insanların bulunduğu yerler olarak kabul eder.

BÖLÜM: 418

➢ GECE VE GÜNDÜZ KILINAN NAFİLE NAMAZLAR İKİŞER REK'ATTIR

597- İbn Ömer (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Gece ve gündüz nafile namazları ikişer ikişer rek'attır."** (İbn Mâce, İkame: 172)

◉ **Tirmizî:** Şu'be'nin arkadaşları İbn Ömer'in hadisinin rivâyetinde kimi merfu kimi de mevkuf rivâyet ederek ayrılmış oldular. Yine Abdullah el Ömerî'den Nafi' yoluyla bu hadisin bir benzeri rivâyet edilmiştir. Sahih olan İbn Ömer'in rivâyet ettiği **"Gece namazları ikişer ikişer rek'attır"** hadisidir. Güvenilen râvîler Abdullah b. Ömer'den bu hadisi bize aktarmışlar ve **"gündüz namazları"** dememişlerdir. Yine İbn Ömer'den şöyle bir rivâyette vardır. Rasûlullah (s.a.v.) **"Geceleyin ikişer ikişer, gündüz ise dört rek'at olarak kılardı."**

Bu konuda ilim adamlarından bir kısmı **"Gece ve gündüz namazları ikişer ikişerdir"** demektedirler. Şâfii ve Ahmed bunlardandır.

Diğerleri ise: **"Gece namazları ikişer ikişerdir."** Gündüz namazları ise öğle ve ikindinin ilk sünnetleri gibi **"Dörder dörderdir"** demektedirler. Sûfyân es Sevrî, İbn'ül Mübarek ve İshâk bunlardandır.

BÖLÜM: 419

➢ PEYGAMBER (S.A.V.)'İN GÜNDÜZ KILDIĞI NAFİLE NAMAZLAR

598- Âsım b. Damre (r.a.)'den rivâyet edildiğine göre, şöyle demiştir: Ali (r.a.)'e, Rasûlullah (s.a.v.)'in gündüz kıldığı namazları sorduk, dedi ki: **"Siz buna güç yetiremezsiniz." Biz de, güç yetirebilenimiz olursa!** Dedik. Dedi ki: **"Rasûlullah (s.a.v.), güneş doğudan yükselip ikindi vaktindeki gibi bir seviyeye gelince iki rekat namaz kılardı. Yine güneş öğle vaktindeki gibi yükseldiği vaktin simetriği durumunda olan bir vakitte dört rek'at kılardı. Öğlenin farzından önce dört, farzından sonra iki rek'at, ikindinin farzından önce dört rek'at kılar ve bu dört rek'atı bir selamla ayırırdı, ki o selamda Allah'a yakın meleklere, tüm elçilere ve Peygamberlere, Mü'min ve Müslümanlardan onlara uyanlara selam etmiş olurdu."** (İbn Mâce, İkame: 172)

599- Ali (r.a.)'den bu hadisin bir benzeri rivâyet edilmiştir.

◉ **Tirmizî:** Bu hadis hasendir.

İshâk b. İbrahim der ki: Peygamber (s.a.v.)'in gündüz kıldığı nafile namazlar hakkında rivâyet edilen en güzel rivâyet budur. Abdullah b. Mübarek'in bu hadisi zayıf gördüğü de rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Bizce bu hadisin zayıflığı -Allah daha iyi bilir- Bu hadisin Âsım b. Damre vasıtasıyla Ali'den sadece bu şekilde rivâyet edilmesindendir. Âsım b. Damre bazı hadisçilerce güvenilir olarak bilinir.

Ali el Medînî, Yahya b. Saîd el Kattan ve Sûfyân şöyle derler: Âsım b. Damre'nin rivâyetinin Hâris'in rivâyetinden üstünlüğünü biliriz.

BÖLÜM: 420

➤ KADIN ELBİSESİNE BÜRÜNEREK NAMAZ KILINMAMALI

600- Âişe (r.anha)'dan rivâyete göre: **"Rasûlullah (s.a.v.) kadın elbisesine bürünerek namaz kılmazdı."** (Ebû Dâvûd, Tahara: 133)

◉ **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

Bu konuda Rasûlullah (s.a.v.)'in izin verdiğine dair de rivâyet vardır.

BÖLÜM: 421

➤ NAFİLE NAMAZ ESNASINDA YAPILABİLECEK HAREKETLER

601- Âişe (r.anha)'dan rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Peygamber (s.a.v.) evde namaz kılarken geldim kapı kapalı idi. Namazda iken yürüdü bana kapıyı açtı sonra tekrar namaz kıldığı yere döndü.** (Kapı kıble tarafındaydı.)**"** (Ebû Dâvûd, Salat: 165)

◉ **Tirmizî:** Bu hadis hasen garibtir.

BÖLÜM: 422

➤ BİR REK'ATTA İKİ SÛRE OKUMAK

602- A'meş (r.a.)'den rivâyet edildiğine göre, şöyle demiştir: Ebû Vâil'den işittim şöyle diyordu: Bir adam Abdullah b. Mes'ûd'a, Kur'ân'da Muhammed sûresi 15. ayetinde geçen **"Gayri Âsinin"** kelimesinin anlamını ve okuma şeklini sormuştu da o'da bu kelime dışında Kur'ân'ın tamamını okudun ve anladın mı? demişti. O kimsede evet demişti. bunun üzerine Abdullah b. Mes'ûd demişti ki: Bazı kimseler manasını anlamaksızın, düşünmeksizin Kur'ân okur kalitesiz hurma tanelerinin atılıp savrulduğu gibi okur giderler, okudukları Kur'ân ses olarak köprücük kemiklerinden aşağıya geçmez yani anlamadıkları için sadece ses ve sözüyle uğraşırlar.

Ben birbirine benzeyen nice sûreleri bilirim ki Rasûlullah (s.a.v.) onları birbiri ardına namazda okurdu. Alkame'ye birbirine benzer hangileri olduğunu Abdullah b. Mes'ûd'a sordurduk, Mufassal sûreler denilen yirmi sûredir. Rasûlullah (s.a.v.) her rek'atta bunlardanher iki sûreyi birleştirerek okurdu." (Nesâî, İftitah: 79)

◉ **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

BÖLÜM: 423

➤ MESCİDLERE YÜRÜYEREK GİTMENİN DEĞER VE KIYMETİ, ATILAN HER BİR ADIMIN MÜKAFATI

603- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Bir kimse güzelce abdestini alır sadece namaz kılmak maksadıyla yerinden çıkarsa, bu iş için harekete geçerse, attığı her adımdan dolayı Allah onun derecesini yükseltir ve bir günahını affeder."** (Nesâî, Mesacid: 14; İbn Mâce, Mesacid: 14)

◉ **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

BÖLÜM: 424

➤ AKŞAM NAMAZINDAN SONRAKİ KILINACAK NAFİLE NAMAZIN EVDE KILINMASININ DEĞER VE KIYMETİ

604- Ka'b b. Ucre (r.a.)'den, babasından ve dedesinden rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.), Abduleşhel oğullarının mescidinde akşam namazını kıldırmıştı. Cemaatten bir kısmı nafile kılmak için kalktılar da Rasûlullah (s.a.v.): Bu namazlarınızı evlerinizde kılın buyurdular."** (Nesâî, Kıyamül Leyl: 1)

◉ **Tirmizî:** Ka'b b. Ucre hadisi garibtir, sadece bu şekliyle bilmekteyiz. Bu konuda sahih olan İbn Ömer'in rivâyeti olan şu hadistir: **"Rasûlullah (s.a.v.) akşam namazından sonra evinde iki rek'at namaz kılardı."**

Tirmizî: Huzeyfe'den şu şekilde de bir rivâyet vardır: "Rasûlullah (s.a.v.) mescidde akşam namazını kıldı, yatsı vakti girinceye kadar namaz kılmaya devam etti.

Bu hadiste Peygamber (s.a.v.)'in akşamdan sonra kılınacak iki rek'atı mescidde kıldığına bir delil vardır.

BÖLÜM: 425

➤ YENİ MÜSLÜMAN OLAN KİMSENİN GUSLETMESİ GEREKTİĞİ

605- Kays b. Âsım (r.a.)'den rivâyete göre: **"Kays Müslüman olunca Peygamber (s.a.v.) o'nun su ve sıdr denilen bir sabunla yıkanmasını emretti."** (Ebû Dâvûd, Tahara: 129)

◉ **Tirmizî:** Bu hadis hasendir. Bu hadisi sadece bu şekliyle bilmekteyiz.

İlim adamları yeni Müslüman olan bir kimsenin gusletmesi ve elbiselerini de temizlemesi gerektiği görüşündedirler.

BÖLÜM: 426

➤ TUVALETE GİRERKEN OKUNACAK DUA

606- Ali b. ebî Tâlib (r.a.)'den rivâyet edildiğine göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Cinlerin gözleri ile Adem oğlunun görünmemesi gereken yerleri arasındaki perde, tuvalete girerken okudukları "Bismillah" sözüdür."** (Ebû Dâvûd, Tahara: 3; Buhârî, Deavat: 14)

◉ **Tirmizî:** Bu hadis garibtir. Bu hadisi sadece bu şekliyle bilmekteyiz.

Enes (r.a.)'den bu konuda benzeri bir rivâyet daha vardır.

BÖLÜM: 427

➤ MÜSLÜMANLARIN, KIYAMET GÜNÜNDE SECDE ORGANLARIYLA BELLİ OLMALARI

607- Abdullah b. Büsr (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Kıyamet gününde ümmetimin secde organları abdest almalarından dolayı bembeyaz ve pırıl pırıldır."** (Nesâî, Tahara; 110)

◉ **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahih olup Abdullah b. Büşr rivâyeti bu şekliyle garibtir.

BÖLÜM: 428

➢ HER HAYIRLI İŞTE OLDUĞU GİBİ TEMİZLİK VE ABDESTE DE SAĞDAN BAŞLAMALI

608- Âişe (r.anha)'dan rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.) abdest ve her türlü temizlik işlerinde saç ve sakallarını tarayacaklarında, ayaklarını giyinmede sağdan başlayarak yapmayı severlerdi."** (Nesâî, Gusül: 17)

◉ **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir. Ebûş Şa'sâ'nın ismi Süleym b. Esved el Muhâribî'dir.

BÖLÜM: 429

➢ ABDEST İÇİN YETERLİ SU MİKTARI NE KADARDIR?

609- Enes b. Mâlik (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Abdest için iki rıtl su yeterlidir."** (Nesâî, Tahara: 59)

◉ **Tirmizî:** Bu hadis garibtir sadece Şerik'in bu sözcükleriyle bilmekteyiz. Şu'be'nin, Enes'den rivâyetine göre Rasûlullah (s.a.v.) bir mekkük ile abdest alır beş mekkük ile de guslederdi.

Yine Enes (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) bir müd ile abdest alırdı bir sa' ile de guslederdi. Bu hadis Şerik'in rivâyetinden daha sahihtir.

BÖLÜM: 430

➢ SÜT EMEN ERKEK ÇOCUĞUN İDRARININ TEMİZLENMESİ

610- Ali b. ebî Tâlib (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) süt emen çocuğun idrarı hakkında şöyle buyurmuştur: **"Erkek çocuğun idrarı üzerine su serpilir, kız çocuğunun idrarı ise yıkanır." Bu durum yemek yemeye başlamadıkları, süt emdikleri süre içindir. Yemek yemeye başladıklarında ise her ikisi de yıkanmalıdır."** (Buhârî, Vudu: 64)

◉ Bu hadis hasen sahihtir. Hişâm ed Destevaî bu hadisi Katâde yoluyla merfu olarak rivâyet etmiş olup Saîd b. ebû Arûbe ise mevkuf olarak rivâyet ediyor.

BÖLÜM: 431

➢ RASÛLULLAH (S.A.V.)'İN MÂİDE SÛRESİNİN İNİŞİNDEN SONRA MESTLERİ ÜZERİNE MESHETMESİ

611- Şehr b. Havşeb (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Cerir b. Abdillah'ı gördüm abdest aldı mestleri üzerine meshetti. Bu konuyu kendisine sorduğumda, **"Ben Rasûlullah (s.a.v.)'i gördüm, abdest aldı ve mestleri üzerine meshetmişti"** dedi. Ben de Mâide suresinin inmesinden önce mi? Sonra mı? dedim. O da, ben Mâide süresinin inmesinden sonra Müslüman oldum dedi. (Buhârî, Vudu: 51)

◉ Kuteybe bu hadisi Hâlid b. Ziyâd et Tirmizî, Mukatıb b. Hayyan, Şehr b. Havşeb yoluyla Cerir'den rivâyet etmiştir.

Tirmizî: Bakıyye bu hadisi İbrahim b. Ethem, Mukatıl b. Hayyan, Şehr b. Havşeb ve Cerir'den rivâyet etmiştir.

Tirmizî: Bu hadis tefsire konu olmuştur. Mest üzerine meshi inkar edenler bu hadise yorum getirerek Bu hadise Rasûlullah (s.a.v.)'Mâide suresinin indirilmesinden öncedir diyerek abdest ayetiyle neshedildiğini söylemeye çalışmışlardır. Halbuki Cerir bu hadisinde Müslüman oluş tarihini söylemek suretiyle diğer rivâyet edenlerin hoşuna gidecek şekle gelmiştir.

612- Hâlid b. Ziyâd (r.a.)'den de benzeri bir hadis rivâyet edilmiştir.

◉ **Tirmizî:** Bu hadis garibtir. Mukatil b. Hayyan'ın, Şehr b. Havseb'den rivâyet ettiği bu şekliyle bilmekteyiz.

BÖLÜM: 432

➢ CÜNÜP KİMSE ABDEST ALIRSA YEMEK YİYEBİLİR VE UYUYABİLİR

613- Ammâr (r.a.)'den rivâyete göre, **"Rasûlullah (s.a.v.), cünüp kimse için namaz abdesti gibi abdest aldığı takdirde yemek yiyebileceğine ve uyuyabileceğine izin vermiştir."** (Ebû Dâvûd, Tahara: 87)

◉ **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

BÖLÜM: 433

➢ NAMAZ KILMANIN DEĞER VE KIYMETİ

614- Ka'b b. Ucre (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) bana şöyle buyurmuştu: **"Ey Ka'b benden sonra gelecek bazı devlet adamlarından senin için Allah'a sığınırım. Her kim onların kapılarından girer, yalanlarını doğru sayar, haksızlıklarına yardımcı olursa ne o benden sayılır, ne de ben ondan; O kimse mahşer günü havzımda benim yanıma gelemez. Her kim de onların kapılarından, girsin veya girmesin onların yalanlarını doğrulamaz ise, haksızlıklarına yardım etmezse o bendendir, ben de ondanım. Mahşer günü havzımın yanına bu kişi gelecektir. Ey Ka'b namaz kişinin Müslüman oluşuna bir delildir, oruç ise sağlam bir kalkandır, sadaka vermek ise suyun ateşi söndürdüğü gibi hataları siler süpürür. Ey Ka'b, haramla beslenerek meydana gelen et ve kemiklere ancak ateşte olmak yakışır."** (Ebû Dâvûd, Salat: 1)

◉ **Tirmizî:** Bu hadis bu şekliyle hasen garibtir. Sadece Ubeydullah b. Musa yoluyla gelen rivâyetle bilmekteyiz.

Eyyûb b. Âiz et Tâi zayıf sayılır. Zayıf olmadığı da söylenmiştir. Muhammed'e bu hadis hakkında sordum sadece Ubeydullah b. Musa yoluyla bilindiğini söyledi ve gerçekten garibtir dedi.

615- İbn Nümeyr, Ubeydullah b. Musa'dan ve Gâlib'den bu hadisi rivâyet etmiştir.

BÖLÜM: 434

➢ NAMAZ KILMANIN DEĞER VE KIYMETİ

616- Ebû Ümâme (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.)'i veda Haccında hutbe okurken dinledim buyurdular ki: **"Allah'ın Kitab'ı ile yolunuzu bulmaya çalışın ve Allah'a karşı sorumluluk bilinci içerisinde olun, beş vakit namazlarınıza devamlı ve duyarlı olun. Ramazan orucunu tutun, mallarınızdan zekatı verin, sizden olan idarecilerinize itaat edin ki; Rabbinizin Cennetine girersiniz."** Süleym b. Âmir diyor ki: Ebû Ümâme'ye bu hadisi kaç yaşında işitmiştin dedim. Dedi ki: "Otuz yaşındayken işitmiştim." (Müsned: 20140)

◉ **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

5: ZEKAT BÖLÜMLERİ

BÖLÜM: 1

➤ ZEKAT VERMEYEN KİMSELERE KIYAMETTE YAPILACAK AZAB

617- Ebû Zerr (r.a.)'den rivâyete edildiğine göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.), Ka'be'nin gölgesinde otururken onun yanına geldim. Benim gelmekte olduğumu görünce şöyle buyurdular: **"Ka'be'nin Rabbine andolsun ki kıyamet günü kaybedenler onlardır."** Bende kendi kendime acaba ne oldu? Benim hakkımda bir şey mi indi? Dedim fakat yine duramadım ve anam babam sana feda olsun kimlerdir onlar? Ya Rasûlullah dedim. Buyurdular ki: **"Onlar mal ve dünyalıkları fazla olanlardır ancak sağa, sola verip dağıtan şöyle şöyle kimseler bunun dışındadırlar. Canım kudret elinde olan Allah'a yemin ederim ki bir kimse ölür arkasında zekatını vermediği deve ve sığırları bırakırsa o deve ve sığırlar kıyamet günü bulunduğu durumdan daha semiz bir şekilde o kimsenin yanına getirilir ve onu ayaklarıyla çiğner, boynuzlarıyla vurur. İnsanlar arasında hüküm verilinceye kadar bu hayvanlar böyle yapar dururlar."** (Müslim, Zekat: 8; İbn Mâce: Zekat: 2)

◉ Bu konuda Ebû Hüreyre'den de bu hadisin bir benzerini rivâyet edilmiştir. Ali b. ebî Tâlib'den **"Zekat vermeyen lanetlendi"** şeklinde bir rivâyet vardır. Aynı şekilde bu konuda Kabîsa b. Hülb'ün babasından, Câbir b. Abdillah'tan ve Abdullah b. Mes'ûd'tan da birer hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Ebû Zerr hadisi hasen sahihtir. Ebû Zerr'in adı Cündüp b. Seken'dir, İbn Cüdane de denilir.

Abdullah b. Münîr; Abdullah b. Musa'dan, Sûfyân es Sevrî'den, Hakîm b. Deylem'den ve Zahhak b. Müzahim'den şu şekilde rivâyet etmiştir: **"Mal ve dünyalıkları fazla olan zenginler on binlerce miktarlık para ve mülk sahibi olanlardır."**

Tirmizî: Abdullah b. Münîr el Mervezî iyi bir insandır.

BÖLÜM: 2

➤ ZEKATINI VEREN ÜZERİNE DÜŞEN GÖREVİ YAPMIŞ OLUR

618- Ebû Hüreyre (r.a.)'den göre Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdular: **"Malının zekatını verirsen görevini yerine getirmiş olursun."** (İbn Mâce, Zekat: 3)

◉ **Tirmizî:** Bu hadis hasen garibtir.

Bu hadis Peygamber (s.a.v.)'den değişik yönleriyle nakledilmiş olup bir seferinde bir adam: Ey Allah'ın Rasûlü zekattan başka üzerime düşen bir görev daha var mıdır? Diye sordu, Rasûlullah (s.a.v.) buyurdular ki: **"Hayır nafile olarak verebilirsin."**

619- Enes (r.a.)'den rivâyet edildiğine göre, şöyle demiştir: Peygamber (s.a.v.)'in yanında otururken akıllı bir kimse gelse, soru sorsa da bizde bazı şeyleri öğrenmiş olsak derdik. Yine böyle bir durumda iken bir adam geldi ve Peygamber (s.a.v.)'in önüne diz çöküp oturdu ve; **"Ya Muhammed! senin gönderdiğin kimse bize geldi ve senin Allah tarafından gönderilmiş bir Peygamber olduğunu söyledi."** Peygamber (s.a.v.)'de: **"Evet"** buyurdular. O kimse dedi ki: **"Göğü yükselten, yeryüzünü serip döşeyen ve dağları meydana getiren Allah mı seni gönderdi?"** Peygamber (s.a.v.): **"Evet"** dedi. Bunun üzerine o

kimse dedi ki: **"Senin gönderdiğin kimse bize; bir gün ve gecede beş vakit namaz kılınması gerektiğini söyledi"** deyince, Peygamber (s.a.v.): **"Evet"** dediler. O kimse: **"Seni gönderen zat hakkı için bunu Allah mı emretti?"** deyince, Rasûlullah (s.a.v.): **"Evet"** dediler. Bunun üzerine o adam: **"Senin gönderdiğin o görevli kimse bize senede bir ay oruç tutulmasının farz olduğunu söyledi"** deyince; Peygamber (s.a.v.): **"Doğrudur"** dedi. Bu sefer o adam: **"Seni gönderen zat hakkı için bunu sana Allah mı emretti"** deyince, Peygamber (s.a.v.): **"Evet"** buyurdu. Yine o adam: **"Senin gönderdiğin kimse mallarımızdan zekat verilmesi gerektiğini söyledi"** deyince, Rasûlullah (s.a.v.): **"Doğrudur"** dedi. O adam da: **"Seni gönderen zat hakkı için bunu sana Allah mı emretti"** diye sorunca; Peygamber (s.a.v.) **"Evet"** dediler. Yine o adam: **"Senin gönderdiğin yetkili kimse bize; gücü yetenlerin Hac yapması gerektiğini söyledi"** deyince Peygamber (s.a.v.): **"Evet"** dediler. O adam da: **"Seni gönderen zat hakkı için bunuda mı Allah emretti"** deyince, Peygamber (s.a.v.): **"Evet"** dediler. Bunun üzerine o kimse: **"Seni hak üzere gönderen o zat için bunlardan hiç birini terk etmeyeceğim ve fazlada yapmayacağım"** dedi hızlıca kalkıp gitti. Bunun üzerine Peygamber (s.a.v.) buyurdular ki: **"Bu adam bu söylediklerinde doğru ve ciddi ise Cennete girer."** (Buhârî, İlim: 7; Müslim, İman: 3)

◉ **Tirmizî:** Bu hadis bu şekliyle hasen garibtir. Enes vasıtasıyla Rasûlullah (s.a.v.)'den değişik bir şekilde de rivâyet edilmiştir. Muhammed b. İsmail'den işittim şöyle diyordu: Bazı hadisçiler bu hadisten; **"Alim bir kimseye bir şeyi okuyup arz etmenin ondan dinlemek gibi caiz olduğunu çıkarmışlardır."** Bu hadisteki kimsenin Rasûlullah (s.a.v.)'e bazı bilgileri sunması ve Rasûlullah (s.a.v.)'in de onları tasdik etmesini delil olarak göstermişlerdir.

BÖLÜM: 3

➢ ALTIN VE GÜMÜŞÜN ZEKATI

620- Ali (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Ticaret maksatlı olmayan at ve kölelere zekat vermeyi sizden kaldırdım. Fakat gümüşlerinizin zekatını bana getirin verin, her kırk dirhemde bir dirhem verin yüz doksan birimde vereceğiniz bir şey yoktur iki yüz birime ulaşınca beş birim zekat verilmesi gerekir."** (İbn Mace, Zekat: 4; Ebû Dâvûd, Zekat: 2)

BÖLÜM: 4

➢ DEVE VE KOYUNLARIN ZEKATI

621- Sâlim (r.a.)'in babasından rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) zekatlarla alakalı bir mektup yazdı kılıcına bağladığı bu mektubu yetkili kimselere ulaştıramadan vefat etti. Rasûlullah (s.a.v.) vefat edince Ebû Bekir vefatına kadar o mektubu uyguladı. Ömer'de halifeliği süresince onları uyguladı. O mektupta şu hükümler vardı.

"Beş devede bir koyun, on devede iki koyun, on beş devede üç koyun yirmi devede dört koyun, yirmi beş deveden otuz beş deveye kadar iki yaşına girmiş bir dişi deve yavrusu. Otuz beşi geçince kırk beşe

kadar üç yaşına girmiş bir dişi deve, kırk beşi geçince altmışa kadar dört yaşına girmiş bir dişi deve altmışı geçince yetmiş beşe kadar beş yaşına girmiş bir dişi deve yetmiş beşi geçerse doksana kadar üçer yaşına girmiş iki dişi deve, doksanı geçerse yüz yirmiye kadar dörder yaşına girmiş iki dişi deve, yüz yirmiyi geçerse her elli devede dört yaşına girmiş bir dişi deve her kırkta iki yaşını bitirmiş bir dişi deve zekat olarak verilir.

Koyunlarda her kırk koyunda yüz yirmiye kadar birer koyun, yüz yirmiyi geçince iki yüze kadar iki koyun, iki yüzü geçince üçyüze kadar üç koyun, üç yüzü geçince her yüz koyunda bir koyun, üç yüzden dört yüze kadar bir zekat yoktur. Zekat artar ve eksilir korkusundan dolayı toplu mallar ayrılmaz ayrı ayrı olanlar da bir araya toplanmaz. Birbirine karıştırılmış sürülerden alınan zekat eşit durumda paylaştırılır. Çok yaşlı ve güçsüz ve ayıplı hayvanlar zekat olarak alınmaz." (Ebû Dâvûd, Zekat: 5)

◉ Zührî, zekat memuru; koyunları üçte bir iyi, üçte bir orta, üçte bir kötü olarak ayırmalı ve zekatı orta kısımdan almalıdır diyor ve sığırlardan bahsetmiyor.

Tirmizî: Bu konuda Ebû Bekir, Behz b. Hakîm babasından ve dedesinden, Ebû Zerr ve Enes'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: İbn Ömer hadisi hasendir. Çoğunlukla fakihler bu hadise göre amel ederler. Yunus b. Yezîd ve pek çok kimse bu hadisi Zührî ve Sâlim'den bu şekilde rivâyet ederek merfu halde aktarmamışlardır. Sadece Sûfyân b. Husayn merfu olarak rivâyet etmiştir.

BÖLÜM: 5

➢ SIĞIRLARIN ZEKATI

622- Abdullah b. Mes'ûd (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Otuz sığırda iki yaşında erkek veya dişi dana, her kırk sığırda da üç yaşında bir dana zekat gerekir."** (İbn Mâce, Zekat: 12)

◉ **Tirmizî:** Bu konuda Muâz b. Cebel'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Abdusselam b. Harb, Husaf'tan böylece rivâyet etmiş olup, Abdusselam güvenilir ve hafız bir kişidir. Şerik bu hadisi Husayf'tan, Ebû Ubeyde'den, babasından ve Abdullah'tan rivâyet ediyor. Abdullah'ın oğlu Ebû Ubeyde babasından hadis işitmemiştir.

623- Muâz b. Cebel (r.a.)'den şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.) beni, Yemen'e vali olarak gönderdiğinde, her otuz sığırdan iki yaşında erkek veya dişi dana; her kırktan da üç yaşına girmiş bir dişi danayı zekat olarak almamı Müslüman olmayan kimselerden de cizye vergisi olarak akıl baliğ olan her kimseden bir dinar veya bir dinara denk giyim eşyası almamı emretti."** (Nesâî, Zekat: 5; İbn Mâce, Zekat: 12)

◉ **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir. Bazı râvîler bu hadisi Sûfyân, A'meş, Ebû Vâil ve Mesrûk'tan: Rasûlullah (s.a.v.), Muâz'ı Yemen'e gönderdi ve ona zekat almasını emretti" şeklinde rivâyet ederler ki bu rivâyet daha sahihtir.

624- Muhammed b. Beşşâr (r.a.), Muhammed b. Cafer yoluyla Şu'be'den rivâyet ederek Amr b. Mürre'nin şöyle dediğini bize aktarmıştır: Ebû Ubeyde'ye, Abdullah'tan hadis olarak bir şeyler hatırlıyor musun? Dedim. O da: **"Hayır"** dedi.

BÖLÜM: 6

➢ ZEKATTA MALIN EN İYİSİNİ ALMANIN HOŞ OLMADIĞI

625- İbn Abbâs (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) Muâz'ı Yemen'e vali olarak gönderdiğinde ona şöyle buyurdu: **"Sen ehli kitap denilen bir topluma gidiyorsun onları Allah'tan başka bir ilah olmadığına benim de onun elçisi olduğuma şehâdet etmeye davet et. Buna uyarlarsa Allah'ın bir gün ve gecede beş vakit namaz kılmayı emrettiğini bildir. Bunu da kabul ederlerse onlara zenginlerden alınıp fakirlere verilecek olan zekatın da farz kılındığını bildir. Bunu da kabul ederlerse mallarının en iyilerini almaya kalkma! Mazlum kimselerin bedduasından sakın çünkü Allah ile mazlum kimselerin arasında perde yoktur."** (Buhârî, Zekat: 40; Müslim, Zekat: 55)

⦿ Bu konuda Sunabihî'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: İbn Abbâs hadisi hasen sahihtir. İbn Abbâs'ın azatlı kölesi Ebû Mabed'in ismi Nafiz'dir.

BÖLÜM: 7

➢ SEBZE MEYVE VE ZİRAAT ÜRÜNLERİNİN ZEKATI

626- Ebû Saîd el Hudrî (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Develer beş taneden az olursa zekat gerekmez. Beş ukıyye gümüşten daha azından zekat gerekmez. Ziraat ürünlerinin beş vesaktan daha az olanında da öşür gerekmez."** (Buhârî, Zekat: 4; Müslim, Zekat: 2)

⦿ Bu konuda Ebû Hüreyre, İbn Ömer, Câbir ve Abdullah b. Amr'dan da hadis rivâyet edilmiştir.

627- Muhammed b. Beşşâr (r.a.), Abdurrahman b. Mehdî'den, Sûfyân, Şu'be, Mâlik b. Enes, Amr b. Yahya'nın babasından ve Ebû Saîd'den yukarıdaki hadisin aynısını rivâyet etmiştir.

⦿ **Tirmizî:** Ebû Saîd hadisi hasen sahihtir. Bu hadis Ebû Saîd'den pek çok şekillerde rivâyet edilmiş olup ilim adamları bu hadisle amel etmişlerdir. Yani beş vesak'tan daha az ziraat ürününde zekat yoktur. Vesak: Altmış sa'dır. Beş vesak üç yüz sa' eder. Peygamber (s.a.v.)'in sa'ı beş ve üçte bir rıtldır. Küfelilerin sa'ı ise sekiz rıtldır.

Beş ukıyyeden daha az gümüşte de zekat yoktur. Beş ukıyye kırk dirhemdir. Beş ukıyye iki yüz dirhem eder.

Develer beş taneden az olursa zekat yoktur. Develerin sayısı yirmi beşe ulaşırsa iki yaşına girmiş bir dişi deve zekat olarak verilir. Yirmi beşten az olan develerde her beş devede bir koyun zekat olarak verilir.

BÖLÜM: 8

➢ TİCARET MALI OLMAYAN AT VE KÖLEDE ZEKAT YOKTUR

628- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Müslüman'ın ticari maksatla olmayan atında ve kölesinde zekat yoktur."** (Buhârî, Zekat: 47; Müslim, Zekat: 12)

⦿ Bu konuda Ali ve Abdullah b. Amr'dan da hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Ebû Hüreyre hadisi hasen sahihtir. İlim adamları bu hadisle amel ederler dolayısıyla ticaret maksadıyla bulundurulmayan, otlaklara salınmış atlara da zekat yoktur. Hizmet için bulundurulan kölelerde de yine zekat gerekmez. Ama ticaret maksadıyla bulundurulan at ve kölelerde bulundurma süresi bir yılı geçtikten sonra değerleri üzerinden zekat verilmesi gerekir.

BÖLÜM: 9

➢ BALIN ZEKATI

629- İbn Ömer (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur. Bal da her on ölçekte bir ölçek zekat vardır. (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

◉ Bu konuda Ebû Hüreyre, Ebû Seyyâre el Mutîe ve Abdullah b. Amr'dan da hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Rasûlullah (s.a.v.)'den bu konuda sahih olarak fazla bir şey rivâyet edilmemiştir. İlim adamlarının çoğunluğu bu hadisle amel ederler. Ahmed ve İshâk bunlardandır. Bazı ilim adamları ise bal'da zekat olmadığı görüşündedirler. Hadisin râvîlerinden Sadaka b. Abdullah hafız değildir. Sadaka Abdullah'ın bu rivâyetine karşıt bir rivâyette Nafi'den rivâyet olunmuştur.

630- Muhammed b. Beşşâr (r.a.), Abdulvehhab es Sekafî'den, Ubeydullah b. Ömer ve Nafi'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Ömer b. Abdulaziz bana balın zekatından sordu dedim ki: **"Balımız yok ki zekatını verelim"** Fakat Muğire b. Hakîm diyor ki: **"Bal'da zekat yoktur."**

Ömer şöyle demiştir: Her şeyde razı olunacak bir denklik gerekir dolayısıyla ilgili kimselere baldan da zekatın verilmesi gerektiğine dair mektup yazmıştır. (Ebû Dâvûd, Zekat: 13; İbn Mâce, Zekat: 20)

BÖLÜM: 10

➢ ÜZERİNDEN TAM SENE GEÇEN MALDA ZEKAT VARDIR

631- İbn Ömer (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Her kim bir mal elde ederse o malın üzerinden bir sene geçmedikçe o mal için zekat yoktur."** (İbn Mâce, Zekat: 5)

◉ Bu konuda Serra'nın kızı Nebhan'dan da hadis rivâyet edilmiştir.

632- Yine İbn Ömer (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Bir kimse bir mal elde ederse o malın üzerinden bir yıl geçmedikçe o mala zekat verilmez."** (İbn Mâce, Zekat: 5; Ebû Dâvûd, Zekat: 5)

◉ **Tirmizî:** Bu hadis Abdurrahman b. Zeyd b. Eslem'in hadisinden daha sahihtir.

Tirmizî: Bu hadisi; Eyyûb, Ubeydullah b. Ömer ve pek çok kişi Nafi' ve İbn Ömer vasıtasıyla mevkuf olarak rivâyet etmişlerdir. Abdurrahman b. Zeyd b. Eslem hadis konusunda zayıf bir kimsedir. Ahmed b. Hanbel, Ali b. el Medînî ve başkaları bu kimsenin zayıf olduğunu söylemişlerdir. Hadis konusunda yanlışı çok olan bir kimsedir.

"Üzerinden sene geçmedikçe bir mal üzerinde zekat yoktur" konusunda Rasûlullah (s.a.v.)'in ashabından pek çok kişiden hadis rivâyet edilmiştir. Mâlik b. Enes, Şâfii, Ahmed ve İshâk da aynı görüştedirler.

Bazı ilim adamları ise şöyle demişlerdir: **"Bir kimsenin yeni elde ettiği maldan başka önceden zekat verdiği bir malı varsa o kimsenin bu yeni elde ettiği mal için zekat vermesi gereklidir. Bir yıl bekletilmesine gerek yoktur. Ama önceden zekat verecek malı olmayan bir kimsenin elde ettiği mal üzerinden bir yıl geçmeden zekat vermesi gerekmez, ne zaman bir yılını doldurursa zekat vermeye başlar.** Yine bir kimse önceden elde ettiği üzerinden bir yıl geçmesi gereken bir malın yanı sıra henüz o süre dolmadan tekrar bir mal daha elde ederse zekat vermesi gereken önceki malıyla birlikte bu yeni mallarında zekatını vermesi gerekir. Sûfyân es Sevrî ve Küfeliler bu görüştedirler.

BÖLÜM: 11

➢ MÜSLÜMAN OLANLARDAN CİZYE VERGİSİ KALKAR

633- İbn Abbâs (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Bir bölgede iki kıble olamaz yine Müslüman olan kimseye de cizye vergisi yoktur."** (Ebû Dâvûd, Haraç ve İmara: 34)

634- Ebû Küreyb (r.a.), Cerir ve Kâbûs'tan aynı senedle bu hadisin bir benzerini bize rivâyet etmiştir.

◉ Bu konuda Saîd b. Zeyd ve Harb b. Ubeydullah es Sekafî'nin dedesinden de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: İbn Abbâs hadisi Kâbûs b. ebî Zabyan'dan, babasından ve Peygamber (s.a.v.)'den mürsel olarak da rivâyet edilmiştir. İlim adamlarının çoğunluğu bu hadisle amel ederler. Hıristiyan, Müslüman olduğu zaman cizye vergisi kalkar.

Rasûlullah (s.a.v.)'in **"Müslümanlar üzerine öşür yoktur"** sözü Müslüman olmayan ve cizye vergisi **"baş vergisi"** verenlerin verdiği vergi, Müslümanlardan alınmaz demektir. Çünkü baş vergisi Müslüman olmayan Yahudi ve Hıristiyanlardan alınır. Müslümanlar üzerine bu **"öşür"** vergisi yoktur.

BÖLÜM: 12

➢ ZİYNET EŞYALARININ ZEKATI

635- Abdullah'ın hanımı Zeyneb (r.anha)'dan rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.), biz kadınlara şöyle konuştu: **"Ey kadınlar topluluğu ziynet eşyalarınızdan zekat veriniz. Kıyamet günü Cehennemliklerin çoğunluğu siz kadınlardır."** (Buhârî, Zekat: 33; Nesâî, Zekat: 18)

636- Mahmûd b. Gaylân (r.a.), Ebû Dâvûd yoluyla Şu'be'den ve A'meş'den naklederek Ebû Vâil bu hadisin benzerini bize nakletmiştir.

◉ **Tirmizî:** Bu rivâyet Ebû Muaviye'nin rivâyetinden daha sahihtir. Ebû Muaviye rivâyetinde vehmederek **"Amr b. Hâris'den ve Zeyneb'in kardeşinin oğlundan"** demiştir.

Doğru olan ise; Zeyneb'in kardeşinin oğlu Amr b. Hâris'dendir. Yine Amr b. Şuayb'ın babasından ve dedesinden rivâyete göre, **"Ziynet eşyalarında zekat vardır"** hadisinin senedinde söz edilmiştir. Bu konuda ilim adamları değişik görüşler ileri sürmüşler olup; Sahabe ve tabiinden bir kısmı altın ve gümüş olan ziynet eşyalarında zekat vardır. Sûfyân es Sevrî ve Abdullah b. Mübarek bu görüştedirler. Rasûlullah (s.a.v.)'in ashabından İbn Ömer, Âişe, Câbir b. Abdillah ve Enes'in de bulunduğu bazı ilim adamları ise ziynet eşyasında zekat yoktur görüşündedirler. Tabiin döneminin bazı fıkıhçılarından da aynı şekilde rivâyet vardır. Mâlik b. Enes, Şâfii, Ahmed ve İshâk'da bunlardandır.

637- Amr b. Şuayb (r.a.)'ın babasından ve dedesinden rivâyete göre: **"İki kadın Rasûlullah (s.a.v.)'e geldi kollarında altın bilezikler vardı. Rasûlullah (s.a.v.) onlara: "Bu bileziklerin zekatını veriyor musunuz" dedi. Hayır dediler. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: "Allah'ın sizlere ateşten bilezikler takmasından hoşlanır mısınız? Hayır dediler. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.); öyleyse onların zekatını ödeyin buyurdular."** (Ebû Dâvûd, Zekat: 4; Nesâî, Zekat: 19)

◉ **Tirmizî:** Bu hadisi Müsenna b. el Sabah, amr b. Şuayb'den aynı şekilde rivâyet etmiştir. Müsenna b. el Sabah ve İbn Lehia hadis konusunda zayıf oldukları söylenmiştir. Bu konuda Rasûlullah (s.a.v.)'den sahih olarak bir şey rivâyet edilmemiştir.

BÖLÜM: 13

➢ SEBZELERİN ZEKATI

638- Muâz (r.a.)'den rivâyet edildiğine göre sebzeler yani baklagillerin zekatı hakkında mektupla soru sormuştu da Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuşlardı: **"Sebzeler için zekat gerekmez."** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

◉ **Tirmizî:** Bu hadisin senedi pek sağlam değildir. Bu konuda Rasûlullah (s.a.v.)'den sahih bir hadis rivâyet edilmemiştir. Bu hadis ise Musa b. Talha vasıtasıyla Peygamber (s.a.v.)'den mürsel olarak rivâyet edilmiştir. İlim adamları bu hadisle amel ederek sebzelerde zekat olmadığı görüşündedirler.

Tirmizî: Hasan, Umâra'nın oğludur. Hadisçiler yanında zayıf kabul edilir. Şu'be ve başkaları onu zayıf saymışlar İbn'ül Mübarek ise onun hadisini kabul etmeyip terk etmiştir.

BÖLÜM: 14

➢ TABİİ YOLLARLA SULANAN ÜRÜNLERİN ZEKATI (ÖŞÜR)

639- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Yağmur ve akarsuların suladığı arazilerde yetişen ürünlerde onda bir** (Öşür) **vardır. Hayvanlar veya sulama teşkilatıyla sulanan arazilerde ise** (öşrün yarısı) **yirmide bir zekat vardır."** (İbn Mâce, Zekat: 17; Ebû Dâvûd, Zekat: 12)

◉ **Tirmizî:** Bu konuda Enes b. Mâlik, İbn Ömer ve Câbir'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Bu hadis Bükeyr b. Abdillah b. Eşecc'den, Süleyman b. Yesâr'dan ve Büsr b. Saîd yoluyla Peygamber (s.a.v.)'den mürsel olarak rivâyet edilmiş olup sanki bu hadis daha sahihtir. İbn Ömer'in bu konudaki rivâyeti sahih olup fıkıhçıların çoğunluğu bu hadise göre amel ederler.

640- Sâlim (r.a.)'in babasından rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.)'den şöyle aktarmıştır: **"Yağmur ve akarsuların suladığı arazilerde yetişen ürünlerde ve kökleri vasıtasıyla yer altından beslenen ağaçların meyvesinde onda bir** (öşür) **vardır. Hayvanlar ve sulama teşkilatıyla sulanan yerlerde ise yirmide bir** (yarım öşür) **zekat vardır."** (Buhârî, Zekat: 6; Ebû Dâvûd, Zekat: 12)

◉ Tirmizî: Bu hadis hasen sahihtir.

BÖLÜM: 15

➢ YETİM KİMSENİN MALININ ZEKATI

641- Amr b. Şuayb (r.a.)'in babasından ve dedesinden rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) insanlara bir hutbe vererek şöyle buyurdu: **"Dikkat kim malı olan bir yetimin velisi olursa o malı ticarette değerlendirsin ve o malı zekatın yiyip tüketmesine terk etmesin."** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

◉ **Tirmizî:** Bu hadis sadece bu şekilde rivâyet edilmiş olup isnadında söylenti vardır. Çünkü Müsenna b. el Sabbah'ın hadis konusunda zayıf olduğu söylenir.

Bir kısım kimselerde bu hadisi Amr b. Şuayb yoluyla Ömer b. Hattâb'dan rivâyet ederek aynı hadisi aktarmışlardır.

İlim adamları bu konuda değişik görüşler ortaya koymuşlardır. Peygamber (s.a.v.)'in ashabından aralarında Ömer, Ali, Âişe, İbn Ömer'in de bulunduğu pek çok kişi yetim malında da zekatın olduğu görüşündedirler. Bir kısım ilim adamları da yetimin malında zekat gerekmez kanaatinde olup, Sûfyân es Sevrî ve Abdullah b. Mübarek bunlardandır.

Amr b. Şuayb, Amr b. Âs'ın oğlu Abdullah b. Muhammed'in oğludur. Şuayb dedesi Abdullah b. Amr'dan hadis işitmiştir.

Yahya b. Saîd, Amr b. Şuayb'ın hadisi hakkında söz ediyor ve o bizim yanımızda zayıftır diyor. Zayıflık yönü dedesi Abdullah b. Amr'ın, sayfalarından hadis rivâyet etmesidir. Fakat hadisçilerin çoğunluğu Amr b. Şuayb'ın hadisini delil getirerek onu sağlam kabul ederler. Ahmed, İshâk ve daha başkaları bunlardandır.

BÖLÜM: 16

➤ HAYVANLARIN YAPTIĞI ZARARDA TAZMİNAT YOKTUR, MADENLERDE ZEKAT GEREKMEZ, DEFİNELERDE BEŞTE BİR ZEKAT VARDIR

642- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Hayvanların kendiliklerinden yaptıkları zararlar tazmin edilmez. Madenlerin elde edilmesinde meydana getirdiği zarar tazmin edilmez. Kuyu kazmak için tutulan işçinin kuyunun çökmesi sonucu veya bir kimsenin açtığı kuyuya başka birinin düşmesi sonucunda tazminat yoktur. Yeraltından çıkarılan define ve hazinelerde ise beşte bir zekat vardır."** (Buhârî, Zekat: 67; Müslim, Hudud: 11)

◉ **Tirmizî:** Bu konuda Enes b. Mâlik Abdullah b. Amr, Ubâde b. Sâmit, Amr b. Avf el Müzenî ve Câbir'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Bu hadis hasen sahihtir.

BÖLÜM: 17

➤ BAZI MALLARDA ZEKATIN TAHMİN EDİLEREK AYARLANMASI

643- Abdurrahman b. Mes'ûd b. Niyâr (r.a.)'den işittiğime göre, şöyle diyordu: Sehl b. ebî Hasme bizim toplu halde bulunduğumuz bir yere geldi ve Rasûlullah (s.a.v.)'in şöyle buyurduğunu bize aktardı: **"Bazı mahsul ve ürünlerin zekatını tahmin ederek toplayacağınızda çürüme, bozulma veya mal sahibinin komşu ve yakınlarına dağıtabilmesini de hesaba katarak üçte birini veya dörtte birini bırakın almayın."** (Ebû Dâvûd, Zekat: 15; Nesâî, Zekat: 26)

◉ **Tirmizî:** Bu konuda Âişe, Attâb b. Esîd ve İbn Abbâs'tan da hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Tahmin konusunda ilim adamlarının çoğunluğunun görüşü; Ebû Hasme'nin hadisi üzeredir. Ahmed ve İshâk'ta, Ebû Hasme'nin, hadisine göre amel edenlerdendir.

Meyvelerde tahmin şudur: Hurma ve Üzüm gibi zekatı gereken meyveler yetiştiği zaman İslam devletinin yetkilisi meyveleri tahmin edecek bir yetkili gönderir, tahminci kimse bakarak üzümden ve hurmadan ne kadar kuru üzüm ve kuru hurma çıkacağını tahmin eder, sayıp tespitini yapıp, çıkacak zekat miktarını borç olarak kaydedip mal sahiplerini meyveleriyle baş başa bırakır onlar diledikleri gibi hareket ederler. Meyveler yetişip kurutulduğu zaman gerekli öşür kendilerinden alınır. Bazı ilim adamları hadisteki **"tahmin"** meselesini böylece tefsir etmişlerdir ki Şâfii, Mâlik, Ahmed ve İshâk bunlardandır.

644- Attâb b. Esîd (r.a.)'den rivâyete göre; **"Rasûlullah (s.a.v.), bağ ve bahçe sahipleri için çıkardıkları üzüm ve meyvelerini tahmin edecek kimseler gönderirdi."** Bu senedle Rasûlullah (s.a.v.)'in üzümlerin zekatı hakkında şöyle buyurduğu rivâyet edildi: "Hurmaların tahmin edildiği gibi üzümlerde tahmin edilir. Hurmanın zekatı kuru hurma olarak alındığı gibi üzümün zekatı da kuru üzüm olarak alınır." (Ebû Dâvûd, Zekat: 14; Nesâî, Zekat: 26)

◉ **Tirmizî:** Bu hadis hasen garibtir.

İbn Cüreyc bu hadisi İbn Şihâb, Urve ve Âişe'den rivâyet etmektedir. Bu hadis hakkında Muhammed'e sordum. Dedi ki: İbn Cüreyc'in hadisi sağlam ve meşhur bir hadis değildir. Saîd b. el Müseyyib'in, Attâb b. Esîd'den rivâyeti daha sağlam ve sahihtir.

BÖLÜM: 18

➤ ADALETLİ ZEKAT MEMURUNUN DURUMU

645- Rafi' b. Hadîç (r.a.)'den rivâyet edildiğine göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.)'den işittim şöyle diyordu: **"Adaletle iş yapan zekat memurunun durumu evine dönünceye kadar Allah yolunda savaşan kimse gibidir."** (Ebû Dâvûd, Zekat: 6; İbn Mâce, Zekat: 14)

◉ **Tirmizî:** Rafi' b. Hadîç hadisi hasen sahihtir.

Yezîd b. İyaz, hadisçiler yanında zayıf sayılır. Muhammed b. İshâk'ın rivâyeti daha sahihtir.

BÖLÜM: 19

➤ ZEKAT ALMADA VE VERMEDE AŞIRILIK EDENİN DURUMU

646- Enes b. Mâlik (r.a.)'den rivâyet edildiğine göre Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Zekatı alırken ve verirken haksızlık yaparak aşırılık yapan, zekata engel olan gibidir."** (Ebû Dâvûd, Zekat: 5; İbn Mâce, Zekat: 14)

◉ **Tirmizî:** Bu konuda İbn Ömer, Ümmü Seleme ve Ebû Hüreyre'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Enes hadisi bu şekliyle garibtir. Ahmed b. Hanbel Sa'd b. Sinan hakkında söz etmiştir.

Ahmed b. Hanbel Sa'd b. Sinan hakkında söz etmiştir.

Leys b. Sa'd böylece: **"Yezîd b. Ebû Habîb'den, Sa'd b. Sinan'dan ve Enes b. Mâlik'den"** demektedir. Denilir ki: Bu hadisin senedi Amr b. Hâris, İbn Lehia, Yezîd b. Ebû Habib, Sinan'dan ve Enes, şeklindedir.

Muhammed'den işittim şöyle demiştir: Doğrusu Sinan b. Sa'd'tır. Peygamberimizin **"Zekat almada ve vermede aşırılık eden zekata engel olan gibidir."** Sözünün manası aşırılık edenin günahı zekat vermeyene yazılan günah gibidir demektir.

BÖLÜM: 20

➤ ZEKAT MEMURUNU MEMNUN ETMEK

647- Cerir (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Zekat memuru size geldiğinde yanınızdan memnun olarak ayrılsın."** (Müslim, Zekat: 55; Nesâî, Zekat: 14)

648- Ebû Ammâr (r.a.), Huseyn b. Hureys, Sûfyân b. Uyeyne ve Dâvûd'tan, Şa'bî'den ve Cerir'den bu hadisin aynısını nakletmiştir.

◉ **Tirmizî:** Dâvûd'un Şa'bi'den rivâyeti Mûcâlid'in rivâyetinden daha sahihtir. Bazı ilim adamları Mûcâlid'in zayıf olduğunu kaydetmişlerdir. Çünkü o çok yerde yanılmıştır.

BÖLÜM: 21

➤ ZEKAT ZENGİNLERDEN ALINIR FAKİRLERE VERİLİR

649- Ebû Cuhayfe (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Peygamber (s.a.v.)'in zekat memuru bize geldi, zekatı zenginlerimizden alarak fakirlerimize dağıttı. Ben yetim bir çocuk idim bana bacakları uzun, genç bir dişi deve vermişti."** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

◉ **Tirmizî:** Bu konuda ibn Abbâs'tan da hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Ebû Cuhayfe hadisi hasen sahihtir.

BÖLÜM: 22

➤ ZEKAT ALABİLECEK KİMSELER

650- Abdullah b. Mes'ûd (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Kim muhtaç olmadığı halde insanlardan bir şey isterse kıyamet günü dilenciliğin bir belirtisi olarak yüzünde tırnak izi ve yara bere olarak gelir. Ey Allah'ın Rasûlü zenginliğin ölçüsü nedir?** Diye soruldu. Rasûlullah (s.a.v.): **"Elli dirhem gümüş veya o değerde altın"** buyurdular. (Ebû Dâvûd, Zekat: 24; İbn Mâce, Zekat: 26)

◉ **Tirmizî:** Bu konuda Abdullah b. Amr'dan da hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: İbn Mes'ûd hadisi hasendir. Şu'be buradaki rivâyetinden dolayı Hakîm b. Cübeyr hakkında söz etmiştir.

651- Sûfyân (r.a.), Hakîm b. Cübeyr yoluyla bu hadisi rivâyet etmiştir. Bunun üzerine Şu'be'nin arkadaşı Abdullah b. Osman, Sûfyân'a şöyle dedi: "Keşke bu hadisi Hakîm'den başkası rivâyet etseydi. Sûfyân ona dedi ki: Hakîm'in ne kusuru var? Şu'be ondan hadis rivâyet etmiyor mu? O da evet dedi. Bunun üzerine Sûfyân dedi ki: Zübeyd'in bu hadisi Muhammed b. Abdurrahman b. Yezîd'den rivâyet ettiğini işittim.

Bazı arkadaşlarımızın ameli bu hadise göredir. Sevrî Abdullah b. mübarek, Ahmed, İshâk, bunlardan olup şöyle derler: **"Bir kimsenin elli dirhemi olursa zekat alması helal olmaz."** (Ebû Davud, Zekat: 24; İbn Mâce, Zekat: 26)

◉ **Tirmizî:** Bazı ilim adamları Hakîm b. Cübeyr'in hadisiyle amel etmemişler bu konuda işi biraz daha geniş tutmuşlar ve şöyle demişlerdir. Bir kimsenin elli dirhem veya daha fazlası olsa o kimse muhtaç sayılır ve zekat alması caizdir. İlim adamlarından bir kısmı ve fıkıhçılar ve Şâfii aynı kanaattedir.

BÖLÜM: 23

➤ ZEKAT ALAMAYACAK KİMSELER

652- Abdullah b. Amr (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Zengin ve güçlü kuvvetli kimseye zekat almak caiz değildir."** (Ebû Dâvûd, Zekat: 24; İbn Mâce; Zekat: 26)

◉ Bu konuda Ebû Hüreyre, Hubşî b. Cünade, Kabîsa b. Muhârik'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Abdullah b. Amr hadisi hasendir.

Şu'be bu hadisi aynı senedle Sa'd b. İbrahim'den rivâyet etmiş olup mevkuf olarak aktarmıştır. **"Zengin ve güçlü kuvvetli kimseye zekat almasının caiz olmadığına"** dair başka hadisler de rivâyet edilmiştir. Bazı ilim adamları **"Bir kimse güçlü kuvvetli olur fakat ihtiyaç sahibi olup hiçbir şeyi olmazsa bu durumda ona zekat verilirse veren kimse için bu geçerlidir"** demekte bir kısmı ise bu hadisten dilenmemek gerektiğini anlamaktadırlar.

653- Hubşî b. Cünade es Selulî (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.)'den işittim veda Haccında Arafat'ta, vakfede iken yanına bir bedevi geldi ve Peygamber (s.a.v.)'in ridasının bir ucundan tutarak onu Peygamberden istedi. Peygamber (s.a.v.) ridasını o adama verdi, o da alıp gitti işte o zamandan itibaren dilenmek haram kılındı. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Zengin, güçlü, kuvvetli kimseye dilenmek helal değildir.**

Ancak aşırı derecede fakirlik veya aşırı borçlu olana caizdir. Kim malını artırmak için insanlardan dilenirse kıyamet günü dilenmesinin bir işareti olarak yüzünde tırnak izi yara ve bere olarak ve Cehennem'den alıp yiyeceği kızgın bir taş olacaktır. Dileyen bu işaretlerini ve yiyeceğini azaltsın veya çoğaltsın." (Nesâî, Zekat: 83; Ebû Dâvûd, Zekat: 9)

654- Mahmûd b. Gaylân, Yahya b. Adem yoluyla Abdurrahman b. Süleyman'dan geçen hadisin benzerini rivâyet etmiştir.

◉ **Tirmizî:** Bu hadis bu yönüyle garibtir.

BÖLÜM: 24

➤ BORÇLU KİMSEYE ZEKAT VERİLEBİLECEĞİ

655- Ebû Saîd el Hudrî (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Peygamber (s.a.v.) zamanında bir adam satın aldığı meyvelerden dolayı zarar etmiş borçları da çoğalmıştı. Rasûlullah (s.a.v.) ona tasaddukta bulunun dedi. İnsanlar ona yardım ettiler bu yaptıkları yardımlar borcunu ödeyecek miktara ulaşmadı. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.): O kimsenin alacaklarına: **"Ne bulursanız alın bulunanlardan başka size verilebilecek bir şey yoktur"** buyurdular. (Ebû Dâvûd, Zekat: 25; İbn Mâce, Zekat: 27)

◉ **Tirmizî:** Bu konuda Âişe, Cuveyriye ve Enes'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Ebû Saîd hadisi hasen sahihtir.

BÖLÜM: 25

➤ PEYGAMBER (S.A.V.) VE SOYUNA SOPUNA ZEKAT VERİLMEYECEĞİ

656- Behz b. Hakîm (r.a.) babasından ve dedesinden rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.)'e bir şey getirildiği zaman sadaka mı? Yoksa hediye mi? Diye sorardı. Sadaka derlerse yemez, hediye derlerse yerdi."** (Müslim, Zekat: 50; Ebû Dâvûd, Zekat: 29)

◉ Bu konuda Selman, Ebû Hüreyre, Enes, Hasan b. Ali ve Ebû Amîre ki; Mearraf b. Vasıl'ın dedesidir. İsmi ise Rüşeyd b. Mâlik'tir. Meymun b. Mihran, İbn Abbâs, Abdullah b. Amr, Ebû Rafi' ve Abdurrahman b. Alkame'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Bu hadis aynı zamanda Abdurrahman b. Alkame ve Abdurrahman b. ebî Akil'den de rivâyet edilmiştir. Behz b. Hakîm'in dedesi'nin adı Muaviye b. Hayde el Kuşeyrî'dir.

Tirmizî: Behz b. Hakîm hadisi hasen garibtir.

657- Ebû Rafi' (r.a.)'den rivâyet edilmiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.) Mahzum oğullarından bir kişiyi zekat toplamak üzere gönderdi. Bu kimse Ebû Rafi'e: Bana arkadaş ol ki zekattan sende sebeplenirsin deyince;** Ebû Rafi', Rasûlullah (s.a.v.)'e gidip sormadan olmaz dedi ve Peygamber (s.a.v.)'e giderek durumu sordu bunun üzerine Peygamber (s.a.v.)'de şöyle buyurdular: **"Bir toplumun hürriyetine kavuşturduğu azat edilmiş kölesi onların aile fertlerinden sayılır dolayısıyla bize ve size sadaka** (zekat) **almak helal değildir."** (Ebû Dâvûd, Zekat: 29; Müslim, Zekat: 50)

◉ **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir. Ebû Rafi', Peygamberimiz (s.a.v.)'in azat ettiği kölelerindendir. İsmi Eslem'dir. Ebû Rafi'nin oğlu Ali b. ebî Tâlib'in katibi Ubeydullah b. ebû Rafi'dir.

BÖLÜM: 26

➤ AKRABAYA VERİLEN ZEKATIN MÜKAFATI

658- Selman b. Âmir (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Oruç açacağınızda hurma ile açın çünkü o berekettir. Hurma bulamaz iseniz su ile orucunuzu açın o temizdir. Yoksul kişiye sadaka vermekte sadece sadaka sevâbı vardır, akrabaya tasaddukta bulunmanın ise iki sevâbı vardır. Sadaka sevâbı ve akrabalık bağlarını kuvvetlendirme sevâbı."** (İbn Mâce, Zekat: 24; Nesâî, Zekat: 82)

Tirmizî: Bu konuda Abdullah b. Mes'ûd'un hanımı Zeynep'den, Câbir ve Ebû Hüreyre'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Selman b. Âmir hadisi hasendir. Rebab; Süley'in kızı Ümmür Raih'tir.

Bu hadisi aynı şekilde Sûfyân es Sevrî; Âsım, Hafsa binti Sirin, Rebab, Selman b. Âmir'den rivâyet ediyor.

Şu'be bu hadisi Âsım'dan, Hafsa b. Sirin'den, Selman b. Âmir'den rivâyet etmiş olup senedinde **"Rebab'ı"** zikretmemiştir. Sûfyân es Sevrî ve İbn Uyeyne'nin rivâyetleri daha sahihtir. Bu hadisi aynı şekilde İbn Avn; Hişâm b. Hassân'dan, Hafsa binti Sirin'den Rebab'tan ve Selman b. Âmir'den rivâyet etmiştir.

BÖLÜM:27

➤ HER TÜRLÜ MALDA ZEKATIN DIŞINDA BAZI HAKLAR DA VARDIR

659- Fatıma b. Kays (r.anha)'dan rivâyete göre, şöyle demiştir: Peygamber (s.a.v.)'e zekat hakkında sordum veya soruldu, bunun üzerine buyurdular ki: **"Her türlü malda zekattan başka ödenmesi gereken haklar da vardır."** Diyerek Bakara sûresinin 177. ayetini okudu: "Gerçek erdemlilik, sevap ve hayra ulaşmak, yüzünüzü doğuya ve batıya çevirmeniz ile ilgili değildir. Ama gerçek hayra ulaşmak ve Allah'ı razı etmek; Allah'a ve ahiret gününe, meleklere, kitaba ve peygamberlere inanan; servetini kendisi için ne kadar kıymetli de olsa akrabasına, yetimlere, ihtiyaç sahiplerine, yolculara, yardım isteyenlere ve insanları kölelikten kurtarmaya harcayan; namazında dikkatli ve devamlı olan ve arındırıcı mâlî yükümlülük olan zekatı veren kişinin davranışıdır. Ve gerçek erdem sahipleri, söz verdiklerinde sözlerini tutan; felaket, zorluk ve sıkıntı anlarında sabredenlerdir. İşte sözüyle eylemi bir olanlar bunlardır. Gerçekten yollarını Allah'ın kitabıyla bulanlar da bunlardır." (İbn Mâce, Zekat: 3; Ebû Dâvûd, Zekat: 32)

660- Yine Fatıma b. Kays (r.anha)'dan rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Mallarda zekattan başka da ödenmesi gereken haklar vardır."** (İbn Mâce, Zekat: 3; Ebû Dâvûd, Zekat: 32)

◉ **Tirmizî:** Bu hadisin senedi pek sağlam değildir. Ebû Hamza, Meymun el A'ver'in hadis konusunda zayıf olduğu kaydedilmiştir. Beyan ve İsmail b. Sâlim, Şa'bi'den bu hadisi aynı sözlerle rivâyet etmiş olup bu daha sahihtir.

BÖLÜM: 28

➤ ZEKAT VERMENİN DEĞER VE KIYMETİ

661- Saîd b. Yesâr (r.a.)'in Ebû Hüreyre'den işittiğine göre Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Kim helal kazancından bir sadaka verirse ki - Allah helal maldan verilen sadakadan başkasını asla kabul etmez- Allah o**

sadakayı sağ eliyle kabul eder, bir hurma değerinde olsa bile o sadakayı sizden birinizin atının yavrusunu veya sütten kesilmiş deve yavrusunu büyüttüğü gibi büyütür. O hurma değerindeki sadakanın sevâbı dağdan daha büyük olur." (Buhârî, Zekat: 6; Müslim, Zekat: 19)

◉ **Tirmizî:** Bu konuda Adiyy b. Hatîm, Enes, Âişe, Abdullah b. ebî Evfâ, Hârise b. Vehb, Abdurrahman b. Avf ve Büreyde'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Ebû Hüreyre hadisi hasen sahihtir.

662- Kâsım b. Muhammed (r.a.)'in, Ebû Hüreyre'den işittiğine göre Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Allah sadakayı kabul eder, sağ eliyle alır ve onu sizin atınızın yavrusunu büyüttüğü gibi büyütür, öyle ki bir lokma büyüklüğünde bir sadakanın sevâbı bile uhud dağı kadar oluverir. Allah'ın kitabında bunun ölçüsü şudur: "Bilmiyorlar mı ki, kulların tevbesini kabul eden Allah'tır. Sadakaları da alıp kabul eden O'dur. Ve iyi bilin ki, tevbeleri çok kabul eden ve kullarına acıyan da O'dur."** (9 Tevbe: 104) **"Allah faizli kazançları bereketten mahrum eder, ama karşılıksız yardımlar olan, sadakaları kat kat artırarak bereketlendirir. Allah kendisinden gelen gerçekleri örtbas edenleri ve günahkarların hiçbirini sevmez."** (2 Bakara: 276) (Buhârî, Zekat: 6; Müslim, Zekat: 19)

◉ **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir. Âişe'den benzeri bir hadis daha rivâyet edilmiştir. Pek çok ilim adamı bu hadis ve benzeri rivâyetler ve belirlemelerle Allah'ın her gece dünya semasına inişi hakkında ki meselede şöyle diyorlar: **"Bu tür rivâyetler sabittir bunlara inanılmalı vehme kapılarak nasıl olabilir? Denmemelidir."**

Aynı şekilde Mâlik, Sûfyân b. Uyeyne, Abdullah b. Mübarek bu çeşit hadisler hakkında diyorlar ki: "Bu tür hadisleri **"nasıl"** sız olarak kabul edip inanın, Ehli Sünnet vel cemaat ilim adamlarının görüşü böyledir.

Cehmiyye mezhebi bu tür rivâyetleri reddederek bu **"benzetme"** olur demektedir.

Allah, Kitabı'nın pek çok yerinde **Yed** (El), **Sem'** (Kulak) ve **Basar** (Göz) tabirlerini zikrediyor. Cehmiyye ise bu ayetleri ilim adamlarının tefsirine aykırı yorumlayarak diyorlar ki: **"Allah, Adem'i eliyle yaratmamıştır. Burada "el" kelimesi güç ve kuvvet anlamındadır."**

İshâk b. İbrahim şöyle diyor: **"Teşbih"** (benzetme) şöyle söylenirse olur: El gibi el, ele benzeyen el; Kulak gibi kulak, kulağa benzeyen kulak.

Allah'ın buyurduğu gibi **"Yed** (El)**" "Sem** (Kulak)**" "Basar** (Göz)**"** denir de nitelik ve özelliği araştırılmaz ise ve kulak gibi kulağa benzer denilmezse bu teşbih olmaz ve Allah'ın kitabındaki şu ayete benzemiş olur: **"...Ama hiçbir yönde ve şekilde hiçbir şey Allah'ın benzeri olamaz..."** (42 Şûrâ 11)

663- Enes (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) Ramazan orucundan sonra hangi oruç daha değerli ve kıymetlidir diye soruldu. Buyurdular ki: **"Ramazan'ın büyüklüğü için tutulan şaban ayındaki oruç."** Sonra hangi sadaka değerli ve kıymetlidir? Dendi. Buyurdular ki: **"Ramazanda verilen sadakadır."** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

◉ **Tirmizî:** Bu hadis garibtir. Sadaka b. Musa, hadisçiler yanında pek sağlam biri değildir.

664- Enes b. Mâlik (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Sadaka vermek Rabbinin isyan edenlere karşı gazabını söndürür ve kötü ölümü de önler."** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

◉ **Tirmizî:** Bu hadis bu şekliyle garibtir.

BÖLÜM: 29

➤ DİLENCİLERE NE YAPILMASI GEREKTİĞİ

665- Ümmü Büceyd (r.anha), Rasûlullah (s.a.v.)'e biat eden kadınlardandır. Rasûlullah (s.a.v.)'e şöyle demiştir: "Yoksul kimse kapıma gelip dikilir ve ben de ona verecek bir şey bulamaz isem ne yapmalıyım? Bunun üzerine Peygamber (s.a.v.) o kadına şöyle buyurdu: **"Ona verecek bir şey bulamaz isen bile, değersiz ve az görülen yanmış bir koyun tırnağı bile olsa onun eline sıkıştırıver."** (Ebû Dâvûd, Zekat: 33; Nesâî, Zekat: 80)

◉ **Tirmizî:** Bu konuda Ali, Hüseyin b. Ali, Ebû Hüreyre ve Ebû Umâme'den de hadis rivâyet edilmiştir. **Tirmizî:** Ümmü Büceyd hadisi hasen sahihtir.

BÖLÜM: 30

➤ KALPLERİ İSLAMA ISINDIRILMAK İSTENENLERE ZEKAT VERMEK

666- Saffân b. Ümeyye (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.) insanlardan en çok buğzettiğim bir kimse iken Huneyn günü ganimet mallarından bana verdi de verdi insanlardan en çok sevdiğim kimse oldu."** (Müslim, Zekat: 46; Nesâî, Zekat: 79)

◉ **Tirmizî:** Hasen b. Ali, bu veya benzeri bir hadisi bana aktarmıştır.

Tirmizî: Bu konuda Ebû Saîd'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Safvân hadisini Ma'mer ve başkaları Zührî ve Saîd b. Müseyyeb'den rivâyet ederek: **"Saffan b. Ümeyye dedi ki: Rasûlullah (s.a.v.) bana verdi..."** rivâyeti sanki daha sahih ve uygundur. Senedinde Saîd b. Müseyyeb bulunduğu için.

İlim adamları bu konuda değişik görüşler ileri sürerler. Bir kısmı Müellefei Kulûb denilen kimselere zekattan bir pay verilmemesi kanaatinde olup şöyle demektedirler: "Müellefei Kulûb, Rasûlullah (s.a.v.) zamanında bulunan bir kısım insanlardı ki Rasûlullah (s.a.v.) onların kalplerini İslam'a ısındırmak için verirdi, onlarda Müslüman olmuşlardı. Bugün bu anlamdaki kişilere verilmemelidir derler. Sûfyân es Sevrî, Küfeliler ve başkaları bu görüşü paylaşırlar. Ahmed ve İshâk bunlardandır.

Kimi ilim adamları da: "Bugün de aynı konumda kimseler bulunabilir, devlet başkanının onların kalbini İslam'a ısındırmak için bir şeyler vermesi caizdir. Şâfii de bu görüştedir.

BÖLÜM: 31

➤ ZEKATI VEREN KİMSENİN SONUNDA ZEKATA VARİS OLMASI

667- Büreyde (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.)'in yanında oturuyordum bir kadın geldi ve: **"Ey Allah'ın Rasûlû ben anneme sadaka olarak bir cariye vermiştim. Annem de öldü ne yapmam gerekir?"** diye sordu. Rasûlullah (s.a.v.)'de şöyle buyurdular: **"Sevâbın sana yazılmış olup miras hukuku da o cariyeyi sana geri çevirmiştir."** Kadın: **"Ey Allah'ın Rasûlû annemin bir aylık tutamadığı oruç borcu vardı onun yerine o oruçları tutabilir miyim?"** Rasûlullah (s.a.v.) buyurdular ki: **"Onun yerine oruçlarını tut."** Kadın: **"Annem Hac yapmamıştır onun yerine hac yapabilir miyim?** Rasûlullah (s.a.v.) buyurular ki: **"Evet onun yerine hac yap."** (Müslim, Sıyam: 27; Ebû Dâvûd, Zekat: 31)

◉ **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir. Bu hadis sadece Büreyde'nin bu rivâyetiyle bilinmektedir. Abdullah b. Atâ hadisçiler yanında güvenilir bir kimsedir. İlim adamlarının çoğunluğu bu hadisle amel ederler ve derler ki: Bir kimse bir sadaka verir de o sadakası ona miras olarak dönerse o sadakası ona helaldir. Bir kısım ilim adamları ise: **"Sadaka Allah için verilmiş bir şeydir, miras olarak kişiye dönerse onu alıp benzeri bir yere harcaması gerekir."** Sûfyân es Sevrî ve Züheyr bu hadisi Abdullah b. Atâ'dan rivâyet etmişlerdir.

BÖLÜM: 32

➤ BİR KİMSENİN SADAKA OLARAK VERDİĞİ ŞEY SATILIĞA ÇIKARSA SATIN ALMASIN

668- Ömer (r.a.)'den rivâyet edilmiştir. Ömer Allah yolunda savaşmak için bir kimseye atını vermişti. Sonra o atın satılmakta olduğunu görünce onu satın almak istedi. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.): **"Sadakanı satın alarak bir daha ona geri dönme"** buyurdular. (Buhârî, Zekat, 60)

Tirmizî: Bu hadis hasen sahihtir. İlim adamlarının çoğunluğu bu hadise göre amel ederler.

BÖLÜM: 33

➤ ÖLEN KİMSE ADINA HAYIR (SADAKA) YAPILABİLİR Mİ?

669- İbn Abbâs (r.a.)'den rivâyete göre: **"Bir adam Ey Allah'ın Rasûlü, annem öldü onun adına sadaka versem ona faydası olur mu? Rasûlullah (s.a.v.): "Evet" buyurdu. Adam da: Benim bir hurma bahçem var onu annem için sadaka verdim."** (Nesâî, Vesaya: 8; Müslim, Zekat: 15)

◉ **Tirmizî:** Bu hadis hasendir. İlim adamları da bu hadisle amel etmekte olup, şöyle derler: **"Ölüye sadaka ve duadan başka bir şey ulaşmaz."** Bazıları da bu hadisi Amr b. Dinar'dan, İkrime'den, mürsel olarak rivâyet etmişlerdir.

Hadiste geçen **"Benim bir Mahrefem var"** sözü hurma bahçem var demektir.

BÖLÜM: 34

➤ KADIN KOCASININ MALINDAN İSTEDİĞİ GİBİ HARCAYAMAZ

670- Ebû Umâme el Bâhilî (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.)'in Veda Haccı esnasındaki hutbesinde işitmiştir, şöyle diyordu: **"Bir kadın kocasının malından izni olmadan hiçbir şey infak etmesin."** Denildi ki: Ey Allah'ın Rasûlü yiyecek de mi? infak etmesin? Buyurdular ki: **"O da mallarımızın değerlilerindendir."** (Ebû Dâvûd, Zekat: 44)

◉ Bu konuda Sad b. ebî Vakkâs, Esma binti ebî Bekir, Ebû Hüreyre, Abdullah b. Amr ve Âişe'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Ebû Umâme hadisi hasendir.

671- Âişe (r.anha)'dan rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Bir kadın kocasının malından tasaddukta bulunursa kendisi bundan dolayı sevap kazanır. Kocasıda aynı şekilde sevap kazanır, o malı muhafaza eden görevli içinde yine aynı sevap vardır. Onlardan hiçbirinin sevâbı diğer kimseden eksik olmaz. Biri kazancından diğeri de infak ettiğinden dolayı sevap kazanırlar."** (Buhârî, Zekat: 17; Müslim, Zekat: 25)

◉ **Tirmizî:** Bu hadis hasendir.

672- Âişe (r.anha)'dan rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Kadın kocasının malından saçıp savurmadan iyi niyetle bir şey verdiğinde o kadına iyi niyetinden dolayı erkeğine verilecek kadar sevap verilir. O malı muhafaza eden kimse için de yine aynı sevap yazılır."** (Buhârî, Zekat: 27)

◉ **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir. Amr b. Mürre'nin, Ebû Vâil'den rivâyet ettiği hadisten daha sahihtir. Amr b. Mürre rivâyetinde **"Mesrûk"** u zikretmiyor.

BÖLÜM: 35

➢ FİTRE NASIL VE KİMLER İÇİN VERİLİR?

673- Ebû Saîd el Hudrî (r.a.)'den rivâyet edilmiştir. Rasûlullah (s.a.v.), aramızda iken Fıtır sadakasını (Fitre)'yi buğdaydan bir sa', arpadan bir sa', hurma ve kuru üzümden de yine bir sa', keş (kalitesiz peynirden) de yine bir sa' olarak verirdik. Muaviye Medîne'ye gelinceye kadar böylece vermeye devam ettik, Muaviye Medine'ye gelince bir konuşma yaptı, konuşmasında şu hususta yer almıştı; **"Ben Şam buğdayından iki müddün bir sa' kuru hurmaya denk olduğu kanaatindeyim"** dedi. **İnsanlar da onun görüşüyle amel ettiler.**

Ebû Saîd demiştir ki: **"Ben önceden nasıl veriyorsam aynı şekilde vermeye devam ediyorum."** (Buhârî, Fıtr: 1; Müslim, Zekat: 4)

◉ Bu hadis hasen sahihtir. Bir kısım ilim adamları bu hadise göre amal ederler ve her şeyden bir sa' verilmesi görüşündedirler. Şâfii, Ahmed ve İshâk bunlardandır. Peygamber (s.a.v.)'in sahabesinden ve diğer dönemlerden bazı ilim adamları ise buğdaydan başka her şeyden bir sa' verilmesi görüşünde olup, buğdaydan yarım sa' vermenin yeterli olacağı kanaatindedirler. Sûfyân es Sevrî, İbn'ül Mübarek ve Küfeliler **"Buğdaydan yarım sa' verilmesi yeterlidir"** derler.

674- Amr b. Şuayb (r.a.)'ın babasından ve dedesinden rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) Mekke sokaklarında ilan etmesi için bir kimseyi gönderdi ve **"Dikkat edin Fitre vermek erkek, kadın, hür, köle, küçük büyük her Müslüman'a gereklidir. Buğdaydan iki müdd, diğer yiyeceklerden bir sa' verilmelidir."** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

◉ **Tirmizî:** Bu hadis hasen garibtir.

Ömer b. Harun bu hadisi İbn Cüreyc'den rivâyet etmiş: Abbâs b. Minae ve Rasûlullah (s.a.v.)'den diyerek hadisin bir bölümünü aktarmıştır.

Carûd ve Amr b. Harun da bu hadisi bize aktarmıştır.

675- İbn Ömer (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.), Fıtır sadakasını (Fitre vermeyi) erkek kadın, hür köle herkes için, hurmadan bir sa', arpadan bir sa' olarak farz kılmıştı."** İbn Ömer diyor ki: **"Sonra insanlar buğdaydan yarım sa' vermeye başladılar."** (Buhârî, Fıtr: 1; Müslim, Zekat: 4)

◉ **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

Bu konuda Ebû Saîd, İbn Abbâs, Hâris b. Abdurrahman b. Zübab'ın dedesi, Sa'lebe b. ebî Suayr ve Abdullah b. Amr'dan da hadis rivâyet edilmiştir.

676- Abdullah b. Ömer (r.a.)'den rivâyete göre: **"Rasûlullah (s.a.v.) Ramazanda verilmesi gereken Fitre'yi, hurmadan bir sa' arpadan bir sa' olarak hür, köle, erkek ve kadın Müslümanlar için farz kıldı."** (Buhârî, Fıtr: 1; Müslim, Zekat: 4)

◉ **Tirmizî:** İbn Ömer hadisi hasen sahihtir. Mâlik bu hadisi Nafi', İbn Ömer ve Peygamber (s.a.v.)'den Eyyûb'un rivâyet ettiği gibi rivâyet ederek, **"Müslümanlardan"** ilavesini pek çok kimse Nafi'den bu hadisi rivâyet etmiş olup **"Müslümanlardan"** sözcüğünü ilave etmemişlerdir. İlim adamları bu konuda değişik görüşler ortaya koymuş olup, Bir kısmı: **"Bir kimsenin Müslüman olmayan köleleri olsa onlar için Fıtır sadakası=Fitre vermesi gerekmez"**. demektedirler. Mâlik, Şâfii ve Ahmed bu görüştedirler.

Bir kısmı da: **"Müslüman olmasalar da onlar için Fitre vermesi gerekir."** derler. Sevrî, İbn'ül Mübarek ve İshâk bunlardandır.

BÖLÜM: 36

➤ FİTRENİN BAYRAM NAMAZINDAN ÖNCE VERİLMESİ GEREĞİ

677- Abdullah b. Ömer (r.a.)'den rivâyete göre: **"Rasûlullah (s.a.v.), Ramazan bayramı günü bayram namazına çıkmadan önce Fitre'nin verilmesini emretmiştir."** (Buhârî, Fıtır Sadakası: 7; Müslim, Zekat: 5)

◉ **Tirmizî:** Bu hadis hasen garibtir. ilim adamları bu hadise göre uygulamayı hoş karşılamışlar ve: "Bayram namazına çıkmadan Fitre'nin verilmesini gerekli görmüşlerdir.

BÖLÜM: 37

➤ ZEKAT VAKTİNDEN ÖNCEDE VERİLEBİLİR

678- Ali (r.a.)'den rivâyet edildiğine göre: **"İbn Abbâs, Rasûlullah (s.a.v.)'e Zekat'ın vaktinden önce verilmesini sordu da Rasûlullah (s.a.v.) bu konuda ona izin verdi."** (Ebû Dâvûd, Zekat: 22; İbn Mâce, Zekat: 7)

679- Ali (r.a.)'den rivâyet edildiğine göre, Rasûlullah (s.a.v.), Ömer'e şöyle demiştir: **"Biz Abbâs'ın zekatını bir yıl öncesinden ve o yıl içerisinde alırdık."** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

◉ **Tirmizî:** Bu konuda İbn Abbâs'tan da hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Zekatın vaktinden önce ödenmesi hadisinin İsrail'in, Haccac b. Dinar'dan rivâyeti olduğunu ancak bu yönüyle bilmekteyiz. İsmail b. Zekeriyya'nın, Haccac'tan rivâyeti bence İsrail'in, Haccac b. Dinar'ın rivâyetinden daha sahihtir.

Yine aynı hadis Hakem b. Uteybe'den mürsel olarak rivâyet edilmiştir. İlim adamları vakti gelmeden zekatın verilmesi hakkında değişik görüşler ortaya koymuşlar olup bir kısmı vaktinden önce ödenmemesi görüşündedir. Sûfyân es Sevrî bu görüşte olup; **"Bana göre vaktinden önce ödenmesi hoş değildir"** demektedir.

İlim adamlarının çoğunluğu ise: **"Vakti gelmeden verilen zekat, zekat yerine geçer."** Şâfii Ahmed ve İshâk bunlardandır.

BÖLÜM: 38

➤ DİLENCİLİĞİN YASAKLANMASI

680- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyet edilmiştir. Demiştir ki: Rasûlullah (s.a.v.)'den işittim şöyle diyordu: **"Sizden birinizin sabahleyin ormana giderek sırtında odun getirmesi ve onun parasını harcaması ve insanlara muhtaçlıktan kurtulması, versin vermesin bir kimseden istemekten daha hayırlıdır. Çünkü yüksekteki veren el alttaki alan elden daha hayırlıdır. Harcamaya, geçimini üstlendiğin kimselerden başla."** (Ebû Dâvûd, Zekat: 27; Müslim, Zekat: 35)

◉ **Tirmizî:** Bu konuda Hakîm b. Hızâm, Ebû Saîd el Hudrî, Zübeyr b. Avvam, Atıyye es Sa'dî, Abdullah b. Mes'ûd, Mes'ûd b. Amr, İbn Abbâs, Sevbân, Ziyâd b. Hâris es Sudaî, Enes, Hubşî b. Cünade, Kabîsa b. Muhârik, Semure ve İbn Ömer'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Ebû Hüreyre hadisi hasen sahih garibtir. Bu hadisin garib oluşu **Beyan'ın, Kays'tan** rivâyeti sebebiyledir.

681- Semure b. Cündüp (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu; **"Dilenmek yüzü tırmalatmak demektir. İnsan dilendiği için yüzünü tırmalatır. Fakat gerçekten muhtaç birinin istemesi veya devlet yetkilisinden bir şeyler istenmesi bunun dışındadır."** (Ebû Dâvûd, Zekat: 26; Müslim, Zekat: 35)

◉ **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

6: ORUÇ BÖLÜMLERİ

BÖLÜM: 1

➤ RAMAZAN AYININ DEĞER VE KIYMETİ

682- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Ramazan ayının ilk gecesi girince şeytanlar ve cinlerin şerli olanları zincire vurulur, Cehennem kapıları kapatılır ve hiçbiri açılmaz. Cennetin kapıları açılır hiçbiri kapanmaz ve bir seslenen şöyle haykırır: "Ey hayır isteyen, ibadet ve kulluğa gel, Ey şer dileyen günahlarından vazgeç Allah'ın ateşten koruduğu kimseler vardır ve Ramazan boyunca bu iş her gece yapılır."** (Müslim, Sıyam: 1; İbn Mâce, Sıyam: 2)

◉ **Tirmizî:** Bu konuda Abdurrahman b. Avf, İbn Mes'ûd ve Selman dan da hadis rivâyet edilmiştir.

683- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Her kim gerçekten inanarak ve sevâbını Allah'tan bekleyerek Ramazan orucunu tutar gecesini de ibadetle geçirirse geçmiş günahları affedilir. Her kim de inanarak ve sevâbını Allah'tan bekleyerek Kadir gecesini değerlendirirse geçmiş günahları bağışlanır."** (Buhârî, Terâvîh: 1; Müslim, Sıyam: 40)

◉ **Tirmizî:** Ebû Bekir, Ayyaş'ın, Ebû Hüreyre'den rivâyet ettiği hadis garibtir. bu hadisin Ebû Bekir b. Ayyaş'ın Ameş'den, Ebû Salih'den, Ebû Hüreyre'nin rivâyeti olduğunu sadece Ebû Bekr'in kendi rivâyetinden bilmekteyiz. Muhammed b. İsmail'e bu hadisi sordum şöyle dedi: Hasen b. Rabi, Ebû'l Ahvas yoluyla A'meş'den naklederek Mûcâhid'in şöyle dediğini bize haber verdi: **"Ramazan ayının ilk gecesi olunca..."** diyerek hadisi aktarmıştır.

Muhammed diyor ki: Bu hadis bence Ebû Bekir b. Ayyaş'ın rivâyetinden daha sahihtir.

BÖLÜM: 2

➤ RAMAZAN ORUCUNU BİRKAÇ GÜN ÖNCEDEN ORUÇ TUTARAK KARŞILAMAK

684- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Ramazan ayını bir gün veya iki gün önceden oruçla karşılamayın. Ancak o, bir iki günlük oruç devamlı tutmakta olduğunuz oruca rastlarsa tutulabilir. Ayı görerek oruç tutun ve onu görerek bayram yapın. Eğer hava bulutluysa Ramazan otuz sayın ve sonra bayram yapın."** (Müslim, Sıyam: 3; İbn Mâce, Sıyam: 5)

◉ **Tirmizî:** Bu konuda Peygamber (s.a.v.)'in ashabından da hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Ebû Hüreyre hadisi hasen sahihtir. İlim adamları bu hadisle amel ederler ve birkaç gün önceden Ramazanı karşılamayı, Aya bakarak başlayıp boşlama, hükmüne güvensizlik olacağı için hoş karşılamazlar ve kişinin alışık olduğu bir oruca rastlarsa sakıncası yoktur, derler.

685- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Ramazan ayını birgün veya iki gün öncesinde oruçla karşılamayın. Ancak kişinin tutmayı alışkanlık haline getirdiği oruç o güne rastlarsa onu tutsun."** (Müslim: Sıyam: 3; İbn Mâce, Sıyam: 5)

◉ **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

BÖLÜM: 3

➤ RAMAZAN'DAN BİR GÜN ÖNCE ORUÇ TUTULMASI GEREĞİ

686- Sıla b. Züfer (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Ammâr b. Yâsir'in yanındaydık kızartılmış bir koyun getirildi ve yeyin dedi. Cemaatten bazı kimseler; **"Ben oruçluyum diyerek kenara çekildiler"** bunun üzerine, Ammâr dedi ki: **"Şek günü denilen Ramazan'dan bir önceki gün oruç tutan kimse Ebûl Kâsım (s.a.v.)'e isyan etmiş olur."** (Müslim, Sıyam: 37; İbn Mâce, Sıyam: 3)

◉ Bu konuda Ebû Hüreyre ve Enes'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Ammâr hadisi hasen sahihtir. Sahabe ve tabiin dönemi ilim adamlarından pek çoğu bu hadisle amel ederler. Sûfyân es Sevrî, Mâlik b. Enes, Abdullah b. Mübarek, Şâfii, Ahmed ve İshâk bunlardan olup **"Şek günü"** oruç tutulmasını hoş görmezler ve çoğunluk şek günü oruç tutar sonradan o günün Ramazan'dan olduğu ortaya çıkarsa tutmadıkları o gün yerine bir gün oruç tutmaları gerekir.

BÖLÜM: 4

➤ RAMAZAN'IN GİRİŞİNİ BİLEBİLMEK İÇİN ŞABAN HİLÂLİNİ DE SAYMAK

687- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Ramazan ayının girişini bilebilmek için önceki ay olan Şaban hilâlini de sayıp bilin."** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

◉ Ebû Hureyre bu hadisi bu şekliyle sadece Muaviye'nin rivâyetinden bilmekteyiz. Sahih olan Muhammed b. Amr, Ebû Seleme ve Ebû Hüreyre'den rivâyet edilen ve **"Ramazan ayına bir ve iki gün kala oruç tutmayın"** hadisidir. Aynı şekilde Yahya b. ebî Kesir, Ebû Seleme, Ebû Hüreyre'den de Muhammed b. Amr el Leysî'nin hadisinin bir benzeri rivâyet edilmiştir.

BÖLÜM: 5

➤ AYI GÖREREK ORUCA BAŞLAYIP DİĞER AYI GÖREREK BAYRAM YAPMAK

688- İbn Abbâs (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Ramazan'dan birkaç gün önce oruç tutmaya başlamayın, hilâli gözetleyerek oruca başlayın hilali görerek bayram yapın. Hilâli görmenize bulut engel olursa orucunuzu otuza tamamlayın."** (Müslim, Sıyam: 2; İbn Mâce, Sıyam: 7)

◉ Bu konuda Ebû Hüreyre, Ebû Bekre ve İbn Ömer'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: İbn Abbâs hadisi hasen sahih olup değişik şekillerde de rivâyet edilmiştir.

BÖLÜM: 6

➤ KAMERÎ AYLAR YİRMİ DOKUZ DA ÇEKEBİLİR

689- İbn Mes'ûd (r.a.)'den rivâyet edildiğine göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.) ile beraber Ramazan ayı orucunu yirmi dokuz gün tuttuğumuz otuz gün tutmamızdan daha çoktu."** (Müslim, Sıyam: 4; İbn Mâce, Sıyam: 8)

◉ **Tirmizî:** Bu konuda; Ömer, Ebû Hüreyre, Âişe, Sa'd b. Ebî Vakkâs, İbn Abbâs, İbn Ömer, Enes, Câbir, Ümmü Seleme, Ebû Bekre'den de **"Bir ay yirmi dokuz gündür"** şeklinde rivâyetleri de vardır.

690- Enes (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.), bir ay hanımlarına yaklaşmamaya yemin etmişti ayrı bir odada yirmi dokuz gün bekledi sonra oradan indi. Rasûlullah (s.a.v.)'e bir ay diye yemin etmemiş miydin? Diye soruldu da; bir ay yirmi dokuz gündür buyurdular."** (Müslim, Sıyam: 4; İbn Mâce, Sıyam: 8)

BÖLÜM: 7

➤ MÜSLÜMAN BİR KİMSENİN TEK BAŞINA HİLÂLİ GÖRMESİYLE ORUÇ TUTULABİLİR

691- İbn Abbâs (r.a.)'den rivâyet edildiğine göre, bir bedevi Rasûlullah (s.a.v.)'e gelerek: **"Ben hilâli gördüm"** dedi. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.) Allah'tan başka ilah olmadığını ve Muhammed (s.a.v.)'in de Allah'ın elçisi olduğunu kabul ediyor musun? Buyurdu bedevî **"Evet"** dedi. Rasûlullah (s.a.v.)'de; Bilâl'e emrederek: **"Müslümanlara yarın oruç tutmalarını bildir"** buyurdu. (Ebû Dâvûd, Savm: 14; Nesâî, Sıyam: 8)

◉ Ebû Küreyb, Huseyn el Cu'fî, Zaide ve Simak'den de benzeri bir şekilde hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: İbn Abbâs hadisinin rivâyetinde değişiklikler vardır. Sûfyân es Sevrî ve diğerleri Simak ve İkrime'den aktardı diyerek mürsel olarak rivâyet ederler. Çünkü Simak'ın arkadaşlarının çoğu Simak'tan ve İkrime'den mürsel olarak rivâyet ediyorlar.

İlim adamlarının çoğunluğu bu hadisle amel etmişler olup **"Müslüman tek kişinin şâhidliği ile oruç tutulur"** İbn Mübarek, Şâfii, Ahmed ve Kûfeliler bu görüştedirler. İshâk diyor ki: **"Ancak iki kişinin şâhidliği ile oruç tutulur."** Oruç açmada iki kişinin şâhidliği konusunda bir ihtilaf yoktur.

BÖLÜM: 8

➤ İKİ BAYRAM AYI (RAMAZAN VE ZİLHİCCE) OTUZDAN EKSİK OLMAZ

692- Ebû Bekre (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur; **"Ramazan ve Zilhicce ayları otuz günden eksik olmaz."** (Buhârî, Savm: 12; Müslim, Sıyam: 7)

◉ **Tirmizî:** Ebû Bekre hadisi hasendir. Bu hadis Abdurrahman b. ebî Bekre'den mürsel olarak ta rivâyet edilmiştir.

Ahmed diyor ki: "İki bayram ayı eksilmez" hadisinin manası şu demektir. Ramazan ve zilhicce ayları bir yıl içerisinde ikisi birden eksik gelmez biri eksik gelirse diğeri tamam olur.

İshâk diyor ki: "Eksilmez" şu demektir: Yirmi dokuz çekse bile sevap bakımından eksik olmayıp tamdır. İshâk'ın görüşüne göre bir yıl içerisinde bu iki ay otuz günden eksik olabilir.

BÖLÜM: 9

➤ HER BÖLGE HALKININ HİLÂLİ GÖRMELERİ KENDİLERİNİ İLGİLENDİRİR

693- Küreyb (r.a.)'den rivâyete göre, Ümmü'l Fadl binti Hârise'yi, Muaviye Şam'a göndermişti. Şöyle diyor: Şam'a geldim Ümmü'l Fadl'ın isteğini yerine getirdim. Ben Şam'da iken Ramazan hilâli görülmüştü. Cuma gecesi hilâli gördük ayın sonlarında Medîne'ye geldim, İbn Abbâs bazı şeyler sordu ve hilâli ne zaman gördünüz dedi. Cuma gecesi gördük dedim. Cuma gecesi sen mi gördün dedi. Şam'lılar görüp oruç tuttular Muaviye'de oruç tuttu dedim. Bunun üzerine biz Cumartesi gecesi gördük dedi. Böylece otuz günü tamamlayıncaya kadar veya hilâli görünceye kadar oruçlu kalacağız. Dedi. O zaman ben Muaviye'nin oruç tutması ve hilâli görmesini yeterli görmüyor musun? Dedim, hayır dedi. Rasûlullah (s.a.v.) bize böylece emretti. (Müslim, Sıyam: 5; Ebû Dâvûd, Savm: 9)

◉ **Tirmizî:** İbn Abbâs hadisi hasen sahih garibtir. İlim adamları bu hadise göre amel ederler ve **"Her bölge halkının hilâli görmeleri kendilerini ilgilendirir"** derler.

BÖLÜM: 10

➢ ORUÇ NELERLE AÇILMALI?

694- Enes b. Mâlik (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Hurma bulabilen hurma ile orucunu açsın hurma bulamayan da su ile iftar etsin. Çünkü su temizdir."** (Ebû Dâvûd, Sıyam: 21; İbn Mâce, Sıyam: 25)

⊙ **Tirmizî:** Bu konuda Selman b. Âmir'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Enes hadisini; Saîd b. Âmir'den başkasının Şu'be'den bu şekilde rivâyet ettiğini bilmiyoruz. Bu rivâyet pek sağlam değildir. Abdulaziz b. Suheyb'in, Enes'den rivâyeti hakkında elimizde bir belge yoktur.

Şu'be'nin arkadaşları bu hadisi; Şu'be, Âsım el Ahvel, Hafsa binti Sirin, Rebab, Selman b. Âmir yoluyla rivâyet ediyor ki bu rivâyet Saîd b. Âmir'in rivâyetinden daha sahihtir. Aynı şekilde Şu'be'den, Âsım'dan, Hafsa binti Sirîn'den, Selman'dan (Şu'be, Rebab'tan demedi) rivâyet edilmiştir.

Sahih olan rivâyet: Sûfyân es Sevrî'nin, İbn Uyeyne ve başkalarından, Âsım el Ahvel'den, Hafsa binti Sirîn'den, Rebab'tan ve Selman b. Âmir'in rivâyetidir.

İbn Avn diyor ki: Ümmür Raîh binti Suley', Selman b. Âmir'den diyor **"er Rebab"** Ümmür Raih'in kendisidir.

695- Selman b. Âmir ed Dabbî (r.a.)'den rivâyet edildiğine göre Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Sizden biriniz orucunu açacağında hurma ile açsın."** İbn Uyeyne şu ilaveyi yapmıştır: **"Çünkü o hurma bereketlidir. Hurma bulamayan su ile iftar etsin çünkü su temizdir."** (Ebû Dâvûd, Sıyam: 21; İbn Mâce, Sıyam: 25)

⊙ **Tirmizî:** Bu hadis hasen garibtir.

696- Enes (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.) orucunu namazdan önce birkaç yaş hurma ile, yaş hurma bulamadığı hallerde kuru hurma ile onu da bulamaz ise birkaç yudum su ile iftar ederdi."** (Ebû Dâvûd, Savm: 21; İbn Mâce, Sıyam: 25)

⊙ **Tirmizî:** Bu hadis hasen garibtir.

Tirmizî: Rasûlullah (s.a.v.)'in kış günlerinde hurma ile, yaz günlerinde ise su ile orucunu açtığına dair rivâyetler vardır.

BÖLÜM: 11

➢ RAMAZAN: ORUCA BAŞLANAN, BAYRAM: ORUÇ BOŞLANAN; KURBAN: KURBAN KESİLEN GÜNDÜR

697- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Ramazan: Oruca başladığınız gün; Bayram: Orucu bitirdiğiniz gün; Kurban bayramı da: Kurban kestiğiniz gündür."** (Ebû Dâvûd, Sıyam: 5)

⊙ **Tirmizî:** Bu hadis hasen garibtir. Bazı ilim adamları bu hadisi tefsir ederek şöyle demiştir: Oruç ve bayram halkın çoğunluğu ile yapılmalıdır.

BÖLÜM: 12

➢ GÜNDÜZ BİTİP GECE BAŞLAYINCA ORUÇLU ORUCUNU AÇAR

698- Ömer b. Hattâb (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Gece gelip gündüz gidince ve güneş kaybolunca orucunu açarsın."** (Müslim, Sıyam: 10)

⊙ **Tirmizî:** Bu konuda İbn ebî Evfâ ve Ebû Saîd'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Ömer hadisi hasen sahihtir.

BÖLÜM: 13

➢ İFTAR AÇMAKTA ACELE ETMEK

699- Sehl b. Sa'd (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Müslümanlar vakti girince iftar etmeye acele davrandıkları sürece daima hayırla beraberdirler."** (Müslim, Sıyam: 9; İbn Mâce, Sıyam: 24)

◉ **Tirmizî:** Bu konuda Ebû Hüreyre, İbn Abbâs, Âişe ve Enes b. Mâlik'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Sehl b. Sa'd'ın hadisi hasen sahihtir. Rasûlullah (s.a.v.)'in ashabından ve sonraki dönem ilim adamları bu hadisle amel ederek iftarda acele etmeyi müstehab görürler. Şâfii, Ahmed ve İshâk bunlardandır.

700- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: Allah buyurdu ki: **"Kullarımın bana en sevimli gelenleri oruçlarını açmakta acele edenlerdir."** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

701- Abdullah b. Abdurrahman (r.a.), Ebû Âsım, Ebûl Muğîre ve Evzâî'den naklederek bu hadisin benzerini aktarmıştır.

◉ **Tirmizî:** Bu hadis hasen garibtir.

702- Ebû Atıyye (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Ben ve Mesrûk, Âişe'nin yanına girdik ve: "Ey Mü'min'lerin annesi dedik, Muhammed (s.a.v.)'in ashabından iki adam var ki birisi hem iftarı acele ediyor hem de namazları acele kılıyor diğeri ise iftarı da namazı da geciktiriyor dedik. Âişe; Bunlardan hangisi namazda ve iftarda acele ediyor diye sordu. Biz de Abdullah b. Mes'ûd'tur. Cevabını verdik. Âişe (r.anha) ise; **"Rasûlullah (s.a.v.) de işte böyle yapardı"** dedi. Diğer kimse ise **"Ebû Musa'dır."** (Müslim, Sıyam: 9; İbn Mâce, Sıyam: 24)

◉ **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir. Ebû Atıyye'nin adı Mâlik b. Ebû Âmir el Hemdanî'dir. Onun Mâlik b. Âmir el Hemdanî olduğu da söylenmektedir. Bu ikinci rivâyet daha sahihtir.

BÖLÜM: 14

➢ SAHUR YEMEĞİNİN GECİKTİRİLMESİ

703- Zeyd b. Sabit (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.) ile beraber sahur yemeğini yedik ve sabah namazını kılmaya kalktık, Enes diyor ki: Bu süre yani sahurla sabah namazı arası ne kadardır dedim. Zeyd elli ayet kadardır dedi."** (Müslim, Sıyam: 9; İbn Mâce, Sıyam: 23)

704- Hennâd Vekî' ve Hişâm'dan bu hadisin benzerini rivâyet etmiş ve **"Elli ayet okuyacak kadar"** demiştir.

◉ **Tirmizî:** Bu konuda Huzeyfe'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Zeyd b. Sabit hadisi hasen sahihtir. Şâfii, Ahmed ve İshâk bu hadise uyarlar ve sahuru geciktirmek gerekir derler.

BÖLÜM: 15

➢ YALANCI FECR VE GERÇEK FECR HANGİSİDİR?

705- Talk b. Ali (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Yeyiniz içiniz, yukarıya doğru yükselerek parlayan yalancı fecr sizi rahatsız etmesin yiyip içmenize engel olmasın. Kırmızılık ortalığı kaplayıncaya kadar yani gerçek fecr çıkıncaya kadar yiyip içiniz."** (Ebû Dâvûd, Sıyam: 17; Müslim, Sıyam: 8)

◉ **Tirmizî:** Bu konuda Adiyy b. Hatîm, Ebû Zerr, ve Semure'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Talk b. Ali hadisi bu şekliyle hasen garibtir. İlim adamları bu hadisle amel ederler. Fecri sadık kadar (Gerçek fecr) denilen kırmızılık ortalığı kaplayıncaya kadar yemek içmek serbesttir. Tüm ilim adamları bu şekilde amel etmişlerdir.

706- Semure b. Cündüp (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Ne Bilâl'in okuduğu ezan nede yukarı doğru yükselerek parlayan yalancı fecr sizin sahur yemeği yemenize engel olmasın. Fakat gerçek fecr denilen ortalığın kırmızılıkla kaplanması yeme ve içmenize engel olabilir."** (Müslim, Sıyam: 8; Ebû Dâvûd, Savm: 17)

◉ **Tirmizî:** Bu hadis hasendir.

BÖLÜM: 16

➤ ORUÇLUNUN ÖZELLİKLE ORUÇLUYKEN GIYBET ETMEMESİ GEREKİR

707- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Bir kimse yalan söylemeyi ve yalanla iş görmeyi bırakmazsa, o kimsenin yemesini içmesini terk etmesine Allah'ın ihtiyacı yoktur."** (Müslim, Sıyam: 29; İbn Mâce, Sıyam: 21)

◉ Bu konuda Enes (r.a.)'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Bu hadis hasen sahihtir.

BÖLÜM: 17

➤ SAHUR YEMEĞİ YEMENİN BEREKETE SEBEB OLACAĞI

708- Enes (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) buyurmuştur ki: **"Sahur yemeği yeyiniz, sahur yemeğinde bereket vardır."** (Müslim, Sıyam: 9; Ebû Dâvûd, Sıyam: 15)

◉ **Tirmizî:** Bu konuda Ebû Hüreyre, Abdullah b. Mes'ûd, Câbir b. Abdillah, İbn Abbâs, Amr b. As, Irbad b. Sariye, Utbe b. Abdillah ve Ebû'd Derdâ'dan da hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Enes hadisi hasen sahihtir.

Yine Rasûlullah (s.a.v.)'den şu şekilde de bir hadis rivâyet edilmiştir: **"Bizim orucumuzla ehli kitap denilen insanların orucunun farkı sahur yemeği yemektir."**

709- Aynı şekilde bir hadisi Kuteybe (r.a.), Leys, Musa b. Ali, babasından, Amr b. As'ın azatlı kölesi ve Amr b. As'dan bir hadis daha rivâyet edilmiştir.

BÖLÜM: 18

➤ YOLCULUKTA ORUÇ TUTMANIN HOŞ OLMAYACAĞI

710- Câbir b. Abdillah (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) Fetih yılı Mekke'ye doğru yola çıkmıştı. Küra-ül Gamîm denilen yere varıncaya kadar kendisi de ashabı da oruçlu idiler Rasûlullah (s.a.v.)'e şöyle denildi: **"Oruç insanlara zor geliyor insanlar sizin yaptığınıza bakıp duruyorlar. Rasûlullah (s.a.v.) ikindiden sonra bir bardak su istedi ve insanların gözü önünde içti. Bunu görenlerin bir kısmı oruçlarını açtılar bir kısmı ise oruca devam ettiler. Bir kısım ashabının oruçlarına devam ettikleri haberi kendisine ulaşınca onlar itaat etmiyorlar isyan etmişlerdir"** buyurdular. (Müslim, Sıyam: 15)

◉ **Tirmizî:** Bu konuda Ka'b b. Âsım, İbn Abbâs ve Ebû Hüreyre'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Câbir hadisi hasen sahihtir.

Rasûlullah (s.a.v.)'den **"Yolculukta oruç tutmak iyi Müslüman olmak demek değildir"** diye de bir hadis rivâyet edilmiştir.

Rasûlullah (s.a.v.)'in ashabından ve başkalarından bazı alimler yolculukta oruç tutulması taraftarıdırlar hatta bir kısmı yolculukta tutulan orucun kaza edilmesi görüşündedirler. Ahmed ve İshâk yolculukta oruç tutmamayı tercih etmişlerdir. Ahmed ve İshâk yolculukta oruç tutmamayı tercih etmişlerdir. Rasûlullah (s.a.v.)'in ashabından ve diğer bazı alimler ise **"Gücü yeterde oruç tutarsa ne güzeldir ve değerli bir iş yapmış olur"** derler. Sûfyân es Sevrî, Mâlik b. Enes, Abdullah b. Mübarek bunlardandır. **Şâfii diyor ki:** Rasûlullah (s.a.v.)'in **"Yolculukta oruç tutmak iyi Müslüman olmak demek değildir"** sözünün manası ve **"bazı kimselerin oruçlu kalması haberi ulaşınca"** onlar âsidirler sözünün manası: Allah'ın verdiği bu izni gönlü kaldıramayan kimseler içindir. Kişi yolculukta oruç tutmayı mübah görür fakat dayanabileceği için oruç tutarsa bu benim hoşuma gider.

BÖLÜM: 19

➤ YOLCULUKTA ORUÇ TUTULABİLECEĞİ

711- Âişe (r.anha)'dan rivâyet edildiğine göre, şöyle demiştir: Hamza b. Amr el Eslemî Rasûlullah (s.a.v.)'e yolculukta oruç tutmanın hükmünü sordu kendisi çok oruç tutmanın hükmünü sordu kendisi çok oruç tutan biriydi. Rasûlullah (s.a.v.): **"İstersen tut, istersen tutma"** buyurdular. (Buhârî, Savm: 33; Müslim, Sıyam: 17)

◉ **Tirmizî:** Bu konuda Enes b. Mâlik, Ebû Saîd, Abdullah b. Amr, Ebû'd Derdâ, Hamza b. Amr el Eslemî'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Âişe (r.anha)'nın: **"Hamza b. Amr Rasûlullah (s.a.v.)'e sordu..."** diye başlayan hadisi hasen sahihtir.

712- Ebû Saîd el Hudrî (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.) ile birlikte yolculuğa çıkardık da: "Oruç tutanın tutması, oruç tutmayanın da oruç tutmaması ayıplanmazdı."** (Müslim, Sıyam: 15; Buhârî, Savm: 33)

◉ **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

713- Ebû Saîd el Hudrî (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.) ile birlikte yolculuğa çıkardık kimimiz oruç tutar kimimizde oruç tutmazdı ne oruç tutan tutmayanı ayıpladı nede tutmayanlar tutan kimseleri ayıpladı. Kendisinde kuvvet bulup da oruç tutanı iyi ve hoş karşılarlar. Oruca dayanamayıp yiyen kimseleri de iyi ve hoş karşılarlardı."** (Müslim, Sıyam: 15; Buhârî, Savm: 33)

◉ **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

BÖLÜM: 20

➤ SAVAŞTA ORUÇ TUTULMAYACAĞI

714- İbn Müseyyeb (r.a.)'den rivâyet edildiğine göre kendisine savaşta oruç tutmanın hükmü soruldu da; Ömer b. Hattâb'ın şöyle dediğini aktardı: **"Ramazanda Rasûlullah (s.a.v.) ile beraber iki savaşa katıldık BEDİR ve MEKKE FETHİ ikisindede oruç tutmadık."** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

◉ Bu konuda Ebû Saîd'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Ömer (r.a.)'in hadisini ancak bu şekliyle bilmekteyiz. Ebû Saîd (r.a.)'ın Rasûlullah (s.a.v.)'den aktardığına göre Rasûlullah (s.a.v.) bulunduğu bir savaşta oruç açmayı emretti.

Ömer b. Hattâb'tan da buna benzer bir hadis rivâyet edilmiş olup Rasûlullah (s.a.v.) düşmanla karşılaştığında oruç yemeye izin verdi. Bazı ilim adamları da aynı şekilde söylerler.

BÖLÜM: 21

➤ HAMİLE VE EMZİREN KADINLARIN ORUÇ TUTMAYABİLECEĞİ

715- (Beş Enes'den biri olan) Abdullah b. Ka'b oğullarından Enes b. Mâlik (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.)'in atlıları bizim kabilemize baskın yapmışlardı, Rasûlullah (s.a.v.)'e geldim yemek yiyordu, yaklaş sende ye buyurdular. Ben oruçluyum dedim. Bunun üzerine yaklaş sana oruçtan bahsedeyim dedi ve: Allah yolculuk yapandan orucu ve namazın yarısını kaldırmıştır. Hamile ve emziren kadından da oruç tutmayı kaldırmıştır. Vallahi Peygamber (s.a.v.) bu iki kadından (emzikli veya hamile) ikisini veya birini söyledi. Enes şöyle devam etti: O zaman Rasûlullah (s.a.v.)'in yemeğinden yemediğim için kendi kendime üzüldüm."** (Ebû Dâvûd, Savm: 43; Nesâî, Sıyam: 62)

◉ **Tirmizî:** Bu konuda Ebû Ümeyye'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Enes b. Mâlik hadisi hasendir. Bu Enes b. Mâlik'in Peygamber (s.a.v.)'den bu hadisten başka bir hadis rivâyet ettiğini bilmiyoruz. İlim adamlarından bir kısmı uygulamalarını bu hadisle yaparlar. Bazı ilim adamları ise; **"Hamile ve emziren kadınlar orucu tutmaz sonra kaza eder veya fidye verebilirler."** Sûfyân, Mâlik, Şâfii ve Ahmed bu görüşte olanlardır. Bir kısım alimler de diyorlar ki: **"Hamile ve emziren kadınlar orucu tutmaz fidye verir. Kaza lazım gelmez. Dilerse kaza ederler fakat bu sefer fidye vermeleri gerekmez."** İshâk bu görüştedir.

BÖLÜM: 22

➤ ÖLEN KİMSE ADINA BORCU OLAN ORUCU TUTULABİLİR Mİ?

716- İbn Abbâs (r.a.)'den rivâyet edildiğine göre, şöyle demiştir: Bir kadın Rasûlullah (s.a.v.)'e geldi ve **"Kız kardeşim peş peşe iki ay oruç borcu olduğu halde vefat etti"** dedi. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdular: **"Ne dersin kardeşinin borcu olsa onu öder miydin?"** Kadın: **"Evet"** deyince; Rasûlullah (s.a.v.) buyurdular ki: **"Allah'a olan borç ödenmeye daha layıktır."** (Müslim, Sıyam: 27)

◉ **Tirmizî:** Bu konuda Büreyde, İbn Ömer ve Âişe'den de hadis rivâyet edilmiştir.

717- Ebû Küreyb (r.a.), Ebû Hâlid el Ahmer ve A'meş'den de bu hadisin benzerini rivâyet etmiştir.

◉ **Tirmizî:** İbn Abbâs hadisi hasen sahihtir.

Tirmizî: Muhammed'den işittim şöyle diyordu: **"Bu hadisi Ebû Hâlid el Ahmer, A'meş'den en güzel bir senetle rivâyet etmiştir."**

Muhammed diyor ki: Ebû Hâlid'den başkaları da A'meş'den, Ebû Hâlid'in rivâyeti gibi rivâyet etmişlerdir.

Tirmizî: Ebû Muaviye ve pek çok kimse bu hadisi A'meş'den, Müslim el Batîn, Saîd b. Cübeyr ve İbn Abbâs'tan rivâyet ettiler ve rivâyetlerinde; Seleme b. Küheyl demedikleri gibi Atâ ve Mücâhid'i de söylemediler. Ebû Hâlid'in ismi; Süleyman b. Habban'dır.

BÖLÜM: 23

➤ ORUÇ TUTAMADAN VEFAT EDEN KİMSENİN ORUCUNUN KEFFÂRETİ NASIL ÖDENİR?

718- İbn Ömer (r.a.)'den rivâyet edildiğine göre Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Her kim ölür ve üzerinde bir aylık oruç borcu olursa arkasındaki kimseler her bir orucunun yerine bir fakiri doyursun."** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

◉ **Tirmizî:** İbn Ömer'in hadisini merfu olarak sadece bu şekliyle bilmekteyiz. İbn Ömer'den sahih olan rivâyet mevkuf olarak gelen şeklidir. Bu konuda ilim adamları değişik görüşler ortaya koymuşlar olup bir kısmı: **Ölen kimsenin borcu olan oruçları yerine başkası oruç tutabilir"** derler, Ahmed ve İshâk bunlardan olup şöyle derler: **"Ölü adak orucu bırakmışsa başkaları onun yerine oruç tutabilir. Ölen kimsenin borcu Ramazan orucu ise onun yerine fidye verilir."**

Mâlik, Sûfyân ve Şâfii: **"Kimse kimsenin yerine oruç tutamaz"** derler.

Eş'as; Sewar'ın oğludur Muhammed ise bana göre İbn Abdurrahman İbn ebî Leylâ'dır.

BÖLÜM: 24

➤ BİLE BİLE OLMAYARAK KUSAN ORUÇLUNUN DURUMU

719- Ebû Saîd el Hudrî (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Üç şey oruçlunun orucunu bozmaz; Kan aldırmak, elde olmayarak kusmak ve ihtilam olmak."** (İbn Mâce, Sıyam: 16; Ebû Dâvûd, Sıyam: 32)

◉ **Tirmizî:** Ebû Saîd'in hadisi pek meşhur sayılmaz.

Abdullah b. Zeyd b. Eslem, Abdulaziz b. Muhammed ve pek çok kimseler bu hadisi Zeyd b. Eslem'den, mürsel olarak rivâyet etmişler ve **"Ebû Saîd'den"** dememişlerdir. Abdurrahman b. Zeyd b. Eslem'in hadis konusunda zayıf olduğu söylenmiştir.

Tirmizî: Ebû Dâvûd es Sicezî'den işittim diyor ki: Ahmed b. Hanbel'e, Abdurrahman b. Zeyd b. Eslem'i sordum. Dedi ki: Kardeşi Abdullah b. Zeyd zararsızdır.

Tirmizî: Muhammed'den işittim Ali b. Abdullah el Medinî'nin şöyle dediğini bize aktarmıştır. "Abdullah b. Zeyd b. Eslem güvenilen bir kişidir. Abdurrahman b. Zeyd b. Eslem ise zayıftır." Muhammed: **"Ben ondan bir şey rivâyet etmem"** dedi.

BÖLÜM: 25

➤ BİLEREK KUSAN ORUÇLUNUN DURUMU

720- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Kim elinde olmayarak kusarsa o orucu kaza etmesi gerekmez, bile bile kusan kimse ise orucunu kaza etsin."** (Ebû Dâvûd, Sıyam: 33; İbn Mâce, Sıyam: 15)

◉ **Tirmizî:** Bu konuda Ebû'd Derdâ, Sevbân, Fedale b. Ubeyd'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Ebû Hüreyre hadisi hasen garibtir. Bu hadisin Hişâm b. Sirin'den, Ebû Hüreyre'den rivâyetini sadece İsa b. Yunus'un rivâyetiyle bilmekteyiz.

Muhammed diyor ki: Bu hadis Ebû Hüreyre'den değişik şekillerde rivâyet edilmiş olup senedi pek sağlam değildir. Ebû'd Derdâ, Sevbân, Fedale b. Ubeyd'den de Rasûlullah (s.a.v.)'in kusarak orucunu bozduğu rivâyet edilmiştir. Bunun anlamı şudur: Rasûlullah (s.a.v.) nafile oruç tutuyordu, kustu zayıf ve güçsüz kaldığı için orucunu devam ettirmedi bu konudaki bazı hadisler bu şekilde yorumlanmıştır. İlim adamları Ebû Hüreyre'nin **"Kim elinde olmaksızın kusarsa kaza gerekmez kim de bile bile kusarsa o günün orucunu kaza etsin"** hadisiyle amel ederler. Sûfyân es Sevrî, Şâfii, Ahmed ve İshâk bunlardandır.

BÖLÜM: 26

➤ UNUTARAK YİYİP İÇEN ORUÇLUNUN DURUMU

721- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Her kim unutarak yer ve içerse orucunu bozmasın devam etsin çünkü o Allah'ın rızıklandırdığı bir rızıktır."** (Ebû Dâvûd, Sıyam: 39; İbn Mâce, Sıyam: 15)

722- Ebû Hüreyre (r.a.)'den bu hadisin bir benzeri daha rivâyet edilmiştir.

◉ **Tirmizî:** Bu konuda Ebû Saîd, Ümmü İshâk el Ganeviyye'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Ebû Hüreyre hadisi hasen sahihtir. İlim adamlarının çoğunluğu bu hadisle amel ederler. Sûfyân es Sevrî, Şâfii, Ahmed ve İshâk bunlardandır.

Mâlik b. Enes der ki: Bir kimse Ramazan'da unutarak yerse o orucu kaza etmesi gerekir. Birinci görüş daha sahihtir.

BÖLÜM: 27

➤ BİLEREK ORUCU BOZAN KİMSENİN DURUMU

723- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Bir kimse Ramazan'da yolculuk hastalık gibi bir durum olmaksızın bir oruç yerse bir yılı oruçlu geçirse bile o orucu ödemiş olmaz."** (Ebû Dâvûd, Sıyam: 38)

◉ **Tirmizî:** Ebû Hüreyre'nin bu hadisini sadece bu şekliyle bilmekteyiz. Muhammed'den işitim diyor ki: Ebûl Mutawisin adı Yezîd b. el Mutawıstir. Bu hadisten başka hadis rivâyet ettiğini bilmiyorum.

BÖLÜM: 28

➤ RAMAZANDA ORUCUNU BOZAN KİMSENİN KEFFÂRETİ

724- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Peygamber (s.a.v.)'e bir adam geldi ve Ey Allah'ın Rasûlü helak oldum dedi. Peygamber (s.a.v.) seni helak eden şey nedir dedir? Buyurdular. Adamda Ramazan ayında oruçlu iken hanımıma yaklaştım dedi. Bunun üzerine Peygamberimiz (s.a.v.): Bir köleyi hürriyetine kavuşturabilir misin? Buyurdular. Adam hayır dedi. Peş peşe iki ay oruç tutabilir misin? Buyurdular. Adam yine hayır dedi. Altmış fakiri sabah ve akşam doyurabilir misin? Deyince, Adam yine hayır cevabını verdi. Bunun üzerine Peygamber (s.a.v.) otur bakalım dedi. O da oturdu. Bu arada Peygamber (s.a.v.)'e büyük bir kap dolusu hurma getirildi. Peygamber (s.a.v.) ise bu hurmaları al götür ve sadaka olarak dağıt buyurdu. Adam Medîne'nin iki taşlığı arasında bizden fakiri yok ki deyince Peygamber (s.a.v.) azı dişleri gözükünceye kadar güldüler ve şöyle buyurdular: **"O hurmaları al götür çoluk çocuğuna yedir."** (İbn Mâce, Sıyam: 14)

◉ **Tirmizî:** Bu konuda İbn Ömer, Âişe ve Abdullah b. Âmir'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Ebû Hüreyre hadisi hasen sahihtir. İlim adamları bu hadisle amel ederek Ramazan'da bilerek cinsel ilişkide bulunan kimsenin durumuna göre bu hadisi uygulamaya koymuşlardır.

Ramazan'da bilerek yiyip içen konusunda ise değişik görüşler ortaya koymuşlar bir kısmı o kimseye hem kaza hem de keffâret gerekir diyerek yeme içmenin cezasını cinsel ilişkinin cezasına benzetmişlerdir. Sûfyân es Sevrî, İbn'ül Mübarek ve İshâk bu görüştedirler.

Bir kısım ilim adamları ise: O kimse hakkında kaza lazımdır keffâret gerekmez derler çünkü Peygamber (s.a.v.) keffâreti cinsel ilişki için söylemiştir, yeme- içme hakkında böyle bir şey gelmemiştir. Dolayısıyla yeme-içme cinsel ilişkiye benzetilemez. Şâfii ve Ahmed bu görüştedirler.

Şâfii der ki: Rasûlullah (s.a.v.)'in orucunu bozan ve sadakayı alan o adama **"Al çoluk çocuğuna yedir"** sözü birkaç manaya gelebilir. **Birinci olarak;** Keffâret gücü yeten kimseye gereklidir. Bu adam ise keffârete gücü yetmeyen birisidir. **İkinci olarak:** Keffâret, yiyecek içecekten artarsa gereklidir. Bu kimse o hurmaları alınca burada bizden fakiri yoktur demekle çok fakir olduğunu ortaya koymuş ve ondan çoluk çocuğuyla yemesi emredilmiş.

Şâfii: "Bu durumda olan kimsenin eline geçen rızkı yemesi gerekir, keffâret ise üzerinde borç olarak kalır. Ne zaman maddi imkana kavuşursa o zaman keffaretini öder demektedir."

BÖLÜM: 29

➤ ORUÇLU KİMSE MİSVAK KULLANABİLİR Mİ?

725- Âmir b. Rabia (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.) oruçlu oldukları halde misvak kullandıklarını kaç kere gördüğümü sayamam."** (Ebû Dâvûd, Savm: 26; Buhârî, Savm: 27))

◉ **Tirmizî:** Bu konuda Âişe'den de hadıs rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Âmir b. Rabia hadisi hasen olup ilim adamları bu hadisle amel etmişler ve oruçlunun misvak kullanmasında bir sakınca olmadığını söylemişlerdir. Ama bazı ilim adamları oruçlunun yaş misvakla misvaklanmasını ve gündüzün sonuna doğru misvak kullanmayı hoş karşılamamışlardır. Şâfii oruçlunun gündüzün öncesinde ve sonrasında misvak kullanması sakıncalı değildir demekte, Ahmed ve İshâk ise gündüzün son zamanında misvak kullanmayı hoş karşılamamaktadırlar.

BÖLÜM: 30

➤ ORUÇLU KİMSE GÖZÜNE SÜRME ÇEKEBİLİR Mİ?

726- Enes b. Mâlik (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Bir adam Rasûlullah (s.a.v.)'e geldi gözlerimden şikayetim var oruçlu olduğum halde sürme çekebilir miyim? Diye sordu. Rasûlullah (s.a.v.)'de "evet" buyurdular."** (Ebû Dâvûd, Sıyam: 31; İbn Mâce, Sıyam: 17)

◉ **Tirmizî:** Bu konuda Ebû Rafi'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Enes hadisinin senedi pek sağlam değildir. Zaten bu konuda Rasûlullah (s.a.v.)'den sağlam bir hadis rivâyet edilmemiştir. Ebû Atike'nin de zayıf olduğu kaydedilmiştir.

Kimi ilim adamları oruçlunun gözüne sürme çekmesini Sûfyân, İbn'ül Mübarek, Ahmed ve İshâk gibi hoş karşılamazken, Şâfii gibi bazı ilim adamları ise sürmeye izin veriyorlar.

BÖLÜM: 31

➤ ORUÇLUNUN HANIMINI ÖPMESİ ORUCUNU BOZAR MI?

727- Âişe (r.anha)'dan rivâyet edilmiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.) oruçlu olduğu aylarda hanımlarını öperdi."** (İbn Mâce, Sıyam: 19; Ebû Dâvûd, Sıyam: 33)

◉ **Tirmizî:** Bu konuda Ömer b. Hattâb, Hafsa, Ebû Saîd, Ümmü Seleme, İbn Abbâs, Enes ve Ebû Hüreyre'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Âişe hadisi hasen sahihtir. Oruçlunun hanımını öpmesi konusunda sahabe ve tabiin dönemi ilim adamları değişik görüşler ortaya koymuşlardır.

Bir kısmı ihtiyar kimsenin öpmesine izin verirken orucunu tehlikeye düşürme korkusundan dolayı genç olanlara izin vermezler ve cinsel ilişki olmaksızın beraber olmayı ise daha tehlikeli bulurlar. Bazı ilim adamları ise öpmek orucu bozmaz fakat sevâbını azaltır derler. Kişi kendisine hâkim olduğu zaman öpebilir derler, kendisine güvenemeyen kimsenin ise orucunu tehlikeye düşürmemesi için öpmeyi terk etmesi gerektiğini söylerler. Sûfyân es Sevrî ve Şâfii bunlardandır.

BÖLÜM: 32

➤ ORUÇLU İKEN KİŞİNİN HANIMIYLA MÜNASEBETİNİN SINIRI

728- Âişe (r.anha)'dan rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.) oruçlu iken beni sever ve okşardı. O sizden kendisine en güvenen kimse idi."** (İbn Mâce, Sıyam: 19; Ebû Dâvûd, Sıyam: 33)

729- Yine Âişe (r.anha)'dan rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.) oruçlu iken hanımlarını öper ve onlarla sevişirdi. Çünkü o şehvetine en çok güvenen, hâkim olandı."** (İbn Mâce, Sıyam: 19; Ebû Dâvûd, Sıyam: 33)

◉ **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir. Ebû Meysere'nin ismi Amr b. Şurahbil'dir. Hadiste geçen **"li irbihi"** kelimesin manası kendisine ve şehvetine demektir.

BÖLÜM: 33

➤ GECE ORUCA NİYET ETMEYEN KİMSENİN DURUMU

730- Hafsa (r.anha)'dan rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Bir kimse gündüz olmadan oruç tutmaya kesin karar verip niyet etmezse o kimsenin orucu yoktur."** (Ebû Dâvûd, Savm: 72)

◉ **Tirmizî:** Hafsa'nın hadisini merfu olarak sadece bu şekliyle biliyoruz. Nafi' yoluyla İbn Ömer'in sözü olarak rivâyet edilmiştir ki bu rivâyet daha sahihtir.

Yine aynı şekilde bu hadis Zührî'den mevkuf olarak rivâyet edilmiş olup sadece Yahya b. Eyyûb, merfu olarak rivâyet etmiştir. Bir kısım ilim adamlarına göre hadisin anlamı şöyledir. Ramazan'da ve Ramazan'nın kazasında ve adak oruçlarında geceden karar verip niyet etmeyenin orucu yoktur. Nafile oruç olursa fark etmez sabahladıktan sonra da niyet edebilir. Şâfiî, Ahmed ve İshâk bu görüştedirler.

BÖLÜM: 34

➤ NAFİLE ORUÇ TUTAN ORUCUNU BOZARSA NE OLUR?

731- Ümmü Hâni (r.anha)'dan rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.)'in yanında oturuyordum bir meşrubat getirildi. Rasûlullah (s.a.v.) ondan içti ve bana da verdi bende içtim ve: **"Günaha girdim benim bağışlanmam için istiğfar et"** dedim. **"Neden?"** buyurdular. **"Oruçluydum orucumu bozmuş oldum deyince, sen bir borcunu kaza mı ediyordun?"** buyurdular. O da: **"Hayır"** deyince, **"Nafile ise zararı yoktur"** buyurdular. (Ebû Dâvûd, Savm: 73; İbn Mâce, Sıyam: 26)

◉ **Tirmizî:** Bu konuda Ebû Saîd ve Âişe'den de hadis rivâyet edilmiştir.

732- Şu'be'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Simak b. Harb'den, Ümmü Hâni'nin çocuklarından biri bana şöyle anlattı dediğini işitirdim; Ben onların en değerlisiyle karşılaştım ismi Ca'de idi Ümmü Hâni, onun ninesi oluyordu. Ninesinden aktardığına göre Rasûlullah (s.a.v.) onun evine geldi ve bir içecek istedi. Kendisi içti sonra ona verdi o da içti sonra Ey Allah'ın Rasûlü oruçtum. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Nafile oruç tutan kimse serbesttir; dilerse orucunu devam ettirir, dilerse bozabilir."**

Şu'be diyor ki: Ca'de'ye bunu Ümmü Hâni'den sen mi işittin dedim hayır dedi. Ebû Salih ve aile fertleri bize Ümmü Hâni'den aktardılar. (Ebû Dâvûd: Savm: 73; İbn Mâce, Sıyam: 26)

◉ Hammad b. Seleme bu hadisi Simak b. Harb'den rivâyet ederek senedini **"Ümmü Hânî'nin kızının oğlu Harun'dan ve Ümmü Hânî'den"** diyor. Şu'be'nin rivâyeti daha güzeldir. Mahmûd b. Gaylân bize Ebû Dâvûd'tan aynı şekilde rivâyet etmiş olup **"emirû nefsihi"** veya **"eminû nefsihi"** diyerek şüphe üzerine bize aktarmıştır. Değişik şekillerde yine Şu'be'den şüphe edilerek **emir** ve **emin** şeklinde rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Ümmü Hâni'nin hadisinin senedi hakkında söz edilmiştir. Sahabe ve tabiin döneminden bazı ilim adamları bu hadisle amel etmişler ve şöyle demişlerdir: **"Nafile oruç tutan kimse orucunu bozarsa kazası gerekmez"** fakat ben kaza etmesini severim. Sûfyân es Sevrî, Ahmed, İshâk ve Şâfii bunlardandır.

BÖLÜM: 35

➤ YİYECEK BİRŞEY BULAMAYAN ORUCA NİYET EDEBİLİR Mİ?

733- Mü'minlerin anası Âişe (r.anha)'dan rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) bir gün yanıma geldi ve yanımızda yiyecek bir şey var mı? Dedi. Ben de yok dedim. O da **"Ben oruçluyum"** buyurdular. (Buhârî, Savm: 21)

734- Mü'minlerin anası Âişe (r.anha)'dan rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) bir gün yanımıza geldi ve yanınızda yiyecek bir şey var mı? dedi. Ben de hayır dedim. Bunun üzerine **"Ben oruçluyum"** buyurdular.

Bir seferinde bana geldiğinde **"Ey Allah'ın Rasûlü bize bir hediye getirildi"** dedim. **"Nedir o"** buyurdular. Hays (Hurma yağ ve peynir karışımından oluşan yemek)'tir dedim. "Ben oruçlu olarak sabahlamıştım dedi ve o yemekten yedi." (Müslim, Sıyam: 32; Ebû Dâvûd, Savm: 71)

◉ **Tirmizî:** Bu hadis hasendir.

BÖLÜM: 36

➤ NAFİLE ORUÇ TUTAN ORUCUNU BOZAR İSE NE GEREKİR?

735- Âişe (r.anha)'dan rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Ben ve Hafsa oruçluyduk, bize bir yemek getirildi. Yemek hoşumuza gitti ve ondan yedik Rasûlullah (s.a.v.) geldi, Hafsa babasının kızı olduğundan benden erken davranarak dedi ki: "Ey Allah'ın Rasûlü! İkimizde oruçlu idik bize bir yemek çıkarıldı hoşumuza gitti ondan yedik"** Rasûlullah (s.a.v.); **"O orucunuzun yerine başka bir gün oruç tutun"** buyurdular. (Ebû Dâvûd, Savm: 73; Müslim, Sıyam: 32)

◉ **Tirmizî:** Salih b. Ebil Ahdar, Muhammed b. Ebû Hafsa bu hadisi Zührî, Urve ve Âişe'den aynı şekilde rivâyet etmişlerdir. Yine Mâlik b. Enes, Ma'mer, Ubeydullah b. Ömer, Ziyâd b. Sa'd hadis hafızı pek çok kimse Âişe'den mürsel olarak rivâyet etmişler olup, **"Urve"** yi zikretmemişlerdir. Bu daha sahihtir. Çünkü İbn Cüreyc'in şöyle dediği rivâyet edilmiştir. Zührî'ye sordum: **"Urve Âişe'den sana hadis aktardı mı?** Urve'den bu konuda bir şey işitmedim fakat Süleyman b. Abdülmelik'in halifeliği döneminde bu hadisi Âişe'ye soranların bir kısmından işittim. Dedi. Ali b. İsa b. Yezîd el Bağdadî bu hadisi bize Ralh b. Ubâde yoluyla İbn Cüreyc'den nakledereк aynı hadisi bize aktardı. Peygamber (s.a.v.)'in ashabından ve sonrakilerden bazı ilim adamları bu hadisle amel ederek; **"Nafile orucu bozan kimsenin kaza etmesi gerektiği kanaatindedirler."** Mâlik b. Enes bunlardandır.

BÖLÜM: 37

➢ RAMAZAN DIŞINDA TÜMÜNDE ORUÇ TUTULAN AY HANGİSİDİR?

736- Ümmü Seleme (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.)'in peş peşe iki ay oruç tuttuğunu görmedim ancak Şaban ve Ramazanı tutardı."** (Ebû Dâvûd, Savm: 12; Nesâî, Sıyam: 70)

⊙ **Tirmizî:** Bu konuda Âişe'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Ümmü Seleme hadisi hasendir. Bu hadis aynı şekilde Ebû Seleme yoluyla Âişe'den şu şekilde rivâyet edilmiştir. **"Peygamber (s.a.v.)'in hiçbir ayda Şaban'da tuttuğu oruçtan daha çok oruç tuttuğunu görmedim çoğunlukla oruçla geçirirdi veya Şaban'ın tümünde oruç tutardı."**

737- Hennâd, Âişe (r.anha)'dan aynı şekilde bir hadis daha rivâyet etmiştir.

⊙ Bu hadis hakkında İbn'ül Mübarek'in şöyle dediği rivâyet edilmiştir: Bu konu yani ayın çoğunu oruç tuttuğu zaman bütün ayı oruçla geçirdi demek, Arapça'da caiz olan bir konuşma şeklidir. Filan kimse tüm geceyi ibadetle geçirdi denilir, o kimse akşam yemeği ve bazı işlerini de o gecede yapmıştır. Yani İbn'ül Mübarek iki hadisin de aynı anlamda olduğu görüşündedir. Ve şöyle demek istiyor: **"Ayın çoğunu oruçla geçirirdi."**

Tirmizî: 'Sâlim, Ebûn Nadr ve başkalarından Ebû Seleme yoluyla Âişe'den, Muhammed b. Amr'ın rivâyetinin benzerini rivâyet etmiştir.

BÖLÜM: 38

➢ RAMAZANDA DİNÇ OLABİLMEK İÇİN ŞABAN AYININ ONBEŞİNDEN SONRA ORUÇ TUTMAMAK

738- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Şaban ayının ikinci yarısında oruç tutmayın."** (Ebû Dâvûd, Sıyam: 12; Müslim, Sıyam: 37)

⊙ **Tirmizî:** Ebû Hüreyre hadisi hasen sahihtir. Bu hadisi bu şekliyle bu sözcüklerle biliyoruz. Bazı ilim adamlarınca bu hadisin anlamı: **"Ramazan ayına dinç durumda çıkabilmek için şaban ayının ikinci yarısında orucu tutmaz"** derler. Peygamber (s.a.v.)'den buna benzer bir hadis Ebû Hüreyre'den rivâyet edilmiştir. Şöyle ki: **"Ramazan ayını oruçla karşılamaya çalışmayın ancak tutmakta olduğunuz bir oruca denk gelirse tutabilirsiniz."** Oruç tutmanın hoş olmayışı Ramazan'ı karşılamak için olan oruçtan dolayıdır. Dolayısıyla kişi Ramazan ayında dinç ve hazırlıklı olmuş olur.

BÖLÜM: 39

➢ ŞABAN AYININ ON BEŞİNCİ GECESİNİN DEĞER VE KIYMETİ

739- Âişe (r.anha)'dan rivâyete göre, şöyle demiştir: Bir gece Rasûlullah (s.a.v.)'i yanımda olmadığını görerek çıktım ve ararken Bakî' mezarlığında buldum. Allah ve Rasûlünün sana haksızlık etmelerinden mi korkmuştun? Buyurdular. Bende dedim ki: **"Ey Allah'ın Rasûlü, hanımlarından birisinin yanına gittiğinizi zannetmiştim."** Bunun üzerine; **"Allah, Şaban ayının yarısında dünya semasına iner ve Kelb kabilesinin koyunlarının kılları sayısından daha çok günahları veya günah işleyenleri bağışlar"** buyurdular. (Nesâî, Cenaiz: 103)

⊙ Bu konuda Ebû Bekir es Sıddık'tan da hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Âişe (r.anha)'nın hadisini bu şekliyle sadece Haccac'ın rivâyetinden biliyoruz. Muhammed'den işittim bu hadisin zayıf olduğunu ve Yahya b. ebî Kesir'in, Urve'den işitmediğini söylerdi. Haccac b. Ertae, Yahya b. ebî Kesir'den hadis işitmemiştir.

BÖLÜM: 40

➤ MUHARREM AYINDA ORUÇ TUTMANIN DEĞER VE KIYMETİ

740- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Ramazan ayından sonra en kıymetli oruç Allah'ın ayı olan Muharrem ayında tutulan oruçtur."** (Müslim, Sıyam: 38; Ebû Dâvûd, Savm: 56)

◉ **Tirmizî:** Ebû Hüreyre hadisi hasendir.

741- Ali (r.a.)'den rivâyet edilmiştir: **"Bir kimse Ali (r.a.)'e ramazan'dan sonra hangi ayda oruç tutmamı emredersin diye sordu da bunun üzerine Ali (r.a.) dedi ki: Bu soruyu ben Rasûlullah (s.a.v.)'in yanında oturuyorken bir kişinin sorduğunu işittim şöyle demişti. Ey Allah'ın Rasûlü, Ramazan'dan sonra hangi ayda oruç tutmamı emredersin? Buyurdular ki: Ramazan'dan sonra oruç tutacaksan Muharrem ayında tut çünkü o Allah'ın aylarından ilk ayıdır. O ayda bir gün vardır ki o günde Allah bir toplumun tevbesini kabul edip bağışlamıştır. Başka bir toplumu da affedip bağışlayabilir."** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

◉ **Tirmizî:** Bu hadis hasen garibtir.

BÖLÜM: 41

➤ CUMA GÜNÜ ORUÇ TUTMAK

742- Abdullah (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.) her ayın parlak günlerinde üç gün oruç tutardı. Cuma günleri oruçlu olmadığı çok azdı."** (Ebû Dâvûd, Savm: 52; İbn Mâce, Sıyam: 37)

◉ **Tirmizî:** Bu konuda İbn Ömer ve Ebû Hüreyre'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Abdullah hadisi hasen garibtir. İlim adamlarından bir kısmı Cuma günü oruç tutmayı müstehab görmüşlerdir. Sadece Cuma günü oruç tutmak, öncesinde ve sonrasında tutmamak mekruhtur. **Tirmizî:** Şu'be bu hadisi Âsım'dan rivâyet ediyor ve Peygamber (s.a.v.)'e kadar ulaştırmamıştır.

BÖLÜM: 42

➤ TEK BAŞINA CUMA GÜNÜ ORUÇ TUTMANIN HOŞ OLMADIĞI

743- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Biriniz tek olarak Cuma günü oruç tutmasın önce ve sonraki günler tutulursa olabilir."** (Ebû Dâvûd, Savm: 52; İbn Mâce, Sıyam: 37)

◉ **Tirmizî:** Bu konuda Ali, Câbir, Cünade el Ezdî, Cüveyriye, Enes ve Abdullah b. Amr'dan da hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Ebû Hüreyre hadisi hasen sahihtir. İlim adamları bu hadisle amel ederler. Sadece Cuma gününü oruca tahsis edip o günden önce ve sonra oruç tutmamayı mekruh görürler. Ahmed ve İshâk ta bu görüştedir.

BÖLÜM: 43

➤ CUMARTESİ GÜNÜ ORUÇ TUTMAK

744- Abdullah b. Büsr (r.a.)'ın kız kardeşinden rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Cumartesi günü Allah'ın size farz kıldığı dışında oruç tutmayınız. O gün oruçlu olmadığınızı belirtmek için üzüm çubuğu kabuğu veya bir ağaç dalından başka bir şey bulamasanız bile onu çiğneyin veya emin."** (Ebû Dâvûd, Savm: 52; İbn Mâce, Sıyam: 38)

◉ **Tirmizî:** Bu hadis hasendir. Bu hadisteki mekruh olmanın manası; Yahudilerin o günü büyük saymalarından dolayı o günü oruca tahsis etmektir.

BÖLÜM: 44

➢ PAZARTESİ VE PERŞEMBE GÜNLERİ ORUÇ TUTMAK

745- Âişe (r.anha)'dan rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.), Pazartesi ve Perşembe günü oruçlarını dört gözle beklerlerdi."** (Nesâî, Sıyam: 70; İbn Mâce, Sıyam: 42)

◉ **Tirmizî:** Bu konuda Hafsa, Ebû Katâde, Ebû Hüreyre, Üsâme b. Zeyd'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Âişe hadisi bu şekliyle hasen garibtir.

746- Âişe (r.anha)'dan rivayete göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.) bir ayın Cumartesi, Pazar ve Pazartesi günlerini diğer ayda da Salı, Çarşamba ve Perşembe günlerini oruçla geçirirdi."** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

◉ **Tirmizî:** Bu hadis hasendir. Abdurrahman b. Mehdî bu hadisi Sûfyân'dan rivâyet ederek Peygamber (s.a.v.)'e kadar ulaştırmamıştır.

747- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"İnsanların amelleri Pazartesi ve Perşembe günleri Allah'a arz olunur. Bu yüzden ben amelimin oruçlu olarak Allah'a arz olunmasını severim."** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

◉ **Tirmizî:** Bu konuda Ebû Hüreyre hadisi hasen garibtir.

BÖLÜM: 45

➢ ÇARŞAMBA VE PERŞEMBE GÜNÜ ORUCU

748- Ubeydullah b. Müslim el Kureşî (r.a.)'in babasından rivâyete göre: **"Rasûlullah (s.a.v.)'e yıl boyu tutulan devamlı oruçtan soruldu (veya sordum) buyurdular ki: Senin üzerinde çoluk çocuğunun da hakkı vardır. Ramazan ayında, sonraki ay olan Şevval ayında ve Çarşamba ile Perşembe günleri oruç tut. Sen böyle yaparsan seneyi oruçlu geçirmiş gibi sevap kazanırsın ve devamlı oruç tutmamış da olursun."** (Ebû Dâvûd, Savm: 57)

◉ **Tirmizî:** Bu konuda Âişe'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Müslim el Kureşî hadisi garibtir. Bazıları ise bu hadisi Harun b. Selman'dan, Müslim b. Ubeydullah ve babasından rivâyet etmişlerdir.

BÖLÜM: 46

➢ KURBAN BAYRAMINDAN BİR GÜN ÖNCE ORUÇ TUTMAK

749- Ebû Katâde (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Arefe günü tutulacak orucun önceki ve sonraki senenin günahlarına keffâret olacağını ümid ederim."** (Müslim, Sıyam: 18; İbn Mâce, Sıyam: 40)

◉ **Tirmizî:** Bu konuda Ebû Saîd'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Ebû Katâde hadisi hasendir. İlim adamları Hac için arafatta olanlar hariç Kurban bayramı arefesinde oruç tutmayı müstehab görmüşlerdir.

BÖLÜM: 47

➤ AREFE GÜNÜ ARAFATTA ORUÇ TUTMANIN HOŞ OLMADIĞI

750- İbn Abbâs (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.), Arafat'ta oruç tutmadı Ümmü Fadl'ın gönderdiği sütü içti. (İbn Mâce, Sıyam: 40; Ebû Dâvûd, Sıyam: 63)

◉ Bu konuda Ebû Hüreyre, İbn Ömer ve Ümmü Fadl'dan da hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: İbn Abbâs hadisi hasen sahihtir. İbn Ömer'in şöyle dediği rivâyet edilmiştir. Peygamber (s.a.v.) ile birlikte haccettim arefe günü oruç tutmadı. Ömer'le haccettim oruç tutmadı. Osman'la haccettim, oruç tutmadı. Ebû Bekir'le haccettim oruç tutmadı. İlim adamlarının çoğunluğu bu hadisle amel ederler. Arafatta dua yapmaya kuvvet bulabilmek için o gün oruç tutulmamasını müstehab görüyorlar bazı ilim adamları da Arafat'ta oruç tutmuşlardır.

751- Ebû Nüceyh (r.a.)'ın babasından rivâyete göre, şöyle demiştir: İbn Ömer'e arefe günü Arafat'taki oruç hakkında soruldu da dedi ki: **"Rasûlullah (s.a.v.) ile birlikte haccettim Arafat'ta oruç tutmadı. Ebû Bekir'le haccettim, o da tutmadı. Ömer'le haccettim o da tutmadı. Osman ile haccettim o da tutmadı. Bende o gün oruç tutmuyorum, tutulmasını da emretmem, tutulmasın da demem."** (İbn Mâce, Sıyam: 40; Ebû Dâvûd, Sıyam: 63)

◉ **Tirmizî:** Bu hadis hasendir. Bu hadis İbn ebî Nüceyh'in babasından başka bir adamdan ve İbn Ömer'den de rivâyet edilmiştir. Ebû Nüceyh'in ismi **"Yesâr"** dır.

BÖLÜM: 48

➤ MUHARREM AYININ ONUNCU GÜNÜ OLAN "AŞÛRÂ" DE ORUÇ TUTMAK

752- Ebû Katâde'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdular: **"Aşûrâ günü orucunun bir önceki yılın günahlarına keffâret olmasını ümit ediyorum."** (Ebû Dâvûd, Sıyam: 64; Müslim, Sıyam: 20)

◉ Bu konuda Ali, Muhammed b. Sayfiy, Selemetübnül Ekvâ', Hind b. Esma, İbn Abbâs, Rübeyyi' binti Muavviz b. Afrâ, Abdurrahman b. Seleme el Huzaî'nin amcasından, Abdullah b. Zübeyr'den hadis rivâyet edilmiş olup Peygamber (s.a.v.)'in aşûrâ orucunun tutulmasını teşvik ettiğini söylemişlerdir.

Tirmizî: Peygamber (s.a.v.)'in **"Aşûrâ günü orucu bir senenin keffaretidir"** dediğini sadece Ebû Katâde rivâyetiyle biliyoruz Ahmed ve İshâk'ta, Ebû Katâde rivâyetiyle amel ederler.

BÖLÜM: 49

➤ AŞÛRÂ GÜNÜ ORUCU FARZ DEĞİLDİR ARZU EDEN TUTABİLİR

753- Âişe (r.anha)'dan rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Aşûrâ günü cahiliyye döneminde Kureyş'in oruç tuttuğu bir gündü. Rasûlullah (s.a.v.)'de o günü oruç tutardı. Medîne'ye gelince yine o gün oruç tuttu Müslümanlara da oruç tutmalarını emretti. Sonra Ramazan orucu farz kılınca farz oruç olarak Ramazan kaldı. Aşûrâ orucu bırakıldı. Ondan sonra dileyen tuttu dileyen de tutmadı."** (Müslim, Sıyam: 19; Ebû Dâvûd, Sıyam: 64)

◉ **Tirmizî:** Bu konuda İbn Mes'ûd, Kays b. Sa'd, Câbir b. Semure, İbn Ömer ve Muaviye'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: İlim adamları Âişe hadisiyle amel ederler ve bu hadis sahihtir. Aşûrâ orucunun vâcib olmadığı kanaatindedirler. Değerli ve kıymetli bir gün olmasından dolayı dileyen o gün oruç tutulabilir.

BÖLÜM: 50

➤ AŞÛRÂ HANGİ GÜNDÜR?

754- Hakem b. A'rec (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Zemzem kuyusu yanında elbisesini yastık yapmış vaziyette duran İbn Abbâs'ın yanına varmıştım. Dedim ki: **"Aşûrâ günü hangi gündür bana haber ver o gün oruç tutacağım. Dedi ki: Muharrem ayının hilalini gördüğünde günleri say ve dokuzuncu günü oruçlu ol"** dedi. Ben de: **"Muhammed (s.a.v.)'de Aşûrâ orucunu böyle mi tutardı dedim.** İbn Abbâs **"Evet"** cevabını verdi. (Müslim, Sıyam: 19; Ebû Dâvûd, Savm: 65)

755- İbn Abbâs (r.a.)'den rivâyete göre: **"Rasûlullah (s.a.v.), Aşûrâ orucunun onuncu gün tutulmasını emretti."** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

◉ **Tirmizî:** İbn Abbâs hadisi hasen sahihtir.

İlim adamları Aşûrâ günü hakkında değişik görüşler ortaya koydular kimisi Muharrem ayının dokuzuncu günü olduğunu söylerken kimileride onuncu günüdür demişlerdir. İbn Abbâs'ın şöyle dediği de rivâyet edilmiştir. **"Dokuzuncu ve onuncu günleri oruç tutarak Yahudilere muhalefet ediniz..."** Ahmed, İshâk ve Şâfiî'de aynı görüştedirler.

BÖLÜM: 51

➤ ZİLHİCCENİN, ON GÜNÜNÜN ORUCU

756- Âişe (r.anha)'dan rivâyet edildiğine göre, şöyle demiştir: **"Peygamber (s.a.v.)'i Zilhicce'nin on gününde hiç oruçlu görmedim."** (Ebû Dâvûd, Savm: 62; İbn Mâce, Savm: 39)

◉ **Tirmizî:** Pek çok kimse bu hadisi A'meş'den, İbrahim'den, Esved'den ve Âişe'den rivâyet etmişlerdir. Sevrî ve diğerleri bu hadisi Mansur'dan ve İbrahim'den rivâyet ederek **"Peygamber (s.a.v.)'in Zilhicce'nin on gününde oruçlu görülmediğini"** söylüyorlar.

Ebûl Ahvas'ta; Mansur, İbrahim ve Âişe'den rivâyet etmiş olup **"Esved"** i zikretmemişlerdir. Bu hadiste Mansûr hakkında ihtilaf edilmiştir. A'meş'in rivâyeti daha sahih isnad yönünden de daha güzeldir.

Tirmizî: Muhammed b. Ebân'dan işittim şöyle diyordu: Vekî'den işittim şöyle diyordu: A'meş, İbrahim'in hadisini Mansur'dan daha iyi bilendir.

BÖLÜM: 52

➤ ZİLHİCCENİN ON GÜNÜNDE YAPILAN İŞLERİN DEĞER VE KIYMETİ

757- İbn Abbâs (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: Hiçbir gün yoktur ki o günlerde işlenen ameli salih bu Zilhicce'nin on gününde işlenen işlerden Allah'a daha sevimli olsun. Ya Rasûlullah! Dediler. Allah yolunda cihat etmekte mi? Rasûlullah (s.a.v.) buyurdular ki: **"Allah yolunda cihat da daha sevimli değildir. Ancak kişi canı ve malı ile cihada çıkar ve hiçbiri ile geri dönmezse o hariçtir."** (Ebû Dâvûd, Savm: 61; İbn Mâce, Sıyam: 39)

◉ Bu konuda İbn Ömer, Ebû Hüreyre, Abdullah b. Amr ve Câbir'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: İbn Abbâs hadisi hasen sahih garibtir.

758- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Zilhicce'nin on gününde işlenen ameller diğer günlerde işlenen ameller ve yapılan kulluktan daha sevimlidir. Bu on günde tutulacak her oruç**

bir senenin orucuna denktir. Her gecesini namazla değerlendirmekte Kadir gecesini değerlendirme gibidir." (İbn Mâce, Sıyam: 39; Ebû Dâvûd, Savm: 61)

◉ **Tirmizî:** Bu hadis garibtir. Bu hadisi sadece Meş'ûd b. Vasıl'ın Nehhas'ın rivâyetinden bilmekteyiz.

Muhammed'e bu hadisi sordum. Bu şekilde ve bu rivâyetle bildiğini başka türlü bilmediğini belirtti ve şöyle dedi **"Katâde'den, Saîd b. Müseyyeb'den ve Peygamber (s.a.v.)'den mürsel olarak buna benzer bir şey rivâyet edilmiştir."**

Yahya b. Saîd, Nehhas hakkında hafızası yönünde ileri geri konuşmuştur.

BÖLÜM: 53

➤ ŞEVVAL İÇERİSİNDE ALTI GÜN ORUÇ TUTMAK

759- Ebû Eyyûb (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdular: **"Kim Ramazan orucunu tutar ona Şevval'den altı gün daha eklerse tüm seneyi oruçlu geçirmiş gibidir."** (Müslim, Sıyam: 39; İbn Mâce, Sıyam: 33)

◉ Bu konuda Câbir, Ebû Hüreyre ve Sevbân'dan da hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Ebû Eyyûb hadisi hasen sahihtir. İlim adamlarından bir kısmı bu hadisle Şevval'de altı oruç tutmayı müstehab görmüşlerdir.

İbn'ül Mübarek der ki: Her aydan üç gün oruç tutmak güzel bir oruçtur. Bazı hadislerde bu orucun Ramazan orucuna ilave edileceğini ve bu ayın ilk günlerinde tutulmasını tercih ettiğini fakat değişik günlerde de tutulursa caiz olacağını söyler.

Tirmizî: Abdulaziz b. Muhammed bu hadisi Saffan b. Süleym'den, Sa'd b. Saîd'den, Ömer b. Sabit'den ve Ebû Eyyûb'tan bu şekilde rivâyet etmiştir. Şu'be ise Verka b. Ömer'den, Sa'd b. Saîd'den bu hadisi rivâyet etmiştir. Sa'd b. Said, Yahya b. Saîd el Ensarî'nin kardeşidir. Bazı hadisçiler Sa'd b. Saîd'i hafızası yönünden tenkit etmişlerdir. Hennâd'ın bize bildirdiğine göre; Huseyn b. Ali el Cufî, İsrail'den, Ebû Musa'dan, Hasan'ı Basrî'den aktardığına göre Hasan'ı Basrî'ye, Şevval'den tutulacak altı gün orucu hatırlatıldığında diyor ki: **"Bu ayda tutulan oruçla Allah; Tüm seneyi oruçla geçirmiş gibi razı olmuştur."**

BÖLÜM: 54

➤ HER AYDAN ÜÇ GÜN ORUÇ TUTMAK

760- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) bana üç şeyi tavsiye etmişti: **"Vitiri kılmadan uyumamayı, her aydan üç gün oruç tutmayı ve kuşluk namazını kılmayı."** (Müslim, Sıyam: 36; Ebû Dâvûd, Sıyam: 68)

761- Musa b. Talha (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Ebû Zerr'den işittim diyordu ki: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Ey Ebû Zerr! Her aydan tutacağın üç gün oruç, o ayın onüç, ondört ve onbeşinci günleri olsun."** (Müslim, Sıyam: 36; Ebû Dâvûd, Sıyam: 68)

◉ Bu konuda Ebû Katâde, Abdullah b. Amr, Kurrete b. İyas el Müzenî, Abdullah b. Mes'ûd, Ebû Akreb, İbn Abbâs, Âişe, Katâde, İbn Milhan, Osman b. ebil Âs ve Cerir'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Ebû Zerr hadisi hasendir. Bazı hadislerde şöyle rivâyet edilmiştir: **"Her aydan üç gün, oruç tutmak tüm yılı oruç tutmuş gibidir."**

762- Ebû Zerr (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Kim her aydan üç gün oruç tutarsa bütün seneyi oruçla geçirmiş gibi sevap kazanır Allah bunun ölçüsünü kitabında şöyle bildirmektedir: "Kim**

Allah'ın huzuruna iyi bir iş ve davranışla çıkarsa, bu yaptığının on katını kazanacaktır. Ama kim de kötü bir iş ile Rabbinin huzuruna çıkarsa, onun aynısıyla cezalandırılacaktır. Ve kimseye de haksızlık yapılmayacaktır." (En'âm: 160) Bir gün on gün sayılır. (Müslim, Sıyam: 36; Ebû Dâvûd, Sıyam: 68)

◉ **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir. Şu'be bu hadisi Ebû Şimr ve Ebû-t Teyyah, Ebû Osman ve Ebû Hüreyre'den rivâyet etmiştir.

763- Muâze (r.anha)'dan rivâyet edilmiştir: **"Âişe (r.anha)'ya Rasûlullah (s.a.v.) her aydan üç gün oruç tutar mıydı dedim. Evet dedi. Hangi günler tutardı dedim. Hangi günde olursa olsun aldırış etmezdi."** Dedi. (Müslim, Sıyam: 36; Ebû Dâvûd, Sıyam: 68)

◉ **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

Tirmizî: Yezîd er Rişk, Yezîd ed Dubaî'dir. Yezîd el Kâsım ve Kassam'da yine o'dur. Basra halkı dilinde Rişk el Kassam demektir.

BÖLÜM: 55

➤ ORUÇ TUTMANIN DEĞER VE KIYMETİ

764- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Rabbiniz buyuruyor ki; Her iyiliğe on katından başlayarak yedi yüz katına kadar sevap yazılır. Oruç ise böyle bir değerlendirmeye tabi olmayıp onun mükafatı bana ait olup onu ben mükafatlandıracağım. Oruç ateşe karşı koruyucu bir kalkandır. Oruçlunun ağız kokusu Allah katında misk kokusundan daha hoştur. Bilgisiz biri siz oruçlu iken size sataşırsa ben oruçluyum desin başka cevap vermesin."** (Buhârî, Savm: 2; Müslim, Sıyam: 30)

◉ Bu konuda Muâz b. Cebel, Sehl b. Sa'd, Ka'b b. Ucre, Selame b. Kayser, Beşîr b. Hasasıyye ki adı Zahm b. Mabed'tir. Hasasıyye ise annesidir.

Tirmizî: Ebû Hüreyre hadisi bu yönüyle hasen garibtir.

765- Sehl b. Sa'd (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Cennet'te Reyyan denilen bir kapı vardır. Oruç tutanlardan o kapıdan çağrılacaklardır. Kim gerçekten oruç tutanlardan ise o kapıdan Cennete girecektir. Kim de, o kapıdan girerse ebedi olaral susuzluk çekmeyecektir."** (Buhârî, Savm: 2; Müslim, Sıyam: 30)

◉ **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahih garibtir.

766- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Oruçlunun iki sevinç zamanı vardır; Birincisi iftar ettiği an diğeri Cennet'te Rabbiyle karşılaştığı andır."** (Müslim, Sıyam: 1)

◉ **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

BÖLÜM: 56

➤ YIL BOYU ORUÇ TUTULUR MU?

767- Katâde (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.)'e şöyle denildi: Yıl boyu oruç tutan kimse hakkında ne dersiniz? Buyurdular ki: **"Böylesi bir kimse ne oruç tutmuş nede iftar etmiştir. Yahut oruçta tutmamıştır, iftarda etmemiştir."** (Müslim, Sıyam: 36; Ebû Dâvûd, Savm: 5)

⦿ Bu konuda Abdullah b. Amr, Abdullah b. Şıhhîr, İmrân b. Husayn ve Ebû Musa'dan da hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Katâde hadisi hasen sahihtir. İlim adamlarının bir kısmı yıl boyu oruç tutmayı hoş görmezler. Bir kısmı ise buna cevaz vermişlerdir. Hoş görmeyenler şöyle demektedirler: Bütün seneyi oruçla geçirmek demek Ramazan bayramı, Kurban bayramı ve Teşrik günlerini de oruçla geçirmek demektir. Kim bu günlerde oruç tutmazsa kerahiyet sınırından dışarı çıkmış olur. Ve bütün seneyi oruç tutmuş sayılmaz. Mâlik b. Enes'den bu şekilde rivâyet edilmiş olup Şâfii de aynı kanaattedir.

Ahmed ve İshâk'ta yaklaşık olarak böyle söyleyip şöyle demektedirler: Rasûlullah (s.a.v.)'in yasakladığı oruç tutulamayacak gün sayısı beştir. Ramazan bayramının birinci günü ve Kurban bayramının dört günü.

BÖLÜM: 57

➤ DEVAMLI ORUÇ TUTULUR MU?

768- Abdullah b. Şakîk (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Âişe (r.anha)'ya Rasûlullah (s.a.v.)'in orucunu sordum şöyle dedi: Öyle oruç tutardı ki bir daha bırakmayacak derdik. Bazen de hiç oruç tutmayacak deyinceye kadar oruç tutmazdı. Âişe (r.anha) şöyle devam etti. Rasûlullah (s.a.v.), Ramazan ayından başka hiçbir ay tam olarak oruç tutmadı. (Müslim, Sıyam: 34; Nesâî, Sıyam: 35; Ebû Dâvûd, Sıyam: 54; Nesâî, Sıyam: 70)

⦿ Bu konuda Enes ve ibn Abbâs'tan da hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Âişe hadisi sahihtir.

769- Enes b. Mâlik (r.a.)'den rivâyete göre, kendisine Rasûlullah (s.a.v.)'in orucundan soruldu da şöyle buyurdular: **"Bir ayda o derece oruç tutardı ki o ayın tamamını oruçla geçirecek zannedilirdi. Bazı aylarda hiç oruç tutmazdı ki o aydan hiç oruç tutmayacağı zannedilirdi. Onu gece namazı kılarken görmek istersen mutlaka namazda görürdün, uykuda görmek istersen uykuda görürdün."** (Buhârî, Savm: 52)

⦿ **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

770- Abdullah b. Amr (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"En değerli oruç kardeşim Dâvûd'un orucudur. Bir gün oruç tutar bir gün yerdi, düşmanla karşı karşıya geldiğinde ise kaçmazdı."** (Buhârî, Savm: 58; Müslim, Sıyam: 35)

⦿ **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

Ebûl Abbâs, Mekkeli A'ma şairdir. İsmi Sâib b. Ferruh'tur. Bazı ilim adamları en değerli oruç; bir gün oruç tutup bir gün tutmamaktır. En ağır olan oruç şekli budur.

BÖLÜM: 58

➤ RAMAZAN VE KURBAN BAYRAMI GÜNLERİ ORUÇ TUTMA YASAĞI

771- Abdurrahman Avf (r.a.)'ın azâdlı kölesi Ebû Ubeyd'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Kurban bayramında Ömer b. Hattâb'ı gördüm hutbeden önce namaza başladı ve dedi ki: **"Rasûlullah (s.a.v.)'in şu iki günde oruç tutmaktan yasaklandığını kendisinden duydum. Ramazan bayramı günü ki orucunuzu bıraktığınız gündür ve Müslümanların bayramıdır. Kurban bayramına gelince kestiğiniz kurbanların etlerinden yeyiniz."** (Buhârî, Savm: 66; Müslim, Sıyam: 22)

⦿ **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

Abdurrahman b. Avf'ın azâdlısı Ebû Ubeyd'in ismi Sa'd'tır. Kendisine Abdurrahman b. Ezher'in azatlısı da denmektedir. Abdurrahman b. Ezher, Abdurrahman b. Avf'ın amcasının oğludur.

772- Ebû Saîd el Hudrî'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.), iki oruçtan yasakladı. Kurban bayramı günü ve Ramazan bayramı günü."** (Buhârî, Savm: 66; Müslim, Sıyam: 22)

⦿ **Tirmizî:** Bu konuda Ömer, Ali, Âişe, Ebû Hüreyre, Ukbe b. Âmir ve Enes'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Ebû Saîd hadisi hasen sahihtir. İlim adamları bu hadisle uygulama yaparlar.

Tirmizî: Amr b. Yahya, İbn Umare b. ebû'l Hasen el Mâzinî el Medenî'dir ve güvenilir bir kimsedir. Kendisinden Sûfyân es Sevrî, Şu'be, Mâlik b. Enes rivâyette bulunmuşlardır.

BÖLÜM: 59

➤ KURBAN BAYRAMI GÜNLERİ ORUÇ TUTMANIN HOŞ OLMAYIŞI

773- Ukbe b. Âmir (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Arefe günü, bayram günü ve teşrik günleri biz Müslümanların bayram günleri ve yiyip içme günlerimizdir."** (Buhârî, Savm: 66; Müslim, Sıyam: 22)

⦿ **Tirmizî:**. Bu konuda Ali, Sa'd, Ebû Hüreyre, Câbir, Nübeyşe, Bişr b. Suhaym, Abdullah b. Huzafe, Enes, Hamza b. Amr el Eslemî, Ka'b b. Mâlik, Âişe, Amr b. As ve Abdullah b. Amr'dan da hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Ukbe b. Âmir hadisi hasen sahihtir. İlim adamları bu hadisle amel ederler ve teşrik günleri denilen Kurban bayramı günlerinde oruç tutulmasını hoş karşılamazlar. Ama Peygamber (s.a.v.)'in ashabından ve sonrakilerden bazı ilim adamları; Temettü haccı yapan ve kurban bulamayan kimselerin teşrik günlerinde oruç tutmalarına izin vermişlerdir. Mâlik b. Enes, Şâfii, Ahmed ve İshâk bunlardandır.

Tirmizî: Iraklılar: **"Musa b. Ali b. Rebah"** derler. Mısırlılar ise: **"Musa b. Ali"** derler.

Tirmizî: Kuteybe'den işittim şöyle diyordu: Leys b. Sa'd'ın şöyle dediğini işittim: Babamın adını küçültme şeklinde söyleyen (Ali kelimesini Uley demek) hiçbir kimseye hakkımı helal etmem.

BÖLÜM: 60

➤ ORUÇLU KİMSE KAN ALDIRABİLİR Mİ?

774- Rafi' b. Hadîç (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Kan aldıran kimsenin ve alan kimsenin orucu bozulmuş demektir."** (Buhârî, Savm: 32; İbn Mâce, Sıyam: 18)

⦿ Bu konuda Ali, Sa'd, Şeddâd b. Evs, Sevbân, Üsâme b. Zeyd, Âişe Ma'kıl b. Sinan (Makıl İbn Yesâr), Ebû Hüreyre, İbn Abbâs, Ebû Musa, Bilâl ve Sa'd tan da hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Rafi' b. Hadîç hadisi hasen sahihtir.

Ahmed b. Hanbel, şöyle demiştir: "Bu konuda en sağlam rivâyet Rafi' b. Hadîç'in rivâyetidir."

Ali b. Abdullah'dan da şöyle dediği rivâyet edilmiştir: Bu konuda en sahih rivâyet Sevbân ve Şeddâd b. Evs hadisidir. Çünkü Yahya b. ebî Kesir, Ebû Kılâbe'den iki hadisin tamamını rivâyet etmiştir. Sevbân ve Şeddâd hadislerini...

Rasûlullah (s.a.v.)'in ashabından ve başkalarından bir kısım ilim adamları oruçlunun kan aldırmasını hoş karşılamamışlar hatta bazı sahabîler geceleyin kan aldırmışlardır. Ebû Musa el Eşarî ve İbn Ömer bunlardandır. İbn'ül Mübarek'te aynı görüştedir.

Tirmizî: İshâk b. Mansur'dan işittim şöyle diyordu: Abdurrahman b. Mehdî; **"Her kim oruçlu iken kan aldırırsa o orucu kaza etmesi gerekir."** demişlerdir.

İshâk b. Mansur: Ahmed ve İshâk'da aynı görüştedirler. Za'feranî, Şâfii'nin şöyle dediğini bana anlattı: Rasûlullah (s.a.v.)'in **"Oruçlu olduğu halde kan aldırdığı ayrıca kan aldıran ve alan kimsenin de orucunun bozulduğu"** konusunda hadisler bize kadar gelmiştir. Dolayısıyla bu iki hadisten hangisinin sabit olduğunu bilemiyorum. Fakat oruçlu kimsenin kan aldırmaması bana daha sevimli gelir. Yinede zaruri olur da oruçlu kan aldırırsa orucunun bozulacağını sanmıyorum.

Tirmizî: Şâfii'nin Bağdat'taki görüşü böyle idi. Fakat Mısır'da oruçlu kimsenin kan aldırabileceği yönüne meyletmiş, oruçlunun kan aldırmasında bir sakınca görmemiş bu konuda da Rasûlullah (s.a.v.)'in veda haccında ihramlı iken kan aldırdığını delil olarak göstermiştir.

BÖLÜM: 61

ORUÇLU KİMSE KAN ALDIRAMAZ MI?

775- İbn Abbâs (r.a.)'den rivâyete göre: **"Rasûlullah (s.a.v.) ihramlı ve oruçlu iken kan aldırmıştır"** demiştir. (Buhârî, Savm: 32; Müslim, Hac: 11)

776- İbn Abbâs (r.a.)'den rivâyete göre: **"Rasûlullah (s.a.v.) oruçlu iken kan aldırmıştır."** (Buhârî, Savm: 32; Müslim, Hac: 11)

◉ Bu hadis bu şekliyle hasen sahihtir.

777- Yine İbn Abbâs (r.a.)'den rivâyete göre: **"Rasûlullah (s.a.v.) Mekke ile Medîne arasında ihramlı ve oruçlu olduğu halde kan aldırmıştır."** Buhârî, Savm: 32; Müslim, Hac: 11)

◉ **Tirmizî:** Bu konuda Ebû Saîd, Câbir ve Enes'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: İbn Abbâs hadisi hasen sahihtir.

Rasûlullah (s.a.v.)'in ashabından ve daha sonraki dönemlerden bazı ilim adamları oruçlunun kan aldırmasında bir sakınca görmemektedirler Sûfyân es Sevrî, Mâlik b. Enes ve Şâfii bunlardandır.

BÖLÜM: 62

➤ İFTAR ETMEDEN İKİ ORUCU BİRBİRİNE BAĞLAMAK DOĞRU MUDUR?

778- Enes (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.); **"Orucu birbirine iftar etmeksizin birleştirmeyin"** buyurdu. Bunun üzerine Ey Allah'ın Rasûlü sen bu işi yapıyorsun dediler. Buyurdular ki: **"Ben sizin gibi değilim Rabbim beni yedirir ve içirir."** (Buhârî, Savm: 48; Müslim, Sıyam: 11)

◉ **Tirmizî:** Bu konuda Ali, Ebû Hüreyre, Âişe, İbn Ömer, Câbir, Ebû Saîd, Beşîr b. Hasasıyye'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Enes hadisi hasen sahihtir. İlim adamları bu hadisle amel ederek orucu birbirine iftar etmeksizin birleştirmeyi hoş görmemişlerdir.

Abdullah b. Zübeyr'in günlerce iftar etmeden oruç tuttuğu da rivâyet edilmiştir.

BÖLÜM: 63

➤ CÜNÜP OLARAK İMSAK VAKTİNE ULAŞAN KİMSENİN ORUCU

779- Peygamber (s.a.v.)'in hanımlarından, Âişe ve Ümmü Seleme (r.anhüma)'dan bize bildirildiğine göre: **"Rasûlullah (s.a.v.) hanımlarından cünüp olmuş iken fecr vakti girerdi de guslederek orucunu tutardı."** (Buhârî, Savm: 22; Müslim, Sıyam: 13)

◉ **Tirmizî:** Âişe ve Ümmü Seleme hadisi hasen sahihtir. Rasûlullah (s.a.v.)'in ashabından ve sonraki dönem ilim adamlarından çoğunluğu bu hadisle uygulama yapmışlardır. Sûfyân, Şâfii, Ahmed, İshâk bunlardandır. Tabiin döneminden bazıları şöyle diyorlar: **"Kişi cünüp olarak sabahlarsa o günün orucunu kaza eder."** Birinci görüş daha sahihtir.

BÖLÜM: 64

➢ ORUÇLUNUN DAVETİ KABUL ETMESİ GEREKTİĞİ

780- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Sizden biriniz yemeğe çağrıldığında daveti kabul etsin şayet oruçlu ise ev sahibine dua etsin."** (Müslim, Sıyam: 28; Ebû Dâvûd, Savm: 75)

781- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Biriniz oruçlu olduğunda yemeğe çağrılırsa ben oruçluyum"** desin. (Müslim, Sıyam: 28; Ebû Dâvûd, Savm: 75)

⦿ **Tirmizî:** Bu konuda Ebû Hüreyre'nin iki hadisi de hasen sahihtir.

BÖLÜM: 65

➢ KADININ KOCASINDAN İZİNSİZ NAFİLE ORUÇ TUTAMAYACAĞI

782- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Kocası yanında olan bir kadın Ramazan ayı dışında kocasının izni olmadan bir gün bile oruç tutmasın."** (Müslim, Zekat: 26; Ebû Dâvûd, Sıyam: 74)

⦿ **Tirmizî:** Bu konuda İbn Abbâs ve Ebû Saîd'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Ebû Hüreyre hadisi hasen sahihtir. Bu hadis Ebû'z Zinad, Musa b. ebî Osman ve babasından Ebû Hüreyre'den de hadis rivâyet edilmiştir.

BÖLÜM: 66

➢ RAMAZAN ORUCUNUN KAZASININ GECİKTİRİLEBİLECEĞİ

783- Âişe (r.anha)'dan rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.)'in vefatına kadar Ramazanlarda tutamadığım oruçların kazasını Şaban ayında kaza ederdim."** (Buhârî, Savm: 39; Müslim, Sıyam: 26)

⦿ **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

Tirmizî: Bu hadisin bir benzerini Yahya b. Saîd el Ensarî, Ebû Seleme ve Âişe'den rivâyet etmiştir.

BÖLÜM: 67

➢ YANINDA YEMEK YENEN, ORUÇLU KİMSENİN DEĞERİ VE KIYMETİ

784- Ümmü Umare (r.anha)'dan rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Oruç tutmayan kimseler oruçlunun yanında yemek yerlerse melekler o oruçlu için dua ve istiğfar ederler."** (İbn Mâce, Sıyam: 46)

⦿ **Tirmizî:** Şu'be bu hadisi Habib b. Zeyd'den, Leylâ'dan, ninesinden ve Ümmü Umare'den benzeri şekilde rivâyet edilmiştir.

785- Ümmü Umare (r.anha)'nın kızı Ka'b el Ensarîyye'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) Ümmü Umare'nin evine geldi o da ona yemek ikram etti. Rasûlullah (s.a.v.)'de ona **"Sende ye"** buyurdular. Ümmü Umare; **"Ben oruçluyum"** dedi. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Oruçlunun yanında yemek yendiği zaman onlar yemeği bırakıncaya kadar veya doyuncaya kadar melekler oruçlu için dua ve istiğfar ederler."** (İbn Mâce, Sıyam: 46)

⦿ **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

786- Ümmü Umare (r.anha)'nın kızı Ka'b'den, Muhammed b. Beşşâr bu hadisin bir benzerini rivâyet etmiş olup **"Yemeği bırakıncaya veya doyuncaya kadar"** bölümünü söylemedi. (İbn Mâce, Sıyam: 48)

◉ **Tirmizî:** Ümmü Umare, Habib b. Zeyd el Ensarî'nin ninesidir.

BÖLÜM: 68

➢ HAYIZLI KİMSENİN NAMAZI DEĞİL ORUCU KAZA ETTİĞİ

787- Âişe (r.anha)'dan rivâyete göre: **"Rasûlullah (s.a.v.) zamanında hayız görür ve temizlenirdik bize orucu kaza etmemizi emreder, namazı kaza etmemizi emretmezdi."** (Buhârî, Hayz: 21; Müslim, Hayz: 15)

◉ **Tirmizî:** Bu hadis hasendir. Muâze ve Âişe'den de aynı şekilde rivâyet edilmiş olup ilim adamları bu hadisle amel ederler, hayızlı kadının orucu kaza edip namazı kaza etmemesi konusunda farklı bir görüş olduğunu bilmiyoruz.

Tirmizî: Ubeyde; İbn Muattıb ed Dabbî el Küfî'dir. **"Ebû Abdulkerim"** diye künyelenir.

BÖLÜM: 69

➢ ORUÇLUNUN AĞIZ VE BURUNA SU ÇEKMEDE DİKKATLİ OLMASI

788- Lakît b. Sabre (r.a.)'in babasından rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Ey Allah'ın Rasûlü bana abdest hakkında bir şeyler söyle dedim."** Buyurdular ki: **"Abdest organlarını tam ve güzel bir şekilde dikkat ederek güzelce yıka parmaklarının arasına suyu geçir oruçlu olmadığın zamanlarda ağız ve buruna su verirken içine iyice çek."** Ebû Dâvûd, Savm: 27; Nesâî, Tahara: 71)

◉ Bu hadis hasen sahihtir. İlim adamları oruçlu kimsenin burnuna ilaç çekmesini hoş görmemişler ve bu işin orucu bozacağı kanaatindedirler. Bu konuda ve bu hadisle onların bu görüşünü takviye eder mahiyettedir.

BÖLÜM: 70

➢ MİSAFİR KİMSE MİSAFİR OLDUĞU KİMSELERİN İZNİ OLMADAN NAFİLE ORUÇ TUTMASIN

789- Âişe (r.anha)'dan rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Bir kimse bir kimseye misafir olursa misafir olduğu kimselerin izni olmadan nafile oruç tutmasın."** (İbn Mâce: Sıyam: 54)

◉ **Tirmizî:** Bu hadis münkerdir. Bu hadisi Hişâm b. Urve'den başka güvenilir râvîlerin rivâyet ettiğini bilmiyoruz.

Musa b. Davut, Ebû Bekir el Medenî'den, Hişâm b. Urve'den, babasından ve Âişe'den benzeri bir hadis rivâyet etmiştir ki:

Tirmizî: Bu hadiste yukarıdaki gibi zayıftır. Ebû Bekir el Medenî hadisçilerce zayıf görülür. Câbir b. Abdullah'tan hadis rivâyet eden Ebû Bekir el Medenî'nin adı Fadl İbn Mübeşşir'dir. Bu iki Ebû Bekir'den birincisi daha güvenilir olup tarih olarak ondan önce yaşamıştır.

BÖLÜM: 71

➢ PEYGAMBER (S.A.V.), İTİKAFI NASIL YAPARDI?

790- Âişe (r.anha)'dan rivâyete göre: **"Rasûlullah (s.a.v.) vefat edinceye kadar Ramazan'ın son on gününü itikaf ederek geçirirdi."** (İbn Mâce, Sıyam: 58; Ebû Dâvûd, Sıyam: 77)

◉ **Tirmizî:** Bu konuda Übey b. Ka'b, Ebû Leylâ, Ebû Saîd, Enes ve İbn Ömer'den de hadis rivâyet edilmiştir. **Tirmizî:** Ebû Hüreyre ve Âişe hadisi hasen sahihtir.

791- Âişe (r.anha)'dan rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.) itikaf edeceğinde Ramazan'ın son on gününün ilk gecesinden önceki sabah namazını kılar ve itikaf edeceği yere girerdi."** (Buhârî, İtikaf: 7; Müslim, İtikaf: 9)

⊙ **Tirmizî:** Bu hadis Yahya b. Saîd'den, Amre'den mürsel olarak rivâyet edilmiştir. Mâlik ve pek çok kimse Yahya b. Saîd'den, Amre'den mürsel olarak rivâyet etmişlerdir. Evzâî, Sûfyân es Sevrî ve başkaları Yahya b. Saîd'den, Amre'den ve Âişe'den bu hadisi rivâyet etmişlerdir. Bazı ilim adamları bu hadisle amel ederek derler ki: **"İtikaf yapacak kimse sabah namazını kılar ve itikaf edeceği yere girer."** Ahmed ve İshâk b. İbrahim'de aynı görüştedirler.

Bir kısım ilim adamları ise: **"İtikaf yapacak kimse itikafa girmek istediği geceden önce itikaf edeceği yere girmeli ve güneş, o orada olduğu zaman batmalıdır"** demektedirler. Sûfyân es Sevrî ve Mâlik b. Enes bunlardandır.

BÖLÜM: 72

➤ KADİR GECESİ HANGİ GECEDİR?

792- Âişe (r.anha)'dan rivâyet edildiğine göre: **"Rasûlullah (s.a.v.), Ramazan'ın son on gününde itikaf edeceği yere çekilir ve Kadir gecesini Ramazan'ın son on gününde araştırın"** derdi. (Müslim, Sıyam: 40; İbn Mâce, Sıyam: 56)

⊙ Bu konuda Ömer, Übey, Câbir b. Semure, Câbir b. Abdillah, İbn Ömer, Feletan b. Âsım, Enes, Ebû Saîd, Abdullah b. Üneys ez Zübeyrî, Ebû Bekre, İbn Abbâs, Bilâl ve Ubade b. Sâmit'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Âişe hadisi hasen sahihtir. Hadiste geçen **Yücâviru** kelimesi itikafa girer anlamındadır. Peygamber (s.a.v.)'den gelen çoğu rivâyetlerde **"Kadir gecesini son on günün tek günlerinde arayın"** şeklindedir.

Ayrıca Peygamber (s.a.v.)'den kadir gecesinin yirmi bir, yirmi üç, yirmi beş, yirmi yedi, yirmi dokuz ve Ramazan'ın son gecesi olduğu da rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Şâfii diyor ki: Allah daha iyisini bilir ama bence Rasûlullah (s.a.v.) soruların şekline göre cevap verdiğinden falan falan gecelerde araştırın demiştir. Bence bu konudaki rivâyetlerin en sağlamı yirmi birinci gece olduğu rivâyetidir.

Tirmizî: Übey b. Ka'b, Kadir gecesinin yirmi yedinci gece olduğuna dair yemin eder ve şöyle derdi: Rasûlullah (s.a.v.), Kadir gecesinin alametlerini bize bildirdi bizde saydık ve öğrendik. Ebû Kılâbe'den şöyle dediği rivâyet edilmiştir: **"Kadir gecesi Ramazan'ın son on günlerinde dolaşır durur."** Aynı şekilde Abd b. Humeyd'te bize bunu Abdurrezzak'tan, Ma'mer'den ve Eyyûb'tan nakletmiştir.

793- Zirr İbn Hubeyş (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Übey b. Ka'b'a; Ey Ebûl Münzir, Kadir gecesinin yirmi yedinci gece olduğunu nereden bildin? Dedi ki: Evet biliyorum Rasûlullah (s.a.v.)'in bize haber verdiğine göre: **"O öyle bir gecedir ki sabahında güneş parlak olarak doğmaz"** bunu böylece saydık ve öğrendik.

Allah'a yemin ederim ki; İbn Mes'ûd, o gecenin Ramazan'ın yirmi yedinci gecesi olduğunu mutlaka biliyordu. Fakat böyle bir söze güvenirler ve ibadetlerini azaltırlar diye insanlara bu bu gecenin bu günde olduğunu söylemeyi hoş karşılamamıştır. (Müslim, Sıyam: 40; İbn Mâce, Sıyam: 56)

⊙ **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

794- Uyeyne b. Abdurrahman (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Babam şöyle anlatmıştı: Ebû Bekre'nin yanında Kadir gecesinden bahsedildi de o da şöyle dedi: Benim, Kadir gecesini Ramazan'ın son on gününde aramam Rasûlullah (s.a.v.)'den işittiğim bir hadisten dolayıdır. Peygamber (s.a.v.)'den işittiğime göre, şöyle buyurmuştu: **"Kadir gecesini son on günün dokuzunda, yedisinde, beşinde ve üçünde veya son gecede arayın."** Ebû Bekre, Ramazan'ın yirmi gününde normal olarak bir yıl içindeki kıldığı namaz gibi namaz kılar son on gün gelince olanca gücünü harcayarak Kadir gecesini bulmaya ve değerlendirmeye çalışırdı. (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

◉ **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

BÖLÜM: 73

➤ RASÛLULLAH (S.A.V.), RAMAZAN'IN SON ON GÜNÜNDE NE YAPARDI?

795- Ali (r.a.)'den rivâyete göre: **"Rasûlullah (s.a.v.), Ramazan'ın son on gününde aile fertlerini ibadet etmeleri için uyandırırdı."** (Müslim, İtikaf: 3; Buhârî, Teravih: 6)

◉ **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

796- Âişe (r.anha)'dan rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.); Ramazan'ın son on gününde ibadet ve kulluk için gösterdiği çabayı başka zamanlarda göstermezdi. (Müslim, İtikaf: 3; Buhârî, Teravih: 6)

◉ **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahih garibtir.

BÖLÜM: 74

➤ KIŞIN KISA GÜNLERDE TUTULAN ORUÇ ZAHMETSİZDİR

797- Âmir b. Mes'ûd (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Soğukta elde edilen ganimet kış günlerinde tutulan oruçtur."** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

◉ **Tirmizî:** Bu hadis mürseldir. Çünkü Âmir b. Mes'ûd, Rasûlullah (s.a.v.)'e yetişmemiştir. İbrahim b. Âmir el Kureşî'nin babasıdır. Şu'be ve Sevrî kendisinden hadis rivâyet etmiştir.

BÖLÜM: 75

➤ BAKARA SÛRESİ 184. AYETİNİN TEFSİRİ

798- Seleme b. Ekvâ' (r.a.)'den rivâyet edildiğine göre, şöyle demiştir: Bakara sûresinin 184. ayeti olan: **"... oruç tutmaya gücü yetmeyenlere veya zorla güç yetirip de orucu tutamayıp yiyen kimselerin üzerine bir yoksulu doyurması gereklidir."** Ayeti nazil olunca dileyenimiz oruç tutmaz fidye verirdi. Devamındaki 185. ayet nazil olunca bu önceki ayeti hükümsüz kılmış oldu. (Müslim, Sıyam: 25)

◉ **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahih garibtir. Yezîd; Seleme b. el Ekvâ'nın azatlı kölesi Ebû Ubeyde'nin oğludur.

BÖLÜM: 76

➤ RAMAZANDA YOLCULUĞA ÇIKARKEN YEMEK, YEMEK VE NAMAZI KISALTMAK

799- Muhammed b. Ka'b (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Bir Ramazan günü yolculuğa çıkmak isteyen Enes b. Mâlik'in yanına geldim; biniti hazırlanmış yolculuk elbiselerini de giyinmişti. Yemek istedi ve yedi. Bende ona: **"Bu yaptığın sünnet midir?"** dedim. **"Sünnettir"** dedi ve binitine bindi. (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

800- Muhammed b. Ka'b'tan rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Enes b. Mâlik'e Ramazanda geldim..."** dedi ve önceki hadisin bir benzerini bize nakletti. (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

◉ **Tirmizî:** Bu hadis hasendir. Muhammed b. Cafer, Ebû Kesir'in oğlu olup, Medîneli ve güvenilir bir kimsedir. İsmail b. Cafer'in de kardeşidir. Abdullah b. Cafer ise Necîh'in oğlu ve Ali b. el Medinî'nin babasıdır. Yahya b. Maîn onun hadis konusunda zayıf olduğunu söyler.

Bazı ilim adamları bu hadisle amel ederek: **"Yolculuğa çıkacak kimsenin çıkmazdan önce evinde yemeğini yemesi gerektiğini şehrin ve köyün duvarları görünmez oluncaya kadar da namazı kısaltması gerektiğini"** söylerler İshâk b. İbrahim el Hanzalî de aynı kanaattedir.

BÖLÜM: 77

➤ ORUÇLUNUN ARMAĞANI NEDİR?

801- Hasen b. Ali (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Oruçlunun armağanı koku cinsinden sürünülecek şeyler, tütsülenecek malzemelerdir."** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

◉ **Tirmizî:** Bu hadis garibtir. Senedi pek sağlam değildir. Bu hadisi sadece Sa'd b. Tarif'in rivâyetiyle bilmekteyiz. Sa'd b. Tarif'in hadiste zayıf olduğu söylenmiştir. Umeyr b. Me'mûm da aynı şekilde zayıf görülenlerdendir.

BÖLÜM: 78

➤ RAMAZAN VE KURBAN BAYRAMI NE ZAMANDIR?

802- Âişe (r.anha)'dan rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) buyurdular ki: **"Ramazan bayramı; Müslümanların oruçlarını açtıkları gün, Kurban bayramı ise; Müslümanların kurban kestikleri gündür."** (İbn Mâce, Sıyam: 9)

◉ **Tirmizî:** Muhammed'e sordum; Muhammed b. Münkedir, Âişe'den hadis işitmiş midir? Muhammed **"Evet"** dedi ve rivâyetinde **"Âişe'den işittim"** diyor.

Tirmizî: Bu hadis bu şekliyle hasen garib sahihtir.

BÖLÜM: 79

➤ RASÛLULLAH (S.A.V.), ON GÜNDEN FAZLA İTİKAF YAPMIŞMIDIR?

803- Enes b. Mâlik (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.), Ramazan'ın son on gününde itikaf yapardı. Bir sene itikaf yapmamıştı ki; bir sonraki yıl, yirmi gün itikaf yaptı."** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

◉ Enes b. Mâlik rivâyeti olarak bu hadis hasen sahih garibtir. İlim adamlarından bir kısmı niyetine göre tamamlayamayan itikafını bozan kimseye kaza etmesi gerekir derler ve şu hadisi delil olarak kullanırlar: **"Rasûlullah (s.a.v.) bir defasında itikaftan çıktı ve onun yerine Şevval ayında on gün itikaf yapmıştı."** Mâlik bu görüştedir.

Bir kısım ilim adamları ise: İtikaf yapmayı adak olarak ortaya koyup kendine vâcib hale getirmemiş ise nafile olarak yaptığı bir ibadeti bozmuş ise kaza etmesi gerekmez. Ancak kendi arzu ve isteği ile yaparsa olabilir. Ama böyle kaza etmek kendisine vâcib değildir. Şâfiî'nin görüşü de budur. Şâfii diyor ki: **"Hac ve Umre ibadetleri dışında yapmak mecburiyeti olmadığın bir ibadete girişir sonra da ondan vazgeçer veya bozarsan kaza etmen gerekmez."**

Bu konuda Ebû Hüreyre'den de hadis rivâyet edilmiştir.

BÖLÜM: 80

➢ İTİKAF YAPAN HANGİ İHTİYACI İÇİN MESCİDDEN ÇIKABİLİR?

804- Âişe (r.anha)'dan rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.) itikafta iken mescide bitişik olan odasından bana başını uzatır ben de saçlarını tarardım. Sadece tuvalet ihtiyacı için itikaf ettiği yerden çıkar eve girerdi."** (Buhârî, Hayz: 3; Müslim, Hayz: 3)

⊙ **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir. Pek çok kimse bu hadisi Mâlik, Şihâb, Urve, Amre ve Âişe'den rivâyet etmişlerdir. Bazı kimselerde Mâlik, İbn Şihâb, Urve, Amre ve Âişe'den rivâyet etmekte olup sahih olan Urve, Amre, Âişe rivâyetidir.

805- Leys b. Sa'd (r.a.)'in, İbn Şihâb'tan, Urve, Amre ve Âişe'den rivâyet ettiği hadis-i şerife göre: İlim adamları; itikafa giren kimsenin sadece insanî ihtiyaçları olan küçük ve büyük abdestini gidermek için itikaf yerinden çıkabileceğine topluca karar vermişlerdir.

⊙ Diğer konularda yani hasta ziyareti, cumaya katılmak ve cenazeye katılmak gibi durumlarda farklı görüşler ortaya koymuşlardır. Rasûlullah (s.a.v.)'in ashabından ve sonrakilerden bir kısmı itikafa girerken cumaya katılacağını, cenazeye katılacağını ve hasta ziyaret edeceğini şart koşmuş ise bu şart koştuğu şeyleri yapabilir.

Sûfyân es Sevrî ve İbn'ül Mübarek bu görüştedir. Bir kısım ilim adamları ise bunlardan hiçbirini yapamaz diyorlar ve itikafa girecek kimsenin bir şehrin Cuma kılınan bir mescidinde girmesi gerektiğini söylüyorlar. İtikaf yerinden Cumaya gitmesini hoş karşılamıyorlar ve Cumayı terk etmesine de cevaz vermiyorlar ve **"İtikafa sadece Cuma kılınan bir camide girmesi gerekir"** diyorlar böylece sadece tuvalet ihtiyacı için çıkabileceğini diğerleri için itikaf yerini terk etmesinin itikafını bozacağı görüşündedirler. Şâfii ve Mâlik gibi; **Ahmed;** Âişe'nin hadisine göre: **"Hastayı ziyaret edemez cenazeye de katılamaz"** demektedirler.

İshâk ise: İtikafa girmeden önce şart koşmuş ise; **"Cenazeye de katılabilir hastayı da ziyaret edebilir"** demektedirler.

BÖLÜM: 81

➢ RAMAZAN GECELERİNİ DEĞERLENDİRMEK

806- Ebû Zerr (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: "Rasûlullah (s.a.v.) ile beraber oruç tuttuk Ramazan ayının son haftasına kadar bize farz namazdan başka bir namaz kıldırmadı. Ramazan'ın bitmesine bir hafta kala gecenin üçte biri geçinceye kadar namaz kıldırdı altıncı gün namaz kıldırmadı beşinci gün gecenin yarısına kadar bize namaz kıldırdı. Bizde dedik ki: **"Ey Allah'ın Rasûlü bu gecenin geri kalan kısmında da bize nafile namaz kıldırsanız?"** Bunun üzerine şöyle buyurdu: **"Her kim imam namazı bitirinceye kadar onunla namaz kılarsa geceyi ibadet etmiş gibi sevap yazılır."**

Sonra Ramazan ayının son üç günü kalıncaya kadar bize namaz kıldırmadı üçüncü gün kıldırdı çoluk çocuğunu da çağırdı ve **"Felah"** geçirme korkusuna düşünceye kadar bize namaz kıldırdı. Ebû Zerr'e **"Felah"** nedir? dedim. **"Sahur"** dedi. (Nesâî, Sehv: 103; İbn Mâce, İkame: 173)

⊙ **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

Ramazan gecelerindeki ibadet konusunda ilim adamları farklı görüşler ortaya koymuşlardır. Bir kısmı vitr ile birlikte **"kırk bir"** rekat kılınması görüşündedirler. Medîneliler bu görüşte olup Medîne'de bu uygulama geçerlidir. İlim adamlarından pek çoğu ise: Peygamber

(s.a.v.)'in ashabından Ömer, Ali ve başkaları tarafından rivâyet edilen **"yirmi"** rekat kılınması görüşündedirler. Sevrî, İbn'ül Mübarek ve Şâfii'de bu görüştedir.

Şâfii diyor ki: Memleketimiz olan Mekke'de ben **"yirmi"** rekat kılındığına şâhid oldum.

Ahmed ise: Bu konuda pek çok görüşler vardır diyor ve hiçbiri hakkında bir hüküm ortaya koymuyor.

İshâk ise: Übey b. Ka'b'tan rivâyet edilen **"kırk bir"** rekat kılmayı tercih ederim demektedir. İbn'ül Mübarek, Ahmed ve İshâk Ramazan da gece namazının imamla kılınması gerektiğini tercih etmiştir.

Şâfii ise: Okuması düzgün olan kimsenin kendi başına kılabileceğini tercih etmektedir. Bu konuda Âişe, Numân b. Beşîr ve İbn Abbâs'tan da hadis rivâyet edilmiştir.

BÖLÜM: 82

➤ ORUÇLU KİMSEYE İFTAR VEREN KİMSENİN DEĞER VE KIYMETİ

807- Zeyd b. Hâlid el Cühenî (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Her kim bir oruçluya iftar yemeği verirse kendisine onun sevâbı kadar sevap vardır oruçlunun sevâbından bir şey eksiltmeksizin."** (İbn Mâce, Sıyam: 45)

◉ **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

BÖLÜM: 83

➤ RAMAZAN GECELERİNİ İBADETLE DEĞERLENDİRMEYE TEŞVİK

808- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre; Rasûlullah (s.a.v.) kesinlikle emretmeksizin Müslümanların Ramazan gecelerini ibadetle geçirmelerini teşvik ederek şöyle buyururdu: **"Her kim inanarak ve karşılığını da Allah'tan bekleyerek Ramazan gecelerini ibadetle değerlendirirse o kimsenin geçmiş günahları bağışlanır."** Ramazan geceleri bu şekilde değerlendirilirken Rasûlullah (s.a.v.) vefat etti Ebû Bekir (r.a.)'ın halifeliği döneminde ve Ömer (r.a.)'ın halifeliğinin başlarına kadar bu şekilde devam etti. (Müslim, Salatül Müsafirin: 25; Ebû Dâvûd, Ramazan: 1)

◉ Bu konuda Âişe'den de hadis rivâyet edilmiştir. Bu hadis aynı şekilde Zührî, Urve ve Âişe'den de rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Bu hadis hasen sahihtir.

7: HAC BÖLÜMLERİ

BÖLÜM: 1

➢ MEKKENİN KUTSALLIĞI

809- Ebû Şüreyh el Adevî (r.a.)'den rivâyete göre: Ebû Şüreyh, Amr b. Saîd'e: -Mekke'ye ordu gönderirken- Ey komutan bana izin ver de sana Rasûlullah (s.a.v.)'in Mekke fethinin ertesi günü söylediği bir sözü anlatayım. Bu sözü benim kulaklarım işitmiş kalbim (aklım) kavramış gözlerim de görmüştür. Rasûlüllah (s.a.v.) bu konuşmasına Allah'a hamd ve sena ile başlamış ve şöyle buyurmuştur: **"Şüphesiz Mekke'yi insanlar değil Allah haram kılmıştır. Dolayısıyla Allah'a ve ahiret gününe iman eden hiçbir kimsenin orada kan dökmesi ve oradan bir ağaç kesmesi helal değildir. Rasûlullah (s.a.v.)'in Mekke'de yaptığı savaşından yola çıkarak kendisi için savaşmaya ruhsat görürse ona: Allah bu konuda Rasûlüne izin verdi ama sana izin vermedi deyin! Bana da gündüzün bir anında bu izin verilmişti. Mekke'nin dünkü haramlığı bugün de aynen devam etmektedir. Bu durumu burada bulunan ve duyanlar bulunmayanlara duyursun."**

Ebû Şüreyh'e bunu söyleyince Amr sana ne dedi denildi. Amr b. Saîd ise: Ey Ebû Şureyh! Bunu senden daha iyi bilirim muhakkak ki bu haram bölgesi Âsi'yi barındırmaz, kan yüzünden kaçıp geleni ve bozguncuyu barındırmaz cevabını verdi. (Buhârî, İlim: 38; Müslim, Hac: 82)

◉ **Tirmizî:** Hadiste geçen **"Bi harbetin"** kelimesi **"Bi hızyetin"** yani utanç duyulacak bir durumla kaçıp geleni de barındırmaz şeklinde de rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Bu konuda Ebû Hüreyre ve İbn Abbâs'tan da hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Ebû Şüreyh hadisi hasen sahihtir. Ebû Şüreyh el Huzaî'nin ismi Huveylid b. Amr el Adevî el Ka'bî'dir. Hadiste geçen **"Vela Fârran bi harbetin"** sözünün manası cinayet demektir. Yani bir kimse bir cinayet işler elini kana bulaştırdıktan sonra gelir hareme sığınırsa haremde bu kişi barındırılmaz ona cezası uygulanır.

BÖLÜM: 2

➢ HAC VE UMRENİN SEVÂBI

810- Abdullah b. Mes'ûd (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Hac ve Umreyi beraber yapınız çünkü Hac ve Umre günahları ve fakirliği giderir. Tıpkı demir, altın ve gümüşün kir ve pasını körüğün giderdiği gibi kabul edilmiş haccın sevâbı ise ancak Cennettir."** (Nesâî, Menasik: 6)

◉ **Tirmizî:** Bu konuda Ömer, Âmir b. Rabia, Ebû Hüreyre, Abdullah b. Hubşî, Ümmü Seleme ve Câbir'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: İbn Mes'ûd hadisi hasen sahih garibtir.

811- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyet edildiğine göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) buyurdu: **"Her kim hacceder ve bu yaptığı hac süresince her türlü kötü sözden ve Allah'ın çizdiği dosdoğru yolundan dışarı çıkmak gibi bir suç işlemezse geçmiş günahları affedilir."** (Buhârî, Hac: 4; Müslim, Hac: 79)

◉ **Tirmizî:** Ebû Hüreyre hadisi hasen sahihtir.

Ebû Hazim, Küfeli olup kendisine **"Eşcai"** de denilir. İsmi Selman olup Eşca kabilesine mensup olan Azze isimli birinin azâd edilmiş kölesidir.

BÖLÜM: 3

➢ HAC YAPMAYANLAR HAKKINDA SERT HÜKÜM

812- Ali (r.a.)'den rivâyet edildiğine göre Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Mekke'ye gidebilecek kadar binit ve azık imkanı olup ta haccetmeyen kimsenin Yahudi veya Hıristiyan olarak ölmesinin ne önemi vardır. Çünkü Allah Kitabında Âl-i imrân sûresi 97. ayette "... Ka'be'yi haccetmek gücü yeten tüm Müslümanların yerine getirmek zorunda oldukları bir görevdir. Kim bu vazifeyi inkar edip yapmazsa bilsin ki: Allah tüm alemlerden bağımsız olup her bakımdan kendi kendine yeterlidir"** böyle buyurmaktadır. (Tirmîzî rivâyet etmiştir.)

◉ **Tirmizî:** Bu hadis garib olup sadece bu şekliyle biliyoruz. Senedinde söz edilmiştir. Hilâl b. Abdullah meçhul bir kimsedir, Hâris'inde hadiste zayıflığı söylenir.

BÖLÜM: 4

➢ HACCIN FARZ OLMASININ ŞARTI NEDİR?

813- İbn Ömer (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Bir adam Rasûlullah (s.a.v.)'e gelerek; Ey Allah'ın Rasûlü! **"Haccı farz kılan şey nedir?"** Diye sordu. Rasûlullah (s.a.v.) de: **"Azık ve binit imkanının bulunmasıdır cevabını verdi."** (İbn Mâce, Menasik: 6; Buhari, Hac: 1)

◉ **Tirmizî:** Bu hadis hasendir. İlim adamları, uygulamalarını bu hadise göre yapmakta olup **"Yiyeceği ve biniti olan kimseye hac farzdır"** derler. İbrahim b. Yezîd el Havzî el Mekkî'dir. Bazı ilim adamları hafızası yönünden bu şahıs hakkında söz etmişlerdir.

BÖLÜM: 5

➢ KAÇ SEFER HAC YAPMAK FARZDIR?

814- Ali b. ebî Tâlib (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Âl-i imrân 97. ayeti nazil olunca, kimileri şöyle dediler: **"Ey Allah'ın Rasûlü her sene mi? Rasûlullah (s.a.v.) sustu onlar yine sordular her sene mi?"** Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.): **"Hayır"** dediler. **"Evet deseydim her sene farz olacaktı."** Bunun üzerine Allah, Maide sûresi 101. ayetini indirdi. **"Ey iman edenler açıklandığı zaman size zorluk verip üzecek şeyleri sormayın..."** (İbn Mâce, Menasik: 2)

◉ **Tirmizî:** Bu konuda İbn Abbâs ve Ebû Hüreyre'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Ali (r.a.)'ın hadisi hasen garibtir. Ebûl Bahterî'nin adı Saîd b. ebî İmrân'dır. Saîd b. Feyrûz'da denir.

BÖLÜM: 6

➢ RASÛLULLAH (S.A.V.) KAÇ SEFER HAC YAPMIŞTI?

815- Câbir b. Abdillah (r.a.)'den rivâyete göre: **"Rasûlullah (s.a.v.), üç kere hac yapmıştır. Hicretten önce iki hac, hicretten sonra umre ile beraber bir hac ki bu haccında Rasûlullah (s.a.v.) altmış üç deve getirmişti geri kalan (otuz yedi) deveyi de Ali, Yemen'den getirmişti. Ebû Cehil'in**

burnunda gümüş halka bulunan devesi de bunların arasında idi. Rasûlullah (s.a.v.) bunların hepsini kurban etti ve hepsinden birer parça alınıp pişirilmesini emretti de Rasûlullah (s.a.v.) onun suyundan içti." (İbn Mâce, Menasik: 84)

◉ **Tirmizî:** Sûfyân'ın rivâyeti olan bu hadis garibtir. Bu hadisi sadece Zeyd b. Hubab'ın rivâyetiyle bilmekteyiz. Abdullah b. Abdurrahman'ın bu hadisi kendi yazdığı hadislerde Abdullah b. ebiz Ziyâd'tan rivâyet ettiğini gördüm. Muhammed'e bu hadis hakkında sordum; Sevrî'nin, Cafer'den, babasından, Câbir'den rivâyeti olarak tanımadı ve bu hadisi pek makbul saymadı ve şöyle dedi: Bu hadis Sevrî'den Ebû İshâk'dan ve Mücahid'den mürsel olarak rivâyet edilmiştir.

Katâde'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Enes b. Mâlik'e sordum **"Rasûlullah (s.a.v.) kaç sefer haccetti?"** Dedi ki: **"Bir hac ve dört umre yaptı;** Zilkade'de bir umre, Hudeybiye umresi, Hac ile birlikte yaptığı umre ve Huneyn ganimetini dağıttığı zaman yaptığı **"Cirane"** umresi.

Tirmizî: Bu hadis hasen sahihtir. Habban b. Hilâl; Ebû Habib el Basrî'dir. O güvenilen ve hürmete layık bir insandır. Yahya b. Saîd el Kattan onun güvenilir bir kimse olduğunu söylemiştir.

BÖLÜM: 7

➢ PEYGAMBER (S.A.V.) KAÇ UMRE YAPMIŞTIR?

816- İbn Abbâs (r.a.)'den rivâyete göre: **"Rasûlullah (s.a.v.) dört umre yaptı; Hudeybiye umresi, bir sonraki yıl kaza umresi, ciraneden yaptığı umre, son olarak ta veda haccıyla beraber yaptığı umre."** (İbn Mâce, Menasik: 50)

◉ **Tirmizî:** Bu konuda Enes, Abdullah b. Amr ve İbn Ömer'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: İbn Abbâs hadisi hasen garibtir. İbn Uyeyne bu hadisi Amr b. Dinar, İkrime'den, Rasûlullah (s.a.v.) dört umre yaptı diyor ve İbn Abbâs'ı zikretmiyor.

Tirmizî: Bu hadisi aynı şekilde Saîd b. Abdurrahman el Mahzumî, Sûfyân b. Uyeyne vasıtasıyla Amr b. Dinar'dan, İkrime'den rivâyet etmiştir.

BÖLÜM: 8

➢ PEYGAMBER (S.A.V.) İHRAMA NEREDE GİRMİŞTİ?

817- Câbir b. Abdillah (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Peygamber (s.a.v.) haccetmek isteğini insanlara duyurunca hepsi toplandılar. Beyda denilen yere gelince ihrama girdi."** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

◉ **Tirmizî:** Bu konuda İbn Ömer, Enes ve Misver b. Mahreme'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Câbir hadisi hasen sahihtir.

818- İbn Ömer (r.a.)'den rivâyete göre, demiştir ki: **"Beyda da, Rasûlullah (s.a.v.) ihrama girdi diyerek yalan söylüyorsunuz. Vallahi Rasûlullah (s.a.v.), Telbiyeye; Zülhüleyfe mescidinin yanında ağacın bulunduğu yerden itibaren başlamıştı."** (Buhârî, Hac: 34; Müslim, Hac: 23)

◉ **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

BÖLÜM: 9

➢ PEYGAMBER (S.A.V.) TELBİYE GETİRMEYE NE ZAMAN BAŞLADI?

819- İbn Abbâs (r.a.)'den rivâyete göre: **"Rasûlullah (s.a.v.), ihram için kılınan namazın sonrasında telbiye getirmeye başladı."** (Nesâî, Menasik: 56; Müslim, Hac: 4)

◉ **Tirmizî:** Bu hadis hasen garibtir. Bu hadisi Abdusselam b. Harb'den başkasının rivâyet ettiğini bilmiyoruz. İlim adamları bunu müstehab görmüşlerdir. Yani umre yapacak kimse ihram için kıldığı namazdan sonra telbiyeye başlamalıdır.

BÖLÜM: 10

➢ YALNIZCA YAPILAN HAC "HACCI İFRÂD"

820- Âişe (r.anha)'dan rivâyet edildiğine göre: **"Rasûlullah (s.a.v.) umre yapmaksızın tek başına hac yapmıştır."** (Müslim, Hac: 19; Ebû Dâvûd, Menasik: 23)

◉ **Tirmizî:** Bu konuda Câbir ve İbn Ömer'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Âişe hadisi hasen sahihtir. Bazı ilim adamları uygulamalarını bu hadisle yapar. İbn Ömer (r.a.)'den rivâyete göre: **"Peygamber (s.a.v.) tek başına hac yapmıştır. Ebû Bekir, Ömer ve Osman da tek başına hac yapmışlardır.** Bu hadisi bu şekilde bize Kuteybe, Abdullah b. Nafi' es Saiğ, Ubeydullah b. Ömer, Nafi' ve İbn Ömer yoluyla aktarmıştır.

Tirmizî: Sevrî diyor ki: **"Tek başına hac yapılabilir. Hac ve Umre birlikte de yapılabilir. Veya tek bir ihramla hem hac hemde umre bir arada yapılabilir, hepsi güzeldir."** Şâfii'de aynı şekilde diyor ve şunu ekliyor: **"Bizce en sevimli olan yalnızca yapılan hac'dır. Sonra temettü haccı, daha sonra da kıran haccı gelir."**

BÖLÜM: 11

➢ HAC VE UMREYİ İKİSİNİ BİR ARADA YAPMAYA NİYET ETMEK

821- Enes b. Mâlik (r.a.)'den rivâyete göre, demiştir ki: Rasûlullah (s.a.v.)'in şöyle dediğini işittim: **"Hem umre hem hac yapmak üzere emrine boyun eğdim."** (Buhârî, Hac: 35; Müslim, Hac: 23)

◉ **Tirmizî:** Bu konuda Ömer ve İmrân b. Husayn'dan da hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Enes hadisi hasen sahihtir. Bazı ilim adamları bu hadisle uygulamalarını yapmakta olup Küfeliler ve başkaları bu hadisi tercih etmişlerdir.

BÖLÜM: 12

➢ UMRE İLE HACCIN BİR NİYET VE İHRAMLA YAPILMASI "TEMETTU HACCI"

822- İbn Abbâs (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.), Ebû Bekir, Ömer ve Osman, umre ve haccı birlikte yapmışlardı. Bunu ilk yasaklayan kimse Muaviye'dir."** (Nesâî, Menasik: 50; Müslim, Hac: 23)

823- Muhammed b. Abdullah b. Hâris b. Nevfel (r.a.)'den rivâyete göre: Sa'd b. ebî Vakkâs ile Dahhâk b. Kays'ın Hac ile Umreyi birlikte yapma konusunu aralarında müzakere ettiklerini işitmişti. Dahhâk b. Kays diyordu ki: **"Bu işi Allah'ın emrini bilmeyenler yapar."** Bunun üzerine Sa'd: **"Ey kardeşimin oğlu çirkin konuştun"** dedi. **Dahhâk: "Ömer b. Hattâb bu işi yasaklamıştı"** deyince Sa'd şöyle cevap verdi: **"Hac ve Umreyi bir arada yapmayı Rasûlullah (s.a.v.)'de; Ömer'le beraber biz de yaptık."** (Nesâî, Menasik: 50; Müslim, Hac: 23)

◉ **Tirmizî:** Bu hadis sahihtir.

824- İbn Şihâb (r.a.)'den rivâyet edildiğine göre: Sâlim b. Abdullah, Şam halkından bir adamın Abdullah b. Ömer'e hac ve umreyi birlikte yapmayı sorduğunu İbn Şihâb'a anlatmıştı. Abdullah b. Ömer; **"Bu tür hac ve umre yapmak helaldir"** dedi. Şamlı adam: **"Baban bu tür hac ve umre yapmayı yasaklamıştır"** deyince Abdullah b. Ömer dedi ki: **"Babam yasaklamış olsa bile Rasûlullah (s.a.v.) hac ve umreyi ikisini bir arada yapmıştır. Böyle bir durumda babamın emrine mi uyulur, yoksa Rasûlullah (s.a.v.)'in emrine mi?** dedi. Şamlı adam: **"Elbette Rasûlullah (s.a.v.)'in emrine uyulur"** deyince Abdullah b. Ömer de: **"Rasûlullah (s.a.v.)'in bu şekilde hac ve umreyi bir arada yaptığı bir gerçektir"** dedi. (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

◉ **Tirmizî:** Bu konuda Ali, Osman, Câbir, Sa'd, Esma binti ebî Bekir ve İbn Ömer'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: İbn Abbâs hadisi hasen sahihtir. Rasûlullah (s.a.v.)'in ashabından ve diğerlerinden bir kısım ilim adamları temettu haccının yapılabileceğini tercih etmişlerdir. **Temettu:** Hac aylarında umre yapmaya niyet etmek demektir. Bu kimse hac edinceye kadar Mekke'de kalır ve haccını da yapar kurbanını da keser kurban bulamaz ise üç gün Mekke'de yedi gün de memleketine gidince oruç tutmalıdır. Tutacağı üç gün orucun son gününün arefe günü olması müstehabtır. Zilhiccenin on gününde bu üç orucu tutamazsa Teşrik günleri denilen bayramın 2-3-4. günleri tutmalıdır. Rasûlullah (s.a.v.)'in ashabından İbn Ömer, Âişe, Mâlik, Şâfii, Ahmed ve İshâk'da bu görüştedirler. Kimi ilim adamları da: **"teşrik günleri oruç tutamaz"** diyorlar ki: Küfeliler bu görüştedirler.

Tirmizî: Hadisçiler, Temettu haccını tercih ederler. Şâfii, Ahmed ve İshâk'da bunlardandır.

BÖLÜM: 13

➤ TELBİYE NEDİR? VE NASIL YAPILIR?

825- İbn Ömer (r.a.)'den rivâyet edilmiştir, Rasûlullah (s.a.v.)'in telbiyesi şöyle idi: **"Her zaman ve her yerde emir ve komuta senindir, bende bu komuta uydum. Allah'ım her an uymaktayım senin ortağın yok her zaman uymak durumundayım tüm emirlerine... Tüm eksiksiz övgüler sana tüm nimetler senin saltanat emir ve komuta da sadece sana ait olup senin hiçbir ortağın yoktur."** (Buhârî, Hac: 26; Müslim, Hac: 3)

◉ **Tirmizî:** Bu konuda İbn Mes'ûd, Câbir, Âişe, İbn Abbâs ve Ebû Hüreyre'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: İbn Ömer hadisi hasen sahihtir. Rasûlullah (s.a.v.)'in ashabından ve başkalarından bir kısım ilim adamları uygulamalarını bu hadise göre yaparlar. Sûfyân, Şâfii, Ahmed, İshâk bunlardandır.

Şâfii diyor ki: Bir kimse telbiyeden sonra Allahı büyüklemek için bir şeyler ilave ederse sakıncası inşallah yoktur. Fakat bence sadece Rasûlullah (s.a.v.)'in telbiyesini okuması yeterlidir. **"telbiyeye ilave etmekte sakınca yoktur"** dememiz ibn Ömer'in hem telbiyeyi aynen söylemesi hem de ilave yapması sebebiyledir.

826- İbn Ömer (r.a.)'den şöyle rivâyet edilmiştir. Abdullah b. Ömer telbiye getirir ve bu Rasûlullah (s.a.v.)'in telbiyesidir der şunu ilave ederdi: **"Emrine uydum, emrine uydum, yardımlar senden, tüm hayırlar senin elindedir, tüm istenenler senden istenmeli, tüm yapılanlar senin için yapılmalı."** (Buhârî, Hac: 26; Müslim, Hac: 3)

◉ Bu hadis hasen sahihtir.

BÖLÜM: 14

➤ TELBİYE GETİRMEK VE KURBAN KESMENİN DEĞER VE KIYMETİ

827- Ebû Bekir (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.)'e hangi hac daha değerlidir diye soruldu da buyurdular ki: **"Bol bol telbiye getirilen ve çok kurban edilerek yapılan hactır."** (İbn Mâce, Menasik: 15)

828- Sehl b. Sa'd (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Bir Müslüman telbiye getirdiğinde yeryüzünün her bir tarafında taş ağaç toprak ne varsa hepsi onunla birlikte telbiye getirir yani o kimseye eşlik ederek şâhidlik eder."** (İbn Mâce, Menasik: 15)

◉ Hasan b. Muhammed ez Zaferânî ve Abdurrahman b. Esved, Ebû Amr el Basrî dediler ki: Ubeyde b. Humeyd, Umare b. Gâziyye'den, Ebû Hazim'den, Sehl b. Sa'd'den ve Peygamber (s.a.v.)'den İsmail b. Ayyaş hadisinin benzerini bize naklettiler.

Tirmizî: Bu konuda İbn Ömer ve Câbir'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Ebû Bekr hadisi garibtir. Bu hadisi sadece İbn ebî Füdeyk'in, Dahhâk b. Osman'dan yaptığı rivâyetiyle bilmekteyiz. Muhammed b. Münkedir, Abdurrahman b. Yerbu'dan hadis işitmemiştir. Muhammed b. Münkedir, Abdurrahman b. Yerbu'dan hadis işitmemiştir. Muhammed b. Münkedir, Abdurrahman b. Yerbu'un oğlu Said vasıtasıyla Abdurrahman b. Yerbu'dan başka bir hadis rivâyet etmiştir. Ebû Nuaym et Tahhan, Dırar b. Surad bu hadisi İbn ebî Füdeyk'den, Dahhâk b. Osman'dan, Muhammed b. Münkedir'den Saîd b. Abdurrahman b. Yerbu'dan ve babasından Ebû Bekir'den rivâyet etmiş olup Dırar bu rivâyetinde yanılmıştır.

Tirmizî: Ahmed b. Hasen'den işitim şöyle diyordu: Ahmed b. Hanbel şöyle diyor: Her kim bu hadisin senedinde Muhammed b. Münkedir, İbn Abdurrahman b. Yerbu' ve babasından diyerek rivâyet ederse mutlaka yanılmıştır.

Muhammed'den işittim şöyle diyordu: Dırar b. Sured'in, İbn ebî Füdeyk'den rivayetini ona hatırlattığımda **"o yanlıştır"** dedi. Bende başkalarının da İbn ebî Füdeyk'den Dırar'ın rivâyeti gibi rivâyet ettiklerini söyledim. Dedi ki: Bunlar **"hiçbir şey"** değildir. Doğrusu şudur ki o hadisi ibn ebî Füdeyk'den rivâyet ettiler ve senedinde Saîd b. Abdurrahman demediler. Buhârî'nin, Dırar b. Sured'i zayıf kabul ettiğini gördüm. **"Ac"** Telbiyeyi yüksek sesle getirmek demektir. **"Sec"** ise deve kesmek demektir.

BÖLÜM: 15

➤ TELBİYEYİ YÜKSEK SESLE GETİRMEK GEREKİR

829- Sâib b. Hallâd (r.a.), babasından rivâyet edip şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Cebrail bana geldi ve ashabıma ihlal ve telbiyede seslerini yükseltmelerini emretmemi emir buyurdu."** (Nesâî, Menasik: 55; İbn Mâce, Menasik: 16)

◉ Bu konuda Zeyd b. Hâlid, Ebû Hüreyre ve İbn Abbâs'tan da hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Hallâd'ın babasından rivâyet ettiği hadis hasen sahihtir. Bazıları bu hadisi Hallâd b. Sâib'den, Zeyd b. Hâlid'den rivâyet etmişlerdir ki sahih değildir. Sahih olan rivâyet Hallâd b. Sâib'in babasından yaptığı rivâyettir. Hallâd b. Sâib, Hallâd b. Süveyd el Ensarî'dir.

BÖLÜM: 16

➤ İHRAMA GİRERKEN GUSUL YAPMAK

830- Zeyd b. Sabit (r.a.)'in babasından rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Zeyd b. Sabit, Rasûlullah (s.a.v.)'i ihrama girmek için dikişli elbiselerden soyunduğunu ve guslettiğini gördü."** (Buhârî, Hac: 38; Müslim, Hac: 13)

⊙ **Tirmizî:** Bu hadis hasen garibtir. Bazı ilim adamları ihrama girerken gusletmeyi müstehab görmüşlerdir. Şâfii'de aynı görüştedir.

BÖLÜM: 17

➤ MEKKE DIŞINDAN GELENLERİN İHRAMA GİRECEKLERİ YERLER

831- İbn Ömer (r.a.)'den rivâyete göre, bir adam nereden ihrama gireceğiz Ey Allah'ın Rasûlü dedi. Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: "Medîneliler; **"Zülhüleyfe"** den, Şamlılar; **"Cuhfe"** den, Necidliler; **"Karn"** dan, Yemenliler; **"Yelemlem"** denilen yerden ihrama girerler." (Buhârî, Hac: 11; Müslim, Hac: 2)

⊙ **Tirmizî:** Bu konuda İbn Abbâs, Câbir b. Abdullah, Abdullah b. Amr'dan da hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: İbn Ömer hadisi hasen sahihtir. İlim adamları bu hadisle amel ederler.

832- İbn Abbâs (r.a.)'den rivâyete göre, **"Rasûlullah (s.a.v.), Mekke'nin doğusunda olan kimseler için "Akık-ı" mîkat yeri olarak tayin etti."** (Ebû Dâvûd, Menasik: 8; Buhârî, Hac: 11)

⊙ **Tirmizî:** Bu hadis hasendir. Muhammed b. Ali; Ebû Cafer, Muhammed b. Ali b. Husayn b. Ali b. ebî Tâlib'tir.

BÖLÜM: 18

➤ İHRAMLI KİMSENİN GİYİNEMEYECEĞİ ELBİSELER

833- İbn Ömer (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Bir adam ayağa kalktı ve şöyle dedi: **"Ya Rasûlullah ihramda hangi çeşit elbise giymemizi emredersin?** Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Gömlek, don, bornoz, sarık ve mest giymeyiniz ayakkabısı olmayan kimse mestlerinin topuktan aşağısını keserek giysin. Zaferan ve Vers'le boyanmış elbise giymeyin ihramlı kadın yüzüne peçe örtmesin eldiven de kullanmasın."** (Buhârî, Hac: 21; Ebû Dâvûd, Menasik: 31)

⊙ **Tirmizî:** Bu hadis sahihtir. İlim adamları uygulamalarını bu hadise göre yaparlar.

BÖLÜM: 19

➤ İHRAM İÇİN GİYECEK BULAMAYANIN BAŞKA ŞEYLER GİYMESİ

834- İbn Abbâs (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.)'in şöyle dediğini işittim: **"İhrama girecek kimse peştamal bulamaz ise don giysin ayakkabı bulamayan ise mest giysin."** (Buhârî, Hac: 21; Müslim, Hac: 1)

⊙ Kuteybe, Hammad b. Zeyd ve Amr'dan hadisin benzerini rivâyet etmiştir.

Tirmizî: Bu konuda İbn Ömer ve Câbir'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Bu hadis hasen sahihtir. Bazı ilim adamları bu hadisle amel ederler, peştamal bulamayan kimsenin don giymesini, ayakkabı bulamayan kimsenin de mest giyebileceğini söylerler. Ahmed de bu görüştedir.

Bazı ilim adamları İbn Ömer hadisini kaynak alıp ayakkabı bulamayanın mest giymesi gerektiğini fakat topuklardan aşağısının kesilmesi gerektiğini söylemişlerdir. Sûfyân es Sevrî, Şâfii ve Mâlik bu görüştedirler.

BÖLÜM: 20

➤ İHRAMLI KİMSE CÜBBE VE GÖMLEK GİYEBİLİR Mİ?

835- Ya'la b. Ümeyye (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.) ihramlı olan bir bedevîyi üzerinde cübbe olduğu halde gördü ve onu çıkarmasını emretti."** (Buhârî, Hac: 21; Ebû Dâvûd, Menasik: 31)

836- Safvân b. Ya'la (r.a.), babasından bu hadisin bir benzerini rivâyet etmiştir.

⦿ **Tirmizî:** Aynı şekilde Katâde, Haccac b. Ertae ve pek çok kimseler Atâ'dan ve Ya'la b. Ümeyye'den bu hadisi rivâyet ettiler. Sahih olan rivâyet Amr b. Dinar'ın İbn Cüreyc'in; Atâ'dan Safvân b. Ya'la'dan ve babasından yaptıkları rivâyettir.

BÖLÜM: 21

➤ İHRAMLI KİMSENİN ÖLDÜREBİLECEĞİ HAYVANLAR

837- Âişe (r.anha)'dan rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Beş hayvan zararlıdır, ihramlı kimse bunları haram bölgede öldürebilir. Bunlar fare, akrep, karga, çaylak, kuduz ve yırtıcı köpekler."** (Müslim, Hac: 9; Ebû Dâvûd, Menasik: 39)

⦿ **Tirmizî:** Bu konuda İbn Mes'ûd, İbn Ömer, Ebû Hüreyre, Ebû Saîd ve İbn Abbâs'tan da hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Âişe hadisi hasen sahihtir.

838- Ebû Saîd (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"İhramlı olan kimse yırtıcı hayvanları saldırgan kuduz köpekleri, fare, akrep, çaylak, ve kargayı öldürebilir."** (Ebû Dâvûd, Menasik: 39; İbn Mâce, Menasik: 91)

⦿ **Tirmizî:** Bu hadis hasendir. İlim adamları bu hadisle amel ederek derler ki: ihramlı kimse yırtıcı hayvanları öldürebilir. Sûfyân es Sevrî, Şâfii bu kanaattedir. **Şâfii der ki:** İnsanlara ve hayvanlara saldırgan her yırtıcı hayvanı ihramlı kimse öldürebilir.

BÖLÜM: 22

➤ İHRAMLI KİMSE KAN ALDIRABİLİR Mİ?

839- İbn Abbâs (r.a.)'den rivâyete göre: **"Rasûlullah (s.a.v.) ihramlı olduğu halde kan aldırmıştı."** (Müslim, Hac: 11; Ebû Dâvûd, Menasik: 35)

⦿ **Tirmizî:** İbn Abbâs hadisi hasen sahihtir.

BÖLÜM: 23

➤ İHRAMLI KİMSE EVLENEBİLİR Mİ?

840- Nübeyh b. Vehb (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: İbn Ma'mer'in oğlunu nikahlamak istedi ve o günkü hac işleri görevlisi Ebân b. Osman'a gönderdi. Ona geldim ve şöyle dedim: **"Karedeşin İbn Ma'mer oğlunu nikahlamak istiyor seninde nikahta hazır bulunmanı istiyor."** Bunun üzerine şöyle dedi: Kanaatimce o cahil bir bedeviden başkası değildir. Çünkü ihramlı kişi ne evlenebilir nede evlendirilebilir. Veya buna yakın bir söz söyledi. Sonra Osman'dan benzeri olarak merfu bir hadisi bize aktardı. (Ebû Dâvûd, Menasik: 38)

⦿ Bu konuda Ebû Rafi' ve Meymûne'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Osman hadısı hasen sahihtir. Rasûlullah (s.a.v.)'in ashabından bazı ilim adamları bu hadisle amel ederler. Ömer b. Hattâb, Ali b. ebî Tâlib, İbn Ömer ve bazı tabiin dönemi fakihleri bunlardır. Mâlik, Şâfiî, Ahmed ve İshâk aynı görüşte olup ihramlı kimsenin evlenmesini hoş görmezler nikah yaparsa nikahı batıldır derler.

841- Ebû Rafi' (r.a.)'den rivâyet edildiğine göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.), Meymûne ile ihramsız iken evlendi, ihramsız iken gerdeğe girdi ikisinin arasında dünür başı ben idim."** (Ebû Dâvûd, Menasik: 38)

◉ **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahih olup; sadece Hammad b. Zeyd'in Matar el Verrak yoluyla Rabia'dan müsned olarak rivâyetiyle bilmekteyiz. Mâlik b. Enes, Rabia, Süleyman b. Yesâr yoluyla Peygamber (s.a.v.)'in Meymûne ile ihramsız iken evlendiğini bize rivâyet etmektedir. Mâlik bu hadisi mürsel olarak rivâyet ediyor. Aynı şekilde Süleyman b. Bilâl'de, Rabia'dan mürsel olarak rivâyet etmiştir.

Tirmizî: Yezîd b. el Esam'ın, Meymûne'den rivâyetine göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.), ihramlı değilken benimle evlendi."**

Yezîd b. Esam; Meymûne'nin kız kardeşinin oğludur.

BÖLÜM: 24

➤ PEYGAMBER (S.A.V.) İHRAMLI İKEN KİMLE EVLENMİŞTİ?

842- İbn Abbâs (r.a.)'den rivâyete göre, **"Rasûlullah (s.a.v.), Meymûne ile ihramlı iken evlenmişti."** (Buhârî, Nikah: 31; Ebû Dâvûd, Menasik: 38)

◉ Bu konuda Âişe'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: İbn Abbâs hadisi hasen sahihtir. Bazı ilim adamları uygulamalarını bu hadisle yaparlar. Sûfyân es Sevrî ve Küfeliler bunlardandır.

843- Yine İbn Abbâs (r.a.)'den rivâyete göre, **"Rasûlullah (s.a.v.) Meymûne ile ihramlı iken evlenmişti."** (Buhârî, Nikah: 31; Ebû Dâvûd, Menasik: 38)

844- Amr b. Dinar (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Ebûş Şa'sâ'dan işittim İbn Abbâs'dan şöyle naklediyordu: **"Rasûlullah (s.a.v.) ihramlı iken Meymûne ile evlendi."** (Buhârî, Nikah: 31; Ebû Dâvûd, Menasik: 38)

◉ **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

Ebûş Şa'sa'nın ismi Câbir b. Zeyd'tir. Rasûlullah (s.a.v.)'in, Meymûne ile evlenmesi konusunda değişik görüşler ortaya konulmuştur. Çünkü; Rasûlullah (s.a.v.), Mekke yolunda evlenmişti. Kimi ilim adamları Meymûne ile evlenmesi konusunda değişik görüşler ortaya konulmuştur çünkü, Rasûlullah (s.a.v.), Mekke yolunda evlenmiş. Kimi ilim adamları, Meymûne ile ihramdan önce evlenmiş evlenme işi ihramlı iken ortaya çıkmıştı yine ihramdan çıktıktan sonra Mekke yolu üzerindeki, "Şerif" denilen yerde gerdeğe girmişti. Yine Meymûne "Şerif" denilen yerde vefat etmiş ve aynı yere defnedilmişti.

845- Yezîd b. Esam (r.a.)'in, Meymûne'den rivâyetine göre: **"Rasûlullah (s.a.v.), Meymûne ile ihramlı değilken evlendi ve yine ihramsız iken gerdeğe girdi. Meymûne; "Serif" denilen yerde vefat etti ve onu orada zıfaf yapılan gölgeliğin altında defnettik."** (Ebû Dâvûd, Menasik: 38; Nesâî Menasik: 90)

◉ Bu hadis garibtir. Bu hadisi pek çok kimse Yezîd b. Esam'dan mürsel olarak: **"Rasûlullah (s.a.v.), Meymûne ile ihramda değilken evlenmişti"** denilerek rivâyet edilmiştir.

BÖLÜM: 25

➢ İHRAMLI KİMSE AV ETİNDEN YİYEBİLİR Mİ?

846- Câbir b. Abdullah (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Kendiniz avcılık yapmadığınız ve sizin için avlanmadığı takdirde kara avı ihramda iken sizin için helaldir."** (Ebû Dâvûd, Menasik: 40; Nesâî, Menasik: 78)

⊙ **Tirmizî:** Bu konuda Ebû Katâde ve Talha'dan da hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Câbir hadisi tefsir edilip yoruma kavuşturulmuş gibidir çünkü Muttalib'in, Câbir'den hadis işittiğini bilmiyoruz. Bazı ilim adamları, uygulamalarını bu hadise göre yaparak; ihramlı kimse kendisi için avlamamış veya kendisi için bir başkası tarafından avlanmamış ise av etinden yiyebilir demektedirler.

Şâfii: Bu konuda rivâyet edilen en güzel ve hoş hadis budur diyerek, uygulamalarını bu hadise göre yaptığını ortaya koymuştur. Ahmed ve İshâk'da aynı görüştedirler.

847- Ebû Katâde (r.a.)'den rivâyet edilmiştir. Ebû Katâde, Peygamber (s.a.v.) ile beraberdi, kendisi ihramlı değildi Mekke yolunda, ihramlı birkaç arkadaşıyla birlikte geri kaldı. Tam bu arada vahşi bir eşek gördü hemen o hayvanı avlamak için atına bindi arkadaşlardan kamçısını vermelerini istedi onlar bu işe yanaşmadılar, mızrağını istedi yine uzak durdular. Bu sefer kendisi alıp yaban eşeğini sıkıştırıp avladı. Rasûlullah (s.a.v.)'in ashabından bir kısmı onun etinden yedi bir kısmı da yemedi. Rasûlullah (s.a.v.)'e ulaşınca ona bu konuda sordular. O'da buyurdu ki: **"O av eti Allah'ın size yiyecek olarak verdiği bir ikramıdır."** (Ebû Dâvûd, Menasik: 40; Nesâî, Menasik: 78)

848- Kuteybe'nin, Mâlik, Zeyd b. Eslem, Atâ b. Yesâr ve Ebû Katâde'den bize aktardığına göre bu hadisin bir benzerini aktarmış olup bu Zeyd b. Eslem'in rivâyetinde Rasûlullah (s.a.v.)'in **"Yanınızda o avın etinden bir şey var mı?"** fazlalığı vardır. (Ebû Dâvûd, Menasik: 40; Nesâî, Menasik: 78)

⊙ **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

BÖLÜM: 26

➢ İHRAMLI KİMSE KENDİSİNE AVLANAN AV ETİNDEN YİYEBİLİR Mİ?

849- Sa'd b. Cessâme (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.), Ebva ve Veddan denilen yerde ona uğramıştı oda Rasûlullah (s.a.v.)'e vahşî bir eşek hediye etmişti. Rasûlullah (s.a.v.)'de onu kabul etmeyip geri çevirmişti. Onun yüzündeki hoşnutsuzluğu görünce şöyle buyurdu: **"Onu sana iade etmezdik fakat biz ihramlıyız o yüzden kabul etmedik."** (Ebû Dâvûd, Menasik: 40; Nesâî, Menasik: 78)

⊙ **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir. Rasûlullah (s.a.v.)'in ashabından ve başka dönemlerden bazı ilim adamları, uygulamalarını bu hadise göre yaparak ihramlı kimsenin av eti yemesini hoş karşılamazlar.

Şâfii diyor ki: Bu hadis bize göre, şöyle anlaşılmalıdır: Rasûlullah (s.a.v.), o avın kendisi için avlandığını zannederek hoşlanmamış ve geri çevirmiştir. Zuhrî'nin bazı arkadaşları bu hadisi Zührî'den rivâyet ettiler ve dediler ki: **"Rasûlullah (s.a.v.)'e yabanî eşek hediye edilmişti"** fakat bu rivâyet pek sağlam değildir.

Tirmizî: Bu konuda Ali ve Zeyd b. Erkâm'dan da hadis rivâyet edilmiştir.

BÖLÜM: 27

➤ İHRAMLI KİMSE DENİZ AVI YAPABİLİR Mİ?

850- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyet edildiğine göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) ile birlikte hac ve umre için çıkmıştık çekirge sürüsüyle karşılaştık çekirgeleri bastonlarımızla ve kamçılarımızla vurup öldürüyorduk. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Çekirgeleri yeyiniz çünkü o deniz avından sayılır."** (İbn Mâce, Sayd: 9; Ebû Dâvûd, Menasik: 41)

◉ **Tirmizî:** Bu hadis garibtir. Bu hadisi sadece Ebûl Mühezzim'in, Ebû Hüreyre'den rivâyetiyle bilmekteyiz. Ebûl Mühezzim'in ismi Yezîd b. Sûfyân'dır. Şu'be bu kimse hakkında ileri geri konuşmuştur. İlim adamlarından bazıları ihramlı kimsenin çekirge avlayıp yemesine izin vermişlerdir. Bir kısmı da çekirge avlayıp yiyen kimsenin sadaka vermesi gereklidir derler.

BÖLÜM: 28

➤ İHRAMLI KİMSE SIRTLAN YAKALAYABİLİR Mİ?

851- İbn ebî Ammâr (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Câbir b. Abdullah'a, sırtlan av sayılır mı? diye sordum. Evet dedi. Onu yiyebilir miyim? Dedim. Evet dedi. Bunu Rasûlullah (s.a.v.) mi böyle buyurdu dedim yine evet dedi."** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

◉ **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

Ali b. el Medînî diyor ki: Yahya b. Saîd şöyle der: Cerir b. Hazım bu hadisi rivâyet etti ve **Câbir'den, Ömer'den** dedi. İbn Cüreyc'in rivâyeti daha sahihtir. Ahmed ve İshâk'ta aynı görüştedir. Bazı ilim adamlarının ameli bu hadise göredir. Yani **"Sırtlan yakalayan kimseye ceza gerekir"** derler.

BÖLÜM: 29

➤ MEKKEYE GİRERKEN GUSÜL YAPMAK

852- İbn Ömer (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.), Mekke'ye giriş için "Fah" denilen yerde gusletmişti."** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

◉ **Tirmizî:** Bu rivâyet pek tercih edilmez sahih olan rivâyet Nafi' yoluyla İbn Ömer'den gelen **"O Mekke'ye giriş için yıkanırdı"** rivâyetidir. Şâfii aynı görüşte olup Mekke'ye girerken gusletmeyi müstehab görür. Abdurrahman b. Zeyd b. Eslem hadis konusunda zayıftır. Ahmed b. Hanbel, Ali el Medînî ve başka hadisçiler bu kimseyi hadis konusunda zayıf kabul etmişlerdir. Bu hadisi sadece merfu olarak onun rivâyetinden bilmekteyiz.

BÖLÜM: 30

➤ MEKKEYE YUKARI BÖLGEDEN GİRİP AŞAĞI BÖLGESİNDEN ÇIKMAK

853- Âişe (r.anha)'dan rivâyete göre, şöyle demiştir: **Rasûlullah (s.a.v.), Mekke'ye girerken üst taraftan girer alt taraftan da çıkardı."** (Buhârî, Hac: 41; Müslim, Hac: 37; Ebnu Dâvûd, Menasik: 44)

◉ **Tirmizî:** Bu konuda İbn Ömer'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Âişe hadisi hasen sahihtir.

BÖLÜM: 31

➤ PEYGAMBER (S.A.V.)'İN MEKKEYE GÜNDÜZ GİRMESİ

854- İbn Ömer (r.a.)'den rivâyete göre: **"Rasûlullah (s.a.v.), Mekke'ye gündüzleyin girmişti."** (Nesâî, Menasik; 104; Buhârî, Hac: 39)

◉ **Tirmizî:** Bu hadis hasendir.

BÖLÜM: 32

➤ KA'BE'Yİ GÖRÜNCE ELLERİNİ KALDIRMAMAK

855- Muhâcir el Mekkî (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Câbir b. Abdullah'a **"Ka'be görülünce kişi ellerini kaldırmalı mı?"** diye soruldu da bunun üzerine şöyle dedi: **"Rasûlullah (s.a.v.) ile beraber haccettik biz öyle bir şey yapıyor muyduk?"** (Ebû Dâvûd, Menasik: 45)

◉ **Tirmizî:** Ka'be'yi görünce ellerin kaldırılmasını sadece Şu'be'nin, Ebû Kazaa'dan rivâyetiyle bilmekteyiz. Ebû Kazaa'nın ismi: Süveyd b. Hucr'dur.

BÖLÜM: 33

➤ TAVAF NASIL YAPILMALIDIR?

856- Câbir (r.a.)'den rivâyet edildiğine göre, şöyle demiştir: "Rasûlullah (s.a.v.), Mekke'ye gelince mescide girdi önce Hacer-ül Evsedi istilam etti (yani eliyle selamladı) sonra Ka'be'yi sol yanına alarak üç sefer hızlıca yürüyerek dört seferde normal yürüyerek tavafı tamamlamış oldu sonra İbrahim makamına gelerek **"İbrahimin makamını namazgah edinin"** diyerek iki rekat namaz kıldı. Makamı İbrahim kendisiyle Ka'be'nin arasında idi iki rekatlık namazdan sonra Hacer-ül Esvede gelerek istilam etti (eliyle selamladı). Sonra Safa tepesine çıktı. Zannediyorum ki: **"Safa ve Merve Allah'ın sembollerindendir"** buyurdu. (Nesâî, Menasik: 137)

◉ Bu konuda İbn Ömer'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Câbir hadisi hasen sahihtir. İlim adamları bu hadisle amel ederler.

BÖLÜM: 34

➤ TAVAFIN BAŞLANGICI HACER-ÜL ESVED'DENDİR

857- Câbir (r.a.)'den rivâyete göre: **"Rasûlullah (s.a.v.), Hacer-ül Esved'den, Hacer-ül Esved'e kadar hızlıca yürüdü sonra da dört sefer normal yürüyüşle tavafı bitirmiş oldu."** (Nesâî, Menasik: 146)

◉ **Tirmizî:** Bu konuda İbn Ömer'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Câbir hadisi hasen sahihtir. İlim adamları uygulamalarını bu hadisle yaparlar.

Şâfii diyor ki: İlk üç şaftta hızlı yürümeyi terk eden saygısızlık etmiş olur, keffâret olarak bir şey gerekmez. İlk üç şaftta hızlı yürümeyi terk etmişse geri kalanlarda hızlı yürümesi gerekmez.

Bazı ilim adamları şöyle derler: Mekkeli olanlara ve Mekke'de ihrama girenlere ilk üç şaftta hızlı yürümek gerekmez.

BÖLÜM: 35

➤ KA'BE KÖŞELERİNDEN SADECE HACER-ÜL ESVED VE RÜKN-Ü YEMANİYİ İSTİLAM ETMEK

858- Ebût Tufeyl (r.a.)'den rivâyete şöyle demiştir: İbn Abbâs'la beraberdik Muaviye, Ka'be'nin tüm köşelerini istilam ederek tavafını sürdürüyordu. Bunun üzerine İbn Abbâs ona şöyle dedi: **"Rasûlullah (s.a.v.), sadece Rükni Yemani ve Hacer-ül Esved köşelerini istilam etmişti.** Muaviye dedi ki: "Ka'be'nin istilam edilmeyecek hiçbir köşesi yoktur." (Buhârî, Hac: 59; Nesâî, Menasik: 130)

◉ **Tirmizî:** Bu konuda İbn Ömer'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: İbn Abbâs hadisi hasen sahihtir. İlim adamları uygulamalarını bu hadisle yaparlar ve şöyle demişlerdir: **"Rükn-ü Yemanî ve Hacer-ül Esved dışındaki Ka'be'nin başka köşeleri istilam edilmez."**

BÖLÜM: 36

➤ RASÛLULLAH (S.A.V.), TAVAFI YAPARKEN SAĞ OMUZU ÇIPLAKTI

859- Ya'la b. Ümeyye (r.a.)'ın babasından rivâyete göre: **"Rasûlullah (s.a.v.) üzerinde bürd denilen çizgili bir ihram olduğu halde sağ omuzu çıplak olarak tavaf yaptı."** (Ebû Dâvûd, Menasik: 49; İbn Mâce, Menasik: 30)

◉ **Tirmizî:** Bu hadis Sevrî'nin, İbn Cüreyc'den rivâyetidir bunu sadece onun rivâyetiyle bilmekteyiz ve bu hadis hasen sahihtir. Abdulhamid, Cübeyre b. Şeybenin oğludur, Ya'la ve babasından bildirildiğine göre o; Ya'la b. Ümeyye'dir.

BÖLÜM: 37

➤ HACER-ÜL ESVED ÖPÜLMELİ Mİ?

860- Âbis b. Rabia (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Ömer b. Hattâb'ı gördüm Hacer-ül Esvedi öpüyor ve şöyle diyordu: **"Ben seni öpüyorum ve sadece bir taş olduğunu da biliyorum, Rasûlullah (s.a.v.)'in seni öptüğünü görmeseydim asla öpmezdim."** (Buhârî, Hac: 60; Nesâî, Menasik: 148)

◉ **Tirmizî:** Bu konuda Ebû Bekir ve İbn Ömer'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Ömer hadisi hasen sahihtir.

861- Zübeyr b. Arabî (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Bir adam İbn Ömer'e, Hacer-ül Esved'in istilam edilmesini sordu o da şöyle dedi: **"Ben Rasûlullah (s.a.v.)'i Hacer-ül Esved'i hem öperken hemde istilam ederken gördüm."** Adam dedi ki: **"Eğer dar bir yere sıkıştırılırsam ve oraya yaklaşmam engellenirse ne dersin?** İbn Ömer bu sorunlardan hoşlanmayıp kızmış olacak ki: **"Sen bu soruları Yemen'de bırak! Ben, Rasûlullah (s.a.v.)'i istilam ederken ve öperken gördüm dedi."** (Buhârî, Hac: 60; İbn Mâce, Menasik: 155)

◉ **Tirmizî:** Hammad b. Zeyd, Zübeyr b. Arabî'den rivâyet etmiştir. Zübeyr b. Arabî, Küfeli olup bu Ebû Seleme diye künyelenir. Enes b. Mâlik, Rasûlullah (s.a.v.)'in başka sahabîlerinden hadis işitmiştir. İlim adamlarından Sûfyân es Sevrî ve başkaları kendisinden hadis rivâyet etmişlerdir.

Tirmizî: İbn Ömer hadisi hasen sahihtir. Yine İbn Ömer'den değişik şekillerde de bu hadis bize aktarılmıştır. İlim adamları uygulamalarını bu hadise göre yaparlar ve Hacer-ül Esved'i öpmeyi müstehab görürler. İzdiham gibi sebeplerden dolayı yaklaşmak mümkün olmazsa eliyle istilam edip elini öpmesi gerekir. Hacer-ül Esved'e ulaşamadığı zaman onun hizasına geldiği zaman ona döner ve tekbir alır. Şâfiî bu görüştedir.

BÖLÜM: 38

➤ SA'Y YAPMAYA SAFÂ TEPESİNDEN BAŞLAMAK GEREKİR

862- Câbir (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.), Mekke'ye geldiğinde Ka'be'yi yedi kere tavaf etti ve Bakara sûresi 125. ayetini okudu; **"... İbrahim (a.s)'in ibadet ettiği yeri sizde kendinize ibadet yeri edinin..."** sonra İbrahim makamının arkasında namaz kıldı. Sonra Hacer-ül Esved'in bulunduğu köşeyi istilam ederek şöyle buyurdu: **"Allah'ın başladığı yerden başlayalım."** Sa'y yapmaya safa tepesinden başladı ve bakara sûresi 158. ayetini okudu: **"Allah'ın insanlığa sunduğu sembollerden biri de Safâ ile Merve'dir..."** (Müslim, Hac: 19; Ebû Dâvûd, Menasik: 56)

◉ **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir. İlim adamları uygulamalarını bu hadise göre yaparlar. Sa'y yapmaya önce safa tepesinden başlanır. Sa'fa'dan önce Merve'den başlanırsa caiz değildir. Sa'fa'dan başlamak gerekir.

Tavaf yapıp ta sa'y yapmayan kimse hakkında alimler değişik görüşler ortaya koymuşlardır. **Bir kısmı:** Sa'fa ile Merve arasında sa'y yapmadan Mekke'den çıkan kimse Mekke'ye yakın iken hatırlarsa dönüp Safâ ile Merve arasında sa'y yapmalıdır. Memleketine dönünceye kadar hatırlamazsa haccı caiz olup Kurban kesmesi gerekir. Sûfyân es Sevrî, aynı görüştedir.

Kimi alimler ise şöyle derler: Safa ile Merve arasındaki Sa'yı terk eder ve ülkesine dönerse haccı geçerli değildir. Şâfii bu görüşte olup şöyle der: Safa ile Merve arasında say yapmak vaciptir, "Hac" ancak onunla geçerlidir.

BÖLÜM: 39

➤ RASÛLULLAH (S.A.V.) SAFÂ İLE MERVE ARASINDA NİÇİN KOŞMUŞTU?

863- İbn Abbâs (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.)'in Ka'be'de tavaf etmesi ve Safâ ile Merve arasında koşması müşriklere gövde gösterisi yapmak içindi."** (Buhârî, Hac: 80; Ebû Dâvûd, Menasik: 50)

◉ **Tirmizî:** Bu konuda Âişe, İbn Ömer ve Câbir'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: İbn Abbâs hadisi hasen sahihtir. İlim adamları Safa ile Merve arasında yapılan sa'yı müstehab görürler. Kişi orada koşamaz ise normal olarak yürümesini bile caiz kabul etmişlerdir.

864- Kesir b. Cümhan (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: İbn Ömer'i Safa ile Merve arasında normal şekilde yürürken gördüm ve kendisine Safâ ile Merve arasında koşmuyor da yürüyor musun? Dedim. Bunun üzerine dedi ki: **"Eğer koşarsam Rasûlullah (s.a.v.)'i koşarken görmüşümdür, eğer yürürsem şunu iyi bil ki Rasûlullah (s.a.v.)'i yürürken görmüşümdür ve ben yaşlı bir kimseyim."** (Ebû Dâvûd, Menasik: 55; Buhârî, Hac: 80)

◉ **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir. Saîd b. Cübeyr'de, İbn Ömer'den buna benzer bir hadis rivâyet edilmiştir.

BÖLÜM: 40

➤ BİNİT ÜZERİNDE DE TAVAF YAPILABİLİR Mİ?

865- İbn Abbâs (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Peygamber (s.a.v.) biniti üzerinde tavaf etti, Hacer-ül Esved köşesine geldiğinde elindeki deynekle istilam edercesine işaret etti."** (Buhârî, Hac: 61; Nesâî, Menasik: 140; İbn Mâce, Menasik: 34)

◉ **Tirmizî:** Bu konuda Câbir, Ebû-t Tufeyl ve Ümmü Seleme'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: İbn Abbâs hadisi hasen sahihtir. İlim adamlarından bazıları özürsüz olarak Ka'be'yi binit üzerinde tavaf etmeyi hoş karşılamamışlardır. Şâfii'nin görüşü budur.

BÖLÜM: 41

➤ TAVAF ETMENİN DEĞERİ VE KIYMETİ

866- İbn Abbâs (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Her kim Ka'be'yi elli sefer tavaf ederse annesinden doğduğu günkü gibi günahlarından temizlenir."** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

◉ **Tirmizî:** Bu konuda Enes ve İbn Ömer'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: İbn Abbâs hadisi garibtir. Muhammed'e bu hadis hakkında sordum şöyle dedi: Gerçekten bu hadis İbn Abbâs'ın kendi sözü olarak rivâyet edilmiştir.

867- Eyyûb es Sahtiyanî (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Saîd b. Cübeyr'in oğlu Abdullah'ı babasından daha üstün sayarlardı. Onun Abdulmelik b. Saîd b. Cübeyr adında bir kardeşi vardır. Aynı şekilde ondan da rivâyet etmiştir.

BÖLÜM: 42

➤ NAFİLE NAMAZ VE TAVAF HER AN YAPILABİLİR

868- Cübeyr b. Mut'ım (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Ey Abdumenaf oğulları, gece ve gündüz hangi saatte olursa olsun bu Ka'be'yi kim tavaf ederse ve namaz kılarsa engel olmayın."** (İbn Mâce, İkame: 149)

◉ **Tirmizî:** Bu konuda İbn Abbâs ve Ebû Zerr'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Cübeyr hadisi hasen sahihtir. Abdullah b. ebî Necîh bu hadisi Abdullah b. Rebah'tan aynı şekilde rivâyet etmiştir. İlim adamları ikindiden sonra ve sabah namazından sonra Mekke'de (Ka'be'de) namaz kılınması konusunda değişik görüşler ortaya koymuşlardır; **Kimileri:** İkindiden sonra ve sabahtan sonra namaz kılmakta ve tavaf etmekte bir sakınca yoktur derler. Şâfii, Ahmed, İshâk bunlardan olup, Peygamber (s.a.v.)'in bu hadisini delil getirmektedirler. **Bir kısmı ise:** İkindiden sonra tavaf ederse güneş batıncaya kadar namaz kılmaz aynı şekilde sabah namazından sonra tavaf ederse güneş doğuncaya kadar namaz kılmaz. Bunlarda Ömer'in hadisini delil olarak getirirler. Şöyle ki: Ömer sabah namazından sonra tavaf etti de namaz kılmadan Mekke'den çıktı. "Zî Tuvâ" denilen yere inince güneş doğduktan sonra namaz kıldı. Sûfyân es Sevrî ve Mâlik b. Enes bu görüştedirler.

BÖLÜM: 43

➤ TAVAF NAMAZINDA NE OKUNUR?

869- Câbir b. Abdullah (r.a.)'den rivâyete göre: **"Rasûlullah (s.a.v.) iki rekatlı tavaf namazında iki ihlas sûresi olan Kâfirûn ve Kulhüvallahû ehad sûrelerini okurdu."** (Nesâî, Menasık, 164; Buhârî, Hac: 69)

870- Cafer b. Muhammed (r.a.)'in babasından rivâyete göre: **"O iki rekatlık tavaf namazında Kâfirûn ve İhlas sûrelerini okumayı severdi."** (Nesâî, Menasık, 164; Buhârî, Hac: 69)

◉ **Tirmizî:** Bu rivâyet Abdulaziz b. İmrân'ın rivâyetinden daha sahihtir. Cafer b. Muhammed'in babasından rivâyeti babası yoluyla Câbir'in rivâyetinden daha sahihtir. Abdulaziz b. İmrân hadis konusunda zayıf sayılan bir kimsedir.

BÖLÜM: 44

➤ KA'BE'Yİ ÇIPLAK TAVAF ETMEK YASAKLANMIŞTIR

871- Zeyd b. Üsey'(r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Ali'ye sordum; **"Hangi talimatla gönderildin diye."** Buyurdular ki: **"Dört şey ile gönderildim; Cennete sadece Müslümanlar gireceklerdir, Ka'be çıplak olarak tavaf edilmeyecektir, bu yıldan sonra Hac ve Umre için Ka'be'de Müslümanlarla müşrikler bir araya gelmeyeceklerdir, Rasûlullah (s.a.v.) ile sözleşmesi olan kimsenin sözleşmesindeki süreye uyulacaktır. Sözleşme ve süresi olmayanların süresi ise dört aydır."** (Buhârî, Hac: 67)

⦿ **Tirmizî:** Bu konuda Ebû Hüreyre'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Ali hadisi hasendir.

872- İbn Ömer ve Nasr b. Ali (r.anhüma) dediler ki: Sûfyân b. Uyeyne, Ebû İshâk'tan naklederek bu hadisin bir benzerini bize aktarmıştır. Ebû Ömer ve Nasr b. Ali derler ki: Zeyd b. Yüsey' derler ki: Bu hadis daha sahihtir.

⦿ **Tirmizî:** Şu'be bu konuda vehme kapılarak bu ismi **"Zeyd b. Üseyl"** demektedir.

BÖLÜM: 45

➤ PEYGAMBER (S.A.V.) KA'BE'NİN İÇERİSİNE GİRMİŞ MİDİR?

873- Âişe (r.anha)'dan rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.) benim yanımdan gönlü hoş ve sevinç içerisinde çıktı sonra üzüntülü bir şekilde bana döndü. Bunun üzerine üzüntüsünün sebebini sordum. Buyurdular ki: Ben Ka'be'ye girdim keşke bunu yapmasaydım ileride onlarda bunu yapmak isterler ve onlara zorluk çıkarmış olacağımdan dolayı korkarım."** (İbn Mâce, Menasik: 79; Nesâî, Menasik: 126)

⦿ **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

BÖLÜM: 46

➤ RASÛLULLAH (S.A.V.) KA'BE İÇERİSİNDE NAMAZ KILMIŞ MIDIR?

874- Bilâl (r.a.)'den rivâyet edildiğine göre: **"Rasûlullah (s.a.v.), Ka'be içerisinde namaz kıldı."** İbn Abbâs: **"Namaz kılmadı fakat tekbir aldı"** diyor. (Nesâî, Menasik: 131; Buhârî, Hac: 52)

⦿ **Tirmizî:** Bu konuda Üsâme b. Zeyd, Fadl b. Abbâs, Osman b. Talha ve Şeybe b. Osman'dan da hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Bilâl hadisi hasen sahihtir. Pek çok ilim adamları uygulamalarını bu hadisle yapmakta olup; Ka'be içerisinde namaz kılmakta bir sakınca görmezler.

Mâlik b. Enes der ki: Ka'be'nin içerisinde nafile namaz kılmakta bir sakınca yoktur, Ka'be içerisinde farz namaz kılmayı hoş karşılamam.

Şâfiî der ki: Ka'be içerisinde farz namaz kılmakta bir sakınca yoktur. Çünkü abdest ve kıble konusunda farz namazla nafile namazın durumu aynıdır.

BÖLÜM: 47

➤ PEYGAMBER (S.A.V.) KA'BE'DE NEDEN DEĞİŞİKLİK YAPMADI?

875- Esved b. Yezîd (r.a.)'den rivâyete göre, İbn Zübeyr ona dedi ki: Müminlerin anası Âişe'nin sana anlattığı hadislerden bana biraz aktar. Esved dedi ki: Âişe, Rasûlullah (s.a.v.)'in O'na şöyle buyurduğunu nakletti: **"Senin bu**

toplumun cahiliyye döneminden yeni çıkmış olmasalardı Ka'be'yi yıkar ve iki kapı yaptırırdım." (Buhârî, Hac: 42; Müslim, Hac: 70)

⊙ **Tirmizî:** İbn Zübeyr, halife olunca Ka'be'yi yıktırdı ve iki kapı yaptırdı.

Tirmizî: Bu hadis hasen sahihtir.

BÖLÜM: 48

➤ "HICR" DENİLEN YERDE NAMAZ KILMAK KA'BE DE KILMAK GİBİDİR

876- Âişe (r.anha)'dan rivâyet edildiğine göre, şöyle demiştir: Ka'be'ye girmeyi ve orada namaz kılmayı çok arzu ederdim. Rasûlullah (s.a.v.) elimden tutarak beni Hıcr denilen yere soktu ve şöyle buyurdu: **"Ka'be'ye girmek istiyorsan Hıcr'de namaz kıl çünkü orası Ka'be'den bir parçadır. Kavmin, Ka'be'yi yaparken malzeme eksikliğinden dolayı Hıcr'ı Ka'be'den ayırdılar ve ayrı bir yer haline getirdiler."** (Buhârî, Hac: 42; Müslim, Hac: 70)

⊙ **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir. Alkame b. ebî Alkame; Alkame b. Bilâl'dir.

BÖLÜM: 49

➤ HACER-ÜL ESVEDİN DEĞERİ VE KIYMETİ

877- İbn Abbâs (r.a.)'den rivâyet edildiğine göre Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Hacer-ül Esved, sütten daha beyaz olarak Cennet'ten inmişti, ademoğullarının hataları onu kararttı."** (Buhârî, Hac: 50; Nesâî, Hac: 145)

⊙ **Tirmizî:** Bu konuda Abdullah b. Amr ve Ebû Hüreyre'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: İbn Abbâs hadisi hasen sahihtir.

878- Abdullah b. Amr'dan rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.)'den işittim şöyle diyordu: **"Rükün ve makam Cennetin yakutlarından iki yakuttur ki Allah onların nurunu almıştır. Eğer onların nurunu almamış olsaydı onlar doğu ile batı arasını aydınlatırlardı."** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

⊙ **Tirmizî:** Bu hadis Abdullah b. Amr'dan mevkuf yani kendi sözü olarak rivâyet ediliyor. Aynı konuda Enes'den de rivâyet olup garib hadistir.

BÖLÜM: 50

➤ HAC İÇİN MİNÂ'YA GİDİP ORADA GECELEMEK

879- İbn Abbâs (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.) Arafat'a çıkmazdan önce Minâ'da bize öğle, ikindi, akşam, yatsı ve sabah namazlarını kıldırdı ve sonra Arafat'a yürüdü."** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

⊙ **Tirmizî:** İsmail b. Müslim'in hafızası konusunda söz edilmiştir.

880- Yine İbn Abbâs (r.a.)'den rivâyete göre: **"Rasûlullah (s.a.v.), Minâ'da sabahı ve öğleyi kıldı sonra Arafat'a yürüdü."** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

⊙ **Tirmizî:** Bu konuda Abdullah b. Zübeyr ve Enes'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Mıksem'in İbn Abbâs'tan rivâyetine gelince; Ali b. el Medînî, Yahya vasıtasıyla Şu'be'den nakledereк şöyle diyor. Hakem Mıksem'den sadece beş hadis işitmiştir. Şu'be'den bu beş hadisi saydı bu hadis onun saydıkları arasında değildi.

BÖLÜM: 51

➢ MİNÂ, FAZLA OYALANACAK BİR YER DEĞİLDİR

881- Âişe (r.anha)'dan rivâyet edildiğine göre, şöyle demiştir: Ey Allah'ın Rasûlü! Minâ'da seni gölgelendirecek bir şey yapalım mı? dedik. Şöyle buyurdular: **"Hayır Minâ; Önce gelenin devesini çökerteceği yerdir. Yerleşim yeri değildir."** (Ebû Dâvûd, Menasık: 86; İbn Mâce, Menasik: 52)

◉ **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

BÖLÜM: 52

➢ MİNÂ'DA NAMAZLARI KISALTMAK

882- Hârise b. Vehb (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"İnsanların güven içinde ve en kalabalık oldukları bir anda Minâ'da namazları iki rekat olarak kıldım."** (Ebû Dâvûd, Menasik: 76; Buhârî, Hac: 84)

◉ **Tirmizî:** Bu konuda İbn Mes'ûd, İbn Ömer ve ve Enes'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Hârise b. Vehb hadisi hasen sahihtir.

İbn Mes'ûd'un şöyle dediği rivâyet olunmuştur: Peygamber (s.a.v.) zamanında Ebû Bekir döneminde Ömer döneminde ve Osman'ın halifeliğinin başlarında Minâ'da namazları onlarla beraber iki rekat olarak kıldım.

Mekkelilerin Minâ'da namazları kısaltmalarında alimler değişik görüşler ortaya koymuşlardır. Bir kısmı: **"Mekkeliler için namazı kısaltmak yoktur ancak yolcu olanlar kısaltabilirler"** demekte olup, İbn Cüreyc, Sûfyân es Sevrî, Yahya b. Saîd el Kattan, Şâfii, Ahmed ve İshâk bu görüşte olanlardandır. Diğer bir kısmı ise: **"Mekkelilerin de Minâ'da namazlarını kısaltmalarında bir sakınca yoktur"** derler. Evzâî, Mâlik, Sûfyân b. Uyeyne, Abdurrahman b. Mehdî'de bu görüşe sahip olanlardandır.

BÖLÜM: 53

➢ ARAFATTA BULUNMA VE DUA

883- Yezîd b. Şeyban (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: İbn Mirba' el Ensarî biz Arafat'ta iken yanımıza geldi, Biz Amr'ın vakfe yerinden uzak saydığı bir yerde idik ve şöyle dedi. "Ben Rasûlullah (s.a.v.)'in size gönderdiği elçisiyim o size **"İbadet yerleriniz neresi ise orada bulunun çünkü siz atanız İbrahim (a.s)'dan kalma bir miras üzerindesiniz."** (Ebû Dâvûd, Menasik: 62; Buhârî, Hac: 87)

◉ **Tirmizî:** Bu konuda Ali, Âişe, Cübeyr b. Mut'ım ve Şerid b. Süveyd es Sekafî'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: İbn Mirba' el Ensarî hadisi hasen sahihtir. Bu hadisi sadece İbn Uyeyne'nin Amr b. Dinar'dan, yaptığı rivâyetle bilmektyiz. İbn Mirba'nın ismi Yezîd b. Mirba' el Ensarî'dir. Onun rivâyeti olarak tek bir hadis bilinmektedir.

884- Âişe (r.anha)'dan rivâyete göre, şöyle demiştir: Kureyş ve Kureyş'in dini üzerinde olanlar ki onlar Ahmesî'ler yani Humus'lerdir. Müzdelife'de vakfe yaparlar ve biz Allah'ın evinin sakinleriyiz derlerdi. Onların dışındakiler ise Arafat'ta vakfeye dururlardı. Bunun üzerine Allah Bakara 199. ayetini indirdi: **"Sonra sizler de dalga dalga ilerleyen öteki insanlarla birlikte ilerleyin..."** (Buhârî, Hac: 92; Müslim, Hac: 46)

◉ **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir. Bu hadisin anlamı şudur. Mekkeliler harem sınırları dışına çıkmazlardı. Arafat bölgesi ise harem bölgesi dışında sayılırdı. Bu yüzden

Mekkeli olduklarını söyleyenler Müzdelife'de vakfe yaparlar ve **"Biz, Allah'ın evinin sakinleriyiz"** derlerdi. Mekkelilerin dışındakiler ise Arafat'ta vakfe yaparlardı. Bu yüzden Allah bu ayrıcalığı kaldırmak üzere "Hepiniz de dalga dalga ilerleyen diğer insanlarla birlikte ilerleyin..." ayetini indirmişti.

Humus ve Ahmesî'ler harem bölgesi insanları demektir.

BÖLÜM: 54

➢ ARAFAT BÖLGESİNİN TAMAMI VAKFE YERİDİR

885- Ali b. ebî Tâlib (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.), Arafat'ta vakfe yaptı ve şöyle buyurdu: **"Burası Arafattır, burası vakfe yapılacak yerdir. Arafat bölgesinin tamamı vakfe yeridir."** Sonra güneş batınca oradan ayrılmak için hareket etti. Üsâme b. Zeyd'ı binitinin arkasına aldı. Eli ile insanlara işaret ediyordu, insanlar büyük kalabalıklar halinde sağa sola çalkalanıyorlardı, onlara bakıp; **"Ey insanlar sükunetli olun"** diyordu. Sonra hep birlikte denilen Müzdelife'ye gelerek iki vakit namazını bir anda birlikte kıldırdı. Sabah olunca **"Kuzah"** denilen yere geldi ve orada vakfe yaptı ve şöyle buyurdu: **"Burası Kuzah'tır ve vakfe yapılacak yerdir Cem'in yani Müzdelife'nin tamamı vakfe yapılacak yeridir."** Sonra ilerledi Muhassir vadisine varınca devesini kamçıladı ve o bölgeden hızlıca geçti Muhassir vadisini geçince durdu. Fadl b. Abbâs'ı binitinin arkasına aldı sonra şeytan taşlama yerine gelerek taş attı. sonra kurban kesme yerine geldi ve şöyle buyurdu: **"İşte burası kurban kesme yeridir. Minâ'nın tamamı kurban kesme yeridir."** Has'am kabilesinden genç bir kız fetva almak üzere Rasûlullah (s.a.v.)'e gelerek: **"Babam yaşlı bir kimse olup kendisine Hac farz olmuştur. Onun yerine haccetmem caiz midir?"** diye sordu. Rasûlullah (s.a.v.) **"Babanın yerine haccet"** buyurdular. Bu esnada binitinin arkasında bulunan Fadl'ın boynunu geri tarafa çeviren Rasûlullah (s.a.v.)'e Abbâs sormuştu: **"Amca oğlunun boynunu niçin geri çevirdin"** diye. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.): **"Fetva sormaya gelen genç delikanlı kız ve binitinin arkasında genç delikanlı erkek bunların birbirlerine bakmaları sonucunda şeytanın bir zarar verebileceğinden emin olmak için"** buyurdular.

Sonra bir adam daha geldi: **"Ey Allah'ın Rasûlü ben tıraş olmadan haccın tavafını yapıvermişim ne olacak"** deyince; Rasûlullah (s.a.v.): **"Tıraş oluver veya saçını kısaltıver zararı yoktur"** buyurdular. Başka bir adam gelerek: **"Ey Allah'ın Rasûlü, şeytanı taşlamadan önce kurbanı kesivermişim ne olacak?** Dedi. Rasûlullah (s.a.v.) de: **"Şeytana taş atıver zararı yoktur."** buyurdular.

Sonra Rasûlullah (s.a.v.) Ka'be'ye gelerek tavaf etti sonra zemzem kuyusuna geldi ve: **"Ey Abdulmuttalib oğulları insanlar zemzem çekmek için sizi sıkıntıya sokmayacaklarını bilseydim bende bu kuyudan su çekerdim"** buyurdular. (Ebû Dâvûd, Menasik: 62; İbn Mâce Menasik: 55)

◉ **Tirmizî:** Bu konuda Câbir'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Ali hadisi hasen sahihtir ve sadece bu şekliyle Abdurrahman b. Hâris b. Ayyaş'ın rivâyetiyle bilmekteyiz.

Pek çok kimse bu hadisi Sevrî'den aynı şekilde rivâyet etmişlerdir. İlim adamları bu hadisle amel ederler ve: **"Arafat'ta öğle ve ikindi namazlarını öğle vaktinde kılınması görüşündedirler.**

Bazı ilim adamları ise: **"Kişi cemaate katılmaz da kendi çadırında kılar ise aynen imamın yaptığı gibi iki namazı bir vakitte cem eder"** demektedirler.

Zeyd b. Ali Ebû Tâlib'in oğlu, Ali'nin oğlu Hüseyin'in oğludur. (Allah'ın selamı hepsinin üzerinde olsun)

BÖLÜM: 55

➤ ARAFAT'TAN MÜZDELİFEYE İNİŞ

886- Câbir (r.a.)'den rivâyete göre, **"Rasûlullah (s.a.v.), Muhassir vadisinde devesini hızlıca koşturdu."** Bişrin rivâyetinde şu fazlalık vardır. **"Müzdelifede huzur ve sükûnetle geçti insanlara da huzur ve sükûnet içersinde olmalarını emretti."**

Ebû Nuaym'ın rivâyetinde de şu fazlalık yer alır: **"Şeytan taşlamayı fiske taşı büyüklüğündeki taşlarla taşlamayı emretti ve belki de bu yıldan sonra sizi tekrar göremem"** buyurdu. (İbn Mâce, Menasık: 58; Buhârî, Hac: 93)

◉ **Tirmizî:** Bu konuda Üsâme b. Zeyd'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Câbir hadisi hasen sahihtir.

BÖLÜM: 56

➤ MÜZDELİFE'DE AKŞAMLA YATSIYI BİR ARADA BİR VAKİTTE KILMAK

887- Abdullah b. Mâlik (r.a.)'den rivâyete göre, İbn Ömer, Müzdelife'de bir kametle iki namazı bir arada kıldı ve **"Rasûlullah (s.a.v.)'in aynı yerde aynı şekilde yaptığını gördüm"** dedi. (Buhârî, Hac: 96; Nesâî, Menasık: 190)

888- Saîd b. Cübeyr ve İbn Ömer'den de bu hadisin benzeri rivâyet edilmiştir.

◉ **Tirmizî:** Muhammed b. Beşşâr, Yahya'dan diyerek rivâyet etmektedir. Doğrusu Sûfyân'ın rivâyet ettiği hadistir.

Tirmizî: Bu konuda Ali, Ebû Eyyûb, Abdullah b. Saîd, Câbir, Üsâme b. Zeyd'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: İbn Ömer hadisinin Sûfyân'dan rivâyeti, İsmail b. ebî Hâlid'in rivâyetinden daha sahih olup Sûfyân hadisi sahih hasendir. İlim adamları bu hadisle amel ederler akşam namazı Müzdelife'ye gelmeden kılınmaz Müzdelifeye gelince iki namazı bir arada tek kametle kılmak gereklidir ve iki namaz arasında da nafile namaz kılınmaz ilim adamlarından bir kısmının tercihleri böyledir. Sûfyân es Sevrî bunlardan olup şöyle der: **"Dilerse akşam namazını kılar yemeğini yer biraz istirahat edip kamet getirir ve yatsı namazını kılar."** Bazı ilim adamları ise: **"Akşam ile yatsı namazını Müzdelife'de bir ezan ve iki kametle bir arada kılar."** Yani akşam namazı için ezan okur kamet getirir akşamı kılar sonra tekrar kamet getirip yatsıyı kılar. Şâfii'nin görüşü böyledir.

Tirmizî: İbn Ömer ve Saîd b. Cübeyr hadisi hasen sahihtir. Seleme bin Küheyl Said b. Cübeyr'den rivâyet etmektedir.

Ebû İshâk ise; Mâlik'in oğullarından Abdullah ve Hâlid vasıtasıyla İbn Ömer'den rivâyet etmiştir.

BÖLÜM: 57

➤ HACCA MÜZDELİFE GECESİ YETİŞEN HAC YAPMIŞ SAYILIR MI?

889- Abdurrahman b. Ya'mer (r.a.)'den rivâyet edildiğine göre; Rasûlullah (s.a.v.) Arafat'ta iken Necidlilerden bazı kimseler O'na gelip hac hakkında sordular. Rasûlullah (s.a.v.)'de bir kimseyi görevlendirip şöyle ilan ettirdi: **"Hac Arafat'tır her kim Müzdelife'de bulunması gereken gece gün aydınlanmadan önce gelip orada bulunursa hacca yetişmiş olur. Minâ'da kalma süresi üç gündür acele edip memleketine dönüş için iki gün kalan günahkar sayılmaz üç günden fazla kalan da yine günahkar olmaz.** Muhammed b. Beşşâr dedi ki: Yahya'nın rivâyetinde şu ilave vardır. **"Bir adamı bu iş için görevlendirdi de o da bunu duyurdu."** (Ebû Dâvûd, Menasik: 68; Nesâî, Menasik 203)

890- Yine Abdurrahman b. Ya'mer (r.a.)'den manâca önceki hadisin bir benzeri daha rivâyet edilmiş olup İbn ebî Ömer, Sûfyân b. Uyeyne'den naklederek: **"Bu hadis Sûfyân es Sevrî'nin rivâyet ettiği hadislerin en sağlamıdır"** der.

⦿ Peygamber (s.a.v.)'in ashabından ve sonraki gelen kimselerin uygulamaları bu hadis üzeredir. Yani gün ağarmadan önce Arafat'ta bulunmayan kişi haccı kaçırmış demektir. Gün ağarmasından sonra gelmesi hac görevi için yeterli sayılmaz. O yaptığı umre olmuş olur bir sonraki yıl tekrar hac yapması gerekir. Sevrî, Şâfii, Ahmed ve İshâk bu görüştedirler.

Tirmizî: Şu'be'de Bükeyr b. Atâ'dan, Sevrî'nin rivâyetine benzer bir hadis rivâyet etmiş olup, şöyle demiştir: Carûd'tan işittim o da Vekî'den işittiğini söyledi. Vekî' bu hadisi aktardıktan sonra: **"Hacla alakalı vazifelerin anası bu hadistir"** demiştir.

891- Urve b. Mudarris b. Evs b. Hârise b. Lâm'in et Taî'den rivâyet edildiğine göre, şöyle demiştir: **"Müzdelife'de namaza çıkacağı sırada Rasûlullah (s.a.v.)'e geldim ve Şöyle dedim: Ey Allah'ın Rasûlü, Tayyi denilen bölgenin iki dağı arasından geliyorum hayvanımı da yordum kendim de yoruldum üzerinde durmadığım bir dağ bırakmadım. Benim haccım olur mu?"** Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdular: **"Bizim kılacağımız şu sabah namazına katılan burayı terk edinceye kadar bizimle beraber olan bundan öncede gece veya gündüzden bir an bile olsa Arafat'ta bulunan kimse hac vazifesini yapmış ve haccını tamamlamış sayılır."** (Ebû Dâvûd, Menasik: 68; Nesâî, Menasik: 211)

⦿ **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir. Hadiste geçen **Tefesehu:** Kelimesinin anlamı **hacla ilgili vazifeler** demektir. **"Habelün"** kumluk arazi **"Cebelün"** ise taşlık yerler demektir.

BÖLÜM: 58

➤ GÜÇSÜZ VE ZAYIF KİMSELERİN MÜZDELİFEDEN ÖNCELİKLE GÖNDERİLMESİ

892- İbn Abbâs (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.) beni geceleyin Müzdelife'den yüklerimizle birlikte gönderdi."** (Buhârî, Hac: 99; Müslim, Hac: 49)

⦿ **Tirmizî:** Bu konuda Âişe, Ümmü Habibe, Esma b. ebî Bekir ve Fadl b. Abbâs'tan da hadis rivâyet edilmiştir.

893- Yine İbn Abbâs (r.a.)'den rivâyete göre: **"Peygamber (s.a.v.), ailesinden zayıf olanları Müzdelife'den öncelikle gönderdi ve güneş doğmadan önce şeytanı taşlamayın"** buyurdu. (Buhârî, Hac: 99; Müslim, Hac: 49)

◉ **Tirmizî:** İbn Abbâs hadisi hasen sahih olup ilim adamları uygulamalarını bu hadisle yaparlar zayıf ve güçsüz kimselerin Müzdelife'den erkenden çıkmasını ve Minâ'ya ulaşmasının sakıncası yoktur derler. İlim adamlarının çoğunluğu uygulamalarını bu hadisle yaparak güneş doğmadan önce şeytanı taşlamazlar. Bazı ilim adamları ise geceleyin taşlamaya izin vermişlerdir. Doğru olan ve yapılması gereken uygulamaların bu hadise göre yapılmasıdır ki; **"Gün doğmadan şeytan taşlanmaz"** Sevrî ve Şâfii bu görüştedir.

Tirmizî: İbn Abbâs'ın, **"Beni yüklerimizle gönderdi"** hadisi sahihtir. Değişik şekillerde de rivâyet edilmiştir.

Şu'be bu hadisi; Müşaş, Atâ ve İbn Abbâs'tan rivâyet ederek **"Peygamber (s.a.v.), ailesinden zayıf olanları Müzdelife'den öncelikli gönderdi"** diye rivâyet etmiştir, ama bu hadisin senedi yanlıştır. Müşaş yanılarak Fazl b. Abbâs'ı da senede ilave etmiştir. İbn Cüreyc ve başkaları bu hadisi Atâ'dan ve İbn Abbâs'tan rivâyet ederler ve **Fadl b. Abbâs'ı** ilave etmezler. Müşaş; Basralı olup kendisinden Şu'be rivâyet etmiştir.

BÖLÜM: 59

➤ KURBAN BAYRAMININ BİRİNCİ GÜNÜ ŞEYTAN TAŞLAMA KUŞLUKTA YAPILIR

894- Câbir (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.), kurban bayramının ilk günü şeytanı kuşluk vaktinde taşlar, diğer günler ise güneşin batıya kaymasından sonra yani öğleden sonra taşlardı."** (Ebû Dâvûd, Hac: 77; Buhârî, Hac: 135)

◉ **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir. İlim adamlarının çoğunluğu uygulamalarını bu hadisle yapar ve kurban bayramının birinci gününden sonra şeytan taşlamayı öğleden sonra yaparlar.

BÖLÜM: 60

➤ GÜNEŞ DOĞMADAN ÖNCE MÜDELİFE'DEN AYRILMAK

895- İbn Abbâs (r.a.)'den rivâyete göre: **"Rasûlullah (s.a.v.), Müzdelife'den güneş doğmadan önce ayrılırdı."** (Ebû Dâvûd, Menasik: 65; Buhârî, Hac: 101)

◉ **Tirmizî:** Bu konuda Ömer'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: İbn Abbâs hadisi hasen sahih olup cahiliye dönemi insanları güneş doğduktan sonra Müzdelife'den ayrılırlardı.

896- Ebû İshâk (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Amr b. Meymun'dan işittim şöyle diyordu: Biz, Müzdelife'de vakfe'de iken Ömer b. Hattâb dedi ki: **"Müşrikler güneş doğuncaya kadar Müzdelife'den ayrılmazlar ve ey sebir dağı güneşin ışıklarıyla aydınlan da biz Minâ'ya hareket edelim derlerdi. Rasûlullah (s.a.v.) onlara uymadı ve güneş doğmadan önce Minâ'ya hareket etti, Ömer'de güneş doğmadan hareket etti."** (Buhârî, Hac: 101; Nesâî, Menasik: 213)

◉ **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

BÖLÜM: 61

➤ ŞEYTAN TAŞLANACAK TAŞLARIN ÖLÇÜSÜ NE KADARDIR?

897- Câbir (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.)'i sapan taşı büyüklüğündeki taşlarla şeytan taşlandığını gördüm."** (Müslim, Hac: 52; İbn Mâce, Menasik: 63)

◉ **Tirmizî:** Bu konuda Süleyman b. Amr b. Ahvas'ın annesinden de hadis rivâyet edilmiş olup annesinin ismi; **"Ümmü Cündüb el Ezdiyye'dir.** Ayrıca İbn Abbâs, Fadl b. Abbâs, Abdurrahman b. Osman et Temîmî ve Abdurrahman b. Muâz'dan da hadis rivâyet edilmişitir.

Tirmizî: Bu hadis hasen sahihtir. İlim adamları uygulamalarını bu hadisle yaparlar ve taşların büyüklüğünün fiske taşı veya sapan taşı büyüklüğünde olmasını kabul ederler.

BÖLÜM: 62

➤ BAYRAMIN İLK GÜNÜNDEN SONRA ŞEYTAN TAŞLAMA ÖĞLEDEN SONRA YAPILIR

898- İbn Abbâs (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.), bayramın diğer günlerinde şeytanı öğleden sonra taşlardı."** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

◉ **Tirmizî:** Bu hadis hasendir.

BÖLÜM: 63

➤ ŞEYTAN TAŞLAMA YÜRÜYEREK VE BİNİT ÜZERİNDE DE YAPILIR MI?

899- İbn Abbâs (r.a.)'den rivâyete göre, **"Peygamber (s.a.v.) Kurban bayramının birinci günü şeytan taşlamayı biniti üzerinde yapmıştı."** (İbn Mâce, Menasik: 66)

◉ **Tirmizî:** Bu konuda Câbir, Kudame b. Abdullah, Ümmü Süleyman, İbn Amr b. el Ahvas'tan da hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: İbn Abbâs hadisi hasen sahihtir. Bazı ilim adamları uygulamalarını bu hadise göre yaparlar. Bazıları ise yaya vaziyette şeytan taşlamayı tercih etmişlerdir. İbn Ömer'den rivâyete göre: **"Peygamber (s.a.v.), şeytan taşlamayı yaya olarak yapmıştı."** Bizce bu iki hadisin yorumu şöyledir: Rasûlullah (s.a.v.) duruma göre; bazen yaya olarak, bazen binit üzerinde şeytan taşlamıştır ki ümmeti de durumlarına göre kendisine uysunlar. İlim adamları uygulamalarını her iki hadisle de yapmışlardır.

900- İbn Ömer (r.a.)'den rivâyete göre: **"Peygamber (s.a.v.), şeytan taşlama yerine yürüyerek gider, yürüyerek gelirdi."** (Ebû Dâvûd: Hac: 77)

◉ **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir. İlim adamlarının pek çoğu uygulamalarını bu hadise göre yaparlar. Kimi ilim adamları ise şöyle derler: **"Kurban bayramının birinci günü binit üzerinde diğer günlerde ise yürüyerek taşlayabilir.**

Tirmizî: Bu şekilde söyleyenler herhalde Rasûlullah (s.a.v.)'in yaptığını yapmayı istemişlerdir çünkü Rasûlullah (s.a.v.) sadece kurbanın birinci günü taşlama işini binitte yapmış. Kurbanın birinci günü ise sadece Akabe cemresine taş atılır.

BÖLÜM: 64

➤ ŞEYTAN TAŞLAMA NASIL YAPILIR?

901- Abdurrahman b. Yezîd (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Abdullah b. Mes'ûd, Akabe cemresi denilen yere gelince vadinin orta**

yerinde durdu, Ka'be'ye yönelerek cemreyi sağ kaşı hizasına aldıktan sonra yedi taş attı. Her taş atışında tekbir getirdi ve şöyle dedi: Kendisinden başka gerçek ilah olmayan Allah'a yemin ederim ki kendisine Bakara sûresi indirilen Rasûlullah (s.a.v.)'de; taşları buradan atmıştır." (Nesâî, Menasık: 226; İbn Mâce, Menasik: 64)

◉ Hennâd Vekî', Mes'ûdî'den bu senedle bu hadisin bir benzerini rivâyet etmiştir.

Tirmizî: Bu konuda Fadl b. Abbâs, İbn Abbâs, İbn Ömer ve Câbir'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: İbn Mes'ûd hadisi hasen sahihtir. İlim adamları bu hadisle amel ederler ve taşların vadinin orta yerinden atılmasını ve her taşla birlikte tekbir getirmesini tercih ederler. Bazı ilim adamları ise vadinin ortasından atmaya gücü yetmezse gücü yettiği yerden taşlamasına izin vermişlerdir.

902- Âişe (r.anha)'dan rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Şeytan taşlama işi ve Safa ile Merve arasında yapılan sa'y sadece Allah'ı gündemde tutmak için emredilmiştir."** (Ebû Dâvûd, Menasık: 50)

◉ **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

BÖLÜM: 65

➤ TAŞLAMA ESNASINDA İNSANLARA ZARAR VERMEMEK

903- Kudame b. Abdullah (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.), devesi üzerinde şeytan taşlarken gördüm, şeytan taşlayanlar arasında vurmak yok, kovmak, itip kalkmak yok ve yoldan çekil yoldan çekil sözleri yoktu."** (İbn Mâce, Menasık: 66)

◉ **Tirmizî:** Bu konuda Abdullah b. Hanzala'dan da hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Kudame b. Abdullah hadisi hasen sahihtir. Bu hadis sadece bu şekliyle bilinmektedir. Eymen b. Nabil hadisçiler yanında güvenilir bir kişidir.

BÖLÜM: 66

➤ KURBANLIK DEVE VE SIĞIRA KAÇ KİŞİ ORTAK OLABİLİR?

904- Câbir (r.a.)'den rivâyet edildiğine göre, şöyle demiştir: **"Hudeybiye senesi deveyi ve sığırı yedi kişi adına boğazlamıştık."** (Müslim, Hac: 50; Nesâî, Dehaya: 16)

◉ **Tirmizî:** Bu konuda İbn Ömer, Ebû Hüreyre, Âişe ve İbn Abbâs'tan da hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Câbir hadisi hasen sahihtir. Rasûlullah (s.a.v.)'in ashabından ve diğer dönem ilim adamları uygulamalarını bu hadise göre yaparlar ve deve ile sığırın yedi kişiye kadar kurban edilebileceği görüşündedirler. Sûfyân es Sevrî, Şâfii, Ahmed bunlardandır. İbn Abbâs'tan ayrıca sığır yedi kişi deve ise on kişiye kadar kurban edilebilir şeklinde bir rivâyet vardır. İshâk bu görüştedir ve bu hadisi delil olarak kabul eder. İbn Abbâs hadisini sadece tek yönden bilmekteyiz.

905- İbn Abbâs (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Bir yolculukta Rasûlullah (s.a.v.) ile beraberdik kurban bayramı girmişti, Sığırda yedi kişi, devede ise; on kişi olarak ortak olduk."** (Nesâî, Dehaya: 15; İbn Mâce, Ezahî: 5)

◉ **Tirmizî:** Bu hadis hasen garibtir ve Hüseyin b. Vakîd'ın rivâyetidir.

BÖLÜM: 67

➤ KURBANLIK HAYVANLARA İŞARET KOYMAK

906- İbn Abbâs (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.), kurban edeceği hayvanın boynuna iki takunya takmış Zülhüleyfe denilen yerde hayvanın sağ tarafına kurbanlık olduğunu belirtmek için yararak kan akıttı ve kan izlerini de silip yok etti."** (Müslim, Hac: 64; Buhârî, Hac: 110)

◉ **Tirmizî:** Bu konuda Misver b. Mahreme'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: İbn Abbâs hadisi hasen sahihtir. Ebû Hassân el A'rec'in adı Müslim'dir. Rasûlullah (s.a.v.)'in ashabından ve sonraki dönemlerden ilim adamları bu hadisle amel ederler, kurbanlık hayvanların işaretlenmesi görüşündedirler. Sevrî, Şâfii, Ahmed ve İshâk'ın görüşleri böyledir. Yusuf b. İsa'dan işittim Vekî'den işittiğini söylüyordu bu hadisi rivâyet edince şöyle dedi: Bu konuda kendi görüşlerine iltifat etmeyin! Çünkü kurbanlık hayvanı işaretlemek sünnet onların sözleri ise bidattır.

Ebû's Sâib'den işittim şöyle diyordu: Vekî'nin yanında idik Vekî' kendi görüşlerine göre konuşanlardan birine dedi ki: Rasûlullah (s.a.v.) kurbanlık develere işaret koymak üzere hayvanı yaraladı. Ebû Hanife ise bu işe **"Müsle"** yapmaktır diyor. O adamda bu mesele İbrahim Nehai'den rivâyet edilmiştir. O der ki: Kurbanlık hayvana işaret koymak müsle yapmak demektir. Bu söz üzerine Vekî' çok şiddetli bir şekilde kızdı ve şöyle dedi: Ben sana Peygamber (s.a.v.) söyledi diyorum sen bana İbrahim söyledi diyorsun, bu sözünden vazgeçinceye kadar hapsedilmeyi nasılda hak etmişsin.

BÖLÜM: 68

➤ PEYGAMBER (S.A.V.) KURBANINI NEREDEN ALMIŞTI?

907- İbn Ömer (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) kurbanlık hayvanlarını **"Kudeyd"** denilen yerden satın almıştı. (İbn Mâce, Menasik: 96)

◉ **Tirmizî:** Bu hadis garibtir. Bu hadisin Sevrî'nin rivâyetinden olduğunu sadece Yahya b. Yemân'ın rivâyetiyle bilmekteyiz. Nafi' ve İbn Ömer'den, Rasûlullah (s.a.v.)'in kurbanlığını **Kudeyd'den** aldığı rivâyet edilmiştir ki bu rivâyet daha sahihtir.

BÖLÜM: 69

➤ HAC İÇİN YOLA ÇIKILMADAN ÖNCE KURBANLIKLARIN İŞARETLENMESİ

908- Âişe (r.anha)'dan rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.)'in kurbanlık hayvana taktığı gerdanlıkları kendi elimle ördüm. İhrama girmedi, giyecek cinsinden de hiçbirşeyi terk etmedi."** (Yani sadece kurbanlık hayvanları işaretlemiş oldu başka bir şey yapmadı) (Buhârî, Hac: 110; İbn Mâce, Menasik: 96)

◉ **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir. Bazı ilim adamları bu hadisle amel ederler ve şöyle derler: **"Haccetmek isteyen kimseye kurbanlığına gerdanlığı taktığında ihrama girinceye kadar elbise koku vs. hiçbir şey haram olmaz.** Bir kısım ilim adamları ise şöyle demektedirler: **"Hac yapacak kişi kurbanına gerdanlık taktığı andan itibaren ihramlı kimseye vâcib olan tüm şeyler ona da vâcib olur."**

BÖLÜM: 70

➤ KÜÇÜKBAŞ HAYVANLARA DA KURBANLIK İŞARETİ TAKILIR MI?

909- Âişe (r.anha)'dan rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.)'in kurbanlara takacağı tüm gerdanlıkları ben örerdim. Koyunlara varıncaya kadar oda bu gerdanlıkları takar fakat ihrama o anda girmezdi."** (Buhârî, Hac: 111; İbn Mâce, Menasik: 95)

⊙ **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir. Rasûlullah (s.a.v.)'in ashabından ve diğerlerinden bir kısım ilim adamları uygulamalarını bu hadisle yaparlar ve koyunlara da gerdanlık takılabilir görüşündedirler.

BÖLÜM: 71

➤ HASTALANAN KURBAN GÜNÜNE GÜNÜNE YETİŞEMEYECEK KURBANLIK NE YAPILIR?

910- Naciye el Huzaî (r.anha)'den rivâyete göre: **"Rasûlullah (s.a.v.) kendisiyle Ka'be'ye bir kurbanlık göndermişti de O da: Ey Allah'ın Rasûlü bu kurbanlık telef olacak hale gelirse ne yapmalıyım? Dedi. Rasûlullah (s.a.v.)'de şöyle buyurdular: Onu kes boğazındaki takılı olan gerdanlığı kanına batır sonra insanlara bırak geç insanlar onu yerler."** (Ebû Dâvûd, Menasik: 18; İbn Mâce, Menasik: 101)

⊙ Bu konuda Zûeyb ve Ebû Kabîsa el Huzaî'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Naciye hadisi hasen sahihtir. İlim adamları uygulamalarını bu hadisle yaparlar ve nafile kurban hakkında derler ki: Telef olacak kurbanlığın etinden ne sahibi nede arkadaşları yemesin insanlar arasına bırakılır geçilir onlar ondan yerler ve o kimse kurban kesmiş sayılır. Şâfii, Ahmed ve İshâk bu görüşte olup şöyle derler: **"Eğer o hayvanın etinden sahibi yerse yediği kadarının bedelini öder."** Bazı ilim adamları da şöyle derler: **"Bu nafile kurbanın etinden ne kadar yerse yediği kadarını tazmin eder."**

BÖLÜM: 72

➤ KURBAN OLACAK DEVELERE BİNİLEBİLİR Mİ?

911- Enes (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.), deve süren bir adam gördü ve ona **"deveye bin"** dedi. Adam: **"Ey Allah'ın Rasûlü bu kurban edilmek üzere ayrılmış bir hayvandır"** dedi. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.), üçüncü veya dördüncüsünde **"Yazık sana deveye bin yazıklar olsun"** buyurdular. (İbn Mâce, Menasik: 100; Ebû Dâvûd, Menasik: 17)

⊙ **Tirmizî:** Bu konuda Ali, Ebû Hüreyre ve Câbir'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Enes hadisi hasen sahihtir. Peygamber (s.a.v.)'in ashabından ve daha sonraki dönem alimlerin bir kısmı ihtiyaç duyulduğu takdirde kurbanlık develere binilebileceğine izin vermişlerdir. Şâfii, Ahmed ve İshâk bunlardandır. Kimi ilim adamları da **"Mecburiyet olmadıkça binilmesin"** derler.

BÖLÜM: 73

➤ HACTA SAÇ TIRAŞ EDİLİRKEN HANGİ TARAFTAN BAŞLAMALI?

912- Enes b. Mâlik (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Peygamber (s.a.v.), şeytanı taşlayınca kurbanını kesti sonra tıraş olmak için berbere başının sağ yanını uzattı kesilen saçı Ebû Talha'ya verdi sonra sol yanını uzatıp tıraş oldu ve kesilen saçını Müslümanlar arasında dağıt"** buyurdu. (Buhârî, Hac: 128; Müslim, Hac: 56)

⊙ İbn ebî Ömer, Sûfyân ve Hişâm'dan da benzeri bir hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Bu hadis hasen sahihtir.

BÖLÜM: 74

➢ HACTA SAÇLARIN TAMAMEN KESİLMESİ VAYA KISALTILMASI

913- İbn Ömer (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.), saçını kestirdi, sahabeden bir kısmı da saçlarını kestirdiler, diğer bir kısmı ise saçlarını kısalttılar. İbn Ömer diyor ki: Rasûlullah (s.a.v.) bir veya iki kere **"Allah saçlarını kestirenlere rahmet etsin"** dedi sonra **"Kısaltanlara da"** buyurdu. (Buhârî, Hac: 128; Müslim, Hac: 55)

◉ **Tirmizî:** Bu konuda İbn Abbâs, İbn Ümmül Husayn, Mearib, Ebû Saîd, Ebû Meryem, Hubşî b. Cünade ve Ebû Hüreyre'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Bu hadis hasen sahihtir. İlim adamları uygulamalarını bu hadisle yapar ve başın tıraş edilmesini tercih etmişlerdir. Fakat kısaltma yapana da bunun caiz ve yeterli olduğunu söylemişlerdir. Sûfyân es Sevrî, Şâfii, Ahmed ve Ishâk bu görüştedirler.

BÖLÜM: 75

➢ KADINLAR HACTA SAÇLARINI KESTİRMEZLER

914- Ali (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.), kadınların saçlarını kestirmelerini yasakladı."** (Ebû Dâvûd, Menasik: 78)

◉ **Tirmizî:** Ali hadisinde karmaşıklık vardır. Bu hadis Hammad b. Seleme, Katâde ve Âişe'den de rivâyet edilmiş olup **"Rasûlullah (s.a.v.) kadınların saç tıraşı yapmalarını yasakladı"** şeklindedir. İlim adamları uygulamalarını bu hadise göre yaparlar ve kadınların tıraş olmasını değil saçlarını kısaltmalarını tercih ederler.

915- Muhammed b. Beşşâr (r.a.), Ebû Dâvûd, Hemmâm, Hılas'tan bu hadisin bir benzerini aktardı ve rivâyette **"Ali"**yi zikretmedi.

BÖLÜM: 76

➢ KURBAN GÜNLERİ İBADETLERDE SIRAYI ŞAŞIRANIN DURUMU

916- Abdullah b. Amr (r.a.)'den rivâyete göre, bir adam, Rasûlullah (s.a.v.)'e kurban kesmeden tıraş oluverdim diye sordu. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.); **Kurbanını kes zararı yok"** buyurdular. Bir diğer kimse: Şeytanı taşlamadan önce kurban kestim, diye sordu. **"Şeytanı taşla zararı yok"** buyurdular. (Ebû Dâvûd, Hac: 87; İbn Mâce, Menasik: 74)

Tirmizî: Bu konuda Ali, Câbir, İbn Abbâs, İbn Ömer, Üsâme b. Şerik'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Abdullah b. Amr hadisi hasen sahihtir. İlim adamlarının çoğunluğu uygulamalarını bu hadisle yaparlar, Ahmed ve İshâk bunlardandır.

Bir kısım ilim adamları ise: **"Bir kimse Hac ibadetlerinde birini diğerinden önce yaparsa kurban kesmesi gerekir"** derler.

BÖLÜM: 77

➢ İHRAMDAN ÇIKIP GÜZEL KOKU SÜRÜNÜP ZİYARET TAVAFINI YAPMAK

917- Âişe (r.anha)'dan rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Ben Rasûlullah (s.a.v.)'i ihrama girmeden önce ve ihramı çıkarıp Ka'be'yi tavaf etmeden önce misk kokusuyla kokulandırırdım."** (Buhârî, Hac: 18; Müslim, Hac: 7)

◉ Bu konuda İbn Abbâs'tan da hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Âişe hadisi hasen sahihtir. Rasûlullah (s.a.v.)'in ashabından ve daha sonraki dönem ilim adamlarının görüşü ve uygulamaları bu hadise göredir ve şöyle derler: **"İhramlı**

kimse bayramın birinci günü şeytanı taşlar kurbanını keser saçını tıraş eder veya kısaltırsa hanımına yaklaşmak dışında her şey helal olmuş olur." Şâfii, Ahmed ve İshâk bu görüştedirler. Ömer b. Hattâb'ın şöyle dediği rivâyet edilmiştir: **"Bu vazifeleri yapan kimseye kadın ve güzel koku dışında her şey helaldir."** Peygamber (s.a.v.)'in ashabından ve daha sonraki dönemlerin alimlerinden bir kısmının görüşü bu şekildedir. Küfeliler de aynı görüştedirler.

BÖLÜM: 78

➤ HACTA TELBİYE GETİRMEYE NE ZAMAN SON VERİLİR?

918- Fadl b. Abbâs (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.), Müzdelife'den, Minâ'ya, kadar beni binitinin arkasına almıştı, bayramın ilk günü şeytan taşlayınca kadar telbiye getirmeye devam etti."** (Müslim, Hac: 67; Nesâî, Menasik: 229)

⦿ Bu konuda Ali, İbn Mes'ûd ve İbn Abbâs'tan da hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Fadl hadisi hasen sahihtir. Peygamber (s.a.v.)'in ashabından ve daha sonraki dönemlerden ilim adamları uygulamalarını bu hadise göre yaparlar. Hacılar şeytan taşlayıncaya kadar telbiyeye devam ederler. Şâfii, Ahmed ve İshâk bu görüştedir.

BÖLÜM: 79

➤ UMREDE TELBİYE GETİRMEYE NE ZAMAN SON VERİLİR?

919- İbn Abbâs (r.a.), merfu olarak rivâyet ettiği hadisinde şöyle diyor: **"Rasûlullah (s.a.v.), umrede Hacer-ül Esvedi istilam ettiği ana kadar telbiyeye devam ederdi."** (Ebû Dâvûd, Menasık: 28)

⦿ **Tirmizî:** Bu konuda Abdullah b. Amr'dan da hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: İbn Abbâs hadisi hasen sahihtir. Çoğu ilim adamları bu hadisle amel ederek, umre yapan kimsenin Hacer-ül Esvedi istilam edinceye kadar telbiyeye devam etmesi kanaatindedirler.

Kimi ilim adamları ise umre yapan kimse ihrama girdiği andan itibaren telbiyeye başlar Mekke evleri görününceye kadar yol boyunca devam eder derler. Uygulama bu hadisle olup Sûfyân es Sevrî, Şâfii, Ahmed ve İshâk'ta aynı görüştedirler.

BÖLÜM: 80

➤ ZİYARET TAVAFI GECE YAPILABİLİR Mİ?

920- İbn Abbâs ve Âişe (r.anhüma)'dan rivâyete göre: **"Rasûlullah (s.a.v.) ziyaret tavafını geceye geciktirirdi."** (İbn Mâce, Menasik: 77)

⦿ **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir. Bazı ilim adamları ziyaret tavafının geceye ertelenmesine izin vermişlerdir. Bir kısmı ise bayramın birinci günü yapılması kanaatindedir. Kimi ilim adamları da tüm kurban bayramı günlerinde de yapılabilir diyerek genişlik göstermişlerdir.

BÖLÜM: 81

➤ MEKKE İLE MİNÂ ARASINDAKİ BATHA VADİSİNE İNMEK GEREKİR Mİ?

921- İbn Ömer (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.), Ebû Bekir, Ömer ve Osman, Batha vadisine inerlerdi."** (Ebû Dâvûd, Menasik: 44; Buhârî, Hac: 147)

⦿ **Tirmizî:** Bu konuda Âişe, Ebû Rafi' ve İbn Abbâs'tan da hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: İbn Ömer hadisi sahih hasen garibtir. Bu hadisi sadece Abdurrezzak'ın, Ubeydullah b. Ömer'den rivâyetiyle bilmekteyiz. Bazı ilim adamları Batha'ya inmenin vâcib değil müstehab olduğu görüşündedirler. İsteyen iner derler. **Şâfii şöyle der:** Bathaya inmek hac ibadetinden bir parça değildir. Rasûlullah (s.a.v.)'in konakladığı bir yerdir.

922- İbn Abbâs (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Hasbeye inmek ibadet değildir. Rasûlullah (s.a.v.)'in konakladığı bir yerdir."**

* Hasbe, Batha, Ebtah, Mahsab bu vadinin değişik isimleridir. (Buhârî, Hac, 147; Müslim, Hac: 58)

⊙ **Tirmizî:** Tahsîb; Ebtah'a inmek demektir.

Tirmizî: Bu hadis hasen sahihtir.

BÖLÜM: 82

➤ BATHA VADİSİNE İNMEK HAC GÖREVLERİNDEN BİR PARÇA MIDIR?

923- Âişe (r.anha)'dan rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.), Ebtah'ta konakladı çünkü bu yol Medîne'ye çıkışın daha kolay olmasındandır."** (Buhârî, Hac: 147)

⊙ **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir. İbn ebî Ömer, Sûfyân ve Hişâm b. Urve'den bu hadisin benzerini rivâyet etmiştir.

BÖLÜM: 83

➤ ÇOCUĞUN HACCA GÖTÜRÜLMESİ

924- Câbir b. Abdillah (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Bir kadın çocuğunu Rasûlullah (s.a.v.)'e uzatarak: **"Ey Allah'ın Rasûlü! Bu çocuk için de hac olabilir mi?** diye sordu. Rasûlullah (s.a.v.)'de: **"Evet sana da sevap vardır"** buyurdular. (İbn Mâce, Menasik: 11; Ebû Dâvûd, Menasik: 7)

⊙ **Tirmizî:** Bu konuda İbn Abbâs'tan da hadis rivâyet edilmiştir. Câbir hadisi garibtir.

925- Sâib b. Yezîd (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Babam, Veda haccında Rasûlullah (s.a.v.) ile beraber bana hac yaptırdı ve ben o anda yedi yaşındaydım."** (İbn Mâce, Menasik: 11; Ebû Dâvûd, Menasik: 7)

⊙ **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

926- Câbir b. Abdillah (r.a.)'den Muhammed b. Tarîf'in hadisinin bir benzeri rivâyet edilmiştir.

⊙ **Tirmizî:** Muhammed b. Münkedir'den bu hadis mürsel olarak rivâyet edilmiştir. İlim adamları, küçük yaşta hacceden çocuğa büyüyünce haccetmesi gerektiği görüşünde ittifak etmişlerdir. İslamın emri olan hac yerine getirilmiş olmaz. Aynı şekilde köle de köleliği esnasında hacceder sonra da hürriyetine kavuşturulursa ileride haccetme imkanı bulursa haccetmesi gerekir. Köleliği esnasında yaptığı hac farz olacak olan haccın yerine geçmez. Sûfyân es Sevrî, Şâfii, Ahmed ve İshâk'ta bu görüştedirler.

BÖLÜM: 84

➤ ÇOCUK HACCEDERSE ŞEYTAN TAŞLAMAYI KİM YAPMALI?

927- Câbir (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.) ile haccettiğimizde kadınların yerine telbiye getirir ve çocukların yerine de şeytan taşlardık."** (İbn Mâce, Menasik: 68)

⊙ **Tirmizî:** Bu hadis garibtir, hadisi sadece bu şekliyle bilmekteyiz. İlim adamları kadının yerine başkasının telbiye getiremeyeceği üzerinde ittifak etmişlerdir. Kadın kendisi telbiye getirmelidir, telbiye getirirken yüksek sesle getirmesi mekruhtur.

BÖLÜM: 85

➢ YAŞLI KİMSENİN YERİNE KİM HACCETMELİDİR?

928- Fadl b. Abbâs (r.a.)'den rivâyete göre, Has'am kabilesinden bir kadın; **"Ey Allah'ın Rasûlü! Babama hac farz oldu kendisi çok ihtiyar olup binit üzerine binip yolculuk yapamaz"** dedi. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.); **"Onun yerine sen hac yapıver"** buyurdular. (Buhârî Cezaus Sayd: 34; İbn Mâce, Menasik: 10)

◉ **Tirmizî:** Bu konuda Ali, Büreyde, Husayn b. Avf, Ebû Rezîn el Ukaylî, Sevde b. Zem'a ve İbn Abbâs'tan da hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Fadl b. Abbâs hadisi hasen sahihtir. İbn Abbâs Husayn b. Avf el Müzenî'den de bir benzeri rivâyet edilmiştir.

Yine aynı şekilde İbn Abbâs'tan, Sinan b. Abdillah el Cühenî ve halasından da rivâyet edilmiştir. Sadece İbn Abbâs'tan da rivâyet edilmiştir.

Bu rivâyetler hakkında Muhammed'e sordum şöyle dedi: **"Bu konuda en sahih rivâyet İbn Abbâs'ın Fadl b. Abbâs'tan rivâyetidir. Belki de İbn Abbâs bu hadisi Fadl ve daha başkalarından işitmiş sonra da mürsel olarak rivâyet etmiş ve işittiği kimseleri söylememiş olabilir."**

Tirmizî: Bu konuda Peygamber (s.a.v.)'den sahih pek çok hadis rivâyet edilmiştir. Peygamber (s.a.v.)'in ashabından ve sonraki dönem ilim adamları bu hadisle amel ederler. Sevrî İbn'ül Mübarek, Şâfii, Ahmed, İshâk aynı görüşte olup ölen kimse adına hac yapılabileceği kanaatindedirler.

Mâlik ise şöyle der: **"Kendi yerine hac yapılmasını vasiyet ederse ölen kimse yerine bir başkası hac yapabilir."**

Bazı ilim adamları ise: **"Yaşlı haccedemeyecek durumda olan bir kimse adına da hac yapılabilir"** demektedirler ki İbn'ül Mübarek ve Şâfii bu görüştedir.

BÖLÜM: 86

➢ ÖLEN KİMSENİN YERİNE BAŞKASI HAC YAPABİLİR Mİ?

929- Abdullah b. Büreyde (r.a.)'ın babasından rivâyete göre: **"Bir kadın Rasûlullah (s.a.v.)'e gelerek, annem hac yapmadan öldü onun yerine haccedebilir miyim?** Diye sordu. Rasûlullah (s.a.v.)'de **"evet onun yerine hac yap"** buyurdular. (Buhârî, Cezaüs Sayd: 33; İbn Mâce, Menasik: 9)

◉ Bu hadis sahihtir.

BÖLÜM: 87

➢ HAC VE UMRE YAPAMIYACAK KİMSE YERİNE HAC VE UMRE YAPILABİLİR Mİ?

930- Ebû Rezîn el Ukaylî'den rivâyete göre, kendisi Rasûlullah (s.a.v.)'e gelerek **"Ey Allah'ın Rasûlü! Babam çok yaşlıdır, hac ve umre yolculuğuna gücü yetmez"** dedi. Rasûlullah (s.a.v.)'de: **"Babanın yerine hac ve umre yapıver"** buyurdular. (İbn Mâce, Menasik: 10; Buhârî, Cezaüs Sayd: 34)

◉ **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir. Bu hadiste umrenin zikredilmesi bir başkası adına umre yapılabileceğini göstermek içindir.

Ebû Rezîn el Ukaylî'nin adı Lakît b. Âmir'dır.

BÖLÜM: 88

➢ UMRE YAPMAK VÂCİB MİDİR DEĞİL MİDİR?

931- Câbir (r.a.)'den rivâyete göre, Peygamber (s.a.v.)'e umre yapmak vâcib midir? Diye soruldu da Rasûlullah (s.a.v.)'de: **"Hayır, fakat umre yapmak değerli ve faziletli bir ibadettir"** buyurdular. (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

⊙ **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir. Bazı ilim adamları umre vâcib değildir derler. Hac ve umreye iki hac denirdi. Kurban bayramında yapılana "Haccul Ekber" (Büyük Hac) Umreye de "Haccul Asğar" (Küçük Hac)

Şâfii diyor ki: Umre yapmak Rasûlullah (s.a.v.)'in sünnetlerindendir. Umrenin terk edilebileceğine dair ruhsat veren hiçbir delil bilmiyoruz. Nafile ibadet olduğuna dair sağlam bir rivâyet yoktur. Peygamber (s.a.v.)'den nafile ibadet olduğuna dair yapılan rivâyet ise zayıf olup bu tür rivâyetler delil olarak ortaya konulamaz. İbn Abbâs'ın umre yapmayı vâcib gördüğü rivâyeti de bize ulaşmış durumdadır.

Tirmizî: Tüm bu sözler Şâfii'nin sözleridir.

BÖLÜM: 89

➢ UMRE HAC AYLARINDA YAPILABİLİR Mİ?

932- İbn Abbâs (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Umre kıyamete kadar hac aylarına girmiştir."** (Müslim, Hac: 31; Ebû Dâvûd, Menasik: 23)

⊙ **Tirmizî:** Bu konuda Suraka b. Cu'şum, Câbir b. Abdullah'tan da hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: İbn Abbâs hadisi hasendir. Bu hadisin manası: **"Hac aylarında umre yapmakta sakınca yoktur"** demektir. Şâfii, Ahmed ve İshâk hadisi bu şekilde tefsir etmektedirler. Hadisinin anlamı şöyledir: Cahiliye dönemi insanları hac aylarında umre yapmazlardı. İslam gelince Peygamber (s.a.v.) buna ruhsat verdi ve **"Umre kıyamete kadar hac aylarına girdi"** buyurdu. Yani hac aylarında umre yapmakta bir sakınca yoktur. Hac ayları Şevval, Zilkâde ve Zilhicce'den on gündür. Hac yapacak kimsenin hac aylarında ihrama girmesi gerekir. Haram aylar: **Recep, Zilkade, Zilhicce ve Muharrem**'dir. Peygamber (s.a.v.)'in ashabından ve sonraki dönemlerden pek çok ilim adamları böyle demektedirler.

BÖLÜM: 90

➢ UMRE YAPMANIN DEĞERİ VE FAZİLETİ

933- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Umre ikinci bir umreye kadar yapılan günahlara keffarettir. Kabul edilmiş haccın karşılığı ise ancak Cennettir."** (Buhârî, Umre: 1; Müslim, Hac: 79)

⊙ **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

BÖLÜM: 91

➢ MEKKE İÇERİSİNDEKİ TEN'IM MESCİDİNE GİDEREK İHRAMA GİRİP UMRE YAPMAK

934- Abdurrahman b. ebî Bekir (r.a.)'den rivâyete göre: **"Rasûlullah (s.a.v.), Abdurrahman b. ebî Bekir'e emrederek Âişe (r.anha)'yı Ten'ım'de ihrama girdirip umre yaptırmasını emretti."** (Buhârî, Umre: 6; Müslim, Hac: 17) ***(Bu tür umre yapmak adet hali gören kadınlar için geçerlidir herkesin fazladan umre yapması için bir model değildir. Bu gün hacca ve umreye gidenlerin üç beş sekiz umre yapıverdim demelerinin Peygamber (s.a.v.) sünnetinde bir yeri yoktur.)***

⊙ **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

BÖLÜM: 92

➤ MEKKE İÇERİSİNDEKİ Cİ'RANE MESCİDİNE GİDEREK İHRAMA GİRİP UMRE YAPMAK

935- Muharriş el Ka'bî (r.a.)'den rivâyete göre: **"Rasûlullah (s.a.v.), Ci'rane'den umreye niyet ederek geceleyin çıktı. Mekke'ye geceleyin girdi umresini yaptı aynı gece Mekke'den çıkarak Ci'rane'de sabahladı sanki geceyi orada geçirmiş gibi ertesi gün güneş batıya kayınca, Batnı Serif bölgesinden çıktı. Yolu; Batnı Serif'den, Müzdelife yolunu takip ederek gitti bundan dolayı yaptığı umre insanlara gizli kaldı."** (Ebû Dâvûd, Menasik: 79; Nesâî, Menasik: 104)

◉ **Tirmizî:** Bu hadis garibtir. Muharriş el Ka'bî'nin bu hadisten başka bir rivâyetini bilmiyoruz. Bu rivâyette mevsul yolla gelmiş olabilir denilmektedir.

BÖLÜM: 93

➤ RASÛLULLAH (S.A.V.) RECEP AYINDA UMRE YAPMIŞ MI?

936- Urve (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: İbn Ömer'e; **"Rasûlullah (s.a.v.) hangi ayda umre yapmıştır"** diye soruldu. Recep ayında diye cevap verdi. Bunun üzerine Âişe (r.anha) şöyle dedi: **"Rasûlullah (s.a.v.) her umre yaptığında İbn Ömer onun yanında bulunmuştur, Rasûlullah (s.a.v.); Recep ayında asla umre yapmamıştır."** (İbn Mâce, Menasik: 47)

◉ **Tirmizî:** Bu hadis garibtir. Muhammed'den şöyle dediğini işittim: Habib b. ebî Sabit Urve b. Zübeyr'den hadis işitmemiştir.

937- İbn Ömer (r.a.)'den rivâyet edilmiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.), dört umre yaptı onlardan biri recep ayında idi."** (Buhârî, Umre: 3; İbn Mâce, Menasik: 47)

◉ **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahih garibtir.

BÖLÜM: 94

➤ RASÛLULLAH (S.A.V.), ZİLKADE AYINDA UMRE YAPMIŞ MIDIR?

938- Berâ b. Âzıb (r.a.)'den rivâyete göre: **"Rasûlullah (s.a.v.), Zilkade ayında umre yapmıştı."** (Buhârî, Umre: 3; İbn Mâce, Menasik: 46)

◉ **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir. Bu konuda İbn Abbâs'tan da hadis rivâyet edilmiştir.

BÖLÜM: 95

➤ RAMAZAN AYINDA YAPILAN UMRENİN SEVÂBI

939- Ümmü Ma'kıl (r.anha)'dan rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Ramazan ayında yapılan umre hacca bedeldir."** Yani hac gibi sevâb kazandırır. (Ebû Dâvûd, Menasik: 79; İbn Mâce, Menasik: 45)

◉ Bu konuda İbn Abbâs, Câbir, Ebû Hüreyre, Enes ve Vehb b. Hanbeş'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Vehb b. Hanbeş'e; Herem b. Hanbeş'te denilir.

Beyan ve Câbir rivâyetlerini Şa'bi ve Vehb b. Hanbeş'den diyerek yaparlar. Dâvûd el Evdî ise: Şa'bi ve Harem b. Hanbeş'den diyerek rivâyet ederler. Fakat doğru olan: **"Vehb b. Hanbeş"** şeklindedir.

Ümmü Ma'kıl hadisi bu şekliyle hasen garibtir.

Ahmed ve İshâk diyorlar ki: Ramazanda yapılan umrenin bir hacca denk sevap kazandırdığı Rasûlullah (s.a.v.)'den sabit olmuştur.

İshâk ise şöyle der: Bu hadisin manası şöyle anlaşılmalıdır. Peygamberimizden rivâyet edilen; **"Kim ihlas sûresini okursa Kur'ân'ın üçte birini okumuş gibi olur"** hadisi gibi anlaşılmalıdır. Yani üç ihlas okumakla Kur'ân'ın tamamı okunmuş olmayacağı gibi Ramazanda umre yapmakla da hac yapılmış sayılmaz.

BÖLÜM: 96

➤ HAC GÜNLERİNDE RAHATSIZLANIP HAC YAPAMAYAN BİR SONRAKİ SENE YAPAR

940- İkrime (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Haccac b. Amr, Rasûlullah (s.a.v.)'in şöyle dediğini bize aktarmıştır: **"Kimin bir organı kırılır, sakatlanır ve hastalanır da o yıl hac yapamaz ise bir sonrakî yıl hac yapması gerekir."** İkrime dedi ki: Ben bu hadisi İbn Abbâs ve Ebû Hüreyre'ye sordum râvîlerden Haccac es Sawaf doğru söylemiştir. Dediler. (Ebû Dâvûd, Menasik: 43; İbn Mâce, Menasik: 85)

◉ İshâk b. Mansur, Muhammed b. Abdullah el Ensarî yoluyla Haccac'tan bu hadisin benzerini bize rivâyet etti ve şöyle dedi: Haccac b. Amr **"Bu hadisi Rasûlullah (s.a.v.)'den söylerken işittim"** dedi.

Tirmizî: Bu hadis hasen sahihtir. Pek çok kimse bu hadisi bu şekilde veya bunun benzeri olarak **"Haccac es Savvaf"** tan rivâyet etmiştir. Ma'mer ve Muaviye b. Sellam bu hadisi Yahya b. ebî Kesir'den, İkrime'den, Abdullah b. Rafi'den, Haccac b. Amr'dan rivâyet etmiştir. Haccac es Sawaf rivâyetinde Abdullah b. Rafi'i zikretmemiştir. Hadisçiler yanında Haccac güvenilir ve hafız bir kimsedir. Muhammed'den işittim Ma'mer ve Muaviye b. Sellam'ın rivâyetleri daha sahihtir. Abd b. Humeyd, Abdurrezzak yoluyla Ma'mer'den, Yahya b. ebî Kesîr'den, İkrime'den Abdullah b. Rafi'den, Haccac b. Amr'dan bu hadisin bir benzerini bize aktarmıştır.

BÖLÜM: 97

➤ ZAMANSIZ OLARAK HASTALANABİLEN KİMSENİN ŞARTLI OLARAK HACCA NİYET ETMESİ

941- İbn Abbâs (r.a.)'den rivâyete göre, Zübeyr'in kızı Dubaa, Peygamber (s.a.v.)'e gelerek şöyle dedi: **"Ey Allah'ın Rasûlü! Ben haccetmek istiyorum niyetimle şart koşabilir miyim?** Rasûlullah (s.a.v.) de; **"Evet"** dedi. Dubaa: **"Nasıl söylemeliyim"** deyince; **"Lebbeyk Allah'ım lebbeyk bulunduğum yerden başlayarak beni alıkoyacağın yer ve zamana kadar"** de buyurdular. (Müslim, Hac: 15; Nesâî, Menasik: 60)

◉ **Tirmizî:** Bu konuda Câbir, Esma binti ebî Bekir ve Âişe'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: İbn Abbâs hadisi hasen sahihtir.ilim adamlarından bir kısmı uygulamalarını bu hadisle yaparlar. Şartlı olarak hac yapılabileceği görüşündedirler ve şöyle derler: Şart koşar ve bir hastalık veya engel ortaya çıkarsa o anda ihramdan çıkabilir. Şâfii, Ahmed ve İshâk bu görüştedirler.

Bazı ilim adamları ise şartlı hac yapılamaz demekte ve **"Şart koşsa da ihramından çıkamaz"** diyerek bu kimsenin de normal hac yapan kimse gibi kabul etmişlerdir.

BÖLÜM: 98

➤ ŞARTLI HACCA NİYET ETMEK BİR SÜNNET MİDİR?

942- Sâlim (r.a.)'in babasından rivâyete göre, Sâlim; Hacca giderken şart koşmayı hoş karşılamaz ve derdi ki: **"Peygamber (s.a.v.)'in sünneti size yeterli değil midir?** (Yani o yapmış mıdır diyerek böyle bir hadisten haberi olmadığını ortaya koymuş oldu) (Nesâî, Menasik: 59; Müslim, Hac: 15)

◉ **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

BÖLÜM: 99

➤ ZİYARET TAVAFINI YAPAN VE HAYIZ GÖREN KADININ DURUMU

943- Âişe (r.anha)'dan rivâyete göre, şöyle demiştir: Huyey'in kızı Safiyye'nin, Minâ günlerinde hayız gördüğü Rasûlullah (s.a.v.)'a aktarıldı da bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.): **"Bizi Mekke'de bekletecek mi?** dedi. **"O, ziyaret tavafını yapmıştı"** dediler. Rasûlullah (s.a.v.)'de: **"O halde mesele yok"** buyurdular. (Müslim, Hac: 67; Ebû Dâvûd, Menasik: 80)

◉ **Tirmizî:** Bu konuda İbn Ömer ve İbn Abbâs'tan da hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Âişe hadisi hasen sahihtir. İlim adamları, uygulamalarını bu hadise göredir ve; Kadın ziyaret tavafını yaptıktan sonra hayız görürse Mekke'den ayrılabilir ona bir şey lazım gelmez. Sevrî, Şâfii, Ahmed ve İshâk bu görüştedirler.

944- İbn Ömer (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Kim hac yaparsa, hac'taki son görevi Ka'be'yi tavaf etmek olsun ancak o günler de hayızlı olan kadınlar bunun dışındadır. Rasûlullah (s.a.v.) onların veda tavafını yapmadan Mekke'den ayrılmalarına izin vermiştir."** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

◉ **Tirmizî:** İbn Ömer hadisi hasen sahihtir. İlim adamları uygulamalarını bu hadise göre yapmışlardır.

BÖLÜM: 100

➤ HAYIZLI KADIN HAC GÖREVLERİNİ NASIL YAPACAKTIR?

945- Âişe (r.anha)'dan rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Hac günlerinde hayız gördüm. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.), Ka'be'yi tavaf etmek dışında tüm gerekenleri yapmamı bana emretti."** (Buhârî, Hayz: 8; Müslim, Hac: 67)

◉ **Tirmizî:** İlim adamları uygulamalarını bu hadisle yaparlar yani: **"Hayızlı kadın tavaf dışında haccın tüm gereklerini yerine getirir."**

Bu hadis aynı şekilde Âişe'den başka yönden de rivâyet edilmiştir. Ziyâd b. Eyyûb, Mervan b. Şûca' el Cezerî; Husayf, İkrime, Mûcâhid, Atâ ve İbn Abbâs'tan, Rasûlullah (s.a.v.)'e nispet ederek şu hadisi bize aktarmışlardır: "Doğum yapan ve hayızlı kadın gusledereк ihrama girer hacla alakalı tüm yapılacakları yapar sadece temizleninceye kadar Ka'be'yi tavaf edemez.

Tirmizî: Bu hadis bu yönüyle garibtir.

BÖLÜM: 101

➤ HAC VE UMREYİ YAPAN KİMSENİN SON VAZİFESİNİN KA'BE'Yİ TAVAF OLUŞU

946- Hâris b. Abdullah b. Evs (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Peygamber (s.a.v.)'den işittim şöyle diyordu: **"Her kim hac ve umre yaparsa son yapacağı vazifesi Beytullahı tavaf etmek olsun."** Bunun üzerine Ömer

dedi ki: **"Yaptığın şeyle ellerin kırılsın bunu Peygamber (s.a.v.)'den işittin de bize haber vermedin öyle mi?"** (Ebû Dâvûd, Menasik: 85; Müslim, Hac: 67)

⦿ **Tirmizî:** Bu konuda İbn Abbâs'tan da hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Hâris b. Abdullah b. Evs hadisi garibtir. Pek çok kimse bu hadisi Haccac b. Ertae'den buradaki gibi rivâyet etmişlerdir. Rivâyetlerin bazısının senedinde Haccac'a aykırı rivâyetle bulunulmuştur.

BÖLÜM: 102

➢ RASÛLULLAH HAC VE UMRENİN TAVAFINI TEK TAVAFLA YAPTI

947- Câbir (r.a.)'den rivâyete göre: **"Rasûlullah (s.a.v.), bir ihram ve bir niyet ile Haccı Kıran yaptı hac ve umresi için tek bir tavaf yaptı."** (Nesâî, Menasik: 141; Ebû Dâvûd, Menasik: 53)

⦿ Bu konuda İbn Ömer ve İbn Abbâs'tan da hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Câbir hadisi hasen sahihtir. Sahabe ve tabiinden bazı ilim adamları uygulamalarını bu hadisle yaparlar ve derler ki: Haccı Kıran yapan kimse umresi ve haccı için tek tavaf yapar. Şâfiî, Ahmed ve İshâk bu görüştedir. Sahabe ve tabiin döneminden bazı ilim adamları ise: **"İki tavaf ve iki sa'y yapar"** derler. Sûfyân es Sevrî ve Küfelilerin görüşü böyledir.

948- İbn Ömer (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Her kim hac ve umreyi bir niyetle yapmaya niyet eder ve ihrama girerse ihramdan çıkıncaya kadar her ikisi için de bir tavaf ve bir sa'y yapması yeterlidir."** (İbn Mâce, Menasik: 39; Buhârî, Hac: 77)

Tirmizî: Bu hadis hasen sahih garibtir. Pek çok kişi bu hadisi Ubeydullah b. Ömer'den rivâyet ediyor ve hadisin senedini Rasûlullah (s.a.v.)'e kadar ulaştırmıyorlar ki. O rivâyet daha sahihtir.

BÖLÜM: 103

➢ MİNÂ DÖNÜŞÜ MEKKE'DE ÜÇ GÜN KALABİLİR

949- Alâ b. Hadramî (r.a.)'den merfu olarak rivâyet edildiğine göre: (Mekke fethedilmeden önce) **"Medîne'ye hicret edip de hac yapan kimseler hac ibadetlerini bitirdikten sonra Mekke'de üç gün kalabilirler."** (Müslim, Hac: 81)

⦿ **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

Aynı sened ile başka şekilde de merfu olarak rivâyet edilmiştir.

BÖLÜM: 104

➢ HAC VE UMRE DÖNÜŞÜNDE YAPILACAK DUA

950- İbn Ömer (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) bir savaştan veya hacdan veya bir umreden dönüşünde bir dağ eteğine veya bir bayıra çıktığında üç defa tekbir alır ve şöyle dua ederdi: **"Allah'tan başka gerçek ilah yok tek olarak O var, O'nun ortağı yok, mülk ve saltanat onundur. Her türlü eksiksiz övgüler ona mahsustur ve onun her şeye gücü yeter. Allah'a döneriz daima tevbe eder, kulluğumuzu daima ona yaparız. Seyahat edenler, secde edenler! Rabbimize hamd edenleriz. Allah verdiği sözde doğru ve gerçekleştirendir. Kuluna yardım eden ve tek başına tüm küfür ordularını yok edendir."** (Buhârî, Cihad: 132; Müslim, Hac: 76)

⦿ Bu konuda Berâ, Enes ve Câbir'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: İbn Ömer hadisi hasen sahihtir.

BÖLÜM: 105

➤ İHRAMLI DURUMDA ÖLEN NASIL DEFNEDİLİR?

951- İbn Abbâs (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Peygamber (s.a.v.) ile beraber bir yolculukta idik ihramlı iken deveden düşüp boynu kırılarak ölen bir adam gördü ve şöyle buyurdu: **"Onu su ve sidr ile yıkayın iki parça olan ihramıyla kefenleyin başını da örtmeyin çünkü o kıyamet günü ihramlı olarak ve telbiye getirerek diriltilecektir."** (Buhârî, Cezaus Sayd: 31; Müslim, Hac: 14)

◉ **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir. Bazı ilim adamları uygulamalarını bu hadisle yaparlar. Sûfyân es Sevrî, Şâfii, Ahmed ve İshâk bunlardandır. Bazı ilim adamları ise: İhramlı kimse ölünce ihramın geçerliliği kalmaz ihramlı olmayan kimseye yapılan işlemler yapılır, derler.

BÖLÜM: 106

➤ İHRAMLI KİMSE HASTALANIRSA TEDAVİ OLABİLİR Mİ?

952- Nübeyh b. Vehb (r.a.)'den rivâyete göre, Ömer b. Ubeydullah b. Ma'mer ihramlıyken gözlerinden rahatsızlandı ve Ebân b. Osman'a sordu o da: Acı olan göz tedavisinde kullanılan sabır çekinmesini (sürme çeker gibi) tavsiye etmiş ve Osman b. Affân'ın bu durumu Rasûlullah (s.a.v.)'den bize aktardığını bildirmiştir. Rasûlullah (s.a.v.) gözünden rahatsız olana **"sabır çekmesini"** emretmişti. (Müslim, Hac: 12)

◉ **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir. İlim adamları uygulamalarını bu hadisle yaparlar ve ihramlının içersinde güzel koku bulunmayan herhangi bir ilaçla tedavi görmesinde bir sakınca görmezler.

BÖLÜM: 107

➤ İHARAMLI İKEN TIRAŞ OLAN KİMSENİN CEZASI NEDİR?

953- Ka'b b. Ucre (r.a.)'den rivâyete göre, Peygamber (s.a.v.) Hudeybiye'de Mekke'ye girmeden önce ihramlıyken tencere altında ateş yakarken ve bitler yüzüne dökülürken ona uğradı ve **"Başındaki haşereler sana zarar vermiyor mu?** Ka'b: **"Evet"** dedi. Bunun üzerine Peygamber (s.a.v.); **"Tıraş ol, altı fakire bir farak sadaka ver.** -Farak üç ölçek hububat alan bir ölçü birimidir.- **"Veya üç gün oruç tut veya bir kurban kes."** İbn ebî Nüceyh: **"Bir koyun kes"** diye rivâyet etmiştir. (Müslim, Hac: 10; İbn Mâce, Menasik: 86)

◉ **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir. Sahabe ve tabiin döneminden bazı ilim adamları uygulamalarını bu hadise göre yaparlar. İhramlı tıraş olur veya ihramlı iken giyilmemesi gereken bir elbise giyerse veya güzel koku sürünürse; Peygamber (s.a.v.)'den rivâyet edildiği şekilde keffâret gerekir.

BÖLÜM: 108

➤ ÇOBAN VE BENZERİ İŞLERDE ÇALIŞANLARIN ŞEYTAN TAŞLAMALARI

954- Beddah b. Adıy (r.a.)'in babasından rivâyete göre: **"Rasûlullah (s.a.v.) çobanların bir gün şeytan taşlamalarını bir gün de hayvanlarının başında kalmalarına izin verdi."** (Ebû Dâvûd, Menasik: 77; Nesâî, Menasik: 225)

◉ **Tirmizî:** İbn Uyeyne de aynı şekilde rivâyet etmiştir. Mâlik b. Enes ise, Abdullah b. ebî Bekir'den, babasından, Ebûl Beddah b. Âsım b. Adiyy'den ve babasından rivâyet ediyor ki Mâlik'in rivâyeti daha sahihtir. İlim adamlarından bir kısmı çobanların bir gün taşlayıp bir gün bırakmalarına izin vermişlerdir. Şâfii bunlardandır.

955- Âsım b. Adiyy (r.a.)'in babasından rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.), çobanların Minâ'da gecelemeyi bırakıp bayramın birinci günü şeytanı taşlamalarını sonraki taşlamaları da bir araya getirerek değişik bir günde yapmalarına izin vermiştir."**

Mâlik diyor ki: Abdullah b. ebî Bekir'in şöyle söylediğini sanıyorum: **"İlk günde taşlarlar nefr gününde ise diğerlerini taşlarlar."** (Ebû Dâvûd, Menasik: 77; Nesâî, Menasik: 225)

◉ **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir. İbn Uyeyne'nin Abdullah b. ebî Bekir'den rivâyetinden daha sahihtir.

BÖLÜM: 109

➢ BAŞKASININ NİYETİNE BAĞLANARAK İHRAMA GİRİLEBİLİR Mİ?

956- Enes b. Mâlik (r.a.)'den rivâyete göre: Ali, Yemen'den Rasûlullah (s.a.v.)'in yanına geldi ve hangi niyetle ihrama girdin dedi. Ali de dedi ki: **"Rasûlullah (s.a.v.) hangi niyetle ihrama girdiyse ben de o niyetle girdim"** dedi. Rasûlullah (s.a.v.)'de: **"Kurbanımı yanımda getirmiş olmasaydım ben de ihramdan çıkardım"** buyurdular. (Buhârî, Hac: 32; Müslim, Hac: 34)

◉ **Tirmizî:** Bu hadis bu yönüyle hasen sahih garibtir.

BÖLÜM: 110

➢ HACC'ÜL EKBER NE DEMEKTİR?

957- Ali (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.)'e Hacc'ül Ekber hangi gündür? Diye sordum; **"Bayramın ilk günüdür"** buyurdular. (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

958- Yine Ali (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Hacc'ül Ekber günü Kurban bayramının birinci günüdür."** (Nesâî, Menasik: 134)

◉ **Tirmizî:** Ali bu hadisi merfu olarak değil kendi sözü olarak aktarmıştır ki öncekinden daha sahihtir. İbn Uyeyne'nin bu hadisi mevkuf olarak rivâyet etmesi, Muhammed b. İshâk'ın, merfu olarak rivâyetinden daha sahihtir. Pek çok hadis hafızı bu hadisi Ebû İshâk'tan, Hâris'den, Ali'den mevkuf olarak bize aktarmışlardır. Yine Şu'be Ebû İshâk'tan, Abdullah b. Mürre'den, Hâris'den ve Ali'den mevkuf olarak rivâyet etmişlerdir.

BÖLÜM: 111

➢ HACER-ÜL ESVED'LE RÜKN-Ü YEMANÎ'Yİ SELAMLAMANIN DEĞERİ VE KIYMETİ

959- Ubeyd b. Umeyr (r.a.)'ın babasından rivâyete göre: İbn Ömer; Ka'be'nin, Hacer-ül Esved ve Rükn-ü Yemanî denilen köşelerine gelince oralara el sürebilmek için aşırı bir gayret ederdi. Bunun üzerine Ey Ebû Abdurrahman dedim; Peygamber (s.a.v.)'in ashabından iki rükne karşı el sürebilmek için aşırı gayret ediyorsun nedendir acaba?

İbn Ömer dediki: Öyle yapıyorsam şunu iyi bil ki; Rasûlullah (s.a.v.)'den işittim; **"Onlara el sürmek günahlara keffarettir"** buyurdu. Yine ondan işittim: **"Kim, Ka'be'yi yedi defa tavaf edip bunu güzelce yaparsa bir köleyi hürriyetine kavuşturmuş gibi sevap kazanır."** Yine ondan işittim: **"Her kim Ka'be'yi tavaf esnasında attığı her bir adım sebebiyle Allah, bir günahını siler ve bir sevap yazar"** buyurdu. (Nesâî, Menasik: 149)

◉ **Tirmizî:** Hammad b. Zeyd, Atâ b. Sâib'den, İbn Ubeyd b. Umeyr'den, İbn Ömer'den benzeri şekilde de rivâyet etmiştir. Fakat bu rivâyetinde **"babasından"** dememiştir.

Tirmizî: Bu hadis hasendir.

BÖLÜM: 112

➤ TAVAF YAPILIRKEN KONUŞULUR MU?

960- İbn Abbâs (r.a.)'den rivâyete göre, Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Ka'be etrafında tavaf etmek namaz kılmak gibidir ancak tavafta konuşabilirsiniz. Her kim tavaf esnasında konuşacaksa hayırlı şeyler konuşsun."** (Nesâî, Menasik: 135; Buhârî, Hac: 65)

◉ **Tirmizî:** Bu hadis İbn Tavus ve başkaları tarafından, Tavus'tan ve İbn Abbâs'tan mevkuf olarak rivâyet edilmiş olup sadece Atâ b. Sâib'in rivâyetiyle merfu olarak bilmekteyiz. İlim adamlarının çoğunluğu uygulamalarını bu hadisle yaparlar ve: **"Zaruret olmadıkça tavaf anında konuşulmamasını Allah'ı zikretmek ve ilim öğrenmek gibi konuların konuşulmasını müstehab görmektedirler."**

BÖLÜM: 113

➤ HACER-ÜL ESVED KIYAMETTE ŞÂHİDLİK YAPACAK MIDIR?

961- İbn Abbâs (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) Hacer-ül Esved hakkında şöyle buyurmuştur: **"Allah kıyamet günü Hacer-ül Esved'i mahşer yerine getirecektir, ve onun iki gözü olacak onlarla görecek bir dili olacak onunla konuşacak ve kendisine istilam edenlere şâhidlik yapacaktır."** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

◉ **Tirmizî:** Bu hadis hasendir.

BÖLÜM: 114

➤ İHRAMLI KİMSE YAĞ SÜRÜNEBİLİR Mİ?

962- İbn Ömer (r.a.)'den rivâyete göre: **"Rasûlullah (s.a.v.) ihramlı iken içerisine koku karıştırılmamış zeytin yağı ile yağlanırdı."** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

◉ **Mukattet:** Güzel koku karıştırılmış demektir.

BÖLÜM: 115

➤ HAC GÜNLERİNDE KİŞİNİN ZEMZEM SUYUNU YANINDA TAŞIMASI

963- Âişe (r.anha)'dan rivâyet edilmiştir: **"Âişe, zemzem suyunu hac günlerinde yanında bulundurur ve Rasûlullah (s.a.v.)'in de yanında taşıdığını haber verirdi."** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

◉ **Tirmizî:** Bu hadis hasen garibtir. Sadece bu şekliyle biliyoruz.

BÖLÜM: 116

➤ RASÛLULLAH (S.A.V.)'DEN BAZI HAC GÖREVLERİNİ NEREDE YAPTIĞI

964- Abdulaziz b. Rüfey (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Enes b. Mâlik'e Rasûlullah (s.a.v.)'den duyup gördüğün bazı şeylerden bana bahset dedim. **"Zilhiccenin sekizinci günü öğle namazını nerede kıldı?** Dedi ki: **"Minâ'da. Minâ'dan dağılma günü ikindi namazını nerede kıldı?** Dedim. **"Ebtah"** ta dedi ve sonra şöyle devam etti: **"Hac görevlerini yaptıracak olan yetkilinin yaptığı gibi yap."** (Buhârî, Hac: 58; Müslim, Hac: 12)

◉ **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir. Sevrî'den İshâk b. Yusuf el Ezrak'ın rivâyeti olarak ta garibtir.

8: CENAZE BÖLÜMLERİ

BÖLÜM: 1

➤ HASTALIKLARIMIZ BİZE SEVAP KAZANDIRIR MI?

965- Âişe (r.anha)'dan rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Mü'min bir kişiye bir diken batsa veya başına daha büyük bir musibet gelse Allah o yüzden o kulun bir hatasını siler ve derecesini de yükseltir."** (Müslim, bir Sıla: 14; Buhârî, Merda: 1)

⊙ **Tirmizî:** Bu konuda Sa'd b. ebî Vakkâs, Ebû Ubeyde b. Cerrâh, Ebû Hüreyre, Ebû Ümâme, Ebû Saîd, Enes, Abdullah b. Amr, Esed b. Kürz, Câbir b. Abdillah, Abdurrahman b. Ezher ve Ebû Musa'dan da hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Âişe hadisi hasen sahihtir.

966- Ebû Saîd el Hudrî (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Mü'min bir kişiye dokunan yorgunluk, üzüntü, hastalık ve kendisini üzecek her şeyden dolayı Allah onun bir kısım günahlarını silip örter."** (Buhârî, Merda: 1; Müslim, Birr ve Sıla: 14)

⊙ **Tirmizî:** Bu konuda bu hadis hasendir.

Tirmizî: Carud'tan işittim Veki'den naklederek şöyle diyordu: Kederlenmenin günahlara keffâret olduğu ancak bu hadisle duyulmuş oldu.

Tirmizî: Bazı kimseler bu hadisi Atâ b. Yesâr ve Ebû Hüreyre'den de rivâyet etmişlerdir.

BÖLÜM: 2

➤ HASTA ZİYARET ETMENİN SEVÂBI

967- Sevbân (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Müslüman, Müslüman kardeşine hasta ziyaretinde bulunduğu vakit Cennet bahçelerinde meyve topluyor demektir."** (Buhârî, Merda: 4)

⊙ Bu konuda Ali, Ebû Musa, Berâ, Ebû Hüreyre, Enes ve Câbir'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Sevbân hadisi hasen sahihtir. Ebû Gıfâr ve Âsım el Ahvel bu hadisi Ebû Kılâbe'den, Ebûl Eş'as'tan, Ebû Esma'dan ve Sevbân'dan benzeri şekilde rivâyet etmişlerdir.

Muhammed'den işittim diyordu ki: Kim bu hadisi Ebûl Eş'as ve Ebû Esma'dan rivâyet ederse o rivâyet daha sahihtir.

Muhammed diyor ki: Ebû Kılâbe'nin bu hadisten başka tüm rivâyetleri Ebû Esma'dan olup, bence bu hadisi de Ebûl Eş'as ve Ebû Esma,dan olup bence bu hadisi de Ebûl Eş'as ve Ebû Esma'dan rivâyet etmiştir.

968- Sevbân (r.a.)'den rivâyete göre, Peygamber (s.a.v.)'den bu hadisin bir benzeri rivâyet edilmiş olup şu ilave vardır: **"Cennetin hırfesi nedir?"** Buyurdular ki: **"Cennet meyvelerini toplamak demektir."** (Buhârî, Merda: 4)

⊙ Ahmed b. Abde ed Dabbî, Hammad b. Zeyd, Eyyûb, Ebû Kılâbe, Ebû Esma ve Sevbân yoluyla Hâlid'in hadisinin bir benzerini bize rivâyet etmişler ve **"Ebûl Eş'as"** ismini zikretmemişlerdir.

Tirmizî: Bazıları da Hammad b. Zeyd diyerek rivâyet edip hadisi Rasûlullah (s.a.v.)'e kadar çıkarırlar.

969- Süveyr (r.a.)'in babasından rivâyete göre, şöyle demiştir: Ali, elimden tuttu ve haydi beraberce oğlum Hüseyin'e hastalık ziyaretinde bulunalım dedi. Bir de baktık ki Ebû Musa'da orada Ali (a.s.)'a dedi ki: **"Ey Ebû Musa normal ziyaret maksadıyla mı geldin yoksa hasta ziyareti için mi?"** Ebû Musa: **"Hayır hasta ziyareti için geldim deyince;** Ali dedi ki: Rasûlullah (s.a.v.)'den duydum şöyle buyurmuştu: **"Bir Müslüman diğer bir Müslüman'ı hastalandığında sabahleyin ziyarette bulunursa yetmiş bin melek akşama kadar o kimsenin bağışlanmasına dua ederler. Eğer akşam vakti ziyaret ederse yine yetmiş bin melek o kimseye sabaha kadar bağışlanması için dua ederler ve o kimse için Cennet'te hazırlanmış meyveler vardır."** (Ebû Dâvûd, Cenaiz: 3; İbn Mâce, Cenaiz: 2)

⊙ **Tirmizî:** Bu hadis hasen garibtir. Bu hadis değişik bir şekilde Ali'den rivâyet edilmiş olup kimi râvîler mevkuf olarak rivâyet ederek merfu hale getirmemişlerdir. Ebû Fahite'nin ismi Saîd b. Ilâka'dır.

BÖLÜM: 3

➤ ÖLÜM TEMENNİ EDİLMEMELİ

970- Hârise b. Mudarrib (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Karnına ateşle dağlama yaptıran Habbab'ın yanına varmıştım. Peygamber (s.a.v.)'in ashabından benim kadar bela ve sıkıntıyla karşılaşan kimse bilmiyorum. Rasûlullah (s.a.v.) zamanında bir dirhem bulamaz idim. Şimdi ise evimin bir köşesinde kırk bin dirhemim var. Rasûlullah (s.a.v.) bize yasaklamamış olsaydı veya ölümü arzu etmeyi yasaklamamış olsaydı; çektiğim sıkıntılardan dolayı ölmeyi arzu ederdim."** (Buhârî, Merda: 19; Müslim, Zikr Dua: 4)

⊙ **Tirmizî:** Bu konuda Enes, Ebû Hüreyre ve Câbir'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Habbab hadisi hasen sahihtir. Enes b. Mâlik'den şu şekilde de rivâyet edilmiştir: **"Sizden biriniz başına gelen bir sıkıntıdan dolayı ölmeyi arzu etmesin ve Allah'ım yaşamak hakkımda hayırlıysa beni yaşat; ölüm hakkımda hayırlı ise beni öldür"** desin.

971- Aynı şekilde Ali b. Hucr (r.a.); İsmail b. İbrahim'den ve Abdulaziz b. Suheyb'den ve Enes b. Mâlik'den benzeri bir hadis rivâyet edilmiştir.

⊙ **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

BÖLÜM: 4

➤ HASTA ZİYARETİNDE HASTAYA DUA OKUNUR MU?

972- Ebû Saîd (r.a.)'den rivâyete göre, Cibril, Rasûlullah (s.a.v.)'e geldi ve **"Ey Muhammed hasta mısın? Bir şikayetin var mı?"** dedi. Peygamber (s.a.v.)'de **"Evet"** deyince; Cibril: **"Allah'ın adıy ila sana zarar veren her şeyden her şahıs ve hased eden her gözden, senin korunmanı isterim. Yine Allah'ın adıyla senin korunmanı isterim. Allah sana şifalar versin"** diye dua etti ve böylece dua edilmesini öğretmiş oldu. (İbn Mâce, Tıp: 36)

973- Abdulaziz b. Suheyb (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: "Ben ve Sabit, Enes'in yanına gitmiştik. Sabit dedi ki: **"Ey Ebû Hamza biraz rahatsızım"** Bunun üzerine Enes: **"Rasûlullah (s.a.v.)'in okuduğu şekilde sana**

okuyayım mı? Sabit'te **"Evet"** dedi. Bunun üzerine Enes: **"Allah'ım, ey insanların Rabbi, hastalık ve sıkıntıların gidericisi şifa ver sen şifa verensin senden başka şifa veren yoktur, öyle bir şifa ki hiçbir hastalık bırakmasın"** duasını yaptı. (Buhârî, Merda: 20; Ebû Dâvûd, Tıp: 19)

◉ **Tirmizî:** Bu konuda Enes ve Âişe'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Ebû Saîd hadisi hasen sahihtir. Bu hadis hakkında Ebû Zür'a'ya şöyle sordum: Abdulaziz'in, Ebû Nadre'den ve Ebû Saîd'den rivâyeti mi yoksa Abdulaziz'in, Enes'den rivâyeti mi daha sahihtir. Dedi ki: İkisi de sahihtir.

Yine bu hadis: Abdussamed b. Abdulvaris'in babasından, Abdulaziz b. Suheyb'den, Ebû Nadre, Ebû Saîd, Abdulaziz b. Suheyb ve Enes'den de rivâyet edilmiştir.

BÖLÜM: 5

➢ VASİYYET ETMENİN TAVSİYE EDİLMESİ

974- İbn Ömer (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Vasiyet edebilecek kadar malı bulunan bir kimsenin vasiyeti yanında yazılı bulunmaksızın iki gece bile geçirmesi caiz olmaz."** (Buhârî, Vesaya: 1; Müslim, Vasıyye: 1)

◉ İbn Ömer hadisi hasen sahihtir.

BÖLÜM: 6

➢ MALIN NE KADARI ALLAH YOLUNDA VASİYYET EDİLEBİLİR?

975- Sa'd b. Mâlik (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) hasta iken ziyaretime geldi ve dedi ki: **"Malların konusunda vasiyetin varmı?" "Evet"** dedim. **"Ne kadarını?"** buyurdu. Ben de: **"Tüm malımı Allah yolunda vakfettim"** dedim. Bu sefer: **"Çocuklarına ne bıraktın?"** buyurdu. Ben de: **"Onlar zengin ve bolluk içindedirler"** dedim. O'da: **"Onda birini vasiyet et"** buyurdu. Sa'd diyor ki: **"Bu konuda daha fazlasını vasiyet edebilmek için direttim sonunda; "Üçte birini vasiyet et, üçte birde çoktur"** buyurdular. (Müslim, Vasıyye: 1; Buhârî, Vasiyet: 3)

◉ Ebû Abdurrahman şöyle diyor: Rasûlullah (s.a.v.)'in üçte bir de çoktur buyurmasından dolayı biz üçte birin altına inmesini müstehab görürüz.

Tirmizî: Bu konuda İbn Abbâs'tan da hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Sa'd hadisi hasen sahihtir. Değişik şekillerde de rivâyet edilmiştir; **"Üçte birde çoktur"** veya **"Üçte birde büyüktür"** şeklinde de rivâyet edilmiştir. İlim adamları uygulamalarını bu hadisle yaparlar, üçte birinden fazlasının vasıyyet edilmemesi görüşündedirler. Üçte birinin altına inmesini müstehab görürler. **"Sûfyân es Sevrî diyor ki:** Alimlerimiz vasiyetin dörtte bire inmeksizin beşte bir olarak yapılmasını müstehab görürler veya üçte bire varmaksızın dörtte bir vasiyyeti de hoş karşılamışlardır. Her kim malının üçte birini vasiyet etmişse başka da vasiyet için bir şey bırakmamış demektir. Ancak üçte biri vasiyet etmesi caizdir.

BÖLÜM: 7

➢ ÖLÜM ANINDA HASTAYA TELKİN VE DUA EDİLMESİ

976- Ebû Saîd el Hudrî (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Ölecek durumdaki hastalarınıza; "Lailahe illallah" sözünü söylemelerini telkin ediniz."** (Müslim, Cenaiz: 1; Ebû Dâvûd, Cenaiz: 15)

◉ **Tirmizî:** Bu konuda Ebû Hüreyre, Ümmü Seleme, Âişe, Câbir ve Talha b. Ubeydullah'ın karısı Su'da el Mürriye'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Ebû Saîd hadisi hasen garib sahihtir.

977- Ümmü Seleme (r.anha)'dan rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) bize şöyle buyurdu: **"Hasta veya ölecek bir kimseye geldiğinizde hayır söyleyin çünkü melekler sizin söyleyeceklerinize Amin diyeceklerdir."** Ümmü Seleme dedi ki: Kocam Ebû Seleme öldüğünde Peygamber (s.a.v.)'e geldim ve Ebû Seleme öldü dedim. Rasûlullah (s.a.v.)'de şöyle de buyurdular: **"Allah'ım beni ve onu affet ve bana ondan daha hayırlısını ver."** Ben de aynen söyledim ve Allah ölen kocamdan daha hayırlısı olan Rasûlullah (s.a.v.)'i bana eş olarak verdi. (Müslim, Cenaiz: 2; Ebû Dâvûd, Cenaiz: 15)

◉ Şakîk: Selemenin oğlu Ebû Vâil el Esedî'dir.

Tirmizî: Ümmü Seleme hadisi hasen sahihtir. Ölüm anında hastaya Lailahe illallah kelimesini telkin etmek müstehabtır. Bazı ilim adamları: **"Ölecek kimse bu sözü bir sefer söyler ve konuşmazsa fazla ısrar etmek gerekmez."** Abdullah b. Mübarek'den rivâyet edilmiştir. Kendi ölüm hastalığında iken bir adam Lailahe illallah sözünü telkin etti ve ısrarlı davrandı. Bunun üzerine Abdullah dedi ki: Bir sefer söylediğim vakit başka söz söylemediğim sürece ben o söylediğim şey üzerinde sayılırım. Abdullah'ın bu sözünün manası şöyle olmalıdır. **"Rasûlullah (s.a.v.)'in son sözü Lailahe ilallah olan Cennete girer"** sözünü kastediyor olmalıdır.

BÖLÜM: 8

➤ ÖLÜM ANINDAKİ ZORLUKLAR

978- Âişe (r.anha)'dan rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.)'in ölüm anında yanında idim yanında içinde su bulunan bir su kabı vardı, elini o kabın içerisine daldırıp yüzünü siliyor ve şöyle diyordu: **"Allah'ım ölüm sancılarından ve ölümün şiddetinden dolayı bana yardım et."** (İbn Mâce, Cenaiz: 64)

◉ **Tirmizî:** Bu hadis hasen garibtir.

979- Âişe (r.anha)'dan rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.)'in ölümündeki şahid olduğum ağır durumdan dolayı hiç kimseye kolay ölümünden dolayı gıbta etmem."** (Nesâî, Cenaiz: 6)

◉ **Tirmizî:** Ebû Zür'a'ya bu hadis hakkında sordum ve şöyle dedim: Abdurrahman b. Alâ kimdir? Dedi ki: O Leccâc'ın oğlu Alâ'dır. O bu şekilde bilinir.

980- Alkame (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Abdullah b. Mes'ûd'tan işittim şöyle diyordu: Rasûlullah (s.a.v.)'den işittim şöyle buyurmuştu: **"Mü'min alnı terleyerek ve sıkıntılı olarak ruhunu teslim eder ve ölür. Eşek ölümü gibi, ölümü sevmem."** Kendisine şöyle denildi: Eşek ölümü ne demektir? **"Ansızın ve çabucak ölümdür"** buyurdular. (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

BÖLÜM: 9

981- Enes b. Mâlik (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Gece ve gündüz boyunca kulun işlediği amelleri muhafaza eden ve Allah'a sunan meleklerin bu sahifenin başında ve sonunda bir hayır varsa Allah şöyle buyurur: Ben bu kulumun bu sahifenin her tarafındaki günahlarını bağışladım."** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

BÖLÜM: 10

➢ MÜ'MİN ALIN TERİ ÇIKARARAK ÖLÜR

982- Abdullah b. Büreyde (r.a.)'in babasından rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Mü'min ölümün şiddetinden veya Allah'ın bağışlamasına karşı mahcup oluşundan dolayı alnı terleyerek ölür."** (Nesâî, Cenaiz: 5; İbn Mâce, Cenaiz: 5)

◉ **Tirmizî:** Bu konuda İbn Mes'ûd'tan da hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Bu hadis hasendir. Bazı ilim adamları Katâde'nin, Abdullah b. Büreyde'den hadis işittiğini bilmiyoruz diyorlar.

BÖLÜM: 11

➢ ÖLÜM ANINDA ALLAH'IN RAHMETİNİ ÜMİD, AZABINDAN KORKU GEREKİR Mİ?

983- Enes (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) ölmek üzere olan bir gencin yanına girdi ve: **"Kendini nasıl buluyorsun?"** diye sordu. Genç: "Ey Allah'ın Rasûlü! Allah'a yemin ederim ki Allah'ın bağışlamasını umuyor günahlarımdan da korkuyorum" dedi. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Böyle zamanlarda Allah, kulun kalbine gelen bu iki şeyden umduğunu kendisine verir korktuğu şeyden de onu kurtarır."** (İbn Mâce, Zühd: 31)

◉ **Tirmizî:** Bu hadis hasen garibtir. Bazıları bu hadisi Sabit vasıtasıyla mürsel olarak rivâyet ederler.

BÖLÜM: 12

➢ AĞIT ÇIĞLIK VE YAKA PAÇA YIRTARAK ÖLÜM HABERİ YAYMAK HOŞ DEĞİLDİR

984- Abdullah b. Mes'ûd (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Ağıt ve çığlıklarla ölüm haberi yaymayın çünkü bu cahiliyye dönemi adetlerindendir."** Abdullah diyor ki: **"Na'y; Ağıt ve çığlıklarla ölüm haberi ilan etmek demektir."** (İbn Mâce, Cenaiz: 51; Nesâî, Cenaiz: 15)

985- Yine Abdullah b. Mes'ûd (r.a.)'den merfu olmaksızın bu hadisin benzerini nakledilmiş olup; **"Na'y: ağıt ve çığlıklarla ölüm haberi duyurmaktır"** sözü geçmemektedir.

◉ **Tirmizî:** Bu rivâyet Anbese'nin, Ebû Hamza'dan rivâyetinden daha sahihtir. Ebû Hamza: Meymun el A'ver olup hadisçiler yanında pek sağlam bir kimse sayılmaz.

Tirmizî: Abdullah hadisi hasen garibtir. Bazı ilim adamları na'yı hoş karşılamazlar ve na'yı: **"Falan kimse öldü cenazesinde bulunun diye özel görevlilerle ilan etmektir"** şeklinde tanımlarlar. Bazı ilim adamları ise: **Yakın ve akrabalarına bildirmekte bir sakınca yoktur"** derler. İbrahim'in şöyle dediği de rivâyet edilmiştir: **"Kişinin ölümü yakınlarına bildirmekte bir sakınca yoktur."**

986- Huzeyfe b. Yemân (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Ben öldüğüm zaman benim öldüğümü kimseye bildirmeyin çünkü na'y olabileceğinden korkarım çünkü Rasûlullah (s.a.v.)'den na'yı yasakladığını işittim."** (İbn Mâce, Cenaiz: 14)

◉ Bu hadis hasen sahihtir.

BÖLÜM: 13

➤ SABIR, HADİSELERİN İLK ANINDA YAPILMALIDIR

987- Enes (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Sabr hadiselerin ilk anında yapılandır."** (Buhârî, Cenaiz: 32; Müslim, Cenaiz: 8)

◉ **Tirmizî:** Bu hadis bu şekliyle garibtir.

988- Yine Enes (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Sabr'ın değer ve kıymeti ilk anda yapılandır."** (Buhârî, Cenaiz: 32; Müslim, Cenaiz: 8)

◉ **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

BÖLÜM: 14

➤ ÖLEN KİŞİ ÖPÜLEBİLİR Mİ?

989- Âişe (r.anha)'dan rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.), Osman b. Maz'un'u ölümü anında ağlayarak veya gözlerinden yaşlar döküldüğü halde öptü."** (Ebû Dâvûd, Cenaiz: 35; İbn Mâce, Cenaiz: 7)

◉ Bu konuda İbn Abbâs, Câbir ve Âişe'den de rivâyet olup bu kimseler şöyle derler: Peygamber (s.a.v.) vefat ettiğinde Ebû Bekir, Peygamberimiz (s.a.v.)'i öpmüştü.

Tirmizî: Bu Âişe hadisi hasen sahihtir.

BÖLÜM: 15

➤ ÖLEN KİMSENİN YIKANMASI

990- Ümmü Atıyye (r.anha)'dan rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.)'in kızlarından biri vefat etmişti. Bunun üzerine: **"Rasûlullah (s.a.v.); O'nu, tek olarak, üç veya beş gerek duyarsanız daha fazla yıkayın su ve sidr ile yıkayın sonuncusunda ise kafur veya kafurdan bir parça koyarak yıkayın işiniz bitince bana bildirin buyurdu. Bizde işimiz bitince bildirdik. Bize kendi giydiği hıkv denilen elbisesini verdi ve bunu ona iç gömleği yapın buyurdular."** (Buhârî, Cenaiz: 8; Müslim, Cenaiz: 12)

◉ **Hüşeym diyor ki:** Bu hadisin başka rivâyetlerinde -belki Hişâm'da onlardan olabilir- Ümmü Atıyye şöyle demiştir: Onun saçını üç örgü halinde yapmıştık. **Yine Hüşeym diyor ki:** Zannedersem saçının örgüsünü arka tarafına getirdik dedi ve sözünü şöyle sürdürdü: Rivâyet edenler arasından Hâlid, Hafsa'dan, Muhammed'den Ümmü Atıyye'den nakledcrek şöyle dediler. Rasûlullah (s.a.v.) bize şöyle buyurdu: **"Cenazeyi yıkamaya sağ tarafından ve abdest organlarından başlayın."**

Bu konuda Ümmü Süleym'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Ümmü Atıyye hadisi hasen sahihtir. İlim adamlarının uygulaması bu hadise göredir.

İbrahim Nehaî'den: Rivâyete göre, şöyle demektedir. Cenaze yıkamak aynen cünüplükten temizlenmek için yapılan yıkama gibidir.

Mâlik b. Enes der ki: Bizce cenaze yıkama işinde belli bir sınırlama ve belli bir yoktur. Cenaze tertemiz yıkanır.

Şâfiî der ki: Mâlik kirden arındırılır ve temizlenir demekle kısa ve özlü konuşmuştur. Düz su veya sabun karıştırılmış su ile yıkarsa bu gusül yerine geçer. Fakat benim hoşuma giden üç ve üçten fazla yıkanmasıdır. Rasûlullah (s.a.v.)'in **"O'nu üç, beş kere yıkayın"** emrinden dolayı üçten eksik yıkanmamalıdır. Üçten az yıkamakla da kirden temizlenirse buda yeterlidir. Bizce Rasûlullah (s.a.v.)'in **"Üç, beş kere yıkayın"** sözü sınır koymadığı için sadece temizleyin anlamındadır. Fıkıhçılar da aynı kanaatte olup, hadisin manalarını daha iyi bilirler. Ahmed ve İshâk ta şöyle demektedirler: Yıkamalar su ve sidr ile olur sonuncusunda ise kafurdan bir parça atılarak yıkama bitirilmiş olur.

BÖLÜM: 16

➤ MİSK GÜZEL KOKULARDAN MIDIR?

991- Ebû Saîd el Hudrî (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdular: **"Güzel kokuların en iyisi misk'tir."** (Müslim, Edeb: 5; Ebû Dâvûd, Cenaiz: 32)

⊙ **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

992- Ebû Saîd el Hudrî (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.)'e misk'den soruldu; **"O güzel kokuların en iyisidir"** buyurdular. (Müslim, Edeb: 5; Ebû Dâvûd, Cenaiz: 32)

⊙ **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahih olup bazı ilim adamları uygulamalarını bu hadisle yaparlar Ahmed ve İshâk bunlardandır. Bazı ilim adamları ise cenazeye misk sürmenin hoş olmadığı kanaatindedirler.

Tirmizî: Müstemir b. Reyyan bu hadisi aynı şekilde Ebû Nadra'dan ve Ebû Saîd el Hudrî'den rivâyet etmiştir.

Ali diyor ki: Yahya b. Saîd şöyle der: Müstemir b. Reyyan güvenilir bir kimsedir.

Yahya der ki: Huleyd b. Cafer'de güvenilir bir kimsedir.

BÖLÜM: 17

➤ CENAZEYİ YIKAMAK VE TAŞIMAKTAN DOLAYI BİRŞEY GEREKİR Mİ?

993- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Cenazeyi yıkamaktan dolayı gusletmek, cenazeyi taşımaktan dolayı ise abdest almak gerekir."** (Ebû Dâvûd, Cenaiz: 34)

⊙ **Tirmizî:** Bu konuda Ali ve Âişe'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Ebû Hüreyre hadisi hasen olup yine Ebû Hüreyre'den mevkuf olarak ta rivâyet edilmiştir. Cenaze yıkayan kimse hakkında ilim adamları değişik görüşler ileri sürmüşler olup Rasûlullah (s.a.v.)'in ashabından ve diğer dönemlerden bir kısım ilim adamları cenazeyi yıkayan kimsenin gusletmesi gerekir derken bir kısmı da abdest alması yeterlidir demektedirler.

Mâlik b. Enes der ki: Cenaze yıkayan kimsenin gusletmesini müstehab görürüm, vâcib olduğu kanaatinde değilim.

Şâfii'de: Aynı kanaattedir. **Ahmed'de der ki:** Cenaze yıkayan kimseye gusletmek gerekmez kanaatindeyim. Abdest almaya gelince; bu konuda söylenenlerin en azı abdest almaktır. **İshâk der ki:** Abdest almak mutlaka gereklidir.

Tirmizî: Abdullah b. Mübarek'in şöyle dediği rivâyet edilmiştir. Cenaze yıkamaktan dolayı ne gusledilir nede abdest alınır.

BÖLÜM: 18

➤ KEFEN NASIL OLMALIDIR?

994- İbn Abbâs (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Beyaz elbise giyiniz çünkü en hayırlı elbiseleriniz beyaz renkli olanlardır. Ölülerinizi de beyaz kefenle kefenleyiniz."** (Ebû Dâvûd, Cenaiz: 29; İbn Mâce, Cenaiz: 12)

⊙ Bu konuda Semure, İbn Ömer ve Âişe'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: İbn Abbâs hadisi hasen sahihtir. İlim adamları beyaz kumaşla kefenlenmeyi müstehab görürler.

İbn'ül Mübarek der ki: Kişinin namaz kıldığı elbisesiyle kefenlenmesi bence daha sevimlidir. Ahmed ve İshâk'ta şöyle derler: Bizce kefenin beyaz renkli ve güzel olanı daha sevimlidir.

BÖLÜM: 19

➢ KEFEN NASIL OLMALIDIR?

995- Ebû Katâde (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Ölen bir kimse adına yetkili olan kimse onun kefenini güzelinden yapsın."** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

◉ Bu konuda Câbir'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Bu hadis hasen garibtir.

İbn'ül Mübarek der ki: "Ölen kardeşinin kefenini güzelinden yapsın" sözü üzerine Sellam b. ebî Mutî' şöyle demektedir: "O kefen temiz olmalıdır, pahalı olması gerekmez."

BÖLÜM: 20

➢ RASÛLULLAH (S.A.V.)'İN KEFENLENMESİ NASILDI?

996- Âişe (r.anha)'dan rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.), üç parça beyaz yemen kumaşı ile kefenlendi gömlek ve sarık yoktu."** (Müslim, Cenaiz: 13; İbn Mâce, Cenaiz: 11.)

◉ **Tirmizî:** Âişe (r.anha)'ya: **"İki parça kumaş birde çizgili kumaşla kefenlendiği söyleniliyor"** denilince, Âişe şöyle dedi: Çizgili bir kumaş getirildi fakat onunla kefenlenmeyip o kumaşı geri verdiler.

Tirmizî: Bu hadis hasen sahihtir.

997- Câbir b. Abdullah (r.a.)'den rivâyete göre: **"Rasûlullah (s.a.v.), Hamza b. Abdulmuttâlib'i çizgili tek bir kumaşla kefenlemişti."** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

◉ **Tirmizî:** Bu konuda; Ali, İbn Abbâs, Abdullah b. Muğaffel ve İbn Ömer'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Âişe hadisi hasen sahihtir. Rasûlullah (s.a.v.)'in kefeni hakkında değişik rivâyetler gelmiş olup bu konuda en sahih olan rivâyet Âişe'nin rivâyetidir. Rasûlullah (s.a.v.)'in ashabı ve sonraki dönem ilim adamlarının pek çoğu uygulamalarını bu hadise göre yaparlar.

Sûfyân der ki: Erkek üç kat elbiseyle kefenlenir; biri gömlek ikiside sargı olmak üzere imkan varsa üç sargıyla da olabilir. Sarılacak iki parça bulunmasa, tek parça bile yeterlidir. İki parça da yeterli olup üç parça olursa daha iyidir. Şâfii, Ahmed ve İshâk bu görüşte olup: **"Kadın beş parça ile kefenlenir"** demektedirler.

BÖLÜM: 21

➢ ÖLEN KİMSENİN AİLESİNE YEMEK GÖTÜRÜLÜR MÜ?

998- Abdullah b. Cafer (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Cafer'in ölüm haberi gelince Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Cafer'in ailesi için yemek hazırlayın çünkü onları cenaze meşgul etti."** (Ebû Dâvûd, Cenaiz: 25; İbn Mâce, Cenaiz: 59)

◉ **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir. Bazı ilim adamları ölünün ailesinin sıkıntıyla meşgul olduklarından dolayı bir miktar yiyecek ile gitmeyi müstehab görmüşlerdir. Şâfii bu görüştedir.

Tirmizî: Cafer b. Hâlid; Sare'nin oğludur ve güvenilir bir kimsedir. İbn Cüreyc kendisinden hadis rivâyet etmiştir.

BÖLÜM: 22

➤ ÖLEN KİMSE İÇİN DÖVÜNMEK YAKA PAÇA YIRTMAK DOĞRU MUDUR?

999- Abdullah b. Mes'ûd (r.a.)'den rivâyet edildiğine göre Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Ölüm ve benzeri sıkıntılar anında yaka paça yırtan yanaklarını döven ve cahilce bağırıp çağıranlar bizden değildir"** (Buhârî, Cenaiz: 45; İbn Mâce, Cenaiz: 14)

⦿ **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

BÖLÜM: 23

➤ ÖLÜ İÇİN YÜKSEK SESLE AĞLANABİLİR Mİ?

1000- Ali b. Rebia el Esedî'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Ensâr'dan Karaza b. Ka'b denilen bir adam öldü ona yüksek sesle ağlandı. Bunun üzerine Muğîre b. Şu'be gelerek minbere çıktı Allah'a hamd ve övgülerden sonra şöyle dedi: **"İslâm'da ölüye yüksek sesle ağlamak ta ne oluyor? Ben Rasûlullah (s.a.v.)'den kime yüksek sesle ağlanırsa kendisine yapılan bu feryat ve figandan dolayı o kimse azab olunur."** dediğini işittim. (Buhârî, Cenaiz: 45; İbn Mâce, Cenaiz: 24)

⦿ Bu konuda Ömer, Ali, Ebû Musa, Kays b. Âsım, Ebû Hüreyre, Cünade b. Mâlik, Enes, Ümmü Atıyye, Semure ve Ebû Malik el Eş'arî'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Muğıre hadisi garib hasen sahihtir.

1001- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Ümmetimde dört özellik cahiliyye adetlerinden olup onları pek bırakmak istemezler. 1- Ölünün arkasından yüksek sesle ağlamak. 2- İnsanların şeref ve neseplerine dil uzatmak. 3- Bulaşıcılık (ki bir deve uyuz oldu, yüz deveyi uyuz yaptı ilk deveyi kim uyuz yaptı? 4- Yıldızlardan yağmur ve hava şartları hakkındaki tahminler ki; (falan yıldız vasıtasıyla bize yağmur yağdırıldı gibi sözler.)"** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

⦿ **Tirmizî:** Bu hadis hasendir.

BÖLÜM: 24

➤ ÖLÜNÜN ARKASINDAN AĞLANABİLİR Mİ?

1002- Ömer b. Hattâb (r.a.)'den rivâyet edilmiştir. Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Ölen kimse arkasından ağlanırsa azâb görür."** (Buhârî, Cenaiz: 32; Ebû Dâvûd, Cenaiz: 25)

⦿ Bu konuda İbn Ömer ve İmrân b. Husayn'dan da hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Ömer hadisi hasen sahihtir. Bazı ilim adamları ölü arkasından ağlamayı hoş karşılamazlar ve **"Ölü arkasından ağlanmakla azâblandırılır"** derler ve uygulamalarını bu hadisle yaparlar.

İbn'ül Mübarek diyor ki: Ölen kimse sağlığında ağlanmamasını duyurmuş ise kendisine bir şey olmayacağını ümit ederim.

1003- Ebû Musa el Eş'arî'nin babasından bize naklettiğine göre Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Bir kimse ölür de arkasından ağlayıcıları vah vah desteğimiz vah vah efendimiz ve benzeri ifadelerle ağlarlar ise o cenaze başına iki melek görevlendirilir ve itip kakarak sen böyle miydin derler."** (İbn Mâce, Cenaiz: 54; Buhârî, Cenaiz: 32)

⦿ **Tirmizî:** Bu hadis hasen garibtir.

BÖLÜM: 25

➤ ÖLÜ ARKASINDAN AĞLAMANIN BİR SINIRI VAR MIDIR?

1004- İbn Ömer (r.a.)'den rivâyete göre, Peygamber (s.a.v.): **"Ölen kimse kendisine ağlandığı takdirde azâb görür."** Bu rivâyeti duyunca Âişe dedi ki: Allah İbn Ömer'e acısın affetsin gerçekten yalan söylemedi ama herhalde yanıldı çünkü Rasûlullah (s.a.v.) ölen bir Yahudi için şöyle demişti: **"Ölen kimse azâb görüyor arkasındakiler de ona ağlıyorlar."** (Buhârî, Cenaiz: 43; Müslim, Cenaiz: 10)

◉ **Tirmizî:** Bu konuda İbn Abbâs, Karaza b. Ka'b, Ebû Hüreyre, İbn Mes'ûd ve Üsâme b. Zeyd'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Âişe hadisi hasen sahihtir. Bu hadis Âişe'den değişik şekillerde de rivâyet olunmuştur. İlim adamları uygulamalarını bu hadisle yaparlar. İsra sûresi 15. ayetini bu anlamda yorumlamışlardır. Şâfiî'nin görüşü budur.

1005- Câbir b. Abdullah (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.), Abdurrahman b. Avf'ın elinden tutarak son anlarını yaşamakta olan oğlu İbrahim'in yanına vardılar. Peygamber (s.a.v.) çocuğunu kucağına aldı ve ağladı. Bunun üzerine Abdurrahman b. Avf; Ağlamayı bize yasaklıyor ve kendiniz ağlıyorsunuz ha dedi. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Ben sadece dengesizce ve bağırarak ağlamaktan dolayı yasakladım. Yani musibet anındaki dengesiz sesleri, yüzlerin tırmalanmasını, yaka paça yırtılmasını ve şeytanca gürültüsü durumundaki sesleri..."** Bu hadis daha uzuncadır. (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

◉ **Tirmizî:** Bu hadis hasendir.

1006- İbn Ömer'in **"Dirilerin ağlaması yüzünden ölü azâb görür"** sözü Âişe'ye hatırlatıldı O'da şöyle dedi: Abdurrahman'ın babasını Allah affetsin yalan söylemedi fakat unuttu veya hatalı konuştu. Çünkü; **"Rasûlullah (s.a.v.), Yahudi bir kadının kabri yanından geçti ve: Onlar ölü için ağlıyorlar o ise kabrinde azâb görüyor"** buyurdular. (Buhârî, Cenaiz: 33; Müslim, Cenaiz: 10)

◉ **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

BÖLÜM: 26

➤ CENAZENİN ÖNÜNDE YÜRÜNEBİLİR Mİ?

1007- Sâlim (r.a.)'in babasından rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.), Ebû Bekir ve Ömer'in, cenazenin önünden yürüdüklerini gördüm."** (İbn Mâce, Cenaiz: 16)

1008- Yine Sâlim b. Abdullah'ın babasından rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Peygamber (s.a.v.)'i Ebû Bekir ve Ömer'i cenazenin önünden yürüdüklerini gördüm."** (İbn Mâce, Cenaiz: 16)

1009- Zührî (r.a.)'den rivâyet edildiğine göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.), Ebû Bekir ve Ömer, cenazenin önünden yürürlerdi."** (İbn Mâce, Cenaiz. 16)

◉ Zührî diyor ki: Sâlim'in bana bildirdiğine göre babası yani Ömer'in oğlu Abdullah cenazenin önünden yürürdü.

Tirmizî: Bu konuda Enes'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: İbn Ömer hadisi değişik şekillerde rivâyet edilmiştir. İbn Cüreyc, Ziyâd b. Sa'd ve pek çok kimse Zührî'den, Sâlim'den ve babasından İbn Uyeyne'nin rivâyeti gibi rivâyet etmişlerdir. Ma'mer, Yunus b. Yezîd, Mâlik ve pek çok hadis hafızı Zührî'den **"Peygamber (s.a.v.) cenazenin önünden yürürdü"** şeklinde rivâyet etmişlerdir.

Zühri der ki: Sâlim babasının cenazenin önünden yürüdüğünü haber vermiştir. Hadisçilerin hepsi bu konuda mürsel olan rivâyetin daha sahih olduğu kanaatindedirler.

Tirmizî: Yahya b. Musa'dan işittim şöyle diyordu: İbn'ül Mübarek'den naklederek Abdurrezzak diyor ki: Bu konuda Zührî'den gelen mürsel hadis İbn Uyeyne'nin hadisinden daha sahihtir.

İbn'ül Mübarek diyor ki: İbn Cüreyc'in bu hadisi İbn Uyeyne'den aldığı kanaatindeyim.

Tirmizî: Hemmâm b. Yahya bu hadisi Sa'dın oğlu Ziyâd'tan. Mansur'dan. Bekir ve Sûfyân yoluyla Zührî'den, Sâlim'den ve babasından rivâyet etmiştir. Hemmâm'ın kendisinden rivâyet ettiği kimse Sûfyân b. Uyeyne'dir.

İlim adamları cenaze önünden yürümek konusunda değişik görüşler ileri sürmüşler. Rasûlullah (s.a.v.)'in ashabından ve sonraki dönemlerin alimlerinden bir kısmı cenaze önünden yürümek daha değerlidir demektedirler. Ahmed ve Şâfii bunlardandır.

Tirmizî: Bu konuda Enes hadisi pek şöhret bulmamıştır.

1010- Enes (r.a.)'den rivâyete göre, **"Peygamber (s.a.v.), Ebû Bekir, Ömer ve Osman cenazenin önünde yürürlerdi."** (İbn Mâce, Cenaiz: 16)

◉ **Tirmizî:** Bu hadis hakkında Muhammed'e sordum şöyle dedi: Bu hadis Muhammed b. Bekir'in yanıldığı hatalı bir rivâyettir. Bu hadis Yunus'tan ve Zührî'den şöyle rivâyet edilmiştir: **"Peygamber (s.a.v.), Ebû Bekir ve Ömer cenazenin önünden yürürlerdi."**

Zührî der ki: Sâlim'in bana bildirdiğine göre, babası cenazenin önünden yürürmüş. Muhammed, bu rivâyet daha sahihtir diyor.

BÖLÜM: 27

➤ CENAZENİN ARKASINDAN DA YÜRÜNEBİLİR Mİ?

1011- Abdullah b. Mes'ûd (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.) cenazenin arkasından yürümeyi sorduk şöyle buyurdular: Kısa ve hızlı adımlarla yürüyün, o cenaze hayırlı bir kimse ise; onu çabucak gideceği yere ulaştırmış olursunuz. Şerli bir kimse ise; Cehennem ehli bizden bir an önce uzaklaşıp gitsin. Cenazenin arkasından yürünür, cenaze arkadan gelen değildir. Önde giden; cenaze merasiminde bulunmuş sayılmaz."** (Ebû Dâvûd, Cenaiz: 44)

◉ **Tirmizî:** Abdullah b. Mes'ûd'un bu hadisini sadece bu şekliyle bilmekteyiz.

Tirmizî: Muhammed b. İsmail'in Ebû Macid'in bu hadisine zayıf dediğini işittim. Muhammed diyor ki: İbn Uyeyne, Humeydî'den naklen dedi ki Yahya'ya "Bu Macid'te kimdir? Diye soruldu. Bunun üzerine Yahya (O belirsiz bir kimse olarak) **"Kuştur uçtu geldi bize hadis rivâyet etti."**

Peygamber (s.a.v.)'in ashabından ve sonrakilerden bazı ilim adamları uygulamalarını bu hadisle yaparlar ve cenazenin arkasından ve yaya olarak yürümenin daha değerli olduğu görüşündedirler. Sûfyân es Sevrî ve İshâk bunlardandır.

"Ebû Macid" bilinmeyen meçhul bir kişidir. İbn Mes'ûd'tan iki hadis rivâyet etmiştir. **"Yahya"** Teymullah oğullarının imamı olup güvenilir bir kimsedir, künyesi Ebûl Hâris'tir. Kendisine Yahya el Câbir veya Yahya el Mücbir'de denilir, Küfelidir. Şu'be, Sûfyân es Sevrî, Ebûl Ahvas ve Sûfyân b. Uyeyne kendisinden hadis rivâyet etmişlerdir.

BÖLÜM: 28

➤ CENAZE ARKASINDAN BİNİTLE TAKİP EDİLEBİLİR Mİ?

1012- Sevbân (r.a.)'den rivâyet edildiğine göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) ile birlikte bir cenazede bulunmuştuk. Rasûlullah (s.a.v.), binitlerine binerek cenazeyi takip eden kimseler gördü ve şöyle buyurdu: **"Siz utanmaz mısınız? Melekler yaya olarak katılmışlar, siz ise binit üzerindesiniz."** (İbn Mâce, Cenaiz: 15; Ebû Dâvûd, Cenaiz: 42)

◉ **Tirmizî:** Bu konuda Muğîre b. Şu'be ve Câbir b. Semure'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Sevbân'ın bu hadisi ayrıca kendisinden mevkuf olarak da rivâyet edilmiş olup **Muhammed diyor ki:** Mevkuf rivâyet mürsel rivâyetten daha sahihtir.

BÖLÜM: 29

➤ CENEZEYE BİNİTLE KATILMAK MÜMKÜN MÜDÜR?

1013- Simak (r.a.)'den rivâyet edildiğine göre, şöyle demiştir: Câbir b. Semure'den işittim şöyle diyordu: **"Peygamber (s.a.v.) ile beraber Ebû'd Dahdah'ın cenazesinde bulunduk, Peygamber (s.a.v.), hızlı giden ve şaha kalkan bir atın üzerindeydi."** (Ebû Dâvûd, Cenaiz: 44; İbn Mâce, Cenaiz: 215)

1014- Câbir b. Semure (r.a.)'den rivâyete göre: **"Peygamber (s.a.v.), Ebû'd Dahdah'ın cenazesinin ardından yaya yürüdü dönüşte ise bir at üzerindeydi."** (Müslim, Cenaiz: 28; Ebû Dâvûd, Cenaiz: 44)

◉ **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

BÖLÜM: 30

➤ CENAZE BEKLETİLMEKSİZİN ÇABUK KALDIRILMASI GEREKTİĞİ

1015- Ebû Hüreyre (r.a.)'den aktarıldığına göre Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Cenazeyi çabucak kaldırınız; Eğer o iyi bir kimse ise onu hayır ve sevâbına yaklaştırmış olursunuz, eğer şerli bir kimse ise onu omuzlarınızdan indirip atmış olursunuz."** (Müslim, Cenaiz: 16; Ebû davud: Cenaiz: 45)

◉ Bu konuda Ebû Bekre'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Ebû Hüreyre hadisi hasen sahihtir.

BÖLÜM: 31

➤ UHUD ŞEHÎDLERİ VE HAMZANIN DEFNEDİLMESİ

1016- Enes b. Mâlik (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.), Uhud günü Hamza'nın cesedinin yanına geldi ve durakladı, cesed üzerinde müsle (gözü oyulmuş kulağı burnu kesilmiş) yapıldığını gördü ve şöyle buyurdu. Halam ve Hamza'nın kız kardeşi Safiyye'yi sıkıntıya sokacak olmasaydım. Hamza'nın cesedini böylece bırakır vahşî hayvanların yemesine terk eder kıyamette de onların karınlarından haşredilmesini isterdim."**

Enes diyor ki: **"Sonra Rasûlullah (s.a.v.), çizgili kumaştan yapılmış bir elbise istedi onunla kefenledi. Bu kumaş başı tarafına çekildiğinde ayakları, ayaklarına doğru çekildiğinde ise başı açık kalıyordu."**

Enes diyor ki: **"Şehîdler çok fakat kefen yapılacak malzeme çok azdı."** Enes şöyle devam etti: Tek kişi veya iki kişi veya üç kişi bir kefene sarılıyor ve bir kabre defnediliyordu. Defnederken Rasûlullah (s.a.v.) Kurânî bilgisi hangisinin çoktur diye soruyor ve onu kıbleye doğru öne geçiriyordu. Enes diyor ki: Böylece tüm Uhud şehîdlerini defnetti ve onlara cenaze namazı kılmadı. (Buhârî, Cenaiz: 74)

◉ **Tirmizî:** Enes hadisi hasen garib olup sadece bu şekliyle biliyoruz.

Nemire (Eskimiş elbise) demektir.

Bu hadisin rivâyetinde Üsâme b. Zeyd'e muhalefet edilmiştir. Leys b. Sa'd, İbn Şihâb'tan, Abdurrahman b. Ka'b b. Mâlik'den, Câbir b. Abdullah b. Zeyd'den bu hadisi rivâyet etmiştir. Ma'mer ise yine bu hadisi; Zührî'den, Abdullah b. Sa'lebe'den, Câbir'den rivâyet etmiştir.

Enes ve Zührî'den bu hadisi rivâyet eden Üsâme b. Zeyd'den başka bir kimse bilmiyoruz. Muhammed'e bu hadis hakkında sordum şöyle dedi: Leys'in, İbn Sihab'tan, Abdurrahman b. Ka'b b. Mâlik'den ve Câbir'den rivâyet edileni daha sahihtir.

BÖLÜM: 32

➢ RASÛLULLAH (S.A.V.)'İN BAZI AHLAKÎ ÖZELLİKLERİ NELERDİR?

1017- Enes b. Mâlik (r.a.)'den rivâyet edildiğine göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.), hastayı ziyaret eder, cenazede bulunur,** (Deve at varken bile) **eşeğe bile biner, bir kölenin davetine bile icabet eden bir alçak gönüllülüğe sahibti. Hatta Benî Kurayza günü yuları ve semeri hurma lifi ve ipten örülmüş bir eşeğe binmişti."** (İbn Mâce, Zühd: 16)

◉ **Tirmizî:** Bu hadis sadece Müslim'in, Enes'den yaptığı bu rivâyetiyle bilmekteyiz. Müslim el A'ver'in hadis konusunda zayıf olduğu söylenir. Müslim b. Keysân'da denilen bu kimse hakkında ileri geri konuşulmuş olup kendisinden Şu'be ve Sûfyân el Melaî hadis rivâyet etmiştir.

BÖLÜM: 33

➢ PEYGAMBERLER HANGİ MEZARLIĞA DEFNEDİLİRLER?

1018- Âişe (r.anha)'dan rivâyet edildiğine göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) vefat edince defnedilmesi konusunda değişik görüşler ortaya atıldı. Ebû Bekir (r.a.) şöyle dedi: Rasûlullah (s.a.v.)'den işitip halen unutmadığım bir söz vardır şöyle buyurmuştur: **"Allah peygamberlerin ruhunu defnedilmek istediği yerde kabzeder öyleyse onu yatağının olduğu yere defnediniz."** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

◉ **Tirmizî:** Bu hadis garibtir. Abdurrahman b. Ebû Bekir el Müleykî'nin hafızasının zayıf olduğu söylenmiştir. Bu hadis değişik yollarla da rivâyet edilmiştir. ibn Abbâs, Ebû Bekir'den de aynı şekilde bu hadisi rivâyet etmiştir.

BÖLÜM: 34

➢ ÖLEN KİMSELERİN HANGİ ÖZELLİKLERİ HATIRLANMALI?

1019- İbn Ömer (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Ölen kimselerin iyi yönlerini anıp hatırlayın kötülüklerini ise gündeme getirmeyin."** (İbn Mâce, Cenaiz: 20; Nesâî, Cenaiz: 51)

◉ **Tirmizî:** Bu hadis garibtir. Muhammed'den işittim şöyle diyordu: İmrân b. Enes el Mekkî hoş olmayan rivâyetler yapan birisidir. Bazıları da bu hadisi Âişe'den rivâyet ettiler.

Tirmizî: Bu hadis garibtir. Muhammed'den işittim şöyle diyordu: İmrân b. ebî Enes el mekkî hoş olmayan rivâyetler yapan birisidir. Bazıları da bu hadisi Âişe'den rivâyet ettiler.

Tirmizî: İmrân b. ebî Enes; Mısırlı olup Mekkeli İmrân b. Enes'den daha sağlam ve yaşlı birisidir.

BÖLÜM: 35

➢ CENAZE KABRE KONULMADAN ÖNCE OTURULABİLİR Mİ?

1020- Ubâde b. Sâmit (r.a.)'den rivâyete şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.), cenazesine katıldığı kimse kabre konulmadan önce oturmazdı. Bir Yahudi bilgini de: "Bizde böyle yaparız" dedi.** Bunun üzerine **"Rasûlullah (s.a.v.) oturdu ve onların yaptıkları şeylerin aykırı olanını yapın"** buyurdular. (Ebû Dâvûd, Cenaiz: 42; İbn Mâce, Cenaiz: 35)

◉ **Tirmizî:** Bu hadis garibtir. Bişr b. Rafi' hadis konusunda pek sağlam birisi değildir.

BÖLÜM: 36

➢ CENNET'TEKİ "HAMD EVİ" KİMLERE VERİLECEKTİR?

1021- Ebû Sinan (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Oğlum Sinan'ı defnettim. Ebû Talha el Havlanî kabrin kenarında oturuyordu kabirden çıkmak istediğimde elimden tuttu ve şöyle dedi: **"Ey Ebû Sinan sana bir müjde vereyim mi? Bende evet dedim. Dedi ki: Dahhâk b. Abdurrahman b. Arzeb, Ebû Musa el Eşarî'den bana rivâyet ettiğine göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: "Bir kulun çocuğu vefat ettiğinde Allah; meleklerine kulumun çocuğunun ruhunu kabzettiniz mi? Buyurur. Melekler evet derler. Sonra Allah şöyle buyurur: Onun gönlünün meyvesini mi kopardınız? Meleklerde evet derler. Kulum ne dedi? Buyurur. Melekler de: "Hamdetti ve İnna lillahi ve inna ileyhî raciûn"** dedi. Derler. Bunun üzerine Allah'ta şöyle buyurur: **"Bu kuluma Cennet'te bir ev yapın ve adını "Hamd evi" koyun."** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

◉ **Tirmizî:** Bu hadis hasen garibtir.

BÖLÜM: 37

➢ CENAZE NAMAZINDA TEKBİR SAYISI KAÇTIR?

1022- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre: **"Rasûlullah (s.a.v.) Habeş Kralı olarak Necaşi'ye cenazesi yok iken arkasından gıyabî cenaze namazını kıldı ve bu namazda dört tekbir almıştı."** (Buhârî, Cenaiz: 6; İbn Mâce, Cenaiz: 24)

◉ **Tirmizî:** Bu konuda İbn Abbâs, İbn ebî Evfâ, Câbir, Yezîd b. Sabit ve Enes'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Yezîd b. Sabit; Zeyd b. Sabit'in kardeşi olup yaşça ondan büyüktür. Bedir savaşında bulunmuştur. Zeyd ise bulunmamıştır.

Tirmizî: Ebû Hüreyre hadisi hasen sahihtir. Rasûlullah (s.a.v.)'in ashabından ve sonraki dönemlerden pek çok ilim adamları uygulamalarını bu hadisle yaparlar ve cenaze namazında dört tekbir alırlar. Sûfyân es Sevrî, Mâlik b. Enes, İbn'ül Mübarek, Şâfii, Ahmed ve İshâk bunlardandır.

1023- Abdurrahman b. ebî Leylâ (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Zeyd b. Erkâm cenaze namazında dört tekbir alırdı. Bir seferinde ise beş tekbir almıştı. Kendisine bunu sorduk dedi ki: **"Rasûlullah (s.a.v.) beş tekbir de alırdı."** (Müslim, Cenaiz: 22; Ebû Dâvûd: Cenaiz: 52)

◉ **Tirmizî:** Zeyd b. Erkâm hadisi hasen sahihtir. Rasûlullah (s.a.v.)'in ashabından ve sonraki dönemlerden bazı ilim adamları bu görüşte olup cenaze namazında beş tekbir alınır demektedirler.

Ahmed ve İshâk şöyle derler: İmam beş tekbir alarak cenaze namazını kıldırırsa imama mutlaka uyulur.

BÖLÜM: 38

➢ CENAZE NAMAZINDA OKUNACAK DUALAR

1024- Ebû İbrahim el Eşhelî (r.a.)'in babasından rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) cenaze namazı kıldığı zaman **"Allah'ım dirimizi, ölümüzü burada bulunanımızı ve bulunmayanımızı, küçüğümüzü, büyüğümüzü, erkeğimizi ve dişimizi hepsini affet"** diye dua ederdi. Yahya diyor ki: Ebû Seleme b. Abdurrahman, Ebû Hüreyre'den bu hadisin benzerini bize aktardı ve şu ilaveyi yaptı. **"Allah'ım aramızda yaşamasını dilediğin kimseyi İslam üzere yaşat ölmesini istediğin kimseyi de imanla öldür."** (56; İbn Mâce, Cenaiz: 23; Buhârî, Cenaiz: 65)

◉ **Tirmizî:** Bu konuda Abdurrahman, Âişe, Ebû Katâde, Avf b. Mâlik ve Câbir'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Ebû İbrahim'in babasından hadisi hasen sahihtir.

Hişâm ed Destevâî ve Ali b. el Mübarek bu hadisi Yahya b. ebî Kesir'den, Ebû Seleme b. Abdurrahman'dan ve Peygamber (s.a.v.)'den mürsel olarak rivâyet etmişlerdir. İkrime b. Ammâr; Yahya b. ebî Kesir'den, Ebû Seleme'den, Âişe'den aynı hadisi rivâyet etmiştir. İkrime b. Ammâr hadisi pek makbul değildir. İkrime Yahya hadisinde vehme kapılarak yanılmıştır. Bu hadis aynı şekilde Yahya b. Ebû Kesir, Abdullah b. Ebû Katâde ve babasından da rivâyet edilmiştir.

Muhammed'den işittim diyor ki: Bu konuda en sahih rivâyet Yahya b. ebî Kesir'in, Ebû İbrahim el Eşhelî'nin babasından yaptığı rivâyettir. Kendisine Ebû İbrahim'in isminin ne olduğunu sordum bilemedi.

1025- Avf b. Mâlik (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) bir ölüye cenaze namazı kılarken şöyle söylediğini işittim namazında şöyle diyordu: **"Allah'ım affet onu, acı ona, çamaşırın kirden temizlendiği gibi onu dolu** (yağmur, kar) **ile günahlarından arındır."** (Müslim, Cenaiz: 26; İbn Mâce, Cenaiz: 23)

◉ **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

Muhammed: Bu konuda en sahih hadis budur demektedir.

BÖLÜM: 39

➢ CENAZE NAMAZINDA FATİHA SÛRESİ OKUNUR MU?

1026- İbn Abbâs (r.a.)'den rivâyete göre: **"Peygamber (s.a.v.), cenaze namazında Fatiha sûresini okudu."** (Buhârî, Cenaiz: 65; Nesâî, Cenaiz: 77)

◉ **Tirmizî:** Bu konuda Ümmü Şerik'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: İbn Abbâs, hadisinin senedi pek sağlam değildir.

İbrahim b. Osman'a Ebû Şeybe el Vasîtî denir rivâyeti pek kabul görmeyen kimselerdendir. İbn Abbâs'tan sahih olan rivâyet onun şöyle dediğidir: **"Cenaze namazında Fatiha sûresi okumak sünnettendir."**

1027- Talha b. Avf (r.a.)'den rivâyete göre; İbn Abbâs ceneze namazını kılarken Fatiha sûresini okudu kendisine sordum: **"Fatiha okumak sünnettendir veya sünnetin tamamındandır"** dedi. (Buhârî, Cenaiz: 65; Nesâî, Cenaiz: 77)

◉ **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir. Rasûlullah (s.a.v.)'in ashabından ve sonraki dönem ilim adamlarından bazıları uygulamalarını bu hadisle yaparak ilk tekbirden sonra Fatiha sûresini okumayı tercih ederler. Şâfii, Ahmed ve İshâk bunlardandır.

Bazı ilim adamları da şöyle derler: Cenaze namazında Fatiha süresini okumak yoktur. Fakat Allah'a övgü Peygamber (s.a.v.)'e salevat ve ölen kimseye duadan ibarettir. Küfeliler, Sevrî ve başkaları bunlardandır.

Talha b. Abdullah b. Avf, Abdurrahman b. Avf'ın kardeşinin oğludur, kendisinden Zührî hadis rivâyet etmiştir.

BÖLÜM: 40

➢ CENAZE NAMAZI KAÇ SAF OLMALIDIR?

1028- Abdullah b. Yezenî (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Mâlik b. Hübeyre bir sefer cenaze namazı kıldıracağında cemaati az bularak onları üç saf haline getirdi sonra da dedi ki: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: Bir kimse üzerinde üç saf cemaat cenaze namazı kılarsa Allah, o kimseye imanla gittiği takdirde Cenneti ona vâcib kılar. (Ebû Dâvûd, Cenaiz: 39; İbn Mâce, Cenaiz: 19)

◉ **Tirmizî:** Bu konuda Âişe, Ümmü Habibe, Ebû Hüreyre ve Peygamberimiz (s.a.v.)'in hanımlarından Meymûne'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Mâlik b. Hubeyre hadisi hasendir. Pek çok kimse bu hadisi Muhammed b. İshâk'tan böylece rivâyet etmişlerdir.

İbrahim b. Sa'd yine bu hadisi Muhammed b. İshâk'tan rivâyet ederek Mâlik b. Hubeyre ile Mersed arasında bir râvî daha koymuştur ki bizce onların rivâyeti daha sahihtir.

1029- Âişe (r.anha)'dan rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: Müslümanlardan bir kişi ölürde Müslümanlardan yüz kişi o kimse üzerine cenaze namazı kılar ve bağışlanması için dua ederse Allah onların bu konudaki dualarını kabul eder. Ali b. Hucr diyor ki: **"Yüz veya yüzden fazla kimse."** (Müslim, Cenaiz: 18; Nesâî, Cenaiz: 78)

◉ **Tirmizî:** Âişe hadisi hasen sahih olup bazı râvîler mevkuf olarak rivâyet etmişlerdir.

BÖLÜM: 41

➢ GÜNEŞ DOĞARKEN VE BATARKEN CENAZE NAMAZI KILINIR MI?

1030- Ukbe b. Âmir el Cühenî (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Üç vakit var ki Rasûlullah (s.a.v.) o vakitlerde bizi namaz kılmaktan ve cenaze defnetmekten yasaklardı; 1- Güneş doğup biraz yükselinceye kadar, 2- Eşyaların gölgesiz halinden güneş batıya kayıncaya kadar, 3- Güneş batmaya yaklaşıp batacağı ana kadar."** (Nesâî, Cenaiz: 89; İbn Mâce, Cenaiz: 30)

⊙ **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir. Peygamber (s.a.v.)'in ashabından ve daha sonraki dönemlerden bazı ilim adamları uygulamalarını bu hadisle yapar, bu saatlerde cenaze namazı kılmayı hoş görmezler.

İbn'ül Mübarek der ki: Bu hadisteki **"Ölülerinizi defnetmekten"** sözünün manası cenaze namazı kılınması demektir. Dolayısıyla güneş doğarken, güneş tam tepe noktasında iken ve güneş batarken cenaze namazı kılınmasını hoş karşılamıyor. Ahmed ve İshâk'ta aynı kanaattedirler.

Şâfii der ki: Namaz kılmanın mekruh olduğu bu vakitlerde cenaze namazı kılmakta bir sakınca yoktur.

BÖLÜM: 42

➤ ÇOCUKLAR ÜZERİNE CENAZE NAMAZI KILINIR MI?

1031- Muğire b. Şu'be (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Binek üzerinde olan cenazenin arkasından, yaya olan cenazenin hangi tarafından isterse oradan yürüyebilir. Çocuk içinde cenaze namazı kılınır.** (Nesâî, Cenaiz: 59; İbn Mâce, Cenaiz: 26)

⊙ **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir. İsrail ve bir çok kimse bu hadisi Saîd b. Ubeydullah'tan rivâyet etmişlerdir. Peygamber (s.a.v.)'in ashabından ve sonraki dönemlerden bazı ilim adamları uygulamalarını bu hadisle yaparlar ve derler ki: Ana karnında canlı olduğu belli olan fakat ölü olarak doğan çocuğun bile cenaze namazı kılınır. Ahmed ve İshâk'ta aynı görüştedir.

BÖLÜM: 43

➤ CANLI OLARAK DOĞMAYAN ÇOCUĞA CENAZE NAMAZI KILINMAZ

1032- Câbir (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Canlı olarak doğmayan çocuğa cenaze namazı kılınmaz o çocuk ne mirası alan nede bırakan kimse olabilir."** (Tırmizî rivâyet etmiştir.)

⊙ **Tirmizî:** Bu hadiste hadisçiler kargaşaya düşmüşlerdir. Bazıları Ebû'z Zübeyr ve Câbir'den merfu olarak rivâyet etmiş. Eş'as b. Sevvar ve pek çok kimsede Ebû'z Zübeyr ve Câbir'den mevkuf olarak rivâyet etmişlerdir. Yine Muhammed b. İshâk, Atâ b. ebî Rebah ve Câbir'den mevkuf olarak rivâyet etmişlerdir ki bu rivâyet daha Sahih gözükmektedir. Bazı ilim adamları uygulamalarını bu hadisle yapmakta olup canlı doğmayan çocuğa cenaze namazı kılınmaz derler. Sûfyân es Sevrî ve Şâfii bunlardandır.

BÖLÜM: 44

➤ MESCİD İÇERİSİNDE CENAZE NAMAZI KILINABİLİR Mİ?

1033- Âişe (r.anha)'dan rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.), Süheyl b. Beyza için mescid içerisinde cenaze namazı kıldırdı."** (Müslim, Cenaiz: 34; İbn Mâce, Cenaiz: 29)

⊙ **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir. Bazı ilim adamları uygulamalarını bu hadisle yaparlar. **Şâfii:** Mâlik mescidin içerisinde cenaze namazı kılınmaz dedi, diyor ve bu hadisi delil olarak göstererek mescidde cenaze namazı kılınmasına taraftar oldu.

BÖLÜM: 45

➤ İMAM CENAZE NAMAZINDA ERKEK VE KADININ NERESİNDE DURMALIDIR?

1034- Ebû Gâlib (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Enes b. Mâlik ile beraber bir erkeğe cenaze namazı kılmıştım. Enes cenazenin başının hizasına

durmuştu. Sonra Kureyş'den bir kadının cenazesini getirdiler ve Ey Ebû Hamza bu cenazenin de namazını kıldırıver dediler oda cenazenin tam ortasına durdu ve namazı kıldırdı. Bunun üzerine Alâ b. Ziyâd dedi ki: Ben de: **"Rasûlullah (s.a.v.)'i erkek ve kadın cenazelerini aynı şekilde kıldırdığını görmüştüm."** Bunu duyan Enes ise **"Evet"** dedi. Cenaze işi bitince Enes dedi ki: **"Bunları iyi öğrenin."** (Ebû Dâvûd, Cenaiz: 51; Müslim, Cenaiz: 27)

◉ Bu konuda Semure'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Enes hadisi hasen sahihtir. Pek çok kişi bu hadisi Hemmâm'dan aynı şekilde rivâyet etmiş vehme kapılarak **"Gâlib'den ve Enes'den"** demiştir. Sahih olan **"Ebû Gâlib"** rivâyetidir. Abdulvaris b. Saîd ve pek çok kişi bu hadisi Ebû Gâlib'den, Hemmâm'ın rivâyeti gibi rivâyet ettiler. Hadisçiler Ebû Gâlib'in ismi üzerinde ayrı görüşlere sahiptirler. Bir kısmı ismi **Nafi**'dır derken bazıları da **Rafi'** demektedirler. Bazı ilim adamları uygulamalarını bu hadise göre yaparlar. Ahmed ve İshâk bunlardandır.

1035- Semure b. Cündüp (r.a.)'den rivâyete göre: **"Peygamber (s.a.v.) bir kadının cenaze namazını kıldırdı ve cenazenin tam ortasına durmuştu."** (Buhârî, Cenaiz: 63; Ebû Dâvûd, Cenaiz: 51)

◉ **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir. Şu'be bu hadisi Huseyn el Muallim'den rivâyet etmiştir.

BÖLÜM: 46

➢ ŞEHÎDLERE CENAZE NAMAZI KILINIR MI?

1036- Câbir b. Abdillah (r.a.)'ın haber verdiğine göre Peygamber (s.a.v.), Uhud şehîdlerinden iki kişiyi bir araya getirir tek bir kefenle sarar ve hangisi Kur'ân'ı daha çok bilir diye sorardı hangisine işaret edilirse onu kabrin ön tarafına geçirirdi ve derdi ki: **"Ben kıyamet günü bunların şâhidleri olacağım. Şehîdlerin kanları içerisinde defnedilmelerini emretti, onlara cenaze namazı da kıldırmadı onlar yıkanmadılar da."** (Buhârî, Cenaiz: 72; İbn Mâce, Cenaiz: 28)

◉ **Tirmizî:** Bu konuda Enes b. Mâlik'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Câbir hadisi hasen sahihtir. Bu hadis Zührî ve Enes'den de rivâyet edilmiştir. Aynı şekilde Zührî'den, Abdullah b. Sa'lebe b. ebî Suayr'den de rivâyet edilmiştir. Kimileri de sadece Câbir'den naklederek rivâyet etmişlerdir. Şehîd üzerine cenaze namazı kılınması konusunda ilim adamları değişik görüşler ortaya koymuşlardır. Bir kısmı şehîd üzerine cenaze namazı kılınmaz demektedirler. Medîneliler ve Ahmed ve Şâfii bu görüşte olanlardandır. Bazı alimlerde şehîde de cenaze namazı kılınması görüşündedirler ve Rasûlullah (s.a.v.)'in şehîd olan Hamza'ya kıldığı cenaze namazını delil olarak gösterirler. Sevrî, Küfeliler ve İshâk bu kanaattedirler.

BÖLÜM: 47

➢ KABRE GÖMÜLMÜŞ KİMSE ÜZERİNE CENAZE NAMAZI KILINIR MI?

1037- Şa'bi (r.a.)'den bildirildiğine göre, şöyle rivâyet edilmiştir: Rasûlullah (s.a.v.)'i gören bir kişi bana bildirdi ki: **"Rasûlullah (s.a.v.) tek başına bir kabir gördü ashabını arkasına saf yaparak o kabrin üzerine cenaze namazı kıldı. Şa'bi'ye soruldu bunu sana kim bildirdi diye oda "İbn Abbâs" dedi."** (Buhârî, Cenaiz: 66; Müslim, Cenaiz: 23)

◉ **Tirmizî:** Bu konuda Enes, Büreyde, Yezîd b. Sabit, Ebû Hüreyre, Âmir b. Rabia, Ebû Katâde ve Sehl b. Huneyf'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: İbn Abbâs hadisi hasen sahihtir. Peygamber (s.a.v.)'in ashabından ve sonraki dönem pek çok ilim adamları uygulamalarını bu hadisle yaparlar. Şâfii, Ahmed ve İshâk bunlardandır.

Bazı ilim adamları da **"Kabir üzerine namaz kılınmaz"** derler. Mâlik b. Enes bu görüştedir.

Abdullah b. Mübarek der ki: Cenaze namazı kılınmadan kabre gömülürse o kabrin üzerine namaz kılınabilir. İbn'ül Mübarek kabir üzerine namaz kılınır görüşündedir. **Ahmed ve İshâk:** Bir aya kadar kabir üzerine namaz kılınabilir derler ve şunu ilave etmektedirler. Bu konuda İbn'ül Müseyyeb'den işittiğimiz en uzun süren Peygamber (s.a.v.)'in Sa'd b. Ubâde'nin annesinin kabri üzerine bir ay sonra namaz kıldığıdır.

1038- Saîd b. Müseyyeb (r.a.)'den rivâyet edilmiştir. Peygamber (s.a.v.) Medîne'de yok iken Sa'dın annesi ölmüştü Peygamber (s.a.v.) Medîne'ye gelince ona cenaze namazı kıldırdı. Aradan bir ay zaman geçmişti. (Buhârî, Cenaiz: 66; Müslim, Cenaiz: 23)

BÖLÜM: 48

➤ PEYGAMBER (S.A.V.) NECAŞİ İÇİN CENAZE NAMAZI KILDIRMASI

1039- İmrân b. Husayn (r.a.)'dan rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) bize: **"Kardeşiniz Necâşî vefat etti kalkın ona cenaze namazı kılın"** buyurdular. **"Bizde kalktık cenaze namazındaki gibi saf olduk cenazeye namaz kılındığı gibi ona namaz kıldık."** (Nesâî, Cenaiz: 57; İbn Mâce, Cenaiz: 33)

◉ **Tirmizî:** Bu konuda Ebû Hüreyre, Câbir b. Abdillah, Ebû Said, Huzeyfe b. Esîd ve Cerir b. Abdullah'tan da hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Bu hadis bu şekliyle hasen sahih garibtir. Ebû Kılâbe, bu hadisi amcası Ebûl Mühelleb'in ismi: Abdurrahman b. Amr'dır. Ayrıca Muaviye b. Amr'da denilir.

BÖLÜM: 49

➤ CENAZE NAMAZI KILMANIN DEĞER VE KIYMETİ

1040- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: Her kim bir cenazenin namazını kılarsa ona **bir kîrât** sevap vardır. Ve her kim cenazeyi takip eder ve defnedilinceye kadar bulunursa **iki kîrât** sevap vardır ki o iki kîrâttan her biri veya en küçüğü Uhud dağı kadardır. Bu konuyu İbn Ömer'e anlattım. O'da Âişe'ye adam göndererek bu hadisi ona sordurdu da Âişe: **"Ebû Hüreyre doğru söyledi"** dedi. Bunun üzerine İbn Ömer dedi ki: **"Demek ki biz pek çok kîrâtlık sevapları elden kaçırmışız."** (Buhârî, Cenaiz: 57; Müslim, Cenaiz: 17)

◉ **Tirmizî:** Bu konuda Berâ, Abdullah b. Muğaffel, Abdullah b. Mes'ûd, Ebû Saîd, Übey b. Ka'b, İbn Ömer ve Sevbân'dan da hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Ebû Hüreyre hadisi hasen sahih olup değişik yollarla rivâyet edilmiştir.

BÖLÜM: 50

➤ CENAZEYİ TAŞIMAK VE TAKİP ETMEK NE DEMEKTİR?

1041- Ebûl Mühezzem (r.a.)'den işittim şöyle diyordu: Ebû Hüreyre ile on yıl arkadaşlık yaptım ondan işittiğime göre, şöyle diyordu: Rasûlullah (s.a.v.)'den

işittim şöyle buyurmuştu: **"Her kim cenazeyi takip eder üç kez cenazeyi taşırsa cenaze konusunda üzerine düşeni yapmış olur."** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

◉ **Tirmizî:** Bu hadis garibtir. Bazı kimseler bu hadisi aynı senedle rivâyet edip Rasûlullah (s.a.v.)'e ulaştırmıyorlar. Ebûl Mühezzem'in ismi Yezîd b. Sûfyân'dır. Şu'be onun zayıf olduğunu kaydediyor.

BÖLÜM: 51

➤ CENAZE İÇİN AYAĞA KALKILIR MI?

1042- Âmir b. Rabia (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Cenaze gördüğünüz zaman sizi geçinceye kadar veya omuzlardan indirilinceye kadar cenaze için ayağa kalkın."** (Buhârî, Cenaiz: 47; Müslim, Cenaiz: 35)

◉ **Tirmizî:** Bu konuda Ebû Saîd, Câbir, Sehl b. Huneyf, Kays b. Sa'd ve Ebû Hüreyre'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Âmir b. Rabia hadisi hasen sahihtir.

1043- Ebû Saîd el Hudrî (r.a.)'den rivâyet edildiğine göre Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Cenaze gördüğünüzde ayağa kalkın cenazeyi takip eden kimse cenaze omuzlardan indirilinceye kadar oturmasın."** (Buhârî, Cenaiz: 49; İbn Mâce, Cenaze: 35)

Tirmizî: Bu konudaki Ebû Saîd hadisi hasen sahihtir. Ahmed ve İshâk bu hadisle amel ederler ve derler ki: **"Cenazenin ardından giden cenaze omuzlardan indirilinceye kadar asla oturmasın."** Rasûlullah (s.a.v.)'in ashabından ve sonraki dönemlerden bazı ilim adamlarından rivâyete göre: **"Cenazenin önünde yürürler ve cenaze kendilerine ulaşmadan da otururlardı."** Şâfiî'nin görüşü de budur.

BÖLÜM: 52

➤ CENAZE İÇİN AYAĞA KALKILMASA DA OLUR MU?

1044- Ali b. ebî Tâlib (r.a.)'den rivâyet edildiğine göre: Kendisine cenaze omuzlardan indirilinceye kadar ayakta kalınması meselesi anlatıldı da, O'da şöyle dedi: **"Rasûlullah (s.a.v.) önceleri cenaze için kalkardı sonraları ise kalkmaz ve otururdu."** (Ebû Dâvûd, Cenaiz: 43)

◉ **Tirmizî:** Bu konuda Hasan b. Ali ve ibn Abbâs'tan da hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Ali hadisi hasen sahihtir. Bu hadisin rivâyeti, senedinde tabiinden dört kişi birbirlerinden rivâyet etmişlerdir. İlim adamlarından bir kısmı uygulamalarını bu hadise göre yaparlar.

Şâfiî der ki: Bu konuda en sahih hadis budur.

Bu hadis **"Cenaze gördüğünüz zaman kalkınız"** hadisinin hükmünü kaldırmıştır.

Ahmed diyor ki: Kişi dilerse ayağa kalkar dilerse kalkmaz diyerek Peygamber (s.a.v.)'in önceleri ayağa kalkıp sonraları kalkmadığı ve oturduğu rivâyetini delil olarak ortaya koyuyor. İshâk b. İbrahim'de aynen böyle söylemektedir.

Tirmizî: Ali (r.a.)'in: **"Rasûlullah (s.a.v.) önceden cenaze için kalktı sonra oturdu"** sözünün anlamı: **"Rasûlullah (s.a.v.) önceleri cenaze gördüğünde ayağa kalkardı sonraları bunu bıraktı. Cenaze gördüğünde ayağa kalmaz oldu"** diyor.

BÖLÜM: 53

➢ KABRİ KAZARKEN LAHD YAPMAK MÜSLÜMAN MODELİDİR

1045- İbn Abbâs (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Kıble tarafına doğru ayrı bir bölüm yapılarak kabir kazmak biz Müslümanların kabir modelidir. Bizim dışımızdakiler ise düz çukur gibi kabir kazarlar."** (Buhârî, Cenaiz: 71; Müslim, Cenaiz: 29)

◉ Bu konuda Cerir b. Abdullah, Âişe, İbn Ömer ve Câbir'den de hadis rivâyet edilmiştir.
Tirmizî: İbn Abbâs hadisi bu şekliyle hasen garibtir.

BÖLÜM: 54

➢ CENAZE KABRE İNDİRİLDİĞİNDE NE SÖYLENİR?

1046- İbn Ömer (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) ölü mezara konulduğu zaman bir keresinde: **"Allah adına Allah'ın buyruğla ve Allah'ın Rasûlünün yolu üzere"** demiş diğer bir seferinde ise **"Allah adına Allah buyruğuyla ve Allah Rasûlünün sünneti üzere seni kabre indiriyoruz demiştir."** (Ebû Dâvûd, Cenaiz: 63; İbn Mâce, Cenaiz: 38)

◉ **Tirmizî:** Bu hadis bu şekliyle hasen garibtir.

Bu hadis yine İbn Ömer vasıtasıyla başka bir şekilde de rivâyet edilmiştir. Ayrıca bu hadis Ebûs Sıddık en Nacî tarafından İbn Ömer'den tekrar rivâyet edilmiş olup yine Ebûs Sıddık en Nacî'den mevkuf olarak ta rivâyet edilmiştir.

BÖLÜM: 55

➢ RASÛLULLAH (S.A.V.)'İN KABRİNİN ALTINA BİRŞEY SERİLMİŞ MİYDİ?

1047- Osman b. Ferkad (r.a.)'den rivâyet edildiğine göre, şöyle demiştir: Cefer b. Muhammed'in babasından işittiğime göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.)'in kabrini lahd şeklinde kazıp hazırlayan Ebû Talha'dır. Kabrin altına kadife bir örtü atan ise Rasûlullah (s.a.v.)'in azâd ettiği kölelerden Şükran'dır."**

Cafer diyor ki: Ubeydullah b. ebî Rafi' bana bildirdi ve şöyle dedi: Şükran'dan işittim şöyle diyordu: **"Rasûlullah (s.a.v.)'in kabrinin tabanına kadife örtüyü atan vallahi ben idim."** (Müslim, Cenaiz: 30; Nesâî, Cenaiz: 88)

◉ **Tirmizî:** Bu konuda İbn Abbâs'tan da rivâyet vardır.

Tirmizî: Şükran hadisi hasen garibtir. Ali b. el Medînî'de bu hadisi Osman b. Ferkad'den rivâyet etmiştir.

1048- İbn Abbâs (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.)'in kabrinin tabanına kırmızı bir kadife serilmişti."** (Nesâî, Cenaiz: 88; Müslim, Cenaiz: 30)

◉ **Tirmizî:** Muhammed b. Beşşâr başka bir yerde de bu konuda bize hadis rivâyet edilmiştir. Muhammed b. Cafer ve Yahya; Şu'be'den, Ebû Cemre'den, İbn Abbâs'tan bize rivâyet etti ki bu daha sahihtir.

Tirmizî: Bu hadis hasen sahihtir.Şu'be, Ebû Hamza el Kassab'tan rivâyet ediyor. Bu kimsenin adı Imrân b. ebî Atâ'dır. Aynı şekilde Ebû Cemre ed Dubaî'den de rivâyet edilmiş olup bu kimsenin adı Nasr b. Imrân'dır. Her ikisi de İbn Abbâs'ın arkadaşlarıdır. İbn Abbâs'tan kabirde ölünün altına bir şey serilmesini mekruh gördüğü de rivâyet edilmiştir. Bazı ilim adamları da bu kanaattedir.

BÖLÜM: 56

➤ KABİRLER YER SEVİYESİNDEN FAZLA YÜKSELTİLMEMELİ

1049- Ebû Vâil (r.a.)'den rivâyet edilmiştir. Ali, Ebûl Heyyac el Esedî'ye dedi ki: Rasûlullah (s.a.v.)'in beni gönderdiği bir görevle seni gönderiyorum; **"Toprak seviyesinden yüksek kabirleri düzleyesin ve gördüğün her bir heykel ve putu kırıp geçiresin."** (Müslim, Cenaiz: 31; Ebû Dâvûd, Cenaiz: 66)

◉ **Tirmizî:** Bu konuda Câbir (r.a.)'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Ali hadisi hasendir. Bazı ilim adamları uygulamalarını bu hadisle yaparlar ve yer seviyesinden yukarı kaldırılmasını hoş görmezler.

Şâfii diyor ki: Kabirlerin yer seviyesinden yüksek olmasını hoş karşılamam Ama çiğnenmemesi ve üzerine oturulmaması için kabır olduğu bellı olacak kadar yükseltilmesi uygundur.

BÖLÜM: 57

➤ KABİR ÜZERİNE OTURULMAZ VE KABRE DOĞRU NAMAZ KILINMAZ

1050- Ebû Mersed el Ganevî (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Kabirlerin üzerine oturmayın kabirlere karşı da namaz kılmayın."** (Ebû Dâvûd, Cenaiz: 71; İbn Mâce, Cenaiz: 45)

◉ **Tirmizî:** Bu konuda Ebû Hüreyre, Amr b. Hazm, Beşîr b. Hasaiyye'den de hadis rivâyet edilmiştir. Muhammed b. Beşşâr, Abdurrahman b. Mehdî yoluyla Abdullah b. Mübarek'den bu hadisin benzerini bize rivâyet etmiştir.

1051- Ebû Mersed el Ganevî (r.a.)'den benzeri şekilde yine hadis rivâyet edilmiş olup **"Ebû İdris'den"** denmemiştir ve sahih olan rivâyette budur.

◉ **Tirmizî:** Muhammed diyor ki: İbn'ül Mübarek'in rivâyeti yanlış olup İbn'ül Mübarek bu rivâyetinde yanılarak **"Ebû İdris el Havlanî'den"** diye bir ilavede bulunmuştur. Doğru olan rivâyet Büsr b. Ubeydullah'ın Vasile'den yaptığı rivâyetidir. Pek çok kimse Abdurrahman b. Yezîd b. Câbir'den rivâyet ettiler ve **"Ebû İdris el Havlanî"** den demediler, Büsr b. Ubeydullah, Vasile b. Eskâ'dan hadis işitmiştir.

BÖLÜM: 58

➤ KABİRLER ÜZERİNE KİREÇ (MERMER) YAPMAK VE YAZI YAZMAK

1052- Câbir (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.) kabirler üzerine kireç (ve mermer) yapmayı, kabirler üzerine yazı yazmayı, kabirler üzerine bina yapmayı ve kabirleri çiğnemeyi yasakladı."** (İbn Mâce, Cenaiz: 43; Ebû Dâvûd, Cenaiz: 70)

◉ **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir. Câbir'den başka şekillerde de rivâyet edilmiştir. Bazı ilim adamları **"Kabirlere çamurdan sıva yapılabilir"** derler. Hasan el Basrî bunlardandır.

Şâfii: "Kabre çamurla sıva yapmakta sakınca yoktur" der.

BÖLÜM: 59

➤ MEZARLIKLARA GİRİLDİĞİNDE OKUNACAK DUA

1053- İbn Abbâs (r.a.)'den rivâyet edildiğine göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) Medîne mezarlıklarına uğradı ve yüzünü kabirdekilere doğru çevirerek şöyle buyurdular: **Ey bu kabirlerde yatanlar! Allah'ın selamı sizlerin üzerine olsun. Allah bizi de sizi de affetsin siz bizim önden**

gidenlerimizsiniz biz de sizin izinizden geleceğiz." (İbn Mâce, Cenaiz: 36; Müslim, Cenaiz: 35)

◉ **Tirmizî:** Bu konuda Büreyde ve Âişe'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: İbn Abbâs hadisi hasen garibtir.

Ebû Kudeyne'nin ismi Yahya b. Mühellab'tır. Ebû Zabyan'ın ismi ise Husayn b. Cündüp'tür.

BÖLÜM: 60

➤ KABİR ZİYARETİ YAPILMALI MIDIR?

1054- Süleyman b. Büreyde (r.a.)'nin babasından rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **Bazı sebeblerden dolayı size kabirleri ziyaret etmeyi yasaklamış idim. Şimdi Muhammed'e annesinin kabrini ziyaret etme izni verildi siz de kabirleri ziyaret ediniz çünkü kabir ziyareti size ahireti hatırlatır."** (Nesâî, Cenaiz: 100; İbn Mâce, Cenaiz: 47)

◉ **Tirmizî:** Bu konuda Ebû Saîd, İbn Mes'ûd, Enes, Ebû Hüreyre ve Ümmü Seleme'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Büreyde hadisi hasen sahihtir. İlim adamları uygulamalarını bu hadisle yaparlar ve kabir ziyaretinde bir sakınca görmezler. İbn'ül Mübarek, Şâfii, Ahmed ve İshâk bu görüştedirler.

1055- Abdullah b. ebî Müleyke (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Abdurrahman ibn ebî Bekir, Mekke'ye yakın Hubşî denilen bir yerde vefat etmişti. Cenazesi Mekke'ye nakledilerek oraya defnedildi. Âişe Mekke'ye gelince Abdurrahman b. Ebî Bekir'in kabrinin yanına ziyarete geldi ve Şair Temim'in şu iki beytini söyledi.**

*** Bir zamanlar Cezime denilen bir kralın iki sohbet arkadaşı gibiydik**

*** Yıllarca süren bu arkadaşlığımız karşısında hiç ayrılmayacaklar denilmişti.**

*** Fakat birbirimizden ayrılınca sanki ben ve kardeşim Mâlik;**

*** Çok uzun süren arkadaşlığımıza rağmen bir gece bile bir arada kalmış gibi değiliz.**

Âişe bu beyitleri okuduktan sonra dedi ki: "Cenazede bulunsaydım ancak öldüğün yere defnedilirdin. Ölürken senin yanında bulunsaydım kabrinde seni ziyaret etmezdim." (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

BÖLÜM: 61

➤ KADINLARIN KABİR ZİYARETİNİN LANETLENDİĞİ

1056- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre: **Rasûlullah (s.a.v.) kabirleri ziyaret eden kadınları lanetlemiştir."** (İbn Mâce, Cenaiz: 49)

◉ Bu konuda ibn Abbâs ve Hassân b. Sabit'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Bu hadis hasen sahihtir. Bazı ilim adamlarına göre bu hüküm Peygamber (s.a.v.)'in kabir ziyaretine izin vermelerinden önce idi izin verilince erkekler de kadınlarda bu iznin içerisine girmiş oldu. Bazı ilim adamları da kadınların sabırlarının az oluşu sızlanmalarının çok olması sebebiyle onların ziyaretleri hoş değildir. Derler.

BÖLÜM: 62

➤ CENAZELER GECE DEFNEDİLEBİLİR Mİ?

1057- İbn Abbâs (r.a.)'den rivâyete göre, Peygamber (s.a.v.) geceleyin ashabından birini defnetmek için kabre inmişti. Kendisi için bir kandil yakılmıştı cenazeyi kıble tarafına getirerek: **"Allah sana rahmet etsin sen Allah korkusuyla devamlı inleyen ve çok Kur'ân okuyan bir kişi idin"** buyurdu ve cenaze üzerine dört kere tekbir getirdi. (Buhârî, Cenaiz: 69)

◉ Bu konuda Câbir, Yezîd b. Sabıt (Zeyd b. Sabit'in ağabeyidir) ten de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: İbn Abbâs hadisi hasendir. Bazı ilim adamları uygulamalarını bu hadise göre yapar, **"Cenaze kıbleye döndürülerek kabre indirilir"** derler. Kimi ilim adamları ise: **"Yukarıdan aşağıya doğru çekilerek kabre yerleştirilir"** derler. İlim adamlarının çoğu geceleyin cenaze defnedilmesine izin vermişlerdir.

BÖLÜM: 63

➤ ÖLÜ ARKASINDAN GÜZEL SÖZ SÖYLEMEK GEREKİR

1058- Enes b. Mâlik (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.)'in önünden bir cenaze geçti sahabe o kimseyi hayırla andılar bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.): **"Vâcib oldu"** buyurdu sonra şöyle söyledi: **"Sizler yeryüzünde Allah'ın şâhidlerisiniz."** (Buhârî, Cenaiz: 85; Nesâî, Cenaiz: 51)

◉ **Tirmizî:** Bu konuda Ömer, Ka'b b. Ucre ve Ebû Hüreyre'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Enes hadisi hasen sahihtir.

1059- Ebûl Esved ed Düvelî (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Medîne'ye geldim, Ömer b. Hattâb'ın yanında oturuyorken bir cenaze ile geçtiler oradaki insanlar o cenazeyi hayırla andılar bunun üzerine Ömer **"Vâcib oldu"** dedi. Bunun üzerine **"ne vâcib oldu?"** dedim. Rasûlullah (s.a.v.)'in söylediğini söylüyorum, Şöyle buyurmuştu: **"Herhangi bir Müslümana üç kişi şâhidlik ederse Cennet ona vâcib olur.** Biz iki kişide mi? dedik. **"İki kişide olsa"** buyurdu. Bizde tek kişinin şâhidliğinden sormadık. (Buhârî, Cenaiz: 85; Nesâî, Cenaiz: 50)

◉ **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir. Ebûl Esved ed Düvelî'nin ismi Zalim b. Amr b. Sûfyân'dır.

BÖLÜM: 64

➤ MÜSLÜMANIN ÖLEN ÇOCUKLARININ KENDİSİNE FAYDASI OLUR MU?

1060- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Müslümanlardan her kimin üç çocuğu ergenlik çağına ulaşmadan ölürse o kimse Cehenneme girmez ancak Allah'ın yemini yerini bulacak kadar ateş ona dokunmuş olur. (Yani 19 Meryem: 71 ayeti gereği)** (Buhârî, Cenaiz: 6; Müslim, Birr ve Sıla: 47)

◉ **Tirmizî:** Bu konuda Ömer, Muâz, Ka'b b. Mâlik, Utbe b. Abd, Ümmü Süleym, Câbir, Enes, Ebû Zerr, İbn Mes'ûd, Ebû Sa'lebe el Eşcaî, İbn Abbâs, Ukbe b. Âmir, Ebû Saîd, Kurre b. İyas el Müzenî'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Ebû Sa'lebe'nin Rasûlullah (s.a.v.)'den tek bir hadisi vardır. O'da bu konudaki hadistir. Ebû Sa'lebe **El Huşenî** denilen kimse değildir.

Tirmizî: Ebû Hüreyre hadisi hasen sahihtir.

1061- Abdullah b. Mes'ûd (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Her kimin ergenlik çağına ulaşmadan üç çocuğu kendisinden önce vefat ederse onlar Cehennem ateşine karşı ana-babaları için sağlam bir kale oluştururlar."**

Ebû Zerr: **"Ben iki çocuk gönderdim"** durumum nedir? Deyince Rasûlullah (s.a.v.), **"İki çocukta aynı şekildedir"** buyurdular. Kur'ân okuyanların önderlerinden Übey b. Ka'b: **"Ben bir çocuk gönderdim"** deyince; Rasûlullah (s.a.v.): **"Bir de olur fakat bu karşılık ilk anda gösterilen sabır karşılığıdır"** buyurdular. (İbn Mâce, Cenaiz: 57; Müslim, Bir ve Sıla: 47)

◉ **Tirmizî:** Bu hadis garibtir. Çünkü Ebû Ubeyde babasından hadis işitmemiştir.

1062- İbn Abbâs (r.a.)'den bize aktarıldığına göre kendisi Rasûlullah (s.a.v.)'den şöyle işitmiştir: **"Ümmetimden ergenlik çağına ulaşmadan iki vefat eden çocuğu olan kimseyi Allah o iki çocuk sebebiyle Cennete koyacaktır. Bunun üzerine Âişe (r.anha), ümmetinden aynı durumda bir çocuğu olan kimse ne olacak?** Deyince **"Ey başarılı ve zeki kadın, bir çocuğu aynı durumda olan da aynı şekildedir"** buyurdular. Âişe: **"Ya hiç çocuk göndermeyen kimsenin durumu ne olacak?** Deyince ümmetimin önde gideni ve şefaat verilecek ve şefaat edecek olanı ben olacağım. Ümmetimin benden daha büyük kayıpları olmayacaktır. (İbn Mâce, Cenaiz: 57; Müslim, Bir ve Sıla: 47)

◉ **Tirmizî:** Bu hadis hasen garibtir. Bu hadisi sadece Abdi Rabbih b. Barik'in rivâyetiyle bilmekteyiz. Pek çok hadisçiler ondan hadis rivâyet etmişlerdir. Ahmed b. Saîd el Murabıtî, Habban b. Hilâl vasıtasıyla Abdi Rabbih b. Barik'den bu hadisin bir benzerini bize rivâyet etmiştir. Simak b. Velid, Ebû Zümeyl el Hanefî'dir.

BÖLÜM: 65

➤ ŞEHÎDLER KAÇ ÇEŞİTTİR, KİMLERE ŞEHÎD DENİLİR?

1063- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Şehîdler beş türlüdür; Allah'ın istediği gibi Müslüman'ca yaşamakta iken Taun hastalığına yakalanmış karın bölgesinden öldürücü hastalığa yakalanmış suda boğulmuş ve enkaz altında kalmak suretiyle Müslüman olarak ölmüş kimselerle; Allah'ın dinini yeryüzüne hâkim kılma yolunda ölen ve öldürülen kimseler şehîd sayılırlar."** (Buhârî, Cihad: 30; Müslim, İmara: 51)

Tirmizî: Bu konuda Enes, Safvân b. Ümeyye, Câbir b. Atîk, Hâlid b. Urfuta, Süleyman b. Surad, Ebû Musa, ve Âişe'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Ebû Hüreyre hadisi hasen sahihtir.

1064- Ebû İshâk es Sebiyî (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Süleyman b. Surad, Hâlid b. Urfuta'ya, (veya Hâlid, Süleyman'a) dedi ki: Sen, Rasûlullah (s.a.v.)'in şöyle dediğini işitmedin mi? **"Karın bölgesinden öldürücü bir hastalığa yakalanıp sabrederek iman üzere ölen kimse kabir azabı görmez."** Bunun üzerine bu iki kişiden biri diğerine **"Evet"** dedi. (Nesâî, Cenaiz: 111)

◉ **Tirmizî:** Bu konudaki bu hadis hasen garibtir. Değişik şekillerde de rivâyet edilmiştir.

BÖLÜM: 66

➢ BULAŞICI HASTALIKLAR İÇİN KARANTİNA UYGULAMASI VAR MIDIR?

1065- Üsâme b. Zeyd (r.a.)'den rivâyete göre, Peygamber (s.a.v.), Taun hastalığından bahsederek şöyle buyurdu: **"İsrail oğullarından bir gruba gönderilen bir azâb veya pis bir hastalığın artığıdır. Bu bulaşıcı hastalık bir yerde ortaya çıkarda sizde orada bulunursanız oradan dışarıya çıkmayın. Bir yerde bu hastalığın çıktığını görürseniz oraya girmeyin."** (Buhârî, Tıp: 30; Müslim, Selam: 32)

◉ **Tirmizî:** Bu konuda Sa'd, Huzeyme b. Sabit, Abdurrahman b. Avf, Câbir ve Âişe'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Üsâme b. Zeyd hadisi hasen sahihtir.

BÖLÜM: 67

➢ ALLAH'A KAVUŞMAYI SEVENİ ALLAH'TA SEVER

1066- Ubâde b. Sâmit (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Kim Allah'a kavuşmayı sever ve isterse Allah'ta o kimseye kavuşmayı sever. Kim de Allah'la beraber olmaktan hoşlanmazsa Allah'ta o kimseyle buluşmak istemez."** (Buhârî, Rikak: 41; Müslim, Zikir ve Dua: 5)

◉ **Tirmizî:** Bu konuda Ebû Musa, Ebû Hüreyre ve Âişe'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Ubâde b. Sâmit hadisi hasen sahihtir.

1067- Âişe (r.anha)'dan rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.)'in şöyle buyurduğunu bize aktarmıştır: **"Kim Allah'a kavuşmayı arzu ederse Allah'ta o kimseyle buluşmayı sever. Kim de Allah'la beraber olmaktan hoşlanmazsa Allah'ta o kimseyle beraber olmayı sevmez."**

Âişe dedi ki: **"Ey Allah'ın Rasûlü hepimiz ölümden hoşlanmayız."** Bunun üzerine şöyle buyurdular: O anlamda değil Mü'min son nefesinde ve her anında Allah'ın rahmeti rızası ve Cenneti ile müjdelendiğinde Allah'a kavuşmayı arzu eder. Allah'ta o kimseyle bir araya gelmeyi arzu eder. Kafir ise hayatında ve ölüm anında Allah'ın gazabı ve azabıyla müjdelenince Allah'a kavuşmayı istemez. Allah'ta onunla birlikte olmaktan hoşlanmaz. (Müslim, Dua ve Zikir: 5; Nesâî, Cenaiz: 10)

◉ **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

BÖLÜM: 68

➢ İNTİHAR EDENİN CENAZE NAMAZI KILINIR MI?

1068- Câbir b. Semure (r.a.)'den rivâyete göre; **"Rasûlullah (s.a.v.), kendisini öldüren bir adamın cenaze namazını kılmadı."** (Müslim, Cenaiz: 37; Nesâî, Cenaiz: 68)

◉ **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir. İlim adamları bu konuda değişik görüşler ortaya koymuşlardır. Bir kısmı kıbleye dönüp namaz kılan her kimsenin ve intihar edeninde cenaze namazı kılınır derler. Sûfyân es Sevrî ve İshâk bu şekilde düşünür.

Ahmed der ki: Otorite sahibi olan devlet başkanı durumundaki imam intihar eden kimsenin namazını kıldırmaz başka birileri kıldırabilir. (Rasûlullah (s.a.v.), intihar edenin cenaze namazını isyan ettiği için ve insanları intihardan sakındırmak için kılmamıştır. Borçlu kimselere de kıldırmadığı gibi)

BÖLÜM: 69

➢ BORÇLU KİMSENİN CENAZE NAMAZI KILINIR MI?

1069- Osman b. Abdullah b. Mevhib (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Abdullah b. ebî Katâde'nin babasından naklettiğine göre Rasûlullah (s.a.v.)'e cenaze namazı kıldırması için bir adamın cenazesi getirildi de Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Arkadaşınızın namazını siz kılın çünkü onun borcu vardır."** Ebû Katâde: **"O borcu ben ödeyeceğim"** dedi. Rasûlullah (s.a.v.) **"Ödemeye kefilsin değil mi?"** deyince Katâde **"Evet ödeyeceğin"** dedi. Bunun üzerine o kimseye cenaze namazını kıldı. (Nesâî, Cenaiz: 67)

◉ **Tirmizî:** Bu konuda Câbir, Seleme b. Ekvâ', Esma binti Yezîd'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Ebû Katâde hadisi hasen sahihtir.

1070- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre; Rasûlullah (s.a.v.)'e borçlu olarak ölen bir kimsenin cenazesi getirilirdi de bunun üzerine **"Borcunu ödeyecek bir mal bıraktı mı?"** diye sorardı. Ödeyecek miktarda mal bırakmıştır denilirse; o kimsenin namazını kılardı, değilse Müslümanlara; **"Arkadaşınızın namazını siz kılın"** buyururdu.

Allah fetihler nasip edip İslam devleti zenginleyince Rasûlullah (s.a.v.) minbere çıkıp şöyle konuştu: **"Ben mü'minlere kendilerinden daha yakınım dolayısıyla borç bırakarak vefat eden kimsenin borcunu ödemek bana düşer, Kim de mal bırakırsa o mal varisleri arasında bölüştürülür."** (Nesâî, Cenaiz: 67)

◉ **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir. Yahya b. Bükeyr ve pek çok kimse bu hadisi Leys b. Sa'd'tan, Abdullah b. Sa'd'ın hadisinin benzeri gibi rivâyet etmişlerdir.

BÖLÜM: 70

➢ KABİR AZABI VAR MIDIR?

1071- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Sizden biriniz veya ölü kabre konulunca simsiyah mavi gözlü iki melek ona gelir onlardan birine münker diğerine nekîr denilir. O iki melek şöyle derler: Bu Muhammed denilen adam hakkında ne dersin? O kimse ise ölmeden önce söylediğini aynen tekrar ederek: O Allah'ın kulu ve Rasûlüdür. Ben şehâdet ederim ki Allah'tan başka gerçek ilah yoktur. Muhammed'de onun kulu ve elçisidir. O iki melek derler ki: Senin böyle söyleyeceğini biliyorduk. Sonra o kabir yetmiş arşın kadar genişletilir ve aydınlık hale getirilir ve rahatça yat uyu burada denilir. O kimse bu durumu benim aileme dönüp haber verebilir miyim? Deyince o iki melek; gelin güvey gibi rahatça uyu gelin güveyi olan kimseyi ailesinden en çok sevdiği kimse uyandırır derler. O kişi o kabirde mahşer için diriltilinceye kadar rahat rahat uyur.**

O kabre konulan kimse münafık ise Muhammed (s.a.v.) hakkında sorulan soruya; İnsanların peygamber dediklerini duydum bende aynen öyle söyledim, gerçek midir? değil midir? bilemiyorum diyecek. Bunun

üzerine o iki melek; senin böyle söyleyeceğini biliyorduk derler. O kabre, sıkıştır onu denilir, kabirde onu sıkıştırır da kaburga kemikleri yerlerinden oynar. Allah onu böylece mahşer günü uyandırıncaya kadar azab etmeye devam eder." (Nesâî, Cenaiz: 114; Buhârî, Cenaiz: 86)

◉ Bu konuda Ali, Zeyd b. Sabit, İbn Abbâs, Berâ b. Âzib, Ebû Eyyûb, Enes, Câbır, Âişe, Ebû Saîd'den de kabir azabıyla alakalı hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Ebû Hüreyre hadisi hasen garibtir.

1072- İbn Ömer (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Bir kimse öldüğü zaman ahiretteki kalacağı yer sabah akşam kendisine gösterilir o kimse Cennetliklerden ise Cennet'ten, Cehennemliklerden ise Cehennem'den olan yeri gösterilir ve ona işte senin oturacağın yer burasıdır, kıyamet günü Allah seni buraya gönderecek denilir."** (Buhârî, Cenaiz: 89)

◉ **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

BÖLÜM: 71

➤ HASTALIK VE DEĞİŞİK BİR FELAKETE UĞRAYAN KİMSEYİ ZİYARET

1073- Abdullah b. Mes'ûd (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Başına bir felaket gelene geçmiş olsun ziyaretinde bulunan kimseye felaket gelen kimseye verilecek sevâbın aynısı vardır."** (İbn Mâce, Cenaiz: 56)

◉ **Tirmizî:** Bu hadis garibtir. Merfu olarak sadece Ali b. Âsım'ın rivâyetiyle bilmekteyiz. Bazı râvîler bu hadisi Muhammed b. Suka'dan aynı senedle mevkuf olarak rivâyet etmişlerdir. Ali b. Âsım'ın ençok imtihan olunduğu konunun bu hadis olduğu söylenir. Hadisçiler bu rivâyetinden dolayı ona öfkelenirler.

BÖLÜM: 72

➤ CUMA GÜNÜ VEYA GECESİ ÖLEN KİMSENİN DURUMU

1074- Abdullah b. Amr (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Cuma günü veya Cuma gecesi ölen bir Müslüman'ı, Allah kabir fitnesinden korur."** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

◉ **Tirmizî:** Bu hadis garibtir. Senedi muttasıl değildir. Rabia b. Seyf sadece Ebû Abdurrahman el Hubulî vasıtasıyla Abdullah b. Amr'dan rivâyet ediyor. Rabia b. Seyf'in, Abdullah b. Amr'dan hadis duyduğunu bilmiyoruz.

BÖLÜM: 73

➤ CENAZENİN BEKLETİLMEYİP ÇABUK KALDIRILMASI

1075- Ali b. ebî Tâlib (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) kendisine şöyle buyurmuştur: **"Ya Ali! Üç şeyi geciktirme; Vakti girince namazı, hazırlanınca cenazeyi, dengini bulduğun zaman kocasız kadını evlendirmeyi."** (Buhârî, Cenaiz: 51; Müslim, Cenaiz: 16)

Tirmizî: Bu hadis garibtir. Senedinde de muttasıl olduğunu sanmıyorum.

BÖLÜM: 74

➤ CENAZE SAHİPLERİNE BAŞSAĞLIĞI DİLEMENİN DEĞER VE KIYMETİ

1076- Ebû Berze (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Her kim çocuğunu kaybeden bir kadına başsağlığı ziyaretinde bulunursa o kimseye Cennet'te bir elbise giydirilir."** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

⊙ **Tirmizî:** Bu hadis garibtir. Senedi de pek kuvvetli değildir.

BÖLÜM: 75

➤ CENAZE NAMAZI TEKBİRLERİNDE ELLERİN KALDIRILIP BIRAKILMASI

1077- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre: **"Rasûlullah (s.a.v.) cenaze namazını kıldırmak üzere ilk tekbiri getirdi ellerini kaldırdı ve sağ elini sol eli üzerine koydu."** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

⊙ **Tirmizî:** Bu hadis garibtir. Sadece bu şekliyle bilmekteyiz. İlim adamları bu konuda değişik görüşler ortaya koymuşlardır. Rasûlullah (s.a.v.)'in ashabından ve sonraki dönemlerden pek çok kimse cenaze namazında her tekbirde ellerin kaldırılması görüşündedirler. İbn'ül Mübarek, Şâfii, Ahmed ve İshâk bu görüştedirler. Bazı ilim adamları ise: **"Sadece ilk tekbir de eller kaldırılır"** derler. Küfeliler ve Sevrî'nin görüşü de böyledir. İbn'ül Mübarek'in cenaze namazı konusundaki şöyle dediği aktarılır: **"Cenaze namazında sağ el sol el üzerine bağlanmaz."** Diğer bir kısım alimler ise: **"Aynen namazda yapıldığı gibi sağ el sol el üzerine bağlanır."**

Tirmizî: Ellerin bağlanması bence daha hoştur.

BÖLÜM: 76

➤ MÜ'MİNLERİN RUHU, BORCU ÖDENİNCEYE KADAR BAĞLIDIR

1078- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Mü'min ruhu, kafası ve kalbi borcu ödeninceye kadar oraya takılı ve bağlıdır."** (İbn Mâce, Sadakat: 20)

1079- Yine Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Mü'minin kafası, kalbi, borcu ödeninceye kadar borcuna takılı kalmıştır."** (İbn Mâce, Sadakat: 12)

⊙ **Tirmizî:** Bu hadis hasen olup birinci hadisten daha sağlamdır.

9: NİKAH BÖLÜMLERİ

BÖLÜM: 1

➢ EVLENMEYİ TEŞVİK VE EVLENMENİN DEĞER VE KIYMETİ

1080- Ebû Eyyûb (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Dört şey tüm peygamberlerin sünnetlerindendir. Utanma duygusu, güzel koku sürünmek, misvak kullanmak ve evlenmek."** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

◉ **Tirmizî:** Bu konuda Osman, Sevbân, İbn Mes'ûd, Âişe, Abdullah b. Amr, Ebû Necîh, Câbir ve Akkâf'tan da hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Ebû Eyyûb hadisi hasen garibtir.

Mahmûd b. Hıdaş el Bağdadî Abbâd b. Avvam yoluyla Mekhûl, Ebûş Şimal Ebû Eyyûb'tan, Hafs rivâyetinin bir benzerini rivâyet etmiştir.

Tirmizî: Bu hadis Hüşeym, Muhammed b. Yezîd el Vâsitî ve Ebû Muaviye ve pek çok kimse tarafından Haccac, Mekhûl ve Ebû Eyyûb'den rivâyet edilmiş olup senedinde Ebûş Şimal'i zikretmemişlerdir. Hafs b. Gıyas ve Abbâd b. Avvam hadisi daha sahihtir.

1081- Abdullah b. Mes'ûd (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Bir gün Rasûlullah (s.a.v.) ile beraber çıkmıştık. Bizler hiçbir şeye gücü yetmeyen gençlerdik bize hitaben buyurdular ki: **"Ey gençler grubu, sizden kimin evlenmeye gücü yetiyorsa evlensin çünkü evlilik gözü harama karşı iyi korur. Irz ve namusu da daha koruyucudur. Evlenmeye gücü yetmeyenleriniz ise oruç tutsun çünkü oruç şehveti azaltır."** (Buhârî, Savm: 10; Müslim, Nikah: 1)

Tirmizî: Bu hadis hasen sahihtir. Bu hadisin bir benzerini Hasen b. Ali el Hallâl, Abdullah b. Nümeyr vasıtasıyla A'meş ve Umare'den bize aktarılmıştır.

Tirmizî: Pek çok kimse bu hadisi bu senedle A'meş'den rivâyet etmiştir. Ebû Muaviye ve Muhâribî bu hadisin bir benzerini A'meş'den, İbrahim'den, Alkame'den ve Abdullah b. Mes'ûd'tan bize aktarmışlardır.

Tirmizî: Her iki hadiste sahihtir.

BÖLÜM: 2

➢ RUHBANİYET (EVLENMEMEK) İSLAMDA YOKTUR

1082- Semure (r.a.)'den rivâyete göre: **"Rasûlullah (s.a.v.), evlenmemek şeklindeki ruhbanlık modelini yasakladı."** (Nesâî, Nikah: 4)

◉ **Tirmizî:** Zeyd b. Ahzem'in rivâyetinde şu fazlalık yer almaktadır: Katâde Ra'd sûresi 38. ayetini okudu: **"Hiç şübhesiz senden önce de peygamberler gönderdik onlara da eşler ve çocuklar verdik..."**

Tirmizî: Bu konuda Sa'd, Enes b. Mâlik, Âişe ve İbn Abbâs'tan da hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Semüre hadisi hasen garibtir. Bu hadisi Eş'as b. Abdulmelik; Hasan, Sa'd b. Hişâm ve Âişe'den benzeri şekilde rivâyet etmiştir. Her iki rivâyetinde sahih olduğu söylenir.

1083- Sa'd b. ebî Vakkâs (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.), Osman b. Maz'un'un dünyadan el etek çekmek konumundaki, kadınlardan uzak kalmak için yaptığı yemini kabul etmeyip reddetmişti. Eğer ona izin verseydi kendimizi hadım yapardık."** (Buhârî, Nikah: 8; Müslim, Nikah: 1)

◉ **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

BÖLÜM: 3

➢ EVLENDİRMEDE DİNDAR OLANI TERCİH EDİN

1084- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Dinini ve ahlakını beğendiğiniz bir kimse, kızınıza talib olursa onunla kızınızı evlendiriniz. Böyle yapmazsanız yeryüzünde bir fitne ve büyük bir ahlakî bozulma meydana gelecektir."** (İbn Mâce, Nikah: 46; Buhârî, Nikah: 16)

◉ **Tirmizî:** Bu konuda Ebû Hatîm el Müzenî ve Âişe'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Ebû Hüreyre'nin bu hadisinin senedindeki Abdulhamid b. Süleyman konusundaki farklı görüşler olup, Leys b. Sa'd bu hadisi İbn Aclan ve Ebû Hüreyre'den mürsel olarak rivâyet etmiştir.

Tirmizî: Muhammed diyor ki: Leys'in rivâyeti daha uygun olup Abdulhamid tarafından rivâyet edilen hadis makbul sayılmaz.

1085- Ebû Hatîm el Müzenî (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Dinini ve ahlakını beğendiğiniz bir kimse size dünür olarak gelirse kızınızı ona nikahlayın. Böyle yapmazsanız, yeryüzünde fitne ve bozgunculuk olacaktır."** Ey Allah'ın Rasûlü! Dediler: **"Eğer o kimsede mal ve denklik olarak bir eksiklik olursa ne olacak?** Buyurdular ki: **Üç kere "Dinini ve ahlakını beğendiğiniz size gelirse kızınızı onunla mutlaka nikahlayın."** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

◉ **Tirmizî:** Bu hadis hasen garibtir. Ebû Hatîm el Müzenî, Peygamberi görmüş ve sohbet etmiş bir kimse olup bu hadisten başka rivâyetini bilmiyoruz.

BÖLÜM: 4

➢ KADIN HANGİ ÖZELLİKLERDEN DOLAYI NİKAHLANIR?

1086- Câbir (r.a.)'den rivâyet edildiğine göre Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Bir kadınla üç özelliğinden dolayı evlenilir; Dini, Malı, ve Güzelliği, sen dindar olanı seçki devamlı bereketler içerisinde olasın."** (Tırmizî rivâyet etmiştir.)

◉ **Tirmizî:** Bu konuda Avf b. Mâlik, Âişe, Abdullah b. Amr ve Ebû Saîd'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Câbir hadisi hasen sahihtir.

BÖLÜM: 5

➢ EVLENİLECEK KADINA BAKILABİLİR

1087- Muğıre b. Şu'be (r.a.)'den rivâyete göre, kendisi bir kadına dünür olmuştu da Peygamber (s.a.v.) ona şöyle buyurdu: **"Evleneceğin kadına önceden bak çünkü anlaşabilmeniz ve birbirlerinizi sevebilmeniz için bu gerekli bir şarttır."** (Müslim, Nikah: 12; Buhari, Nikah: 36)

◉ Bu konuda Muhammed b. Mesleme, Câbir, Ebû Humeyd ve Ebû Hüreyre'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Bu hadis hasendir. Bazı ilim adamları uygulamalarını bu hadisle yaparlar ve evlenecek erkeğin kadının haram olmayan (el ve yüz) yerlerine bakmasında bir sakınca yoktur derler. Ahmed ve İshâk bu kanaattedirler.

Hadiste geçen: **"Ahra en yü'deme beyneküma"** ifadesinin manası: **"Birbirinizi sevebilmeniz için bu gereklidir"** demektir.

BÖLÜM: 6

➢ NİKAHIN GİZLİ DEĞİL İLAN EDİLEREK YAPILMASI

1088- Muhammed b. Hatıb el Cumahî'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Haram olan nikah: "Evlilikle helal olan evlilik arasındaki ayırıcı özellik def çalmak ve duyurmaktır."** (Nesâî, Nikah: 72; Buhârî, Nikah: 49)

◉ Bu konuda Âişe, Câbir, Rubeyyi binti Muavviz'den de hadis rivâyet edilmiştir. **Tirmizî:** Muhammed b. Hatıb'ın hadisi hasendir.

Ebû Belc'in adı Yahya b. ebî Süleym'dir. Aynı şekilde İbn Süleym'de denilir. Muhammed b. Hatıb küçük çocuk iken Peygamber (s.a.v.)'i görmüştür.

1089- Âişe (r.anha)'dan rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur. Nikahı gizli değil ilan ederek yapın kalabalık yerler olan mescidler gibi kalabalıklarla yapın nikah yapıldığı belli olması için def çalın."** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

◉ **Tirmizî:** Bu konudaki bu hadis garib hasendir. İsa b. Meymun el Ensarî'nin hadis konusunda zayıf olduğu kaydedilmiştir. İbn ebî Necîh'den tefsir rivâyet eden İsa b. Meymun güvenilen bir kimsedir.

1090- Muavviz kızı Rübeyyi' (r.anha)'dan rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.) gelin olduğumun ertesi günü gelip yanıma girdi senin şimdi oturduğun gibi yatağımın üzerine oturdu. Bu arada bazı kız çocukları bizim için def çalmakta ve babalarımızdan Bedir günü şehîd düşen kimselerin kahramanlıklarını dile getirmekte idiler. Bu kızlardan birisi: "Şu anda aramızda bir Peygamber var, yarın ne olacağını bilir"** dedi. Bunun üzerine Peygamber (s.a.v.) o kıza: **"Bunu bırak da önceden söylemekte olduğun sözleri söyle"** buyurdu. (Buhârî, Nikah: 48; Ebû Dâvûd, Edeb: 51)

◉ **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

BÖLÜM: 7

➢ EVLENEN KİMSELERE TEBRİK İÇİN NE SÖYLENİR?

1091- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) evlenen bir kimseyi tebrik edeceği zaman; **"Allah sana da ona da ömür amel ve rızk yönünden bereketler versin. Hep hayır içerisinde birlikte olasınız"** derdi. (İbn Mâce, Nikah: 23; Nesâî, Nikah: 73)

◉ **Tirmizî:** Bu konuda Ali b. ebî Tâlib'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Ebû Hüreyre hadisi hasen sahihtir.

BÖLÜM: 8

➢ EVLİ KİMSELER CİNSEL İLİŞKİ ANINDA NE SÖYLEMELİ?

1092- İbn Abbâs (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: "Sizden biriniz karısına cinsel ilişkide bulunacağı zaman şöyle desin: **"Allah'ın adıyla Allah'ım! Bizi şeytandan uzak kıl ve onun şerrinden koru bize vereceğin neslimizden şeytanı ve şerrini uzaklaştır"** der ve o ilişkiden bir çocuk meydana gelirse şeytan ona zarar veremez. (İbn Mace, Nikah: 16)

◉ **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

BÖLÜM: 9

➢ RASÛLULLAH (S.A.V.), ÂİŞE ANAMIZLA HANGİ AYDA EVLENMİŞTİ?

1093- Âişe (r.anha)'dan rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.) beni Şevval ayında nikahladı ve Şevval ayında zifaf yaptı."** Âişe (r.anha) kadınlara şevval ayında zifaf yapılmasını müstehab sayardı. (Nesâî, Nikah: 77)

Tirmizî: Bu hadis hasen sahihtir. Bu hadisi sadece Sevrî'nin İsmail'den yaptığı rivâyetiyle bilmekteyiz.

BÖLÜM: 10

➢ DÜĞÜN ZİYAFETİ NASIL VE NE KADAR OLMALI?

1094- Enes b. Mâlik (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.), Abdurrahman b. Avf'ın üzerinde damat olanların süründükleri sarı bir boya izi gördü ve **"ne bu"** diye sordu. Bunun üzerine Abdurrhman b. Avf: **"Beş dirhem ağırlığındaki altınla, bir kadınla evlendim"** dedi. Rasûlullah (s.a.v.): **"Allah bu düğünü senin için mübarek eylesin bir koyunla bile olsa düğün ziyafeti ver"** buyurdular. (Buhârî, Nikah: 68; Müslim, Nikah: 89)

⊙ **Tirmizî:** Bu konuda İbn Mes'ûd, Âişe, Câbir, Züheyr b. Osman'dan da hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Enes hadisi hasen sahihtir.

Ahmed b. Hanbel diyor ki: Altından bir çekirdek ağırlığı: **"Üç dirhem ve üçtebir dirhem ağırlığı kadardır."** İshâk ise: Beş dirhem ve üçtebir dirhem ağırlığı kadardır.

1095- Enes b. Mâlik (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.): **"Huyey kızı Safiyye için kavut ve hurmadan düğün yemeği vermişti."** (İbn Mâce, Nikah: 24)

⊙ **Tirmizî:** Bu hadis hasen garibtir.

1096- Muhammed b. Yahya Humeydî vasıtasıyla Sûfyân'dan bu hadisin benzerini bize rivâyet etmiştir. Pek çok kimse bu hadisi Sûfyân b. Uyeyne'den, Zührî ve Enes'den rivâyet edip bu rivâyetlerinde; **"Vâil'den babasından veya oğlundan"** demiyorlar.

⊙ **Tirmizî:** Sûfyân b. Uyeyne bu hadiste hile yapar duruma düşmüştür. Yani bazı rivâyetinde **"Vâil ve babasından"** demekte bazı rivâyetinde de böyle dememektedir.

1097- İbn Mes'ûd (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle buyurdu: **"Düğünde ilk gün verilen yemek gereklidir. İkinci gün verilen yemekler sünnettir, üçüncü gün verilen yemekler ise gösterişten ibarettir. Her kim bu dünyada düğün yemeğinde gösteriş yaparsa Allah'ta ona kıyamet günü gösteriş yapmasına karşılıkta bulunur."** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

⊙ **Tirmizî:** İbn Mes'ûd hadisini merfu olarak sadece Ziyâd b. Abdullah'ın rivâyetinden bilmekteyiz. Ziyâd b. Abdullah'ın da kabul edilmeyecek ve garib rivâyetleri çoktur.

Tirmizî: Muhammed b. İsmail'den işittim Muhammed b. Ukbe'nin Veki'den şöyle naklettiğini bize haber vermişti: **"Ziyâd b. Abdullah saygıdeğer bir kişi olmakla beraber hadis rivâyetinde yalan söylerdi."**

BÖLÜM: 11

➤ DAVETE İCABET ETMEK GEREKİR

1098- İbn Ömer (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Çağrıldığınız zaman davete icabet ediniz."** (Buhârî, Nikah: 72)

⊙ **Tirmizî:** Bu konuda Ali, Ebû Hüreyre, Berâ, Enes ve Ebû Eyyûb'tan da hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: İbn Ömer hadisi hasen sahihtir.

BÖLÜM: 12

➤ DAVETSİZ DÜĞÜN YEMEĞİNE GİDEN KİMSE İÇİN NE YAPILIR?

1099- Ebû Mes'ûd (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Ebû Şuayb adındaki bir adam kasap olan kölesine bana beş kişiye yetecek bir yemek yap çünkü ben Rasûlullah (s.a.v.)'in yüzünden aç olduğunu anladım dedi. Bunun üzerine köle yemeği yaptı Rasûlullah (s.a.v.) ile beraber oturanları davet etmek üzere haber gönderdi. Rasûlullah (s.a.v.) kalkıp giderken davet edildiği anda yanında olmayan bir kimse de ona uyup onlara katıldı. Rasûlullah (s.a.v.) davet edildikleri evin kapısına varınca ev sahibine: **"Davet ettiğin an bizimle beraber olmayan bir kimse de bize takılıp gelmiştir, izin verirsen o da girecektir"** buyurdu. Ev sahibi de izin veriyoruz buyursun dedi. (Buhârî, Et'ıme: 57; Müslim, Eşribe: 19)

⊙ **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

Tirmizî: Bu konuda İbn Ömer (r.a.)'den de hadis rivâyet edilmiştir.

BÖLÜM: 13

➤ EVLİLİKTE BEKAR OLANLARI TEŞVİK VE TERCİH

1100- Câbir b. Abdullah (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Bir kadınla evlenmiş ve Rasûlullah (s.a.v.)'e gelmiştim, **"ey Câbir evlendin mi?** buyurdular. Bende **"evet"** dedim. **"Kız mı aldın yoksa dul mu?"** buyurdular. **"Hayır dul aldım"** dedim. **"Bekar bir kız bulamadın mı? sen onunla o da seninle oynaşırdınız"** buyurdu. Bende dedim ki: **"Babam Abdullah öldü yedi veya dokuz çocuk bıraktı onların işlerini yürütebilsin diye yaşlı ve dul birini tercih ettim"** dedim. Bunun üzerine bana dua etti. (Buhârî, Nikah: 9; Ebû Dâvûd, Nikah: 3)

⊙ **Tirmizî:** Bu konuda Übey b. Ka'b ve Ka'b b. Ucre'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Câbir b. Abdullah hadisi hasen sahihtir.

BÖLÜM: 14

➤ VELİSİZ NİKAHIN UYGUN OLMADIĞI

1101- Ebû Musa (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Velisiz nikah asla caiz olmaz."** (Ebû Dâvûd: Nikah: 18; İbn Mâce, Nikah: 15)

⊙ **Tirmizî:** Bu konuda Âişe, İbn Abbâs, Ebû Hüreyre, İmrân b. Husayn ve Enes'den de hadis rivâyet edilmiştir.

1102- Âişe (r.anha)'dan rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Hangi kadına velisinin izni olmaksızın nikah kıyılırsa onun nikahı batıldır onun nikahı batıldır onun nikahı batıldır. Şayet bu izinsiz nikahlanan kişi o kadınla beraber olursa kadın için mehir verilmesi gerekir. Bu kadının**

velileri işi halledemeyip ihtilafa düşerlerse, yetkili devlet adamı bu tür velisi olmayan kimselerin velisidir." (İbn Mâce, Nikah: 15)

◉ **Tirmizî:** Bu hadis hasendir. Yahya b. Saîd el Ensarî, Yahya b. Eyyûb ve Sûfyân es Sevrî ve pek çok hadis hafızı İbn Cüreyc'den bu hadisin benzerini rivâyet etmişlerdir.

Tirmizî: Ebû Musa'nın hadisinde ihtilaf vardır. Bu hadisi İsrail, Şüreyk b. Abdullah, Ebû Avâne, Züheyr b. Muaviye, Kays b. Rabi', Ebû İshâk'tan, Bürde'den ve Ebû Musa'dan bize rivâyet etmişlerdir.

Yine Esbat b. Muhammed, Zeyd b. Hubab ise Yunus b. ebî İshâk'tan, Ebû Bürde'den ve Ebû Musa'dan bize aktarmışlardır.

Yine Ebû Ubeyde el Haddad, Yunus b. ebî İshâk'tan, Ebû Bürde'den Ebû Musa'dan benzerini rivâyet etmişler olup bu rivâyetlerinde **"Ebû İshâk'ı"** zikretmemişlerdir.

Yine Yunus b. ebî İshâk, Ebû İshâk'tan, Ebû Bürde'den, Ebû Musa'dan aynı şekilde rivâyet etmişlerdir.

Şu'be ve Sevrî; Ebû İshâk'tan ve Ebû Bürde'den **"Velisiz hiçbir şekilde nikah olmaz"** diye rivâyet edilmiştir. Sûfyân'ın bazı arkadaşları Ebû İshâk, Ebû Bürde ve Ebû Musa'dan rivâyet ederler ki bu sahih değildir.

Tüm Ebû İshâk, Ebû Bürde, Ebû Musa'dan yapılan **"Velisiz asla nikah sahih olmaz"** rivâyetleri bence daha sahihtir. Bu hadisi Ebû İshâk'tan rivâyet edenlerin hepsinden daha sağlam ve daha kavrayışlı olan Sevrî ve Şu'be değişik zamanlarda Ebû İshâk'tan işitmişlerdir. Benim yanımda ötekilerin rivâyetleri daha uygundur. Çünkü Şu'be ve Sevrî bu hadisi Ebû İshâk'tan aynı anda işitmişlerdir.

Bu olaya delil olabilecek bir hadiseyi Mahmûd b. Gaylân şöyle aktarır. Ebû Dâvûd'tan aktarıldığına göre, Şu'be şöyle haber vermiştir. Sûfyân es Sevrî'den işittim Ebû İshâk'a şöyle sormuştu: **"Ebû Bürde'nin Rasûlullah (s.a.v.)'in velisiz hiçbir şekilde nikah olmaz dediğini kendisinden işittin mi?** Ebû İshâk'ta **"Evet"** dedi.

Bu hadis Şu'be ve Sevrî'nin, Mekhûl'den aynı zamanda işittiklerine işaret ediyor. İsrail'in Ebû İshâk'tan rivâyeti sağlam ve güvenilirdir.

Muhammed b. Müsenna'dan işittim şöyle diyordu: Abdurrahman b. Mehdî'den işittiğime göre, şöyle aktarıyordu: **"Sevrî'nin Ebû İshâk'tan rivâyet ettiği hadislerden ne kaçırdımsa İsrail'e güvendiğimden dolayı kaçırmışımdır. Çünkü İsrail, Ebû İshâk'ın hadislerini daha sağlam olarak getirmiştir."**

Tirmizî: Âişe'nin bu konuda rivâyet ettiği "Velisiz hiçbir şekilde nikah olmaz" hadisi bence hasendir. İbn Cüreyc bu hadisi Süleyman b. Musa'dan, Zührî'den, Urve'den ve Âişe'den rivâyet etmişlerdir.

Haccac b. Ertae ve Cafer b. Rabia, Zührî'den, urve'de ve Âişe'den rivâyet etmişlerdir.

Yine Hişâm b. Urve babasından ve Âişe'den bu hadisin bir benzerini rivâyet etmiştir.

Bazı hadisçiler Urve ve Âişe'den gelen Zührî hadisi hakkında söz etmişlerdir.

İbn Cüreyc der ki: Sonra Zührî ile karşılaştığımda kendisine sordum rivâyet etmediğini söyledi ve pek hoş karşılamadı bu yönden hadis zayıf kabul edilmiştir.

Yahya b. Main'in; Şöyle dediği nakledilir: Bu hadisi İbn Cüreyc'den sadece İsmail b. İbrahim zikretmiştir.

Yahya b. Main: İsmail b. İbrahim'in, İbn Cüreyc'den işittiği bu şekilde değildir. O kendi notlarını Abdülmecid b. Abdulaziz b. ebû Revvâd'ın yazılarıyla karşılaştırarak düzeltmiş ve İbn Cüreyc'den hadis işitmemiştir. Diyor. Yahya; İsmail b. İbrahim'in, İbn Cüreyc'den rivâyetini zayıf kabul etmektedir.

Peygamber (s.a.v.)'in **"Velisiz hiçbir şekilde nikah olmaz"** hadisi Peygamber (s.a.v.)'in ashabından Ömer b. el Hattâb, Ali b. ebî Tâlib, Abdullah b. Abbâs ve Ebû Hüreyre'nin de bulunduğu ilim adamları uygulamalarını bu hadisle yaparlar. Tabiin fıkıhçılarından da aynı

şekilde rivâyet ederler; **"Velisiz nikah olmaz"** denilmiştir. Saîd b. Müseyyeb, Hasan el Basrî, Şüreyh, İbrahim Nehaî, Ömer b. Abdulaziz ve başkaları da bu görüştedirler. Sûfyân es Sevrî, Evzâî, Abdullah b. Mübarek, Mâlik, Şâfii, Ahmed ve İshâk'ta aynı kanaattedirler.

BÖLÜM: 15

➢ ŞÂHİDSİZ VE BELGESİZ NİKAH CAİZ DEĞİLDİR

1103- İbn Abbâs (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Şâhidsiz ve belgesiz evlenen kadınlar fahişelerdir."** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

◉ Yusuf b. Hammad diyor ki: Abdul A'lâ bu hadisi tefsirinde merfu olarak rivâyet etti, Talak bölümünde ise mevkuf olarak aktardı.

1104- Kuteybe (r.a.), Gunder yoluyla Muhammed b. Cafer'den, Saîd'den, İbn ebî Arûbe'den benzeri şekilde hadis rivâyet edip mevkuf şekilde bize aktarmıştır ki bu rivâyet daha sağlamdır.

◉ **Tirmizî:** Bu hadis pek sağlam değildir. Bu hadisi merfu olarak aktaran kimseyi tanımıyoruz sadece Abdul A'lâ, Saîd ve Katâde yoluyla merfu olarak bize aktarmıştır. Abdul A'lâ'dan, Saîd'den bu hadis mevkuf olarak ta rivâyet edilmiştir. Sahih olan rivâyet İbn Abbâs'ın kendi sözü olan **"Nikah ancak şâhidli ve belgeli olur"** hadisidir.

Katâde'nin bazı arkadaşları Katâde, Câbir b. Zeyd ve İbn Abbâs'tan; **"Nikah ancak şâhid ve belgeli olur"** şeklinde rivâyet etmişlerdir.

Pek çok kimse bu hadisi bu şekilde Saîd b. ebî Arûbe'den mevkuf olarak rivâyet etmişlerdir.

Bu konuda Imrân b. Husayn, Enes ve Ebû Hüreyre'den de hadis rivâyet edilmiştir. Peygamber (s.a.v.)'in ashabından tabiin döneminden ve daha başkalarından ilim adamlarının görüşü bu hadis üzeredir ve derler ki: **"Nikah ancak şâhidlerle gerçekleşir."** Geçmişte ki ilk alimlerden bu konuda ihtilaf eden olmamıştır. Sadece sonraki alimlerden bir kısmı ihtilaf etmiş olup onların ihtilafı da şâhidlerin aynı anda bulunmaları konusundadır.

Küfeliler ve ilim adamlarının çoğunluğu: **"İki şâhid nikah esnasında bulunmadıkça nikah caiz olmaz demişlerdir."**

Medîneli bazı alimler: **"Nikah ilan edilip duyurulur şâhidlerde arka arkaya getirilirse caiz olduğu"** kanaatindedirler.

Mâlik b. Enes ve başkaları bu kanaattedirler. İshâk b. İbrahim Medînelilerden yaptığı rivâyetle böyle söylüyor.

Bazı ilim adamları da: **"Nikahta bir erkek iki kadının şâhidliği de caizdir"** demektedirler. Ahmed ve İshâk bunlardandır.

*** (Bu bölümden sonra on altıncı bölüm, Arapça orijinal nüshada atlandığı için biz de aynen numaralandırdık)

BÖLÜM: 17

➢ NİKAH ESNASINDA KONUŞMA YAPILIR MI?

1105- Abdullah b. Mes'ûd (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) namazlarda ve diğer ihtiyaç anlarında yapılması gereken teşehhüdü öğretti. Namazdaki teşehhüd şöyledir: **"Dilimizle, vücudumuzla ve tüm mallarımızla yapılan ibadetlerin hepsi sadece Allah'a mahsustur. Tüm kulluk ve ibadetler ondan başkasına yapılamaz. En son Peygamber olan Muhammed (s.a.v.), Allah'ın rahmeti bereketi selam ve selameti senin**

üzerine olsun. Yine Allah'ın selam ve saadeti bizim üzerimize ve Allah'ın hayırlı işler işleyen kullarına olsun. Ben kabul eder ve şâhidlik yaparım ki Allah'tan başka gerçek ilah yoktur. Yine kabul eder ve şâhidlik yaparım ki Muhammed (s.a.v.), Allah'ın kulu ve Peygamberidir."

Diğer ihtiyaç alanlarındaki teşehhüd ise şöyledir: **"Eksiksiz tüm övgüler o Allah'a mahsustur. Daima ondan yardım diler, ondan bağışlanmamızı isteriz. Benliklerimizin şerrinden, işlediğimiz işlerin kötülüklerinden Allah'a sığınırız. Allah her kimi hidayet ve doğru yoluna iletirse onu saptıracak kimse yoktur. Kimi de saptıracak olursa onu hidayete getirecek kimse yoktur. Ve ben kabul eder ve şâhidlik yaparım ki Allah'tan başka gerçek ilah yoktur. Ve yine kabul eder ve şâhidlik yaparım ki Muhammed (s.a.v.), Allah'ın kulu ve peygamberidir."**

İbn Mes'ûd; Ve de üç ayet okunmalıdır dedi.

Abser dedi ki: Sûfyân es Sevrî o üç ayeti şöyle açıkladı. 1- Ey iman edenler mutlaka yolunuzu Allah'ın kitabıyla bulmaya çalışın ve ancak Müslüman olarak can verin (3 Âl-i İmrân: 102) 2- ...Allah'a karşı daima sorumluluk bilinci duyun ve akrabalık bağlarını gözetin şüphesiz Allah sizler üzerinde daima gözetleyicidir. (4 Nisa: 1) 3- Ey iman edenler sizler yolunuzu daima Allah'ın kitabıyla bulmaya çalışın ve her zaman hakkı ve doğruyu söyleyin. (33 Ahzab: 70) (Ebû Dâvûd, Nikah: 31; Buhârî, Nikah: 48)

◉ **Tirmizî:** Bu konuda Adiyy b. Hatem'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Abdullah hadisi hasendir. Bu hadisi A'meş, Ebû İshâk'tan, Ebûl Ahvas'tan ve Abdullah b. Mes'ûd'tan rivâyet etmiştir. Şu'be ise: Ebû İshak, Ebû Ubeyde ve Abdullah b. Mes'ud'dan rivâyet etmiştir. Şu'be ise: Ebnu İshak, Ebû Ubeyde ve Abdullah b. Mes'ud'dan rivâyet etmiştir.

Her iki rivâyette sahihtir. Çünkü İsrail, her iki rivâyeti bir araya toplayarak Ebûl İshâk'tan, Ebûl Ahvas'tan, Ebû Ubeyde ve Abdullah b. Mes'ûd'tan rivâyet etmiştir. Bazı ilim adamları: **"Nikah konuşma yapılmaksızın da caizdir"** derler. Bazı ilim adamları ve Sûfyân es Sevrî bunlardandır.

1106- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"İçerisinde Teşehhüd bulunmayan her konuşma çolak el gibi yarım ve noksandır."** (Ebû Dâvûd, Nikah: 31; Buhârî, Nikah: 48)

BÖLÜM: 18

➤ DUL VE BAKİRE'DEN NİKAH İZNİ NASIL ALINIR?

1107- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Kendisiyle istişare edilmedikçe dul kadın, kendisinden izin alınmadıkça da kızın nikahı kıyılmaz, kızın izin vermesi ise susmasıdır."** (İbn Mâce, Nikah: 11; Müslim, Nikah: 9)

◉ **Tirmizî:** Bu konuda Ömer, İbn Abbâs, Âişe ve Urs b. Amîra'dan da hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Ebû Hüreyre hadisi hasen sahihtir. İlim adamları uygulamalarını bu hadisle yaparlar. Dul kadın kendisiyle istişare edilmedikçe nikahlanmaz, babası kendisiyle istişare etmeksizin dul bir kadını nikahlarsa o kadında bu nikahı istemezse ilim adamlarının çoğunluğuna göre bu nikah hükümsüzdür.

İlim adamları bakire kızların babaları tarafından evlendirilmesi konusunda ihtilaf ettiler. Küfeli ve diğer ilim adamlarının çoğunluğu bir baba kızından izin almadan kızını nikahlarsa kız da bunu kabul etmez ise bu nikah geçersizdir. Medîneli alimlerden bir kısmı ise kız istemese de babanın kızını nikahlaması caizdir derler.

Mâlik b. Enes, Şâfii, Ahmed ve İshâk bu görüştedirler.

1108- İbn Abbâs (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Dul kadın evleneceği kimseyi seçme konusunda kendisi velisinden daha hak sahibidir. Bekarında kendisinin evlendirilmesi konusunda izni alınır onun izni susmasıdır."** (İbn Mâce, Nikah: 11; Müslim: Nikah: 9)

◉ **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir. Şu'be ve Sevrî, Mâlik b. Enes'den rivâyet etmektedirler. Bazı kimseler velisiz nikahın caiz olduğu hakkında bu hadisi delil göstermişlerse de bu hadiste onlara delil olacak bir konu yoktur. Çünkü İbn Abbâs'tan çeşitli şekillerde **"Velisiz nikah asla caiz olmaz"** şeklinde hadis rivâyet edilmiş olup İbn Abbâs da bu hadise göre fetva verip; **"Velisiz nikah caiz olmaz"** demektedir.

Rasûlullah (s.a.v.)'in, dul kadın evleneceğini seçme konusunda velisinden daha fazla hak sahibidir. Sözünün manası ilim adamlarının çoğunluğuna göre, şöyledir: Velisi dul kadını ancak emri ve rızasıyla evlendirebilir. Rızası olmadan evlendirirse Hızâm'ın kızı Hansa hadisine göre nikahı geçersizdir. Şöyle ki bu kadını babası dul iken evlendirmişti de kendisi bu evlenmeyi istemeyince Rasûlullah (s.a.v.) o erkeğin nikahını reddetti.

BÖLÜM: 19

➢ YETİM KIZI NİKAHLAMAK İÇİN İZİN ALINIR

1109- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Babasız kızın nikahlanması için kendisinin izni alınır."** Eğer susarsa bu, onun izni demektir. Kabul etmezse üzerine varılmaz. (Yani evlenme konusu kendisine ulaştırılır ve kabul etmeyip reddederse anlamındadır.) (Ebû Dâvûd, Nikah: 22)

Tirmizî: Bu konuda Ebû Musa, İbn Ömer ve Âişe'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Ebû Hüreyre hadisi hasen sahihtir. Yetim kızların evlendirilmesi konusunda ilim adamları değişik görüşler ortaya koymuşlardır; Bir kısmı: Yetim kız çocuğu küçük yaşta nişanlanırsa bu nikah akıl baliğ oluncaya kadar durdurulmuş demektir. Bülûğa erince bu nikahı hükümsüz kılma ve geçerli kılma yetkisine sahiptir. Tabiin ve sonraki dönem alimlerinden bir kısmı bu görüştedir.

Bir kısım alimler ise şöyle derler: Yetimin nikahlanması bülûğa ermeden caiz olmaz. Nikahta seçim caiz değildir. Sûfyân es Sevrî, Şâfii ve ilim adamlarından bir kısmı bu görüştedir. Ahmed ve İshâk diyor ki: Yetim kız dokuz yaşına vardığında evlendirilebilir. Kendisi razı olursa nikahı caizdir. Ergenlik çağına ulaşınca seçme hakkı diye bir şey yoktur. Ahmed ve İshâk, Âişe'nin dokuz yaşında Peygamber (s.a.v.) ile evlenmesini delil olarak kullanırlar. Âişe der ki: **"Kız dokuz yaşına vardığında kadın sayılır."**

BÖLÜM: 20

➢ İKİ VELİ TARAFINDAN NİKAHLANAN KIZ İLK NİKAHLANDIĞINA AİTTİR

1110- Semure b. Cündüp (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Herhangi bir kadını iki ayrı veli, iki ayrı erkeğe nikahlarsa o kadın o erkeklerden ilk nikahlanan erkeğe aittir. Her kim de bir malını iki**

ayrı müşteriye satarsa o mal o iki adamdan ilk satış yapılan kimseye aittir." (Ebû Dâvûd, Nikah: 21)

◉ **Tirmizî:** Bu hadis hasendir. İlim adamları uygulamalarını bu hadisle yaparlar bu konuda bir ihtilaf olduğunu bilmiyoruz. İki veli iki erkeğe bir kadını nikahlar ise ilk nikah caiz, diğer nikah hükümsüzdür. İki veli ikiside aynı anda nikah kıyarlarsa ikisinin de nikahı da geçersizdir. Sevrî, Ahmed ve İshâk bu görüştedirler.

BÖLÜM: 21

➤ KÖLENİN EFENDİSİNDEN İZİNSİZ EVLENDİRİLMESİ?

1111- Câbir b. Abdullah (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Herhangi bir köle efendisinin izni olmadan evlenirse o zina etmiş sayılır."** (Ebû Dâvûd, Nikah: 16)

◉ **Tirmizî:** Bu konuda İbn Ömer'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Câbir hadisi hasendir. Bazıları bu hadisi Abdullah b. Muhammed b. Akil'den ve İbn Ömer'den rivâyet etmektedirler ki sahih değildir. Sahih olan rivâyet Abdullah b. Muhammed b. Akıl'in, Câbir yaptığı rivâyettir. Rasûlullah (s.a.v.)'in ashabından ve daha sonraki dönemlerden ilim adamları uygulamalarını bu hadisle yaparlar ve derler ki: **"Kölenin nikahı efendisinin izni olmadan caiz olmaz."** Ahmed, İshâk ve başkaları ihtilafsız böyle düşünürler.

1112- Câbir (r.a.)'den rivâyete göre, Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Herhangi bir köle efendisinden izinsiz evlenirse o zina etmiş sayılır."** (Ebû Dâvûd, Nikah: 16)

◉ Bu hadis hasen sahihtir.

BÖLÜM: 22

➤ EVLİLİK İÇİN VERİLECEK MEHİR MİKTARI NE KADARDIR?

1113- Âsım b. Abdullah (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Abdullah b. Âmir b. Rabia'nın babasından işittiğime göre Fezare oğullarından bir kadın bir çift ayakkabı karşılığında evlendi. Rasûlullah (s.a.v.): **"Bunca malın ve kendin için bir çift ayakkabıya razı oldun mu?"** Buyurdular. Kadın ise **"Evet"** dedi. Rasûlullah (s.a.v.)'de onun nikahını caiz saydı. (İbn Mâce: Nikah: 17)

◉ **Tirmizî:** Bu konuda Ömer, Ebû Hüreyre, Sehl b. Sa'd, Ebû Saîd, Enes, Âişe, Câbir ve Ebû Hadred el Eslemî'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Âmir b. Rabia hadisi hasen sahihtir. Mihrin miktarı konusunda ilim adamları değişik görüşler ortaya koymuşlardır. Bazıları: **"Her iki tarafın razı oldukları miktardır"** demektedirler. Sûfyân es Sevrî, Şâfii, Ahmed ve İshâk bunlardandır.

Mâlik b. Enes der ki: Mehir çeyrek dinardan az olamaz.

Bazı küfeliler ise: Mehir on dirhemden aşağı olamaz derler.

BÖLÜM: 23

➤ KUR'ÂN ÖĞRETMEK MEHİR YERİNE GEÇER Mİ?

1114- Sehl b. Sa'd es Saidî (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.)'e bir kadın gelerek; **"Ben kendimi sana hibe ettim diyerek uzun süre bekledi."** Bunun üzerine bir adam: **"Ey Allah'ın Rasûlü! O kadına ihtiyacın yoksa onu bana nikahla"** dedi.

Rasûlullah (s.a.v.): **"O kadına mehir olarak vereceğin bir şeyin var mı?** buyurdu. Adam: **"Sadece şu elbisem var"** dedi. Rasûlullah (s.a.v.): **"Elbiseni o**

kadına verdiğinde sen elbisesiz kalacaksın bir şeyler bulmaya çalış" buyurdu. Adam: **"Bulamam"** dedi. Rasûlullah (s.a.v.): **"Bir demir yüzük bile olsa bulmaya çalış"** buyurdu. Sehl b. Sa'd diyor ki: Adam arandı fakat bir şey bulamadı. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.): **"Kur'ân'dan ezberinde olan bir şey var mı?** dedi. Adam: **"Falan falan sûreler ezberimdedir"** dedi ve isimlerini saydı, Rasûlullah (s.a.v.): **"Kur'ân'dan ezberinde olan sûreleri o kadına öğretme karşılığında o kadını sana nikahladım"** buyurdular. (Müslim, Nikah: 13; Nesâî, Nikah: 69)

◉ **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir. Şâfii uygulamalarını bu hadisle yapar ve şöyle der: **"Erkeğin kadına mehir olarak vereceği bir şeyi yoksa Kur'ân'dan öğreteceği bir sûre karşılığında nikahlarsa nikahı caizdir."**

Bazı ilim adamları da: **"Nikahı caizdir fakat sonradan eline geçerse benzeri mehir miktarı bir mehir vermesi gerekir"** derler.

Ahmed, İshâk ve Küfeliler bu kanaattedirler.

1114/a- Ömer b. Hattâb (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Bakın! Kadınların mehirlerini çok yükseltmeyin. Mehirleri çoğaltmak bu dünyada bir şeref ve Allah katında da iyi bir Müslümanlık modeli olsaydı. Allah'ın Rasûlü buna hepinizden daha layık olurdu. Halbuki Rasûlullah (s.a.v.)'in on iki okıyye'den fazla mihir karşılığında, kadınlardan hiçbirini kendisine nikahladığını ve kızlarından hiçbirini de başkalarına nikahladığını bilmiyorum."** (Ebû Dâvûd, Nikah: 28; İbn Mâce, Nikah: 17)

◉ **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir. Ebûl Acfa es Sülemî'nin adı Herm'dir. İlim adamlarına göre bir Ukıyye kırk dirhemdir. On iki Ukıyye ise dört yüz seksen dirhem eder.

BÖLÜM: 24

➤ CARİYEYİ HÜRRİYETİNE KAVUŞTURUP SONRA ONUNLA EVLENMEK

1115- Enes b. Mâlik (r.a.)'den rivâyet edildiğine göre: **"Rasûlullah (s.a.v.), Safiyye'yi hürrüyetine kavuşturdu ve onunla evlenerek hürriyetine kavuşturmayı mehir saydı."** (Müslim, Nikah: 14; Nesâî, Nikah: 65)

◉ **Tirmizî:** Enes hadisi hasen sahihtir. Peygamber (s.a.v.)'in ashabından ve daha sonraki dönemlerden bazı ilim adamları uygulamalarını bu hadisle yaparlar. Şâfii, Ahmed ve İshâk bu görüştedir. Bazı ilim adamları ise cariyenin azâd edilmesinin mehir sayılmasını pek hoş görmezler ayrıca mehir verilmesi gerekir derler. Fakat birinci görüş daha sahihtir.

BÖLÜM: 25

➤ CARİYEYİ HÜRRİYETİNE KAVUŞTURARAK EVLENMENİN DEĞER VE KIYMETİ

1116- Ebû Musa (r.a.)'nın babasından rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.): **"Üç kişi vardır ki onlara mükafatları iki kat olarak verilir;**

1- Bir köle ki hem Allah'a olan kulluğunu yerine getirir hem de efendisinin hakkını güzelce yerine getirirse karşılığı iki kat olarak verilir.

2- Güzel bir cariyesi bulunan kimse o cariyesi güzelce terbiye edip hürriyetine kavuşturur ve sonra da onunla evlenirse ve bu yaptığı işi de Allah'ın rızasını kazanmak için yaparsa iki kat mükafat alır.

3- Önceki kitaba inanan sonra kendisine ulaşan diğer Kitab'a da inanan kimseye de mükafatı iki kat olarak verilir. (Müslim, Nikah: 14; Nesâî, Nikah: 65)

⊙ İbn ebî Ömer, Sûfyân vasıtasıyla Salih b. Salih'den (ki adı İbn Hay'dır.) Şa'bı'den, Ebû Bürde'den, Ebû Musa'dan mana olarak bu hadisin benzerini bize rivâyet etmiştir.

Tirmizî: Ebû musa hadisi hasen sahihtir. Ebû Bürde b. ebî Musa'nın ismi Âmir b. Abdillah b. Kays'tır. Şu'be ve Sûfyân es Sevrî bbu hadisi Salih b. Hay'den rivâyet etmişlerdir. Salih b. Hay ise Hasen b. Salih b. Hay'ın babasıdır.

BÖLÜM: 26

➢ NİKAHLANDIĞI KADINLA İLİŞKİ KURMADAN BOŞAYAN, O KADININ KIZIYLA EVLENEBİLİR Mİ?

1117- Amr b. Şuayb (r.a.)'in babasından ve dedesinden rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Her hangi bir kimse bir kadını nikahlar ve onunla ilişki kurarsa o kadının kızı o adama helal olmaz nikahlanmış fakat ilişki kurmadan boşamışsa o kadının kızını nikahlayabilir. Bir adam bir kadını nikahlar onunla cinsel ilişki kurar veya kurmaz o kadının anasıyla nikahlanması asla helal değildir."** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

Tirmizî: Bu sened yönünden sahih değildir. Çünkü bu hadisi Amr b. Şuayb'den sadece İbn Lehia ve Müsenna b. Sabbah rivâyet etmişlerdir. Müsenna b. Sabbah ve İbn Lehia'nın hadis konusunda zayıf oldukları kaydedilmiştir.

İlim adamlarının çoğunluğu uygulamalarını bu hadisle yaparlar ve derler ki: Bir kimse bir kadını nikahlar ve onunla cinsel ilişkiden önce onu boşarsa o kadının kızını kendisine nikahlaması caizdir. Fakat bir kimse bir kadının kızı ile nikahlanır cinsel ilişki yapmadan onu boşarsa o kızın annesiyle nikahlanması helal olmaz. (4 Nisa: 23. ayette bildirildiğine göre)

Şâfii, Ahmed ve İshâk bu görüştedirler.

BÖLÜM: 27

➢ BOŞANAN BİR KADIN İKİNCİ KOCASINI BEĞENMEZSE İLK KOCASINA DÖNEBİLİR Mİ?

1118- Âişe (r.anha)'dan rivâyet edildiğine göre, şöyle demiştir: Rifâa el Kurazî'nin karısı Rasûlullah (s.a.v.)'e geldi ve şöyle dedi: Rifâa'nın karısı idim beni üç talakla boşadı ve boşamayı kesinleştirdi. Ben de Abdurrahman b. Zübeyr ile evlendim fakat bunun tenasül uzvunu elbise saçağı gibi gevşek buldum. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.): **"Rifâa'ya tekrar dönmek mi istersin? Hayır sen onun balcağzından oda senin balcağzından tatmadıkça ona tekrar dönemezsin."** (Nesâî, Talak: 12; Müslim, Nikah: 17)

⊙ **Tirmizî:** Bu konuda İbn Ömer, Enes, Rumeysa veya Gumeysa ve Ebû Hüreyre'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Âişe hadisi hasen sahihtir. Peygamber (s.a.v.)'in ashabından ve daha sonraki dönemlerden pek çok ilim adamlarının uygulamaları bu hadisledir. Yani bir erkek karısını üç talakla boşarsa o kadında başka bir kocayla nikahlanır ve zifaf olmadan tekrar ondan boşanırsa bu kadın ilk kocasına ikinci kocasıyla cinsel ilişkide bulunmadıkça helal olmaz.

BÖLÜM: 28

➤ HULLE YAPMAK NE DEMEKTİR?

1119- Hâris ve Ali (r.anhüma)'dan rivâyete göre, şöyle demişlerdir: **"Rasûlullah (s.a.v.), hulle yapana da yaptırana da lanet etmiştir."** (Ebû Dâvûd, Nikah: 15; İbn Mâce, Nikah: 33)

(Hulle: Boşanan bir kadının tekrar kocasına dönebilmesi için geçici olarak başka bir erkekle evlenmesi demektir.)

◉ **Tirmizî:** Bu konuda İbn Mes'ûd, Ebû Hüreyre, Ukbe b. Âmir ve İbn Abbâs'tan da hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Ali ve Câbir hadisinde hastalık vardır. Bu hadisi aynı şekilde Eş'as b. Abdurrahman, Mûcâlid'den, Âmir'den (Şa'bî), Hâris'den, Ali'den, Âmir ve Câbir b. Abdullah'tan rivâyet edilmiş olup senedi pek sağlam değildir. Çünkü Mûcâlid b. Saîd'i, Ahmed b. Hanbel'in de aralarında bulunduğu bazı hadis alimleri zayıf görmüşlerdir.

Abdullah b. Numeyr ise bu hadisi Mûcâlid'den, Âmir'den, Câbir b. Abdullah'tan, ve Ali'den rivâyet etmiş olup İbn Numeyr bu rivayetinde vehme kapılmıştır. Birinci rivâyet daha sağlam ve daha sahihtir. Muğîre, İbn ebî Hâlid ve pek çok kimse bu hadisi Şa'bi'den, Hâris'den ve Ali'den rivâyet etmişlerdir.

1120- Abdullah b. Mes'ûd (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.), hulle nikahıyla evlenen kocaya ve kendisi için hulle yapılan kocaya lanet etmiştir."** (Nesâî, Talak: 13; Ebû Dâvûd, Nikah: 15)

◉ **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir. Ebû Kays el Evdî'nin ismi Abdurrahman b. Servan'dır. Bu hadis Peygamber (s.a.v.)'den pek çok şekilde rivâyet edilmiştir. Rasûlullah (s.a.v.)'in ashabından ilim adamları uygulamalarını bu hadisle yaparlar. Ömer b. Hattâb, Osman b. Afvân, Abdullah b. Amr ve başkaları bunlardandır. Tabiin dönemi fıkıhçıları da aynı kanaattedirler. Sûfyân es Sevrî, İbn'ül Mübarek, Şâfii, Ahmed ve İshâk'ta bunlardandır.

Tirmizî: Carûd b. Muâz'dan işittim. Veki'den naklederek onunda bu görüşte olduğunu ve ictihat taraflarının bu konudaki görüşlerinin atılması gerektiğini söylemişlerdir.

Carûd diyor ki: Vekî', Sûfyân'dan naklederek der ki: Bir erkek bir kadınla hulle yapmak üzere geçici bir süre için evlenir sonra da o kadını yanında tutmak arzusu belirirse o kadını yeni bir nikahla nikahlamadıkça yanında tutması helal olmaz.

BÖLÜM: 29

➤ MUT'A (GEÇİCİ) NİKAH YASAK MIDIR?

1121- Ali b. ebî Tâlib (r.a.)'den rivâyete göre: **"Rasûlullah (s.a.v.) kadınları geçici olarak kısa süre nikahlanmayı, ehlî eşek etlerinden yemeyi, hayber günü yasakladı."** (Ebû Dâvûd, Nikah: 13; Nesâî, Nikah: 71)

◉ **Tirmizî:** Bu konuda Sebre el Cühenî ve Ebû Hüreyre'den de hadis rivâyet edilmiştir.

◉ **Tirmizî:** Ali hadisi hasen sahihtir. Peygamber (s.a.v.)'in ashabından ve daha sonraki dönemlerden ilim adamlarının uygulamaları bu hadise göredir. İbn Abbâs'tan geçici nikahın caiz olduğuna dair bir rivâyet varsa da Rasûlullah (s.a.v.)'in geçici nikah hakkındaki hükmü kendisine bildirilince bu sözünden dönmüştür.

İlim adamlarının çoğunluğu geçici nikahın haram olduğu üzerinde birleşmişlerdir. Sevrî, İbn'ül Mübarek, Şâfii, Ahmed ve İshâk'ta bunlardandır.

1122- İbn Abbâs (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Geçici nikah İslam'ın başlangıcında vardı. Bir erkek tanıdığı bulunmayan bir memlekete gidince

orada kalacağı kadar bir süre içerisinde bir kadınla evlenirdi. O kadınla o erkeğin eşyalarını muhafaza eder ve gerekli hizmetlerini yaparlardı. Mü'minün sûresi 6. ayet olan: **"Ancak ailelerine ve elleri altındaki cariyelere..."** ayet nazil olunca bu tür nikah kaldırılmış oldu.

İbn Abbâs der ki: Bu iki kadından başka tüm kadınlarla yapılacak her türlü ilişki haramdır. (Ebû Dâvûd, Nikah: 13; Nesâî, Nikah: 71)

BÖLÜM: 30

➤ MEHİR ALIP VERMEMEK İÇİN KARŞILIKLI KİMSELERLE EVLENMEK

1123- İmrân b. Husayn (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"İslam da celeb, ceneb ve şığar modeli nikah yoktur. Kim zorla birinin malını gasbederse bizden değildir."** (Ebû Dâvûd, Nikah: 14;İbn Mâce, Nikah: 16)

Celeb: *Zekat toplayan memurun zekat mallarının yanına gitmeden zekatı ayağına getirtmesi veya yarış yapan kimsenin atının daha hızlı gitmesi için başkasını hayvanını hızlandırması için görevlendirmesi demektir.*

Ceneb: *Zekat verecek kimsenin zekat malını ölçüm yapılacak yerden uzaklaştırmasıdır veya at yarışlarında yarışmayı kazanmak için yedek at bulundurmaktır.*

Şığar: *Mehir alıp vermemek için iki kişinin birbirinin yakınlarından birer kadınla evlenmeleridir.*

Tirmizî: Bu hadis hasen sahihtir.

Tirmizî: Bu konuda Enes, Ebû Reyhane, İbn Ömer, Câbir, Muaviye, Ebû Hüreyre ve Vâil b. Hucr'dan da hadis rivâyet edilmiştir.

1124- İbn Ömer (r.a.)'den rivâyete göre: **"Rasûlullah (s.a.v.), Şığar modeli nikahlanmayı yasaklamıştır."** (Ebû Dâvûd, Nikah: 14; İbn Mâce, Nikah: 16)

◉ **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir. İlim adamları uygulamalarını bu hadisle yaparlar. Şığar nikahın sahih olmadığı görüşündedirler.

Şığar: Aralarında mehir olmaksızın bir kimsenin kızını nikahlamasına karşılık karşı tarafın kızını veya kızkardeşini nikahlamasından ibarettir.

Bazı ilim adamları şığar usulü nikahın ikisi için de mehir tayin edilse bile geçersiz olduğunu ve caiz olmadığını söylerler. Şâfii, Ahmed ve İshâk böyle düşünürler.

Atâ b. ebî Rebah'tan rivâyete göre, şöyle demiştir: Her iki tarafın da nikahları kabul ve tasdik ettirilerek o günkü değerler kadar mehir takdir edilir. Küfelilerin görüşü budur.

BÖLÜM: 31

➤ BİR KIZ HALASIYLA VE TEYZESİYLE BİRLİKTE BİR KİŞİNİN NİKAHI ALTINDA TOPLANAMAZ

1125- İbn Abbâs (r.a.)'den rivâyete göre, Peygamber (s.a.v.): **"Bir kadının halası veya teyzesiyle birlikte nikah edilmesini yasakladı."** (Nesâî, Nikah: 14; Buhârî, Nikah: 28)

◉ Ebû Hüreyz'in ismi Abdullah b. Huseyn'dir.

Nasr b. Ali; Abdul Â'la yoluyla Hişâm b. Hassân'dan, İbn Sirin'den, Ebû Hüreyre'den bu hadisin benzerini rivâyet etmiştir.

Tirmizî: Bu konuda Ali, İbn Ömer, Abdullah b. Amr, Ebû Saîd, Ebû Umâme, Câbir, Âişe, Ebû Musa ve Semura b. Cündüp'den de hadis rivâyet edilmiştir.

1126- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, **"Rasûlullah (s.a.v.), kadının halasının üzerine; halanın kardeşinin kızının üzerine veya kadının teyzesinin üzerine veya teyzenin kızkardeşinin kızının üzerine nikahlanmasını yasakladı. Küçükler büyükler üzerine** (yani kızlar hala ve teyzeleri üzerine) **büyükler de küçükler üzerine** (yani hala ve teyzeler kızlar üzerine) **nikahlanmaz."** (Nesâî, Nikah: 14; Buhârî, Nikah: 28)

◉ **Tirmizî:** İbn Abbâs ve Ebû Hüreyre hadisi hasen sahihtir. İlim adamlarının çoğunluğu uygulamalarını bu hadisle yaparlar. Aralarında ihtilaf olduğunu bilmiyoruz. Şöyle ki: Bir erkeğin bir kadınla o kadının halasını ve teyzesini nikahı altında toplaması caiz değildir. Şayet bir kadını halasının üstüne veya teyzesinin üstüne veya halayı kardeş kızının üzerine nikahlarsa sonrakinin nikahı geçersizdir. İlim adamlarının çoğunluğu bu görüştedir.

Tirmizî: Şa'bî, Ebû Hüreyre'ye yetişmiş ve ondan hadis rivâyet etmiştir.

Muhammed'e bu hususu sorduğumda **"Doğrudur"** dedi.

Tirmizî: Şa'bî; bir adam vasıtasıyla Ebû Hüreyre'den hadis rivâyet etmiştir.

BÖLÜM: 32

➤ NİKAH ESNASINDA ŞART KOŞMAK

1127- Ukbe b. Âmir el Cühenî (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Şartların yerine getirilmeye en layık olanı kadınları kendinize helal kıldığınız şartlardır."** (Buhârî, Nikah: 54; Nesâî, Nikah: 42)

◉ Ebû Musa, Muhammed b. Müsenna, Yahya b. Saîd vasıtasıyla Abdulhamid b. Cafer'den bu hadisin bir benzerini rivâyet etmiştir.

Tirmizî: Bu hadis hasen sahihtir. Rasûlullah (s.a.v.)'in ashabından bazı ilim adamları uygulamalarını bu hadisle yaparlar. Ömer b. Hattâb'ta onlardan olup şöyle der: **"Bir erkek bir kadınla onu memleketinden çıkarmamak üzere evlenirse onu memleketinden çıkaramaz."** Bazı ilim adamları da aynı kanaattedirler. Şâfii, Ahmed ve İshâk bunlardandır. Ali'den şöyle rivâyet edilmiştir: **"Allah'ın şartı kadının şartından öncelikli olarak yerine getirilir."** Böyle söylemekle Ali (r.a.) sanki kadının bu şartı üzerine (zaruret hicret) gibi bazı zorunluluklar çıkarsa erkek çıkabilir demektedir. Bazı ilim adamları da aynı zorunluluklar çıkarsa erkek çıkabilir demektedir. Bazı ilim adamları da aynı şekilde düşünürler. Sûfyân es Sevrî ve bazı küfeliler gibi.

BÖLÜM: 33

➤ ON TANE KARISI OLAN BİR KİMSE MÜSLÜMAN OLURSA NE YAPMALI?

1128- İbn Ömer (r.a.)'den rivâyet edildiğine göre: **"Cahiliyye döneminde Gaylân b. Seleme es Sekafî'nin on karısı vardı. Kendisiyle beraber hepside Müslüman oldular. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.), dördünü seçip diğerlerini bırakmasını emretti."** (İbn Mâce, Nikah: 40; Ebû Dâvûd, Talak: 24)

Tirmizî: Aynı şekilde Ma'mer, Zührî'den, Sâlim'den ve babasından bu hadisi rivâyet etmişlerdir.

Tirmizî: Muhammed b. İsmail'den işittim şöyle diyordu: Bu hadis pek sağlam değildir. Sahih ve sağlam olan rivâyet; Şuayb b. Ebû Hamza ve başkalarından, Zührî'den ve Hamza'dan rivâyetleridir ki: **"Muhammed b. Süveyd es Sekafî'den bana nakledildiğine göre Gaylân b. Seleme on kadınla evli iken Müslüman oldu."**

Muhammed diyor ki: Zührî'nin, Sâlim'den, babasından rivâyeti şöyledir: "Sakifli bir adam karılarını boşamıştı bunun üzerine Ömer o adama şöyle demişti: "Ya (Haksızlıkla) boşadığın karılarına dönersin yada kabri taşlanan Ebû Riğal gibi senin kabrini taşlarım."

Tirmizî: Hadisçilerin bir kısmı bu Gaylân b. Seleme hadisine göre uygulamalarını yaparlar. Şâfii, Ahmed ve İshâk da bunlardandır.

BÖLÜM: 34

➤ İKİ KIZ KARDEŞLE NİKAHLI OLAN KİMSE MÜSLÜMAN OLURSA NE YAPMALI?

1129- Feyrûz ed Deylemî (r.a.), babasından aktardığına göre, şöyle demiştir: **"Peygamber (s.a.v.)'e geldim ve şöyle dedim: Ey Allah'ın Rasûlü ben Müslüman oldum, nikahım altında iki kızkardeş bulunmaktadır. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.): İkisinden hangisini istersen seç diğerini bırak"** buyurdular. (Ebû Dâvûd, Talak: 25; Buhârî, Nikah: 27)

1130- Feyrûz ed Deylemî (r.a.), babasından aktararak şöyle demiştir: "Ey Allah'ın Rasûlü ben Müslüman oldum nikahımın altında iki kız kardeş var ne yapmalıyım? **"İkisinden birini seç"** buyurdular. (Ebû Dâvûd, Talak: 25; İbn Mâce, Nikah: 39)

BÖLÜM: 35

➤ SATIN ALDIĞI CARİYE HAMİLE ÇIKARSA O KİMSE NE YAPMALI?

1131- Rüveyfi' b. Sabit (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Allah'a ve ahiret gününe inanan bir kimsenin satın aldığı veya savaşta ele geçirdiği bir cariyeyi temizlenmesini beklemeden veya hamile olup olmadığı açıklığa kavuşmadan kendi döl suyu ile onu sulamasın."** (Ebû Dâvûd, Nikah: 44)

◉ **Tirmizî:** Bu hadis hasendir. Rüveyfi' b. Sabit'den değişik yollarla rivâyet edilmiştir. İlim adamları uygulamalarını bu hadisle yaparlar ve hamile olarak elde ettiği cariyesiyle doğum yapıncaya kadar cinsel ilişki kurmaması görüşündedirler. Bu konuda Ebû'd Derdâ, İbn Abbâs, Irbad b. Sariye ve Ebû Saîd'den de hadis rivâyet edilmiştir.

BÖLÜM: 36

➤ HARBTE ESİR ALINAN KADIN EVLİ İSE NE YAPILMALIDIR?

1132- Ebû Saîd el Hudrî (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Evtas gazvesinde payımıza düşen esir kadınların kendi kocaları vardı. Bu durum Rasûlullah (s.a.v.)'e bildirildi de 4 Nisa: 24. ayeti nazil oldu: **"Savaşta esir olarak elinize geçen cariyeler dışında tüm evli kadınlarla evlenmeniz de Allah'ın yasasıyla size haram kılınmıştır..."** (Ebû Dâvûd, Nikah: 44)

◉ **Tirmizî:** Bu hadis hasendir. Sevrî bu hadisi Osman el Bettî'den, Ebûl Halil ve Ebû Saîd'den rivâyet etmiştir. Ebûl Halil'in ismi Salih b. ebî Meryem'dir.

Hemmâm bu hadisi Katâde'den, Salih b. ebî Halil'den, Ebû Alkame el Haşimî'den ve Ebû Saîd'den rivâyet etmiştir. Bu şekilde Abd b. Humeyd bize Hemmâm'dan ve Habban b. Hilâl'den aktarmıştır.

BÖLÜM: 37

➤ ZİNA'DAN ELDE EDİLEN PARA HARAMDIR

1133- Ebû Mes'ûd el Ensârîyye (r.a.)'den rivâyet edildiğine göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.), köpek alım satımından elde edilen parayı, zinadan elde edilen geliri ve falcılıktan kazanılan parayı yasaklamış haram kılmıştır."** (Buhârî, Büyü: 113; Müslim, Müsakat: 9)

◉ **Tirmizî:** Bu konuda Rafi' b. Hadîç, Ebû Cuhayfe, Ebû Hüreyre ve İbn Abbâs'tan da hadis rivâyet edilmiştir. **Tirmizî:** Ebû Mes'ûd hadisi hasen sahihtir.

BÖLÜM: 38

➢ MÜSLÜMAN, DİN KARDEŞİNİN DÜNÜR OLDUĞUNA O VAZGEÇMEDİKÇE DÜNÜR OLAMAZ

1134- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyet edilen bu hadis: Kuteybe, Rasûlullah (s.a.v.)'e kadar ulaştırarak, Ahmed b. Hanbel ise Rasûlullah (s.a.v.) buyurdu diyerek bize aktarıyorlar ki hadis şöyledir: **"Müslüman, Müslüman kardeşinin satışı üzerine satış yapmasın ve Müslüman kardeşinin evlenme talebinin üzerine evlenme talebinde bulunmasın."** (İbn Mâce, Nikah: 10; Nesâî, Nikah: 20)

◉ **Tirmizî:** Bu konuda Semure ve İbn Ömer'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Ebû Hüreyre hadisi hasen sahihtir.

Mâlik b. Enes diyor ki: Kişinin kardeşinin dünürlüğü üzerine dünürlük yapmasının yasaklanmasındaki hoş olmayan taraf şudur: Bir erkek bir kadını ister o kadında o erkekten hoşlanırsa bu durumda kimsenin o kadına gitmesi uygun olmaz.

Şâfii diyor ki: Bu **"Kardeşinin dünür olduğuna dünür olmasın"** hadisinin anlamı şudur. Bir erkek bir kadını ister, kadında o erkeği ister ve ona meylederse hiçbir kimsenin o kadına dünür olma hakkı yoktur. Fakat kadının o erkeği beğenip ona meyletmesini bilmeden önce dünür olmasında bir sakınca yoktur. Kays'ın kızı Fatıma hadisi buna delil olabilir. Şöyle ki: **"Fatıma b. Kays, Rasûlullah (s.a.v.)'e gelerek Ebû Cehm b. Huzeyfe ile Muaviye b. ebî Sûfyân'ın kendisine dünür olduklarını söyledi ve Peygamber (s.a.v.)'in görüşünü almak istedi. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: Ebû Cehm kadınlarına dayak atan bir adamdır. Muaviye ise parasız züğürt biridir. Sen evleneceksen Üsâme'yi tercih et."**

Tirmizî: Bize göre bu hadisin manası: Allah daha iyisini bilir. Fatıma söylediği iki kişiden birini beğendiğini söylememiştir. Eğer bildirseydi üçüncü bir şahsı ona tavsiye etmezdi.

1135- Ebû Bekir b. Cehm (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Ben ve Ebû Seleme b. Abdurrahman Fatıma b. Kays'ın yanına gitmiştik. Bize kocasının kendisini üç talakla boşadığını oturacak bir yer göstermeyip yiyecek ve içecek de vermediğinden bahsetti ve dedi ki: **"Benim için amca oğlunun yanına on ölçek yiyecek bırakmış beş ölçek arpa beş ölçek buğday..."**

Fatıma şöyle devam etti: Rasûlullah (s.a.v.)'e geldim durumu anlattım **"Kocanın yaptığı doğrumudur?"** buyurdular ve bana Ümmü Şerîk'in evinde iddet süresini doldurmamı emrettiler sonrada şöyle buyurdular: **"Ümmü Şerîk'in evi muhâcirlerin çok girip çıktıkları bir evdir artık sen iddet süresini İbn Ümmü Mektub'un evinde doldur o gözleri görmediği için senin dış elbiseni üzerinden attığın takdirde seni görmez ve o evde daha rahat edersin iddetin biter ve sana bir dünür de gelirse bana haber ver..!"**

İddetim bitince Ebû Cehm ve Muaviye bana dünür oldular. Fatıma diyor ki: Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.)'e gelerek durumdan haber verdim, buyurdular ki: **"Muaviye parası malı mülkü olmayan birisidir. Ebû Cehm ise kadınlara karşı sert davranan birisidir."** Fatıma dedi ki: Sonra Üsâme b. Zeyd bana dünür olup benimle evlendi ve Allah beni Üsâme ile mutlu kıldı." (Müslim, Talak: 6; Ebû Dâvûd, Nikah: 39)

◉ **Tirmizî:** Bu hadis sahihtir. Sûfyân es Sevrî bu hadisi Ebû Bekir b. ebî Cehm'den benzeri şekilde rivâyet etmiş ve şu fazlalığı yapmıştır: **"Rasûlullah (s.a.v.) bana Üsâme ile evlen"** buyurdu. Bu hadisi bize Mahmûd, Vekî' yoluyla Sûfyân'dan, Ebû Bekir b. ebî Cehm'den bu şekilde rivâyet etmiştir.

BÖLÜM: 39

➤ AZİL NE DEMEKTİR?

1136- Câbir (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Ey Allah'ın Rasûlü biz Azil yapmak suretiyle cinsel ilişki esnasında meniyi dışarıya aktırdık, Yahudiler; bunu çocukları küçükken öldürüp toprağa gömmek gibi olduğunu iddia ediyorlar dedik"** bunun üzerine şöyle buyurdular: **"Yahudiler yalan söylüyorlar, Allah'ın yaratmak istediğine hiçbir şey engel olamaz."** (Buhârî, Nikah: 97; Müslim, Nkah: 22)

◉ **Tirmizî:** Bu konuda Ömer, Berâ, Ebû Hüreyre ve Ebû Saîd'den de hadis rivâyet edilmiştir.

1137- Yine Câbir (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Kur'ân'ın indiği vahyin gelmeye devam ettiği dönemlerde biz azil yapardık."** (Buhârî, Nikah; 97; Müslim, Nikah: 22)

Tirmizî: Câbir hadisi hasen sahih olup kendisinden değişik şekillerde rivâyet edilmiştir. Peygamber (s.a.v.)'in ashabından ve daha sonraki dönemlerden bazı ilim adamları azil yapmaya izin vermişlerdir.

Mâlik b. Enes der ki: Azil konusunda hür kadının izni alınmalıdır. Cariye için izin almaya gerek yoktur.

BÖLÜM: 40

➤ AZİL YAPMAK HOŞ BİR İŞ DEĞİLDİR

1138- Ebû Saîd (r.a.)'den rivâyet edildiğine göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.)'in yanında azil konusu anlatıldı da; **"Bunu niçin yapıyorsunuz"** buyurdular. (Buhârî, Nikah: 97; Müslim, Nikah: 22)

◉ **Tirmizî:** İbn ebî Ömer'in rivâyetinde şu fazlalık vardır: **"Hiçbiriniz bunu yapmasın"** demedi. Her ikisi de rivâyetlerinde şöyle dediler: **"O yaratılması takdir edilmiş bir can değildir. Allah dilediyse onu yaratırdı."**

Tirmizî: Bu konuda Câbir'den de hadis rivâyet edilmişti.

Tirmizî: Ebû Saîd hadisi hasendir. Bu hadis Ebû Saîd'den değişik şekillerde de rivâyet edilmiş olup Peygamber (s.a.v.)'in ashabından ve sonraki dönemlerden bazı ilim adamları azil yapmayı hoş görmemişlerdir.

BÖLÜM: 41

➤ YENİ EVLENEN KİMSE, YENİ EVLENDİĞİ HANIMININ YANINDA KAÇ GÜN KALMALIDIR

1139- Ebû Kılâbe, Enes b. Mâlik (r.anhüma)'dan rivâyete göre, şöyle demiştir: İstesem Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu da derim fakat Enes b. Mâlik şöyle demiştir: **"Bir erkek ikinci bir evliliği bakire biriyle yaparsa o bakirenin yanında bir hafta süreyle kalabilir. İkinci evliliği dul bir kadınla yaparsa o dul yanında üç gün süreyle kalabilir gün aşırı hanınlarını ziyaret etmesi gerekmez bu sünnettendir."** (Buhârî, Nikah: 101-102; Müslim, Rada: 12)

◉ **Tirmizî:** Bu konuda Ümmü Selemeden de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Enes hadisi hasen sahihtir. Muhammed b. İshâk bu hadisi Eyyûb'den, Ebû Kılâbe'den ve Enes'den merfu olarak rivâyet etmiştir. Bazıları da merfu olarak rivâyet etmemişlerdir.

Tirmizî: Bazı ilim adamları uygulamalarını bu hadisle yaparlar ve derler ki bir erkek ikinci evliliği bakire birisiyle yaparsa onun yanında devamlı olarak bir hafta kalır sonra günleri ikisi arasında eşit olarak bölerek günaşırı kalmaya devam eder. İkinci evliliği dul birisiyle yaparsa o dul yanında üç gün kalır sonra günleri eşit şekilde taksim eder. Mâlik, Şâfii, Ahmed ve İshâk bu görüştedirler.

Tabiin döneminden bazı ilim adamları da şöyle derler: **"Bir kimse ikinci evliliği bakire ile yaparsa onun yanında üç gün kalır, dul ise iki gün kalır."** Birinci görüş daha sahih ve daha sağlamdır.

BÖLÜM: 42

➤ BİRDEN FAZLA EVLİ KİMSENİN HANIMLARI ARASINDA EŞİT MUAMELESİ

1140- Âişe (r.anha)'dan rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) geceleri hanımları arasında, paylaştırarak adaleti sağlar ve şöyle derdi: **"Allah'ım elimden gelen yapabildiğim taksimat budur. Senin gücünün yettiği benim gücüm yetmeyen hususlarda beni kınayıp hesaba çekme."** (Ebû Dâvûd, Nikah: 37; Buhârî, Nikah: 100)

◉ **Tirmizî:** Âişe hadisi bu kadardır.

Pek çok kimse Hammad b. Seleme'den, Eyyûb'tan, Ebû Kılâbe'den, Abdullah b. Yezîd'den ve Âişe'den Rasûlullah (s.a.v.) **"Gecelerini taksim ederdi"** şeklinde rivâyet etmişlerdir.

Hammad b. Zeyd ve pek çok kimse Eyyûb'tan, Ebû Kılâbe'den mürsel olarak: **"Rasûlullah (s.a.v.) gecelerini hanımları arasında taksim ederdi"** şeklinde rivâyet etmişler olup Hammad b. Seleme'nin rivâyetinden bu rivâyet daha sahihtir.

1141- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Bir erkeğin iki hanımı olur da onlar arasında adaletli davranmazsa kıyamet günü bir tarafı çarpık ve düşük olarak gelir."** (İbn Mâce, Nikah: 18; Ebû Dâvûd, Nikah: 37)

◉ **Tirmizî:** Bu hadisi sadece Hemmâm b. Yahya, Katâde'den müsned olarak rivâyet etmiştir. Hişâm ed Destevaî, Katâde'den rivâyet ederek **"denilirdi ki..."** diye bize aktarmıştır. Bu hadisi merfu olarak sadece Hemmâm'ın rivâyetiyle bilmekteyiz. Hemmâm güvenilir ve hadis hafızı bir kimsedir.

BÖLÜM: 43

➤ MÜŞRİK KARI KOCADAN BİRİ MÜSLÜMAN OLURSA NE OLUR?

1142- Amr b. Şuayb (r.a.)'in babasından ve dedesinden rivâyete göre: **"Rasûlullah (s.a.v.) kızı Zeyneb'i yeni bir nikah ve yeni bir mehir ile kocası Ebûl Âs b. Rabi'e geri verdi."** (İbn Mâce, Nikah: 18; Ebû Dâvûd, Nikah: 30)

◉ **Tirmizî:** Bu hadisin senedine hadisçiler tarafından söz edilmiştir. Diğer hadis hakkında da yine söz edilmiştir. İlim adamları uygulamalarını bu hadisle yaparlar. Kadın kocasından önce Müslüman olursa sonra da kocası, kadın iddet bekleme süresini bitirmeden Müslüman olursa iddette olduğu sürece kadın o kocasınındır. Mâlik b. Enes, Evzâî, Şâfii, Ahmed ve İshâk ta bu görüştedirler.

1143- İbn Abbâs (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Peygamber (s.a.v.), kızı Zeyneb'i altı yıl sonra Ebûl Âs b. Rabi'e ilk nikahı ile geri çevirdi yeni bir nikaha gerek duymadı."** (Ebû Dâvûd, Nikah: 30; İbn Mâce, Nikah: 18)

Tirmizî: Bu hadisin senedinde pek sakınca yoktur. Fakat bu rivâyetin gerçek yönünü bilmiyoruz. Bu meçhullük Dâvûd b. Husayn'ın hafızasının zayıflığı yönünden olabilir.

1144- İbn Abbâs (r.a.)'den rivâyete göre: **"Bir adam Rasûlullah (s.a.v.) zamanında Müslüman olarak geldi sonra da karısı Müslüman olarak gelince o adam: Ya Rasûlullah! Benimle birlikte Müslüman olmuştu dedi. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.) o kadını o adama iade etti.** (Ebû Dâvûd, Talak: 23; İbn Mâce, Nikah: 60)

◉ **Tirmizî:** Bu hadis sahihtir. Abd b. Humeyd'den işittim bu hadisi Muhammed b. İshâk'tan bize aktarmıştı.

Haccac'ın Amr b. Şuayb'tan, babasından ve dedesinden rivâyet ettiği: **Peygamber (s.a.v.), kızı Zeyneb'i, Ebûl As'a yeni bir mehir ve yeni bir nikahla geri çevirdi"** hadisi hakkında Yezîd b. Harun diyor ki: İbn Abbâs hadisi sened yönünden daha mükemmeldir. İlim adamlarının uygulaması Amr b. Şuayb hadisi üzeredir.

BÖLÜM: 44

➢ EVLENİP MEHİR TAYİN ETMEDEN ÖLEN KİMSENİN DURUMU

1145- İbn Mes'ûd (r.a.)'den rivâyete göre: Bir kadınla evlenip mehrini tayin etmeden ve kendisiyle cinsel ilişki kurmadan ölen bir kimse hakkında soruldu da İbn Mes'ûd şöyle cevap verdi: **"O kadına mihri misil denilen kendi seviyesindeki kadınların mehri verilmesi gerekir ne eksik nede fazla o kadının iddet süresini beklemesi gerekir. Mirastan da payına düşeni alır."** Bunun üzerine Ma'kıl b. Sinan el Eşcaî kalkarak dedi ki: **"Rasûlullah (s.a.v.) bizim kabilenin kadınlarından Vaşık'ın kızı Birva' hakkında da aynı senin verdiğin hükmün benzerini verdi dedi."** Bunun üzerine İbn Mes'ûd sevindi. (Ebû Dâvûd, Nikah: 31; İbn Mâce, Nikah: 18)

◉ **Tirmizî:** Bu konuda Cerrâh'tan da hadis rivâyet edilmiştir. Hasan b. Ali el Hallâl, Yezîd b. Harun ve Abdurrezzak'tan her biri vasıtasıyla Sûfyân'dan, Mansur'dan geçen hadisin benzerini rivâyet etmiştir.

Tirmizî: İbn Mes'ûd hadisi hasen sahihtir. Bu hadis kendisinden değişik şekillerde de rivâyet edilmiştir. Rasûlullah (s.a.v.)'in ashabından ve daha sonraki dönemlerden bazı ilim adamları uygulamalarını bu hadisle yaparlar, Sevrî, Ahmed ve İshâk bunlardandır.

Rasûlullah (s.a.v.)'in ashabından bazı ilim adamları Ali b. ebî Tâlib, Zeyd b. Sabit, İbn Abbâs ve İbn Ömer bunlardandır şöyle derler: Bir adam bir kadınla evlenir onunla cinsel ilişki kurmadan ve bir mehir tayin etmeden ölürse; o kadın miras alır fakat mehir gerekmez iddet beklemesi de gerekir. Şâfii'de böyle düşünür. Şâfii diyor ki: Vaşık'ın kızı Birva'ın hadisi bence sağlam ve sabit olsaydı bu konuda bir delil olabilirdi. Şâfii'nin bu sözünden sonra Mısır'da tekrar Vaşık'in kızı Birva'ın hadisine döndüğü de rivâyet edilmiştir.

10: EMZİRME BÖLÜMLERİ

BÖLÜM: 1

➤ NESEB (SOY) YÖNÜNDEN HARAM OLANLAR SÜT EMME YÖNÜNDEN DE HARAMDIRLAR

1146- Ali b. ebî Tâlib (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Allah neseb yönünden haram kıldığını süt emme yönünden de aynen haram kılmıştır."** (Nesâî, Nikah: 51; İbn Mâce: Nikah: 34)

◉ **Tirmizî:** Bu konuda Âişe, İbn Abbâs ve Ümmü Habibe'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Ali hadisi hasen sahihtir. Rasûlullah (s.a.v.)'in ashabından ve sonraki dönemlerden pek çok ilim adamı uygulamalarını bu hadisle yaparlar bu konuda aralarında farklı görüş olduğunu bilmiyoruz.

1147- Âişe (r.anha)'dan rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Allah doğum bakımından haram kıldığı kimseleri süt emme bakımından da haram kılmıştır."** (Nesâî, Nikah: 51; İbn Mâce: Nikah: 34)

◉ **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir. Rasûlullah (s.a.v.)'in ashabından ve daha sonraki dönemlerden bir kısım ilim adamları uygulamalarını bu hadisle yaparlar bu konuda aralarında bir ihtilaf olduğunu bilmiyoruz.

BÖLÜM: 2

➤ SÜT AMCASI AMCA YERİNDEDİR

1148- Âişe (r.anha)'dan rivâyet edildiğine göre, şöyle demiştir: Süt emme yönünden amcam olan kişi gelip yanıma girmek için izin istedi. Rasûlullah (s.a.v.)'den emir almadıkça ona izin vermeyi kabul etmedim. Rasûlullah (s.a.v.)'i, yanına girsin o senin amcan yerindedir. Âişe dedi ki: O'nun karısı beni emzirmişti kocası değil dedi. Rasûlullah (s.a.v.)'de buyurdu ki: **"O senin amcandır yanına girsin."** (Buhârî, Nikah: 118; Müslim, Rada: 2)

◉ **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir. Peygamber (s.a.v.)'in ashabından ve daha sonraki dönemlerden bazı ilim adamları uygulamalarını bu hadisle yaparlar ve Lebenel Fahli (yani süt emzirmeden dolayı süt emzirenlerin kocalarını haram kılmayı) hoş görmezler.

Âişe'nin hadisi bu konuda asıldır. Kimi ilim adamları da Leben-ül Fahle (yani süt emzirmeden dolayı süt emziren kadınların kocalarından korunmaları gerektiğine kanaat getirmişler) izin vermişlerdir. Birinci görüş daha sahihtir.

1149- İbn Abbâs (r.a.)'den rivâyete göre, iki cariyesi olan bir erkek hakkında şöyle soruldu: **"Bu cariyelerden biri bir oğlan çocuğunu diğeri de bir kız çocuğunu emzirmiştir. Bu iki çocuk sonra birbirleriyle evlenebilir mi?** İbn Abbâs dedi ki: **"Hayır evlenmezler o iki cariye de aynı erkeğin döl suyu ile sulanmıştır dolayısıyla aşı birdir."** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

◉ **Tirmizî:** Bu konuda bu hadis esas delildir. Ahmed ve İshâk'da aynı kanaattedirler.

BÖLÜM: 3

➤ BİR VEYA İKİ SEFR EMMEKLE HARAMLIK MEYDANA GELMEZ

1150- Âişe (r.anha)'dan rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Bir veya iki defa emmekle haramlık meydana gelmez."** (Müslim, Rada: 5; İbn Mâce, Nikah: 35)

⊙ **Tirmizî:** Bu konuda Ümmül Fadl, Ebû Hüreyre, Zübeyr b. Avvam, İbn zübeyr'den de hadis rivâyet edilmiştir.

"Bir veya iki sefer emmek haramlık meydana getirmez" hadisini pek çok kimse Hişâm b. Urve'nin babasından ve Abdullah b. Zübeyr'den rivâyet etmişlerdir.

Muhammed b. Dinar bu hadisi Hişâm b. Urve'den, babasından, Abdullah b. Zübeyr'den rivâyet etmiştir.

Muhammed b. Dinar el Basrî bir rivâyetinde **"Zübeyr"**den ilavesi vardır ki bu rivâyet pek makbul değildir. Hadisçiler yanında makbul ve sahih kabul edilen rivâyet İbn ebî Müleyke'nin Abdullah b. Zübeyr ve Âişe'den rivâyetleridir.

Tirmizî: Âişe hadisi hasen sahihtir.

Muhammed'e bu hadis hakkında sordum şöyle dedi: Sahih olan rivâyet İbn-üz Zübeyr ve Âişe rivâyetleridir. Muhammed b. Dinar ve Zübeyr'i ilave etmiştir ki o rivâyet Hişam b. Urve'nin babasından ve Zübeyr'den demektir. Peygamber (s.a.v.)'in ashabından ve daha sonrakilerden bazı ilim adamları uygulamalarını bu hadisle yaparlar.

Âişe diyor ki: Kur'ân'da **"Belli miktarda on emiş"** indirilmişti sonra bunun beşinin hükmü kaldırılarak **"Belli miktarda beş emiş"** çevrildi durum bu şekilde iken Rasûlullah (s.a.v.) vefat etti. Bu hadisi bu şekilde bize İshâk b. Musa el Ensarî, Ma'n yoluyla Mâlik'den, Abdullah b. Ebû Bekir'den, Amre'den, Âişe'den rivâyet etmiştir. Peygamber (s.a.v.)'in bazı hanımları ve Âişe böylece fetva vermişlerdir. Şâfii ve İshâk'ta bu görüştedir.

Ahmed b. Hanbel: "Bir veya iki emmek haramlık meydana getirmez" hadisiyle uygulama yapar ve der ki: Her kim Âişe'nin **"Belli miktarda beş emiş"** hadisindeki sözüne uyarsa o görüş sağlamdır diyor ve bu konuda bir şeyler söylemeye cesaret edemiyor.

Peygamber (s.a.v.)'in ashabından ve daha sonraki dönemlerden bazı ilim adamları; **"Mideye inen azda olsa çok da olsa haram kılar"** demektedirler. Sûfyân es Sevrî, Mâlik b. enes, Evzâî, Abdullah b. Mübarek, Vekî' ve Küfeliler bu görüştedirler.

Abdullah b. ebî Müleyke; Abdullah b. Ubeydullah b. ebî Müleyke'dir. Künyesi Ebû Muhammed'dir. Abdullah, Taif'te kadılık yapmıştır.

İbn Cüreyc, İbn ebî Müleyke'nin şöyle söylediğini bize aktarır: **"Rasûlullah (s.a.v.)'in ashabından otuz kadar kimseyle görüştüm."**

BÖLÜM: 4

➤ SÜT EMME KONUSUNDA TEK BİR KADININ ŞÂHİDLİĞİ YETERLİDİR

1151- Ukbe b. Hâris (r.a.)'den rivâyet edilmiştir. (Abdullah b. ebî Müleyke bu hadisi Ukbe'nin kendisinden de işittim fakat Ubeyd'in rivâyetini daha iyi kavramış bulunuyorum dedi) diyor ki: **"Bir kadını kendime nikahlamıştım derken siyah bir kadın geldi ve ikinizi de emzirmiştim dedi. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.)'e geldim ve dedim ki: Filanın kızını kendime nikahladım derken siyah bir kadın gelerek ikinizi de emzirdim dedi o kadın yalancıdır dedim.** Ukbe diyor ki: **"Peygamber (s.a.v.) benden yüz çevirdi. Bu sefer yüzünü çevirdiği taraftan gelerek o kadın yalancıdır dedim.** Bunun üzerine şöyle buyurdular: **"İkinizi de emzirdiğini iddia ettiği halde sen hala o kadınla nasıl karı koca olarak yaşarsın? Bırak onu!"** (Buhârî, Şehâdet: 14; Ebû Dâvûd, Akdıye: 18)

⊙ **Tirmizî:** Bu konuda İbn Ömer'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Ukbe b. Hâris hadisi hasen sahihtir. Pek çok kimse bu hadisi İbn ebî Müleyke'den Ukbe b. Hâris'den rivâyet ederek senedinde **"Ubeyd ibn ebî Meryem'i"** zikretmediler. **"Bırak o kadını"** da demediler. Rasûlullah (s.a.v.)'in ashabından ve daha sonraki dönemlerden bazı ilim adamları uygulamalarını bu hadisle yaparlar, emzirme konusunda bir kadının şâhidliğini yeterli görürler.

İbn Abbâs der ki: Emzirme konusunda tek bir kadının şâhidliği caiz ve geçerli olup o kadının bu konuda yemin etmesi istenir. Ahmed ve İshâk'ta aynı görüştedirler.

Bazı ilim adamları da derler ki: Tek kadının şâhidliği caiz ve yeterli olmaz birden fazla olması gerekir. Şâfiî'de bu görüştedir.

Carûd'tan işittim; Vekî'nin şöyle söylediğini işittiğini söyledi: **"Emzirme konusunda tek bir kadının şâhidliği adliye açısından geçerli değildir ama takva yönüyle o kimsenin o kadından ayrılması iyi olur."**

BÖLÜM: 5

➤ EMME İŞİ İKİ YAŞINDAN AŞAĞI OLURSA HARAMLIK GERÇEKLEŞİR

1152- Ümmü Seleme (r.anha)'dan rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Süt emmenin haram kılanı, bağırsakları patlatacak kadar çok emilmesi ve sütten kesilme yaşı olan iki yıldan önce emilmesi şeklinde olanıdır."** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

◉ **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir. Rasûlullah (s.a.v.)'in ashabından ve daha sonraki dönemlerden pek çok ilim adamı uygulamalarını bu hadisle yaparlar. Süt emme iki yaşın altında olursa haramlık gerçekleşir, iki seneden sonra olanı hiç kimseyi haram kılmaz.

BÖLÜM: 6

➤ SÜT EMZİREN KİMSENİN HAKKI NASIL ÖDENEBİLİR?

1153- Haccac b. Haccac el Eslemî (r.a.)'in babasından rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.)'e şöyle sormuştur: **"Ey Allah'ın Rasûlü emzirme hakkını nasıl ödeyebilirim?** Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdular: **"Emziren kadına iyi bir köle ve cariye vermektir."** (Ebû Dâvûd, Nikah: 11; Nesâî, Nikah: 56)

◉ **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir. Hadiste geçen **"Emzirme hakkını nasıl ödeyebilirim"** cümlesinin manası süt emziren kimsenin hakkı nasıl ödenebilir demektir. Rasûlullah (s.a.v.) buna cevap olarak **"Süt emziren kadına bir köle ve cariye verirsen hakkını ödemiş olursun"** buyurdular.

Ebût Tufeyl'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Peygamber (s.a.v.) ile birlikte oturmakta iken bir kadın çıkageldi. Peygamberimiz (s.a.v.) elbisesini yaydı o da oraya oturdu o kadın gidince şöyle denildi: **"Bu kadın küçükken Rasûlullah (s.a.v.)'i emzirmişti."**

Yahya b. Saîd el Kattan, Hatîm b. İsmail ve başka pek çok kimse bu hadisi Hişâm b. Urve'den, babasından, Haccac b. Haccac'tan babasından bu şekilde rivâyet etmişlerdir.

Sûfyân b. Uyeyne'de Hişâm b. Urve'den babasından Haccac b. ebî Haccac'tan ve babasından rivâyet etmiştir. İbn Uyeyne hadisi pek makbul değildir. Sahih olan rivâyet onların Hişâm b. Urve ve babasından ki Hişâm b. Urve Ebûl Münzir diye künyelenir. Kendisi sahabeden Câbir b. Abdullah'a ve İbn Ömer'e ulaşmıştır. Fatıma bintil Münzir b. Zübeyr b. Awam; Hişâm b. Urve'nin hanımıdır.

BÖLÜM: 7

➤ EVLİ OLAN BİR CARİYE HÜRRİYETİNE KAVUŞTURULURSA NE OLUR?

1154- Âişe (r.anha)'dan rivâyet edildiğine göre, şöyle demiştir: **"Berire'nin kocası köle idi. Berire azâd edilip hürriyetine kavuşturulunca Rasûlullah (s.a.v.) onu serbest bıraktı o da koçasından ayrılmayı seçti. Kocası hür olsaydı Rasûlullah (s.a.v.) onu serbest bırakmazdı."** (Müslim, Itk: 2; Ebû Dâvûd, Talak: 18)

1155- Âişe (r.anha)'dan rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Berire'nin kocası hür idi, Rasûlullah (s.a.v.) hürriyetine kavuşturulan Berire'yi kocasına dönüp dönmemekte serbest bıraktı."** (Ebû Dâvûd, Talak: 18; Müslim, Itk: 2)

◉ **Tirmizî:** Âişe hadisi hasen sahihtir. Hişâm babası vasıtasıyla Âişe'den şöyle rivâyet etmiştir. Âişe şöyle demiştir: **"Berire'nin kocası köle idi."** İkrime İbn Abbâs'tan rivâyet ederek şöyle demiştir: **"Berire'nin kocasını gördüm köle idi ve adı da Muğis"** idi.

İbn Ömer'den de böylece rivâyet edilmiş olup bazı ilim adamlarının görüşü bu hadise göredir ve şöyle derler: **"Hür bir kimsenin nikahı altındaki cariye hürriyetine kavuşturulursa ona seçme hakkı yoktur. kölenin nikahı altında olan bir cariye hürriyetine kavuşturulursa kocasına dönüp dönmemekte seçme hakkı vardır."** Şâfii, Ahmed ve İshâk'ta bu şekilde düşünürler.

A'meş'in, İbrahim'den, Esved'den, Âişe'den rivâyetine göre Âişe şöyle diyor: **"Berire'nin kocası hür idi. Rasûlullah (s.a.v.), kocasına dönüp dönmemekte onu serbest bıraktı."**

Ebû Avâne bu hadisi A'meş'den, İbrahim'den, Esved'den ve Âişe'den rivâyet etmiş olup Esved diyor ki: **"Onun kocası hür idi."** Tabiin ve daha sonraki dönemlerden ilim adamlarından bir kısmı uygulamalarını bu hadisle yaparlar. Sûfyân es Sevrî ve Küfeliler bu görüştedirler.

1156- İbn Abbâs (r.a.)'den rivâyet edilmiştir: **"Berire hürriyetine kavuşturulduğu gün onun kocası; Muğîre oğullarının siyah bir kölesi idi. Vallahi onu Medîne sokakları ve çevrelerinde hâlâ görür gibiyim göz yaşları sakallarını ıslatmakta Berire'nin kendisini seçmesi için memnun etmeye çalışmaktadır. Fakat Berire'de bunu yapmadı."** (Ebû Dâvûd, Talak: 18; Müslim, Itk: 2)

◉ **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir. Saîd b. ebî Arûbe, Saîd b. Mıhran'dır. Ebû'n Nasr diye künyelenir.

BÖLÜM: 8

➤ ÇOCUK KİMİN YATAĞINDA BULUNURSA ONA AİTTİR

1157- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Çocuk döşek sahibinindir zina edene ise mahrumiyet vardır."** (Müslim, Rada; 10)

◉ **Tirmizî:** Bu konuda Ömer, Osman, Âişe, Ebû Umâme, Amr b. Hârice, Abdullah b. Amr, Berâ b. Âzib ve Zeyd b. Erkâm'dan da hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Ebû Hüreyre hadisi hasen sahihtir. Peygamber (s.a.v.)'in ashabından bazı ilim adamları uygulamalarını bu hadisle yaparlar.

Zührî bu hadisi Saîd b. Müseyyeb'den, Ebû Seleme'den ve Ebû Hüreyre'den rivâyet etmiştir.

BÖLÜM: 9

➤ BİR KADINI GÖRÜP HOŞLANAN ERKEK NE YAPMALIDIR?

1158- Câbir b. Abdullah (r.a.)'den rivâyete göre: **"Peygamber (s.a.v.) bir kadın görmüştü de hanımlarından Zeyneb'in yanına girerek ihtiyacını gördü ve çıkarak şöyle buyurdu: "Bir kadın gelirken bazen şeytan kılığında ve şeytanın göreviyle gelebilir. Sizden biriniz böyle bir kadın gördüğünde ondan hoşlanır ve gönlü onda kalırsa hemen hanımının yanına gelsin cinsel ilişkide bulunsun çünkü onda bulunanın aynısı bunda da vardır."** (Müslim, Nikah: 2; Ebû Dâvûd, Nikah: 43)

◉ **Tirmizî:** Bu konuda İbn Mes'ûd'tan da hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Câbir hadisi hasen sahih garibtir. Hişâm ed Destevaî; Hişâm b. Senber'dir.

BÖLÜM: 10

➢ KOCANIN HANIMI ÜZERİNDEKİ HAKKI NEDİR?

1159- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"İnsanlardan birisinin bir diğerine secde etmesini emredecek olsaydım kadının kocasına secde etmesini emrederdim."** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

⊙ **Tirmizî:** Bu konuda Muâz b. Cebel, Suraka b. Mâlik b. Cu'şum, Âişe, İbn Abbâs, Abdullah b. ebî Evfâ, Talk b. Ali, Ümmü Seleme, Enes ve İbn Ömer'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Ebû Hüreyre hadisi bu şekliyle yani Muhammed b. Amr, Ebû Seleme ve Ebû Hüreyre rivâyeti olarak hasen garibtir.

1160- Talk b. Ali (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Erkek bir ihtiyacı için hanımını çağırdığında tandır başında ekmek yapıyor bile olsa hemen o işini bırakıp kocasının yanına gelsin."** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

⊙ **Tirmizî:** Bu hadis hasen garibtir.

1161- Ümmü Seleme (r.anha)'dan rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Hangi kadın kocası kendisinden razı olarak ölürse mutlaka Cennete girer."** (İbn Mâce: Nikah: 4)

⊙ **Tirmizî:** Bu hadis hasen garibtir.

BÖLÜM: 11

➢ HANIMIN KOCASI ÜZERİNDEKİ HAKKI NEDİR?

1162- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Müminlerin iman bakımından en olgun olanları ahlak yönünden de en güzel olanlarıdır. Sizin iyileriniz kadınlarına iyi davrananlardır."** (Ebû Dâvûd, Sünnet: 15)

⊙ **Tirmizî:** Bu konuda Âişe ve İbn Abbâs'tan da hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Ebû Hüreyre hadisi hasen sahihtir.

1163- Süleyman b. Amr b. Ahvas (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: veda haccında Rasûlullah (s.a.v.) ile birlikte bulunan babam anlatmıştı. Allah'a hamd ederek söze başladı bazı hatırlatmalarda bulunarak va'zu nasihatte bulundu uzunca olan bu hadisin bir kısmında şöyle buyurdu: **"Dikkat edin kadınlara karşı iyi davranmanızı tavsiye ederim, onlar size bağlılıkları ve yardımları yönünden esirler gibidir. Cinsel ilişki dışında onlardan fazla bir şey istemeyin, fazla yükler yüklemeyin. Ancak apaçık çirkin bir şey yaparlarsa o zaman onları yataklarında yalnız bırakın ve fazla olmamak şartıyla onları dövün. Size itaat ettikleri takdirde bahaneler arayarak onlara sıkıntı vermeyin. Dikkat edin sizin kadınlarınız üzerinde haklarınız olduğu gibi onlarında sizin üzerinizde hakları vardır. Sizin kadınlarınız üzerindeki hakkınız: Sevmediğiniz kimseleri evinize sokmamaları ve hoşlanmadığınız kimselerle konuşmamalarıdır. Dikkat edin sizin üzerinizde onların hakkı ise: Yedirmek ve giydirmek konusunda onlara iyi davranmanızdır."** (İbn Mâce: Nikah: 3; Ebû Dâvûd, Nikah: 40)

⊙ **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

Hadiste geçen (Avanün ındeküm)'ün manası: **Elinizin altındaki esirler gibidir** demektir.

BÖLÜM: 12

➤ KADINLARA ARKALARINDAN (DÜBÜR) YAKLAŞMANIN YASAK OLUŞU

1164- Ali b. Talk (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Bir bedevi Peygamber (s.a.v.)'e gelerek şöyle dedi: **"Ey Allah'ın Rasûlü! Bizden biri çölde iken yellenir ve su da çok az olursa ne yapması gerekir? Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: Sizden biriniz yellendiğinde hemen abdestini alsın, kadınlarınıza arkalarından yaklaşmayın, Allah hakkı söylemekten çekinmez."** (Ebû Dâvûd, Tahara: 81)

◉ **Tirmizî:** Bu konuda Ömer, Huzeyme b. Sabit, İbn Abbâs ve Ebû Hüreyre'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Ali b. Talk hadisi hasendir.

Muhammed'den işittim diyordu ki: Bu tek bir hadisten başka Ali b. Talk'ın Rasûlullah (s.a.v.)'den rivâyetini bilmiyoruz. Yine bu hadis Ali b. Talk'a mı ait yoksa Talk İbn Ali es Suhaymî'nin midir onu da bilmiyoruz. Buhariye göre anlaşılan bu hadisi rivâyet eden sahabeden başka birisidir.

1165- İbn Abbâs (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Allah, bir erkeğe veya kadına arkasından yaklaşan kimseye rahmet bakışıyla bakmaz."** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

◉ **Tirmizî:** Bu hadis hasen garibtir.

Bu hadisi Vekî'de rivâyet etmiştir.

1166- Ali (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Sizden biriniz yellendiğinde abdest alsın ve kadınlarınıza arkalarından yaklaşmayın."** (Ebû Dâvûd, Tahara: 81)

◉ **Tirmizî:** Buradaki Ali, Ali b. Talk'tır.

BÖLÜM: 13

➤ BAŞKA ERKEKLERE SÜSLENEREK GÖRÜNEN KADINLARIN DURUMU

1167- Sa'd'ın kızı Meymûne (r.anha)'dan rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Ailesi dışındaki kimselere süslenerek görünmeye çalışan kadının durumu kıyamet günü gerçekleşecek karanlıklar gibidir, ona hiçbir şekilde aydınlık yoktur."** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

◉ **Tirmizî:** Bu hadisi sadece Musa b. Ubeyde'nin hadisinden bilmekteyiz. Musa b. Ubeyde ise kendisi çok doğru bir kimse olmakla beraber hadis konusunda zayıf sayılmıştır.

Bazı râvîler bu hadisi merfu olmaksızın Musa b. Ubeyde'den rivâyet etmektedirler.

BÖLÜM: 14

➤ KISKANÇLIK NEDİR? MÜ'MİN KISKANÇ OLUR MU?

1168- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Allah'ta kıskanır, mü'min'de kıskanır. Allah'ın kıskanması mü'min'in haramları işlemesinden dolayıdır."** (Buhârî, Nikah: 108; Nesâî, Nikah: 16)

◉ **Tirmizî:** Bu konuda Âişe ve Abdullah b. Ömer'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Ebû Hüreyre hadisi hasen garibtir.

Yine bu hadis; Yahya b. ebî Kesir'den, Ebû Seleme'den, Urve'den, Esma binti ebî Bekir'den de rivâyet edilmiştir. Her iki rivâyet de sahihtir. Haccac es Sawaf, Haccac b. Ebû

Osman'dır. Ebû Osman'ın ismi ise Meysere'dir. Haccac, Ebûs Salt künyesiyle bilinir. Yahya b. Saîd onun güvenilir bir kimse olduğunu söylemektedir.

Ebû Bekir el Attar, Ali b. el Medînî'nin bize şöyle dediğini aktarmıştır. Yahya b. Saîd el Kattan'a, Haccac es Sawaf'ı sorduğumda **"Güvenilen zeki kabiliyetli bir kimsedir"** dedi.

BÖLÜM: 15

➤ BİR KADIN TEK BAŞINA YOLCULUĞA ÇIKAMAZ

1169- Ebû Saîd el Hudrî (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Allah'a ve ahiret gününe inanan bir kadının yanında babası veya oğlu veya kocası veya kardeşi veya nikahlanması haram olan bir kimse olmaksızın üç gün veya daha fazla sürecek bir yolculuğa tek başına çıkması helal değildir."** (Müslim, Hac: 74)

⊙ **Tirmizî:** Bu konuda Ebû Hüreyre, İbn Abbâs ve İbn Ömer'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Bu hadis hasen sahihtir.

Peygamber (s.a.v.)'den şöyle buyurduğu da rivâyet edilmiştir: **"Bir kadın beraberinde nikahlanamayacağı kimselerden biri olmaksızın bir günlük ve gecelik yolculuğa çıkmasın."**

İlim adamları uygulamalarını bu hadisle yaparlar. Yanında nikahlanması mümkün olmayan kimselerden biri bulunmaksızın yolculuk yapmasını hoş karşılamazlar. İlim adamları zengin olup mahremi olmayan bir kadını hacca gidip gidemeyeceği konusunda ayrı görüşler ortaya koymuşlardır. Bazı ilim adamları o kadına hac vâcib değildir. Çünkü Allah; **"Kimin haccetme yoluna gücü yeterse"** buyuruyor mahremi olmamak ta yolculuğun şartlarındandır. Bundan dolayı **"Mahremi olmadığı için Beytullahın yoluna onun gücü yetmez"** dediler. Sûfyân es Sevrî ve Küfeliler bu görüştedirler. Bazı ilim adamları da **"Yol güvenliği varsa diğer hacca gidenlerle birlikte O'da yola çıkar."** Mâlik ve Şâfiî bu görüştedir.

1170- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Kadın bir günlük ve bir gecelik yola yanında bir mahremi** (Nikahlanması mümkün olmayan bir erkek yakını) **olmaksızın çıkmasın."** (Buhârî, Taksirus Salat: 4; Müslim, Hac: 74)

⊙ **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

BÖLÜM: 16

➤ EVLENİLMESİ MÜMKÜN OLABİLEN KADINLARLA BERABER OLMAMAK

1171- Ukbe b. Âmir (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Kadınlarla beraber olmamaya bakın!"** Bunun üzerine Ensârdan bir adam: Ey Allah'ın Rasûlü dedi: "Kocanın babası ve oğullarından başka olan diğer akrabaların durumuna ne dersin? **"Onlarla birlikte olmak ölüm gibi felakettir"** buyurdular. (Buhârî, Nikah: 112; Müslim, Selam: 8)

⊙ **Tirmizî:** Bu konuda Ömer, Câbir ve Amr b. As'tan da hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Ukbe b. Âmir hadisi hasen sahihtir. Gerçekten kadınlarla birlikte olmanın hoş olmayışı Rasûlullah (s.a.v.)'in şu hadisine uygunluğundandır. **"Bir erkek bir kadınla tek başına bir arada kalmasın üçüncüleri şeytandır."**

Hadiste geçen **"El Hamv"** kocanın kardeşi demektir. Bir kadının kocasının kardeşiyle bir arada kalması ölümden beter tehlikeler ortaya çıkarabilir. O yönden hoş görülmemiş daha tehlikelidir denmiştir.

BÖLÜM: 17

➢ KADINLARLA MAHREMİ OLMADAN TEK BAŞINA KALMAMAK

1172- Câbir (r.a.)'den rivâyete göre, Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Kocaları ve mahremleri yanında olmayan kadınlarla beraber olmayın. Çünkü şeytan damarlarınızdaki kan gibi sizi şaşırtmak için etrafınızda dolaşmaktadır.** Biz de: **"Bu durum senin için de geçerli midir?"** dedik. Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdular: **"Benim için de durum aynıdır fakat Allah beni o şeytanın şerrinden korudu ve yardım etti, şeytan bana boyun eğdi."** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

◉ **Tirmizî:** Bu hadis bu yönüyle garibtir. Bazı hadisçiler Mûcâlid b. Saîd'i hafızası yönünden tenkit ederler.

Ali b. Haşrem'den işittim şöyle diyordu: Sûfyân b. Uyeyne Rasûlullah (s.a.v.)'in: **"Allah bana yardım etti, şeytan bana boyun eğdi"** sözünü; **"Ben ondan kurtulurum"** şeklinde tefsir etmiştir. Çünkü **"Şeytan asla Müslüman olmaz"** demiştir.

Muğîbat: Kocası yanında olmayan kadınlar demektir. **Muğîbe;** kelimesinin çoğuludur.

BÖLÜM: 18

➢ SOKAĞA ÇIKAN KADINI ŞEYTAN AYARTIR MI?

1173- Abdullah b. Mes'ûd (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Kadın yabancılara görünmemesi gerekendir. Kadın bu sınırlamanın dışına çıkar ve sokağa dökülürse şeytan onu ayartıp doğru yoldan çıkarabilir."** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

◉ **Tirmizî:** Bu hadis hasen garibtir.

BÖLÜM: 19

➢ KOCASINA EZİYET EDEN KADINA HURÎLER NE DERLER?

1174- Muâz b. Cebel (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Bir kadın dünyada kocasına eziyet ederse Cennet'te ona eş olacak hurîler şöyle derler: Kahrolasıca kadın o erkeğe eziyet etme o senin yanında misafirdir, senin yanından ayrılıp bize gelecektir."** (İbn Mâce, Nikah: 62)

◉ **Tirmizî:** Bu hadis hasen garibtir. Ancak bu şekliyle bilmekteyiz. İsmail b. Ayyaş'ın Şamlılardan rivâyeti daha sahihtir. Onun Hicazlılardan ve Iraklılardan münker olan rivâyetleri vardır.

11: TALAK VE LİAN BÖLÜMLERİ

BÖLÜM: 1

➤ SÜNNETE UYGUN BOŞAMA ŞEKLİ NASILDIR?

1175- Yunus b. Cübeyr (r.a.)'dan rivâyete göre, şöyle demiştir: Abdullah b. Ömer'e: **"Hayız halinde karısını boşayan kişinin durumundan sordum."** Dedi ki: **"Abdullah b. Ömer'i tanır mısın? O da karısını hayızlı iken boşamıştı."** Sonra Ömer Peygamber (s.a.v.)'e sordu: O'da: **"Karısına dönmesini emretmişti."**

Yunus diyor ki: O halde bu boşama geçerli midir? dedim. İbn Ömer diyor ki: **"Niçin geçerli olmasın? İbn Ömer acizlik gösterse ve ahmaklık etse boşama geçersiz mi olmalı?"** (Buhârî, Talak: 1; Müslim, Talak: 1)

1176- Sâlim (r.a.)'in babasından rivâyete göre, İbn Ömer karısını hayızlı iken boşamıştı. Ömer durumu Rasûlullah (s.a.v.)'e sordu da o da şöyle buyurdu: **"Emret ona karısına dönsün temizlenince veya hamile iken boşasın."** (Buhârî, Talak: 1; Müslim, Talak: 1)

◉ **Tirmizî:** Yunus b. Cübeyr'in, İbn Ömer'den rivâyet ettiği hadis hasen sahihtir. Sâlim'in, İbn Ömer'den rivâyeti de hasen sahihtir. Bu hadis İbn Ömer vasıtasıyla değişik şekillerde de rivâyet edilmiştir. Rasûlullah (s.a.v.)'in ashabından ve sonraki dönemlerden ilim adamları uygulamalarını bu hadisle yaparlar ve şöyle derler: **"Sünnet olan boşama şekli kadının temizliği anında ve cinsi münasebet olmaksızın yapılan boşamadır."** Bazı ilim adamları ise: **"Kadını temiz iken üç talakla boşarsa bu da sünnete uygun sayılır."** Şâfii ve Ahmed böyle düşünürler. Kimi ilim adamları da şöyle derler: Üç talakı birden vermek sünnete uygun değildir, her temizlik süresince tek tek verilmelidir. Sûfyân es Sevrî ve İshâk ta böyle derler. Hamile kadının boşanması konusunda ilim adamları **"Dilediği zaman boşayabilir"** derler. Şâfii, Ahmed ve İshâk bunlardandır. Bazı ilim adamları ise **"Her ayda bir talak vermek suretiyle boşayabilir"** derler.

BÖLÜM: 2

➤ KARISINI KESİNLİKLE BOŞAYAN KİMSENİN DURUMU NİYETİNDEKİ GİBİDİR

1177- Rükâne (r.a.)'in babasından ve dedesinden rivâyete göre, şöyle demiştir: Peygamber (s.a.v.)'e gelerek: **"Ey Allah'ın Rasûlü karımı kesinlikle boşadım"** dedim. Rasûlullah (s.a.v.) kesinlikle demekle neyi kastettin? Buyudular. Ben de: **"Tek bir talakı"** dedim. **"Vallahi der misin?"** buyurdu. Ben de: **"Vallahi"** dedim. Bunun üzerine: **"Niyetin ne ise o gerçekleşmiştir"** buyurdular. (İbn Mâce, Talak: 19; Ebû davud, Talak: 14)

◉ **Tirmizî:** Bu hadis sadece bu şekliyle bilmekteyiz. Muhammed'e bu hadis hakkında sordum dedi ki: Bu hadiste ızdırap vardır yani pek sağlam değildir.

İkrime ve İbn Abbâs (r.a.)'den: "Rükâne karısını üç talakla boşamıştır" diye rivâyet edilmiştir.

Rasûlullah (s.a.v.)'in ashabından ve daha sonraki dönem ilim adamları **"Kesinlikle"** denilerek yapılan nikah konusunda ayrı görüş ileri sürmüşlerdir. Ömer b. Hattâb'ın elbette (kesinlikle) sözcüğüyle verilen talakı bir talak olarak kabul ettiği rivâyet edildi. Ali b. ebî Tâlib'in ise üç talak kabul ettiği rivâyet ediliyor.

Bazı ilim adamları ise bu konu kişinin niyetine bağlıdır. Tek'e niyet etmişse tek üçe niyet etmişse üç sayılır. İki talak'a niyet etmişse tek talak sayılır. Sevrî ve Küfeliler bu görüştedirler.

Mâlik b. Enes: "Elbette" (Kesinlikle) denilerek verilen talakta eğer o kimse o kadınla cinsel ilişki yapmışsa o talak üç talak sayılır, diyor.

Şâfii ise: Bir'e niyet etmişse bir olup dönme hakkı vardır. İkiye niyet etmişse iki, üç'e niyet etmişse üç sayılır, demektedir.

BÖLÜM: 3

➤ "İŞİN ELİNDEDİR" "BAŞINA BUYRUKSUN" NE DEMEKTİR?

1178- Hammad b. Zeyd (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Eyyûb'e **"başına buyruksun"** sözü hakkında Hasan'dan başka bu sözün üç talak olduğunu söyleyen birisini biliyor musun? Dedim. Hayır yalnız Hasan'ı biliyorum dedi ve sonra: Allah'ım bağışla beni meğer Katâde de Semure oğulları azatlısı Kesir'den, Ebû Seleme'den, Ebû Hüreyre'den bu söz hakkında **"Üç talaktır"** dediğini bana aktarmıştır diye konuştu. Ebû Eyyûb şöyle der: Sonradan Semura oğullarının azatlısı Kesir ile karşılaştığımda bu hadis hakkında sordum, fakat bilemedi. Bundan sonra Katâde'ye sordum **"O unutmuştur"** dedi. (Ebû davud, Talak: 12; Nesâî, Talak: 11)

◉ **Tirmizî:** Bu hadis garibtir. bu hadisi sadece Süleyman b. Harb'ın, Hammad b. Zeyd'den yaptığı rivâyetiyle bilmekteyiz. Bu hadisi Muhammed'e sordum şöyle dedi. Süleyman b. Harb, Hammad b. Zeyd'den bu şekilde bize aktardı ne varki Ebû Hüreyre'nin kendi sözü olarak (mevkuf) rivâyet edilmiştir. Ebû Hüreyre'nin rivâyeti merfu olarak bilinmemektedir.

Ali b. Nasr; hafız olup hadisçidir. İlim adamları: **"işin elindedir (başına buyruksun)"** sözünde değişik görüşler ortaya koydular Peygamber (s.a.v.)'in ashabından ve başkalarından bazı ilim adamları Ömer b. Hattâb ve Abdullah b. Mes'ûd; **"O bir talak yerine geçer"** dediler.

Tabiin ve sonraki dönemlerden pek çok ilim adamı bu görüştedir. Osman b. Affân ve Zeyd b. Sabit **"Hüküm kadının verdiği şekilde gerçekleşir"** demektedir.

İbn Ömer diyor ki: Erkek boşama işini kadına verdiğinde kadında kendisi üç talakla boşadığında erkek bunu kabul etmeyip ben bu işi sadece bir talak olarak vermiştim derse kocaya yemin teklif edilir. Yemin ederse durum kocanın yeminine göredir. Sûfyân es Sevri ve Küfeliler, Ömer ve Abdullah b. Mes'ûd'un görüşüne uydular. Mâlik b. Enes ise hüküm kadının verdiği hükümdür, dediler. Ahmed'de aynı şekilde düşünmektedir. İshâk ise İbn Ömer'in görüşündedir.

BÖLÜM: 4

➤ BOŞAMA İŞİNDE KADINI SERBEST BIRAKMAK VAR MIDIR?

1179- Âişe (r.anha)'dan rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.) bizi muhayyer bıraktı bizde onu seçtik. Böyle yapmayı Rasûlullah (s.a.v.) talak saymadı."** (Buhârî, Talak: 4; Müslim, Talak: 4)

◉ Muhammed b. Beşşâr, Abdurrahman b. Mehdî vasıtasıyla Sûfyân'dan, A'meş'den, Ebûs Suha'dan, Mesrûk'tan, Âişe'den benzeri şekilde rivâyet etmişlerdir.

Tirmizî: Bu hadis hasen sahihtir. İlim adamları **"Muhayyerlik"** konusunda değişik görüşler ortaya koymuşlardır. Ömer ve Abdullah b. Mes'ûd'tan rivâyete göre, şöyle demişlerdir: **"Kadın kendi kendini boşamak isterse bir talak gerçekleşmiş olur. Koca dönme hakkına sahiptir. Eğer kadın kocasını tercih ederse bir şey gerekmez."**

Ali'den de şöyle dediği rivâyet edilmiştir. kadın kendisini tercih ederse bir talak gerçekleşmiş olur. Kocasını tercih ederse bir talak gerçekleşir, kocası dönme hakkına sahiptir. Zeyd b. Sabit ise şöyle diyor: Kocasını tercih ederse bir talak gerçekleşir kendisini tercih ederse üç talak gerçekleşmiş olur.

Rasûlullah (s.a.v.)'in ashabından ve sonraki dönemlerden pek çok ilim adamı ve fıkhçılarının çoğu bu konuda Ömer ve Abdullah b. Mes'ûd'un görüşüne uymuşlardır. Sevrî ve Küfeliler bunlardan olup Ahmed b. Hanbel ise Ali'nin görüşüne uymaktadır.

BÖLÜM: 5

➤ ÜÇ TALAKLA BOŞANMIŞ KADININ NAFAKA VE MESKEN HAKKI YOKTUR

1180- Fatıma binti Kays (r.anha)'dan rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) zamanında kocam beni üç talakla boşadı. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Sana mesken ve nafaka yoktur."** (Müslim, Talak: 6; Ebû Dâvûd, Talak: 37)

◉ Muğîre diyor ki: Bu hadisi İbrahim'e bahsettim de Ömer'in bu hadis hakkında şöyle söylediğini aktardı: **"Bir kadının sözü ile Allah'ın kitabını ve Peygamberimiz (s.a.v.)'in sünnetini terk edecek değiliz. Bilmiyoruz, doğrusunu hafızasında tuttu mu? Yoksa unuttu mu?"** Ömer üç talakla boşanmış kadına mesken ve nafaka hakkı tanırdı.

Ahmed b. Meni', Hüşeym yoluyla Husayn, İsmail, Mûcâlid bize aktarmışlardır. Hüşeym diyor ki: Dâvûd'ta aynı şekilde Şa'bî'den aktararak şöyle demiştir: **"Fatıma binti Kays'ın yanına girerek kendisi hakkında Rasûlullah (s.a.v.)'in verdiği hükmü sordum"** şöyle dedi: Kocasının kendisini **Elbette** (kesinlikle) boşadığını, kocasına karşı mesken ve nafaka davası açtığını, Peygamber (s.a.v.)'in de kendisine mesken ve nafaka hakkı vermediğini söyledi.

Dâvûd'un rivâyetinde ise şöyledir: **"İbn Ümmü Mektum'un evinde iddetimi beklememi bana emretti"** dedi.

Tirmizî: Bu hadis hasen sahihtir. Bazı ilim adamları uygulamalarını bu hadisle yaparlar ve Hasan el Basrî, Âta b. ebî Rebah ve Şabî bunlardandır. Ahmed ve İshâk'ta aynı görüşte olup şöyle derler: **"Kocası dönme hakkına sahip olacak şekilde boşamamışsa boşanan kadına mesken ve nafaka hakkı yoktur"** Rasûlullah (s.a.v.)'in ashabından bazı ilim adamları ise Ömer ve Abdullah b. Mes'ûd şöyle derler: **"Üç talakla boşanan kadına mesken ve nafaka vardır."**

Sûfyân es Sevrî ve Küfeliler bu kanaattedirler. Bazı ilim adamları ise: **"Mesken var nafaka yoktur"** derler. Mâlik b. Enes, Leys b. Sa'd, Şâfii bu görüştedir.

Şâfii diyor ki: Allah'ın kitabına dayanarak kadına mesken hakkı tanımış olmaktayız. Allah, 65 Talak sûresi 1. ayetinde (...Onları evlerinden çıkarmayın kendileri de çıkmasınlar ve açıkça hayasız davranışlarda bulunmadıkça onlar o evden ayrılmak zorunda bırakılmasın...) Ayette geçen açıkça hayasız davranışlar'ın uzun dilli olmak, kocanın akrabalarını dille rahatsız etmek anlamına geldiğini söylemişlerdir. Peygamber (s.a.v.)'in Kays'ın kızı Fatıma'ya mesken hakkı tanımamasının sebebi; akrabalarını diliyle rahatsız etmesinden dolayıdır.

Şâfii: Kays'ın kızı Fatıma hadisine dayanarak: **"Üç talakla boşanan kadına nafaka yoktur"** demektedirler.

BÖLÜM: 6

➤ NİKAHLANMAYAN KADIN BOŞANMAZ

1181- Amr b. Şuayb (r.a.)'ın babasından ve dedesinden rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Adem oğlunun elinde bulunmayan bir şeyi nezretme (adak), yine elinde olmayan bir köleyi hürriyetine kavuşturmak (azâd) ve nikahlısı olmadığı bir kadını boşama hakkı yoktur."** (Ebû Dâvûd, Talak: 7; İbn Mâce, Talak: 17)

◉ **Tirmizî:** Bu konuda Ali, Muâz b. Cebel, Câbir, İbn Abbâs ve Âişe'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Abdullah b. Ömer hadisi hasen sahihtir. Bu konuda rivâyet edilen en güzel hadis budur. Rasûlullah (s.a.v.)'in ashabından ve başkalarından pek çok ilim adamının görüşü bu hadise göredir.

Aynı şekilde Ali b. ebî Tâlib, İbn Abbâs, Câbir b. Abdullah, Saîd b. Müseyyeb, Hasen, Saîd b. Cübeyr, Ali b. Husayn, Şüreyh, Câbir b. Zeyd ve tabiin döneminden pek çok fukahadan da aynı şekilde rivâyet edilmiştir. Şâfii de aynı görüştedir.

İbn Mes'ûd'tan rivâyet edildiğine göre ülke veya ırkı bildirerek boşanan kadının boşanmış olacağını söylemiştir. İbrahim Nehâî, Şa'bî ve başka ilim adamlarından rivâyet edildiğine göre, şöyle demişlerdir: Boşayan kimse bir müddet belirterek boşarsa o müddet dolunca kadın boşanmış olur. Sûfyân es Sevrî ve Mâlik b. Enes aynı kanaatte olup; **"Bir kimse bir kadını ismiyle belirtir veya bir zaman tayin eder veya filan bölgeden evlenirsem diyerek şart koşarsa ve oradan da evlenirse kadın boşanmış olur"** derler.

İbn'ül Mübarek bu konuda daha şiddetli davranarak; **"Şarta bağlayarak yapacağı işleri yaparsa, o kadın ona haram olur diyemem"** demektedir.

Ahmed der ki: Eğer o erkek o şart koştuğu kadınla evlenirse önceki karısından ayrılmasını emretmem."

İshâk der ki: İbn Mes'ûd'un hadisinden dolayı ülke veya ırkı belirtilerek boşamayı caiz kabul ederim ama onunla evlenirse önceki kadın kendisine haram olur diyemem. İshâk ülke veya ırkı belirtilerek boşama dışında kolaylık tanımıştır.

Abdullah b. Mübarek'den anlatıldığına göre, kendisine şöyle soruldu: Evlenmeyeceğim evlenirsem bu kadın boş olsun diye yemin eden sonra da evlenme arzusu ortaya çıkan bir kimse için fıkıhçıların verdiği ruhsat (izin) den istifade etme imkanı var mıdır? İbn'ül Mübarek dedi ki: Böyle bir durum başına gelmezden önce fıkıhçıların bu görüşünü doğru ve gerçek olarak kabul ediyorsa; uygulamalarını onların sözleriyle yapabilir.

Ama önceden böyle bir görüşten razı olmaz, hoşlanmaz, başına böyle bir durum gelince onların sözleriyle uygulama yapmaya kalkışırsa bu yaptığı işi ben hoş kabul etmem.

BÖLÜM: 7

➤ CARİYENİN TALAKI (ÜÇ DEĞİL) İKİDİR

1182- Âişe (r.anha)'dan rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Cariyenin talakı ikidir iddet bekleme süresi de iki hayz süresi kadardır."** (İbn Mâce, Talak: 30)

◉ Muhammed b. Yahya dedi ki: Ebû Âsım aynı hadisi Muzahir yoluyla bize bildirmiştir.

Tirmizî: Bu konuda Abdullah b. Ömer'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Âişe hadisi garibtir. Bu hadisi merfu olarak sadece Muzahir b. Eslem'in rivâyetiyle biliyoruz. Bu hadisin dışında Muzahir'in başka rivâyet ettiği hadis bilmiyoruz. Rasûlullah (s.a.v.)'in ashabından ve başkalarından ilim adamlarının uygulaması bu hadise göredir. Sûfyân es Sevrî, Şâfii, Ahmed ve İshâk bunlardandır.

BÖLÜM: 8

➤ İÇİNDEN KARISINI BOŞAMAYI GEÇİREN KİMSENİN DURUMU

1183- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Konuşmadıkça ve uygulamaya koymadıkça ümmetimin içinden geçirdiği kötü duygu ve düşüncelerine günah yazmaktan Allah vazgeçmiştir."** (İbn Mâce, Talak: 14)

◉ **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir. İlim adamlarının uygulaması bu hadise göredir. Bir kimse içinden boşamayı geçirir fakat bunu diliyle söylemezse hiçbirşey gerekmez.

BÖLÜM: 9

➤ BOŞAMAK ŞAKASI OLMAYAN ŞEYLERDENDİR

1184- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Üç şey vardır ki ciddisi de ciddi şakası da ciddidir; Nikah, Talak ve Ricat** (kocanın karısına dönmesi)**"** (Ebû Dâvûd, Talak: 9; İbn Mâce, Talak: 13)

◉ **Tirmizî:** Bu hadis hasen garibtir. Rasûlullah (s.a.v.)'in ashabından ve daha başkalarından ilim adamlarının uygulaması bu hadise göredir.

Tirmizî: Abdurrahman b. Edrek, Habib b. Edrek'in oğlu olup Medînelidir. İbn Mâhek ise bana göre Yusuf b. Mâhek'tir.

BÖLÜM: 10

➤ BİR MENFAAT KARŞILIĞINDA KOCANIN KARISINI BOŞAMASI

1185- Rübeyyi' binti Muawiz b. Afrâ (r.anha)'dan rivâyete göre: **"Rasûlullah (s.a.v.) zamanında hulu' olmuştu.** (Bir bedel karşılığında boşanmıştı) **Peygamber (s.a.v.) ona bir hayızlık süre iddet beklemesini emretmişti veya kendisine böylece emredildi."** (Ebû Dâvûd, Talak: 18; Nesâî, Talak: 34)

◉ **Tirmizî:** Bu konuda İbn Abbas'tan da hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Rübeyyi' hadisi sahihtir. Kendisine bir hayız süresi iddet beklemesi emredilmiştir.

1185 a- İbn Abbas (r.a.)'den rivâyete göre: **Sabit b. Kays'ın karısı Rasûlullah (s.a.v.), zamanında kocasından hul yoluyla (bir bedel karşılığında) boşanmıştı. Peygamber (s.a.v) ona bir hayızlık süre iddet beklemesini emretmişti."** (Ebû Dâvûd, Talak: 18; Nesâî, Talak: 34)

◉ **Tirmizî:** Bu hadis hasen garibtir.

İlim adamları hulu' yoluyla boşanan kadının iddet süresinde değişik görüşler ortaya koydular. Rasûlullah (s.a.v.)'in ashabından ve sonraki dönemlerden pek çok ilim adamı hulu' yoluyla boşanan kadının iddet süresi kadardır. Yani üç hayz süresidir. Sûfyân es Sevrî, Küfeliler, Ahmed ve İshâk'ta bu görüştedirler.

Rasûlullah (s.a.v.)'in ashabından ve sonraki dönemlerden bazı ilim adamları ise hul' yoluyla boşananın iddeti bir hayz süresidir. Derler. İshâk diyor ki: Kim bu görüşe uyarsa bu yol ve görüş sağlam bir görüştür.

BÖLÜM: 11

➤ SEBEBSİZ YERE BOŞANMAYI İSTEYEN KADINLAR MÜNAFIKTIR

1186- Sevbân (r.a.)'den rivâyete göre, Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Sebebsiz yere hul' yoluyla boşanma isteyen kadınlar münafıklardır."** (Ebû Dâvûd, Talak: 18; Nesâî, Talak: 34)

◉ **Tirmizî:** Bu hadis bu yönüyle garibtir. Senedi de pek sağlam değildir. Peygamber (s.a.v.)'den şöyle buyurduğu da rivâyet edildi. Herhangi bir kadın geçerli bir sebeb olmaksızın kocasından hul' yoluyla ayrılmayı isterse Cennetin kokusunu koklayamaz.

1187- Sevbân (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Herhangi bir kadın geçerli bir sebep olmaksızın kocasından boşanmak isterse Cennetin kokusu o kadına haramdır."** (Ebû Dâvûd, Talak: 18; İbn Mâce, Talak: 21)

◉ **Tirmizî:** Bu hadis hasendir. Bu hadis aynı zamanda Eyyûb, Ebû Kılâbe, Ebû Esma ve Sevbân'dan da rivâyet edilmiştir.

Bir kısım hadisçiler Eyyûb'tan bu senedle rivâyet etmişler olup merfu olarak rivâyet edilmemiştir.

BÖLÜM: 12

➢ KADINLARA KARŞI İYİ DAVRANMAK

1188- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Kadın kaburga kemiği gibi eğridir onu düzeltmeye kalkışırsan kırarsın. Bulunduğu halde bırakırsan eğriliğine rağmen ondan yararlanırsın."** (Buhârî, Nikah: 80; Müslim, Rada: 18)

◉ **Tirmizî:** Bu konuda Ebû Zerr, Semure ve Âişe'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Ebû Hüreyre hadisi bu şekliyle hasen sahih garibtir, senedi ise sağlamdır.

BÖLÜM: 13

➢ BABA OĞLUNDAN KARISINI BOŞAMASI İSTEYEBİLİR Mİ?

1189- İbn Ömer (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Nikahlım olan sevdiğim bir kadın vardı. Babam o kadından hoşlanmazdı benim boşamamı emretti ben ise kabul etmedim. Durumu Peygamber (s.a.v.)'e aktarınca buyurdular ki: **"Ey Ömer'in oğlu Abdullah karını boşa."** (Ebû Dâvûd, Edep: 120; İbn Mâce, Talak: 36)

◉ **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir. Bu hadisi sadece İbn ebî Zi'bin rivâyetiyle bilmekteyiz.

BÖLÜM: 14

➢ BİR KADIN BAŞKA BİR KADININ BOŞANMASINI İSTEYEBİLİR Mİ?

1190- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Hiçbir kadın kendi din kardeşi olan kadının kocasını elde etmek için onun boşanmasını istemesin."** (Müslim, Büyü: 4)

◉ **Tirmizî:** Bu konuda Ümmü Seleme'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Ebû Hüreyre hadisi hasen sahihtir.

BÖLÜM: 15

➢ AKLÎ DENGESİ OLMAYAN KİMSENİN BOŞAMASI GEÇERSİZDİR

1191- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Her yapılan talak geçerlidir, ancak aklî dengesi yerinde olmayanın yaptığı talak geçersizdir."** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

◉ **Tirmizî:** Bu hadis merfu olarak sadece Âta b. Aclân'ın rivâyetiyle bilmekteyiz. Âta b. Aclan ise hadis bilgilerini kaybetmiş hadis konusunda zayıf birisidir. Peygamber (s.a.v.)'in ashabından ve sonraki dönemlerden ilim adamlarının uygulamaları bu hadise göredir. Akli dengesi yerinde olmayan kimsenin yaptığı talak geçersizdir. Bazen dengeli bazen dengesiz durumu olursa dengeli halindeki talak geçerli olur.

BÖLÜM: 16

➢ BOŞAMAK KAÇ DEFA OLABİLİR?

1192- Âişe (r.anha)'dan rivâyete göre, şöyle demiştir: Boşanma ile ilgili ayetler gelmezden önce bir adam karısını dilediği kadar boşardı iddeti içersinde karısına döndüğü takdirde o kadın onun karısı sayılırdı. Yüz kere veya daha fazla boşasa bile durum değişmezdi. Nihayet bir adam karısına dedi ki: Allah'a yemin ederim ki: Seni öyle bir boşayacağım ki benden uzaklaşıp ayrılık meydana gelmeyecek ve seni ölesiye kadar da karım olarak barındırmayacağım. Kadın: **"Bu nasıl olacak?"** dedi. Adam da dedi ki: Seni boşayacağım iddetin dolmak üzereyken tekrar sana döneceğim.

Bunun üzerine kadın durumu anlatmak üzere Âişe'nin yanına çıktı. Âişe sustu Rasûlullah (s.a.v.) gelince durumu ona bildirdi. Rasûlullah (s.a.v.)'de sustu sonunda 2 Bakara: 229. ayeti indirildi: **"Boşanmak iki defa olabilir. Üçüncüsünde evlilik, ya iyilikle devam eder veya güzel bir şekilde sona erdirilir..."**

Âişe diyor ki: Bundan sonra bütün Müslümanlar geçmişte talak verenler de vermeyenler de bu yeni hükmü uygulamaya başladılar. (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

◉ Ebû Küreyb, Abdullah b. İdris vasıtasıyla Hişâm b. Urve'den babasından mana olarak bu hadisin benzerini bize aktarmış olup hadisin senedinde **"Âişe'den"** dememiştir.

Tirmizî: Bu rivâyet Ya'la b. Şebib'in rivâyetinden daha sahihtir.

BÖLÜM: 17

➤ KOCASI ÖLEN HAMİLE KADININ İDDETİ DOĞUMU YAPINCAYA KADARDIR

1193- Ebûs Senâbil b. Ba'kek (r.a.)'den rivâyete göre, demiştir ki: **"Sübey'a kocasının vefatından sonra yirmi üç veya yirmi beş gün sonra doğum yaptı nifastan temizlenince evlenmeyi arzulandı onun bu durumu hoş karşılanmadı. Peygamber (s.a.v.)'e durup bildirilince şöyle buyurdu: Eğer evlenirse bu onun hakkıdır. İddet bekleme süresi de bitmiştir."** (Nesâî, Talak: 56; İbn Mâce, Talak: 7)

◉ Ahmed b. Meni', Hasan b. Musa vasıtasıyla Şeyban'dan ve Mansur'dan bu hadisin bir benzerini rivâyet etmiştir.

Tirmizî: Bu konuda Ümmü Seleme'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Ebûs Senabil'in hadisi bu şekliyle meşhurdur. Evsed'in Ebûs Senabil'den hadis işittiğini bilmiyoruz. Muhammed'den işittim şöyle diyordu. Ebûs Senabil denilen şahsın Rasûlullah (s.a.v.)'den sonra yaşadığını bilmiyoruz. Peygamber (s.a.v.)'in ashabından ve sonraki dönemlerden pek çok ilim adamlarının uygulaması bu hadise uygundur. Kocası ölen hamile kadının doğum yaptığı an iddet beklemesi gerekmez evlenmesi caizdir. Sûfyân es Sevrî, Şâfii, Ahmed ve İshâk bu görüştedirler. Rasûlullah (s.a.v.)'in ashabından ve sonrakilerden bazı alimler ise vefat iddeti denilen dört ay on gün beklemesi gerekir derler fakat birinci görüş daha sahihtir.

1194- Süleyman b. Yesâr (r.a.)'den rivâyete göre, Ebû Hüreyre, İbn Abbâs ve Ebû Seleme b. Abdurrahman; Kocası vefat eden ve vefatından sonra doğum yapan kadının iddeti konusunu aralarında müzakere ettiler. **İbn Abbâs dedi ki:** O kadının bekleme süresi iki süreden birinin bitmesine kadardır. **Ebû Seleme ise:** Doğumunu yaptığı an evlenmesi helaldir. Der. **Ebû Hüreyre ise:** Ben Ebû Seleme'nin görüşünden yanayım dedi. Sonra Peygamber (s.a.v.)'in hanımlarından Ümmü Seleme'ye bu konudaki görüşünü öğrenmek için haber gönderdiler. Ümmü Seleme dedi ki: Sübey'a el Eslemiyye kocasının vefatından kısa bir süre sonra doğum yaptı bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.)'den bu işin fetvasını sordu Rasûlullah (s.a.v.)'de O'na evlenmesini emretti. (İbn Mâce, Talak: 7; Müslim, Talak: 8)

◉ **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

BÖLÜM: 18

➤ KOCASI ÖLEN KADININ BEKLEME SÜRESİ NE KADARDIR?

1195- Zeyneb (r.anha) dedi ki: Peygamber (s.a.v.)'in hanımı Ümmü Habibe'nin babası Ebû Sûfyân b. Harb vefat ettiğinde Ümmü Habibe'nin yanına girdim sarımtırak rengi olan veya başka bir koku getirterek bir genç kıza sürdü eline bulaşan kokuyu yanaklarına sürdü ve dedi ki: Vallahi güzel kokuya ihtiyacım yok, fakat Rasûlullah (s.a.v.)'den işittim şöyle buyurmuştu: **"Allah'a ve ahiret gününe inanan bir kadının bir ölüye üç günden fazla metem tutması caiz değildir. Ancak kocası için dört ay on gün matem tutabilir ve süslenemez."** (Ebû davud, Talak: 35; İbn Mâce, Talak: 8)

1196- Zeyneb (r.anha) dedi ki: Cahş'ın kızı Zeyneb'in kardeşi öldüğü zaman yanına girmiştim güzel koku getirterek süründü ve şöyle dedi: Vallahi güzel kokuya falan ihtiyacım yok fakat Rasûlullah (s.a.v.)'den işittim **"Allah'a ve ahiret gününe inanan bir kadının herhangi bir ölü için üç geceden fazla yas tutması caiz değildir. Ancak kocası için dört ay on gün yas tutabilir buyurmuşlardı."** (Buhârî, Talak: 46; Müslim, Talak: 8)

1197- Zeyneb (r.anha) diyor ki: Annem Ümmü Seleme'den işittim diyordu ki: Bir kadın, Rasûlullah (s.a.v.)'e geldi ve dedi ki: **"Ey Allah'ın Rasûlü! Kızımın kocası vefat etti kızım da gözlerinden rahatsız oldu onun gözüne sürme çekebilir miyiz? Rasûlullah (s.a.v.) iki veya üç sefer hayır dedi. Her seferinde hayır olamaz buyurdu sonra şöyle devam etti: Vefat, iddeti dört ay on gündür. Oysa sizler cahiliyye zamanında iddeti bir yıl bekler sene sonunda deve tezeği atmak suretiyle bu süreyi doldurdu."** (Müslim, Talak: 8; Buhârî, Talak: 44)

⊙ **Tirmizî:** Bu konuda Füreya binti Mâlik, (ki Ebû Saîd el Hudrî'nin kız kardeşidir.) ve Hafsa binti Ömer'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Zeyneb hadisi hasen sahihtir. Rasûlullah (s.a.v.)'in ashabından ve daha sonraki dönemlerden bir kısım ilim adamlarının uygulaması bu hadise göredir. Yani kocası ölen kadın vefat iddeti süresi olan dört ay on gün içersinde güzel koku ve süslenmekten sakınır. Sûfyân es Sevrî, Mâlik b. Enes, Şâfii, Ahmed ve İshâk'ta bu görüştedirler.

BÖLÜM: 19

➤ ZIHAR YAPAN KİMSE KEFFÂRET ÖDEMEDEN HANIMINA YAKLAŞABİLİR Mİ?

1198- **Zıhar:** Bir erkeğin karısının bir uzvunu annesinin bir uzvuna benzetmesi demektir. (Bkz. Ahzab: 4; Mücadele: 2-4)

Seleme b. Sahr el Beyâzî (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) zıhar yapan kimsenin keffaretini ödemeden hanımıyla cinsel ilişkide bulunması halinde **"Tek bir keffâret yeterlidir"** buyurdular. (İbn Mâce, Talak: 26; Ebû davud, Talak: 16)

⊙ **Tirmizî:** Bu hadis hasen garibtir. İlim adamlarının çoğunluğu bu hadisi uygularlar. Sûfyân es Sevrî, Mâlik, Şâfii, Ahmed ve İshâk bunlardandır. Kimi ilim adamı da keffaretini vermeden önce karısına yaklaşan kimseye iki keffâret gerekir der ki Abdurrahman b. Mehdî böyledir.

1199- İbn Abbâs (r.a.)'den rivâyete göre; Zıhar yaptıktan sonra karısına yakalaşan bir adam Rasûlullah (s.a.v.)'e gelerek; Ey Allah'ın Rasûlü karıma zıhar yaptım ve keffaretini ödemeden ona yaklaşmış bulunmaktayım dedi. Rasûlullah (s.a.v.): **"Allah sana acısın niçin böyle yaptın"** buyurmuş. Adam: Ay ışığında karımın ayak bileziklerinin parlaklığını gördüm ve dayanamadım demiş Rasûlullah (s.a.v.)'de: **"Allah'ın sana emrettiği keffâreti yerine getirmedikçe kadına yaklaşma buyurdu.** (İbn Mâce, Talak: 16)

◉ **Tirmizî:** Bu hadis hasen garib sahihtir.

BÖLÜM: 20

➤ ZIHARIN KEFFÂRETİ NE KADARDIR?

1200- Ebû Seleme ve Muhammed b. Abdirrahman b. Sevbân (r.anhüma)'dan rivâyete göre, Beyaza oğullarından Selman b. Sahr el Ensarî, Ramazan ayı çıkıncaya kadar karısını kendisine Annesinin sırtı gibi kılmıştı. Ramazan'ın yarısı geçince de geceleyin ona yaklaştı. Rasûlullah (s.a.v.) **"Bir köle azâd et"** buyurdu. Selman, Rasûlullah (s.a.v.)'e gelerek durumu ona anlattı: **"Gücüm yetmez bulamam"** dedi. Rasûlullah (s.a.v.): **"Arka arkaya iki ay oruç tut"** buyurdu. Selman: **"Yapamam"** dedi. Rasûlullah (s.a.v.); **"Altmış fakiri doyur"** buyurdu. Selman: **"Gücüm yetmez bulamam"** dedi. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.): **"Ferve b. Amr'a altmış yoksulun yedirilmesi için on beş ve on altı ölçek dolusu bir sepet hurmayı ona ver buyurdu."** (Ebû Dâvûd, Talak: 17; İbn Mâce, Talak: 25)

◉ **Tirmizî:** Bu hadis hasendir. Hadiste ismi geçen sahabeye Selman b. Sahr da denilir. Seleme b. Sahr el Beyâzî'de denilir. Zıhar keffâreti konusunda alimler bu hadisi uygularlar.

BÖLÜM: 21

➤ DÖRT AY VEYA DAHA FAZLA HANIMLARA YAKLAŞMAMAYA YEMİN EDEN KİMSENİN DURUMU

1201- Âişe (r.anha)'dan rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.) hanımlarına dört ay süreyle yaklaşmamaya yemin etmişti (Bal yemeyi veya Mariye'nin yanına yaklaşmayı kendisine haram kılmıştı) sonra haram kıldığı bu şeyi helal kılarak yani yeminini bozarak yemin için keffâret koymuştu."** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

◉ **Tirmizî:** Bu konuda Enes ve Ebû Musa'dan da hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Mesleme b. Alkame'nin, Dâvûd'tan rivâyet ettiği hadisi Ali b. Müshir ve daha başkaları Dâvûd'dan ve Şabî'den mürsel olarak rivâyet etmişlerdir ki bu rivâyette **Mesrûk ve Âişe** yoktur bu rivâyette; Mesleme b. Alkame'nin rivâyetinden daha sahihtir.

İla: Kocanın dört ay ve daha fazla süreyle karısına yaklaşmamaya yemin etmesi demektir.

İlim adamları bu sürenin dört ayı geçmesi durumunda değişik görüşler ileri sürmüşlerdir. Peygamber (s.a.v.)'in ashabından ve daha sonraki dönemlerden bazı ilim adamları şöyle derler: Dört ay geçince durulur ve bakılır koca dilerse karısına döner dilerse boşar. Mâlik b. Enes, Şâfii, Ahmed ve İshâk bu görüştedirler. Peygamber (s.a.v.)'in ashabından ve daha sonraki dönemlerden bazı ilim adamları ise dört ayı geçince bir talak-ı bâin gerçekleşir. Sûfyân es Sevrî ve Küfelilerin görüşü böyledir.

BÖLÜM: 22

➤ KARI VE KOCANIN LANETLEŞMELERİ NASIL OLUR?

1202- Saîd b. Cübeyr (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Mus'ab b. Zübeyr'in valiliği döneminde lanetleşen karı koca birbirinden ayrılır mı diye soruldu nasıl cevap vereceğimi bilemedim. İbn Ömer'e gidip ondan öğrenmek için kalktım yanına varınca yanına girmek için izin istedim, öğle istirahatındadır dendi. Kendisi benim konuşmamı duymuş olacak ki şöyle dedi: **"Cübeyr'in oğlu gir seni önemli bir mesele buraya kadar getirmiştir."**

Bunun üzerine yanına girdim bir kilimi yatak yaptığını gördüm ve Ey Ebû Abdurrahman dedim. Lanetleşen karı koca birbirinden ayrılır mı? Abdullah: Sübhanallah dedi. Evet ayrılır. Bunu ilk önce soran falan oğlu falandır. Rasûlullah (s.a.v.)'e gelerek Ya Rasûlullah (s.a.v.) birimiz karısını zina ederken görse ne yapması gerekir? Konuşsa büyük bir meseleye cevap vermiş olarak susarsa büyük bir mesele hakkında susmuş olarak dedim. Peygamber (s.a.v.) sustu cevap vermedi. O adam daha sonraki günlerde Rasûlullah (s.a.v.)'e gelerek sana sorduğum o konuyla imtihan olunuyorum dedi. Bunun üzerine Allah, Nur sûresinin 6. ayetini indirdi; "Kendi eşlerini zina ile suşlayan fakat kendilerinden başka şâhidleri olmayan kimselere gelince..." ve bu ayetleri tamamladı.

Sonra Rasûlullah (s.a.v.), adamı çağırdı bu ayetleri okudu vaaz ve nasihatte bulundu. Dünya azabının ahiret azabından daha hafif olduğunu bildirdi. Adam **"Hayır"** dedi. Seni hak ile gönderene yemin ederim ki o kadına karşı yalan söylemiyorum. Sonra ikinci olarak kadını çağırdı, vaaz ve nasihatte bulundu. Dünya azabının ahiret azabından daha hafif olduğunu bildirdi. Bunun üzerine kadın: Hayır dedi seni gerçekle gönderen Allah'a yemin ederim ki kocam doğru söylemedi. Bundan sonra Peygamber (s.a.v.) önce erkekten başladı. Erkek kendisinin gerçekten doğru söyleyenlerden olduğuna dair dört kere yemin etti, beşincisinde şayet yalancılardan ise Allah'ın lanetinin kendi üzerine olmasını diledi. Sonra Rasûlullah (s.a.v.) kadına döndü. Kadın erkeğin gerçekten yalancılardan olduğuna dair Allah'a dört defa yemin etti ve beşincisinde şayet o erkek doğru söyleyenlerden ise Allah'ın gazabının kendi üzerine olmasını diledi. Sonra Rasûlullah (s.a.v.) o ikisini ayırdı. (Müslim, Lian: 1; Ebû Dâvûd, Talak: 26)

⦿ **Tirmizî:** Bu konuda Sehl b. Sa'd, İbn Mes'ûd ve Huzeyfe'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: İbn Ömer hadisi hasen sahihtir. İlim adamları bu hadisi uygularlar.

1203- İbn Ömer (r.a.)'den rivâyet edildiğine göre, şöyle demiştir: **"Bir adam karısına lian yaptı. Rasûlullah (s.a.v.)'de onları birbirinden ayırdı, çocuğu da annesine verdi."** (Ebû Dâvûd, Talak: 26; Müslim, Lian: 8)

⦿ **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir. İlim adamlarının uygulamaları bu hadise göredir.

BÖLÜM: 23

➤ KOCASI ÖLEN KADIN İDDETİNİ NEREDE BEKLEMELİ?

1204- Ka'b b. Ucre (r.a.)'den rivâyete göre, Ebû Saîd el Hudrî'nin kızkardeşi Füreya binti Mâlik b. Sinan, Rasûlullah (s.a.v.)'e gelerek Hudre oğulları kabilesinde bulunan ailesine dönmek için izin istediğini kocasının firar eden kölelerin peşinden çıkıp gittiğini ve onlara ulaştığında kendisini öldürdüklerini anlattı ve dedi ki: Rasûlullah (s.a.v.)'den ailemin yanına dönmeyi istedim çünkü kocam bana ne bir oturacak yer nede yiyecek içecek bırakmıştı. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.), evet gidebilirsin buyurdu. Ben de kalktım evime veya mescide kadar varmıştım ki Rasûlullah (s.a.v.) benim çağrılmamı emretti ve şöyle dedi: **"Nasıl demiştin?"** Ben de kocam hakkındaki anlattığımı tekrarladım O'da iddet süresi bitinceye kadar evinde kal buyurdu. Ben de dört ay on gün orada iddetimi bekledim.

Osman (r.a.) halife olduğunda bana bir adam göndererek bunun hükmünü sordu bende haber verdim. O da bu hükme uyarak hüküm verdi. (Ebû Dâvûd, Talak: 42; Nesâî, Talak: 60)

◉ Muhammed b. Beşşâr, Yahya b. Saîd vasıtasıyla Sa'd b. İshâk b. Ka'b b. Ucre'den bu hadisin manaca bir benzerini bize aktarmıştır.

Tirmizî: Bu hadis hasen sahihtir. Peygamber (s.a.v.)'in ashabından ve sonraki dönemlerden pek çok ilim adamının uygulaması bu hadise göredir. **"Kocası ölen kadının iddeti bitinceye kadar kocasının evinden çıkmaması görüşündedirler."** Sûfyân es Sevrî, Şâfii, Ahmed ve İshâk bu görüştedirler.

Rasûlullah (s.a.v.)'in ashabından ve sonraki dönemlerden bazı ilim adamları ise; **"Kocasının evinde geçirmeyi istemese dilediği her yerde iddetini doldurabilir"** derler.

Tirmizî: Birinci görüş daha sahihtir.

12: ALIŞVERİŞ BÖLÜMLERİ

BÖLÜM: 1

➢ HERŞEYDE OLDUĞU GİBİ ALIŞVERİŞTE DE ŞÜPHEDEN UZAK KALMAK

1205- Numân b. Beşîr (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.)'den işittim şöyle buyurdu: **"Helal de açıklanmış haramda açıklanmıştır. Bu ikisinin arasında helalden mi olduğu haramdan mı olduğu belli olmayan insanların pek çoğunun bilmediği şeyler vardır. Her kim bu tür şüpheli şeyleri terk ederse dinini ve ırzını korumuş olur selamete erer. Kim de bunlardan birine girerse harama düşmesi pek yakındır. Yasak bölgenin çevresinde sürüsünü otlatan çobanın sürüsünü o yasak bölgeye kaçırması çok çabuk olur. Dikkat edin her otorite sahibinin bir yasak bölgesi vardır. Dikkat edin her otorite sahibinin bir yasak bölgesi vardır. Dikkat edin Allah'ın yasak bölgesi de haram kıldığı şeyler vardır."** (Buhârî, İman: 39; Müslim, Müsakat: 20)

◉ Hennâd; Vekî' vasıtasıyla Zekeriyya b. ebî Zaide'den, Şabî'den, Numân b. Beşîr'den mana olarak bu hadisin bir benzerini bize aktarmıştır.

Tirmizî: Bu hadis hasen sahihtir. Bu hadisi Şabî vasıtasıyla pek çok kişi Numân b. Beşîr'den bize rivâyet etmişlerdir.

BÖLÜM: 2

➢ FAİZLE UĞRAŞANLARA ALLAHIN LANETİ VARDIR

1206- İbn Mes'ûd (r.a.)'den rivâyete göre: "Rasûlullah (s.a.v.), faiz yiyene ve yedirene faizli muamelelerin şâhidlerine ve katibine lanet etmiştir." (Ebû Dâvûd, Büyü: 4)

◉ **Tirmizî:** Bu konuda Ömer, Ali, Câbir ve Ebû Cuhayfe'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Abdullah b. Mes'ûd hadisi hasen sahihtir.

BÖLÜM: 3

➢ HERŞEYDE VE ALIŞVERİŞTE YALANCILIK VE YALAN ŞÂHİDLİĞİN KÖTÜLÜĞÜ

1207- Enes (r.a.)'den rivâyet edildiğine göre Rasûlullah (s.a.v.) büyük günahlardan bir kaçını sayarak şöyle buyurdu: **"Allah'a ortak tanımak, anne babaya asi olmak, adam öldürmek ve yalan söyleyip yalan şâhidliği yapmak."** (Buhârî, Şehâdât: 4; Müslim, İman: 38)

◉ Bu konuda Ebû Bekre, Eymen b. Hureym ve İbn Ömer'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Enes hadisi hasen sahih garibtir.

BÖLÜM: 4

➢ DÜRÜST TİCARET YAPANLARA RASÛLULLAH (S.A.V.)'İN TAVSİYESİ

1208- Kays b. Garaze (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.) yanımıza geldi bize simsarlar denilirdi. Bize daha güzel bir isim vererek; Ey Tüccarlar topluluğu! Şüphesiz şeytan ve günah, alışverişte daima bulunurlar siz alışverişlerinize sadaka karıştırmak suretiyle temizleyin."** (Ebû Dâvûd, Büyü: 1; Nesâî, Eymân: 22)

◉ **Tirmizî:** Bu konuda Berâ b. Âzib ve Rifâa'dan da hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Kays b. Gazare hadisi hasen sahihtir. Bu hadisi Mansur, A'meş, Habib b. ebî Sabit ve pek çok kimse Ebû Vâil'den ve Kays b. ebî Garaze'den rivâyet etmişlerdir. Kays'ın bu hadisten başka Rasûlullah (s.a.v.)'den hadis rivâyet ettiğini bilmiyoruz.

Hennâd, Ebû Muaviye yoluyla A'meş'den, Şakîk b. Seleme'den (Ebû Vâil) Kays b. ebî Garaze'den mana olarak bu hadisin benzerini rivâyet etmişlerdir.

Bu konuda Berâ b. Âzib ve Rifâa'dan da hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Bu hadis sahihtir.

1209- Ebû Saîd (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Dürüst ve güvenilir tüccar; Peygamberler ve peygamberleri tasdik eden doğru kimseler ve şehîdlerle beraberdir."** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

◉ **Tirmizî:** Bu hadis hasendir, sadece bu şekliyle bilinir. Sûfyân es Sevrî'nin, Ebû Hamza'dan rivâyetiyle...

Ebû Hamza'nın ismi Abdullah b. Câbir olup Basralı bir hadis bilginidir.

Süveyd İbn'ül Mübarek vasıtasıyla Sûfyân es Sevrî'den, Ebû Hamza'dan bu senetle benzeri bir hadis rivâyet etmiştir.

1210- Rifâa (r.a.)'ın babasından ve dedesinden naklettiğine göre; kendisi Rasûlullah (s.a.v.) ile birlikte namazgaha çıkmıştı ki: Bazı insanların alışveriş yaptıklarını gördü ve onlara şöyle seslendi: **"Ey tüccarlar topluluğu"** onlarda Rasûlullah (s.a.v.)'e icabet ederek boyunlarını doğrultarak gözlerini ona çevirdiler. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Tüccarlar kıyamet gününde günahkar ve rezil bir vaziyette diriltileceklerdir. Ancak yolunu kitabla bulup günahlardan sakınanlar, yemininde durup iyilik yapanlar ve dürüst olanlar bunun dışındadır."** (İbn Mâce, Ticarat: 3; Ebû Dâvûd, Büyü': 1)

Tirmizî: Bu hadis hasen sahihtir.

İsmail b. Ubeyd b. Rifâa'ya, İsmail b. Ubeydullah b. Rifâa'da denilir.

BÖLÜM: 5

➤ TİCARETİNİ YALAN YEMİNLE YAPANIN DURUMU

1211- Ebû Zerr (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Üç gurup insan vardır ki kıyamet günü Allah onların yüzüne bakmayacak onları günahlarından temize çıkarmayacak ve onlara acıklı azabını tattıracaktır. Biz de kimdir bu zarar ve ziyan da olanlar Ey Allah'ın Rasûlü! Dedik. Şöyle buyurdular: 1- Yaptığı iyiliği başa kalkan, 2- Kibir ve gururluluk için elbisesini yerlerde sürüyen kimse, 3- Ticari eşyasını yalan yeminle satıp tüketen kimse."** (Müslim, İman: 46)

◉ **Tirmizî:** Bu konuda İbn Mes'ûd, Ebû Hüreyre, Ebû Umâme b. Sa'lebe, Imrân b. Husayn ve Ma'kıl b. Yesâr'dan da hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Ebû Zerr hadisi hasen sahihtir.

BÖLÜM: 6

➤ TİCARET İÇİN ERKEN KALKIP İŞE BAŞLAMAK

1212- Sahr el Gâmidî (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Allah'ım ümmetimin gündüzün ilk vaktinde yaptıkları işleri bereketli kıl."** Sahr diyor ki: **"Rasûlullah (s.a.v.)**

bir askerî birlik ve orduyu savaşa göndereceğinde sabahın ilk ve erken vakitlerinde gönderirdi." Râvî diyor ki: Sahr ticaretle meşgul birisiydi, ticaretini sabah erken saatlerinde çıkmak ve göndermek şeklinde yapardı bunun için zengin olup malı çoğaldı. (Ebû Dâvûd, Cihad: 78; İbn Mâce, Ticarat: 41)

◉ **Tirmizî:** Bu konuda Ali, İbn Mes'ûd, Büreyde, Enes, İbn Ömer, İbn Abbâs ve Câbir'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Sahr el Gâmidî'nin hadisi hasendir. Sahr el Gâmidî'nin bu hadisten başka rivâyet ettiği bir hadis bilmiyoruz. Sûfyân es Sevrî, Şu'be'den, Ya'la b. Âta'dan bu hadisi rivâyet etmiştir.

BÖLÜM: 7

➤ GIDA MADDESİ VE ZORUNLU İHTİYAÇLAR VERESİYE ALINABİLİR Mİ?

1213- Âişe (r.anha)'dan rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.)'in iki tane kalın kumaştan elbisesi vardı, oturduğu zaman terlerdi ve bu iki elbise onun sırtında ağırlık yapardı. Derken falan Yahudi'nin Şamdan kumaşları gelmişti. Bende dedim ki: O Yahudi'ye birisini gönderip veresiye elbise satın alsan dedim. Elbise almak üzere adam gönderilen, Yahudi: **"Muhammed'in maksadını biliyorum, o benim malımı ve paralarımı dolandırmak istiyor"** dedi. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"O Yahudi yalan söyledi çünkü benim Allah'a karşı daha fazla sorumluluk bilinci içinde olduğumu ve emanete en çok riayet eden olduğumu çok iyi biliyor."** (Nesâî, Büyû: 70)

◉ **Tirmizî:** Bu konuda İbn Abbâs, Enes ve Esma binti Yezîd'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Âişe hadisi hasen garib sahihtir. Şu'be bu hadisi Umâra b. ebî Hafsa'dan rivâyet etmiştir.

Muhammed b. Firas el Basrî'den işittim şöyle diyordu: Ebû Dâvûd et Tayalisî'den işittim şöyle diyordu: Bir gün Şu'be'ye bu hadis soruldu oda dedi ki: Haremî b. Umare b. ebî Hafsa'ya kalkıp onun başından öpmedikçe size bu hadisi aktarmayacağım. Haremî de o anda o cemaatin arasında idi.

Tirmizî: Bu hadis çok hoşuna gitmiş olacak ki böyle yaptı.

1214- İbn Abbâs (r.a.)'den rivâyet edildiğine göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.) vefat etti, O'nun zırhı ailesi için aldığı yirmi ölçek arpa karşılığında rehin edilmişti."** (Nesâî, Büyû: 83; İbn Mâce, Rühün: 1)

◉ **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

1215- Enes (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.)'e bir gün arpa ekmeğiyle biraz bozulmuş iç yağı taşımıştım. Onun zırhı ailesi için aldığı yirmi ölçek arpa karşılında bir Yahudi'nin yanında rehin edilmişti. Bir gün Rasûlullah (s.a.v.)'in şöyle dediğini işitmiştim: **"Muhammed'in ev halkı yanında ne bir ölçek hurma ne de bir ölçek hububatla akşamladı ve gerçekten o günlerde Peygamber (s.a.v.)'in yanında dokuz hanımı bulunuyordu."** (Buhârî, Büyû: 14)

◉ **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

BÖLÜM: 8

➤ ALIŞVERİŞTE ŞARTLARIN YAZIYLA TESBİT EDİLMESİ

1216- Abdulmecid b. Vehb (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Adda' b. Hâlid b. Hevze bana dedi ki: Rasûlullah (s.a.v.)'in benim için yazdırdığı bir vesikayı sana okuyayım mı? Bende evet dedim bunun üzerine şu vesikayı çıkardı: **"Bu belge Adda b. Hâlid b. Hevze'nin Muhammed (s.a.v.)'den bir köle veya cariye satın alması üzerine yazılmıştır; O köle veya cariyede hastalık, ayıp, kaçmak, hile, zina ve hırsızlık yoktur. Bu sözleşme bir Müslüman'ın diğer Müslüman'la alışverişidir."** (Buhârî, Büyû: 19; İbn Mâce, Ticarat: 47)

◉ **Tirmizî:** Bu hadis hasen garibtir. Bu hadisi sadece Abbâd b. Leys'in rivâyetiyle bilmekteyiz. Hadisçilerden pek çok kişi bu hadisi ondan rivâyet ettiler.

BÖLÜM: 9

➤ ÖLÇÜ VE TARTI ALETLERİ YÜZÜNDEN HELAK OLANLAR

1217- İbn Abbâs (r.a.)'den rivâyet edildiğine göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) ölçü ve tartı aletleri kullanarak iş yapan kimselere şöyle buyurdu: **"Siz doğru kullandığınızda Cenneti kazanırsınız, sahtekarlık yaptığınızda Cehenneme düşeceğniz iki durumla iş başındasınız, sizden önce geçen toplumlar bu konuda helak olanlardan oldular."** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

◉ **Tirmizî:** Bu hadisi merfu olarak sadece Hüseyin b. Kays'ın rivâyetiyle bilmekteyiz. Hüseyin b. Kays'ın hadiste zayıf olduğu söylenir. Aynı hadis sahih bir senetle mevkuf olarak İbn Abbâs'tan da rivâyet edilmiştir.

BÖLÜM: 10

➤ AÇIK ARTIRMA ŞEKLİNDE SATIŞ MÜMKÜN MÜDÜR?

1218- Enes b. Mâlik (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.), yoksul bir kimsenin bir parça çulunu ve su kabını satıp o kimseye yiyecek parası ve sermaye yapmak istedi ve: **"Bu çulu ve bardağı kim satın alır"** dedi. Bir adam: **"Onun ikisini bir dirheme ben aldım"** dedi. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.): **"Bir dirhemden fazla veren var mı? Bir dirhemden fazla veren var mı?"** buyurdu. Bir adam: **"İki dirhem verince onları ona sattı."** (Nesâî, Büyû: 22; Buhârî, Büyû': 59)

◉ **Tirmizî:** Bu hadis hasendir. Bu hadisi sadece Ahdar b. Aclan'ın rivâyetiyle bilmekteyiz. Enes'den hadis rivâyet eden Abdullah el Hanefî, Ebû Bekir el Hanefî'dir. Bazı ilim adamlarının uygulaması bu hadise göre olup miras ve ganimet mallarının açık artırma yoluyla satılmasında bir sakınca görmezler. Mu'temir b. Süleyman ve hadisçilerin büyüklerinden pek çok kimse bu hadisi bu hadisi Ahdar b. Aclan'dan rivâyet etmişlerdir.

BÖLÜM: 11

➤ MÜDEBBER (HÜRRİYETE KAVUŞMASI EFENDİSİNİN ÖLÜMÜNE BAĞLANAN) KİMSENİN, SATILMASI

1219- Câbir (r.a.)'den rivâyete göre: **"Ensâr'dan bir adam kölesinin hürriyetine kavuşmasını kendi ölümüne bağlamıştı. Ensarî adam öldü. O köleden başka bir malda bırakmamıştı. Rasûlullah (s.a.v.) o köleyi sattı. Nuaym b. Abdullah b. en Nahham o köleyi satın aldı. Câbir diyor ki: Bu köle**

kıbtî soyundan olup İbn Zübeyr'in vali oluşunun birinci senesinde vefat etti." (Buhârî, Keffaratül Eyman: 7; Müslim, Eyman: 13)

◉ **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir. Câbir b. Abdullah'tan değişik şekillerde de rivâyet edilmiştir. Rasûlullah (s.a.v.)'in ashabından ve daha başka dönemlerden bazı ilim adamlarının uygulaması bu hadisle olup müdebber kölenin satılmasında bir sakınca görmezler. Şâfii, Ahmed ve İshâk bu görüştedirler. Yine Rasûlullah (s.a.v.)'in ashabından ve daha başka dönemlerden bazı ilim adamları ise müdebber kölenin satılmasını hoş karşılamazlar. Sûfyân es Sevrî, Mâlik ve Evzâî bu kanaattedir.

BÖLÜM: 12

➢ PAZARA GELMEDEN SATILIK EŞYAYI DIŞARDA KARŞILAMAK

1220- İbn Mes'ûd (r.a.)'den rivâyete göre, **"Peygamber (s.a.v.), satılık eşyayı pazar yerine gelmeden karşılayıp satın almayı yasaklamıştır."** (Buhârî, Büyü: 68; Müslim, Büyü: 5)

◉ **Tirmizî:** Bu konuda Ali, İbn Abbâs, Ebû Hüreyre, Ebû Saîd, İbn Ömer ve Rasûlullah (s.a.v.)'in ashabından bir başka kimselerden de hadis rivâyet edilmiştir.

1221- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre: **"Peygamber (s.a.v.), pazara getirilmekte olan malları karşılayıp satın almaya yasak getirdi. Kim bu şekilde bir alışveriş yaparsa mal sahibi pazara geldiğinde satıp satmamakta serbesttir."** (Müslim, Büyü: 5; Ebû Dâvûd, Büyü: 43)

◉ **Tirmizî:** Bu hadis Eyyûb'un rivâyeti olarak hasen garibtir. İbn Mes'ûd'un hadisi ise hasen sahihtir. İlim adamları satılık eşyayı pazara gelmeden yolda karşılayıp satın almayı hoş görmemişlerdir. Çünkü bu davranış bir tür hile ve aldatmadır. Şâfii ve diğer arkadaşlarımız bu görüştedirler.

BÖLÜM: 13

➢ ŞEHİRLİ KÖYLÜNÜN MALINI SATIN ALMAKSIZIN SATAMAZ

1222- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: (Kuteybe bu hadisi merfu olarak aktarmıştır.) **"Şehirli yabancı köylü için satın almaksızın satamaz."** (Buhârî, Büyü: 68; Müslim, Büyü: 5)

◉ **Tirmizî:** Bu konuda Talha, Câbir, Enes, İbn Abbâs, Hakîm, İbn ebî Yezîd vasıtasıyla babasından ve Kesîr b. Abdullah'ın dedesi Amr b. Avf el Müzenî ve Rasûlullah (s.a.v.)'in ashabından da bir şahıs tarafından hadis rivâyet edilmiştir.

1223- Câbir (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Şehirli şehir dışından gelenlerin mallarını onlar adına satıp simsarlık yapmasınlar insanları yapacakları alışverişlerde serbest bırakın Allah onları birbirlerinden rızıklandırır."** (Müslim, Büyü: 6; Ebû Dâvûd, Büyü: 45)

◉ **Tirmizî:** Ebû Hüreyre hadisi hasen sahihtir. Bu konudaki Câbir hadiside aynı şekilde hasen sahihtir. Rasûlullah (s.a.v.)'in ashabından ve diğer dönemlerden bazı ilim adamların uygulaması bu hadise göredir. Yani şehirlinin şehir dışından gelenin malını satmasını hoş görmezler. Fakat şehirli şehir dışından gelenden mal satın alabilir.

Şâfii der ki: Şehirlinin taşralı adına onun malını satması mekruhtur eğer satarsa bu alışveriş caizdir.

BÖLÜM: 14

➢ MUHAKALE VE MÜZABENE ŞEKLİNDEKİ ALIŞVERİŞİN YASAKLIĞI

1224- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.), muhakale ve müzabene şeklindeki alışverişi yasaklamıştır."** (Müslim, Büyû: 16; Buhârî, Büyû': 82)

⊙ **Tirmizî:** Bu konuda İbn Ömer, İbn Abbâs, Zeyd b. Sabit, Sa'd, Câbir, Rafi' b. Hadîç ve Ebû Saîd'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Ebû Hüreyre hadisi hasen sahihtir.

Muhakale: Başağındaki ekini buğday karşılığı satmaktır.

Müzabene: Hurma ağacındaki meyveyi kuru hurma karşılığında satmaktır. İlim adamlarının uygulamaları bu hadise göre olup bu tür alışverişleri hoş görmezler.

1225- Abdullah b. Yezîd (r.a.)'den rivâyet edilmiştir. Zeyd ebû Ayyaş; kabuklu arpanın kabuksuz arpa ile değiştirilmesinin hükmünü Sa'd'a sordu Sa'd: Hangisi daha değerlidir. Dedi. Zeyd: Kabuklu arpa deyince Sa'd: Bu tür alışverişi yasakladı.

Sa'd diyor ki: Rasûlullah (s.a.v.)'den işittim yaş hurma karşılığında kuru hurma almanın hükmü kendisine sorulduğunda etrafındakilere **"Yaş hurma kuruduğunda eksilir mi?"** Onlar da **"Evet"** deyince; bu tür alışverişi yasakladı. (Ebû Dâvûd, Büyû: 18; Nesâî, Büyû: 28)

⊙ Hennâd, Vekî' yoluyla Mâlik'den, Abdullah b. Yezîd'den, Zeyd ebî Ayyaş'tan: **"Sa'de sorduk..."** diyerek geçen hadisin benzerini bize aktarmıştır.

Tirmizî: Bu hadis hasen sahihtir. Şâfii de dahil olmak üzere ilim adamlarının uygulamaları bu hadise göredir.

BÖLÜM: 15

➢ MEYVELERİN OLGUNLAŞMADAN SATILMASI

1226- İbn Ömer (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.); **"Olgunlaştığı belli oluncaya kadar hurmanın ağacında satılmasını yasakladı."** (Müslim, Büyû: 13; Ebû Dâvûd, Büyû: 22)

1227- Aynı senedle rivâyet edilmiştir. Rasûlullah (s.a.v.): Başaklı ürünlerin başağı olgunlaşmadan ve tabii afetlerden kurtulmadan satışını yasakladı. Hem alıcıyı hem satıcıyı... (Müslim, Büyû: 13; Ebû Dâvûd, Büyû: 22)

⊙ **Tirmizî:** Bu konuda Enes, Âişe, Ebû Hüreyre, İbn Abbâs, Câbir, Ebû Saîd ve Zeyd b. Sabit'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: İbn Ömer hadisi hasen sahihtir. Rasûlullah (s.a.v.)'in ashabından ve daha sonraki dönemlerden ilim adamlarının uygulaması bu hadise göredir. Olgunlaşmayan mahsüllerin satışını hoş görmezler. Şâfii, Ahmed ve İshâk ta bu görüştedir.

1228- Enes (r.a.)'den rivâyet edilmiştir. Rasûlullah (s.a.v.): **"Üzümü ve hububatı olgunlaşmadan satmayı yasakladı."** (Ebû Dâvûd, Büyû: 22; Müslim, Büyû': 13)

⊙ **Tirmizî:** Bu hadis hasen garibtir. Merfu olarak sadece Hammad b. Seleme rivâyetiyle bilmekteyiz.

BÖLÜM: 16

➢ HAYVANLARIN DÖLLERİNİN SATILMASININ YASAKLIĞI

1229- İbn Ömer (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.): **"Gebe hayvanların gebeliğinin satışını veya bu gebeliği bağlı olacak vade de başka bir şeyin satışını yasaklamıştır."** (Buhârî, Büyü: 61; Müslim, Büyü: 3)

◉ **Tirmizî:** Bu konuda Abdullah b. Abbâs ve Ebû Saîd el Hudrî'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: İbn Ömer hadisi hasen sahihtir. İlim adamlarının uygulamaları bu hadise göredir.

Habelül Habele: Doğacak yavrunun doğuracağı yavrudur. İlim adamlarınca bu alışveriş hükümsüzdür, bu alışveriş aldatma cinsi alışverişlerdendir.

Şu'be bu hadisi Eyyûb'den, Saîd b. Cübeyr'den ve İbn Abbâs'tan rivâyet etmiştir. Abdulvehhab es Sekafî ve başkaları ise Eyyûb'den, Saîd b. Cübeyr'den, Nafi'den, İbn Ömer'den rivâyet etmişlerdir ki bu rivâyet daha sahihtir.

BÖLÜM: 17

➢ MEÇHUL VE ALDATMA TÜRÜ ŞEYLERİN SATIŞININ YASAK OLUŞU

1230- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.) meçhul ve aldatma olan satışlarla taş atımıyla gerçekleşen her tür satışı yasakladı."** (Müslim, Büyü: 2; Ebû Dâvûd, Büyü: 24)

◉ **Tirmizî:** Bu konuda İbn Ömer, İbn Abbâs, Ebû Saîd ve Enes'den de hadis rivâyet edilmiştir.

◉ **Tirmizî:** Ebû Hüreyre hadisi hasen sahihtir. İlim adamlarının uygulaması bu hadise göre olup her türlü aldatma bulunan satışın yapılmasını hoş görmezler.

Şâfii der ki: Sudaki balığın, kaçıp kaybolmuş kölenin, havadaki kuşun ve benzeri satışlar aldatmaca olan ve sonu meçhul olan satış çeşitlerdendir.

Taş atımıyla gerçekleşen satış: Satıcının müşteriye taşı sana doğru attığım an aramızdaki alışveriş gerçekleşmiştir demekle yapılan satış şeklidir. Bu şekil aynen münabeze denilen alışverişe benzer ki cahiliye döneminin alışveriş çeşitlerindendir.

Münabeze: Müşteri ve satıcı alıp satacakları malların nasıl ve nekadar olduğunu bilmeden bakıp görmeden alışveriş yapmalarıdır.

BÖLÜM: 18

➢ BİR SATIŞTA İKİ SATIŞIN YASAK OLUŞU

1231- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.) bir satışta iki satış muamelesini yasaklamıştır."** (Nesâî, Büyü: 73)

◉ **Tirmizî:** Bu konuda Abdullah b. Amr, İbn Ömer ve İbn Mes'ûd'tan da hadis rivâyet edilmiştir.

◉ **Tirmizî:** Ebû Hüreyre hadisi hasen sahihtir. İlim adamlarının uygulaması bu hadise göredir. Bazı ilim adamları: **"Bir satışta iki satış muamelesi"** konusunu şöyle açıklıyorlar. Satıcı alıcıya bu elbiseyi sana peşin on, vadeli yirmi liraya satarım der ve bu iki tekliften biri üzerinde anlaşmaya varmaksızın alıcı ve satıcının birbirinden ayrılmasıyla gerçekleşen alışveriş şeklidir.

Eğer iki satıştan biri üzerinde anlaşmaya varırlarsa bu alışverişte bir sakınca yoktur.

Şâfii diyor ki: Peygamber (s.a.v.)'in yasakladığı bir satışta iki satışın manası şudur: Satıcının evimi şu fiyata sana satarım köleni bu fiyatla bana satarsan gibi veya kölen benim mülküm olduğunda evim de senin mülkün olsun demek gibi. Bu tür alışverişler malın değer ve kıymeti tespit edilmemiş meçhul alışverişler durumundadır.

BÖLÜM: 19

➤ ELE GEÇİRİLMEMİŞ MALIN SATIŞININ YASAK OLUŞU

1232- Hakîm b. Hızâm (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.)'e geldim ve: **"Bana bazen müşteri gelir, elimde olmayan bir malı benden ister bende başkalarından satın alır satarım bu alışveriş doğru mudur?** Diye sordum. Buyurdular ki: **"Alışveriş anında elinde bulunmayan malı satma."** (Müslim, Büyü': 8; İbn Mâce, Ticarat: 37)

1233- Hakîm b. Hızâm (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.), yanımda olmayan bir malı satmayı bana yasakladı."** (Müslim, Büyü: 8; İbn Mâce, Ticarât: 37)

◉ **Tirmizî:** Bu hadis hasendir.

İshâk b. Mansur diyor ki: Ahmed b. Hanbel'e sordum; **"Selef ve Bey'** satışından yasaklama ne demektir? Dedi ki: Müşteri konumundaki kimseye borç para verip sonra ona değerinden yüksek fiyatla mal satmak demektir. Veya bir mal karşılığında borç verip sonra bu borcu ödeyemez isen o mal benim olacaktır. Demek gibi. İshâk'ta aynı şekilde düşünmektedir.

Ahmed b. Hanbele; Zararını tazmin etmediğin malın satışı nasıldır? Diye sordum. Dedi ki: Elde olmayan malın satılmaması sadece gıda maddesi için geçerlidir.

İshâk'ta diyor ki: Ölçü ve tartıya giren her şey Ahmed b. Hanbel'in dediği gibidir.

Ahmed diyor ki: Satıcı dikiş ve diğer işleri bana ait olmak üzere bu kumaşı sana satıyorum derse bu da **"Bir satışta iki satış"** demektir. Dikişi bana ait olmak üzere bu kumaşı sattım derse bir sakınca yoktur veya dikişi dışında diğer yapılacak işleri bana ait olmak üzere satıyorum derse bunda da sakınca yoktur. Bunlar tek şart yerine geçer ve bir şatışta iki satış modeline uymaz. İshâk'ta aynı görüştedir.

1234- Amr b. Şuayb (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Babam babasından aktararak Abdullah b. Amr'ın şu hadisini aktarmışlardır: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Selef ve Bey' türü satış, bir alışverişte iki alışveriş, zararı tazmin edilmeyen mal ve kişinin yanında olmayan malı satması helal değildir."** (Ebû Dâvûd, Büyü: 68; Nesâî, Büyü: 60)

◉ **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

Tirmizî: Hakîm b. Hızâm hadisi hasen sahih olup değişik şekillerde de rivâyet edilmiştir. Eyyûb es Sahtiyanî ve Ebû Bişr, Yusuf b. Mâhek'den ve Hakîm b. Hızâm'dan rivâyet etmişlerdir.

Tirmizî: Bu hadisi Avf', Hişâm b. Hassân'dan, İbn Sirin'den, Hakîm b. Hızâm'dan rivâyet etmişlerdir ve bu hadis mürseldir. İbn Sirin bu hadisi Eyyûb es Sahtiyanî'den, Yusuf b. Mâhek'den ve Hakîm b. Hızâm'dan rivâyet etmiştir.

1235- Hakîm ibn Hızâm (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.), yanımda olmayan bir malı satmaktan beni yasakladı."** (Ebû Dâvûd, Büyü: 68; Nesâî, Büyü: 60)

◉ **Tirmizî:** Vekî bu hadisi Yezîd b. İbrahim'den, İbn Sirîn'den, Eyyûb'tan, Hakîm b. Hızâm'dan rivâyet etmiş olup bu rivâyetinde **Yusuf b. Mâhek'i"** zikretmemiştir.

Abdussamedin rivâyeti daha sahihtir.

Yahya b. ebî Kesir de bu hadisi Ya'la b. Hakîm'den, Yusuf b. Mâhek'den, Abdullah b. İsmet'ten, Hakîm b. Hızâm'dan rivâyet etmiştir. İlim adamlarının çoğunluğunun uygulaması bu hadise göre olup bir kimsenin yanında olmayan malı satmasını hoş görmezler.

BÖLÜM: 20

➤ VELA HAKKINI SATMAK VE HİBE ETMENİN YASAKLIĞI

1236- İbn Ömer (r.a.)'den rivâyete göre: **"Rasûlullah (s.a.v.), Vela hakkını satmak ve hibe etmeyi yasakladı."** (Buhârî, Feraiz: 18; Müslim, Itk: 2)

Vela hakkı:*Hürriyetine kavuşturulan kölenin efendisiyle olan münasebeti ve aralarındaki haklardır. Bu haklar devredilemez satılamaz.*

◉ **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir. Bu hadisi sadece Abdullah b. Dinar'ın, İbn Ömer'den yaptığı rivâyetiyle biliyoruz. İlim adamlarının uygulaması bu hadise göredir.

Yahya b. Süleym bu hadisi Ubeydullah b. Ömer'den, Nafi'den, İbn Ömer'den: **"Peygamber (s.a.v.), vela' hakkını satmayı ve hibe etmeyi yasakladı."** Şeklinde rivâyet etmektedir. Bu rivâyette bir yanılgı vardır. Yahya b. Süleym bu konuda yanılmıştır.

Abdulvehhab es Sekafî, Abdullah b. Numeyr ve pek çok kimse bu hadisi Abdullah b. Ömer'den, Abdullah b. Dinar'dan ve İbn Ömer'den rivâyet etmişlerdir ki bu rivâyet; Yahya b. Süleym'in rivâyetinden daha sahihtir.

BÖLÜM: 21

➤ HAYVANI HAYVANLA VERESİYE SATMAK YASAKTIR

1237- Semure (r.a.)'den rivâyete göre, **"Peygamber (s.a.v.) bir hayvanı bir hayvan karşılığında veresiye olarak satmayı yasakladı."** (Ebû Dâvûd, Büyü: 15; Nesâî, Büyü': 65)

Yani bugün bir hayvan verip birkaç ay sonra karşılığında bir hayvan almak şartıyla yapılacak alışveriş çeşidi.

◉ **Tirmizî:** Semure hadisi hasen sahihtir. Hasan'ın Semure'den hadis işittiği bir gerçektir. Ali b. el Medînî ve başka hadisçiler de böyle söylemektedirler. Rasûlullah (s.a.v.)'in ashabından ve daha sonraki dönemlerden pek çok ilim adamının uygulaması bu hadise göredir. Bir hayvanı peşin verip birkaç ay sonra başka bir hayvanı onun yerine almayı caiz görmezler. Sûfyân es Sevrî, Küfeliler ve Ahmed aynı görüştedir.

Bazı ilim adamları ise bu tür bir alışverişe izin verirler. Şâfii ve İshâk gibi.

1238- Câbir (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Bir hayvanı iki hayvan karşılığında veresiye alıp satmak doğru değildir ama peşin olarak alım satımında bir sakınca yoktur."** (Ebû Dâvûd, Büyü: 15; Nesâî, Büyü': 65)

◉ **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

BÖLÜM: 22

➤ BİR KÖLE, İKİ KÖLE KARŞILIĞINDA SATIN ALINABİLİR Mİ?

1239- Câbir (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Bir köle hicret konusunda Rasûlullah (s.a.v.)'e biat etti yani otoritesini kabul etti. Rasûlullah (s.a.v.), onun köle olduğunu bilmiyordu. Derken o kölenin efendisi gelerek onu geri almak istedi. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.) onu bana sat dedi ve iki siyah köle karşılığında onu satın aldı. Bu olaydan sonra Rasûlullah (s.a.v.) köle olup olmadığını sormadan kimseden biat almadı."** (Müslim, Müsakat: 23; Nesâî, Büyü: 66)

◉ **Tirmizî:** Bu konuda Enes'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Câbir hadisi hasen sahihtir. İlim adamlarının uygulamaları bu hadise göre olup bir kölenin anında iki köle karşılığında peşin satılmasında bir sakınca görmezler, veresiye olursa bu konuda farklı görüşler vardır.

BÖLÜM: 23

➢ BUĞDAYIN BUĞDAY KARŞILIĞINDA FAZLALIK OLMAKSIZIN SATILMASI

1240- Ubâde b. Sâmit (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Altın, altın karşılığında misli misline, gümüş, gümüş karşılığında yine misli misline, buğday, buğday karşılığında misli misline, hurma, hurma karşılığında yine misli misline, tuz, tuz karşılında misli misline, arpa, arpa karşılığında misli misline yani ölçek ve tartı birimi olarak denk olmak şartıyla değiştirilir. Kim fazla verir ve fazla alırsa faizcilik yapmış olur. Altını gümüş karşılığında peşin olarak istediğiniz gibi satın yine buğdayı hurma karşılığında peşin olarak dilediğiniz gibi satın yine arpayı hurma karşılığında peşin olarak dilediğiniz gibi** (Yani karşılıklı ölçü ve fiyat anlaşmasıyla) **alıp satabilirsiniz."** (Müslim, Müsakat: 15; İbn Mâce, Ticarat: 50)

◉ **Tirmizî:** Bu konuda Ebû Saîd, Ebû Hüreyre, Bilâl ve Enes'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Ubâde hadisi hasen sahihtir. Bazıları bu hadisi aynı senetle Hâlid'den rivâyet edip şöyle demişlerdir: **"Buğdayı arpa karşılığında dilediğiniz şekilde** (yani ölçü ve fiyatta anlaşarak) **satın"** ilavesini yapmışlardır.

Bazıları da bu hadisi Hâlid'den, Ebû Kılâbe'den, Ebûl Eş'as'tan ve Ubâde'den rivâyet ederek şu ilaveyi yapmışlardır: (Hâlid ve Ebû Kılâbe derki) **"Buğdayı arpa karşılığında dilediğiniz gibi satın."** İlim adamlarının uygulaması bu hadise göre olup peşin olmak şartıyla aynı ölçü birimleriyle buğdayın buğdayla, arpanın arpa ile alım satımında bir sakınca görmezler. Cinsleri değişirse peşin alım satımda fazlalık ve eksikliğin bir sakıncası yoktur. Rasûlullah (s.a.v.)'in ashabından ve daha sonraki dönemlerden ilim adamlarının çoğunluğunun görüşü budur. Sûfyân es Sevrî, Şâfii, Ahmed ve İshâk bunlardandır.

Şâfii der ki: Bunun delili Rasûlullah (s.a.v.)'in **"Arpayı buğday karşılığında dilediğin gibi satın"** hadisidir.

Tirmizî: İlim adamlarından bir gurup; buğdayın arpayla misli misline satılmasını hoş görmezler. Mâlik b. Enes böyle der ama birinci görüş daha sahihtir.

BÖLÜM: 24

➢ SARRAFLIK (ALTIN GÜMÜŞ VE PARALARIN BİRBİRLERİYLE DEĞİŞTİRİLMESİ)

1241- Nafi (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Ben ve İbn Ömer, Ebû Saîd'in yanına gittik: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyururken şu iki kulağım dinledi diyerek şu hadisi bize aktardı: **"Altını altın karşılığında ancak misli misline, gümüşü gümüş karşılığında yine misli misline değiştirin biri birinden eksik veya fazla olmasın, mevcut olmayanı mevcut olanla satmayın."** (Müslim, Müsakat: 15; Nesâî, Büyû': 47)

◉ **Tirmizî:** Bu konuda Ebû Bekir, Ömer, Osman, Ebû Hüreyre, Hişâm b. Âmir, Berâ, Zeyd b. Erkâm, Fedâle b. Ubeyd, ;Ebû Bekir, İbn Ömer, Ebû'd Derdâ ve Bilâl'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Ebû Saîd'in faiz konusundaki bu hadisi hasen sahih olup Rasûlullah (s.a.v.)'in ashabından ve daha sonraki dönemlerden ilim adamlarının uygulaması bu hadise göredir. Ama İbn Abbâs'tan; **"Peşin olduğu durumda altını altınla fazla ve eksik olarak yine gümüşü gümüşle farklı olarak değiştirmekte bir sakınca görmediği faizin ancak veresiye satışta gerçekleşeceğine dair bir rivâyet vardır."**

Aynı şekilde İbn Abbâs'ın arkadaşlarından buna benzer bir görüş aktarılmıştır. Ebû Saîd el Hudrî'nin Peygamber (s.a.v.)'den rivâyet ettiği bu hadis kendisine aktarılınca İbn Abbâs'ın bu görüşünden vazgeçtiği rivâyet edilmektedir. Birinci görüş daha sahihtir. Rasûlullah (s.a.v.)'in ashabından ve sonraki dönemlerden ilim adamlarının uygulaması bu hadise göredir. Sûfyân es Sevrî, İbn'ül Mübarek, Şâfii, Ahmed, İshâk'ın görüşü budur. İbn'ül Mübarek'in; **"Sarraflık konusunda görüş ayrılığı yoktur"** dediği de rivâyet edilmiştir.

1242- İbn Ömer (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Bakî' denilen Pazar yerinde deve satardım. Bu arada altın para karşılığında gümüş paraları, gümüş para karşılığında da altın paraları alır verirdim. Rasûlullah (s.a.v.)'in yanına geldim kendisi Hafsa'nın evinden çıkıyordu. Bu konuyu kendisine sordum; **"Değeri karşılığında olursa sakınca yoktur"** buyurdular. (Buhârî, Büyû': 77; Nesâî, Büyü: 52)

◉ **Tirmizî:** Bu hadisi merfu olarak sadece Simak b. Harb'ın, Saîd b. Cübeyr ve İbn Ömer'den yaptığı rivâyetle bilmekteyiz. Dâvûd, İbn ebî Hind bu hadisi Saîd b. Cübeyr ve İbn Ömer'den mevkuf olarak rivâyet etmiştir. Bazı ilim adamlarının uygulamaları bu hadise göre olup gümüşü altınla, altını gümüşle değeriyle bozdurma işinin bir sakıncası olmadığı kanaatindedirler. Ahmed ve İshâk bunlardandır.

Rasûlullah (s.a.v.)'in ashabından ve sonraki gelenlerden bir kısım alimler ise; bunu hoş karşılamazlar.

1243- Mâlik b. Evs b. Hadesân (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Ömer b. Hattâb'ında bulunduğu bir toplantı yerine: **"Bu paraları kim değiştirmek ister diyerek geldim."** Talha b. Ubeydullah: **"Elindeki altınları getir bize göster bakalım sonra onun değerindeki gümüşü hizmetçimiz gelince sana verelim"** dedi. Bunun üzerine Ömer: Hayır vallahi olmaz ona gümüş paraları hemen vererek altını da ondan peşin olarak hemen alacaksın çünkü Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Gümüş karşılığında altını veresiye değiştirmek faizdir, peşin olursa o başka... buğdayı buğdayla veresiye değiştirmek faizdir, peşin olursa o başka... arpayı arpayla veresiye değiştirmek faizdir, peşin olursa o başka... hurmayı hurmayla veresiye değiştirmek faizdir, peşin olursa o başka..."** (Buhârî, Büyü: 79; Müslim, Müsakat: 16)

◉ **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir. İlim adamlarının uygulaması bu hadise göredir. Hadiste geçen, **"hae ve hae"** kelimesinin anlamı **"elden ele"** veya **"alsana ver bana"** demektir. Yani peşin alışveriş kastedilmektedir.

BÖLÜM: 25

➤ AŞILANMIŞ HURMALIK SATILIRSA MAHSUL KİME AİTTİR?

1244- Sâlim (r.a.)'in babasından rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.)'den işittim şöyle buyurmuştu: **"Yeni aşı yapılmış bir hurmalığı kim satın alırsa o yılın meyvesi satıcıya aittir. Müşteri alırken şart koşmuşsa meyveler alıcınındır."**

Her kim de malı olan bir köle satın alırsa kölenin malı satana aittir. Müşteri alırken şart koşmuşsa kölenin malı da müşterinin olur." (Buhârî, Büyü': 84; Müslim, Büyü: 15)

◉ **Tirmizî:** Bu konuda Câbir'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: İbn Ömer hadisi hasen sahihtir. Bu hadis aynı şekilde Zührî'den, Sâlim'den ve İbn Ömer'den de rivâyet edilmiştir. Şöyle ki: **"Her kim yeni aşılanmış bir hurmalık satın alırsa o hurmalığın o seneki meyvesi satıcıya aittir. Alıcı alırken şart koşmuşsa alıcıya ait olur. Yine her kim malı olan bir köle satın alırsa kölenin malı satana aittir, alıcı şart koşmuşsa kölenin malı müşterinindir.**

Yine bu hadis aynı şekilde Nafi'den, İbn Ömer'den şu şekilde de rivâyet edilmiştir: **"Her kim aşı yapılmış hurması üzerinde bir hurmalık satın alırsa o hurmalığın o seneki hurması satıcıya aittir."**

Nafi'den İbn Ömer'den ve Ömer'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Her kim malı olan bir köle satın alırsa o kölenin malı satıcıya aittir. Alıcı şart koşarsa müşteriye aittir."**

Bu iki hadisi aynı şekilde Ubeydullah, İbn Ömer ve başka kimseler Nafi'den rivâyet etmişlerdir.

Yine bazı kimseler bu hadisi Nafi'den ve İbn Ömer'den rivâyet etmektedirler. İkrime b. Hâlid, İbn Ömer'den, Sâlim'in hadisine benzer şekilde rivâyet etmiştir. Bazı ilim adamlarının uygulamaları bu hadise göredir. Şâfii, Ahmed, İshâk bunlardandır.

Muhammed b. İsmail diyor ki: Zührî'nin, Sâlim'den babasından rivâyet ettiği hadis bu konuda gelen en sahih rivâyettir.

BÖLÜM: 26

➤ ALIŞVERİŞ YAPANLAR BİRBİRLERİNDEN AYRILMADIKÇA MUHAYYERDİRLER

1245- İbn Ömer (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Alışveriş yapan iki kişi birbirinden ayrılmadıkça muhayyerdirler yani alışverişi yapıp kesinleştirebilirler veya vazgeçerler."** İbn Ömer bir mal satın aldığında eğer oturuyor ise satışın tahakkuk etmesi için ayağa kalkardı. (Yani bulunduğu konumu değiştirmiş olurdu.) (Buhârî, Büyü: 44; Müslim, Büyü: 10)

◉ **Tirmizî:** Bu konuda Ebû Berze, Hakîm b. Hızâm, Abdullah b. Abbâs, Abdullah b. Amr, Semure ve Ebû Hüreyre'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: İbn Ömer hadisi hasen sahihtir. Rasûlullah (s.a.v.)'in ashabından ve başka dönemlerden bazı ilim adamlarının uygulaması bu hadise göredir. Şâfii, Ahmed ve İshâk bunlardandır. Hadiste geçen **"ayrılmak"** konusu; sözü değiştirmek değil konumu değiştirmek yani bedenen oradan ayrılmaktır. Demektedirler.

Bazı ilim adamları hadiste geçen **"Birbirinden ayrılmadıkça"** sözünden maksad **"Söz konusunu"** değiştirmektir. Derler ki: Birinci görüş daha sahihtir. Çünkü İbn Ömer bu hadisi Rasûlullah (s.a.v.)'den bizzat rivâyet etmiştir ve rivâyet ettiği hadisin manasını daha iyi bilir. Yine İbn Ömer'den de rivâyete göre, yaptığı alışverişin gerçekleşebilmesi için birkaç adım yürürdü. Aynı şekilde Ebû Berze'den de böylece rivâyet edilmiştir.

1246- Hakîm b. Hızâm (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Alışveriş yapanlar birbirlerinden ayrılmadıkları sürece alışverişi gerçekleştirmek veya vazgeçmek konusunda muhayyerdirler. Müşteri ve satıcı mal ve para konusunda doğru sözlü olurlar ve her şeyi açık bir şekilde ortaya koyarlarsa bu alışverişlerinde bereket olur. Her iki taraf ta mal ve para konusunda bazı özellikleri gizlerler ve yalan söylerlerse alışverişlerindeki bereket giderilir."** (Buhârî, Büyü: 19; Müslim, Büyü: 11)

◉ **Tirmizî:** Bu hadis sahihtir. Ebû Berze el Eslemî'den de şu şekilde rivâyet edilmiştir. İki adam bir at alışverişi yaptıktan sonra ihtilaf ederek Ebû Berze'ye müracaat ettiler o anda her ikiside bir gemi içerisinde bulunuyorlardı. Ebû Berze dedi ki: Görüyorum ki birbirinizden ayrılmamış durumdasınız dolayısıyla Rasûlullah (s.a.v.)'in **"Satıcı ve müşteri birbirlerinden ayrılmadıkça muhayyerdirler."** Hadisine göre alışverişi bitirebilirsiniz veya vazgeçersiniz.

Küfelilerden ve başkalarından bazı ilim adamları **"Alıcı ve satıcının ayrılması"** demek; konuyu ve sözü değiştirmek demektir derler. Sûfyân es Sevrî bu görüştedir. Mâlik b. Enes'den de aynı şekilde rivâyet edilmiştir.

İbn'ül Mübarek'den de şöyle dediği aktarılmıştır: **"Ayrılmanın sözle değil bedenlerle olduğuna dair görüşü nasıl reddedebilirim"** bu konuda Peygamber (s.a.v.)'den sahih hadis rivâyet edilmiş iken bu hadis bu görüşü desteklemektedir.

Peygamber (s.a.v.)'in hadisinde geçen **Muhayyerlik satışı olursa o başka..."** sözünün manası satıcının alışverişi bitirdikten sonra müşteriyi alıp almamakta muhayyer bırakmasıdır. Müşteri bundan sonra müşteriyi alıp almamakta muhayyer bırakmasıdır. Müşteri bundan sonra satışı seçerse bedenen ayrılmamış bile olsalar müşterinin satıştan vazgeçme hakkı yoktur. Şâfii ve başkaları da bu sözü böyle yorumlamışlardır. **"Ayrılmak bedenledir sözle değil"** diyenlerin sözünü destekleyen delillerden biride Abdullah b. Amr'ın, Peygamber (s.a.v.)'den rivâyet ettiği hadistir.

1247- Amr b. Şuayb (r.a.)'ın babasından ve dedesinden rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Alıcı ve satıcı birbirinden ayrılıncaya kadar alışverişi yapıp yapmamakta serbesttirler. Ancak muhayyer olarak alışveriş yapmışlarsa belirttikleri zamana kadar muhayyerlik devam eder. Alışveriş bozulmasın maksadıyla taraflardan birinin kötü niyetle alım satım yerinden ayrılması caiz değildir. Helal olmaz."** (Ebû Dâvûd, Büyü: 51; Nesâî, Büyü: 11)

◉ **Tirmizî:** Bu hadis hasendir. Bu hadisteki anlatılmak istenen şudur: **"Alışveriş bittikten sonra satıcı veya müşteri caymasın diye kötü niyetle ikisinden birisinin oradan ayrılması demektir, bu ayrılma söz ile olsa bile o esnada cayma tehlikesinden dolayı bu ayrılma yapılmaktadır."** Satıştan sonra muhayyerlik olmasaydı bu hadisin bir anlamı kalmazdı. Çünkü Rasûlullah (s.a.v.), **"Alışveriş bozulmasın maksadıyla taraflardan birinin kötü niyetle oradan ayrılması helal olmaz"** demektedir.

BÖLÜM: 27

➢ ALIŞVERİŞ KARŞILIKLI RIZA İLE OLMALIDIR

1248- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Alışveriş yapanlar birbirlerinden memnun olarak ayrılsınlar"** yani alışveriş karşılıklı rıza ile olsun. (Ebû Dâvûd, Büyü: 51; İbn Mâce, Ticaret: 18)

◉ **Tirmizî:** Bu hadis garibtir.

1249- Câbir (r.a.)'den rivâyete göre: **"Peygamber (s.a.v.), bir bedeviyi alışveriş bittikten sonra alıp almamakta serbest bırakmıştır."** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

◉ **Tirmizî:** Bu hadis hasen garibtir.

BÖLÜM: 28

➤ ALIŞVERİŞTE HER ZAMAN ALDANAN KİMSE NE YAPMALI?

1250- Enes (r.a.)'den rivâyete göre, alışverişte devamlı aldanan bir kimse vardı, alışverişlerinde hep aldanırdı. O'nun ailesi Peygamber (s.a.v.)'e gelerek: Ey Allah'ın Rasûlü! Bunun alışveriş yapma hakkını elinden al dediler. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.) onu çağırdı ve alışveriş yapmasına engel koydu. Adam; Ben alışveriş yapmadan duramam deyince Rasûlullah (s.a.v.): **"Alışveriş yaptığında al paranı ver malımı fakat aldatma yok de"** buyurdu. (Ebû Dâvûd, İcara: 66; Nesâî, Büyü: 12)

◉ **Tirmizî:** Bu konuda ibn Ömer'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Enes hadisi hasen sahih garibtir. Bazı ilim adamlarının uygulamaları bu hadise göre olup şöyle derler: **"Hür bir kimse alışverişte beceriksiz olur hep aldanırsa alışveriş hakkı engellenebilir."** Ahmed ve İshâk böyle düşünür. Bazı ilim adamları da hür ve akıl baliğ olmuş kimseye böyle bir uygulama yapılmaz demektedirler.

BÖLÜM: 29

➤ MEMESİNDE SÜT BİRİKTİRİLMİŞ HAYVANIN SATIŞI CAİZ Mİ?

1251- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Bir kimse memesinde süt biriktirilmiş bir hayvanı satın alırsa o hayvanı sağıp tecrübe edinceye kadar muhayyerdir, istemezse hayvanı iade eder bu süre içerisinde sütünden istifade ettiği için bir ölçek hurma vermelidir."** (Buhârî, Büyü: 64; Müslim, Büyü: 7)

◉ **Tirmizî:** Bu konuda Enes ve Rasûlullah (s.a.v.)'in ashabından bir kişi tarafından da hadis rivâyet edilmiştir.

1252- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Bir kimse memesinde süt biriktirilmiş bir hayvanı satın alırsa o kimse üç gün süreyle muhayyerdir; eğer almaz da iade ederse buğday dışında bir ölçek yiyecek maddesi de vermelidir."** (Müslim, Büyü: 7; Buhârî, Büyü: 64)

◉ **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir. Arkadaşlarımız bu hadise göre uygulama yaparlar Şâfii, Ahmed ve İshâk bunlardandır.

Hadiste geçen **"La Semrae"** nin manası buğday dışında demektir.

BÖLÜM: 30

➤ BİNİT SATIŞINDA KISA BİR SÜRE BİNİLMESİ ŞART KOŞULABİLİR Mİ?

1253- Câbir b. Abdullah (r.a.)'den rivâyete göre: **"Kendisi, Rasûlullah (s.a.v.)'e bir deve sattı ve evine gidinceye kadar deveye binmeyi şart koştu."** (Müslim, Müsakat: 21)

◉ Bu hadis hasen sahihtir. Câbir'den değişik şekillerde rivâyet edilmiştir. Rasûlullah (s.a.v.)'in ashabından ve diğerlerinden bazı ilim adamlarının uygulaması bu hadise göre olup alış verişte şart koşmayı tek bir şart olursa caiz kabul ederler. Ahmed ve İshâk bunlardandır. Bazı ilim adamları ise alışverişte şartı kabul etmezler, şart olduğunda alışveriş tamamlanmış olmaz derler.

BÖLÜM: 31

➢ REHİN OLARAK BIRAKILAN BİR ŞEYDEN YARARLANMAK

1254- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Rehin edilmiş hayvanın sırtına binilir, rehin edilmiş hayvanın sütü içilir o hayvanın beslenmesi ise üzerine binen ve sütünü içen kimseye aittir."** (Buhârî, Rehn: 4)

⊙ **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir. Bu hadis merfu olarak sadece Âmir eş Şa'bi'nin, Ebû Hüreyre'den rivâyetiyle bilmekteyiz.

Bu hadisi pek çok kimse Â'meş'den, Ebû Salih'den ve Ebû Hüreyre'den mevkuf olarak rivâyet etmişlerdir. Bazı ilim adamlarının uygulaması bu hadise göredir. Ahmed ve İshâk bunlardandır. Bazı ilim adamları ise; **"Rehin olarak bırakılan şeyden hiçbir şekilde istifade edilemez"** derler.

BÖLÜM: 32

➢ ALTIN VE MÜCEVHERAT BULUNAN SÜS EŞYALARI AYRI AYRI DEĞERLENDİRİLMELİDİR

1255- Fedâle b. Ubeyd (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Hayber günü on iki dinara altın ve mücevherattan oluşan bir kolye satın aldım altınını ve mücevheratını ayrıştırıp tarttığımda on iki dinardan fazla altın olduğunu tespit ettim. Durumu Peygamber (s.a.v.)'e aktardım buyurdular ki: **"Altınla mücevherat ayrılmadıkça satılmaz."** (Müslim, Müsakat: 16; Ebû Dâvûd, Büyü: 13)

⊙ Kuteybe İbn'ül Mübarek vasıtasıyla Ebû Şuca'dan, Saîd b. Yezîd'den aynı sened ile bu hadisin benzerini bize rivâyet etmiştir.

Tirmizî: Bu hadis hasen sahihtir. Rasûlullah (s.a.v.)'in ashabından ve başkalarından bazı ilim adamlarının uygulamaları bu hadisledir. Taşlarla veya gümüşle süslenmiş kılıcın, gümüşle süslenmiş bir kemerin veya benzeri şeylerin ayrıştırılmadan satılmaması görüşündedirler. İbn'ül Mübarek, Şâfii, Ahmed ve İshâk bunlardandır. Rasûlullah (s.a.v.)'in ashabından ve daha başkalarından bazı ilim adamları ise böyle malzemelerin alım satımına izin vermişlerdir.

BÖLÜM: 33

➢ VELA HAKKININ SATIŞTA ŞART KOŞULMASI

1256- Âişe (r.anha)'dan rivâyete göre, bizzat kendisi Berire isimli köleyi satın alıp hürriyetine kavuşturmak istedi onu satanlar vela hakkının kendilerine ait olmasını şart koştular bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Sen onu satın al onların şart koştukları şeye bakma çünkü vela hakkı köleyi hürriyetine kavuşturan kimseye aittir."** (Buhârî, Feraiz: 18; Müslim, Itk: 2)

Vela: *Kişinin sahibi bulunduğu bir köleyi hürriyetine kavuşturması sebebiyle azat eden kimse ile o köle arasındaki hükmî yakınlıktır bu sebeple hürriyetine kavuşturan kimse, kölenin miras ve diğer haklarına da sahip olmuş olur.*

⊙ **Tirmizî:** Bu konuda İbn Ömer'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Âişe hadisi hasen sahih olup ilim adamlarının uygulamaları bu hadisledir. Hadisin râvîlerinden Mansur b. Mu'temir; **"Ebû Attâb"** diye künyelenmiştir. Ebû Bekir el Attar el Basrî, Ali el Medînî'den bize aktararak şöyle demiştir: Yahya b. Saîd'den işittim şöyle diyordu: Mansur'dan bir hadis sana aktarıldıysa avucun hayırla dolmuş demektir. Başkasına bakma, Yahya şöyle devam etti: İbrahim Nehâî ve Mûcâhid'den rivâyet edenler arasında Mansur'dan daha sağlamını görmedim.

Tirmizî: Muhammed; Abdullah b. eb'il Esved yoluyla Abdurrahman b. Mehdî'den şöyle dediğini bize bildirdi. **"Mansur Küfelilerin en sağlamıdır."**

BÖLÜM: 34

➤ KURBAN OLARAK ALINAN HAYVAN SATILABİLİR Mİ?

1257- Hakîm b. Hızâm (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.), Hakîm b. Hızâm'ı bir dinarla kurban satın almaya gönderdi. Bir dinara satın aldığı kurbana bir dinar kar verilince onu satıp onun yerine tekrar bir dinara başkasını aldı. Bir kurban ve bir dinarla Rasûlullah (s.a.v.)'e geldi. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Koyunu kurban olarak kes dinarı da tasadduk olarak dağıt."** (Ebû Dâvûd, Büyû: 27)

⊙ **Tirmizî:** Hakîm b. Hızâm'ın hadisini sadece bu şekliyle bilmekteyiz. Habib b. ebî Sabit, bence Hakîm b. Hızâm'dan hadis işitmemiştir.

1258- Urve el Barikî' (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) bir koyun almam için bana bir dinar verdi. Ben de ona iki koyun satın aldım, birini bir dinara sattım, bir dinar ve bir koyunla Rasûlullah (s.a.v.)'e geldim durumu anlattım şöyle buyurdular: **"Allah ticaretini sana bereketli kılsın."** Daha sonraları Urve, Küfe'nin Künase denilen pazar yerine çıkar ve büyük kazançlar elde ederdi. Böylece Küfenin zenginlerinden olmuştu. (Buhârî, Menakib: 28; Ebû Dâvûd, Büyû: 27)

⊙ Ahmed b. Saîd ed Dârimî, Habban vasıtasıyla Saîd b. Zeyd'den (Hammad b. Zeyd'in kardeşidir) rivâyet ederek şöyle demiştir: Zübeyr b. Hırrît, Ebû Lebît'den aktararak bu hadisin benzerini rivâyet etmiştir.

Tirmizî: Bazı ilim adamları bu hadisin hükmünü uygulayıp görüşlerini bu hadise göre ortaya koymuşlardır. Ahmed ve İshâk bunlardandır. Kimi ilim adamları ise bu hadisin hükmünü almamışlardır. Şâfii ve Hammad b. Zeyd'in kardeşi Saîd b. Zeyd bunlardandır.

Ebû Lebîd'in ismi Limâze b. Zeyyad'tır.

BÖLÜM: 35

➤ BORCU OLAN MÜKÂTEB KÖLENİN, KÖLELİKTEN KURTULAMAYACAĞI

1259- İbn Abbâs (r.a.)'den rivâyete göre: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Mûkatep köleye had uygulanması gerekirse veya miras düşerse kendisini hürriyetine kavuşturabildiği miktara göre mirastan pay alır. Rasûlullah (s.a.v.) şöyle devam etti; Mükateb köleye ödenecek diyetin miktarı ödemiş olduğu kadar hissesi hür diyeti olarak geri kalan kısmı ise efendisine köle diyeti alarak ödenir."** (Ebû Dâvûd, Diyat: 20)

Mûkateb köle: *Belli bir ücreti ödemeyi tamamladığında hürriyetine kavuşması şarta bağlanan köle demektir. Miras ve diğer konularda bedelinden ödediği kadar kısmı hür nisbeti geri kalan kısmı ise efendisine kölelik bedeli olarak ödenir.*

⊙ **Tirmizî:** Bu konuda Ümmü Seleme'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: İbn Abbâs hadisi hasen sahihtir. Yahya b. ibn Kesir, İkrime'den, İbn Abbâs'tan aynı şekilde rivâyet etmiştir. Hâlid el Hazza, İkrime'den, Ali'den Ali'nin sözü olarak rivâyet etmiştir. Rasûlullah (s.a.v.)'in ashabından ve diğerlerinden bazı ilim adamlarının uygulaması bu hadise göredir. Rasûlullah (s.a.v.)'in ashabından ve sonraki dönemlerden pek çok kimse şöyle demişlerdir: **"Mükateb köle bedelinden ödeyemediği bir dirhem bulunsa bile kölelikten kurtulamaz."** Sûfyân es Sevrî, Şâfii, Ahmed ve İshâk bunlardandır.

1260- Amr b. Şuayb (r.a.)'ın babasından ve dedesinden rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.)'i hutbe verirken dinledim şöyle diyordu: **"Bir kimse kölesini yüz okıyye karşılığında hürriyetine kavuşacağını söylese o köle de on birim veya on dirhem dışında bütün borcunu ödemiş olsa o kalan miktarı ödeyemediğinden dolayı kölelikten kurtulmuş sayılmaz."** (Ebû Dâvûd, Diyat: 20; İbn Mâce, Itk: 3)

◉ **Tirmizî:** Bu hadis hasen garibtir. Rasûlullah (s.a.v.)'in ashabından ve başkalarından pek çok ilim adamının uygulaması bu hadise göre olup şöyle demektedirler: **"Mükateb köle üzerinde bedelinden ödenmemiş bir miktar bulundukça köle sayılır."** Haccac b. Ertae, Amr b. Şuayb'den benzeri şekilde rivâyette bulunmuştur.

1261- Ümmü Seleme (r.anha)'dan rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Siz kadınlardan birinizin mükateb kölesi olsa o kölenin de mükatebe bedelini ödeyecek kadar parası olsa o köle o andan itibaren hürriyetine kavuşmuş yabancı bir erkek olacağından o kölenin sahibi hanımefendi, diğer erkeklere karşı nasıl örtünüyorsa buna karşı da aynen örtünmelidir."** Çünkü o köle o evin bir bireyi olamaktan çıkmıştır. (Ebû Dâvûd, Diyat: 20; İbn Mâce, Itk: 3)

◉ **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir. Bu hadisin manası ilim adamlarınca **"Takva için bu böyledir"** diyerek şöyle demektedirler: **"Mukateb köle bedelini ödeyecek kadar parası olsa bile ödemedikçe azâd edilmiş sayılmaz."**

BÖLÜM: 36

➤ İFLAS EDENİN YANINDA ALACAKLI KENDİ MALINI BULURSA ONA HERKESTEN DAHA LAYIKTIR

1262- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Bir adam iflas etmiş kimse yanında kendi ticarî malını aynen bulursa o malı almaya başkalarından daha hak sahibidir."** (Müslim, Müsakat: 15)

◉ **Tirmizî:** Bu konuda Semure ve İbn Ömer'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Ebû Hüreyre hadisi hasen sahihtir. Bazı ilim adamlarının uygulaması bu hadise göredir. Şâfiî, Ahmed, İshâk bunlardandır. Bazı ilim adamları ise; **"O kimse diğer alacaklılar gibidir, onlardan bir farkı yoktur"** derler. Küfeliler bu kanaattedirler.

BÖLÜM: 37

➤ İÇKİ KULLANAN KİMSELERE İÇKİ SATMANIN YASAK OLUŞU

1263- Ebû Saîd (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Yanımızda bir yetimin malı olan şarap vardı, Maide sûresi 90.ayet nazil olunca Rasûlullah (s.a.v.)'e bu şarabı nasıl değerlendirebileceğimizi sordum ve bir yetime ait olduğunu da söyledim, onu dökün buyurdular."** (Nesâî, Büyû': 90)

◉ **Tirmizî:** Bu konuda Enes b. Mâlik'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Ebû Saîd hadisi hasen sahihtir. Bu hadis Peygamber (s.a.v.)'den değişik kimselerden de benzeri şekilde rivâyet edilmiştir. Bazı ilim adamlarının uygulaması bu hadise göre olup şaraptan sirke yapılarak değerlendirilmesini bile hoş karşılamazlar. Bunun hoş karşılanmayışının sebebi de: -Allah daha iyisini bilir- Müslümanın evinde sirke yapılacak şarabın bulunmasıdır. Bazı ilim adamları ise sirkeye dönüşmüş vaziyette ise o şaraptan yapılan sirke yenebilir, demişlerdir. Ebû'l Veddak'ın ismi; Cebr b. Nevf'tir.

BÖLÜM: 38

➤ EMANETLERE SAYGI GÖSTERMEK

1264- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Emaneti sana emanet eden kişiye ver. Sana hainlik edene sen hainlik etme."** (Ebû Dâvûd, Büyü: 79)

◉ **Tirmizî:** Bu hadis hasen garibtir. Bazı ilim adamlarının uygulaması bu hadise göre olup şöyle derler: Bir kimsenin bir başkasında bir alacağı olsa alacaklı kimseye borçlunun bir miktar malı geçse alacağı kadar miktarı ondan alma hakkı yoktur.

Tabiinden bazı ilim adamları ise buna izin vermektedirler. Sevrî bu görüştedir ve şöyle der: Alacaklının altın alacağı olsa borçluya ait gümüş ele geçirse cins farklılığından dolayı o gümüşlere, alacağı altın yerine el koyup alamaz. Ancak alacaklının eline alacağı altına karşılık borçlunun altınlarından bir miktar geçecek olsa o vakit o altından kendi alacağı kadarına el koyup alabilir.

BÖLÜM: 39

➤ ÖDÜNÇ ALINAN ŞEY YERİNE VERİLMELİDİR

1265- Ebû Umâme (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Peygamber (s.a.v.)'in veda haccı hutbesinde şöyle dediğini işittim: **"Ödünç alınan şey mutlaka yerine verilmelidir. Kefil olan borçlu gibidir, borcu ödeyecektir. Borç ise mutlaka ödenecektir."** (Ebû Dâvûd, Büyü: 88; İbn Mâce, Sadakat: 5)

◉ **Tirmizî:** Bu konuda Semure, Safvân b. Ümeyye ve Enes'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Ebû Umâme hadisi hasen garibtir. Bu hadis başka şekillerde de yine aynı şekilde Ebû Umâme yoluyla rivâyet edilmiştir.

1266- Semure (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"El başkasına ait ödünç aldığı bir malı ödeyinceye kadar o malı muhafazasından sorumludur."** (Ebû Dâvûd, Büyü: 88; İbn Mâce, Sadakat: 5)

◉ Katâde diyor ki: Hasan bu hadisi unutarak şöyle diyor: **"Ödünç alan kimse güvendiğin kimsedir, ödünç mal zarar görürse tazmin etmesi gerekmez."**

Tirmizî: Bu hadis hasen sahihtir. Rasûlullah (s.a.v.)'in ashabından ve sonrakilerden bazı ilim adamlarının uygulaması bu hadise göre olup şöyle derler: **"Ödünç malı teslim alan o mala zarar verirse tazmin etmesi gerekir."** Şâfii ve Ahmed aynı görüştedir. Rasûlullah (s.a.v.)'in ashabından daha başkalarından bazı ilim adamları ise ödünç alan kimsenin hasar halinde tazmin etmesi gerekmez ancak emaneti kullanırken ters bir iş yaparsa o zaman tazmin eder. Sûfyân es Sevrî, İshâk ve Küfeliler bu görüştedir.

BÖLÜM: 40

➤ İHTİKAR (STOKÇULUK) YAPARAK HAKSIZ KAZANÇ SAĞLAMAK

1267- Ma'mer b. Fadle (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle derken işittim: **"Günaha batıp gidenlerden başkası stokçuluk yapmaz."** Saîd'e dedim ki: Ey Ebû Muhammed! Sen de stokçuluk yapıyorsun. Dedi ki: Ma'mer de stokçuluk yapardı. (Müslim, Müsakat: 26; Ebû Dâvûd, İcara: 47)

◉ **Tirmizî:** Saîd b. Müseyyeb'in sadece zeytin yağı buğday ve benzeri şeyleri stok ettiği rivâyet edilir.

Tirmizî: Bu konuda Ömer, Ali, Ebû Umâme, İbn Ömer'den de hadis rivâyet edilmiştir. Ma'mer hadisi hasen sahihtir. İlim adamlarının uygulaması bu hadise göre olup gıda maddesi stoklamayı hoş görmezler. Bazı ilim adamları ise gıda maddesi dışında stok yapılabileceğini söylemişlerdir.

İbn'ül Mübarek diyor ki: Pamuk, Deri, ve benzeri eşyaların stok yapılmasında bir sakınca yoktur.

BÖLÜM: 41

➤ YAPMACIK OLARAK MALIN FİYATINI ARTIRMAK

1268- İbn Abbâs (r.a.)'den rivâyete göre, Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Pazara inecek malları pazara gelmeden yolda karşılamayın satılacak hayvanların sütünü sağmayıp memesini şişkin duruma getirmeyin. Birbirlerinizin malını sattırabilmek için yapmacık olarak fiyat artırmayın, reklamcılık yapmayın."** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

⊙ **Tirmizî:** Bu konuda İbn Mes'ûd ve Ebû Hüreyre'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: İbn Abbâs hadisi hasen sahihtir. İlim adamlarının uygulaması bu hadise göre olup memesinde süt biriktiren hayvanın satışını hoş görmezler. **Muhaffele:** Memesi kabarık olan hayvan demektir. Sahibi tarafından birkaç gün sağılmayıp memesi kabarık görünen hayvandır ki müşteri çok sütü var zannetmesi için bu işlem yapılır. Bu yapılan iş aldatma ve hilenin bir çeşididir.

BÖLÜM: 42

➤ YALAN YEMİNLE MÜSLÜMANIN MALINI ELİNDEN ALMAK

1269- Abdullah b. Mes'ûd (r.a.)'den rivâyet edildiğine göre Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: Kim bir Müslüman'ın malını elinden alabilmek için yalan yere yeminler ederse Allah'ın huzuruna Allah kendisine gazâblı olduğu halde varmış olur. Eş'as b. Kays diyor ki: Bu söz benim hakkım da söylenmiştir. Bir Yahudi ile aramızda toprak meselesi vardı. Yahudi benim hakkımı inkar edince onu Rasûlullah (s.a.v.)'in huzuruna çıkardım. Rasûlullah (s.a.v.) bana: **"Delil ve şâhidin var mıdır?"** buyurdu. Ben de hayır dedim. Sonra Yahudiye **"Yemin et"** buyurdu. Bunun üzerine ben yemin eder ve malımı alır götürür dedim. bunun üzerine Allah, 3 Âl-i İmrân sûresi: 77. ayetini indirdi; **"Doğrusu Allah'a karşı verdikleri sözü ve yeminleri az bir menfaat karşılığında değiştirenler varya işte onlar öteki dünyanın nimetlerinden faydalanamayacaklardır. Allah kıyamet günü onlarla ne konuşacak ne de yüzlerine bakacak, ne de onları günahlarından arındıracaktır. Onlar için acıklı bir azâb vardır."** (Müslim, İman: 61)

⊙ **Tirmizî:** Bu konuda Vâil b. Hucr, Ebû Musa, Ebû Umare b. Sa'lebe el Ensarî ve İmrân b. Husayn'dan da hadis rivâyet edilmiştir.

İbn Mes'ûd hadisi hasen sahihtir.

BÖLÜM: 43

➤ ALICI VE SATICI İHTİLAF EDERSE KİMİN SÖZÜ GEÇERLİDİR?

1270- İbn Mes'ûd (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Alıcı ve satıcı ihtilaf ederlerse söz satıcının sözüdür alıcı muhayyerdir."** (Ebû Dâvûd, Büyû: 72; Nesâî, Büyû: 82)

⊙ **Tirmizî:** Bu hadis mürseldir. Çünkü Avn b. Abdullah İbn Mes'ûd'a yetişememiştir. Yine bu hadis Kâsım b. Abdurrahman vasıtasıyla İbn Mes'ûd'tan aynı şekilde mürsel olarak rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: İshâk b. Mansur diyor ki: Ahmed b. Hanbel'e: **"Alıcı ile satıcı ihtilaf ederler de delil olmazsa"** diye sordum. Ahmed: **"Söz mal sahibinin dediği gibidir veya her iki tarafta biri malı diğeri parayı iade ederler."** İshâk da aynısını söyler. Söz kime ait ise yemin de ona düşer.

Tirmizî: Tabiînden bazı ilim adamlarından böylece rivâyet edilmiştir. Şüreyh ve başkaları bu görüşün sahibidirler.

BÖLÜM: 44

➤ İHTİYAÇTAN FAZLA OLAN SU SATILAMAZ

1271- İyas b. Abd el Müzenî (r.a.)'den rivâyete göre: **"Peygamber (s.a.v.), suyun satılmasını yasakladı."** (Ebû Dâvûd, İcara: 61; Nesâî, Büyü: 89)

⊙ **Tirmizî:** Bu konuda Câbir, Büheyse ve babasından, Ebû Hüreyre, Âişe, Enes ve Abdullah b. Amr'dan da hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: İyas hadisi hasen sahihtir. İlim adamlarının çoğunluğunun uygulaması bu hadise göredir. Su satışını hoş karşılamazlar. İbn'ül Mübarek, Şâfii, Ahmed ve İshâk bunlardandır. Bazı ilim adamları ise su satışına izin vermişlerdir. Hasan el Basrî bunlardandır.

1272- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Mera ve otlaklarda otlayan hayvanların içecekleri suya yasak konulamaz çünkü bu yasaklama ile hayvanların otlatılması engellenmiş olur."** (Buhârî, Müsakat: 3; Müslim, Müsakat: 8)

⊙ **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir. Ebûl Minhal'ın ismi Abdurrahman b. Mut'ım'dır ve Küfelidir. Habib b. ebî Sabit kendisinden hadis rivâyet etmiştir.

Ebûl Minhal Seyyar b. Selame ise Basralıdır ve Ebû Berze el Eslemî'nin arkadaşıdır.

BÖLÜM: 45

➤ ERKEK HAYVANIN AŞILAMASI KARŞILIĞINDA ÜCRET ALMAK YASAKTIR

1273- İbn Ömer (r.a.)'den rivâyete göre, Peygamber (s.a.v.): **"Erkek hayvanın döllemesi karşılığında ücret almayı yasakladı."** (Ebû Dâvûd, İcara: 40; Müslim, Müsakat: 8)

⊙ **Tirmizî:** Bu konuda Ebû Hüreyre, Enes ve Ebû Saîd'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: İbn Ömer hadisi hasen sahihtir. Bazı ilim adamlarının uygulaması bu hadise göredir. Bazı ilim adamları ise hediye ve ikram olarak bir şey alınabileceğine izin vermişlerdir.

1274- Enes b. Mâlik (r.a.)'den rivâyete göre: **"Kilâb kabilesinden bir adam erkek hayvanın döllemesi karşılığında ücret alınır mı diye Peygamber (s.a.v.) sormuştu da Peygamberimiz bundan yasaklamıştı."** Adam: **"Biz erkek hayvanı bu iş için veririz ve bu yüzden bize ikram veya hediye olarak bir şeyler verilir"** deyince; **"Rasûlullah (s.a.v.) buna izin verdi."** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

⊙ **Tirmizî:** Bu hadis hasen garibtir. Bu hadisi sadece İbrahim b. Humeyd'in Hişâm b. Urve'den yaptığı rivâyetle bilmekteyiz.

BÖLÜM: 46

➤ KÖPEK ALIM SATIMI YAPILABİLİR Mİ?

1275- Rafi' b. Hadîç (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Kan almadan dolayı alınan ücret pistir ve yasaklamıştır. Fahişenin zina karşılığı aldığı ücret de pis olup yasaklamıştır. Köpeğin satışı karşılığında alınan para da pis olup köpek satışı yasaklamıştır."** (Müslim, Müsakat: 9; Nesâî, Büyû': 91)

⊙ **Tirmizî:** Bu konuda Ömer, Ali, İbn Mes'ûd, Ebû Mes'ûd, Câbir, Ebû Hüreyre, İbn Abbâs, İbn Ömer, Abdullah b. Cafer'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Rafi'ın hadisi hasen sahihtir. İlim adamlarının çoğunluğunun uygulaması bu hadise göre olup köpek satışından elde edilen kazancı hoş görmezler. Şâfii, Ahmed ve İshâk bunlardandır. Bazı ilim adamları ise av köpeğinin alım satımına izin vermişlerdir.

1276- Ebû Mes'ûd el Ensarî (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.), köpek satışından elde edilen kazancı, fahişenin zina karşılığı elde ettiği kazancı, kahin, falcı ve sihirbazlara verilen ücreti yasaklamıştır."** (Nesâî, Büyü: 91; Müslim, Müsakat: 9)

◉ **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

BÖLÜM: 47

➢ KAN ALMA İŞİ YAPAN KİMSENİN KAZANCI NASILDIR?

1277- Beni Hârise (r.a.)'in kardeşi İbn Muhayyısa'nın babasından rivâyete göre, kendisi Rasûlullah (s.a.v.)'den kan almadan dolayı ücret alabilme konusunda izin istedi de Rasûlullah (s.a.v.) bu ücretten onu yasakladı. Fakat devamlı sorup izin istemesi üzerine şöyle buyurdu: **"O aldığın parayı devene yem parası olarak veya kölene yedirerek kullan."** (Ebû Dâvûd, İcara: 38; Müsli, Müsakat: 11)

◉ **Tirmizî:** Bu konuda Rafi' b. Hadîç, Ebû Cuhayfe, Câbir ve Sâib b. Yezîd'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Muhayyısa hadisi hasen sahihtir bazı ilim adamlarının uygulaması bu hadise göredir.

Ahmed b. Hanbel diyor ki: "Kan alan adam benden para isterse onu yasaklarım, bu hadisin hükmü ile amel ederim.

BÖLÜM: 48

➢ KAN ALMA İŞİ YAPAN KİMSEYE ÜCRET VERİLEBİLİR Mİ?

1278- Humeyd (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Enes'e kan alma işi yapan kimsenin kazancından soruldu da Enes şöyle dedi: Rasûlullah (s.a.v.) kan aldırmıştı. Ebû Taybe adında bir köle kan almıştı. Rasûlullah (s.a.v.) ona iki ölçek yiyecek verilmesini emretti. Bu kölenin sahipleriyle konuştu onlarda köleden aldıkları vergiyi biraz indirdiler. Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Tedavi yollarınızın en değerlisi kan aldırmaktır veya kan aldırmak sizin en iyi ilaçlarınızdandır."** (Müslim, Müsakat: 11)

◉ **Tirmizî:** Bu konuda Ali, İbn Abbâs ve İbn Ömer'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Enes hadisi hasen sahihtir. Rasûlullah (s.a.v.)'in ashabından ve başkalarından bazı ilim adamları kan alan kimsenin ücret alabileceğine izin vermişlerdir. Şâfii bunlardandır.

BÖLÜM: 49

➢ KÖPEK VE KEDİ SATIŞINDAN ELDE EDİLEN KAZANCIN YASAKLIĞI

1279- Câbir (r.a.)'den rivâyet edildiğine göre: **"Rasûlullah (s.a.v.), köpek ve kedi satışından elde edilen kazançtan insanları yasakladı."** (Ebû Dâvûd, İcara: 62; İbn Mâce, Ticarat: 9)

◉ **Tirmizî:** Bu hadisin senedinde karışıklık vardır. Kedi satışından elde edilen kazanç pek sağlam değildir. Bu hadis A'meş'den, Â'meş'in bazı adamlarından ve Câbir'den rivâyet edilmiş olup bu hadisin rivâyetinde Â'meş hakkında karışıklığa düştüler. Bazı ilim adamları kedi satışından elde edilen kazancı hoş görmezler bazıları ise buna izin verirler. Ahmed ve İshâk izin verenlerdendir.

İbn Fudayl, Â'meş'den, Ebû Hazım'dan, Ebû Hüreyre'den başka şekilde de rivâyet etmiştir.

1280- Câbir (r.a.)'den rivâyete göre: **"Peygamber (s.a.v.), kedi eti yemekten ve kedi satışından elde edilen kazancı yasakladı."** (Ebû Dâvûd, İcara: 62; İbn Mâce, Ticarat: 9)

◉ **Tirmizî:** Bu hadis garibtir. Abdurrezzak'tan başka Amr b. Zeyd'den rivâyet eden çok kimse tanımıyoruz.

BÖLÜM: 50

➢ AV KÖPEĞİNDEN BAŞKA KÖPEKLER ALINIP SATILAMAZ

1281- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre: **"Rasûlullah (s.a.v.), av köpeği dışındaki köpeklerin alım satımından elde edilen kazancı yasakladı."** (Nesâî, Büyû': 92; Müslim, Müsakat: 10)

◉ **Tirmizî:** Bu hadis bu şekliyle sahih değildir. Ebûl Mühezzim'in ismi Yezîd b. Sûfyân'dır. Şu'be onun hakkında söz etmiştir ve zayıf olduğunu söylemiştir. Câbir'den buna benzer bir hadis daha rivâyet edilmiştir ki onun da senedi sağlam değildir.

BÖLÜM: 51

➢ ŞARKICILIK YAPAN KADINLARIN ALIM SATIMININ YASAK OLUŞU

1282- Ebû Umâme (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Şarkıcılık yapacak olan dansözleri satmayın onları satın almayın, onlara şarkı türkü öğretip sanatçı haline getirmeyin, onların alım satımıyla veya onlar vasıtasıyla kazanılan parada hayır yoktur. Onların alım satımından elde edilen veya onlar vasıtasıyla elde edilen paralar haramdır. İşte bu ve benzeri işler hakkında şu ayet nazil oldu: "İnsanlardan kimi de var ki; gerçek bir bilgiye dayanmaksızın bilgisiz bir şekilde insanları Allah yolundan saptırmak ve onunla alay etmek için masal hikâye şarkı türkü gibi eğlence türünden boş sözleri satın alıp insanları Kur'ân dinlemekten alıkoyup bu masallarla aldatmaya ve avutmaya çalışırlar..."** (31 Lokman: 6) (İbn Mâce, Ticarat: 11)

◉ **Tirmizî:** Bu konuda Ömer b. Hattâb'tan da hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Ebû Umâme'nin hadisini bu şekilde sadece buradan bilmekteyiz. Bazı ilim adamları Ali b. Yezîd hakkında söz ederek onun zayıf olduğunu söylemişlerdir ki kendisi Şamlıdır.

BÖLÜM: 52

➢ KÖLE CARİYE ALIM SATIMINDA İKİ KARDEŞİ BİRBİRİNDEN VEYA ANA İLE ÇOCUĞU BİRBİRİNDEN AYIRMANIN HOŞ OLMAYIŞI

1283- Ebû Eyyûb (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.)'den işittim şöyle diyordu: **"Her kim cariye alım satımında ana ile çocuğun arasını açarsa, Allah'ta o kimseyi kıyamet gününde sevdikleriyle arasını açar."** (İbn Mâce, Ticarat: 46)

◉ **Tirmizî:** Bu hadis hasen garibtir.

1284- Ali (r.a.)'den rivâyet edildiğine göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.) bana iki kardeş köle bağışlamıştı, ben de onlardan birini satmıştım. Sonra Rasûlullah (s.a.v.), bana kölen ne yaptı ki görünmez oldu diye sordu. Ben de durumumu bildirdim, onu geri al; onu geri al buyurdular."** (İbn Mâce, Ticarat: 46)

◉ **Tirmizî:** Bu hadis hasen garibtir. Rasûlullah (s.a.v.)'in ashabından ve başkalarından bazı ilim adamları akraba olan savaş esirlerinin satışta birbirinden ayrılmasını hoş görmezler. Bazı ilim adamları ise İslam ülkesinde doğup büyüyenlerin birbirlerinden ayrılmasına izin vermişlerdir. Birinci görüş daha sahihtir.

İbrahim en Nehaî'den rivâyet olunduğuna göre kendisi satışta anne ile çocuğu birbirinden ayırmıştır. Bunun sebebi sorulunca; **"Ben o anneden izin istedim o da razı oldu"** demiştir.

BÖLÜM: 53

➤ ALDIĞI KÖLEDE, KULLANDIKTAN SONRA AYIBINI GÖREN KİMSENİN NE YAPACAĞI

1285- Âişe (r.anha)'dan rivâyet edildiğine göre Rasûlullah (s.a.v.) şöyle hüküm verdi: **"Satın alınan maldan elde edilen menfaat ve gelir sorumluluk ve risk çeken kimseye aittir."** Yani bir malın sorumluluğu kime ait ise gelirinin de ona ait olacağı bildirilmiştir. (Ebû Dâvûd, İcara: 71; Nesâî, Büyü: 15)

◉ **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir. Bu hadis değişik yollarla da rivâyet edilmiş olup ilim adamlarının uygulaması bu hadise göredir.

1286- Yine Âişe (r.anha)'dan rivâyete göre, Peygamber (s.a.v.) şöyle hüküm vermişti: **"Satın alınan maldan elde edilen menfaat ve gelir sorumluluk ve risk çeken kimseye aittir."** (İbn Mâce, Ticarat: 43; Ebû Dâvûd, Büyü: 71)

◉ **Tirmizî:** Bu hadis Hişâm b. Urve'nin rivâyeti olarak hasen sahih garibtir.

Tirmizî: Müslim b. Hâlid ez Zencî bu hadisi Hişâm b. Urve'den rivâyet etmiştir. Cerir de aynı şekilde Hişam'dan rivâyet etmiştir. Cerir hadisinde gizli bir kusur (Tedlis) vardır. Cerir bu hadiste tedlis yapmıştır, çünkü kendisi Hişâm b. Urve'den hadis işitmemiştir. Hadiste geçen **"el Harâcu biz Zaman"** cümlesinin manası şöyle açıklanabilir: Köleyi satın alan kimse bir süre köleyi kullanır ve köle vasıtasıyla bazı kazançlar da elde edebilir sonra kölede bir kusur bulup onu aldığı kimseye iade eder. Bu durumda elde ettiği kazanç köleyi satın alan müşteriye aittir. Çünkü köle müşterinin elinde iken yok olsa, ölse müşterinin hesabından yok olacaktı. Buna benzer tüm konularda da bu kaide geçerlidir yani **"Satın alınan maldan elde edilen gelir sorumluluk kendisine ait olan kimseye aittir."**

Tirmizî: Muhammed b. İsmail bu hadisi Ömer b. Ali rivâyeti olarak garib bulmuştur. Ben de kendisine sordum acaba gizli bir kusur (tedlis) mi var diye. **"Hayır"** dedi.

BÖLÜM: 54

➤ MEYVE BAHÇELERİNDEN GEÇEN KİMSENİN MEYVELERDEN NE KADAR YİYEBİLECEĞİ

1287- İbn Ömer (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Yolculuk yapan kimseler meyve bahçelerinin yanından geçerlerken meyvelerden ihtiyaç kadar yesinler fakat ceplerine ve kaplarına doldurmasınlar."** (İbn Mâce, Ticarât: 67)

◉ **Tirmizî:** Bu konuda Abdullah b. Amr, Abbâd b. Şurahbil Rafi' b. Amr, Ebûl Lahm'ın azâdlı kölesi Umeyr ve Ebû Hüreyre'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: İbn Ömer hadisi garibtir. Bu hadisi bu şekliyle sadece Yahya b. Süleym'in rivâyetiyle bilmekteyiz.

Bazı ilim adamları yolculuk yapanların bahçelerin meyvesinden yiyebileceklerine izin vermişlerdir. Bazıları ise ücretini vermedikçe yemeyi hoş görmemektedirler.

1288- Rafi' b. Amr (r.a.)'den rivâyet edildiğine göre, şöyle demiştir: **"Ben Ensâr'ın hurmalarını taşlar ve düşürürdüm, beni yakalayarak Rasûlullah (s.a.v.)'e götürdüler.** Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Ey Rafi'! Onların hurmalarını niçin taşlarsın?"** Ben de: **"Ey Allah'ın Rasûlü açlıktan dolayı"** dedim. Buyurdular ki: **"Taşlama altına dökülenleri ye Allah seni doyursun ve kandırsın."** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

◉ Bu hadis hasen garibtir.

1289- Amr b. Şuayb (r.a.)'ın babasından ve dedesinden rivâyete göre, Peygamber (s.a.v.)'e dalındaki meyvenin durumu soruldu da şöyle buyurdular: **"Bir kimsenin ihtiyacı varsa zaruri durumlarda cebine ve kabına doldurmaksızın o meyveden yemesinden bir şey lazım gelmez."** (Ebû Dâvûd, Lukata: 10; Nesâî, Kat'us Sarik: 12)

◉ **Tirmizî:** Bu hadis hasendir.

BÖLÜM: 55

➤ YASAKLANAN SATIŞ ŞEKİLLERİNDEN ÖRNEKLER

1290- Câbir (r.a.)'den rivâyete göre: **"Rasûlullah (s.a.v.), Muhakale, Müzabene, Muhabere ve Sünya, yani satılan malın meçhul bir kısmının satışından istisna edilmesi türünden alışverişleri yasakladı. Bilinen bir miktar olursa sakıncası yoktur."** (Müslim, Büyü: 16)

Muhakale: *Buğdayla başaktaki buğdayın tahmini olarak değiştirilmesi ve takas yapılması şekliyle yapılan alışveriş şeklidir.*

Müzabene: *Ağaçtaki yaş hurmayı kuru hurma karşılığında satmak veya değiştirmek şeklindeki satış şeklidir.*

Muhabere: *Mahsûlün belli bir miktarı karşılığında toprağı kiralamak.*

Sünya: *Satışta miktarı belli edilmeyen bir şeyin satıştan istisna edilmesidir. Belli olursa sakıncası yoktur.*

◉ **Tirmizî:** Bu hadis Yunus b. Ubeyd'in, Atâ'dan, Câbir'den rivâyet ettiği bu şekliyle hasen sahih garibtir.

BÖLÜM: 56

➤ GIDA MADDESİNİN TESLİM ALINMADAN SATILMAMASI GEREKTİĞİ

1291- İbn Abbâs (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Her kim bir gıda maddesi alırsa onu tamamen teslim almadan satmasın!** İbn Abbâs der ki: **"Ben her şeyin gıda maddesi gibi olduğunu zannederim."** (Buhârî, Büyü: 54; Müslim, Büyü: 8)

Tirmizî: Bu konuda Câbir, İbn Ömer ve Ebû Hüreyre'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: İbn Abbâs hadisi hasen sahihtir. İlim adamlarının çoğunluğunun uygulaması bu hadise göre olup müşterinin gıda maddesinin teslim alınmadan önce satılmasını hoş görmemişlerdir. Bazı ilim adamları ise yenilip içilmeyen ölçüye tartıya girmeyen bir şey satın alan kimsenin onu tamamen teslim almadan önce satabileceğine izin vermişlerdir. İlim adamlarının bu konuda sıkı davrandıkları konu gıda maddesidir. Ahmed ve İshâk'ın görüşü de böyledir.

BÖLÜM: 57

➤ MÜSLÜMAN; MÜSLÜMAN KARDEŞİNİN SATIŞININ ÜZERİNE SATIŞ YAPMAZ

1292- İbn Ömer (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Biriniz bir diğerinizin satışına karşı satış yapmasın yine sizden biriniz diğer kardeşinizin dünürlüğüne karşı dünürlük yapmasın."** (Buhârî, Büyû: 58; Nesâî, Büyû: 19)

◉ **Tirmizî:** Bu konuda Ebû Hüreyre ve Semure'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: İbn Ömer hadisi hasen sahihtir. Peygamber (s.a.v.)'den şöyle buyurduğu da rivâyet edilmiştir: **"Müslüman kişi Müslüman kardeşinin pazarlığı üzerine pazarlık yapmaz."** Bazı ilim adamlarına göre bu hadisteki satıştan maksat bu pazarlıktır.

BÖLÜM: 58

➤ ŞARABIN HARAM KILINIP KAPLARININ KIRILMASI GEREĞİ

1293- Ebû Talha (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Ey Allah'ın Rasûlü! İdârem altındaki yetimler için şarap satın aldım.** Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Şarabı dök kabını kır."** (Ebû Dâvûd, Eşribe: 1; İbn Mâce, Ticarat: 11)

◉ **Tirmizî:** Bu konuda Câbır, Âişe, Ebû Saîd, İbn Mes'ûd, İbn Ömer ve Enes'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Ebû Talha hadisi -Sevrî bu hadisi Süddî, Yahya b. Abbâd ve Enes'den **"Ebû Talha da onun yanındaydı"** diyerek rivâyet etmiştir. Bu rivâyet Leys'in rivâyetinden daha sahihtir.

BÖLÜM: 59

➤ ŞARAPTAN SİRKE YAPILABİLİR Mİ?

1294- Enes (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) içki konusunda on kişiyi lanetlemiştir; **"İçki yapılacak malzemeyi sıkan kimseye, sıkıştırmak için malzeme temin edene, içene, taşıyana, kendisine taşınan kimseye, ikram edip başkasına sunan kimseye, alım satımını yapana, kazancını yiyene, satın alana ve kendisi için satın alınana."** (İbn Mâce, Eşribe: 6; Ebû Dâvûd, Eşribe: 3)

◉ **Tirmizî:** Enes hadisi garibtir. Buna benzer bir hadis İbn Abbâs, İbn Mes'ûd, İbn Ömer'den de rivâyet edilmiştir.

1295- Enes b. Malik (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.), içki konusunda on kişiyi lanetlemiştir: **"İçki yapılacak malzemeyi sıkan kimseye, sıkan kimseye, sıktırmak için malzeme temin edene, içene, taşıyana, kendisine taşınan kimseye, ikram edip başkasına sunan kimseye, alım satımını yapana, kazancını yiyene, satın alana ve kendisi için satın satın alınana."** (İbn Mâce, Eşribe: 6)

◉ **Tirmizî:** Enes hadisi garibtir. Buna benzer bir hadis İbn Abbas, İbn Mes'ûd, İbn Ömer'den de rivâyet edilmiştir.

BÖLÜM: 60

➤ SAHİBİNDEN İZİNSİZ SAĞMALI HAYVANLAR SAĞILABİLİR Mİ?

1296- Semure b. Cündüp (r.a.)'den rivâyet edildiğine göre Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Sizden biriniz sağmalı hayvanların bulunduğu bir sürüye uğradığında sahibi orada ise ondan izin alsın kendisine izin verildiğinde sütü sağıp içsin sürü başında kimse yoksa üç sefer seslenip sahibini arasın cevap veren olursa ondan izin alsın, hiç kimse cevap vermez ise sağıp içsin fakat kabına doldurup götürmesin."** (Ebû Dâvûd, Cihad: 85)

◉ **Tirmizî:** Bu konuda Ömer ve Ebû Saîd'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Semure hadisi hasen garibtir. Bazı ilim adamlarının uygulaması bu hadise göredir. Ahmed ve İshâk bunlardandır.

Tirmizî: Ali el Medînî diyor ki: Hasan'ın, Semure'den hadis işittiği doğrudur. Bazı hadisçiler Hasan'ın, Semure'den rivâyeti hakkında söz etmişler ve **"Semure'nin sahifesinden hadis rivâyet ediyor"** demişlerdir.

BÖLÜM: 61

➤ PUT, HEYKEL VE DOMUZ SATIŞI HARAM MIDIR?

1297- Câbir b. Abdullah (r.a.)'den rivâyete göre, Câbir, fetih yılı Mekke'de iken Rasûlullah (s.a.v.)'in şöyle buyurduğunu işitmiştir: **"Allah ve Rasûlü; içki, kendiğinden ölmüş hayvan, domuz ve put satışını haram kılmıştır."** Bunun üzerine Ey Allah'ın Rasûlü! denildi. Kendiliğinden ölen hayvanın iç yağı hakkında ne dersin? O yağlarla gemiler yağlanır, deriler boyanır ve insanlar kandillerinde o yağdan kullanırlar. Bundan sonra Rasûlullah (s.a.v.) buyurdular ki: **"Hayır o haramdır."** Rasûlullah (s.a.v.) şöyle devam etti: **"Allah Yahudileri kahretsin Allah onlara iç yağını haram kılmıştı da onu eritip satarak parasını yediler."** (Buhârî, Büyû: 112; Müslim, Müsakat: 13)

◉ **Tirmizî:** Bu konuda Ömer ve İbn Abbâs'tan da hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Câbir hadisi hasen sahihtir. İlim adamlarının uygulamaları bu hadise göredir.

BÖLÜM: 62

➤ BAĞIŞTAN DÖNÜLEBİLİR Mİ?

1298- İbn Abbâs (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Kötü örnek biz Müslümanlara yakışmaz. Yaptığı bağıştan dönen kimse kustuğunu yalayan köpek gibidir."** (Buhârî, Hibe: 28; Müslim, Hibât: 2)

Tirmizî: Bu konuda İbn Ömer'in Peygamber (s.a.v.)'den şu şekilde aktardığı rivâyet edilir: **"Bir kimsenin hediye verip sonra ondan dönmesi caiz değildir. Ancak baba çocuğuna yaptığı hediyeden dönebilir."**

1299- Amr b. Şuayb, Tavus'tan, İbn Ömer ve İbn Abbâs'tan merfu olarak bu hadisin benzerini rivâyet etmişlerdir.

◉ **Tirmizî:** İbn Abbâs hadisi hasen sahihtir. Rasûlullah (s.a.v.)'in ashabından ve başkalarından bazı ilim adamlarının uygulaması bu hadise göredir ve şöyle derler: **"Her kim yakın akrabasından birine bir bağışta bulunursa o kimsenin o bağışından dönme hakkı yoktur. Ve kim de yakın akrabası olmayan birisine bağışta bulunursa bir karşılık görmediği sürece bağışından dönebilir. Sûfyân es Sevrî bu görüştedir.**

Şâfii der ki: Bir kimsenin verdiği hediyeden dönmesi caiz değildir. Ancak baba çocuğuna verdiği hediyeden dönebilir. Şâfii, Abdullah b. Ömer'in rivâyet ettiği **"Bir kimsenin hediyesinden dönmesi caiz değildir, ancak baba çocuğuna yaptığı hediyeden dönebilir"** hadisini delil olarak kullanıp böyle demektedir.

BÖLÜM: 63

➤ ÂRİYYE MODELİ SATIŞA İZİN VERİLMESİ

1300- Zeyd b. Sabit (r.a.)'den rivâyete göre, Peygamber (s.a.v.), **Muhâkale** ve **Müzâbene** modeli satışları yasakladı fakat **Ârıyye** modeli satışa izin vermiştir. (Ebû davud, Büyü': 33; İbn Mâce: Ticarat: 55)

Âriyye: *Bir kimsenin çoluk çocuğuna taze hurma yedirebilmek için birkaç hurma ağacının meyvesini, tahminî olarak, kuru hurma vererek takas etmesidir.*

◉ **Tirmizî:** Bu konuda Ebû Hüreyre ve Câbir'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Zeyd b. Sabit hadisi bu şekilde rivâyet edilmiştir. Muhammed b. İshâk bu hadisi Eyyûb, Ubeydullah b. Ömer, Mâlik b. Enes, Nafi' ve İbn Ömer'den rivâyet ederek: Rasûlullah (s.a.v.), **muhakale** ve **müzabere** türü satışları yasakladı. Aynı senedle İbn Ömer'den Zeyd b. Sabit'den rivâyet edilmiş olup **"Âriyye satışına izin verdi"** şeklindedir. Bu şekil Muhammed b. İshâk'ın rivâyetinden daha sahihtir.

1301- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre: **"Rasûlullah (s.a.v.), beş vesaktan az olan miktardaki araya** (âriyye) **satışına izin vermiştir."** (Ebû davud, Büyü': 33; İbn Mâce: Ticarat: 55)

◉ Kuteybe, Mâlik'den, Dâvûd b. Husayn'dan bu hadisin bir benzerini rivâyet etmiştir. Yine bu hadis Mâlik'den: **"Rasûlullah (s.a.v.), beş vesak veya daha az miktarlarda olan arâya satışına izin verdi"** şeklinde de rivâyet edilmiştir.

1302- Zeyd b. Sabit (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.): **"Ağaç üzerindeki yaş meyveyi kuruduğunda oluşturabileceği kuru hurma miktarını tahmin ederek o kadar kuru hurma karşılığında satmaya izin vermiştir."** (İbn Mâce, Ticarat: 55; Ebû Dâvûd, Büyü': 18)

Tirmizî: Bu hadis hasen sahihtir. Ebû Hüreyre hadisi de hasen sahihtir. Bazı ilim adamlarının uygulamaları bu hadise göredir. Şâfii, Ahmed ve İshâk bunlardan olup şöyle derler: Rasûlullah (s.a.v.), muhakale ve müzabeneyi yasaklamış olup arâya türü satışa izin vermiştir. Bu sözü söylerken Zeyd b. Sabit ve Ebû Hüreyre hadisini delil getirirler ve beş vesaktan az olan satışları caiz kabul ederler. Bu alimlere göre bu hadisin manası Rasûlullah (s.a.v.), halka kolaylık sağlamak için böyle izin vermiştir derler. Çünkü halk, ağacındaki yaş hurmayı ancak kuru hurma karşılığında alabiliriz. Başka imkanımız yoktur diye şikayette bulundular. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.) beş vesaktan az olan miktarda olursa yaş hurmayı tahminen kuru hurmayla değiştirmeye ve yaş hurma yiyebilmelerine izin vermiş oldu.

BÖLÜM: 64

➤ ARÂYÂ MODELİ ALIŞVERİŞ YAPMAYA İZİN VERİLMESİ

1303- Rafi' b. Hadîç (r.a.) ve Sehl b. Hasme'den rivâyet edildiğine göre Rasûlullah (s.a.v.): **"Müzabene satışını yani yaş hurmanın kuru hurma karşılığında satışını yasakladı sadece "Arâyâ" sahiplerine izin verdi. Aynı şekilde yaş üzümü kuru üzümle ve her meyveyi tahmin yoluyla alıp satmaktan yasakladı."** (Ebû Dâvûd, Büyü'; 21; İbn Mâce, Ticarat: 55)

◉ **Tirmizî:** Bu hadis bu şekliyle hasen sahih garibtir.

BÖLÜM: 65

➤ MÜŞTERİ ALDATMANIN CAİZ OLMAYIŞI

1304- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, -Kuteybe bu hadisi merfu olarak rivâyet etmiştir.- Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Bir kimseyi aldatmak için yapmacık olarak o malın fiyatını artırarak müşteri kızıştırmayınız."** (Buhârî, Büyü: 60; Müslim, Büyü: 4)

◉ **Tirmizî:** Bu konuda İbn Ömer ve Enes'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Ebû Hüreyre hadisi hasen sahihtir. İlim adamlarının uygulaması bu hadise göre olup, müşteri kızıştırarak aldatmayı hoş görmezler.

Tirmizî: "Necş" Satıcının yanına müşteri geldiğinde o malın değerinden daha fazla fiyat vermek suretiyle kendisi alma niyetinde olmaksızın sadece o müşteriyi aldatmak için yapılan müşteri kızıştırma hareketine denir ki bu bir aldatma demektir.

Şâfii diyor ki: Bir kimse satıcı için müşteri kızıştırırsa yaptığı bu işten dolayı günaha girer fakat alışveriş caizdir. Çünkü aldatmayı yapan satıcı değildir.

BÖLÜM: 66

➤ ÖLÇÜ VE TARTIDA MÜŞTERİDEN YANA FAZLA YAPMAK

1305- Sûveyd b. Kays (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Ben ve Mahreme (Mahrefe) el Abdî Hecer'den kumaş getirmiştik. Rasûlullah (s.a.v.) bize gelerek birkaç şalvarlık olabilecek kumaş için pazarlık etti yanımızda ücretle çalışan ölçme işini yapan bir tezgahtarımız vardı. Rasûlullah (s.a.v.), bu tezgahtara **"Ölçerken müşteriden yana fazlalaştır"** buyurdu. (Ebû Dâvûd, Büyü: 7; Nesâî, Büyü: 54)

◉ **Tirmizî:** Bu konuda Câbir ve Ebû Hüreyre'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Sûveyd hadisi hasen sahihtir. İlim adamları ölçü ve tartıda müşteriden yana fazlalığı müstehab görürler.

Şu'be bu hadisi Simak'tan rivâyet ederek **"Ebû Safvân"** dedi ve aynı hadisi söyledi.

BÖLÜM: 67

➤ ALIŞVERİŞTE YUMUŞAKLIK VE ELİ DAR OLAN KİMSEYE ZAMAN TANIMAK

1306- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Kim darda kalan borçluya zaman tanırsa veya alacağının tamamını veya bir kısmını borçluya bağışlarsa Allah kıyamette hiçbir gölgenin olmadığı günde kendi arşının gölgesinde gölgelendirecektir."** (Tirmizî rivâyet etmiştir.)

◉ **Tirmizî:** Bu konuda Ebûl Yeser, Ebû Katâde, Huzeyfe, İbn Mes'ûd, Ubâde ve Câbir'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Ebû Hüreyre hadisi bu şekliyle hasen sahih garibtir.

1307- İbn Mes'ûd (r.a.)'den rivâyet edildiğine göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Geçmiş toplumlardan bir kimse hesaba çekildi, hayır adına hiçbir işine rastlanmadı. Zengin olan bu kimsenin insanlarla beraber olduğu görevli personeline eli dar olan kimselerin borçlarının ertelenmesi emrini verdiği bilinirdi. Allah; bu ikramı yapmaya biz o kimseden daha layıkız dolayısıyla onun günahlarından vazgeçin"** buyurdu. (Müslim, Müsakat: 6)

◉ **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir. Ebûl Yeser'in adı Ka'b b. Amr'dır.

BÖLÜM: 68

➤ ZENGİN OLANIN BORCUNU GECİKTİRMESİ ZULÜMDÜR

1308- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Zenginin borcunu geciktirmesi haksızlık ve zulümdür. Kim de parası ödenmek üzere imkanı olan bir kimseye havale edilirse ona müracaat etsin."** (Ebû Dâvûd, Büyü': 10; Müslim, Müsakât: 7)

◉ **Tirmizî:** Bu konuda İbn Ömer ve Şerîd b. Sûveyd es Sekafî'den de hadis rivâyet edilmiştir.

1309- İbn Ömer (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Zenginin borcunu geciktirmesi haksızlık ve zulümdür. Kim de parası ödenmek üzere imkanı olan bir kimseye havale edilirse ona müracaat etsin, bir satışta iki satış yapma durumuna düşmesin."** (Müslim, Müsakat: 7; Ebû Dâvûd, Büyü': 10)

◉ **Tirmizî:** Ebû Hüreyre hadisi hasen sahihtir. Bu hadisin manası şudur: Sizden biriniz güvenilen ve parası olan birine alacağını alması için havale edilirse bu havaleyi kabul etsin. Bazı ilim adamları derler ki: Alacaklı kimse imkanı olan ve güvenilen bir kimseye havale edilirse o da bu havaleyi kabul ederse havale eden borcundan temize çıkmış olur ve alacaklının havale edene dönme hakkı kalmaz. Şâfii, Ahmed ve İshâk bunlardandır. Bazı ilim adamları ise; kendisine havale edilen kimsenin iflas etmesi sebebiyle alacaklı sıkıntıya düşse ilk alacaklı olduğu şahsa dönebilir. Bu alimler Osman ve başka ilim adamlarının, **"Müslüman'ın malının heder olması mümkün değildir"** sözünü delil olarak kabul ederler.

İshâk der ki: "Müslüman'ın malının heder olması mümkün değildir" hadisinin manası şudur: Alacaklı başka birine havale edildiğinde onun parası olduğunu zanneder fakat o züğürt birisidir. İşte bu durumda Müslüman'ın malının heder olması durumu vardır. Bu hadis böyle durumlarda geçerlidir.

BÖLÜM: 69

➤ MÜNABEZE VE MÜLAMESE SATIŞININ YASAKLANMASI

1310- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: **"Rasûlullah (s.a.v.), münabeze ve mülamese modeli satışları yasakladı."** (Buhârî, Büyü: 62; Müslim, Büyü: 1)

Mülamese: *Dokunma ve dokundurma modeli alışverіştir. İki kişiden her biri düşünüp taşınmadan birbirinin elbisesine dokunması veya mala eliyle dokunmasıyla satışın gerçekleşmesi şeklindeki alışverіştir ki aldanma vardır.*

Münabeze: *Atmak ve atışmak şeklindeki yapılan alışverіştir. Taş atmakla alışveriş gerçekleşecek şekilde kumara benzeyen aldatma olan satış şeklidir.*

Tirmizî: Bu konuda Ebû Saîd ve İbn Ömer'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Ebû Hüreyre hadisi hasen sahihtir.

Münabeze: Satıcının bir malı sana attığım vakit ikimizin arasında o alışveriş gerçekleşmiştir, demesidir.

Mülamese ise: Bir mala el değdirsen, alışveriş gerçekleşir. O malın kalite ve sayısını görüp bilmese bile veya o mal bir kap içersinde olsa bile... Bu tür alışverişler cahiliyye modeli alışverişler olup Rasûlullah (s.a.v.) bunları yasaklamıştır.

BÖLÜM: 70

➢ PEŞİN PARA İLE VERESİYE MAL ALINACAKSA VADE VE MİKTARLAR BELİRLENSİN

1311- İbn Abbâs (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.), Medîne'ye geldiğinde insanlar peşin para ile veresiye meyve satın alıyorlardı. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.); **"Her kim peşin para ile veresiye meyve ve mal satın alacaksa belli ölçek belli tartı ve belli bir vade ile yapsın"** buyurdular. (Nesâî, Büyû': 72; Müslim, Müsakat: 25)

◉ **Tirmizî:** Bu konuda İbn ebî Evfâ ve Abdurrahman b. Ebza'dan da hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: İbn Abbâs hadisi hasen sahihtir. Rasûlullah (s.a.v.)'in ashabından ve başkalarından ilim adamlarının uygulaması bu hadise göre olup peşin para ile veresiye olarak; yiyecek, giyecek, elbise ve miktarı sıfatı bilinen her şeyin satın alınabileceğine cevaz vermişlerdir. Peşin para ile veresiye hayvan alma konusunda farklı görüşler ileri sürmüşlerdir. Rasûlullah (s.a.v.)'in ashabından ve başkalarından bazı ilim adamları peşin para ile veresiye hayvan satılabilir derler. Şâfii, Ahmed ve İshâk bunlardandır. Rasûlullah (s.a.v.)'in ashabından ve sonrakilerden bazı ilim adamları ise bunu hoş karşılamazlar. Sûfyân es Sevrî ve Küfeliler bu kanaattedirler.

Ebûl Minhal'in ismi; Abdurrahman b. Mut'ım'dır.

BÖLÜM: 71

➢ HİSSELİ MÜLK SAHİPLERİNDEN BİRİ HİSSESİNİ SATMAK İSTERSE NE YAPMALI?

1312- Câbir b. Abdullah (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) buyurdular ki: **"Her kimin bir gayri menkulde ortaklığı bulunursa o gayri menkuldeki hissesini hissedarı olan kimseye teklif etmeden başkasına satmasın."** (Müslim, Müsakat: 28; Nesâî, Büyû': 109)

◉ **Tirmizî:** Bu hadisin senedi muttasıl değildir. Muhammed'den işittim şöyle diyordu: Süleyman el Yeşkûrî'nin, Câbir b. Abdullah hayatta iken vefat ettiği söyleniyor ondan ne Katâde nede Ebû Bişr hadis işitmemiştir.

Muhammed b. Buhârî diyor ki: Bunlardan hiç birinin Süleyman el Yeşkürî'den hadis dinlediğini bilmiyoruz. Amr b. Dinar olursa o başka... Belki de Amr b. Dinar, Câbir b. Abdullah'ın sağlığında Süleyman el Yeşkürî'den hadis dinlemiş olabilir.

Muhammed şöyle devam ediyor: Ne var ki: Katâde, Süleyman el Yeşkürî'nin kendisinden değil yazdığı sayfalardan hadis rivâyet etmektedir. O'nun, Câbir b. Abdullah'tan rivâyet ettiği hadisleri topladığı bir kitabı vardı.

Ebû Bekir el Attar Abdulkuddus bize aktararak Ali b. el Medînî'nin Yahya b. Saîd'den ve Süleyman et Teymî'den naklederek şöyle diyor: Câbir b. Abdullah'ın hadis notlarını Hasan el Basrî'ye götürdüler, aldı veya rivâyet etti. Onu Katâde'ye götürdüler o da rivâyet etti. Sonra, bana da getirdiler rivâyet etmedim, diyor ki: **"Reddettim."**

BÖLÜM: 72

➤ MUHABERE VE MUAVEME ŞEKLİ SATIŞLAR

1313- Câbir (r.a.)'den rivâyete göre: **"Rasûlullah (s.a.v.) muhakale, müzabene, muhabere ve muaveme türü satışları yasakladı. Arâyâ satışına izin verdi."** (Müslim, Büyü: 16; Ebû Dâvûd, Büyü': 18)

Muhakale, Muzabene ve Muhabere: *1290 nolu hadise bkz.*

Muaveme: *Meyvesi yetişmeden önce bir ağacın birkaç senelik meyvesini satmaktır.*

Arâya: *1300 nolu hadise bkz.*

◉ **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

BÖLÜM: 73

➤ NARH (FİYAT SINIRLAMASI) GETİRMEK KİME AİTTİR?

1314- Enes (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.)'in zamanında fiyatlar yükseldi, bunun üzerine Ey Allah'ın Rasûlü! Fiyatlara sınır koy, fiyatlar çok yükseldi dediler. Rasûlullah (s.a.v.): **"Fiyatları ayarlayan Allah'tır, genişletip çok çok veren Allah'tır. Rızık veren Allah'tır. Daraltıp kıtlık getiren Allah'tır, Ben, Allah'a yanımda kimsenin mal ve kan hakkı olmadığı halde ulaşmayı umarım"** buyurdu. (Ebû Dâvûd, Büyü: 49; İbn Mâce, Ticarat: 27)

◉ **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

BÖLÜM: 74

➤ ALIŞVERİŞTE DE ALDATMAK HARAMDIR

1315- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) bir buğday yığınına uğradı elini yığına daldırınca eline ıslaklık geldi. Bunun üzerine: **"Ey bu yığının sahibi nedir bu durum"** dedi. Adam: **"Ey Allah'ın Rasûlü! Gökten yağmur isabet etmiştir"** dedi. Rasûlullah (s.a.v.): Islak olan kısmı müşterinin görmesi için yığının üzerine çıkarmanız gerekmez mi? Sonra şöyle devam etti: **"Her kim aldatırsa bizden değildir."** (İbn Mâce: Ticarat: 36; Ebû Dâvûd, İcara: 50)

◉ **Tirmizî:** Bu konuda İbn Ömer, Ebû'l Hamza, İbn Abbâs, Büreyde, Ebû Bürde b. Niyâr ve Huzeyfe b. Yemân'dan da hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Ebû Hüreyre hadisi hasen sahihtir. İlim adamlarının uygulaması bu hadise göre olup aldatmayı hoş karşılamazlar ve aldatma haramdır derler.

BÖLÜM: 75

➤ PEYGAMBERİMİZ (S.A.V.) ÖDÜNÇ ALDIĞI HAYVANI NASIL İADE ETMİŞTİ?

1316- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.), belli bir yaşta olan deveyi bir kimseden ödünç aldı sonra ona onun devesinden daha iyi bir deve vererek şöyle buyurdu: **"Sizin en hayırlılarınız ödeme bakımından en iyi olanlarınızdır."** (Buhârî, Vekale: 5; Müslim, Müsakat: 22)

◉ **Tirmizî:** Bu konuda Ebû Rafi'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Ebû Hüreyre hadisi hasen sahihtir. Şu'be ve Sûfyân bu hadisi Seleme'den rivâyet etmişlerdir. Bazı ilim adamlarının uygulaması bu hadise göredir. Belli bir yaştaki devenin ödünç alınmasında bir sakınca görmezler. Şâfii, Ahmed ve İshâk bunlardandır. Bazı ilim adamları ise hayvanı ödünç almayı hoş görmezler.

1317- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre; bir adam Rasûlullah (s.a.v.)'den alacağını istedi ve sert davrandı, sahabe onu linç etmek istediler. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.): Dokunmayın ona, çünkü hak sahibinin konuşma hakkı vardır. Bir deve satın alarak ona veriniz buyurdular. Öyle bir deve aradılar fakat ondan daha üstün bir deve bulabildiler. Rasûlullah (s.a.v.): **"O deveyi satın alın, ona verin şüphesiz ki sizin en hayırlınız ödeme yönünden en iyi davrananızdır"** buyurdular. (Buhârî, Vekale: 6; Müslim, Müsakat: 22)

⊙ Muhammed b. Beşşâr, Muhammed b. Cafer vasıtasıyla Şu'be'den, Seleme b. Kühehl'den bu hadisin bir benzerini bize rivâyet etmiştir.

Tirmizî: Bu hadis hasen sahihtir.

1318- Rasûlullah (s.a.v.)'in azâdlı kölesi Ebû Rafi (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: "Rasûlullah (s.a.v.) bir adamdan genç bir deve ödünç almıştı, sonra kendisine zekat develeri gelmişti. Ebû Rafi' diyor ki: Rasûlullah (s.a.v.), O adamın devesini ödememi bana emretti. Ben de; Develer arasında genç deve bulamadım hepsi altı, yedi yaşında develerdir dedim. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.): **"Ona onlardan birini ver çünkü insanların en hayırlısı borcunu en iyi ödeyendir"** buyurdular. (Müslim, Müsakat: 22)

⊙ **Tirmizî:** Bu hadis hasen sahihtir.

1319- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **"Allah satışında hoşgörülü, alışında hoşgörülü, ödemesinde hoşgörülü kimseleri sever."** (Buhârî, Büyü': 16; Nesâî, Büyü': 104)

⊙ **Tirmizî:** Bu hkonuda Câbir'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmizî: Bu hadis garibtir. Bazı kimseler bu hadisi Yunus'tan, Saîd el Makburî'den ve Ebû Hüreyre'den rivâyet etmişlerdir.

1320- Câbir (r.a.)'den rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Allah, geçmiş ümmetler içerisinde bir adamı bağışlamıştı, bu adam satarken cömert ve hoşgörülü, alırken yine cömert ve hoşgörülü, borcunu isterken de yine cömert ve hoşgörülü idi."** (Buhârî, Büyü: 16)

⊙ **Tirmizî:** Bu hadis bu şekliyle sahih hasen garibtir.

BÖLÜM: 76

➤ MESCİDDE ALIŞVERİŞİN YASAKLIĞI

1321- Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivâyete göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: Mescidde satan ve satın alan bir kimseyi gördüğünüzde; **"Allah ticaretine kazanç vermesin"** deyin. **"Yitiğini mescidde sorup arayan kimse gördüğünüzde de Allah onu sana buldurmasın"** deyin. (Müslim, Mesacid ve Mevaziis Salat: 18)

⊙ **Tirmizî:** Ebû Hüreyre hadisi hasen garibtir. Bazı ilim adamlarının uygulaması bu hadise göre olup mescidlerde alışverişi hoş karşılamazlar. Ahmed ve İshâk bunlardandır. Bir kısım ilim adamı ise buna izin vermişlerdir.

SÜNEN-İ TİRMİZÎ TERCEMESİ

Sünen-i Tirmizî 1. cilt burada bitmiştir.
2. Cilt Ahkam bölümleri ile başlayacaktır.

9789759894702